Mikó Gábor

AZ OLÁH-FORMULÁRIUM

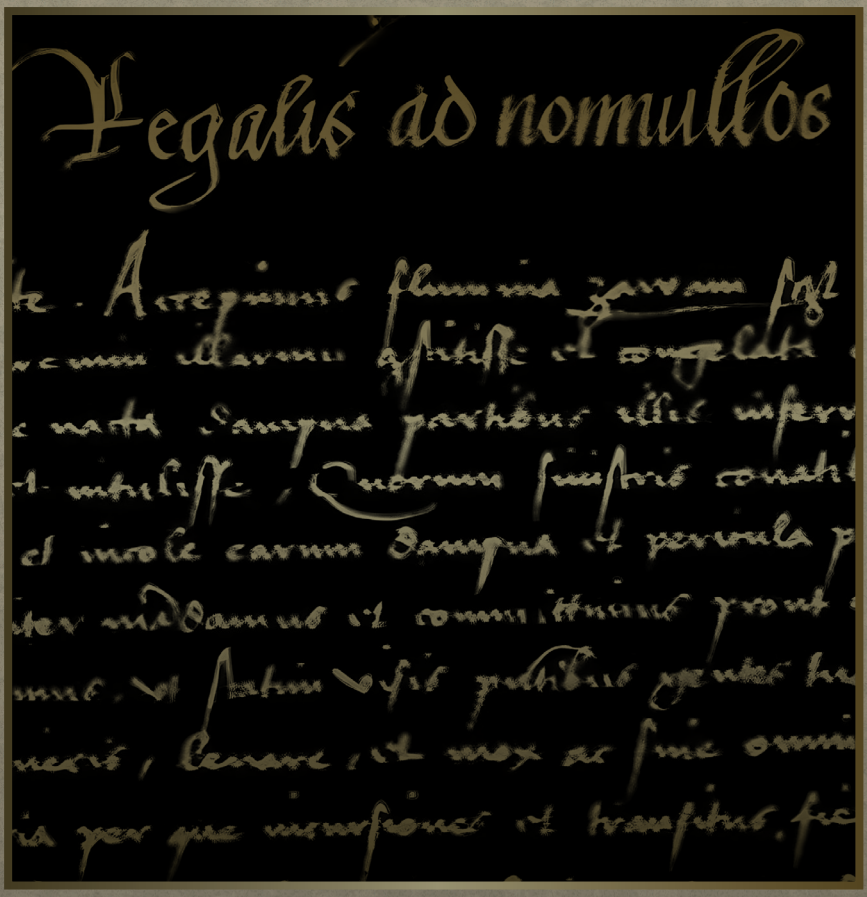

AZ OLÁH-FORMULÁRIUM

Subsidia ad historiam medii aevi
Hungariae inquirendam 20.

AZ OLÁH-FORMULÁRIUM

Szövegét bevezető tanulmánnyal és jegyzetekkel közzéteszi

Mikó Gábor

Budapest, 2025

HUN-REN
Magyar Kutatási Hálózat

A kötet
a HUN-REN – Magyar Nemzeti Levéltár – Szegedi Tudományegyetem
Magyar Medievisztikai Kutatócsoportjában készült.

A szövegkiadás elkészítését
az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíja (BO/00020/18)
és az NKFI K 134690. számú projekt
támogatta.

A latin szöveget lektorálta
Somogyi Szilvia (1–345., 390–429. sz.)
Kármán Edit (346–389., 430–478. sz.)

A bevezető tanulmány angol fordítását ellenőrizte
Simon J. Milton

ISBN 978-615-6697-04-2
ISSN 1787-9213

© Mikó Gábor

A borítón II. Ulászló király oklevelének részlete látható
Oláh Miklós formuláskönyvéből

Felelős kiadó: C. Tóth Norbert
a HUN-REN–MNL–SZTE Magyar Medievisztikai Kutatócsoport vezetője

Készült 200 példányban
A nyomdai munkálatokat végezte a Kapitális Nyomda, Debrecen
Tördelés, nyomdai előkészítés: Erőss Zsolt

Printed in Hungary

Tartalom / Table of Contents

Az Oláh-formulárium 7
Bevezetés 7
A formuláskönyv sorsa a modern korban 11
A formuláskönyv régmúltja – összeállítása és tartalma 19
A formuláskönyv régmúltja – a stockholmi *Riksarkivet* formulárium-kézirata 26
A műfaj meghatározásának nehézségei: formuláskönyvek és leveleskönyvek 30
Függelék a bevezető tanulmányhoz 32

The Oláh formulary 35
Introduction 35
The fate of the Oláh formulary in the modern era 39
The distant past of the Oláh formulary – Its compilation and content 47
The distant past of the Oláh formulary – The formulary-manuscript of the *Riksarkivet* in Stockholm 54
The difficulties of defining the genre: Formularies and letter books 58

Forrás- és irodalomjegyzék / References 61
Levéltári rövidítések 61
Forráskiadványok 61
Szakirodalom 65

A kiadás során követett elvek / The edition's principles 85
A korpusz szövege 85
A kétszer bemásolt oklevelek 86
A már korábban nyomtatásban megjelent szövegek 86
Az *apparatus criticus* 87

Textus 89

A formulárium tartalommutatója /
Content of the formulary 639

Hely- és személynévmutató /
Index of geographic and personal names 669

Az Oláh-formulárium

Bevezetés

A hazai középkor és kora újkor kutatásában az utóbbi időben mondhatni reneszánszát éli a formuláskönyvek kutatása.[1] Ezek között a legfontosabb helyet a modern szövegkiadások foglalják el. Az elmúlt években látott például napvilágot a Nyási- és Beneéthy-formuláriumok edíciója, a két, egymás felhasználásával készült gyűjtemény szövegét együttesen közzétéve.[2] Csupán néhány évvel korábban jelent meg a pálos rend legrégibb, a 16. század első felében keletkezett formuláriumának (*Formularium maius*) kiadása.[3] A szintén 16. századi ferences rendi formuláskönyvek részletes és informatív bevezetővel kísért modern kritikai kiadását Molnár Antal készítette el.[4] E kéziratok mindenekelőtt egyházi vonatkozásúak. Főként világi jellegű forrásanyagot tartalmaz a 15. század utolsó negyedéből való Magyi-féle formulárium, amelynek Dreska Gábor készítette el a korszerű kritikai kiadását.[5] Ugyancsak ő készíti elő a mindeddig kiadatlan, úgynevezett Istvánffy-formuláskönyv edícióját is. Néhány éve Péterfi Bence tett jelentős felfedezést a kassai városi levéltár anyagában, egy majdhogynem teljesen ismeretlen, középkori formulárium-kolligátumot azo-

---

1 Mindössze néhány éve annak, hogy két esztergomi formuláskönyv kiadásának (lásd a következő jegyzetet) bevezetőjében Szovák Kornél önálló tanulmányban foglalta össze mindazt, amit a középkori Magyarország formuláskönyveiről tudni lehetett. Az alábbiakban következő rövid kutatástörténeti vázlat – amelynek egy régibb verzióját 2019-ben önölló tanulmány formájában már közzétettem (Mikó: Oláh Miklós formuláskönyve.) – csak egy-egy jelentős historiográfiai súlypontra koncentrál, és ennek megfelelően másként is épül fel, mint az említett tanulmány. A téma iránt bővebben érdeklődők Szovák Kornél értekezésében az általam idézettnél sokkal bővebb szakirodalmi bibliográfiát is találnak.

2 *Formularium Ecclesiae Strigoniensis*. Vö. Solymosi: Formuláskönyv.

3 *Formularium maius.* Lásd még a kötetről Kertész Balázs recenzióját a Magyar Könyvszemle 130. évfolyamában, a 397–401 lapokon.

4 Molnár: *Formelsammlungen*.

5 Dreska: *Magyi János formuláskönyve*., vö. még Uő: Magyi-formulárium.

nosítva.[6] E sorok írója – értelemszerűen Oláh Miklós formuláskönyvén túl – más, középkori vonatkozású formuláriumokról is írt.[7] A már a mohácsi csatát követően összeállított, ám még a 16. századból származó kötetekkel Fazekas István foglalkozott.[8] E korszakban állították össze azt a kancelláriai formuláskönyvet is, amelyet az utókorban Révay-formuláskönyvként tartottak számon; kiadását Tuhári Attila készítette el.[9]

A formuláskönyvek műfajának kutatása régre nyúlik vissza a hazai historiográfiában, ám a kéziratok csak jól körülhatárolható időszakonként képezték részletesebb kutatás tárgyát. Már a 18. századi történészek között voltak olyanok, akik felhasználtak egy-egy gyűjteményt.[10] Vitán felül áll azonban, hogy jelentőségükre elsőként Kovachich Márton György hívta fel a figyelmet, akinek a tárgyról 1799-ben megjelentetett önálló kötete mindmáig a téma alapvető művének számít.[11] Munkájában tizenöt kéziratról írt bővebben,[12] közülük háromnak a szövegét *in extenso* közzétette. Felsorolt továbbá nyolc további olyan *manuscriptum*ot is, amelyeknek a létéről tudomást szerzett, de részletesebben nem állt módjában ismertetni őket.[13] A tizenöt kódexből öt kétségkívül a középkorból származik, de az 1526 utáni szerkesztett kollekciók között is vannak olyanok, amelyek tartalmaztak régebbi korokból való okleveleket. Mindennek fontosságára a legújabb szakirodalom is utalt.[14]

A formuláriumok vizsgálatának modern terminológiáját a hazai történetírásban Bónis György dolgozta ki. Amint maga is megjegyezte, pályája elején tanára, a neves jogtörténész Eckhart Ferenc vette rá a szentszéki bíróságok működésének

---

6 Péterfi Bence a kötet anyagának feldolgozásába mind Ribi András (Városi Levéltár és Kutatóintézet, Székesfehérvár), mind e kötet szerzőjét bevonta. Az eddigi eredményeikről két előadás keretében is beszámoltunk (Középkori esték, 2024. márc. 20., PPKE BTK; 2025. okt. 2., Városi Levéltár és Kutatóintézet, Székesfehérvár). A kiadás várhatóan 2026-ban jelenik meg.

7 Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv., Uő: Matthias Cocavinus formulariuma, Uő: Schwandtner.

8 Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv, Uő: *Ungarische Hofkanzlei* 70–85.

9 Tuhári: *Révay-formuláskönyv*.

10 Így pl. Pray György és Wagner Károly. Erről bővebben másutt már írtam: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

11 Kovachich: *Formulae.*

12 Uo. i–ccv.

13 Uo. ccv–ccvi.

14 Szovák: Formuláskönyvek lxviii., vö. Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv 552.

kutatására.[15] Ez maga után vonta a formuláriumok vizsgálatát is. Eckhart maga is tisztában volt a műfaj jelentőségével, hiszen egy, jelenleg is az esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár kézirattárában őrzött,[16] Werbőczy ítélőmesteri hivatalában készült kéziratról önálló tanulmányt készített.[17] Aligha vitatható, hogy Bónis témában végzett kutatási eredményeinek jelentősége Kovachichéhoz mérhető. Munkamódszere máig példaértékű. Önálló értekezések formájában egymást követően dolgozta fel a formuláskönyv-kéziratokat, és ennek során a tartalom, valamint a szűkebb kutatási témája számára releváns adatok ismertetése mellett mindig igyekezett az adott kötet létrejöttének körülményeit, illetve a szerkesztőnek vagy szerkesztőknek a kilétét tisztázni. Foglalkozott olyan kötetekkel, amelyeket már Kovachich is ismert vagy épp ki is adott, így két nagy terjedelmű tanulmányban az Uzsai János nevéhez kapcsolt 14. századi Ars notariával,[18] illetve egy másik írásában a Magyi-formuláriummal.[19] Alapvető jelentőségűek azok a cikkei is, amelyekben a korábbi szakirodalom által nem ismert vagy nem ismertetett kéziratok anyagát aknázta ki, így – a középkort illetően – a 15. század második feléből való Somogyvári Formuláskönyvet,[20] illetve az esztergomi helynöki bírósághoz köthető Beneéthy- és Nyási-formuláriumokat.[21]

---

15 Bónis: *Szentszéki regeszták* 7.

16 Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Kézirattár, Werbőczy-formuláskönyv. Fotómásolata:MNL OL DF 281415.

17 Eckhart: Formuláskönyv. – E nagyfontosságú kötetről azóta sem született bővebb ismertetés, tartalma kiadatlan. Hermann Zsuzsanna azonban tisztában volt a jelentőségével, lásd Hermann: Pénzügyi tervezet 122–123., Uő: Divény vára 61–63. – Bónis György is közölt oklevélkivonatokat belőle, de csak azokat, amelyek a szentszéki bíráskodással voltak összefüggésbe hozhatók, vö. Bónis: *Szentszéki regeszták*, passim. Mindössze tíz regesztáról van szó.

18 Bónis: Uzsai János., Uő: Ars Notaria.

19 Bónis: Magyi János formuláskönyve.

20 Bónis: Somogyvári Formuláskönyv.

21 Bónis Beneéthy-formuláskönyv. – Az 1974-ben megjelent tanulmánynak legalábbis a formuláriumra vonatkozó kéziratrésze azonban már évtizedekkel korábban, 1947-ben készen volt, lásd Uő: Magyi János formuláskönyve, 245., 93. jegyz. A szerző itt elsősorban a címben megnevezett kötet bemutatására törekedett, mivel megállapította, hogy a Nyási-formulárium a Beneéthy-kézirat mintegy hetven oklevéllel bővített verziója. Lásd uo. 94. – E két formuláskönyv anyagából nagyságrendileg 250 oklevélkivonatot készített a szentszéki bíróságok működését dokumentáló okmánytára számára. Lásd Uő: *Szentszéki regeszták*, passim. – A kötetekről újabban lásd a két esztergomi formuláskönyv kiadásának bevezető tanulmányait: Erdő: Középkori egy-

A szerző először 1967-ben, a Magyi-formuláskönyvről készített terjedelmes tanulmánya harmadik részében összegezte mindazt, amit a témában végzett több évtizedes kutatómunka után a forráscsoportról megállapított.[22] Ekkor vázolt fel részletesen egy szempontrendszert, amely alapján a kéziratokat osztályozta. Ennek alapját a formuláskönyvek használatának helye, helyszínei alkották, mindebből pedig a jogi ismeretek korabeli terjedésének sémáit igyekezett feltérképezni. Nem csupán azokat a formuláriumokat vette figyelembe, amelyekkel maga is foglalkozott, hanem az összes olyat is, amelyet korábbi szakirodalomból ismert. Lényegét tekintve ugyanez a kategorizáció és ugyanezek a kéziratok kerültek bele a néhány évvel később megjelent, „Középkori jogunk elemei" című önálló kötete formuláskönyvekkel foglalkozó fejezetébe.[23]

Jóllehet a téma kutatásában a mérföldköveket kétségkívül Kovachich munkája, Bónis munkássága, valamint az elmúlt években megjelent, fentebb már elsorolt modern kritikai kiadások jelentik, mégis érdemes szót ejteni néhány kevésbé terjedelmes közleményről is. Közel négy évtizeddel azelőtt, hogy Eckhart tanulmánya megjelent a Werbőczy-formuláskönyvről, az Országos Levéltár Diplomatikai Levéltárának bővítése közben egy olyan formulárium került a kutatók kezébe, amely részint a pécsi, részint a bácsi egyházmegyéhez volt köthető, és amelyet később Bónis „Pécsi-bácsi formuláskönyvnek" nevezett.[24] A kézirat szövegének egy részét Iványi Béla tette közzé.[25] Írása elején megjegyezte, hogy „egyáltalán Kovachichnak 1799-ben megjelent munkája óta e téren (ti. a formuláskönyv-kutatás terén – M. G.) a hazai történetirodalomban haladás nem történt".[26] Ez azonban ilyen formában nem volt igaz, elegendő csak Csontosi János vagy Fejérpataky László 1880-as években megjelent publikációira utalni.[27] Iványi azonban erre nem, hanem csupán Récsey Viktornak egy alig több mint két oldal terjedelmű közleményére utalt, amelyben a szer-

házi bíráskodás lii–liv., Szovák: Formuláskönyvek lxxi–lxxvii., Sarbak: Kodikológiai megjegyzések lxxix–lxxxiv.

22 Bónis: Magyi János formuláskönyve 244–258.

23 Bónis: *Középkori jogunk* 143–233.

24 Bónis: Magyi János formuláskönyve 248.

25 Iványi: Ismeretlen kéziratos formulás könyv.

26 Uo. 485., 2. jegyz.

27 Csontosi: Sz. Ferenczrendiek latin levelezője. – A kézirat modern leírását, illetve szövegének kiadását lásd Molnár: *Formelsammlungen* 65–74. és 356–565. – Fejérpataky: Tapolczai Bertalan. – Mindkét 19. századi szerző megjegyezte, hogy írásával Kovachich munkáját egészíti ki.

ző egy, a jászói premontrei könyvtárban fellelhető formuláriumot ismertetett nagyon röviden.[28] Ez a kézirat még a 20. század második felében is Jászón volt, itt készült róla szerencsés módon mikrofilm a Magyar Országos Levéltár számára, amelynek felvételei utóbb a Diplomatikai Fényképgyűjteménybe is bekerültek.[29] Jómagam először 2014-ben, a Dózsa-féle parasztháború forrásait vizsgálván lettem rá figyelmes, majd a következő években, amikor alkalom adódott rá, gyűjtöttem a rá vonatkozó adatokat. Végül a közöletlen és más forrásból nem ismert oklevelek nagy száma győzött meg arról, hogy érdemes lenne a kézirat egészét publikálni.[30]

A formuláskönyv sorsa a modern korban

A hazai medievisztika a formuláskönyv létezéséről a 19. század utolsó évtizede óta tud. Az elmúlt bő száz évben különböző megnevezésekkel illették, így szerepelt „jászói" vagy „jászóvári formulárium", „kassai formulárium" és „Oláh Miklós formuláskönyve" címmel is. Utóbbi a leggyakoribb, különösen a kurrens szakirodalomban, ezért hivatkozom rá magam is így.[31] Részletes ismertetés nem jelent meg róla, így a legújabb szakirodalom is Récsey Viktor már említett szűkszavú közleményéhez, illetve Schönherr Gyula két tanulmányához utalja az olvasót, amelyekben utóbbi a kéziratban fellelhető címereslevelekről írt.[32] Csakhogy Récsey közleménye – miként Iványi Béla joggal megjegyezte – magáról a kódexről semmi lényegeset nem árul el, csupán az Oláh Miklóshoz

28 Récsey: Kéziratos formulare.

29 MNL OL DF 282621.

30 Már korábban igyekeztem feltárni a formuláskönyv kutatástörténetét, lehetőség szerint a teljességre törekedve (Mikó: Oláh Miklós formuláskönyve.). Az idézett közleményem írásakor még nem készültem el a kódex szövegének teljes átírásával, így egyes kiadások elkerülték a figyelmemet. Az alább következő kutatástörténet a korábbi tanulmányom szövegén alapszik, a szükséges kiegészítésekkel bővítve.

31 E helyütt szükségesnek látom megemlíteni, hogy a hazai szakirodalomban egy másik formuláskönyvet is lehet Oláh Miklóshoz kötni. Az a kézirat a 16. század közepén készült és zömmel akkori iratokat foglal magában. Lásd Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei* 72. – A kéziratot Bónis is ismerte, és a feltételezett másolóról Szörcsöky Benedek formuláriumának nevezte (Bónis: *Középkori jogunk* 147.) és ekként hivatkozik rá Szovák: Formuláskönyvek lxviii. is.

32 Szovák: Formuláskönyvek lxviii., Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv 552., 3. jegyz.

kötődő bejegyzéseket, és az abból nyerhető köztörténeti adatokat taglalja.[33] Azt viszont Récsey is hangsúlyozta, hogy a kézirat minden bizonnyal a két Jagelló-uralkodó kancelláriájában keletkezett, Oláh pedig csak később használta a kötetet.[34] Schönherr szintén nem közölt részletes leírást a kódexről, de a Jagelló-korból származtatta.[35]

Amennyiben nem kerülte el számottevő adat a figyelmemet, a kódex kutatástörténete nagyon vázlatosan akként foglalható össze, hogy felfedezése után, a 19–20. század fordulóján sokáig a figyelem középpontjában állt, és számos benne foglalt oklevél szövege látott napvilágot különböző közlések részeként. Ezt követően viszont kikerült a kutatók látóköréből, ahová csak az 1990-es években került vissza, köszönhetően a Diplomatikai Fényképgyűjteménynek. Úgy tűnik, korábban Bónisnak sem állt módjában tanulmányoznia a kötetet.[36]

A kézirat létezéséről a tágabb történészszakma először 1890-ben, Fraknói Vilmosnak egy, a Magyar Könyvszemle hasábjain megjelent közleményéből értesülhetett. Ekkor már javában zajlott a Mátyás-levelezés új kiadásának sajtó alá rendezése, és Fraknói itt számolt be elsőként a felhasznált forrásokról. A szerző úgy fogalmazott, hogy „a kassai premontrei rendház egyik tagjának birtokában van a XVI. század elejéről származó becses formulárium", amely 46 olyan levelet tartalmaz, amelynek I. Mátyás király vagy a szerzője vagy a címzettje volt.[37] A levelezés-edíció első kötete három évvel később látott napvilágot, ennek előszavában Fraknói lényegében ugyanezt a rövid tudósítást ismételte meg.[38] A szerkesztőnek a kéziratot méltató sorai azonban szöges ellentétben állnak azzal a ténnyel, hogy valójában alig támaszkodott a kézirat szövegére.[39] A formuláskönyv negyvenhat Mátyás-levelet foglal magában, ezeknek a többsége benne van Fraknói kiadásában. Ám a dokumentumokat

---

33 Iványi: Ismeretlen kéziratos formulás könyv (Első közlemény) 485., 2. jegyz.

34 Récsey: Kéziratos formulare 494–495.

35 Décsényi: Címeres-levelek 57–58., Uő: Bonfini másolója.

36 Legalábbis csak igen szűkszavúan, Récsey ismertetésére hivatkozva írta le, azt is megjegyezvén, hogy a kézirat további vizsgálatra szorul. Bónis: Magyi János formuláskönyve 247., Uő: *Középkori jogunk* 146.

37 Fraknói: Mátyás király levelei 3.

38 MKL I. v. – A kötetnek 2008-ban reprint kiadása jelent meg, amelyet Mayer Gyula rendezett sajtó alá, a művet egyúttal terjedelmes utószóval is ellátva. Magam ezt az új kiadást használtam, amely megtartotta az eredeti munka lapszámait is.

39 Mayer Gyula állapította meg, hogy valójában Fraknói csupán abban az esetben fordult a formulárium szövegéhez, ha az adott levél más forrásból nem volt ismert: Mayer: Utószó 960.

szinte minden esetben más kéziratokból közölte, mindössze négy olyan miszszilist találtam, ahol a formulárium volt a hivatkozott forrás.[40] Ezek között ráadásul legalább egynek az esetében kétséges, hogy valóban a kódex szövegét használta-e fel.[41] Feltűnő az is, hogy ugyanakkor olyan Mátyás-leveleket nem közölt a formuláriumból, amelyeket más forrásból, úgy tűnik, nem ismert.[42] Arra is találtam példát, hogy egy általa csak töredékben ismert és közölt textus a formuláskönyvben teljes terjedelmében megvan, felhasználására mégsem került sor.[43] Mindezek alapján az a benyomásom, hogy ekkoriban a kézirat tartalmát másodkézből, valószínűleg Schönherr Gyula jegyzetei vagy közlése alapján ismerte.[44] Az 1890-es évek elején ugyanis Schönherr is használta a kéziratot. Nem csupán a már említett címereslevél-tanulmányaihoz, hanem a Vatikáni Okmánytár egyik köteteként kiadott „Mátyás király levelezése a római pápákkal" című munka sajtó alá rendezésekor is. Igaz, a kódex itt sem jutott jelentős szerephez, mindössze két levél szövegét használták fel.[45]

Akár úgy is tűnhetne, hogy nem tartották különösebben sokra a másolatok szövegét. Azonban Schönherrnek a Magyar Tudományos Akadémia kézirattárában őrzött, négy nagy palliumban elhelyezett hagyatékában egy aránylag terjedelmes anyag vonatkozik a formuláriumra,[46] amiből nem éppen a kézirat értéktelensége világlik ki. Egyfelől elkészítette a kézirat precíz tartalomjegyzékét, másfelől témáik szerint különböző csoportokba rendezte az okleveleket. Ezt követően jó pár tucat okirat kivonatát is elkészítette, minden egyes darabot különálló cédulákra kijegyezve, nyilvánvalóan további publikációk céljából (amelyekből azonban, legalábbis tudomásom szerint, utóbb nem jelent meg semmi). Ezenkívül egy fontos kéziratos jegyzetben – amelyet Függelékben közlök – összefoglalta mindazt, amit a kézirat múltjáról akkoriban tudni lehetett.[47] Utóbb maga Fraknói sem csupán a Mátyás-leveleket hasznosította, hanem a magyar királyok kegyúri jogáról írt, 1895-ben megjelent monográfiájában, annak is a Jagelló-korra vonatkozó fejezetében számos alkalommal idézte a formu-

40 MKL II. 110.,129., 204., 251.

41 Lásd a formuláskönyv 204. sz. levelét, illetve az ahhoz írt jegyzetet.

42 Lásd a formuláskönyv 261. sz. levelét és 312. sz. oklevelét, továbbá a 179. sz. levelet is.

43 Lásd a formuláskönyv 447. sz. levelét.

44 Vö. Mayer: Utószó 960.

45 *Mátyás levelezése* lxx. (Schönherr Gyula előszava).

46 Erről az iratcsoportról Mayer Gyula írásából tudok: Mayer: Utószó, 960.

47 Az anyag lelőhelye: MTA KIK, Kézirattár, Tört. 2° 281/2., pallium „Jászó" (fol. 250–326).

lárium okleveleit.[48] Ezek egy részét a témában négy évvel később megjelentetett okmánytárban *in extenso* is közzétette.[49]

Érdemes e helyütt néhány szót szólni a kódex felfedezéséről is. Erről sem Fraknói, sem Schönherr írásaiban nincs szó. Récsey közlése szerint viszont Horváth Balázs kassai premontrei tanár egyik tanítványa találta a házuk padlásán.[50] Erről értelemszerűen semmilyen pontosabb adatot nem adott meg, ám könnyen lehet, hogy csakugyan efféle dologról volt szó. Schönherr kódexről készített, már említett leírásában szintén szerepel Horváth Balázs neve, kiegészítve azzal, hogy ő volt az, aki Fraknói figyelmét felhívta a kötetre.[51] Mivel Fraknói leírása a Magyar Könyvszemle 1890. évi évfolyamában már nyomtatva szerepel, a felfedezésre valamikor az 1880-as évek második felében kerülhetett sor. Ennél pontosabb adatot nem találtam, és arról sincsen semmiféle információm, hogy a kódexből bármilyen szöveget közzétettek volna 1890 előtt.

Ámbár Récsey leírásából akár úgy is tűnhet, hogy Fraknói a kéziratot Kassán vizsgálta, Schönherr egyik tanulmányából kiderül, hogy a kézirat ekkoriban Budapesten, a Magyar Tudományos Akadémiánál volt letétben, és tervezték annak megvételét is.[52] A megvételből azonban nem lett semmi, a kézirat valamikor bizonyára visszakerült Kassára, hogy aztán a jászói premontrei kolostorban nyerjen elhelyezést.[53] Récsey ugyanis – 1898-ban – úgy fogalmazott, hogy amikor az 1896-os millenniumi kiállítás előtt a „bibliographiai és közművelődési emlékeket" összeírta, a „jászóvári könyvtárban" egy „N. Olahi manuscriptum" című kéziratra lett figyelmes, amelyről utóbb kiderült, hogy azonos a Fraknói és Schönherr által jellemzően „kassai formulare" névvel illetett kódexszel.[54] És bár ezek szerint felmerült a kötet kiállítása, a katalógusok alapján úgy tűnik, hogy erre végül nem került sor.[55]

1898-ban a formuláskönyv már újból Budapesten volt. Ezt egyrészt Felix Schillernek egy 1900-ban megjelent beszámolójából, másrészt Schönherr már említett kéziratos leírásából tudjuk. A kódexet Fejérpataky László közreműkö-

48 Fraknói: *Kegyúri jog* 215–217., 219., 221. („Kassai formulare" megnevezéssel).

49 Fraknói*: Kegyuri oklt.* 55–59., 64–65., 69–73., 76–78., 84–85., 87–90. („Kassai formulare" megnevezéssel).

50 Récsey: Kéziratos formulare 496.

51 Lásd a Függelékben.

52 Décsényi: Bonfini másolója 264–265.

53 Ide a már említett Horváth Balázs kassai főgimnáziumi tanár adományából került. Schiller: *Örökös főrendiség* 317.

54 Récsey: Kéziratos formulare 494.

55 *Ezredéves országos kiállítás* 123–149.

désének köszönhetően adták kölcsön Jászóról Budapestre, kifejezetten Schiller kutatásainak elősegítésére.[56] Ő „Az örökös főrendiség eredete Magyarországon" címet viselő munkájának oklevéltári függelékében több, addig kiadatlan okiratot közölt a formulariumból.[57] Schiller állítása szerint Récseynek a kézirat ezen, „második" budapesti tartózkodása szolgáltatta voltaképpen az alkalmat a formuláskönyv megvizsgálására, majd bemutatására a *Századok*ban.[58] A kézirat ezt követően visszakerült a jászói monostor könyvtárába,[59] ezzel pedig kutatástörténetének első szakasza lezárult. Egészen bizonyos, hogy 1890 és 1900 között a felsoroltakon kívül más történészek is kezükbe vették a kötetet – feltehetően akkor, amikor a fővárosban volt letétben –, ám mivel nem írtak róla, kilétükről nincs információm. Az egyetlen kivétel Hajnik Imre,[60] akiről Schönherr leírásában olvasható, hogy alaposan átvizsgálta a kéziratot.[61]

A következő évtizedekben csupán egy-egy sporadikus közlésben találtam nyomát a kézirat ismeretének. A Marczali Henrik szerkesztette Nagy képes világtörténet hatodik kötete magyar fordításban tartalmazta II. Ulászló királynak azt az 1514. július 3-án a pápához intézett levelét, amelyben az uralkodó beszámolt arról, hogy miként fajult a keresztes hadjárat lázadássá.[62] A Pannonhalmi Rendtörténet harmadik kötetében leltem egy innét kiadott oklevelet,[63] egy évtizeddel később pedig Veress Endre is publikálta öt okirat szövegét.[64] Iványi Béla minden bizonnyal alaposan áttanulmányozta a kéziratot, mégpedig 1913 előtt, mert Márki Sándor az ebben az évben kiadott Dózsa-monográfiájában neki mond köszönetet a formulariumból vett adatok ismeretéért.[65] Néhány

---

56 Schiller: *Örökös főrendiség*, 316., vö. még Schönherr Gyula hasonló leírásával a Függelékben.

57 Schiller: *Örökös főrendiség*, 316–318., 320–321., 323–329.

58 Uo.

59 Egy, feltehetően az első lap rektóján olvasható, beragasztott possessor-címke (Inscriptus Bibliothecae Jaszoviensi) 1915-ből való. Lásd MNL OL DF 282621., fol. 1.

60 1892-ben Oláh-féle formulariumként említi. Tudomásom szerint ez a legkorábbi adat, amikor a kézirat ilyen néven szerepelt. Hajnik: *Személyes jelenlét* 20., 1. jegyz.

61 Lásd a Függelékben közölt szöveget.

62 Csuday – Schönherr: *Középkori intézmények bomlása* 642. (Valójában a magyar fordítás és a kézirat vonatkozó lapjának facsimile-változata a 642. és 643. lapok közé van ékelve.) – A kötet utolsó, Jagelló-kort tárgyaló fejezete Marczali Henrik munkája.

63 PRT III. 664.

64 Veress: *Akták és levelek* 45., 70., 96., 101., 105.

65 Márki: *Dósa György* 16., 95., 230., 232., 359., 360., 362., 440., 467., 469., 470., 475. (Részint Oláh Miklós formuláskönyvének, részint egyszerűen jászói kéziratnak nevezi.)

évvel később Fógel József is idézett belőle néhány adatot.[66] Ezt követően a kutatás lehetőségein nyilvánvalóan rengeteget rontott, vagy éppen tette azt lehetetlenné, hogy a trianoni békeszerződés a monostort és könyvtárát elszakította Magyarországtól. Szentpétery Imre a neves oklevéltani munkájában is csupán a régebbi közlések alapján utalt a „jászóvári formularium" létezésére.[67] Megint mások megelégedtek a régebbi közlések ismeretével.[68] Bártfai Szabó László azonban valamilyen formában hozzáfért a kézirat anyagához, ugyanis több irat regesztáját is közzétette, melyek több esetben szó szerinti közlést is tartalmaztak. Hogy ő maga kutatott-e a monostor könyvtárában, vagy netán kapta a másolatokat, esetleg még 1918 előtt készült másolatokra, kivonatokra támaszkodott – ilyenek pedig minden bizonnyal voltak –,[69] erre vonatkozóan nincsen adatom. Mindenesetre a kódexet – Hajnikhoz hasonlóan – Oláh Miklós formuláréjának nevezte.[70] Némiképp az ő esetéhez hasonló Fekete Nagy Antalé is. Utóbbi a második világháborút követően kezdett hozzá a Dózsa-parasztháború történetének feldolgozásához,[71] amelyhez oklevéltárat is készített. A kéziratos munkát Kenéz Győző, Solymosi László és Érszegi Géza rendezték sajtó alá.[72] Ebben tizenegy olyan oklevél szövege olvasható teljes terjedelmében, amelyek forrásaként a formuláskönyvet jelölték meg.[73] Fekete Nagy nyilvánvalóan Márki monográfiájából értesült a formulárium témája szempontjából értékes anyagáról. Minden bizonnyal fényképfelvételekre támaszkodott az átírás során.[74]

---

66 Fógel: *II. Lajos* 38., 48., 50., 60., 125.

67 Szentpétery: *Magyar oklevéltan* 178.

68 Lásd pl. Podmaniczky oklt. II. xxxii–xxxv. (Schiller nyomán); Tóth: Bonfini címeres levele. (Schönherr nyomán); Holub: Pécs város pecsétjei 138., 4. jegyz., „jászóvári formuláskönyv"-ként említve, a referencia megjelölése nélkül. Feltehetően Schönherrtől veszi az adatot, vö. Décsényi: Címeres-levelek, 65., 1. jegyz. – Holubra reflektál: Bezerédy: Tolna megye pecsétjei 119., 34. jegyz. A kódexet szintén jászóvári formuláskönyvnek nevezi, de Holubbal ellentétben idézi a régebbi irodalmat is.

69 Schönherr Gyula is több tucat ilyen kivonatot készített, lásd az MTA Könyvtárának Kézirattárában őrzött hagyatékában, Tört. 2° 281/2., pallium „Jászó" jelzeten őrzött anyagban.

70 Bártfai Szabó: *Pest* 304–305. (1176–1177. sz.), 315–316. (1211–1214. sz.), 450.

71 Barta – Fekete Nagy: *Parasztháború* 5.

72 *Mon. rust.* – Ennek Érszegi Géza készítette előszavában olvashatunk a Fekete Nagy-féle kézirat felhasználási módjáról.

73 Uo. 89., 129., 142., 162., 165., 222., 235., 285., 322.

74 Ugyanakkor valamilyen forrásból tudomást szerzett a kódex méretadatairól is, ezeket ugyanis precízen megadta: 22 x 30 cm. Lásd *Mon. rust.,* passim.

A Magyar Országos Levéltár ugyanis már 1963 előtt készíttetett mikrofilmfelvételeket a formuláriumról, mégpedig kifejezetten a paraszthábort érintő iratokról.[75] Ekkor azonban még csupán nyolc felvételről volt szó.[76] 1963 után, de még 1973 előtt került sor a teljes kézirat filmre vételére.[77]

A kézirat második világháború utáni története is tartogat fordulatokat. Ennek első szakasza az 1950-es évekre esik. A szerzetesrendek vagyonának államosítása után, 1951–1952-ben az összes kelet-szlovákiai egyházi intézmény könyvállományát a jászói monostorba szállították. Ennek során nem vették figyelembe az egykori őrzőhelyek rendjét, így az állományok összekeveredtek egymással. Az újrarendezést a Szlovák Nemzeti Könyvtár felügyeletével 1954-re végezték el. Az eredeti monostori könyvtár anyagát, amelyhez a 19. század végén Kudora Károly felügyeletével cédulakatalógus készült,[78] a beszállítás és átrendezés során elméletileg intaktan megőrizték, ennek ellenére egy 1958-ban elvégzett revízió már több mint négyezer kötet hiányát mutatta ki. A proveniencia szerint újrarendezett könyvgyűjteményekhez az 1960-as és 1970-es években katalógusok készültek. Ekkor már mind a monostor könyvtárának, mind az oda beszállított könyvgyűjteményeknek a felügyeletét a Matica Slovenská helyi irodája (Miestne Pracovisko Matice Slovenskej Jasov) látta el.[79] Ebben az időszakban készültek a formuláriumról a Magyar Országos Levéltárban fellelhető, már említett mikrofilmfelvételek, amelyek utóbb a Diplomatikai Fényképgyűjteménybe is bekerültek.[80] Ugyanígy Jászón írta le a kötetet Julius Sopko a szlovákiai könyvtárakban őrzött középkori kódexeket számbavevő katalógusában.[81] Bár csak egy szűkszavú ismertetésről van szó, tudomásom szerint mindmáig az ő közlése az utolsó, amelyik az eredeti kézirat alapján készült. Csapodi Csaba már az ő adatait vette át.[82]

---

75 Borsa: *Csehszlovákiai mikrofilmek* 124.

76 Uo. 50.

77 Bándi: *Csehszlovákiai mikrofilmek* 85.

78 Legvalószínűbb, hogy a kézirat ekkor kapta a 78. számot.

79 Ezeket az adatokat két munkából vettem: Šarluška: *Inventár rukopisov* 5–9., Párová: Jasov.

80 Vö. 30. jegyz. – A két említett filmtári jegyzék egyaránt a Matica Slovenská jászói kirendeltségét adja meg a kézirat lelőhelyeként.

81 Sopko: *Stredoveké latinské kódexy* 161–162.

82 Csapodi – Csapodiné: *Bibliotheca Hungarica* 448/1819. sz. – „Formulare Jaszoviensi" megnevezéssel.

Az 1970-es évek végén a kéziratokat állományvédelmi okokból a Szlovák Nemzeti Könyvtár turócszentmártoni központjába szállították,[83] ahol az 1990-es évek elején részletesen leírták és katalogizálták őket. A katalógus végül 2010-ben jelent meg.[84] Ez a közel 900 kéziratot magában foglaló állag nem csupán az egykori premontrei könyvtár kódexeit foglalta magában, hanem az oda az 1950-es években beszállított más egyházi gyűjtemények köteteit is. A katalógusban nem szerepel a formuláskönyv, sem a jászói könyvtár kéziratai közt, sem a többi gyűjtemény anyagában. Ennek okán több intézménnyel is felvettem a kapcsolatot, és megpróbáltam a kódex nyomára akadni, ám mindeddig sikertelenül.[85] Jelenleg tehát egyedül az Országos Levéltár mikrofilmfelvétele és az arról előhívott fotók állnak a kutatók rendelkezésére.[86]

Amióta az említett mikrofilm rendelkezésre áll, a kézirat újból a középkorkutatók látóterébe került. Borsa Iván már 1974-ben felhívta a figyelmet a kötet fontosságára.[87] Az 1980-as évek elejére a mikrofilmről kinagyított fotók a Diplomatikai Fényképgyűjtemény részeként a filmnél egyszerűbben is elérhetőek lettek. Ezekből az évekből már van adatom arra, hogy felhasználták belőle konkrét oklevél szövegét.[88] Az 1990-es évektől kezdve számos szerző említette,

---

83 Erre vonatkozóan 1979-et ad meg Vojtech Šarluška (Uő: *Inventar rukopisov* 8.). Imrich Kotvan ősnyomtatvány-katalógusa szerint az inkunábulumok 1975-ig voltak a monostor könyvtárában. Uő: *Inkunábuly* 226., 605., 665–667., 698., 1027., 1043., 1050., 1076., 1154. sz. – Ružena Párová leírásában csak az átszállítás ténye szerepel, konkrét dátum nem (Párová: Jasov 172–173.).

84 Šarluška: *Inventár rukopisov*.

85 Az alábbi intézményektől kértem és kaptam is tájékoztatást. A jászói monostor könyvtárosa, Veronika Timuľáková megerősítette azt a korábbi feltételezésemet, hogy a kódex a jászói könyvtárban nem fellelhető. A turócszentmártoni Szlovák Nemzeti Könyvtár (Slovenská národná knižnica) kézirattárában – ahová a kötetet elvben beszállították –, illetve a régi könyvek gyűjteményében Daniela Škulová és munkatársai lekötelező szívességgel a gyűjtemények kéziratos inventáriumait is átvizsgálták, továbbá a kódexet korábban Jászón leíró Július Sopkótól is tájékoztatást kértek, de a kötetnek nem találták nyomát. 2023-ban Péterfi Bence több, ismeretlen vagy csak említések szintjén ismert formulariumot talált meg a kassai városi levéltárban (lásd a 6. jegyzetet); a helyszínen vele együtt kutatván azonban az Oláh-féle kötetet sajnos nem találtuk meg.

86 Ezenkívül a Svéd Nemzeti Levéltárban (Riksarkivet, Stockholm) őriznek egy olyan, talán a 16. század második feléből való kéziratot, amely a formulárium részleges másolata. Erről alább még bővebben írok.

87 Borsa: Magyar medievisztika 104., 3. jegyz.

88 Pl. Fülep: Bonfini 344., 15. jegyz. (A mikrofilm alapján).

hasznosította a fotóanyagot. Vannak olyan írások, amelyek a kéziratnak csak egy-egy, vagy néhány oklevelét használták fel, az elemzett problémakörhöz kapcsolódó darabokat.[89] Sokkal bővebben aknázta ki a tartalmát Neumann Tibor az Ernuszt-féle számadáskönyv új kritikai kiadásában.[90] Tudomásom szerint Mészáros Orsolya, Tringli István, valamint a néhány éve megjelent, a késő középkori Magyar Királyság megyei archontológiájának összeállítói voltak azok, akik teljes szövegű okleveleket is közöltek a kódexből,[91] magam pedig az 1510-es évek első felének politikatörténetét vizsgálván leltem fel és tettem közzé alapvető fontosságú darabokat.[92]

A formuláskönyv régmúltja – összeállítása és tartalma

Magáról a kéziratról az eredeti példány hiányában sajnos keveset lehet mondani. A 215 lap terjedelmet, illetve a Fekete Nagy Antalnál olvasható, folió kötetre utaló 22 x 30 cm lapméretet Sopko leírása megerősíti.[93] A kódexbe összesen 479 oklevelet másoltak bele; maguknak az oklevélszövegeknek a valós száma ennél valamivel alacsonyabb, mert előfordul, hogy egyes diplomák textusa többször is szerepel a kötetben.[94] A másolók számát pusztán a fotók alapján nehéz megbecsülni, az a megállapítás azonban, hogy egyetlen írnok lenne az összeállító, egyértelműen téves,[95] mint ahogyan az az általános kijelentés is, hogy a kötetet a „Jagelló-kori kancellárok" állították össze.[96]

Ami az oklevelek kiadóit illeti, míg 224 diploma intitulációjában olvasható II. Ulászló neve, addig mindössze 46 kötődik Mátyáshoz,[97] és csupán

89 Pl. Hermann: Divény vára 67–68., Neumann: *Korlátköviek* 43., 238. jegyz., C. Tóth: Egy legenda nyomában 451., Lővei: Uralkodói lovagrendek 17., 19., Véber: Dózsa-féle parasztfelkelés 96–97.

90 Neumann: *Számadáskönyv* 103., 139., 162., 198–199., 203., 208., 223., 243., 266., 275., 366.

91 Mészáros: *Visegrád város* 160., Tringli: Levelesítő jegyzék 29–30., *Perényi* 342–343. (709. sz.), 345–346. (717. sz.). – *Archontológia* II. 486., 494., 498.

92 Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 615–620., Mikó: Metodikai problémák, passim., Mikó: Háború vagy béke 168–171.

93 Sopko.: *Stredoveké latinské kódexy* 161.

94 Lásd pl. Schiller: *Örökös főrendiség*, 318., 321., vö. *Mon. rust.* 162.

95 Récsey: Kéziratos formulare 496.

96 PRT III. 664.

97 MKL I. v.

9 másolat élén találkozunk II. Lajos nevével, hogy végül a kézirat utolsó, 215. lapján I. Ferdinánd királynak egy 1544-ben kiadott oklevelére is rábukkanjunk. Csupán elvétve találunk a kéziratban olyan okiratot, amelynek intitulációjában nem uralkodó neve szerepel, ilyen például Szatmári György esztergomi érsek vagy Giovanni Battista Bonzagni egri püspöki kormányzó egy-egy kiadványa.[98] A többi, közel 200 oklevél egy részének kibocsátója valószínűleg sohasem lesz azonosítható, oklevelekből kiemelt különféle formulákról lévén szó. A többi, szintén név nélkül maradt méltóságviselő diplomáinak többsége II. Ulászlóhoz vagy korához köthető.[99]

Ha nem is maguk a „kancellárok", ám tartalma alapján a kéziratot kétségkívül a királyi kancelláriában állították össze. E kódex esetében semmi nyoma a Bónis által megfigyelt jelenségnek, amely szerint a királyi kancellárián működő jegyzők, amennyiben állást váltottak, előfordult, hogy az általuk összeállított formuláriumot magukkal vitték az új hivatalukba, így kerülhettek a kötetekbe heterogén iratcsoportok.[100] Miként az összeállítás helye a királyi kancellária volt, a gyűjteményt a következő bő másfél évszázadban is ebben a hivatalban használták, legalábbis még a 17. század legvégéről is van erre adatunk.[101] E téren egyébként a gyűjtemény korántsem unikális, hiszen a Jagelló-korból ismerünk hasonló, kétségkívül az uralkodói kancellárián összeállított és hasznosított kollekciókat.[102] Oláh kötetét azonban számos – legalábbis a középkori hazai formuláskönyvekben – szokatlan irattípus jelentős száma kiemeli a „szokványos" formuláriumok közül.[103] Egyfelől meglepően sok a formulákat gyakorlatilag nélkülöző, ad hoc-ügyekben íródott királyi parancslevél. Ezek csaknem mindegyike az oszmán fenyegetéssel kapcsolatos ügyekben keletkezett az 1510-es évek elején, és jellemzően a csapatok mozgósításával, ellátásával, a végvárakkal, továbbá az adószedéssel kapcsolatosak. Egy másik, szintén kevéssé formulás, vagy legalábbis nem gyakran használt formulákat tartalmazó csoportot a diplomáciai levelek alkotnak. Ezek egy része a pápákhoz íródott, részben Pietro Isvali-

98 Szatmári: 463. sz.; Bonzagni: 45. sz.

99 Lásd minderről az áttekintő Tartalommutatót.

100 Bónis: Magyi János formuláskönyve 254., vö. Szovák: Formuláskönyvek lxviii–lxix.

101 Récsey: Kéziratos formulare 495., vö. Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei* 71.

102 Ilyenek pl. az OSZKK Cod. Lat. 322., továbbá Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratai. Az előbbi tartalommutatóját lásd Kovachich: *Formulae* xxxi–xxxix., (teljes fotómásolata az Országos Levéltárban DF 252475. jelzeten található), az utóbbiról magam írtam: Mikó: Formuláskönyv vagy leveleskönyv.

103 A fogalom körülhatárolásának problémáiról írok alább.

es bíboros magyarországi tartózkodásának idején, vagy valamiképp legációjához kötődően. Egy másik egységet azok a szintén a pápai Kúriába küldött levelek képeznek, amelyek Bakócz Tamás 1513–1514-es római tartózkodásával állnak kapcsolatban. A diplomáciai iratok egy harmadik csoportját Ulászlónak a testvérével, Zsigmond lengyel királlyal folytatott levélváltásai alkotják. Fenntartott továbbá a formuláskönyv néhány darabot Ulászlónak az I. Miksa német-római császárral való levelezéséből is, szintén az 1510-es évekből, akárcsak az 1502. évi házasságkötését követően kelt, Franciaországba küldött misszileseket.

Közös a fenti levelekben, hogy eredeti példányaikat mindeddig nem lelték fel. Néhány kivételt találtam Ulászlónak Zsigmondhoz küldött levelei között, amelyek az Acta Tomiciana köteteiben is fennmaradtak, bár ezek esetében sem eredeti példányokról, hanem azok másolatairól van szó. A formulárium modern kori kutatói számára talán ez adja a kollekció legnagyobb értékét: a teljes anyag átvizsgálása után az összesen 479 oklevélből alig egy tucat olyat találtam, amelynek expediált, hivatalos példánya is ránk maradt. Ha a néhány arenga-mintát, illetve a kétszer a kötetbe másolt oklevelet nem számítjuk, még úgy is idestova 450 okirattal számolhatunk. Ebből mindössze 15 olyan van, amelynek eredeti példányát is ismerjük. Természetesen elképzelhető, hogy ez a szám emelkedni fog, jóllehet nem tartom valószínűnek, hogy jelentős mértékben.[104] Néhány esztendővel ezelőtt Horváth Richárd a Mátyás-kori királyi könyvekről tudottak, illetve a napjainkra maradt eredeti adománylevelek alapján modellezte hazai keretek között a középkori forráspusztulás mértékét. Jóllehet a becslés pontosságát sok bizonytalanság nehezítette, még a legkedvezőbb forgatókönyv szerint is minden öt adománylevélből maradt fenn napjainkra egyetlen példány, tehát az egykor kiadott donációs oklevelek 80%-a elpusztult. Ezt az adatot ráadásul annak fényében kell értelmezni, hogy olyan irattípusról van szó, amelynek a megőrzéséért vélhetően a legtöbbet tették az adományozottak.[105] A formuláskönyv esetében – említett adataim szerint – az egykor kiadott iratok alig 3%-a maradt ránk eredeti formában. A roppant alacsony számnak valószínűleg az egyszeri ügyekben kelt kiadványok nagy aránya az oka, ugyan-

104 A formuláriumban foglalt oklevelek egy jelentős része több-kevesebb biztonsággal az 1510-es évek első felére datálható (áttekintő jelleggel lásd erről a Tartalommutatót). Több korábban írt tanulmányom (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok.; Mikó: Háború vagy béke.) készítése során átvizsgáltam ezen évek királyi okleveleit a DL–DF-adatbázisban, lehetőleg a teljesség igényével. Csupán néhány esetben találtam meg a formuláskönyvben szereplő dokumentum eredeti, expediált példányát.

105 Horváth: Mátyás király könyvei 350–351.

akkor például a kódexben megőrzött kilenc címereslevél egyikét sem ismerjük kiadott alakjában. Aligha kétséges, hogy – a Mátyás-kori adománylevelekhez hasonlóan – a formulárium esetében is az igencsak számottevő mértékű forráspusztulásnak vagyunk a szemtanúi.

A kompilátornak, kompilátoroknak a kilétéről semmi konkrétat nem tudunk – a korábbi szakirodalomban sem szerepel erről semmi –, a szövegkorpuszban, pontosabban az egyik oklevél címében ugyanakkor találtam egy rövid megjegyzést, amely mégis nyújthat némi fogódzót. Arról a címereslevélről van szó, amelyet Szeremlényi Ferenc erdélyi prépost és királyi titkár kapott II. Ulászlótól feltehetően 1510-ben.[106] Ennek a titulusa ugyanis így hangzik: *Arma venerabilis domini mei domini Francisci prepositi, secretarii regie [maiestatis] et prepositi ecclesie Albensis Transilvanie, domini mei etc*. Ha ennek tulajdonítunk jelentőséget, akkor ezt a részt csakis úgy interpretálhatjuk, hogy az összeállító Szeremlényi beosztottja volt, a formulárium kancelláriához kötött össszeállítása miatt minden bizonnyal annak királyi titkársága idején. Ez persze magának a szerkesztő-kompilátornak a személyét nem teszi azonosíthatóvá, mégis fontos tanulsággal szolgál. Mivel Szeremlényi II. Lajos kancelláriájában már nem bukkan fel *secretarius*ként, a kézirat törzsanyaga még II. Ulászló halála előtt elkészülhetett. Ennek pedig a datálható oklevelek legnagyobb része egyáltalán nem mond ellent.[107]

Felvethető persze, hogy az idézett titulus semmilyen bizonyító erővel nem bír, hiszen meglehet, hogy a kötet szerkesztői már így vették át egy korábbi formuláskönyvből. Az ötlet azonban gyenge lábakon áll. Egyfelől, a cím annyira elüt a többi, általánosan formulázott titulustól, és olyannyira elüt a formuláskönyvek műfajától, hogy amikor a kódexet néhány évtizeddel később, I. Ferdinánd kancelláriájában részben lemásolták, a másolat scriptora a nyilván értelmezhetetlen *domini mei* fordulatok kihagyásával megváltoztatta a címet.[108] Erősen kétséges, hogy ezt korábbi másolók megtartották volna. Ellentmond továbbá a régebbről átvett cím teóriájának az is, hogy a formuláriumban nem ez az egyetlen oklevél, amelyben Szeremlényi Ferenc szerepel. Először egy olyan iratban bukkan fel a neve, amelyben Ulászló király átvállalta egy, a Fuggerek felé fennálló, kétszáz forintnyi adósságát.[109] Bemásolták a kódexbe azt az 1503-ban kelt uralkodói oklevelet is, amelyben Ulászló Szeremlényinek még egri kanonokként és patai főespereskénti odaígért egy, a jövőben az erdélyi káptalanban

106 Lásd a 168. sz. oklevelet.

107 Lásd a Tartalommutatót.

108 Stockholm, Riksarkivet, Extranea-samlingen XVII [Ungern] 216a., fol. 41v.

109 Lásd a 64. sz. oklevelet.

megüresedő kanonoki stallumot.[110] A következő releváns irat egy 1514-ben oklevél, amelyben Ulászló érvénytelennek mondta ki azt a javadalomcserét, amely Szeremlényi erdélyi, illetve Sankfalvi (Zele) Miklós pozsonyi prépost között történt az uralkodó tudta és beleegyezése nélkül.[111] Említésre érdemes még, hogy bemásolták a kötetbe azt a dokumentumot is, amelyben talán I. Mátyás engedélyezte Szeremlény *civitas*nak zöld viaszpecsét használatát.[112] Mindezeket szem előtt tartva egyelőre azt tartom a legvalószínűbbnek, hogy a formulárium összeállítását Szeremlényi királyi titkárságának idejében, annak is az utolsó éveiben – sőt, talán a legutolsó évében – kezdte meg valaki a prépost közvetlen környezetében, a kódex anyagának legnagyobb része pedig, talán egy tucatnyi oklevelet leszámítva, már Ulászló király halála előtt készen volt.[113]

Mikor fejezték be a kézirat szerkesztését, mikorra nyerte el ma ismert formáját? Sajnos a fotók alapján az ívfüzetek nem különíthetők el egymástól, vízjelekről sincsen adatom, és arról sem tudtam meg semmit, hogy sor került-e valamikor a kézirat újbóli bekötésére, amikor egyes lapok esetleg összekeveredhettek. Ezért csak óvatos feltételezésekbe merek bocsátkozni. Egyfelől már a 46. lap verzóján megtalálható II. Lajos két oklevele,[114] Ulászló-diplomák közé ékelve. Igaz, az írásuk az utóbbiakétól, úgy tűnik, eltér, így elvben lehetséges, hogy az említett verzó részben üresen maradt, és oda utólag másolták be a két későbbi oklevél textusát. A következő II. Lajos-intitulált diploma a 192. lapon olvasható, előtte egy, az apja által kibocsátott oklevél áll.[115] A két másolat írnoka azonos, ennélfogva ezek a szövegek csak 1516 után kerülhettek a kéziratba, tehát nem voltak a törzsanyag részei. A 208. lapon álló Ulászló-oklevél leghamarabb 1522-ben került a kódexbe, írnoka ugyanis azonos Szatmári György érsek ezen évből való kiadványának másolójával.[116] A Mátyás-levelek részint a kötet első, részint a legutolsó részében olvashatók nagyobb számban, bár sorukat szá-

110 Lásd a 279. sz. oklevelet.

111 Lásd a 378. sz. oklevelet. – Az uralkodó Szeremlényit ártatlannak minősítette az ügyletben, hiszen arra a „félrevezetése" révén került sor.

112 Lásd a 239. sz. oklevelet.

113 Ez a megfigyelés magyarázatul szolgálhat arra is, hogy miért látványosan „felülreprezentáltak" az 1510-es évek első felében kelt iratok a kötetben. – A korábbi szakirodalom alapján a kódex összeállítását 1524 és 1526 közé datálta Szovák: Formuláskönyvek lxviii.

114 Lásd a 144. és 145. sz. okleveleket.

115 Lásd a 433–434. sz. levelet.

116 Lásd a 462. sz. oklevelet.

mos Jagelló-kori okirat töri meg. Legvalószínűbb tehát, hogy a gyűjtemény legnagyobb részét Ulászló regnálásának végén állították össze, ám Lajos, sőt esetleg még I. Ferdinánd alatt is folytatták.

Érdekes kérdést vet fel az összeállítás miként is, ami részben átvezet a kézirat műfajának problematikájához is.[117] Először is említendő, hogy tisztázat-jellegű gyűjteményről van szó, viszonylag kevés szöveghez kerültek korrektúra-glosszák. Igaz ugyan, hogy több scriptor keze azonosítható a kötetben, mégsem olyan formuláriumról van szó, amelynek iratait kis túlzással napról-napra, feltehetően különböző szálas iratokból vagy iratcsoportokból másolták össze.[118] A kódex első része végiggondolt struktúrát követ. Elsőként állnak az exempciós és donációs oklevelek, ezután következnek különböző engedélyeket tartalmazó diplomák, majd néhány arenga. Néhány oldallal később ismét összetartozó egységet képez a II. Ulászló király által kibocsátott regálisok csoportja. Ezt követően a különböző jogbiztosító iratok már kevésbé rendezhetőek jól elhatárolódó csoportokba. Az 53. és 75. lapok között nagyszámú misszilis olvasható, részben Mátyás, részben II. Ulászló által kibocsátva, sorukat azonban adományozó, vagy engedélyeket biztosító diplomák éppúgy megszakítják, mint például címereslevelek. A 75. lap után az oklevelek tárgyi csoportosítása már legfeljebb nyomokban lelhető fel, a legkülönbözőbb jogesetekhez kapcsolódó formulák váltják egymást, misszilisekkel kiegészítve. Oklevéltípusok, például adománylevelek, vagy épp arengák, amelyek a kódex első részében rendezetten sorakoztak egymás után, újból és újból felbukkanak. Jól körülhatárolhatóan már csak a kézirat végén, a 194. és 203. lapok között található tucatnyi, Mátyáshoz köthető levél különíthető el.

Vajon meg lehet-e magyarázni ezt a kettősséget? Egyszerűen arról lenne szó, hogy a gyűjtemény összeállítói ráuntak egy előre meghatározott struktúra követésére? Vagy újabb és újabb iratokat ítéltek fontosnak, olyanokat is, amelyekhez hasonlókat már korábban belemásoltak a kéziratba, és ezért borították fel, majd hagyták el végleg az előre megtervezett szerkesztési módot? Természetesen lehetséges. Ám az is felvethető, hogy a kódex elején megfigyelt „csoportok" okleveleit egységesen vették át valamilyen korábbi gyűjteményből vagy gyűjteményekből. Ilyenek pedig minden bizonnyal voltak, ezt egyrészt világosan bizonyítani tudtam egy másik, szintén főként Mátyás- és Jagelló-kori iratokat tartalmazó for-

117 Erről bővebben írok a tanulmány utolsó részében.

118 Egy efféle gyűjteményre akadtam rá az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattárában. Részletesen is írtam róla a 7. jegyzetben idézett tanulmányomban: Mikó: Formuláskönyv vagy leveleskönyv.

mulás- és leveleskönyv példáján,[119] másrészt a Péterfi Bence által megtalált kassai formulárium(ok) is ezt igazolják.[120] A helyzet a 16. század közepén, az ún. kisebb kancellárián is hasonló volt.[121] Ez a kérdéskör egyelőre alig kutatott. Néhány eddig fellelt adatból az is megállapítható, hogy a korabeli formuláriumok között voltak „vándorló", több példányban is megtalálható oklevélszövegek.[122]

A Mátyáshoz kötött levelek a 16. század legelején már önálló korpuszokban léteztek, legalábbis egy részükről biztosan ez tételezhető fel. Bizonyítja ezt a még a 15. században összeállított Hédervári Kódex, amely 1462 és 1466 között kelt leveleket tartott fenn.[123] Könnyen meglehet, hogy már Mátyás uralkodása alatt létrejöttek mind tematikailag, mind kronológiailag rendezett gyűjtemények.[124] Egy, a Hédervári Kódexétől eltérő, több száz levélből korpuszt tartott fenn az a 16. századi, ám már a mohácsi csatát követően összeállított kézirat, amelyet jelenleg az Országos Széchényi Könyvtár Kézirattára őriz.[125] A 16. században léteztek kisebb terjedelmű gyűjtések is, amelyek újkori kéziratokba is utat találtak. Egy efféle, egységként kezelt levélcsoportot tartalmaz az a kódex, amely egykoron Nádasdy Tamás nádor tulajdonában volt, és amelyet talán ki-

---

119 Lásd uo.

120 Lásd a 6. jegyzetet.

121 Tuhári: *Révay-formuláskönyv* 19.

122 Ilyen például a „Bonfini-másoló" János scriptor címereslevele. Megvan a szöveg az Oláh-formuláskönyvben, valamint a Cocavianus- és a Listhius-formuláriumban is (Oláh: 259. sz.; Cocavianus: Lőcse város levéltára [Štátny archív v Levoči], Cocavianus Matthias formuláriuma, fol. 15r–v. [DF 286487.]; Listhius: Kovachich: *Formulae* xlv.). – Szapolyai Imre szepesi grófi címadománya megvan a Werbőczy-féle, a Cocavianus-, a Listhius- és az Illésházy-formuláskönyvben (Werbőczy: Esztergomi Főszékesegyházi Könyvtár, Kézirattár, Werbőczy-formuláskönyv, fol. 87v–88v [DF 281415.], vö. még 16. jegyz.; Cocavianus: Lőcse város levéltára [Štátny archív v Levoči], Cocavianus Matthias formuláriuma, fol. 19v–21r [DF 286487.]; Illésházy: OSZKK Fol. Lat. 2238. fol. 88v–90r; Listhius: Kovachich: *Formulae*, xlv.). – A Perényi Imrének szóló Abaúj megyei örökös ispáni címadomány szövege az Oláh-formulárium mellett az egykori Illésházy-könyvtár kódexében is megtalálható (Oláh: 20. sz.; Illésházy: OSZKK Fol. Lat. 2238. fol. 77r–78r.).

123 A legalapvetőbb irodalmat lásd Rácz György hasonmás-kiadáshoz írt bevezetőjének végén: Rácz: Héderváry-kódex 4.; a kézirat történetét pedig Uő: Levélíró Mátyás király 109–114. Vö. még Mayer: Utószó 959–960. is.

124 Az ötletet lásd Nehring: Angaben 86.

125 Fol. Lat. 1656. jelzeten. Külön tanulmányban foglalkoztam a jelentőségével: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

fejezetten a megrendelésére állítottak össze a 16. század közepén.[126] Ez a gyűjtemény mintegy száz misszilisből áll, a kollekció egységét igazolja a „Deo gracias" megjegyzés az I. Ferdinánd nápolyi királyhoz intézett, 1482 áprilisában kelt levél után.[127] Néhány kivételtől eltekintve ez a levélcsoport került át – talán más forrásból – az ELTE Egyetemi Könyvtárának G 62 jelzetű, 17. századi kéziratába.[128] Nádasdy nádor kódexébe egy másik, az előbbinél rövidebb, mindössze negyvenhárom levelet magában foglaló gyűjteményt is bemásoltak – ezeket a leveleket Fraknói csupán újkori másolatgyűjteményekből ismerte.[129]

Ahogyan már szó esett róla, Oláh Miklós formuláriumában a Mátyás-levelek elrendezése nem képez olyan egységet, mint az akár Nádasdy kéziratában, akár a Széchényi Könyvtár Fol. Lat. 1656. jelzetű kódexében fellelhető levelek. Azonban kizártnak tartom, hogy a misszilisek – vagy legalábbis azok többségét – az eredeti fogalmazványokból másolták volna a kötetbe.[130] A szövegek ugyanis – mind a nevek, mind általában a kelethelyek, dátumok elhagyásában – a többi Mátyás-levélgyűjteményben ránk maradt formulákat követik. Mivel a formuláskönyv esetében egy középkori kollekcióról van szó, számomra nem teljesen világos, hogy vele szemben Fraknói miért részesítette előnyben az évtizedekkel, adott esetben évszázadokkal később összeállított újkori gyűjteményeket. E téren azonban külön kutatást nem folytattam, a problémára egy, a jövőben minden bizonnyal elkészülő, teljességre törekvő Mátyás-levélkiadás feltehetően választ ad majd.

A formuláskönyv régmúltja – a stockholmi *Riksarkivet* formulárium-kézirata

A kódexről készült felvételek a DF 289137. jelzet alatt érhetők el a Diplomatikai Fényképgyűjteményben. A hazai szakirodalomban az utóbbi években néhányan már hivatkoztak rá. Szovák Kornél a formuláriumokról szóló tanulmányában úgy írt róla, hogy „rendelkezésünkre áll Stockholmban egy

126 Mikó: *Corpus Juris* 82–84.

127 Fol. 239v – Magának a levélnek a szövegét Fraknói ismerte és kiadta egy másik kódexből: MKL II. 219.

128 Ezt – Nádasdy nádor kéziratával ellentétben – Fraknói is használta: MKL I. vi.

129 Az OSZKK Fol. Lat. 2317. és Quart. Lat. 759. jelzetű kéziratairól. MKL I. vii.

130 Legfeljebb azoknak a leveleknek az esetében tudom ezt elképzelni, amelyek nem több Mátyás-levél között, hanem izoláltan, „kontextus" nélkül szerepelnek a formuláskönyvben. Pl. 261–262. sz.

késő Jagelló-kori gyűjtemény, amelyet talán I. Ferdinánd kancelláriájában is használtak, és amelynek középkori darabjai az 1482–1514-es évkörből származnak".[131] A Mátyás- és a Jagelló-kor megyei archontológiájának szerzői több kiadott oklevél esetében is az Oláh-féle kötettel együtt idézték.[132] A Fényképgyűjtemény anyaga alapján annyi volt megállapítható, hogy a kollekció egy I. Ferdinánd-kori okirattal kezdődik, majd tartalma a néhai esztergomi érsek kéziratát követi egészen a 250. számú oklevélig. Ezt követően a szöveg, úgy látszott, megszakad. Megállapítható volt az is, hogy a stockholmi példány az Oláh-féle kötet első húsz okleveléből csak kettőt tartalmaz. Mindezen strukturális eltérések miatt elengedhetetlen volt a kódex eredeti formájában való tanulmányozása, hiszen a kiadás szempontjából sem volt mindegy, hogy vajon Oláh egykori kéziratának egy (részleges) másolatáról van szó, vagy egy olyan gyűjteményről, amely az előbbivel párhuzamosan egy mára eltűnt közös mintából eredeztethető.[133]

A folió méretű stockholmi kéziratot[134] modern félbőr kötés védi; ha rendelkezett is egykorú kötéssel, az mára elveszett. Provenienciájáról semmit nem tudtam megállapítani, sem arról, hogy hol készülhetett, sem arról, hogy mikor és miként került jelenlegi őrzőhelyére. A paginált lapokat[135] tíz jól elkülöníthető ívfüzetre lehet osztani. A tizedik ív utolsó öt lapja üresen maradt, a paginálás azonban ezeken is végig fut. A kötet tartalma megfelel az Oláh-féle formuláskönyvnek, ugyanakkor – miként a DF-nagyításokról is sejthető volt – annak csak egy részét tartalmazza. A kollekció élén I. Ferdinánd király egy 1551. évi kiadványa áll, ez a néhai esztergomi érsek kódexéből hiányzik. Ezt követően a kötet tételei annak bejegyzéseit pontosan követik, egészen a 250. oklevélig.[136] Itt a szöveg minden megjegyzés nélkül megszakad. Mivel, mint említettem, az utolsó ívfüzet még további üres lapokat tartalmaz, a gyűj-

131 Szovák: Formuláskönyvek lvii., 26. jegyz.

132 *Archontológia* II. 486., 494., 498.

133 A kéziratot eredeti alakjában 2020 márciusában vizsgáltam meg Stockholmban. Az alább következő leírás egy korábbi tanulmányomból származik, néhány kisebb változtatással: Mikó: Metodikai problémák 93–95.

134 Jelzete: Stockholm, Riksarkivet, Extranea-samlingen XVII [Ungern] 216a.

135 Összesen 187 oldal, ami valójában csak 185, mivel a számozást két helyütt (73–75; 87–89) elrontották.

136 Ez egy arenga-minta. Lásd a kiadásban a 250. számú szöveget. – Ugyan a Diplomatikai Fényképgyűjtemény alapján úgy tűnt, hogy a stockholmi példány a Oláh-féle kötet első húsz okleveléből csak kettőt tartalmaz, valójában a két kézirat tartalma egymással teljesen megegyezik.

temény mai formájában nyilvánvalóan intakt. Ha maga az Oláh-formulárium volt a minta, akkor a további másolást valamiért szükségtelennek ítélték. Amennyiben egy más példányt vettek alapul, könnyen lehet, hogy az csupán eddig az okiratig terjedt.

A stockholmi formulárium erről – legalábbis átlapozása során – semmit nem árul el. Több írnok munkája, akik egymást felváltva dolgoztak a másoláson. Ez ilyen nagy terjedelmű gyűjteménynél teljesen általános. Egyedül a szöveg utolsó néhány oldalán tűnik fel egy olyan scriptor keze, akit korábban nem tudtam azonosítani a kötetben. Ez az írnok társaitól eltérő szinű tintát használt. A másolást azonban egy oklevél közepén vette át,[137] és semmi nem utalt arra, hogy esetleg későbbi hozzátoldásról lenne szó. Nem segítenek margóra írt jegyzetek vagy glosszák sem, ilyenek ugyanis csak elvétve fordulnak elő, és akkor csak egy-egy szövegkorrekciót tartalmaznak. Elkészültének legkorábbi időpontját értelemszerűen Ferdinánd király már említett 1551. évi kiadványa jelöli ki, azonban a másolásra sem kerülhetett sor sokkal később: a lapokon minden egyes ívfüzetben azonosítható vízjel – egy hármas halmon álló kétkontúrú kereszt – gyakori forma, de éppen a 16. század második feléből adatolható a legjobban.[138] Kora alapján tehát a Riksarkivet példánya minden bizonnyal később készült Oláh Miklós kéziratánál.

Még mindig az áttekintő vizsgálatnál maradva, az oklevélcímek összevetése nem utal a két kézirat közti közvetlen kapcsolatra, legalábbis semmiképp nem automatikus másolásra. A stockholmi kódex írnokai ugyanis az esztergomi érsek példányában olvashatóaknál sok esetben pontosabb titulusokat adtak. Amennyiben Oláh kódexe volt a minta, akkor feltételeznünk kell, hogy az egyes diplomák lemásolása előtt elolvasták annak szövegét, majd tartalma alapján kiegészítették a mintapéldány címeit.[139] Mindez meglehetősen különösnek hat, ám az is feltűnő, hogy ez csak az első néhány tucat irat esetében

137 Az oklevél címe: „Donatio despotatus regni Rascie" (pag. 173–175.). A kézváltás a 174. oldalon azonosítható. – Az oklevél szövegét lásd a kiadásban, 248. sz. alatt.

138 Számos példát tartalmaz a Piccard-vízjelkatalógus online-adatbázisa (www.piccard-online.de; a lekérdezés ideje: 2021. jún. 30.), pl. Nr. 152655., 152656., 152663., 152688.

139 Csupán néhány tipikus példa: O: Exempcio domus] S: Exemptio domus ad aedificationem; O: Exempcio presentis taxe et contribucionis] S: Exemptio praesentis taxae et contributionis ob combustationem; O: Exempcio possessionum a solucione taxarum] S: Exemptio possessionum a solutione taxarum ob novitatem colonorum; O: Exempcio domus] S: Exemptio domus ob senium facta.

van így. Ennélfogva pusztán a címekre alapozva a két gyűjtemény közvetlen kapcsolata mégsem cáfolható, meglehet ugyanis, hogy a másolók eleinte törekedtek a túl általánosnak ítélt titulusok módosítására, ám ezzel a kreativitást is igénylő fáradságos munkával rövidesen felhagytak és maradtak a mintacímek átvételénél. Hasonló eltérések figyelhetőek meg egyes pecsételési záradékok esetében is. Oláh Miklós kódexében ezeket általában egy egyszerű *P(resentes)* betű rövidítette. A stockholmi példányban ellenben előfordul hosszabb záradékok szerepeltetése is: *Presentes vero, quas propter absentiam maioris secreti sigilli nostri anulari secreto sigillo nostro consignari iussimus, post earum lecturam reddi mandamus presentanti* – olvasható például egy oklevélminta végén, miközben az adott helyen Oláh-féle manuscriptumban csupán a szokványos „P" áll.[140] Említendő még egy további feltűnő eltérés is. Jó néhány, Oláh kéziratában II. Ulászlónak tulajdonított oklevél kiadójaként a stockholmi példányban I. Ferdinánd van feltüntetve. Legvalószínűbb, hogy ez esetben is némi másolói kreativitással van dolgunk: a szerkesztő-írnokok nem pusztán másolták a szövegeket, hanem azokat egyúttal aktualizálni is igyekeztek.[141]

Érdemes szóba hozni azt is, hogy jóllehet az esztergomi érsek kézirata többé-kevésbé tisztázat, mégis tartalmaz utólagos korrekciókat. Mivel általában csak egy-egy szó kihúzásáról vagy beillesztéséről van szó, nehéz megállapítani, hogy ezek egykorú javítások, vagy valamivel később történtek. Ezeket a javításokat néha a sorok közé, néha a margóra írták. A stockholmi kézirat korrekciókat szinte egyáltalán nem tartalmaz. A textus számos ponton való összevetéséből pedig az derült ki, hogy az utóbb korrigált másolási tévesztések a korban későbbi kódexbe nem kerültek bele, hanem minden esetben a javított alak szerepel az okiratokban. Mindez erős érv a két kollekció kapcsolata mellett, és valószínűtlenné teszi egy *fons communis* létét. Ez utóbbi esetben azt kellene feltételeznünk, hogy arról a 16. század második felében született egy hibátlan, ám csupán részleges másolat, a Riksarkivet kódexe. Ennél korábban, legvalószínűbben a Jagelló-korban készült egy másik másolat is – ez került utóbb Oláh Miklós tulajdonába –, amelynek scriptorai pontatlanabbul dolgoztak a későbbi példányénál, ám a szöveget az „eredeti" variáns alapján utóbb korrigálták.

Hogy a két feltevés közül egyértelműen dönteni lehet, az a stockholmi kézirat írnokainak köszönhető. Két oklevélcím adja a megoldást.

---

140 S: pag. 7.; O: 13. sz.

141 Erre egyébként az Oláh-féle kódex is szolgálatat példákat, lásd a kiadásban a 83., 304. és 363. számú okleveleket, és az ahhoz írt jegyzeteket.

Oláh formuláskönyv	Stockholmi formuláskönyv
Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t.	Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t. LXVI.
Annuencia tributi	Annuencia tributi LXXXVIIII.

A stockholmi kézirat titulusai mögött álló római számok jelentése önmagában nem világos. Nem jelenthetik a tételek számát, mert az első oklevél a kötet 209., míg a második a 239. másolata. Másként áll azonban a helyzet akkor, ha a két iratot az Oláh-formuláriumban is szemügyre vesszük. E kódexben kétféle foliálás fut, az egyiket római, a másikat arab számmal vezették. E két oklevél esetében, a 66., illetve a 89. folió rektóján a római számok nem fértek el szokványos helyükön, a lap tetején, ezért az írnok ezeket közvetlenül a cím után írta be. A Riksarkivet példányának másolói ezeken a pontokon már jól láthatóan mechanikusan másolták az előttük fekvő szöveget – így nem tűnt fel nekik, hogy a számok nem a címekhez tartoznak, hanem csupán a lapszámokat jelölik. Mindez, úgy gondolom, világosan eldönti, hogy az utóbb Svédországba került kódex írnokai előtt maga az Oláh-formuláskönyv feküdt, így *codex descriptus*ról van szó.[142]

A műfaj meghatározásának nehézségei: formuláskönyvek és leveleskönyvek

Mint a bevezető elején már szó esett róla, a hazai történetírásban Kovachich után Bónis vizsgálta meg a legtöbb, formuláriumként szóba jöhető kéziratot, és ezek mindegyike szerepel a „Középkori jogunk elemei" harmadik fejezetében.[143] A lista azonban nem volt teljesen koherens, így például egyfelől szerepelt benne az a feltehetően Bácsi Ferenchez köthető kézirat, amelyet részint formulás-, részint leveleskönyvnek nevezett,[144] másfelől viszont nem szerepeltek benne olyan, régebbi szerzők által leveleskönyv-funkcióban felhasznált gyűjtemények,

142 Mindez azonban nem jelentette azt, hogy a kódex használatáról teljes egészében lemondhattam. Ennek okait a szövegközlés bevezetőjében ismertetem.

143 Lásd a 18–23. jegyzetekben idézett irodalmat.

144 Bónis: *Jogtudó értelmiség* 354., vö. Uő: *Középkori jogunk* 146.

amelyek nagyobb számban tartalmaztak oklevélformulákat is.[145] A középkori formula-, illetve levélkollekciók hasonlóságára, egybeesésére már Fraknói és Schönherr is utaltak a Mátyás-levelezés kiadásakor, de nem foglalkoztak esetleges elhatárolásukkal, az adott köteteket hol így, hol úgy nevezték.[146] Az Oláh-féle kötetet Bónis beemelte a formuláriumok közé, Fraknói és Schönherr pedig a már emlegetett Mátyás-leveleket használták fel belőle. Valójában a kézirat a negyvenhat Mátyás-misszilis mellett több tucat, jórészt II. Ulászlóhoz köthető levelet is tartalmaz, ennélfogva a kötet a leveleskönyv műfajába is beleillik. A közelmúlt szakirodalmában joggal utaltak arra, hogy a levélgyűjtemények összeállítói is mindenekelőtt formuláskönyveket akartak létrehozni, a kancelláriai munka megkönnyítésére.[147] Nekem mindezek alapján úgy tűnik, hogy a két csoport közti határvonal nagyon bizonytalan, néha csak a formulázott levelek, illetve az oklevélformulák számaránya dönt, milyen címen tartjuk nyilván az adott kéziratot. Amennyiben azonban a kutatót maga a forrásanyag érdekli, amit e kéziratok a kancellária „kimenő" iratforgalmából megőriztek, a műfajba sorolással aligha érdemes bajlódnia, ellenben a lehető legtöbb releváns kéziratot érdemes felhasználnia. Sőt, talán még attól sem szabad visszariadnia, hogy a műfajt úgy határozza meg, ahogyan maga a legjobbnak látja: az Oláh-féle kéziratot Borsa Iván például „a királyi kancellária egy fogalmazati-másolati-formuláris »vegyes« könyvének" nevezte.[148]

---

145 Pl. az úgynevezett Váradi Péter-féle leveleskönyv, amelynek a kézirata két formulagyűjteményt is tartalmaz: Fraknói: Mátyás király levelei 4., Véber: *Két korszak határán* 126–127.; Véber: *Váradi Péter* 116–120. – Ugyanide sorolandó az OSZK Fol. Lat. 1656. jelzetű kézirata is, erről lásd a 7. jegyzetben idézett írásomat: Mikó: Formuláskönyv vagy leveleskönyv.

146 Fraknói: Mátyás király levelei 1–4.; *Mátyás levelezése* lxx–lxxi.

147 Rácz: Héderváry-kódex.

148 Borsa: Magyar medievisztika 104., 3. jegyz.

Függelék a bevezető tanulmányhoz

Az alábbiakban következő rövid írás Schönherr Gyulának a Magyar Tudományos Akadémia kézirattárában őrzött hagyatékából a formuláskönyvre vonatkozó aktacsoportból származik.[149] Közzétételét azért tartottam érdekesnek, mivel másutt nem fellelhető információkat tartott fenn a formulárium modernkori történetéből, mégpedig abból az időszakból, amikor a kötet hol Budapesten, hol Jászón, hol pedig Kassán volt.[150]

A jászóvári formuláskönyvről

„Azt a XV-XVI. századi formuláskönyvet, amelyet Récsey Viktor a Magyar Történelmi Társulat 1898 május 5-iki ülésén bemutatott s a Századok júniusi[151] füzetében ismertetett, nagyon jól ismerték már előbb is középkori történelmünk buvárai. A szerencsés felfedező, dr. Horvát Balázs ugyanis, amint a kézirat[152] birtokába jutott, felismerve nagy jelentőségét, nem késett azt Fraknói Vilmossal közölni. Az 1890–92. években hosszu ideig volt a kódex Budapesten, úgy a M. Tud. Akadémiában, mint a Magyar Nemz. Múzeum könyvtárában. Fraknói, mint Récsey jelenti, több levelet másoltatott ki belőle Mátyás király levelei kiadásához (L. Mátyás király levelezése a római pápákkal [Vatikáni Magyar Okirattár I. ser. VI. k.] LXX. l. és Mátyás király levelei I. k. V. l.). Hajnik Imre tüzetesen áttanulmányozta a kéziratban rejlő gazdag jogtörténeti anyagot. Én magam is áttanulmányoztam egész tartalmát, és a Turul évfolyamában[153] terjedelmes közleményben ismertettem a II. Ulászló korabeli czimeradományok formuláit, melyeket a kódex magában foglal.

---

149 Jelzete: MTA Könyvtár Kézirattára, Tört. 2° 281/2., pallium „Jászó" (fol. 250–326). – A közölt szöveg jelzete uo. fol. 310–311. – A szöveget egyszer már közöltem: Mikó: Oláh Miklós formuláskönyve 631–632.

150 A szöveg Récsey ismertetésének 1898. júniusi megjelenése után, és – legvalószínűbben – Schiller monográfiájának 1900-ban történő kiadása előtt készült.

151 Kihúzva: *múlt évi májusi*.

152 Előtte kihúzva: *annak*.

153 A folyóirat 1891. évi számairól van szó, vö. 32. jegyz.

Sőt, hogy a kódexről szélesebb körökben is bírtak tudomással, mutatja az, hogy épen a mult év elején, közvetlenül az előtt, hogy Récsei Viktor tanulmánya tárgyává tette volna, a Magyar Nemz. Múzeum könyvtára ujból felkérette azt Schiller Bódog joggyakorló részére, a ki a főuri rend keletkezésének történetére keresett benne adatokat.

Mindezt nem azért mondom el, hogy kisebbitsem Récsey t. tagtársam közlésének értékét[154]. A kik a források bőségéből merithetnek, azokkal nem egyszer történik meg[155], hogy évekig hevertetnek iróasztaluk fiókjában oly adatokat, melyek agilisabb kutatók méltán sietnek napvilágra hozni. Annyit mindenesetre kivánatosnak tartottunk volna,[156] hogy a kézirat legujabb ismertetője alaposabb tanulmánya tárgyává tette volna annak anyagát, ha teljesebb képet adott volna azokról az igazán becses történelmi, művelődés- és jogtörténeti adatokról, a melyeket a kézirat számunkra megőrzött.[157] Ha figyelmeztette volna olvasóit a diplomatiai érintkezések, a török ellen való védekezés, a Jagellok korabeli viharos országgyűlések, a bányászat, pénzverés, s általában az ország pénzügyi igazgatása történetét megvilágító adatok gazdagságára, arra az igazán megbecsülhetetlen értékű anyagra, melylyel az egyházi és világi méltóságok, tisztségek és javadalmak adományozására[158] és igazságszolgáltatásra[159] vonatkozó részletek és középkori institutiok buvárai számára kinálkoznak."

154 Előtte kihúzva: *érdemét*.

155 Ezt követően kihúzva: *velünk*.

156 Előtte kihúzva: *szerettünk volna*.

157 Ezt követően kihúzva: *Pedig valóban hálás anyag kinálkozott* (helyesen: kínált – M. G.) *volna számára e kézirat.*

158 Eredetileg: *betöltésére*.

159 Ezt követően kihúzva: *a város(ra), a bányászatra*.

The Oláh Formulary

Introduction

In recent years, research into formularies has experienced something of a renaissance in the study of the Hungarian Middle Ages and early modern period.[160] Modern editions of these texts occupy the most important place among these developments. In recent years, for example, editions of the Nyási and Beneéthy formularies have been published, bringing together the texts of two collections that were compiled with reference to each other.[161] Just a few years earlier, the oldest formulary of the Pauline Order, the *Formularium maius,* dating from the first half of the sixteenth century, was published.[162] Additionally, Antal Molnár prepared a modern critical edition of the sixteenth century Franciscan formularies, accompanied by a detailed and informative introduction.[163] These manuscripts are primarily ecclesiastical in nature. The so-called Magyi formulary from the last quarter of the fifteenth century, of which Gábor Dreska prepared a modern critical edition, contains mainly secular source material.[164] He is also preparing an edition of the hitherto unpublished Istvánffy formulary. A few years ago, Bence Péterfi made a significant discovery in the archives of the city of Košice, identifying an almost completely unknown

160 Just a few years ago, in the introduction to the publication of two formularies (see the following note), Kornél Szovák summarised in a study everything that was known about medieval Hungarian formularies. The following brief outline of the history of research – an older version of which I published in 2019 in the form of an independent study (Mikó: Oláh Miklós formuláskönyve) – focuses only on a few significant historiographical points and is therefore structured differently from the aforementioned study. Those interested in the topic in more detail will find a much more extensive bibliography in Kornél Szovák's article.

161 *Formularium Ecclesiae Strigoniensis.* Cf. Solymosi: Formuláskönyv.

162 *Formularium maius.* See also Balázs Kertész's review of the volume in *Magyar Könyvszemle*, vol. 130, pp. 397–401.

163 Molnár: *Formelsammlungen.*

164 Dreska: *Magyi János formuláskönyve.*, cf. also Dreska: Magyi-formulárium.

medieval formulary colligate.[165] The author of this volume has also written about other medieval formularies, in addition to Miklós Oláh's formulary.[166] István Fazekas dealt with volumes compiled after the Battle of Mohács (1526), but still dating from the 16th century.[167] The chancellery formulary book, which posterity came to know as the Révay formulary book, was also compiled during this period; this was edited by Attila Tuhári.[168]

Research into the genre of formularies goes back a long way in Hungarian historiography, but such manuscripts have only been the subject of detailed research in clearly defined periods. Some 18th-century historians already made use of individual collections.[169] However, it is beyond dispute that Márton György Kovachich was the first to draw attention to their significance, and his book on the subject, published in 1799, is still considered the fundamental work on the topic.[170] In this work, he writes in detail about fifteen manuscripts,[171] publishing the texts of three *in extenso*. He also lists eight additional manuscripts that he knew of but was unable to describe in detail.[172] Five of the fifteen codices undoubtedly date from the Middle Ages, but there are also some among the collections compiled after 1526 that contain documents from earlier periods. The importance of all of these has been noted in the most recent literature.[173]

The modern terminology for examining formulary collections was developed in Hungarian historiography by György Bónis. As he himself noted, at the beginning of his career, his teacher, the renowned legal historian Ferenc Eckhart, encouraged him to research the functioning of ecclesiastical

165 Bence Péterfi involved both András Ribi (City Archives and Research Institute, Székesfehérvár) and the author of this book in the processing of the material in the volume. We have reported on our results so far in two presentations ("Középkori esték", 20 March 2024, PPKE BTK, Budapest; 2 October 2025, Municipal Archives and Research Institute, Székesfehérvár). The publication is expected to appear in 2026.

166 Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv., Mikó: Matthias Cocavinus formulániuma., Mikó: Schwandtner.

167 Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv., Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei,* 70–85.

168 Tuhári: *Révay-formuláskönyv.*

169 For example, György Pray and Károly Wagner. I have written about this in more detail elsewhere: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

170 Kovachich: *Formulae.*

171 Ibid. i–ccv.

172 Ibid. ccv–ccvi.

173 Szovák: Formuláskönyvek, lxviii., cf. Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv, 552.

courts.[174] This led to the study of formularies. Eckhart himself was aware of the significance of the genre, as he wrote a study on a manuscript prepared in the office of István Werbőczy,[175] which is currently kept in the manuscript collection of the Cathedral Library in Esztergom.[176] It is hardly disputable that the significance of Bónis's research results on this topic is comparable to that of Kovachich. His working method remains exemplary to this day. He worked on the manuscripts one after the other as separate studies, and in doing so, in addition to presenting the content and data relevant to his narrower research topic, he always endeavoured to clarify the circumstances surrounding the creation of the given volume and the identity of the editor or editors. He dealt with volumes that Kovachich already knew or had just published, thus in two extensive studies, he dealt with the 14th-century Ars notaria associated with the name of János Uzsai,[177] and in another piece of writing with the so-called Magyi formulary.[178] His articles, in which he explored manuscripts that were unknown or not discussed in earlier literature, are also of fundamental importance, such as the Formulary of Somogyvár from the second half of the 15th century,[179] and the Beneéthy and Nyási formularies associated with the vicarage court of Esztergom.[180]

---

174 Bónis: *Szentszéki regeszták,* 7.

175 Eckhart: Formuláskönyv. – No detailed description of this important volume has been published since then, and its content remains unpublished. However, Zsuzsanna Hermann was aware of its significance: Hermann: Pénzügyi tervezet, 122–123., Hermann: Divény vára, 61–63. György Bónis also published excerpts from it, but only those that could be linked to the jurisdiction of ecclesiastical courts, cf. Bónis: *Szentszéki regeszták,* passim. There are only ten regesta in total.

176 Esztergom Cathedral Library, Manuscript Collection, Werbőczy-formulary. Photocopy: MNL OL DF 281415.

177 Bónis: János Uzsai., Bónis: Ars Notaria.

178 Bónis: Magyi János formuláskönyve.

179 Bónis: Somogyvári formuláskönyv.

180 Bónis: Beneéthy-formuláskönyv. – However, at least the manuscript section of the study published in 1974 concerning the formulary had already been completed decades earlier, in 1947, see Bónis: Magyi János formuláskönyve, 245, note 93. The author primarily sought to present the volume named in the title, as he determined that the Nyási formulary was an expanded version of the Beneéthy manuscript, containing approximately 70 additional documents. See ibid. 94. – From the material in these two formula books, he prepared approximately 250 document extracts for the document archive documenting the operation of the ecclesiastical

The author first summarised his findings on the source group in the third part of his extensive 1967 study of the Magyi formulary after several decades of research on the subject.[181] At that time, he outlined in detail a set of criteria for classifying the manuscripts. This was based on the place and locations where the formularies were used, and he attempted to map the patterns of the spread of legal knowledge at the time. He took into account not only the formularies he had worked with himself, but also all those he knew from earlier literature. Essentially, the same categorisation and manuscripts were included in the chapter on formulary books in his monograph, *Elements of Medieval Hungarian Law*, published a few years later.[182]

Although the work of Kovachich and Bónis, and the modern critical editions listed above, which have appeared in recent years, undoubtedly represent milestones in research on this topic, it is still worth mentioning a few less extensive publications. Nearly four decades before Eckhart's study on the Werbőczy formulary was published, during the expansion of the so-called Diplomatic Archives of the Hungarian National Archives, researchers came across a formulary book that was partly connected to the diocese of Pécs and partly to that of Bács, which Bónis later called the "Pécs-Bács formulary book".[183] Part of the manuscript was published by Béla Iványi.[184] At the beginning of the latter's article, he noted that "since Kovachich's work was published in 1799, there has been no progress in this field (i.e. in the study of formulary books – M. G.) in Hungarian historiography".[185] However, this was not true in this form; it suffices to refer here to the publications of János Csontosi or László Fejérpataky in the 1880s.[186] Iványi, however, did not refer to these but only to a statement by Viktor Récsey, barely more than two pages long, in which

courts. See Uő: *Szentszéki regeszták,* passim. – For more recent information on the volumes, see the introductory studies in the new edition of the two formularies: Erdő: Középkori egyházi bíráskodás, lii–liv., Szovák: Formuláskönyvek, lxxi–lxxvii., Sarbak: Kodikológiai megjegyzések, lxxix–lxxxiv.

181 Bónis: Magyi János formuláskönyve, 244–258.

182 Bónis: *Középkori jogunk,* 143–233.

183 Bónis: Magyi János formuláskönyve, 248.

184 Iványi: Ismeretlen kéziratos formulás könyv.

185 Ibid. 485., note 2.

186 Csontosi: Sz. Ferenczrendiek latin levelezője. – For a modern description of the manuscript and a publication of its text, see Molnár: *Formelsammlungen,* 65–74 and 356–565. – Fejérpataky: Tapolczai Bertalan. – Both 19th-century authors noted that their writings complemented Kovachich's work.

the author very briefly described a formulary found in the Premonstratensian library in Jasov.[187] This manuscript was still in Jasov in the second half of the 20th century, where it was fortunately microfilmed for the Hungarian National Archives, and the recordings were later included in the so-called Diplomatic Photo Collection.[188] I first became aware of this in 2014 while researching sources on the Hungarian peasant revolt in 1514, and then in the following years, when the opportunity arose, I collected data on it. Finally, the large number of unpublished documents unknown from other sources convinced me that it would be worthwhile to publish the entire manuscript.[189]

The fate of the Oláh formulary in the modern era

Hungarian medieval studies have been aware of the existence of the formulary since the last decade of the 19th century. Over the past hundred years, it has been given various names, such as the "Formulary of Jasov", the "Formularium of Košice" and the "Oláh Miklós formulary". The latter is most commonly used, especially in current literature, which is why I refer to it as such.[190] No detailed description of it has been published, so even the most recent literature refers the reader to Viktor Récsey's aforementioned brief announcement and Gyula Schönherr's two studies, in which the latter wrote about the *armales* found in the manuscript.[191] However, as Béla Iványi rightly pointed out, Récsey's statement does not reveal anything significant about the codex itself,

187 Récsey: Kéziratos formulare.

188 MNL OL DF 282621.

189 I have previously attempted to explore the research history of the formulary, striving for completeness as far as possible (Mikó: Oláh Miklós formuláskönyve). At the time of writing my cited publication, I had not yet completed the transcription of the entire text of the codex, so some editions escaped my attention. The research history below is based on the text of my earlier study, expanded with the necessary additions.

190 At this point, I feel it necessary to mention that another formulary can be linked to Miklós Oláh in the Hungarian literature. That manuscript was written in the middle of the 16th century and mainly contains documents from that period. See Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei,* 72. Bónis was also familiar with the manuscript and referred to it as the formulary of Benedek Szörcsöky (Bónis: *Középkori jogunk,* 147), and Szovák also refers to it as such in Formuláskönyvek, lxviii.

191 Szovák: Formuláskönyvek, lxviii., Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv, 552., note 3.

but only discusses the entries related to the famous humanist and archbishop of Esztergom, Miklós Oláh (1493–1568), and the historical data that can be gleaned from them.[192] However, Récsey also emphasised that the manuscript was certainly created in the chancelleries of the two Jagiellonian rulers, and that Oláh only used the volume later.[193] Schönherr also did not provide a detailed description of the codex, but attributed it to the Jagiellonian era.[194]

Unless I have overlooked any significant information, the research history of the codex can be summarised very briefly as follows: after its discovery at the turn of the 19th and 20th centuries, it was the centre of attention for a long time, and many of the documents it contained were published as part of various studies. After that, however, it disappeared from researchers' field of vision, only to return in the 1990s thanks to the mentioned Diplomatic Photo Collection. It seems that Bónis was also unable to study the volume earlier.[195]

Historians first learned of the manuscript's existence in 1890 from an article by Vilmos Fraknói published in the columns of *Magyar Könyvszemle*. At that time, the new edition of King Matthias Corvinus' correspondence was already well underway, and Fraknói was the first to report on the sources used therein. The author stated that "a member of the Premonstratensian monastery in Košice is in possession of a valuable formulary from the early 16th century" containing 46 letters written by or addressed to King Matthias Corvinus.[196] The first volume of the correspondence edition was published three years later, and in its preface, Fraknói essentially repeated the same brief report.[197] However, the editor's words praising the manuscript are in stark contrast to the fact that he actually relied very little on the text itself.[198] The formulary contains forty-six letters from King Matthias, most of which are included in Fraknói's edition. However, in almost all cases, he published documents from other manuscripts;

192 Iványi: Ismeretlen kéziratos formulás könyv (Első közlemény) 485, note 2.

193 Récsey: Kéziratos formulare, 494–495.

194 Décsényi: Címeres-levelek, 57–58., Décsényi: Bonfini másolója.

195 At least he wrote about it very briefly, referring to Récsey's description and noting that the manuscript requires further examination. Bónis: Magyi János formuláskönyve, 247, Bónis: *Középkori jogunk,* 146.

196 Fraknói: Mátyás király levelei, 3.

197 MKL I. v. – A reprint edition of the volume was published in 2008, edited by Gyula Mayer, who also provided the work with an extensive afterword. I used this new edition, which retains the page numbers of the original work.

198 Gyula Mayer noted that Fraknói only referred to the text of the formulary if the letter in question was not known from any other source: Mayer: Utószó, 960.

I found only four missives in which the formulary was the cited source.[199] Moreover, in at least one of these cases, it is doubtful whether he actually used the text of the codex.[200] It is also striking that he did not publish any letters from King Matthias in the formularium that do not appear to be known from other sources.[201] I also found an example of a text that was known and published by him only in fragments, which is available in its entirety in the formulary, yet was not used.[202] Based on all this, my impression is that, at that time, he knew the content of the manuscript second-hand, probably from Gyula Schönherr's notes.[203] In the early 1890s, Schönherr also used the manuscript, not only for his aforementioned studies on the *armales*, but also when editing the work entitled "King Matthias's correspondence with the Roman popes". It is true that the codex did not play a significant role here either, as only the text of two letters was used.[204]

It might even seem that the text of the copies was not considered particularly valuable. However, Schönherr's heritage, preserved in four large pallia in the manuscript collection of the Hungarian Academy of Sciences, contains a relatively extensive collection of material relating to the formularium,[205] which does not exactly suggest the manuscript's lack of value. On the one hand, the former prepared a precise table of contents for the manuscript, and on the other, he organised the documents into groups by theme. He then prepared extracts from several dozen documents, writing each one on a separate card, obviously for the purpose of further publication (none of which, to my knowledge, ever appeared). In addition, in an important handwritten note, he summarised everything that was known at the time about the history of the manuscript.[206] Later, Fraknói himself not only used the letters of Matthias Corvinus but also cited the documents of the formularium on numerous occasions in his 1895 monograph on the patronage rights of Hungarian kings, in the chapter on

199 MKL II. 110, 129, 204, 251.

200 See letter no. 204 in the formulary.

201 See letter no. 261 and charter no. 312 in the formulary, as well as letter no. 179.

202 See letter no. 447 in the formulary.

203 Cf. Mayer: Utószó, 960.

204 *Mátyás levelezése,* lxx. (Foreword by Gyula Schönherr).

205 I know about this group of documents from Gyula Mayer's study: Mayer: Utószó, 960.

206 Location of the material: MTA KIK, Manuscript Collection, Tört. 2^0 281/2., pallium "Jászó" (fol. 250–326).

the Jagiellonian era.[207] He published some of these *in extenso* in a collection of documents on the subject four years later.[208]

It is worth saying a few words about the discovery of the codex. Neither Fraknói nor Schönherr mention this in their writings. According to Récsey, however, it was found in the attic of the house of one of the students of Balázs Horváth, a Premonstratensian teacher in Košice.[209] Naturally, he did not provide any more precise details, but it is quite possible that this was indeed the case. Schönherr's aforementioned description of the codex also mentions Balázs Horváth, adding that it was he who drew Fraknói's attention to the volume. Since Fraknói's description had already been published in the 1890 volume of *Magyar Könyvszemle*, the discovery must have occurred sometime in the second half of the 1880s. I have not found any more precise data, nor do I have any information that any text from the codex was published before 1890.

Although Récsey's description may suggest that Fraknói examined the manuscript in Košice, one of Schönherr's studies reveals that the manuscript was deposited at the Hungarian Academy of Sciences in Budapest at that time, and there were plans to purchase it.[210] However, the purchase did not go ahead, and the manuscript was probably returned to Košice at some point, before finding a home in the Premonstratensian monastery in Jasov.[211] In 1898, Récsey wrote that when he was compiling a list of "bibliographical and cultural memorabilia" before the Millennium Exhibition of 1896, he came across a manuscript entitled "N. Olahi manuscriptum" in the "Library of Jasov", which later turned out to be identical to the codex referred to by Fraknói and Schönherr as the "Formulary of Košice".[212] Although this suggests that the volume was to be exhibited, the catalogues indicate that this did not ultimately happen.[213]

In 1898, the formulary was back in Budapest. We know this from Felix Schiller's monograph published in 1900 and Schönherr's aforementioned

---

207 Fraknói: *Kegyúri jog,* 215–217, 219, 221. (under the name "Kassai formulare" [Formulary of Košice]).

208 Fraknói: *Kegyuri oklt.,* 55–59., 64–65., 69–73., 76–78., 84–85., 87–90. (under the name "Kassai formulare" [Formulary of Košice]).

209 Récsey: Kéziratos formulare, 496.

210 Décsényi: Bonfini másolója, 264–265.

211 This was donated by the aforementioned Balázs Horváth, a teacher at the secondary school in Košice. Schiller: *Örökös főrendiség,* 317.

212 Récsey: Kéziratos formulare, 494.

213 *Ezredéves országos kiállítás,* 123–149.

manuscript description. Thanks to the cooperation of László Fejérpataky, the codex was loaned from Jasov to Budapest specifically to facilitate Schiller's research.[214] In the Appendix to a piece of his work entitled "The Origin of Hereditary Nobility in Hungary", he published several previously unpublished documents from the formulary.[215] According to Schiller, it was the manuscript's second stay in Budapest that provided Récsey the opportunity to examine the formulary and then present it in the Journal *Századok*.[216] The manuscript was then returned to the library of the monastery in Jasov,[217] thus concluding the first phase of its research history. It is quite certain that between 1890 and 1900, other historians besides those listed above also got their hands on the volume – presumably when it was on deposit in the capital – but since they did not write about it, I have no information about their identities. The only exception is Imre Hajnik,[218] who, according to Schönherr's description, thoroughly examined the manuscript.

In the following decades, I found only sporadic references to the manuscript. In the third volume of the *History of the Benedictine Order in Hungary*,[219] I found a document issued here, and a decade later, Endre Veress also published the texts of five documents.[220] Béla Iványi must have studied the manuscript thoroughly before 1913, because Sándor Márki, in his monograph on György Dózsa, published that year, thanks him for his knowledge of the data taken from the formulary.[221] A few years later, József Fógel also quoted some data from it.[222] Subsequently, the possibilities for research were obviously greatly reduced, or even made impossible, by the Treaty of Trianon, which separated the monastery and its library from Hungary. In his renowned work on documents,

214 Schiller: *Örökös főrendiség,* 316.

215 Ibid. 316–318, 320–321, 323–329.

216 Ibid.

217 A possessor label (Inscriptus Bibliothecae Jaszoviensi) from 1915, presumably on the recto of the first page. See MNL OL DF 282621, fol. 1.

218 In 1892, it is mentioned as the "Oláh-formulary". To my knowledge, this is the earliest reference to the manuscript under this name. Hajnik: *Személyes jelenlét,* 20., note 1.

219 PRT III. 664.

220 Veress: *Akták és levelek,* 45, 70, 96, 101, 105.

221 Márki: *Dósa György,* 16, 95, 230, 232, 359, 360, 362, 440, 467, 469, 470, 475. (He refers to it partly as Miklós Oláh's formulary and partly simply as the manuscript of Jasov.)

222 Fógel: *II. Lajos,* 38, 48, 50, 60, 125.

Imre Szentpétery also referred to the existence of the "Formulary of Jasov" based only on older publications.[223] Others were satisfied with the knowledge of older publications.[224] However, László Bártfai Szabó had access to the manuscript material in some form, as he published the regesta of several documents, which in many cases contained verbatim quotations. Whether he himself conducted research in the monastery library, or perhaps received copies, or even relied on copies and excerpts made before 1918 – and such certainly existed[225] – I have no information. In any case, like Hajnik, he referred to the codex as Miklós Oláh's formulary.[226] Antal Fekete Nagy's case was similar. The latter began to work on the history of the Hungarian peasant revolt after the Second World War,[227] for which he also compiled a collection of documents. This collection was edited by Győző Kenéz, László Solymosi and Géza Érszegi.[228] It contains the full text of eleven documents derived from the formulary.[229] Fekete Nagy undoubtedly relied on photographs during the transcription process.[230] The Hungarian National Archives had already made microfilm recordings of the formulary before 1963, specifically the documents relating to the peasant revolt.[231] At that time, however, there were only eight recordings.[232] The entire manuscript was filmed after 1963 but before 1973.[233]

223 Szentpétery: *Magyar oklevéltan,* 178.

224 See, for example, Podmaniczky oklt. II., xxxii–xxxv. (based on Schiller); Tóth: Bonfini címeres levele (based on Schönherr); Holub: Pécs város pecsétjei, 138., note 4, referred to as the "Formulary of Jasov", without reference. Presumably taken from Schönherr, cf. Décsényi: Czímeres-levelek, 65., note 1. – Reflecting on Holub: Bezerédy: Tolna megye pecsétjei, 119., note 34. He also refers to the codex as the "Formulary of Jasov", but unlike Holub, he also cites older literature.

225 Gyula Schönherr also made dozens of such extracts; see his mentioned heritage preserved in the Manuscript Collection of the Hungarian Academy of Sciences.

226 Bártfai Szabó: *Pest,* 304–305. (1176–1177), 315–316. (1211–1214), 450.

227 Barta – Fekete Nagy: *Parasztháború,* 5.

228 *Mon. rust.* – Géza Érszegi writes about the use of Fekete Nagy's manuscript in his foreword.

229 Ibid. 89, 129, 142, 162, 165, 222, 235, 285, 322.

230 At the same time, he also obtained information about the dimensions of the codex from some source, as he gave precise measurements: 22x30 cm. See *Mon. rust.,* passim.

231 Borsa: *Csehszlovákiai mikrofilmek,* 124.

232 Ibid. 50.

233 Bándi: *Csehszlovákiai mikrofilmek,* 85.

The history of the manuscript after World War II also holds some surprises. The first phase of this may be identified with the 1950s. After the confiscation of the property of religious orders in 1951–1952, the entire book collection of all ecclesiastical institutions in eastern Slovakia was transported to the monastery in Jasov. In the process, the order of the former storage locations was not maintained, so the collections became mixed. The reorganisation was completed in 1954 under the supervision of the Slovak National Library. The original monastery library collection, for which a card catalogue was compiled at the end of the nineteenth century under the supervision of Karol Kudora,[234] was theoretically preserved intact during the transport and reorganisation process. Nevertheless, a review carried out in 1958 revealed that more than four thousand volumes were missing. Catalogues were compiled in the 1960s and 1970s for the book collections, which were rearranged according to provenance. At that time, both the monastery library and the book collections delivered there were supervised by the local office of Matica Slovenská (Miestne Pracovisko Matice Slovenskej Jasov).[235] It was during this period that the aforementioned microfilm recordings of the formularium were made at the Hungarian National Archives, which were later included in the Diplomatic Photo Collection.[236] Similarly, Julius Sopko described the volume in his catalogue of medieval codices preserved in Slovak libraries.[237] Although it is only a brief description, to my knowledge, his publication is still the last one based on the original manuscript. Csaba Csapodi has already used his data.[238]

At the end of the 1970s, the manuscripts were transferred from Jasvo to the Slovak National Library in Martin for preservation reasons,[239] where they were described in detail and catalogued in the early 1990s. The catalogue

234 It is most likely that the manuscript was given the number 78 at this time.

235 I took this information from two pieces of work: Šarluška: *Inventár rukopisov,* 5–9., Párová: Jasov.

236 See note 29. – Both of the aforementioned film archives list the Matica Slovenská branch in Jasov as the location of the manuscript.

237 Sopko: *Stredoveké latinské kódexy,* 161–162.

238 Csapodi – Csapodiné: *Bibliotheca Hungarica,* No. 448/1819. – Under the name "Formulare Jaszoviensi".

239 Vojtech Šarluška gives the date 1979 for this (Šarluška: *Inventar rukopisov,* 8.). According to Imrich Kotvan's catalogue of early printed books, the incunabula were in the monastery library until 1975. Kotvan: *Inkunábuly,* 226., 605., 665–667, 698, 1027, 1043, 1050, 1076, 1154. Ružena Párová's description only mentions the fact of the transfer, without specifying a date (Párová: Jasov, 172–173).

was finally published in 2010.[240] This collection of nearly 900 manuscripts included not only the codices of the former Premonstratensian library, but also volumes from other ecclesiastical collections delivered there in the 1950s. The Oláh-formulary does not appear in the catalogue, nor among the manuscripts of the library of Jasov, nor in the other collections. For this reason, I have contacted several institutions and tried to track down the codex, but so far without success.[241] At present, therefore, only the microfilm recording of the National Archives of Hungary and the photos developed from it are available to researchers.[242]

Since the microfilm became available, the manuscript has once again come to the attention of medievalists. Iván Borsa drew attention to the importance of the volume as early as 1974.[243] By the early 1980s, enlarged photos from the microfilm had become more easily accessible as part of the Diplomatic Photo Collection. I have information from these years that researchers used specific texts from the manuscript.[244] Since the 1990s, numerous authors have mentioned and utilised the photographic material. There are pieces of writing that have used only one or a few documents from the manuscript, specifically related to the subject of analysis.[245] Tibor Neumann exploited its content much more extensively in his new critical edition of the account book of Zsigmond

240 Šarluška: *Inventar rukopisov.*

241 I requested and received information from the following institutions. Veronika Timuľáková, librarian at the monastery in Jasov, confirmed my earlier assumption that the codex cannot be found in the monastery library. In the manuscript collection of the Slovak National Library (Slovenská národná knižnica) in Martin, where the volume was supposed to have been delivered, Daniela Škulová and her colleagues kindly examined the manuscript inventories of the collections, and also requested information from Július Sopko, who had previously described the codex in Jasov, but found no trace of the volume. In 2023, Bence Péterfi found several unknown formularies in the Košice City Archives (see note 6); however, while researching with him on site, we unfortunately did not find the Oláh formulary.

242 In addition, the Swedish National Archives (Riksarkivet, Stockholm) hold a manuscript, probably from the second half of the 16th century, which is a partial copy of the formulary. I write more about this volume below.

243 Borsa : Magyar medievisztika, 104, note 3.

244 E.g. Fülep: Bonfini, 344., note 15. (Based on the microfilm).

245 E.g. Hermann: Divény vára, 67–68, Neumann: *Korlátköviek,* 43, note 238*,* C. Tóth: Egy legenda nyomában, 451, Lővei: Uralkodói lovagrendek, 17, 19, Véber: Dózsa-féle parasztfelkelés, 96–97.

Ernuszt.[246] To my knowledge, it was Orsolya Mészáros, István Tringli, and the compilers of the archontology of the counties of the late medieval Kingdom of Hungary, published a few years ago, who published the full texts of documents from the codex,[247] while I myself, while examining the political history of the first half of the 1510s, found and published pieces of fundamental importance.[248]

The distant past of the Oláh formulary – Its compilation and content

Unfortunately, little can be said about the manuscript itself, as the original is missing. Sopko's description confirms the 215-page length and the 22x30 cm page size, which refers to the folio volume mentioned by Antal Fekete Nagy.[249] A total of 479 documents were copied into the codex; the actual number of documents is slightly less than this, as the text of some charters appears more than once in the volume.[250] It is difficult to estimate the number of copyists based solely on the photographs, but the assertion that there was a single scribe who compiled the volume is clearly incorrect,[251] as is the general statement that the volume was compiled by the "chancellors of the Jagiellonian era".[252]

Concerning the issuers of the charters, while 224 diplomas bear the name of King Wladislaw II (1490–1516), only 46 are linked to King Matthias Corvinus (1458–1490),[253] and only 9 copies bear the name of King Louis II (1516–1526). Finally, on the last page of the manuscript (page 215), we find a document issued by King Ferdinand I (1526–1564) in 1544. Only occasionally do we find a document in the manuscript whose title does not include the name of a certain ruler, such as the charters issued by György Szatmári, Archbishop

246 Neumann: *Számadáskönyv,* 103, 139, 162, 198–199, 203, 208, 223, 243, 266, 275, 366.

247 Mészáros: *Visegrád város,* 160, Tringli: Levelesítő jegyzék, 29–30, *Perényi,* 342–343 (No. 709), 345–346 (No. 717). – *Archontológia,* II. 486, 494, 498.

248 Mikó: Oszmánellenes hadjáratok, 615–620, Mikó: Metodikai problémák, passim, Mikó: Háború vagy béke, 168–171.

249 Sopko: *Stredoveké latinské kódexy,* 161.

250 See, for example, Schiller: *Örökös főrendiség,* 318, 321, cf. *Mon. rust.,* 162.

251 Récsey: Kéziratos formulare, 496.

252 PRT III. 664.

253 MKL I. v.

of Esztergom, or Giovanni Battista Bonzagni, Vicar of Eger.[254] The issuers of some of the other nearly 200 charters will probably never be identified, as they contain only various formulas taken from different charters. Most of the other charters and letters that also remain nameless can be linked to King Wladislaw II or his era.[255]

Although not by the "chancellors" themselves, the manuscript, given its content, was undoubtedly compiled in the royal chancellery. In the case of this codex, there is no trace of the phenomenon observed by Bónis, according to which clerks working in the royal chancellery, when changing jobs, sometimes took the *formularium* they had compiled with them to their new office, thus allowing heterogeneous groups of documents to find their way into the volumes.[256] As the collection was compiled at the royal chancellery, it continued to be used in this office for the next century and a half, at least according to data available from the end of the 17th century.[257] In this respect, the collection is by no means unique, as we know of similar collections from the Jagiellonian era that were undoubtedly compiled and used by the royal chancellery.[258] However, Oláh's volume stands out from the "standard" formularies due to the significant number of document types that are unusual, at least in medieval Hungarian formularies.[259] On the one hand, a surprising number of royal decrees are written in ad hoc cases that practically lack any formulas. Almost all of these were written in the early 1510s in connection with the Ottoman threat and typically relate to the mobilisation and supply of troops, border fortresses and tax collection. Another group of letters that also contain few or at least infrequently used formulas are diplomatic letters. Some of these were written to the popes, partly during Cardinal Pietro Isvalies' stay in Hungary or in connection with his legation. Another group consists of letters also sent to the Roman Curia, which are related to Tamás Bakóc's stay in Rome in 1513–1514.

254 Szatmári: Document no. 463; Bonzagni: Document no. 45.

255 See the overview in the Table of Contents.

256 Bónis: Magyi János formuláskönyve, 254, cf. Szovák: Formuláskönyvek, lxviii–lxix.

257 Récsey: Kéziratos formulare, 495, cf. Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei,* 71.

258 Examples include the manuscripts OSZKK Cod. Lat. 322 and Fol. Lat. 1656. For the table of contents of the former, see Kovachich: *Formulae,* xxxi–xxxix. (a complete photocopy can be found in the National Archives of Hungary under reference number DF 252475), while I wrote about the latter myself: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

259 I will discuss the problems of defining this concept below.

A third group of diplomatic documents consists of correspondence between King Wladislaw and his brother, King Sigismund I of Poland. The formulary also contains a few pieces from Wladislaw's correspondence with Holy Roman Emperor Maximilian I, also from the 1510s, as well as letters sent to France after his marriage in 1502.

What these letters have in common is that their originals have not yet been found. I found a few exceptions among the letters sent by King Wladislaw to King Sigismund of Poland, which have also survived in the volumes of the *Acta Tomiciana*, although in these cases, too, they are not originals but only copies. For modern researchers, this is perhaps the greatest value of the collection: after examining the entire material, I found barely a dozen of the 479 documents for which official copies have survived. Of these, there are only 15 whose originals are known to us. Of course, it is conceivable that this number will increase, though I do not consider it likely to do so significantly.[260] A few years ago, Richárd Horváth modelled the extent of medieval source loss for Hungary based on what is known about the so-called "royal books" of Matthias Corvinus' era and the original donation letters that have survived to this day. Although the accuracy of the estimate was hampered by many uncertainties, even in the most favourable scenario, only one in every five donation letters has survived, meaning that 80% of the donation documents issued at the time have been lost or destroyed. This data must also be interpreted in light of the fact that this type of document was probably the one that the donees made the greatest effort to preserve.[261] In the case of the formulary, according to my data, only about 3% of the documents issued have survived in their original form. This extremely small number is probably due to the large proportion of publications issued for one-off cases, yet, for example, none of the nine letters granting arms preserved in the codex are known in their published form. There is little doubt that, as with the donation letters of King Matthias, a significant loss of the original medieval documents associated with the formulary has occurred.

---

260 A significant portion of the documents contained in the formulary can be dated with varying degrees of certainty to the first half of the 1510s (for an overview, see the Table of Contents). In several of my earlier studies (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok, Mikó: Háború vagy béke) I examined the royal documents from these years in the Diplomatic Collections of the Hungarian National Archives, striving for completeness. Only in a few cases did I find the original, expedited copy of a document included in the formulary.

261 Horváth: Mátyás király könyvei, 350–351.

We know nothing concrete about the identity of the compiler or compilers – there is no mention of this in the earlier literature either – but I found a short note in the text corpus, or more precisely, in the title of one of the documents, which may provide some clues. This is the *armalis* that Ferenc Szeremlényi, provost of Transylvania and royal secretary, received from King Louis II, presumably in 1510. Its title reads as follows: *Arma venerabilis domini mei domini Francisci prepositi, secretarii regie [maiestatis] et prepositi ecclesie Albensis Transilvanie, domini mei*.[262] If we attach significance to this, then we can only interpret this passage as meaning that the compiler was an employee of Szeremlényi. This, of course, does not identify the editor-compiler himself, but it does impart an important message. Since Szeremlényi no longer appears as *secretarius* in the chancellery of Louis II, the main part of the manuscript must have been completed before the death of Wladislaw II. The majority of the datable documents do not contradict this at all.[263]

It could be argued, of course, that the title quoted has no probative value, since it is possible that the editors of the volume simply copied it from an earlier book of formulas. However, this argument is weak. On the one hand, the title is so different from the other, generally formulated titles, and so different from the genre of formularies, that when the codex was partially copied a few decades later in the chancellery of King Ferdinand I, the copyist must have changed the title by omitting the obviously incomprehensible *domini mei* phrases.[264] It is highly doubtful that earlier copyists would have retained this. Furthermore, the theory that the title is taken from an earlier source is contradicted by the fact that this is not the only document in the formulary in which Ferenc Szeremlényi appears. His name first appears in a document in which King Wladislaw assumed a debt of two hundred forints owed to the Fuggers.[265] The codex also contains a copy of a royal charter dated 1503, in which King Wladislaw promised Szeremlényi, then canon of Eger and archdeacon of Pata, a canonry that was to become vacant in the Transylvanian chapter.[266] The next relevant document is a charter from 1514 in which Wladislaw declared invalid the exchange of benefices between Szeremlényi of Transylvania and Miklós Sankfalvi (Zele) of Pressburg, which had taken place without the monarch's

262 See document no. 168.

263 See the Table of Contents.

264 Stockholm, Riksarkivet, Extranea-samlingen XVII [Hungary] 216a., fol. 41v.

265 See document no. 64.

266 See document no. 279.

knowledge or consent.[267] It is also worth mentioning that the volume also includes a copy of the document in which King Matthias Corvinus may have authorised the use of a green wax seal by the town of Szeremlény.[268] Taking all this into account, I consider it most likely that the formulary was compiled during the time of the royal secretariat of Szeremlényi, in its final years, by someone in the provost's immediate circle, and that most of the material in the codex, with the exception of perhaps a dozen documents, was already complete before the death of King Wladislaw II.[269]

When was the manuscript completed, and when did it take on its present form? Unfortunately, based on the photographs, the sheets cannot be separated from each other. I have no information about watermarks, and I have not been able to find out whether the manuscript was ever rebound, which could have resulted in some of the pages being mixed up. Therefore, I can only venture cautious assumptions. On the one hand, Louis II's two charters can be found on page 46, wedged between the charters of King Wladislaw.[270] It is true that their writing seems to differ from that of the latter, so it is possible that the aforementioned page was left partially blank and the text of the two later charters was copied there later. The next charter attributed to Louis II can be found on page 192, preceded by a charter issued by his father.[271] The two copies were written by the same scribe, so these texts could only have been added to the manuscript after 1516 and were therefore not part of the original material. The charter issued by Wladislaw on page 208 was added to the codex at the earliest in 1522, as it was written by the same scribe as the letter of Archbishop György Szatmári from that year.[272] The letters of King Matthias Corvinus can be found in greater numbers in the first and last parts of the codex, although their sequence is interrupted by numerous documents from the Jagiellonian period. It is therefore most likely that the majority of the

267 See document no. 378. – The ruler declared Szeremlényi innocent in the matter, as it had been brought about by his "misrepresentation".

268 See document no. 239.

269 This observation may also explain why documents from the first half of the 1510s are conspicuously "overrepresented" in the volume. Based on earlier literature, Kornél Szovák dated the compilation of the codex to between 1524 and 1526. Szovák: Formuláskönyvek, lxviii.

270 See documents nos. 144 and 145.

271 See letters nos. 433–434.

272 See document no. 462.

collection was compiled at the end of Wladislaw's reign, but continued under Louis II and possibly even Ferdinand I.

The manner of compilation also raises an interesting question, which partly leads to the problem of defining the genre of the manuscript.[273] First, it should be noted that relatively few texts are accompanied by corrections and glosses. Although it is true that several scribes can be identified in the volume, it is not a formulary whose documents were copied, with slight exaggeration, day to day, presumably from various loose documents or groups of documents.[274] The first part of the codex follows a well-thought-out structure. First come the letters of exemption and donation, followed by charters containing various permissions. A few pages later, the group of letters issued by King Wladislaw forms another coherent unit. After that, the various legal documents are less easily organised into clearly distinguishable groups. Between pages 53 and 75, there are a large number of missives, some issued by Matthias Corvinus and some by Wladislaw II; however, their sequence is interrupted by diplomas granting donations or permissions, as well as by letters granting coats of arms. After page 75, the grouping of documents by subject matter becomes challenging, with formulas related to a wide variety of legal cases alternating with missives. Types of documents, such as letters of donation or *arenga*s, which were arranged in order in the first part of the codex, reappear again and again. Only at the end of the manuscript, between pages 194 and 203, can a dozen letters related to Matthias Corvinus be clearly distinguished.

Can this duality be explained? Could it simply be that the compilers of the collection grew tired of following a predetermined structure? Or did they deem new documents to be important, even those similar to ones that had already been copied into the manuscript, and therefore revised and ultimately abandoned the pre-planned editing method? Of course, this is possible. However, it may also be suggested that the documents in the "groups" observable at the beginning of the codex were uniformly taken from some earlier collection or collections. Such collections certainly existed, as I was able to clearly demonstrate on the basis of another formulary and letter book containing mainly documents from the Jagiellonian period,[275] and the formularies found by Péterfi Bence in Košice

273 I will write more about this in the last part of the study.

274 I came across such a collection in the Manuscript Collection of the Hungarian National Library. I have written about this in detail in my study cited in note 7: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

275 See ibid.

also confirm this.[276] The situation was similar in the mid-16th century.[277] This issue has received little research to date. From the few data found so far, it can also be concluded that among the contemporary formulary books, there were "wandering" document texts that can be found in several copies.[278]

The letters connected to King Matthias already existed in separate corpora at the beginning of the 16th century, or at least some of them can be assumed to have done so. This is evidenced by the Codex of Hédervár, compiled in the 15th century, which preserved royal letters dated between 1462 and 1466.[279] It is quite possible that collections organised both thematically and chronologically were already in existence during Matthias's reign.[280] A manuscript compiled in the 16th century, but after the Battle of Mohács, preserved a corpus of several hundred letters, which is currently kept in the Manuscript Collection of the Hungarian National Library.[281] In the 16th century, there were also smaller collections, which found their way into modern manuscripts. One such group of letters, treated as a single unit, is contained in the codex that once belonged to Palatine Tamás Nádasdy, and which was probably compiled specifically for him in the mid-16th century.[282] This collection consists of about a hundred letters, the unity of which is confirmed by the note "Deo gracias" after the last text.[283]

---

276 See note 6.

277 Tuhári: *Révay-formuláskönyv,* 19.

278 One example is the armalis of the "Bonfini copyist". The text is found in the Oláh formulary, as well as in the Cocavianus and Listhius formularies (Oláh: Document no. 259; Cocavinus: Štátny archív v Levoči, Formulary of Matthias Cocavianus, fol. 15r–v. [DF 286487.]; Listhius: Kovachich: *Formulae* xlv.). – Imre Szapolyai's title of Count of Szepes is found in the Werbőczy, Cocavianus, Listhius and Illésházy formularies (Werbőczy: Cathedral Library in Esztergom, Manuscript Collection, Werbőczy formulary, fol. 87v–88v [DF 281415.], cf. also note 16; Cocavinus: Štátny archív v Levoči, Formulary of Matthias Cocavinus, fol. 19v–21r [DF 286487.]; Illésházy: OSZKK Fol. Lat. 2238. fol. 88v–90r; Listhius: Kovachich: *Formulae,* xlv.).

279 For the most relevant literature, see György Rácz's introduction to the facsimile edition: Rácz: Héderváry-kódex, 4.; and for the history of the manuscript, see Rácz: Levélíró Mátyás király, 109–114. Cf. also Mayer: Utószó, 959–960.

280 For the idea, see Nehring: Angaben 86.

281 OSZKK Fol. Lat. 1656. I have dealt with its significance in a separate study: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

282 Mikó: *Corpus Juris,* 82–84.

283 Fol. 239v – Fraknói knew the text of the letter itself and published it from another codex: MKL II. 219.

With a few exceptions, this group of letters was transferred – perhaps from another source – to the 17th-century manuscript marked G 62 in the ELTE University Library.[284] Another collection, shorter than the former and containing only forty-three letters, was also copied into Nádasdy's codex – Fraknói knew these letters only from modern collections of copies.[285]

As already mentioned, the arrangement of King Matthias's letters in Miklós Oláh's formulary does not form a unity, unlike the letters found in Nádasdy's codex. However, I consider it impossible that the missives – or at least the majority of them – were copied into the volume from the original drafts.[286] The texts follow the formulas that have survived in other collections of Matthias's letters, and, in general, also the omission of places and dates. Since Oláh's formulary is a medieval collection, it is not entirely clear to me why Fraknói preferred more modern collections compiled decades or even centuries later. However, I have not conducted any specific research in this area, and the problem will presumably be addressed by a comprehensive edition of Matthias's letters, which is expected to be published in the future.

The distant past of the Oláh formulary – The formulary-manuscript of the *Riksarkivet* in Stockholm

Photographs of the codex are available in the Diplomatic Photo Collection under reference number DF 289137. Several Hungarian scholars have referred to it in recent years. In his study on formulary books, Kornél Szovák wrote that "we have a late Jagiellonian collection in Stockholm, which may have been used in the chancellery of Ferdinand I, and whose medieval pieces date from the period 1482–1514".[287] The authors of the county archontology of the late medieval period cited the volume in connection with several published charters.[288] Based on the material in the photo collection, it was possible to establish that the codex begins with a document from the time

284 Unlike Nádasdy's manuscript, Fraknói also used this: MKL I. vi.

285 From the manuscripts of OSZKK Fol. Lat. 2317. and Quart. Lat. 759. – MKL I. vii.

286 I can imagine this at most in the case of those letters that do not appear among Matthias Corvinus' letters, but appear in isolation, without "context", in the formulary. E.g. nos. 261–262.

287 Szovák: Formuláskönyvek, lvii., note 26.

288 *Archontológia,* II. 486, 494, 498.

of Ferdinand I; its content then follows the manuscript of Miklós Oláh until document number 250. After that, the text appears to be interrupted. It was also established that the copy in Stockholm contained only two of the first twenty documents from Oláh's volume. Due to these structural differences, it was essential to study the codex in its original form to determine whether it was a (partial) copy of Oláh's former manuscript or a collection traceable to a common source that has since disappeared.[289]

The folio-sized Stockholm manuscript is protected by a modern half-leather binding[290]; if it once had a contemporary binding, it has been lost. I was unable to determine anything about its provenance, where it might have been made, or when and how it came to be in its current place of storage. The paginated pages can be divided into ten distinct sections.[291] The last five pages of the tenth section are blank, but the pagination continues throughout. The content of the volume corresponds to Oláh's formulary, but, as may be surmised from the photocopies, it contains only part of it. The collection begins with a charter of King Ferdinand I, which is missing from the codex of the Archbishop of Esztergom. The items in the volume then follow its entries exactly, up to the 250th document.[292] Here, the text breaks off without any comment. As I mentioned, the last booklet still contains additional blank pages, so the collection is obviously intact in its current form. If the Oláh formulary itself was the model, then further copying was deemed unnecessary for some reason. If another copy was used as a basis, it is quite possible that it only extended to this document.

The Stockholm formulary reveals nothing about this, at least when one leafs through it. It is the work of several scribes who took turns copying it. This was quite a common practice in such large collections. Only on the last few pages of the text does the hand of a scriptor appear whom I had not previously

289 I examined the manuscript in its original form in Stockholm in March 2020. The following description is taken from an earlier study of mine, with a few minor changes: Mikó: Metodikai problémák, 93–95.

290 Reference: Stockholm, Riksarkivet, Extranea-samlingen XVII [Hungary] 216a.

291 A total of 187 pages, which is actually only 185, as the numbering was incorrect in two places (73–75, 87–89).

292 This is a sample of an arenga. See text no. 250 in the edition. – Although, based on the Diplomatic Photo Collection, it appeared that the Stockholm manuscript contained only two of the first twenty documents from Oláh's volume, in fact, the contents of the two manuscripts are completely identical.

been able to identify in the volume. This scribe used a different colour of ink from his colleagues. However, he took over the copying in the middle of a document,[293] and there is no indication that this involves a later addition. The notes and glosses written in the margins are of no help either, as they occur only sporadically and contain only occasional textual corrections. The earliest date of completion is logically indicated by King Ferdinand's aforementioned 1551 charter, but the copying could not have taken place much later: the watermark identifiable on each sheet in every booklet – a double-contoured cross on a triple mound – is a common form, but it can be dated most accurately to the second half of the 16th century.[294] Based on its age, the Riksarkivet copy was certainly made later than Miklós Oláh's manuscript.

Remaining with the overview, a comparison of the documents' titles does not indicate a direct connection between the two manuscripts – at least not automatic copying. The scribes of the Stockholm codex often used more precise titles than those found in the copy of the Archbishop of Esztergom. If Oláh's codex was the model, we must assume that they read its text before copying the individual charters and letters, and then supplemented the titles of the copy based on its content.[295] All this seems rather strange, but it is also striking that this is only the case for the first few dozen documents. Therefore, based solely on the titles, the direct connection between the two collections cannot be refuted, as it is possible that the copyists initially attempted to modify the titles they considered too general, but soon gave up this laborious task, which required creativity, and stuck to copying the sample titles. Similar differences can also be observed in the case of certain sealing clauses. In Miklós Oláh's codex, these were usually abbreviated with a simple P*(resentes)*. In the Stockholm copy, however, longer clauses also appear: *Presentes vero, quas propter absentiam maioris secreti sigilli nostri anulari secreto sigillo nostro consignari iussimus, post*

293 The title of the document is: "Donatio despotatus regni Rascie" (pp. 173–175). The change of hands can be identified on page 174. – See the text of the document in the edition, no. 248.

294 The Piccard watermark catalogue online database (www.piccard-online.de) contains numerous examples, e.g. Nos. 152655, 152656, 152663, 152688.

295 Just a few typical examples: O: Exempcio domus] S: Exemptio domus ad aedificationem; O: Exempcio presentis taxe et contribucionis] S: Exemptio praesentis taxae et contributionis ob combustationem; O: Exempcio possessionum a solucione taxarum] S: Exemptio possessionum a solutione taxarum ob novitatem colonorum; O: Exempcio domus] S: Exemptio domus ob senium facta.

earum lecturam reddi mandamus presentanti – can be read, for example, at the end of a document, while in Oláh's manuscript, only the usual "P" appears in that place.[296] Another striking difference is also worth mentioning. Quite a few documents attributed to Wladislaw II in Oláh's manuscript are listed in the Stockholm copy as having been issued by Ferdinand I. Most likely, this is another case of creativity on the part of the copyists: the editors and scribes did not simply copy the texts; they also sought to update them.[297]

It is also worth mentioning that although the manuscript of the Archbishop of Esztergom is more or less clear, it still contains subsequent corrections. Since these usually only involve the deletion or insertion of a single word, it is difficult to determine whether these corrections were made at the time or somewhat later. These corrections were sometimes written between the lines and sometimes in the margins. The Stockholm manuscript contains almost no corrections. A comparison of the text at numerous points reveals that the later-corrected copying errors were not included in the later codex, but in all cases, the corrected form appears in the documents. All this is a strong argument in favour of the connection between the two collections and makes the existence of *a fons communis* unlikely. Fortunately, the Stockholm codex provides even clearer evidence. Two document titles provide the solution.

Oláh formulary	Stockholm formulary
Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t.	Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t. LXVI.
Annuencia tributi	Annuencia tributi LXXXVIIII.

The meaning of the Roman numerals behind the titles of the Stockholm manuscript is not clear in itself. They cannot refer to the number of items, because the first document is the 209th copy in the volume, while the second is the 239th. However, the situation is different when we also consider the two documents in the Oláh formulary. There are two types of foliation in this codex, one using Roman numerals and the other using Arabic numerals. In the case of these two documents, on the recto of folios 66 and 89, the Roman

296 S: pag. 7.; O: No. 13.

297 The Oláh formulary also provides examples of this, see documents nos. 83, 304 and 363 in the edition, and the notes written to them.

numerals did not fit in their usual place at the top of the page, so the scribe wrote them directly after the title. The copyists of the Stockholm manuscript copied the text in front of them mechanically at these points, so they did not notice that the numbers did not belong to the titles but merely indicated the page numbers. All this, I believe, clearly proves that the scribes of the codex that later ended up in Sweden had the Oláh formulary itself in front of them, and the Stockholm manuscript is therefore a *codex descriptus*.[298]

The difficulties of defining the genre: formularies and letter books

As mentioned at the beginning of the introduction, after Kovachich, Bónis examined most of the manuscripts that could be considered formulary in Hungarian historiography, all of which are included in the third chapter of *Elements of Medieval Hungarian Law*.[299] However, the list was not entirely coherent. For example, it included a manuscript presumably linked to Ferenc Bácsi, which he referred to partly as a formulary and partly as a letter book,[300] but it did not include collections used by older authors as letter books, which also contained a large number of document formulas.[301] Fraknói and Schönherr already noted the similarities and coincidences between medieval formula and letter collections when publishing Matthias Corvinus' correspondence, but they did not address their possible differentiation, referring to the volumes in question in different ways.[302] Bónis included Oláh's volume among the formularies, while Fraknói and Schönherr used the aforementioned letters of King Matthias from it. In fact, in addition to the forty-six letters from Matthias, the manuscript also contains several dozen letters, most of which can

298 However, this did not mean that I could completely abandon the use of the codex. I explain the reasons for this in the introduction to the text edition.

299 See the literature cited in notes 18–23.

300 Bónis: *Jogtudó értelmiség,* 354, cf. Bónis: *Középkori jogunk,* 146.

301 E.g. the so-called Letter Book of Péter Váradi, the manuscript of which also contains two collections of formulas: Fraknói: Mátyás király levelei, 4., Véber: *Két korszak határán,* 126–127, Véber: *Váradi Péter,* 116–120. – The manuscript marked OSZKK Fol. Lat. 1656. can also be included here, see my article cited in note 7: Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv.

302 Fraknói: Mátyás király levelei, 1–4; *Mátyás levelezése,* lxx–lxxi.

be linked to King Wladislaw II. Therefore, the volume also fits into the genre of letter books. Recent scholarship has rightly pointed out that the compilers of letter collections also wanted to create a kind of formulary, primarily to facilitate the work of the chancellery.[303] Based on all this, it seems to me that the line between the two types is very blurred, and sometimes it is only the ratio of formulaic letters and charter formulas that determines how we classify a given manuscript. However, if a researcher is interested in the source material itself, which has been preserved from the chancellery's "outgoing" document traffic, it is hardly worth bothering with genre classification; instead, it would be preferable to use as many relevant manuscripts as possible. In fact, the researcher should not even shy away from defining the genre as they see fit: Iván Borsa, for example, referred to the Oláh formulary as "the royal chancellery's 'mixed' book of drafts, copies and forms".[304]

303 Rácz: Héderváry-kódex.

304 Borsa: Magyar medievisztika 104., note 3.

Forrás- és irodalomjegyzék

Levéltári rövidítések

DF = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Fényképgyűjtemény. Budapest.

DL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára, Diplomatikai Levéltár. Budapest.

ELTE EK = Eötvös Loránd Tudományegyetem, Egyetemi Könyvtár. Budapest.

HHStA = Österreichisches Staatsarchiv, Haus-, Hof- und Staatsarchiv. Wien.

MTA KIK, Kézirattár = Magyar Tudományos Akadémia, Könyvtár és Információs Központ, Kézirattár. Budapest.

OSZKK = Országos Széchényi Könyvtár, Kézirattár. Budapest.

Forráskiadványok

AT I. = *Acta Tomiciana I. Epistolae, legationes, responsa, actiones, res gestae serenissimi principis Sigismundi, ejus nominis primi regis Poloniae, magni ducis Lithuaniae, Russie, Prussie, Masovie domini. Per Stanislaum Gorski … collecte et in tomos XXVII digeste. Tomus primus, continet A. D. MDVII–MDXI.* Posnaniae, 1852.

AT II. = *Acta Tomiciana II. Tomus secundus epistolarum legationum, responsorum, actionum et rerum gestarum serenissimi principis Sigismundi primi regis Polonie et magni ducis Lithuanie per Staniuslaum Gorski, canonicum Cracoviensem et Plocensem. A. D. MDXII–MDXIII.* Posnaniae, 1852.

Alsó-szlavóniai okmánytár = Alsó-szlavóniai okmánytár. (Dubicza, Orbász és Szana vármegyék). 1244–1710. Szerk. Thallóczy Lajos, Horváth Sándor. (Magyarország melléktartományainak oklevéltára 3.) Budapest, 1912.

Balassa = A Balassa család levéltára. 1193–1526. Fekete Nagy Antal kézirata alapján s. a. r. Borsa Iván. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 18.) Budapest, 1990.

Bártfai Szabó: *Pest* = Bártfai Szabó László: *Pest megye történetének okleveles emlékei. 1002–1599-ig. Függelékül az Inárchi Farkas, az Irsai Irsay, valamint a Szilasi és Pilisi Szilassy családok története*. Budapest, 1938.

DAP III. = *Documenta artis Paulinorum. 3. füzet. A magyar rendtartomány kolostorai. T–Zs.* A kötet anyagát gyűjtötte Gyéressy Béla. s. a. r. Tóth Melinda, Pintér Gábor, Széphelyi Frankl György. (A Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Csoportjának Forráskiadványai 14.) Budapest, 1978.

Darvas: *Mátyás külügyi levelei* = *Mátyás királyi külügyi levelei. 1458–1479.* A Fraknói Vilmos által 1893-ban kiadott leveleket latinról ford. és jegyz. Darvas Mátyás, németről ford. és jegyz. Szekér Barnabás. Bőv. Darvas Mátyás. (A Magyarságkutató Intézet Kiadványai 58.) Budapest, 2023.

DEMK III. = *Magyar diplomácziai emlékek Mátyás király korából. 1458–1490*. Szerk. Nagy Iván, B. Nyáry Albert. III. köt. (Monumenta Hungariae Historica, Acta extera VI.) Budapest, 1877.

Dreska: *Magyi János formuláskönyve* = Dreska Gábor: *Magyi János közjegyző formuláskönyve. – Formularium notarii publici Iohannis Magyi*. Közreadja Dreska Gábor. (Studia Notarialia Hungarica 34.) Budapest, 2019.

DRMH IV. = *Decreta Regni mediaevalis Hungariae. – The Laws of the Medieval Kingdom of Hungary. 1490–1526.* From the Manuscript of Ferenc Döry edited and translated by Péter Banyó, Martyn Rady with the assistance of János M. Bak. (The Laws of Hungary I/4.) Idyllwild CA–Budapest, 2012.

Epistolae Matthiae IV. = *Epistolae Matthiae Corvini regis Hungariae ad pontifices, imperatores, reges, principes, aliosque viros illustres datae*. Cassoviae, 1743.

Formularium Ecclesiae Strigoniensis = *Formularium Ecclesiae Strigoniensis*. Edendo operi praefuerunt Petrus card. Erdő, Cornelius Szovák, Petrus Tusor. (Collectanea studiorum et textuum I/4.). Budapest, 2018.

Formularium maius = *Formularium maius Ordinis Sancti Pauli Heremite*. Textedition des Pauliner Formulariums aus der ersten Hälfte des 16. Jahrhunderts. (Cod. Lat. 131. der Universitätsbibliothek zu Budapest). Hrsg. Beatrix F. Romhányi, Gábor Sarbak. Budapest, 2013.

Fraknói: *Kegyuri oklt*. = *Oklevéltár a magyar királyi kegyuri jog történetéhez*. Közli Fraknói Vilmos. Budapest, 1899.

Frangepán oklt. II. = *A Frangepán család oklevéltára. II. 1454–1527. Hamis oklevelek 1209–1481.* Szerk. Thallóczy Lajos, Barabás Samu. (Monumenta Hungariae Historica, Diplomataria 38.) Budapest, 1913.

Házi: *Sopron* I/6. = *Sopron szabad királyi város története. I/6. Oklevelek és levelek 1482-től 1520-ig.* Közli Dr. Vitéz Házi Jenő. Sopron, 1928.

Isprave = Stipišić, Jakov – Šamšalović, Miljen: Isprave u Arhivu Jugoslavenske Akademije. (Nastavak – do smrti kralja Vladislava II.). *Zbornik Historijskog Instituta Jugoslavenske Akademije* 4. (1961) 465–554.

Jakab: *Oklevéltár* I. = *Oklevéltár Kolozsvár története első kötetéhez*. Összegyűjt. és szerk. Jakab Elek. Buda, 1870.

Komáromy: Perényi család = Komáromy András: A báró Perényi család levéltárából. *Történelmi Tár, Új folyam* 1. (1900) 119–135.

Krzysztof Szydłowiecki naplója = Krzysztof Szydłowiecki kancellár naplója 1523-ból. S. a. r. Zombori István. (METEM-könyvek). Budapest, 2004.

Magdić: Regesta = Magdić, Mile: Regesta važnijih i znamenitijih izprava senjskih arkiva. *Vjestnik* 1. (1899) 139–155.

Mátyás levelezése = Mathiae Corvini Hungariae regis epistolae ad Romanos pontifices datae et ab eis acceptae. – Mátyás király levelezése a római pápákkal. 1458–1490. Közzéteszi Décsényi-Schönherr Gyula, Fraknói Vilmos. (Vatikáni Magyar Okirattár I/6.) Budapest, 1891.

MKL I–II. = *Mátyás király levelei. Külügyi osztály. I–II. 1458–1490*. Közzéteszi Fraknói Vilmos. Budapest, 1893–1895. (Reprint kiadása Mayer Gyula Utószavával 2008-ban jelent meg; magam ez utóbbit használtam.)

Molnár: *Formelsammlungen* = Molnár, Antal: *Die Formelsammlungen der Franziskaner-Observanten in Ungarn (ca. 1451–1554).* (Analecta Franciscana 19., Nova series, Documenta et studia 7.) Roma, 2022.

Mon. rust. = Monumenta rusticorum in Hungaria rebellium anno MDXIV. Maiorem partem collegit Antonius Fekete Nagy, ediderunt Victor Kenéz, Ladislaus Solymosi, in volumen redegit Geisa Érszegi. (A Magyar Országos Levétár Kiadványai II., Forráskiadványok 12.) Budapest, 1979.

MZSO V/1 = *Magyar–zsidó oklevéltár. V/1. (Pótkötet). 1096–1700*. Gyűjt. Dercsényi Móric, Horváth Andtal Tibor, Iványi Béla. Szerk. Grünvald Fülöp, Scheiber Sándor. Budapest, 1959.

Neumann: *Számadáskönyv* = Neumann Tibor: *Registrum proventuum regni Hungariae. A Magyar Királyság kincstartójának számadáskönyve (1494–1495)*. (Magyar történelmi emlékek, Okmánytárak). Budapest, 2019.

Neumann: *Szapolyai oklt. = A Szapolyai család oklevéltára. I. Levelek és oklevelek (1458–1526)*. Közreadja Neumann Tibor. (Magyar történelmi emlékek, Okmánytárak). Budapest, 2012.

Perényi = A Perényi család levéltára. 1222–1526. Közzéteszi Tringli István. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II., Forráskiadványok 44.) Budapest, 2008.

Podmaniczky oklt. I. = *A podmanini Podmaniczky család oklevéltára. I. 1351–1510.* Közzétette, bev. és jegyz. ellátta Lukinich Imre. (A Podmanini és Aszódi báró Podmaniczky család története 4.) Budapest, 1937.

Podmaniczky oklt. II. = *A podmanini Podmaniczky család oklevéltára. II. 1510–1537.* Közzétette, bev. és jegyz. ellátta Lukinich Imre. (A Podmanini és Aszódi báró Podmaniczky család története 5.) Budapest, 1939.

Rechnungen der Stadt Kronstadt = *Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Kronstadt*. I. *Rechnungen aus 1503– 1526.* (Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt in Siebenbürgen 1.) Kronstadt, 1886.

Reizner: *Szeged* IV. = Reizner János: *Szeged története IV. (Oklevéltár; Név és tárgymutató.)* Szeged, 1900.

Székely oklt. 1219–1776. = *Székely oklevéltár. 1219–1776*. Közzéteszi Barabás Samu. (Magyar Történelmi Tár 28.) Budapest, 1934.

Teleki XI. = *Hunyadiak kora Magyarországon*. Írta gróf Teleki József. XI. köt. (Oklevéltár). Pest, 1855.

Thallóczy: *Jajcza* = *Jajcza (bánság, vár és város) története. 1450–1527*. Írta Thallóczy Lajos, az Oklevéltárat szerk. Horváth Sándor. (Magyarország melléktartományainak oklevéltára 4.) Budapest, 1915.

Theiner: *Monumenta* II. = *Vetera monumenta historica Hungariam sacram illustrantia* … ex Tabulariis Vaticanis deprompta, collecta ac serie chronologica disposita ab Augustino Theiner. Tom. II. 1352–1526. Romae, 1860.

Tuhári: *Révay-formuláskönyv* = *Az úgynevezett Révay-formuláskönyv*. *1. kötet. Textus.* Közreadja Tuhári Attila. (A Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának Kiadványai II., Forráskiadványok 63.) Budapest, 2024.

Veress: *Akták és levelek* = *Akták és levelek Erdély- és Magyarország Moldovával és Havasalföldével való viszonyához. I. 1468–1540.* Gyűjt. és közrebocsátja Veress Endre. (Fontes rerum Transylvanicarum 4.) Budapest, 1914.

Veress: *Gyula város oklevéltára* = Veress Endre: *Gyula város oklevéltára. (1313–1800).* Budapest, 1938.

Wagner: *Epistolae* = *Petri de Warda … archiepiscopi epistolae cum nonnullis Wladislai II. regis Hungariae literis Petri causa scriptis.* Praefatus est et indicem chronologicum subjecit Carolus Wagner. Posonii–Cassoviae, 1743.

Wenzel: *Marino Sanuto* II. = *Marino Sanuto Világkrónikájának Magyar-Országot illető tudósításai*. II. Közli Wenzel Gusztáv. (Magyar Történelmi Tár 24.) Budapest, 1877.

ZsO II/1 = *Zsigmondkori Oklevéltár II. (1400–1410). Első rész. (1400–1406).* Összeáll. Mályusz Elemér. (Magyar Országos Levéltár Kiadványai II., Forráskiadványok 3.) Budapest, 1956.

Szakirodalom

Ágoston: *Oszmán hódítás* = Ágoston Gábor: *Az oszmán hódítás és Európa*. (Ford. Varga Krisztina). Budapest, 2022.

Ankwicz-Kleehoven: *Johannes Cuspinian* = Ankwicz-Kleehoven, Hans: *Der Wiener Humanist Johannes Cuspinian. Gelehrter und Diplomat zur Zeit Kaiser Maximilians I.* Graz–Köln, 1959.

Archontológia I. = C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás: *Magyarország világi archontológiája 1458–1490. I. Főpapok és bárók*. (Magyar történelmi emlékek, Adattárak). Budapest, 2016.

Archontológia II. = C. Tóth Norbert – Horváth Richárd – Neumann Tibor – Pálosfalvi Tamás – W. Kovács András: *Magyarország világi archontológiája 1458–1490. II. Megyék*. (Magyar történelmi emlékek, Adattárak). Budapest, 2017.

B. Szabó: Mátyás nyugati háborúi = B. Szabó János: Mátyás nyugati háborúi. In: *Magyarország hadtörténete*. I. *A kezdetektől 1526-ig*. Főszerk. Hermann Róbert. Budapest, 2017. 289–303.

Bándi: *Csehszlovákiai mikrofilmek* = Bándi Zsuzsanna: *Csehszlovákiai levéltári anyagról készült mikrofilmek az Országos Levéltár Filmtárában. (1973. jan. 1-én)*. *Repertórium*. (Levéltári leltárak 62.) Budapest, 1974.

Bárány: Magyarország és a Cambrai-i liga = Bárány Attila: Magyarország, Anglia és a Cambrai-i liga (1508–1511). In: *Ünnepi kötet Papp Klára 70. születésnapjára*. Szerk. Jeney–Tóth Annamária, Tóth Orsolya, Bárány Attila. (Speculum Historiae Debreceniense 35.) Debrecen, 2022. 41–67.

Barta: Elfelejtett hadszíntér = Barta Gábor: Az elfelejtett hadszíntér. (Megjegyzések a török–magyar szövetség előtörténetéhez). *Történelmi Szemle* 37. (1995) 1–34.

Barta – Fekete Nagy: *Parasztháború* = Barta Gábor – Fekete Nagy Antal: *Parasztháború 1514-ben*. Budapest, 1973.

Becker: Prospero Caffarelli = Becker, R.: Prospero Caffarelli. In: *Dizionario biografico degli Italiani*. Vol. 16. Roma, 1973. 254–255.

Bedy: *Pápoci prépostság* = Bedy Vince: *A pápoci prépostság és perjelség története*. (Győregyházmegye múltjából 6.). Győr, 1939.

Beke: Beckensloer V. János = Beke Margit: Beckensloer V. János. In: *Esztergomi érsekek. 1001–2003*. Szerk. Beke Margit. Budapest, 2003. 214–219.

Békefi: *Pilisi apátság* = Békefi Remig: *A pilisi apátság története*. 1184–1541. Pécs, 1891.

Benedek: *Erdélyi ferences rendtartomány* = Benedek Fidél: *A Szent István királyról nevezett erdélyi ferences rendtartomány.* I. *(Tanulmányok)*. Vál., s. a. r. Sas Péter. (Szent Bonaventura – Új sorozat 23.) Kolozsvár, 2002.

Bezerédy: Tolna megye pecsétjei = Bezerédy Győző: Tolna megye településeinek pecsétjei a feudalizmus végén. *Tolna Megyei Levéltári Füzetek* 2. (1991) 97–120.

Bónis: Ars notaria = Bónis György: Az Ars Notaria mint retorikai és jogi tankönyv. *Filológiai Közlöny* 9. (1963) 373–388.

Bónis: Beneéthy-formuláskönyv = Bónis György: Olasz vikáriusok Magyarországon a reneszánsz korában és a Beneéthy-formuláskönyv. *Levéltári Közlemények* 44–45. (1974) 89–101.

Bónis: Henczelfi István = Bónis György: Egy Jagelló-kori magyar jogász. (Petróczi Henczelfi István). In: *A Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának Évkönyve*. Budapest, 1953. 5–24.

Bónis: *Jogtudó értelmiség* = Bónis György: *Jogtudó értelmiség a Mohács előtti Magyarországon*. Budapest, 1971.

Bónis: *Középkori jogunk* = Bónis György: *Középkori jogunk elemei. Római jog, kánonjog, szokásjog*. Budapest, 1972.

Bónis: Magyi János formuláskönyve = Bónis György: Magyi János formuláskönyve és a gyakorlati jogtanítás. In: *Jubileumi tanulmányok a pécsi egyetem történetéből*. Szerk. Csizmadia Andor. Pécs, 1967. 225–258.

Bónis: Somogyvári Formuláskönyv = Bónis György: A Somogyvári Formuláskönyv. In: *Emlékkönyv Kelemen Lajos születésének nyolcvanadik évfordulójára*. Szerk. Bodor András, Cselényi Béla, Jancsó Elemér, Jakó Zsigmond, Szabó T. Attila. (A Bolyai Tudományegyetem Kiadványai I. Tanulmányok 1.) Kolozsvár, 1957. 117–133.

Bónis: *Szentszéki regeszták* = Bónis György: *Szentszéki regeszták*. S. a. r. Balogh Elemér. Budapest, 1997.

Bónis: Uzsai János = Bónis György: Uzsai János Ars Notariája. *Filológiai Közlöny* 7. (1961) 229–260.

Borsa: *Csehszlovákiai mikrofilmek* = Borsa Iván: *Csehszlovákiai levéltári anyagról készült mikrofilmek az Országos Levéltár Filmtárában. (1963. jan. 1-én)*. (Levéltári leltárak 19.) Budapest, 1963.

Borsa: Magyar medievisztika = Borsa Iván: A magyar medievisztika forráskérdései. (Medievisztika és a levéltári anyag). *Levéltári Közlemények* 44–45. (1973–1974) 103–121.

Buzás – Mészáros: A középkori Visegrád egyházai = Buzás Gergely – Mészáros Orsolya: A középkori Visegrád egyházainak régészeti kutatásai. *Magyar Sion. Új folyam* 2. (2008) 71–103.

C. Tóth: 1514 márciusi országgyűlés = C. Tóth Norbert: Az 1514. márciusi országgyűlés. In: *Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországáról*. Szerk. C. Tóth Norbert, Neumann Tibor. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2015. 31–79.

C. Tóth: *A Magyar Királyság nádora* = C. Tóth Norbert: *A Magyar Királyság nádora. A nádori és helytartói intézmény története, 1342–1562.* (Századok könyvek). Budapest, 2020.

C. Tóth: Az út Tatáig = C. Tóth Norbert: Az út Tatáig. Országgyűlések 1510-ben. In: *A diplomácia válaszútján. 500 éve volt Tatán országgyűlés*. Szerk. László János. (Annales Tataienses 6.). Tata, 2010. 9–28.

C. Tóth: Bakóc Tamás rokonsága = C. Tóth Norbert: Erdődi Bakóc Tamás érsek rokonsága. (Rekonstrukciós kísérlet). *Turul* 91. (2018) 8–30.

C. Tóth: Bátori (III.) István = C. Tóth Norbert: Bátori (III.) István politikai pályafutásának kezdete (1503–1511). In: *Az ecsedi Báthoriak a XVI–XVII. században*. Szerk. Szabó Sarolta, C. Tóth Norbert. Nyírbátor, 2012. 121–140.

C. Tóth: Egri káptalan = C. Tóth Norbert: Az egri káptalan archontológiája. 1387–1526. *Turul* 88. (2015) 48–71.

C. Tóth: Egy legenda nyomában = C. Tóth Norbert: Egy legenda nyomában. Szapolyai János és ecsedi Bátori István viszonya 1526 előtt. *Századok* 146. (2012) 443–463.

C. Tóth: *Esztergomi káptalan* = C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája. 1100–1543*. (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 9.). Budapest, 2019.

C. Tóth: *Főpapi archontológia* = C. Tóth Norbert: *Magyarország késő-középkori főpapi archontológiája. Érsekek, püspökök, illetve segédpüspökeik, vikáriusaik és jövedelemkezelőik az 1440-es évektől 1526-ig*. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai. Források, feldolgozások 27.) Győr, 2017.

C. Tóth: *Kalocsai káptalan* = C. Tóth Norbert: *A kalocsa-bácsi főegyházmegye káptalanjainak középkori archontológiája.* (Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények Kiadványai 15. – Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 11.). Kalocsa, 2019.

C. Tóth: Szapolyai törökellenes harcai = C. Tóth Norbert: Szapolyai János erdélyi vajda törökellenes harcai. In: *Egy elfeledett magyar királyi dinasztia: a Szapolyaiak*. Szerk. Fodor Pál, Varga Szabolcs. (Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet.). Budapest, 2020. 99–112.

C. Tóth: Tolnai országgyűlés = C. Tóth Norbert: Az 1501. évi tolnai országgyűlés. Adatok a királyi adminisztráció működéséhez. *Századok* 143. (2009) 1455–1481.

C. Tóth: *Váci székeskáptalan* = C: Tóth Norbert: *A váci székeskáptalan archontológiája. 1200–1543.* (Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam 16.) Budapest, 2023.

C. Tóth: Várdai Ferenc = C. Tóth Norbert: Várdai Ferenc pályája az erdélyi püspöki szék elfoglalásáig. Prozopográfiai esettanulmány egy archontológiai táblával. *Erdélyi Múzeum* 78. (2016) 13–25.

Cardini: Pazzi-Verschwörung = Cardini, Franco: Pazzi-Verschwörung. In: *Lexikon des Mittelalters*. Band VI. Hrsg. Avella-Widhalm, Gloria et al. München, 2003, 1841.

Cevins: *Konfraternitások* = Cevins, Marie-Madeleine de: *Koldulórendi konfraternitások a középkori Magyarországon. (1270 k.–1530 k.)* Ford. Kiss Gergely. (Thesaurus historiae ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 6.) Pécs, 2015.

Covini: Francesco Fontana = Covini, Maria Nadia: Francesco Fontana. In: *Dizionario biografico degli Italiani*. Vol. 48. Roma, 1997.

Crollalanza: *Dizionario* I. = Crollalanza, Giovanni Battista di: *Dizionario storico-blasonico delle famiglie nobili e notabili Italiane, Estinte e Fiorenti.* Vol. I. Pisa, 1886.

Czövek: Szentlászlói Osvát = Szentlászlói Osvát zágrábi püspöp családi és politikai kapcsolatai 1499. évi végrendeletének tükrében. *Fons* 20. (2013) 455–499.

Csapodi – Csapodiné: *Bibliotheca Hungarica* = Csapodi Csaba – Csapodiné Gárdonyi Klára: *Bibliotheca Hungarica. Kódexek és nyomtatott könyvek Magyarországon 1526 előtt*. I. (MTAK Közleményei 23.) Budapest, 1988.

Csepregi: Gyulai uradalom = Csepregi Zoltán: A gyulai uradalom egyházi viszonyai a brandenburgi korszakban (1510–1530). In: *Város, uradalom, vár. Tanulmányok Gyula 15–18. századi történetéből*. Szerk. Héjja Julianna Erika, Erdész Ádám. Gyula, 2017. 53–63.

Csermelyi: „Iaurinicum" = Csermelyi József: „Iaurinicum" Grazból. In: *Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára.* Szerk. Arató György, Nemes Gábor, Vajk Ádám. (A Győri Egyházmegyei Levéltár Kiadványai, Források, feldolgozások.) Győr, 2016. 171–187.

Csermelyi: *Nemesi családok* = Csermelyi József: *Idegen származású katona és hivatalviselő nemesi családok a 15–16. századi Nyugat-Magyarországon. Különös tekintettel a Baumkircherekre, a Grafeneckekre és a Weispriachokra*. Budapest, 2021. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Csermelyi: Örökségvadászat = Csermelyi József: Örökségvadászat. Bakóc Tamás, az Erdődiek és a Stubenbergek. In: *Micae mediaevales IX. Fiatal történészek dolgozatai a középkori Magyarországról és Európáról*. Szerk. Kovács Enikő,

Rudolf Veronika, Szokola László, Veszprémy Márton. (Tanulmányok, konferenciák 15.) Budapest, 2020.

Csermelyi: Weispriachné háborúja = Csermelyi József: Weispriachné háborúja. Egy 16. század eleji Sopron megyei konfliktus eseményei és értékelése. *Történelmi Szemle* 55. (2013) 471–489.

Csontosi: Sz. Ferenczrendiek latin levelezője = Csontosi János: A magyarországi Sz. Ferenczrendiek latin levelezője 1532–1535-ből a budapesti ferenczrendiek könyvtárában. *Magyar Könyvszemle* 5. (1880) 51–85.

Csuday – Schönherr: *Középkori intézmények bomlása* = Csuday Jenő – Schönherr Gyula: *A középkori intézmények bomlása és a renaissance.* (Nagy képes világtörténet VI.) Budapest, 1904.

Décsényi: Címeres-levelek = Décsényi (Schönherr) Gyula: II. Ulászló-korabeli címeres-levelek. *Turul* 9. (1891) 57–67.

Décsényi: Bonfini másolója = Décsényi (Schönherr) Gyula: Bonfini másolójának czimeres levele. *Magyar Könyvszemle* 16. (1891) 264–267.

Draskóczy: *Magyarországi kősó bányászata* = Draskóczy István: *A magyarországi kősó bányászata és kereskedelme. 1440–1530-as évek*. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2018.

Dreska: Magyi-formulárium = Dreska Gábor: Jegyzetkönyv, mintakönyv, tankönyv. A Magyi-formulárium. In: *Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére.* Szerk. Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél. Budapest, 2014. I. 43–51.

Drexel: Amtsträger in der Steiermark = Die obersten landesfürstlichen Amtsträger in der Steiermark under Maximilian I. (1493–1519). *Zeitschrift des Historischen Vereines für Steiermark* 86. (1995) 111–155.

Dybaś – Tringli: *Wiener Fürstentreffen = Das Wiener Fürstentreffen von 1515. Beiträge zur Geschichte der Habsburgisch-Jagiellonischen Doppelvermählung*. (Hrsg. von Bogusław Dybaś, István Tringli.) Budapest, 2019.

Eckhart: Formuláskönyv = Eckhart Ferenc: Formuláskönyv Werbőczy István hivatali működése köréből. In: *Emlékkönyv Dr. Viski Illés József ny. r. egyetemi tanár tanári működésének negyvenedik évfordulóján*. Szerk. Eckhart Ferenc, Degré Alajos. Budapest, 1942. 151–160.

Engel: *Archontológia* I. = Engel Pál: *Magyarország világi archontológiája. 1301–1457*. I. (História könyvtár, Kronológiák, adattárak 5.). Budapest, 1995.

Engel: *Genealógia* = Engel Pál: *Középkori magyar genealógia*. In: Magyar középkori adattár. CD-ROM. Budapest, 2001.

Erdő: Középkori egyházi bíráskodás = Erdő Péter: Középkori egyházi bíráskodás és a Nyási-formulárium. In: *Formularium Ecclesiae Strigoniensis* xlix–liv.

Erős: Krisztus Teste Társulatok = Erős Katalin Renáta: A középkori Krisztus teste társulatok néhány jellemző vonása. *Eucharisztia és Úrvacsora a magyarországi vallási kultúrában* 2. (2020) 9–20.

Ezredéves országos kiállítás = 1896-iki ezredéves országos kiállítás. A Történelmi Főcsoport hivatalos katalógusa. Közrebocsátja a Történelmi Főcsoport igazgatósága. I. füz. Budapest, 1896.

Faragó: Vingárti Horvát János = Faragó Dávid: Vingárti Horvát János pályaképe. Erdélyi Múzeum 86. (2024) 34–48.

Farbaky: Giovanni d'Aragona = Farbaky Péter: Giovanni d'Aragona (1456−1485) szerepe Mátyás király mecénásságában. *Művészettörténeti értesítő* 70. (2021) 47–91.

Farbaky: *Szatmári* = Farbaky Péter: *Szatmári György, a mecénás. Egy főpap műpártoló tevékenysége a Jagelló-kori Magyarországon*. (Művészettörténeti füzetek 27.) Budapest, 2002.

Fazekas: Kancelláriai formuláriumos könyv = Fazekas István: Egy 16. század közepi kancelláriai formuláriumos könyv tanulságai. In: *Universitas – Historia. Tanulmányok a 70 éves Szögi László tiszteletére*. Szerk. Draskóczy István, Varga Júlia, Zsidi Vilmos. Budapest, 2018. 551–566.

Fazekas: *Ungarische Hofkanzlei* = István Fazekas: *Die Ungarische Hofkanzlei und ihre Beamten von 1527 bis 1690*. (Publikationen der Ungarischen Geschichtsforschung in Wien 21.) Wien, 2024.

Fedeles: Diplomáciai képviselet = Fedeles Tamás: A Magyar Királyság diplomáciai képviselete a Szentszéknél Mátyás király korában. In: *Mátyás király és az Egyház*. Szerk. Fedeles Tamás. (Thesaurus historiae ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi 10.) Pécs, 2019. 35–54.

Fedeles: *Pécsi székeskáptalan* = Fedeles Tamás: *A pécsi székeskáptalan személyi összetétele a késő középkorban (1354–1526)*. (Tanulmányok Pécs történetéből 17.) Pécs, 2005.

Fejérpataky: Tapolczai Bertalan = Fejérpataky László: Tapolczai Bertalan oklevél-formulái a XIV. századból. *Magyar Könyvszemle* 11. (1886) 41–66.

Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások = Fodor Pál – Dávid Géza: Magyar–török béketárgyalások 1512–1514-ben. *Történelmi Szemle* 36. (1994) 193–225.

Fógel: *II. Ulászló* = Fógel József: *II. Ulászló udvartartása. (1490–1516).* Budapest, 1913.

Fógel: *II. Lajos* = Fógel József: *II. Lajos udvartartása. (1516–1526).* Budapest, 1917.

Fraknói: *Bakócz Tamás* = Fraknói Vilmos: *Erdődi Bakócz Tamás élete*. (Magyar történeti életrajzok). Budapest, 1889.

Fraknói: Brandenburgi György = Fraknói Vilmos: Brandenburgi György, II. Lajos nevelője. *Budapesti Szemle* 36. (1883) 337–356.

Fraknói: *Kegyúri jog* = Fraknói Vilmos: *A magyar királyi kegyúri jog Szent Istvántól Mária Teréziáig. Történeti tanulmány*. Budapest, 1895.

Fraknói: Mátyás király levelei = Fraknói Vilmos: Mátyás király leveleinek uj kiadásáról. *Magyar Könyvszemle* 15. (1890) 1–10.

Fraknói: *Werbőczi* = Fraknói Vilmos: *Werbőczi István életrajza*. (Magyar történeti életrajzok). Budapest, 1899.

Fülep: Bonfini = Fülep Katalin: Bonfini Rerum Ungaricarum decades című művének harmadik töredéke. *Magyar Könyvszemle* 100. (1984) 340–348.

Gálfi: Erdélyi káptalan = Gálfi Emőke: Az erdélyi káptalan és hiteleshelyének kapcsolata a XVI. század elején. *Fons* 18. (2011) 3–24.

Gilbert: Cesare Borgia = Gilbert, Felix: Cesare Borgia. In: *Dizionario biografico degli Italiani.* Vol. 12. Roma, 1970. 696–708.

Gyöngyössy: Város és pénzverde = Gyöngyössy Márton: Város és pénzverde a késő középkori Magyarországon. *Budapest régiségei* 48. (2015) 139–168.

Györkös: II. Ulászló házassága = Györkös Attila: II. Ulászló házassága és a francia diplomácia. *Acta Academiae Agriensis, Sectio Historiae* 39. (2012) 89–102.

Györkös: Pierre Choque = Györkös Attila: Pierre Choque Magyarországról szóló francia útleírásának (1502) kéziratai és képi ábrázolásai. In: Arcana tabularii. Tanulmányok Solymosi László tiszteletére. Szerk. Bárány Attila, Dreska Gábor, Szovák Kornél. II. Budapest–Debrecen, 1994. 543–550.

Hajnik: *Személyes jelenlét* = Hajnik Imre: *A király bírósági személyes jelenléte és ennek helytartója a vegyesházakbeli királyok korszakában*. Budapest, 1892.

Halász: *Szlavón hercegek és bánok* = Halász Éva: *A szlavón hercegek és bánok oklevéladó 14. századi oklevéladó tevékenysége (1323–1381)*. Budapest, 2008. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Handžić: *Tuzla* = Handžić, Adem: *Tuzla i njena okolina u XVI vijeku*. Sarajevo, 1975.

Haraszti – Kelényi: *Magyarországi diákok* = Haraszti Szabó Péter – Kelényi Borbála: *Magyarországi diákok francia, angol, itáliai és német egyetemeken a középkorban. 1100–1526.* (Magyaországi diákok a középkori egyetemeken 3.) Budapest, 2019.

Hatházi: Kun és jász székközpontok = Hatházi Gábor: A kun és jász székközpontok kérdéséhez. In: *„Testis temporum, vita memoriae." Ünnepi tanulmányok Pálóczi Horváth András 65. születésnapjára. (Studia Caroliensia* 7. [2006] 111–146.

Hermann: Divény vára = Hermann Zsuzsanna: Miképp került Divény vára a Balassák kezére? *Levéltári Közlemények* 63. (1992) 61–70.

Hermann: Pénzügyi tervezet = Hermann Zsuzsanna: Egy pénzügyi tervezettől a Hármaskönyvig. *Századok* 115. (1981) 108–151.

Hermann: Ítélet Vörösvárról = Hermann Zsuzsanna: Keseregjenek vétkük büntetését. Ítélet Vörösváron és végzés Rákoson. In: *Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére*. Szerk. Csukovits Enikő. Budapest, 1998. 81–98.

Holub: Pécs város pecsétjei = Holub József: Pécs város pecsétjei. *A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve* (1958) 137–146.

Horváth: Gyarmati Balassa család = Horváth Richárd: „Gradus ad parnassum". A Gyarmati Balassa család a kései középkorban. In: *Zborník z medzinárodnej konferencie Modrý Kameň*. Jún 2012. Rod Balašovcov c 13. až 9. storočí. Zostavili: Helena Ferencová, Erika Antolová. Modrý Kameň, 2013. 29–37.

Horváth: *Itineraria* = Horváth Richárd: *Itineraria regis Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia. (1458–[1476]–1490)*. (História könyvtár. Kronológiák, adattárak 12.) Budapest, 2011.

Horváth: Mátyás király könyvei = Horváth Richárd: Mátyás király könyvei. (A késő középkori forráspusztulás mértékéről). *Történelmi Szemle* 65. (2023) 335–351.

Iványi: Ismeretlen kéziratos formulás könyv = Iványi Béla: Egy 1526 előtti ismeretlen kéziratos formulás könyv. *Történelmi Tár* (1904) 481–538. (Első közlemény).; *Történelmi Tár* (1905) 33–41. (Második közlemény).

Juhász: *Csanádi székeskáptalan* = Juhász Kálmán: *A csanádi székeskáptalan a középkorban. (1030–1552).* (Csanádvármegyei könyvtár 38.) Makó, 1941.

Kalous: Boskovice urai = Kalous, Antonín: Boskovice urai Mátyás király diplomáciai és politikai szolgálatában. *Századok* 141. (2007) 375–389.

Kalous: *Plenitudo potestatis* = Kalous, Antonín: *Plenitudo potestatis in partibus? Papežští legáti a nunciové ve střední Evropě na konci středověku (1450–1526).* Brno, 2010.

Karlinszky: *Veszprémi káptalan* = Karlinszky Balázs: *A veszprémi székeskáptalan archontológiája. 1079–1556.* (A veszprémi egyházmegye múltjából 39.) Veszprém, 2022.

Katona: *Hist. crit.* XVIII. = Katona, Stephanus: *Historia critica regum Hungariae*. Tomulus XI., ordine XVIII. Budae, 1792.

Kenyeres: Szapolyai-család = Kenyeres István: A Szapolyai-család birtokai 1526 előtt. In: *Egy elfeledett magyar királyi dinasztia: a Szapolyaiak.* Szerk. Fodor Pál, Varga Szabolcs. (Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet). Budapest, 2008. 73–98.

Kertész: 1499. évi konstitúciók = Kertész Balázs: A magyarországi obszerváns ferences vikária 1499. évi konstitúciói. *Magyar Könyvszemle* 132. (2016) 257–270.

Kertész: Koldulórendek = Kertész Balázs: A koldulórendek megtelepedése az „ország közepén". In: *Az első 300 év Magyarországon és Európában. A Domonkos-rend a középkorban*. Szerk. Csurgai Horváth József. Székesfehérvár, 2017. 9–31.

Knauz: Balbi Jeromos = Knauz Nándor: Balbi Jeromos II. Lajos király tanára. *Magyar Sion* 4. (1866) 5–27., 81–106., 161–183., 241–261., 321–352., 401–419., 481–502.

Kosáry: *Magyar külpolitika* = Kosáry Domokos: *Magyar külpolitika Mohács előtt*. (Gyorsuló idő). Budapest, 1978.

Kotvan: *Inkunábuly* = Kotvan, Imrich: *Inkunábuly na Slovensku – Incunabula quae in bibliothecis Slovaciae asservantur.* S. l. (Matica Slovenská), 1979.

Kovachich: *Formulae* = Kovachich, Martinus Georgius: *Formulae solennes styli in cancellaria, curiaque regum, foris minoribus, ac locis credibilibus, authenticisque Regni Hungariae olim usitati*. Pesthini, 1799.

Kovachich: *Monumenta* = Kovachich, Josephus Nicolaus: *Monumenta veteris legislationis Hungaricae*. Claudiopoli, 1815.

Kovács: Szegedi Lukács végrendelete = Kovács Viktória: „Miként életemben kedvelt, úgy holtomban is méltóztasson támogatni". Szegedi Lukács zágrábi püspök végrendelete 1510-ből. *Levéltári Közlemények* 92. (2021) 7–37.

Köblös: *Archontológia* = Köblös József: *A budai, fehérvári, győri és pozsonyi káptalan archontológiája. 1458–1526.* (Forrástudományi segédletek 3.) Budapest, 1987.

Kristóf: *Egyházi középréteg* = Kristóf Ilona: *Egyházi középréteg a késő középkori Váradon (1440–1526)*. (Thesaurus Historiae Ecclesiasticae in Universitate Quinqueecclesiensi). Pécs, 2014.

Kristóf: Giovanni Battista Bonzagno = Kristóf Ilona: Giovanni Battista Bonzagno pályája. *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy nominatae. Sectio historiae. Nova Series* 45. (2018) 155–163.

Kronológia = A középkori Magyar Királyság történeti kronológiája. 997–1526. I–II. Főszerk. Weisz Boglárka. (Magyar történelmi emlékek, Adattárak). Budapest, 2023.

Kubinyi: A budai vár udvarbírói hivatala = Kubinyi András: A budai vár udvarbírói hivatala (1458–1541). (Kísérlet az országos és a királyi magánjövedelmek szétválasztására). *Levéltári Közlemények* 35. (1964) 67–98.

Kubinyi: Ákosházi Sárkány Ambrus = Kubinyi András: Egy üzletelő és diplomata várúr Mohács előtt: Ákosházi Sárkány Ambrus. In: *Gerő László nyolcvanötödik születésnapjára*. Szerk. Pamer Nóra. Budapest, 1994. 263–291.

Kubinyi: Bárók a királyi tanácsban = Kubinyi András: Bárók a királyi tanácsban Mátyás és II. Ulászló idejében. *Századok* 122. (1988) 147–215.

Kubinyi: Ernuszt Zsigmond = Kubinyi András: Ernuszt Zsigmond pécsi püspök rejtélyes halála és hagyatékának sorsa. (A magyar igazságszolgáltatás nehézségei a középkor végén). *Századok* 135. (2001) 301–361.

Kubinyi: Királyi titkárok = Kubinyi András: A királyi titkárok II. Lajos uralkodása idejében. *Gesta. Fiatal miskolci történészek folyóirata* 6. (2006) 3–22.

Kubinyi: Köznemesi ülnökök = Kubinyi András: A királyi tanács köznemesi ülnökei a Jagelló-korban. In: *Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok. Mályusz Elemér Emlékkönyv*. Szerk. H. Balázs Éva, Fügedi Erik, Maksay Ferenc. Budapest, 1984. 257–268.

Kubinyi: Országgyűlési küzdelmek = Kubinyi András: Országgyűlési küzdelmek Magyarországon 1523–1525-ben. In: *Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére*. Szerk. Neumann Tibor, Rácz György. (Tásadalom – és művelődéstörténeti tanulmányok 40.) Budapest–Piliscsaba, 2009. 125–148.

Kubinyi: Országrendiség = Kubinyi András: A magyarországi városok országrendiségének kérdéséhez (különös tekintettel az 1458–1526 közti időre). In: *Tanulmányok Budapest Múltjából XXI.* (A Budapesti Történeti Múzeum várostörténeti évkönyve). Budapest, 1979. 7–48.

Kubinyi: Politika és honvédelem = Kubinyi András: Politika és honvédelem a Jagellók Magyarországában. In: Uő: *Nándorfehérvártól Mohácsig. A Mátyás- és Jagelló-kor hadtörténete*. (A Hadtörténeti Intézet és Múzeum Könyvtára). Budapest, 2007. 216–232.

Kubinyi: Szalkai László = Kubinyi András: Szalkai László esztergomi érsek politikai szereplése. *Aetas* 1. (1994) 102–119.

Kubinyi: Szent Zsigmond káptalan = Kubinyi András: A budavári Szent Zsigmond káptalan a késő középkorban. *Budapest régiségei* 33. (1999) 19–23.

Kubinyi: Tárgyalási rend = Kubinyi András: A magyar országgyűlések tárgyalási rendje 1445–1526. *Jogtörténeti Szemle* (2006/2) 3–11.

Kubinyi: Werbőczy pályafutása = Kubinyi András: Werbőczy Mohács (1526) előtti politikai pályafutása. In: *Tanulmányok Werbőczy Istvánról – Studien über István Werbőczy*. Szerk. Hamza Gábor. (MF Könyvek 21.) Budapest, 2001. 65–98.

Kulcsár: Bonfini-kéziratok = Kulcsár Péter: Bonfini-kéziratok. *Magyar Könyvszemle* 111. (1995) 213–237.

Laczlavik: *Várday* = Laczlavik György: *Kettős pecsét alatt. Várday Pál esztergomi érsek, királyi helytartó (1483–1549).* (Sziluett. Korszerű történelmi életrajzok.) Pécs, 2014.

Lakatos: Diplomaták I–II. = Lakatos Bálint: A király diplomatái. Követek és követségek a Jagelló-korban (1490–1526). I–II. *Történelmi Szemle* 61. (2019) 593–616., *uo*. 62. (2020) 281–362.

Lakatos: Hírek Magyarországról = Lakatos Bálint: Hírek Magyarországról. Külföldi értesülések 1514-ben a parasztháború eseményeiről. In: *Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországáról*. Szerk. C. Tóth Norbert, Neumann Tibor. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2015. 155–216.

Lakatos: Királyi titkárok = Lakatos Bálint: A királyi titkárok csoportja, 1495–1526: referensek, követek, megbízottak. In: *„Királyi házunk népe". Királyi és királynéi udvartartás a középkor végén*. Szerk. Neumann Tibor. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések). Budapest, 2024. 331–396

Lakatos: *Mezővárosok* = Lakatos Bálint: *Mezővárosi oklevelek. Települési önkormányzat és írásbeliség a késő középkori Magyarországon. 1301–1526.* (Magyar történelmi emlékek, Adattárak). Budapest, 2019.

Lakatos: Relazioni diplomatiche = Lakatos, Bálint: Relazioni diplomatiche tra l'Ungheria dei Jagelloni e gli stati italiani alla luce delle ambasciate inviate e ricevute (1490–1526). Uno schizzo. *Verbum – Analecta Neolatina* 23. (2022/2) 455–482.

Laszowski: *Turopolje* II. = *Monumenta historica nob[ilis] communitatis Turopolje olim „Campus Zagrabiensis" dictae.* Ed. Emilius Laszowski. Vol. II. (1467–1526). Zagrabiae, 1905.

Leg. Eccl. I. = *Leges ecclesiasticae Regni Hungariae et provinciarum adiacentium.* Opera et studio Ignatii comitis de Batthyan. Tom. I. Albae-Carolinae, 1785.

Lővei: Uralkodói lovagrendek = Uralkodói lovagrendek a középkori Magyarországon: a Szent György-rend és a Sárkányrend. In: *Szent István lovagjai: a legrangosabb magyar kitüntetés 250 éve. (Kiállítási katalógus)*. Szerk. Gödölle Mátyás, Pallos Lajos. Budapest, 2014. 13–19.

Lővei – Engel – Radocsay – Varga: *A középkori Magyarország síremlékei* = Lővei Pál – Engel Pál – Radocsay Dénes – Varga Lívia: *A középkori Magyarország síremlékeinek katalógusa*. Kéziratos adatbázis, 1984. Folyamatosan bővítve, a 2018. március 26-i állapot CD-re írva az ELTE HTK Művészettörténeti Kutatóintézet Adattárában, leltári szám: MKI-C-I-192.

Lővei – Weisz: Síremlékek = Lővei Pál – Weisz Boglárka: A gazdaság- és pénzügyigazgatás szereplőinek szórványos síremlékei a középkori Magyarországon. (Katalógus). In: *Pénz, posztó, piac. Gazdaságtörténeti tanulmányok a*

magyar középkorról. Szerk. Weisz Boglárka. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2016. 217–263.

Magina: Border and Periphery = Magina, Adrian: Border and Periphery. The Southern Frontier of the Medieval Kingdom of Hungary between Belgrade and Severin. (14th–16th centuries). *Иницијал. Часопис за средњовековне студије* 4. (2016) 141–164.

Marin: Moldavia and Valacchia = Marin, Serban V.: Moldavia and Wallachia in Marino Sanudo's Diaries (II: 1501-1508). *Revista Arhivelor. Archives Review* 88 (2011) 163–187.

Márki: *Dósa György* = Márki Sándor: *Dósa György*. (Magyar történeti életrajzok). Budapest, 1913.

Martí: Beatrix hozománya = Martí Tibor: Aragóniai Beatrix hozománya. Újabb források Mátyás nápolyi kapcsolatainak történetéhez. (1474–1476). *Történelmi Szemle* 63. (2021) 605–630.

Mayer: Epistolaria = Gyula, Mayer: King Matthias Corvinus's Epistolaria. In: *Infima aetas Pannonica. Studies in Late Medieval Hungarian History*. Ed. Péter E. Kovács, Kornél Szovák. Budapest, 2009. 226–236.

Mayer: Utószó = Mayer Gyula: Utószó. In: *Mátyás király levelei. Külügyi osztály. 1458–1490*. S. a. r. és szerk. Mayer Gyula. Budapest, 2008. 957–1007. (Az 1893–1895-ben megjelent kiadás reprintje).

Mesić: Gradja mojih razprava u "Radu" = Mesić, Matije: Gradja mojih razprava u "Radu". *Starine JAZU* 5. (1873) 109–280.

Mészáros: *Visegrád város* = Mészáros Orsolya: *A késő középkori Visegrád város története és helyrajza*. Visegrád, 2009.

Mikó: Bélai Barnabás = Mikó Gábor: Új források az 1519. évi magyar–oszmán fegyverszüneti egyezmény történetéhez. (Bélai Barnabás követjárása a portán). In: *Temetetlen Mohács. Az 1526. és 1687. évi csata új kutatási eredményei*. Szerk. Varga Szabolcs. Budapest, 2024. 121–153.

Mikó: Budai műhely = Mikó Árpád: Nicolaus, scriptor librorum serenissimi Mathiae regis. A „budai műhely" scriptora. In: Mikó Árpád: *Régi magyar bibliofilek nyomában. Tanulmányok a magyarországi reneszánsz könyvkultúra és miniatúrafestészet köréből*. 15–17. század. 1. köt. Budapest, 2023. 263–268.

Mikó: Címereslevelek = Mikó Árpád: Címereslevelek a Jagelló-kori Magyarországon. Függelékben a II. Ulászló és II. Lajos magyar királyok által adományozott címereslevelek jegyzékével (1490–1526). *Művészettörténeti Értesítő* 70. (2021) 257–303.

Mikó: *Corpus Juris* = Mikó Gábor: *A középkori magyar királyság törvényei és a Corpus Juris Hungarici*. (Arpadiana 5.) Budapest, 2022.

Mikó: Formuláskönyv és leveleskönyv = Mikó Gábor: A formuláskönyv és a leveleskönyv határán. Az Országos Széchényi Könyvtár Fol. Lat. 1656. számú kézirata. *Acta Universitatis Szegediensis, Acta Historica* 144. (2019) 83–93.

Mikó: Háború vagy béke = Mikó Gábor: Háború vagy béke? A magyar királyság haderejének mozgósításai 1511–1513-ban. In: *Nagyvárad és Bihar a késő középkorban*. Szerk. Zsoldos Attila. (Tanulmányok Biharország történetéről 12.) Nagyvárad, 2024. 149–172.

Mikó: Királyi könyvek = Mikó Gábor: A királyi könyvek vezetésének gyakorlata a késő középkori Magyar Királyságban. Acta Universitatis Szegediensis, *Acta historica* 147. (2022) 85–96.

Mikó: Lukács-napi országgyűlés = Mikó Gábor: Az 1514. évi Lukács-napi országgyűlés törvénykönyvének megszületése. A dekrétum eredeti változata. In: *Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországáról*. Szerk. C. Tóth Norbert, Neumann Tibor. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2015. 271–317.

Mikó: Matthias Cocavinus formulárium = Mikó Gábor: Matthias Cocavinus formulárium és a Listhius-formuláskönyv. In: Társadalom és jog a közép- és kora újkori Magyarországon. Jogtörténeti tanulmányok. Szerk. Nagy Gábor, Sáry Pál, Tringli István, Viskolcz Noémi. (Miskolci Történelmi Tanulmányok 2.) Miskolc, 2021. 74–89.

Mikó: Metodikai problémák = Mikó Gábor: A szövegkiadás metodikai problémái késő középkori formuláriumok esetében. *Lymbus. Magyarságtudományi forrásközlemények* 19. (2021) 91–118.

Mikó: Oszmánellenes hadjáratok = Mikó Gábor: Oszmánellenes hadjáratok lehetőségei a 16. század elején. Kísérlet Szrebernik, Szokol és Tessány várak visszahódítására 1513-ban. *Századok* 154. (2020) 577–620.

Mikó: Schwandtner = Mikó Gábor: I. Mátyás király leveleskönyve Johann Georg Schwandtner gyűjteményében. *Történelmi Szemle* 66. (2024) 35–44.

Molnár: *Garázda Péter* = Molnár Péter: *Garázda Péter sorsdöntő évei*. (Irodalomtörténeti füzetek 182.) Budapest, 2019.

Nehring: Angaben = Nehring, Karl: Angaben zu einer unveröffentlichten Kopie eines Registers aus der Kanzlei von Matthias Corvinus. *Levéltári Közlemények* 43. (1972) 85–96.

Nemes: *Az Apostoli Szentszék és Magyarország kapcsolata* = Nemes Gábor: *Az Apostoli Szentszék és a Jagelló-kori Magyarország kapcsolata, különösen VII. Kelemen pápa idején (1523–1526)*. Piliscsaba, 2014. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Nemes: Bakóc legátusi bírósága = Nemes Gábor: Bakóc Tamás legátusi bírósága. (1514–1521). In: *Bakóc Tamás emlékezete. Tanulmányok halálának 500.*

évfordulójára. Szerk. C. Tóth Norbert, Neumann Tibor. Piliscsaba, 2024. 183–223.

Nemes: Cardinal Pietro Isvalies: Nemes, Gábor: Cardinal Pietro Isvalies, the Bishop of Veszprém. *Archivum Historiae Pontificae* 53. (2019) 69–109.

Nemes: Pietro Isvalies = Nemes Gábor: Pietro Isvalies bíboros veszprémi püspök. In: *Folyamatosság és változás. Egyházszervezet és hitélet a Veszprémi Püspökség területén a 16–17. században.* Szerk. Karlinszky Balázs, Varga Tibor László. Veszprém, 2018. 9–46.

Nemes: Szerzetesek Győrben = Nemes Gábor: Szerzetesek a késő középkori Győrben. In: *„Az Istent szeretőknek minden a javukra válik" (Róm. 8, 28)*. Szerk. Kálmán Imre, Karácsony Tiborné, Szatmári Beatrix. Győr, 2019. 54–65.

Neumann: A Szapolyaiak útja = Neumann Tibor: Két nádor és egy vajda, avagy a Szapolyaiak útja a királyi trónig. In: *Egy elfeledett magyar királyi dinasztia: a Szapolyaiak*. Szerk. Fodor Pál, Varga Szabolcs. (Mohács 1526–2026. Rekonstrukció és emlékezet). Budapest, 2020. 13–45.

Neumann: Bulgária – Erdély – Temesvár = Neumann Tibor: Bulgária – Erdély – Temesvár. Szapolyai János és a paraszthábor. In: *Keresztesekből lázadók. Tanulmányok 1514 Magyarországáról*. Szerk. C. Tóth Norbert, Neumann Tibor. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2015. 103–154.

Neumann: Drágfi Bertalan = Neumann Tibor: Drágfi Bertalan politikai szerepe II. Ulászló király idején. In: *A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század).* Szerk. Hegyi Géza, W. Kovács András. (Erdélyi Tudományos Füzetek 277.) Kolozsvár, 2012. 213–235.

Neumann: Győr és Eger = Neumann Tibor: Győr és Eger között. Egy püspöki áthelyezés története. In: *Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére*. Szerk. Juan Cabello, C. Tóth Norbert. (A Jósa András Múzeum kiadványai 68.) Nyíregyháza, 2011. 357–366.

Neumann: Hercegek = Neumann Tibor: Hercegek a középkor végi Magyarországon. In: *Hercegek és hercegségek a középkori Magyarországon. Konferencia Székesfehérváron. 2014. szept. 20.* Szerk. Zsoldos Attila. (Közlemények Székesfehérvár történetéből). Székesfehérvár, 2014. 95–112.

Neumann: Két levéltárjegyzék = Neumann Tibor: Két levéltárjegyzék 1588-ból. (Ismeretlen középkori oklevelek újkori forrásokban). *Lymbus. Magyarságtudományi forrásközlemények* 17. (2020) 9–45.

Neumann: Királyi hatalom = Neumann Tibor: Királyi hatalom és országgyűlés a Jagelló-kor elején. In: *Rendiség és parlamentarizmus Magyarországon a kezdetektől 1918-ig.* Szerk. Dobszay Tamás et al. Budapest, 2013. 46–54.

Neumann: *Korlátköviek* = Neumann Tibor: *A Korlátköviek. Egy előkelő család története és politikai szereplése a 15–16. században.* (A Győri Egyházmegye Levéltár kiadványai. Források, feldolgozások 5.) Győr, 2007.

Neumann: Mátyás herceg = Neumann Tibor: Mátyás herceg. (Szerény adalék a Hunyadi családfához). *Turul* 88. (2015) 72–73.

Neumann: Sokpecsétes oklevelek = Neumann Tibor: „Harminczhat-pecsétes oklevél 1511-ből." Sokpecsétes oklevelek és királyi tanácslisták a Jagelló-korból. *Turul* 97. (2024) 113–126.

Neumann: Udvari címek és szolgálat = Neumann Tibor: Udvari címek és szolgálat a középkor végi Magyarországon. In: *„Királyi házunk népe". Királyi és királynéi udvartartás a középkor végén*. Szerk. Neumann Tibor. (Magyar Történelmi Emlékek, Értekezések). Budapest, 2024. 17–104.

Neumann: Várat vennék = Neumann Tibor: Várat vennék, de miből? Perényi Imre szerzeményei az 1490-es években. *A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve* 59. (2017) 91–112.

Novák: Hatalmi reprezentáció = Novák Ádám: Hatalmi reprezentáció és a vörös viasz kapcsolata a késő középkorban. In: *A magyar arisztokrácia társadalmi-közéleti kapcsolatai és szerepvállalása*. Szerk. Papp Klára, Püski Levente, Novák Ádám. (Speculum Historiae Debreceniense 28.) Debrecen, 2019. 51–62.

Obradovic: Vuk despota = Obradovic Nenad: Vus despota jajcai bánsága. Adalék a Mátyás-kor archontológiájához. *Fons* 28. (2021) 467–473.

Pajorin: Prospero Caffarelli = Pajorin Klára: Hunyadi Mátyás és Bonfini barátja, Prospero Caffarelli. *Publicationes Universitatis Miskolciensis. Sectio Philosophica* 14. (2009) 251–261.

Pajorin: Prospero Caffarelli szentszéki követ = Pajorin Klára: Bonfini egyik informátora, Prospero Caffarelli szentszéki követ Magyarországon. In: *„Nem sűlyed az emberiség!" … Album amicorum Szörényi László LX. születésnapjára*. Főszerk. Jankovics József, felelős szerk. Császtvay Tünde, szerk. Csörsz Rumen István, Szabó G. Zoltán. Budapest, 2007. 267–273.

Pálosfalvi: Bajnai Both = Pálosfalvi Tamás: Bajnai Both András és a szlavón bánság. Szlavónia, Európa és a törökök. In: *Honoris causa. Tanulmányok Engel Pál tiszteletére*. Szerk. Neumann Tibor, Rácz György. Budapest, 2009. 251–300.

Pálosfalvi: *From Nicopolis* = Pálosfalvi, Tamás: *From Nicopolis to Mohács. A History of Ottoman–Hungarian Warfare, 1389–1526.* (The Ottoman Empire and its Heritage 63.) Leyden–Boston, 2018.

Pálosfalvi: Középkori országgyűlések = Pálosfalvi Tamás: A középkori magyar országgyűlések. In: Fazekas István – Gebei Sándor – Pálosfalvi Tamás: *Rendi*

országgyűlések a Magyar Királyságban a 18. század elejéig. (A magyar országgyűlések története). Budapest, 2020. 9–176.

Pálosfalvi: *Noble Elite* = Pálosfalvi, Tamás: *The Noble Elite in the County of Körös (Križevci) 1400–1526*. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2014.

Papp: Békekötések = Papp Sándor: Az Oszmán birodalom és a Magyar Királyság közötti békekötések 1519-ig. In: *Századok. Mohács-tanulmányok. I.* Szerk. Fodor Pál, Kenyeres István, Toma Katalin. (Századok Könyvek). Budapest, 2024. 11–63.

Párová: Jasov = Párová, Ružena: Jasov. Knižnica rádu premonštrátov. (Bibliothek des Prämonstratenserordens). In: *Handbuch deutscher historischer Buchbestände in Europa*. *Band 4. Slowakische Republik*. Hrsg. Elena Midriaková – Blažej Belák. Hildesheim–Zürich–New York, 2000. 171–177.

Péterfi: Jan Zvolský = Péterfi Bence: Az 1491. évi pozsonyi béke kiskapui. Egy cseh zsoldoskapitány, Jan Zvolský alsó-ausztriai birtokszerzése. In: *Tiszteletkör. Történeti tanulmányok Draskóczy István egyetemi tanár 60. születésnapjára.* Szerk. Mikó Gábor, Péterfi Bence, Vadas András. Budapest, 2012. 105–116.

Pray: *Annales* IV = *Annales regum Hungariae. Ab anno Christi CMXCVII ad annum MDLXIV*. Opera et studio Georgii Pray. Pars IV. Vindobonae, 1767.

PRT III. = *A Pannonhalmi Főapátság története. Harmadik korszak. (1405–1535)*. Szerk. Sörös Pongrácz, Rezner Tibold. (A Pannonhalmi Szent-Benedek-rend története 3.) Budapest, 1905.

PRT XII/B. = Sörös Pongrácz: *Az elenyészett benczés apátságok*. (A Pannonhalmi Szent-Benedek-rend története 12/B). Budapest, 1912.

Rácz: Héderváry-kódex = Rácz György: A Héderváry-kódex hasonmás kiadása (Bevezető). In: *Héderváry-kódex. Mátyás király leveleskönyve a Héderváry család egykori könyvtárából*. Budapest, 2008.

Rácz: Levélíró Mátyás király = Rácz György: A levélíró Mátyás király. In: *I. Mátyás és az igazságszolgáltatás. Az Országos Bírósági Hivatal tudományos konferenciája.* Szerk. Peres Zsuzsanna, Révész T. Mihály. Budapest, 2019. 102–117.

Récsey: Kéziratos formulare = Récsey Viktor: Egy XV–XVI. századbeli kéziratos formulare Jászóvárott. *Századok* 32. (1898) 494–496.

Réthelyi: *Mary of Hungary* = Réthelyi, Orsolya: *Mary of Hungary in Court Context (1521–1531)*. Budapest, 2010. (PhD thesis in Medieval Studies, CEU)

Ribi: Györgyi Bodó Miklós = Ribi András: Az utolsó Fehérvárra temetett prépost. Adalékok Györgyi Bodó Miklós életrajzához. *Ars Hungarica* 50. (2024) 369–382.

Ritoókné: Az öreg Leó = Ritoókné Szalay Ágnes: Az öreg Leó. In: *„Nympha super ripam Danubii". Tanulmányok a XV–XVI. századi magyarországi művelődés köréből.* Budapest, 2022. 135–136.

Sach: *Hochmeister und Grossfürst* = Sach, Maike: *Hochmeister und Großfürst. Die Beziehungen zwischen dem Deutschen Orden in Preussen und dem Moskauer Staat um die Wende zur Neuzeit*. Stuttgart, 2002.

Sarbak: Kodikológiai megjegyzések = Sarbak Gábor: Kodikológiai megjegyzések Beneéthy Máté és Nyási Demeter formuláskönyveihez. In: *Formularium ecclesiae Strigoniensis* lxxix–lxxxiv.

Šarluška: *Inventár rukopisov* = Šarluška, Vojtech: *Inventár rukopisov Archívu literatúry a umenia Slovenskej Národnej Knižnice. Rukopisy historických knižníc na Slovensku IV. (Jasov).* Martin, 2010

Schiller: *Örökös főrendiség* = Schiller Bódog: *Az örökös főrendiség eredete Magyarországon*. Budapest, 1900.

Schönherr: *Hunyadi Corvin János* = Schönherr Gyula: *Hunyadi Corvin János. 1473–1504*. (Magyar történeti életrajzok). Budapest, 1894.

Solymosi: Formuláskönyv = Solymosi László: Az esztergomi egyház formuláskönyve. *Magyar Sion, Új folyam* 13. (55.) 2019 133–139.

Soós: *Kincstartók* = Soós Ferenc: *Magyarország kincstartói. 1340–1540.* Budapest, 1999.

Soós: Tisztségviselők = Soós Ferenc: A középkori Magyarország gazdasági- és pénzügyigazgatási tisztségviselői. *Numizmatikai Közlöny* 112–113. (2013–2014) 81–123.

Sopko: *Stredoveké latinské kódexy* = Sopko, Július: *Stredoveké latinské kódexy v Slovenskych knižniciach*. (Stredoveké kódexy Slovenskej proveniencie I.) S. l. (Matica Slovenská), 1981.

Sümegi: Bátai bencés apátság = Sümegi József: A bátai bencés apátság története a 16. század elején. *A Wosinsky Mór Múzeum Évkönyve* 45. (2023) 173–193.

Szabó: *Országgyűlések* = Szabó Dezső: *A magyar országgyűlések története II. Lajos korában*. Budapest, 1909.

Szádoczki: Aragóniai János = Szádoczki Bálint: „Újratervezés" – Aragóniai János pápai legátus Magyarországra tartó első követségének útvonal-változtatásai (esettanulmány). In: *Medievisztikai Vándorkonferencia. Tanulmányok I.* Szerk. Gephárt Enikő, Hunyadi Zsolt, Martus Nikoletta. Szeged, 2024. 183–206.

Szakály: Monumenta Archivalia = Szakály Ferenc: Javaslat a „Monumenta archivalia historiam regni Hungariae medii aevi illustrantia" munkálatainak beindítására. *Levéltári Közlemények* 63. (1992) 157–173.

Szakály: Török–magyar küzdelem = Szakály Ferenc: A török–magyar küzdelem szakaszai a mohácsi csata előtt (1365–1526). In: Mohács. Tanulmányok a mohácsi csata 450. évfordulója alkalmából. Szerk. Rúzsás Lajos, Szakály Ferenc. Budapest, 1986. 11–57.

Szentpétery: *Magyar oklevéltan* = Szentpétery Imre: *Magyar oklevéltan*. Budapest, 1930.

Szovák: Formuláskönyvek = Szovák Kornél: Formuláskönyvek a középkori Magyarországon. In: *Formularium ecclesiae Strigoniensis.* Edendo operi praefuerunt Petrus card. Erdő, Cornelius Szovák, Petrus Tusor. (Collectanea studiorum et textuum I/4.) Budapest, 2018.

Szovák: *Supplementum* = Szovák Kornél: *Supplementum ad Lexicon latinitatis medii Aevi Hungariae A–I. Pars prima et secunda.* Budapest, 2011. (Akadémiai doktori értekezés, kézirat).

Szovák: Velencei követek = Szovák Márton: Velencei követek a Jagelló-korban. In: *Békék és szerződések.* Szerk. Maléth Ágnes, Szabados János, Tóth Hajnalka. (Megjelenés alatt).

Tóth: Bonfini címeres levele = Tóth László: Bonfini másolójának címeres levele (Analecta Bonfiniana). *Turul* 43. (1929) 56–60.

Tringli: *Hatalmaskodások* = Tringli István: *Hatalmaskodások a középkori Magyarországon*. (Magyar történelmi emlékek, Értekezések). Budapest, 2022.

Tringli: Levelesítő jegyzék = Tringli István: Jagelló-kori levelesítő jegyzék Zalából. *Levéltári Közlemények* 69. (1998) 3–31.

Varga – Lővei: Funerary Art = Varga, Livia – Lővei, Pál: Funerary Art in Medieval Hungary. *Acta Historiae Artium* 35. (1990–1992) 115–167.

Varga: Szerbek a magyar királyi udvarban = Varga Szabolcs: Szerbek a magyar királyi udvarban a 15–16. században. *Történelmi Szemle* 66. (2024) 359–379.

Véber: Dózsa-féle parasztfelkelés = Véber János: A Dózsa-féle parasztfelkelés humanista stílusban írt levelekben. *Szabolcs-Szatmár-Beregi Szemle* 50. (2015) 93–98.

Véber: *Két korszak határán* = Véber János: *Két korszak határán, Váradi Péter pályaképe és írói életműve*. Budapest, 2009. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Véber: *Váradi Péter* = Véber János: *Két korszak határán. Váradi Péter pályaképe*. (Sziluett. Korszerű történelmi életrajzok). Pécs, 2016.

Végh: *Buda helyrajza* I–II. = Végh András: *Buda város középkori helyrajza.* I–II. (Monumenta Historica Budapestinensia 15–16.) Budapest, 2006–2008.

Veszprémy: *Asztrológia* = Veszprémy Márton: *Asztrológia Kelet-Közép Európában a 15–16. században. Kéziratos és nyomtatott források. Asztrológia Mátyás király udvarában*. Budapest, 2021. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Vida: Lövöldi karthauzi monostor = Vida Beáta: A lövöldi karthauzi monostor története. In: *Szerzetesrendek a veszprémi egyházmegyében*. Szerk. Karlinszky Balázs. (A veszprémi egyházmegye múltjából 26.) Veszprém, 2015. 83–108.

Vida: *Karthauzi rend* = Vida Beáta: *A karthauzi rend története a középkori Magyar Királyság területén. A néma barátok megtelepedése és berendezkedése*. Szeged, 2017. (Bölcsészdoktori értekezés, kézirat).

Wertner: Hadjáratok (3. közl.) = Wertner Mór: Magyar hadjáratok a XV. század második felében. (Harmadik közlemény). *Hadtörténelmi Közlemények* 13. (1912) 416–445.

Wiesflecker: Maximilian = Wiesflecker, Hermann: Maximilian I. In: *Lexikon des Mittelalters*. Band IV. Hrsg. Avella-Widhalm, Gloria et al. München, 2003. 420–424.

A kiadás során követett elvek

A korpusz szövege

A szövegközlés teljes egészében a jászói kéziraton alapszik, a két gyűjteményről az bevezetésben már megállapított sztemmatikai kapcsolat fényében ez nem is lehetne másként. Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a stockholmi kéziratot egyáltalán nem kellett figyelembe vennem a textus rekonstrukciója során. Ennek elsődleges oka az eredeti, Oláh-féle kötet lappangó mivolta. Az Országos Levéltár mikrofilmjén számos verzó oldal gerinchez közel eső széle – különösen a kódex közepén – nem olvasható, takarásban van. Mindezen szakaszok a stockholmi példányban hiánytalanul megtalálhatóak, így használata révén a lakúnák – legalábbis a manuscriptum első felében – nehézség nélkül kiegészíthetőek voltak. Ugyanígy segítséget nyújtott a másolat az eredeti példány például áthúzással javított, nehezen olvasható szakaszainak megfejtésében is. Mivel azonban kétséget kizáróan Oláh Miklós kódexének közvetlen másolatáról van szó, az oklevelek teljes szövegének kollacionálásától eltekintettem. Az olyan szándékos módosításokat ellenben, mint amilyen az oklevélcímek, a pecsételési záradékok, vagy épp a kibocsátó nevének megváltoztatása volt, minden esetben feltüntettem a filológiai apparátusban.

A szöveg közzététele során igyekeztem Oláh Miklós egykori kéziratát a lehető legpontosabban követni. Az egyetlen jelentős strukturális változtatásom az volt, hogy az egyes oklevélmintákat külön számokkal láttam el. Tettem ezt mindenekelőtt azért, hogy az egymással összefüggő iratminták közötti utalók egyértelműek, a párhuzamos szövegek pedig könnyen visszakereshetők legyenek. Jóllehet a kódex első harmadában a rokon forrásból származó szövegminták még általában egymást követően kerültek a lapokra, a második részben gyakrabban előfordult, hogy az azonos személyre, birtokra, eseményre vonatkozó dokumentumok egymástól távoli oldalakra kerültek. Az a tény pedig, hogy néhány iratot kétszer is bemásoltak a kötetbe, szintén szükségessé tette az egyértelmű utalórendszer kialakítását. Megemlítendő végezetül az is, hogy a kézirat lapjait tollal írt foliálással látták el, amelyet a szokásos módon csak rektó oldalakra vezettek fel. Magam azonban az áttekinthetőség érdekében a szövegközlést a verzó oldalak sorrendjében is tagoltam.

A kétszer bemásolt oklevelek

Már több korábbi szövegkiadásból kitűnt, hogy egyes oklevészövegeket kétszer is bemásoltak a kéziratba. Ennek fő oka, úgy gondolom, az lehetett, hogy a másolás hosszabb ideig tartott, azon pedig több scriptor felváltva dolgozott. Míg a gyűjtemény első részében többé-kevésbé jól elkülöníthető, tematikus iratcsoportok figyelhetőek meg, addig a második részben már sokkal inkább ad hoc-jelleggel kerültek egymás után bemásolásra az oklevelek – így fordulhatott elő, hogy esetenként már felhasznált iratokat újból a kollekcióba illesztettek. Magam a kiadásban – mivel e másolatok nem biztos, hogy minden esetben ugyanazon forrás alapján készültek, ám még ha ez is volt a helyzet, előfordult, hogy az első másoláskor olyan adatot is kihagytak a szövegből, amelyet másodjára már nem,[305] – az ismételten előforduló másolatokat kivétel nélkül közöltem.

A már korábban nyomtatásban megjelent szövegek

Összesen száznyolc oklevél vagy misszilis szövegét találtam meg legkülönbözőbb okmánytárakban, forráskiadványokban, sőt, esetenként tanulmányok függelékében – ám szám szerint még így is kevesebb mint a gyűjtemény negyedéről van szó. Ráadásul a valóban a kódexből publikált szövegek száma ennél jóval alacsonyabb, hiszen a közel félszáz, nyomtatásban már régen napvilágot látott Mátyás-levél többségét nem a formuláskönyv alapján adták ki. A formuláriumbeli változatok átírásáról és közléséről ezek esetében nem mondhattam le. Így végül, hogy a szövegközlés egységét ne bontsam meg, minden, már korábban publikált iratnak elkészítettem az újbóli kiadását. Mindez korántsem volt haszontalan. Egyfelől meglehetősen egyenetlen volt e korábbi szövegközlések színvonala, nem egyszer még neves filológusok munkáiban is érthetetlenül sok hibát – kihagyott szavakat, mondatrészeket – találtam; ezek esetében nem tudtam másra gondolni, minthogy a kópiákat valójában „bedolgozók" készítették az adott okmánytár szerkesztője számára. Másfelől, különösen a 19. század végén vagy a 20. század elején megjelent szövegközlések csak a legritkább esetben tartalmaztak bármiféle kritikai apparátust, lett légyen szó akár olvasati proble-

[305] Így például annak az oklevélnek az esetében, amelyben II. Ulászló király Szeged városát a szabad királyi városok közé emelte, csak a másodszorra a kötetbe másolt szöveg tartalmazza az irat kibocsátásának pontos dátumát. Lásd 185. és 297. sz.

mákról, akár az adott oklevélben szereplő személy- vagy helynevek azonosításáról, nem is szólva a pontos dátum nélküli iratok datálásáról. Ezeket igyekeztem javítani, illetve a mai sztenderdeknek megfelelően pótolni.

Az *apparatus criticus*

A kritikai apparátus struktúráját illetően a „Források a Magyar Királyság Kereskedelemtörténetéhez I. Belkereskedelem (1192–1437). Szerk. Weisz Boglárka. Budapest, 2021." c. kiadványt vettem alapul. Ennek megfelelően az egyes szövegeken belül az ABC betűi jelzik a filológiai jellegű kommentárokat, amelyek magyarázata minden esetben az adott minta végén olvasható. Az oklevelek tartalmára vonatkozó tárgyi-történeti megjegyzések pedig a numerus currens-lábjegyzetekben kaptak helyet.

A filológiai jelek minimalizált használatában is követtem az említett kiadványban alkalmazottakat. Amennyiben a szöveg a fotókon olvashatatlan volt és lakúnát pótolni nem tudtam, ezt szögletes zárójelbe tett három pont […] jelzi, általában a nem megfejthető szöveg hosszától függetlenül; jóllehet, amikor egy vagy több sornyi szöveg volt olvashatatlan, ezt külön jegyzetben feltüntettem. A kipótolt lakúnákat az adott szavak szögletes zárójelbe tett formája jelzi. Egyszerű zárójelet használtam akkor, amikor egy-egy formulaként használt szónak csak a kezdőbetűjét írták le, és annak kiegészítése egyértelmű volt, pl. s(alutem) et g(raciam); v(estra) p(aternitas); m(agnificencia) v(estra), stb. Nyelvtani hibákra, hiányzó szavakra jegyzetekben utaltam. A kézirat scriptorai a magánhangzók előtti *ci* szótagot mindig így, és nem *ti* alakban írták; ezt egységesen megtartottam. Ugyanígy egyes szavak írásmódját, amelyet általában következetesen használtak az írnokok, még ha el is tért a bevett szótári alaktól (pl. *seu* helyett *sew*; *evangelista*, *evangelio* helyett *ewangelista*, *ewangelio*, stb.), megtartottam. A scriptorok egyike-másika élt az e-caudata, illetve a *ÿ* betűforma használatával is, mivel azonban ezekben semmilyen következetességet nem tapasztaltam, ezeket minden esetben e-re, illetve – általában tulajdonneveknél – y-ra (*Syrothyn*) vagy – jellemzően közneveknél – ii-re (*hiis*) normalizáltam.

A talán legtöbbek számára érdekes kérdés az oklevelek datálásával függ össze. A formuláskönyvek műfajának megfelelően az iratok túlnyomó többségének nincsen dátuma, csupán esetenként fordul elő, hogy legalább a keltezés egy részét (kelethely, kiadási év) megőrizték. Amennyiben bármilyen fogódzót adott a szöveg, igyekeztem legalább a vélhető keltezési időt meghatározni. Sok esetben azonban sajnos csupán a terminus post avagy terminus ante quem-

et tudtam megállapítani. Azt, hogy miként következtettem akár pontos, akár csak körülbelül dátumra, általában igyekeztem az adott (ok)levél végén, a „Datum" szóhoz illesztett lábjegyzetben megmagyarázni. Sokszor azonban ebben sem tudtam következetesen eljárni, különösen, amikor a szövegekben feltűnő személyekre vonatkozó archontológiai adatokból lehetett a vélhető keletre következtetni – ilyen alkalmakkor a magyarázat az adott személy nevéhez írt jegyzetben olvasható.

TEXTUS

1

[2r] **Procuratorium**

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod fidelis noster egregius t. coram nobis personaliter constitutus in omnibus causis suis et earum articulis tam per ipsum contra alios, quam per alios quospiam contra ipsum in quibuslibet terminis coram quovis iudice et iusticiario regni nostri, ecclesiastico videlicet et seculari a data presencium per anni circulum motis vel movendis nobiles t. et t. fecit, constituit et ordinavit suos veros, legittimos et indubitatos procuratores, ratum atque firmum se promittentes habituros, quicquid per predictos suos procuratores simul vel divisim, exhibitores videlicet sew exhibitorem presencium, actum, factum et procuratum fuerit in causis suis prenotatis. Datum.

2

Ad plures personas

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod fideles et egregii[a] t. coram nobis personaliter constituti in omnibus causis ipsorum et earum articulis tam per ipsos contra alios[b], quam per alios quospiam contra ipsos in quibuslibet terminis coram quovis iudice et iusticiario regni nostri, ecclesiastico videlicet et seculari a data presencium per anni circulum motis vel movendis se se mutuo, item nobiles t. et t. fecerunt, constituerunt et ordinaverunt suos veros et legittimos procuratores, ratum atque firmum se se promittentes habituros, quicquid per eorum alterum aut predictos ipsorum procuratores simul vel divisim, exhibitores videlicet sew exhibitorem presencium, actum, factum et procuratum fuerit in causis eorum prenotatis. Datum.

[a] A kéziratban hibásan: *fidelis et egregiis*. [b] Utólag a sorok közé írva.

3

Procuratorium per translacionem ad beneficium acceptandum[a][306]

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod fidelis noster honorabilis t. coram nobis personaliter constitutus in omnibus causis suis et earum articulis tam per ipsum contra alios, quam per alios quospiam contra ipsum coram quovis iudice et iusticiario regni nostri, ecclesiastico videlicet et seculari a data presencium per anni circulum motis vel movendis, et signanter ad acceptandum pro eo et eius nomine archidiaconatum Wywariensem,[307] necnon canonicatum et prebendam in ecclesia t.,[308] nunc per translacionem fidelis nostri t., eorundem videlicet archidiaconatus et canonicatus ultimi, veri et legittimi possessoris ad eandem ecclesiam t. per nos factam de iure et de facto vacantem, possessionemque eorundem archidiaconatus et canonicatus petendum et accipiendum, universos eciam proventus eorundem utendum et percipiendum et generaliter omnia alia, que ad id necessario requirere videbuntur, agendum et faciendum, honorabiles t. et t. canonicos ecclesie eiusdem fecit, constituit et ordinavit suos veros et legittimos procuratores, ratum atque firmum promittentes habituros, quicquid per[a] eosdem vel eorum alterum simul vel divisim, exhibitores sew exhibitorem presencium, actum, factum et procuratum fuerit in causis suis prenotatis. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *predictos suos procuratores*.

4

[2v] **Procuratorium ad expectativam graciam**

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod fidelis noster honorabilis t. coram nobis personaliter constitutus in omnibus causis suis et earum articulis tam per ipsum contra alios, quam per alios quospiam contra ipsum coram quovis iudice[a], ecclesiastico videlicet et seculari a data presencium per anni circulum motis vel movendis et notanter ad acceptandum pro eo et eius nomine canonicatum et prebendam in ecclesia nova beatissime Marie virginis ante castrum nostrum Budense fundata, qualitercumque et quomodocumque

306 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, a második másolatot lásd **335**. sz

307 Feltehetően az egri egyházmegyéhez tartozó (Aba)újvári főesperességről lehet szó. Tisztségvielőire lásd C. Tóth: Egri káptalan 55–56.

308 Az egri egyházmegyéről van szó.

de iure et de facto vacare post hac contingentem realemque et pacificam possessionem eorundem petendum et accipiendum fructusque et utilitates suas percipiendum et percipifaciendum et generaliter omnia et singula, que ad id necessario pertinere videbuntur, agendum et faciendum honorabiles t. et t. fecit, constituit et ordinavit suos veros et legittimos, indubitatos procuratores, ratum atque firmum se promittentes habituros, quicquid per predictos suos procuratores simul vel divisim, exhibitores videlicet sew exhibitorem presencium actum, factum et procuratum fuerit in causis suis prenotatis. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *et iusticiario.*

5

[3r] **Exempcio domus in perpetuum**

Nos etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos cum ad humillime supplicacionis instanciam fidelis nostri venerabilis t., secretarii nostri, per eum pro parte honorabilis t. nostre propterea porrectam maiestati, tum vero consideratis fidelibus serviciis eiusdem magistri t. per eum ad latus dicti domini prepositi secretarii nostri variis in rebus et negotiis nostris expediendis, maiestati nostre et sacre huius regni nostre Hungarie corone constanter exhibitis et impensis, domum sew curiam suam in oppido t. vocato in comitatu de Walko existentem habitam, quam nunc [a–]honesta domina Clara[–a], relicta condam Iohannis Izdenczi, genitrix videlicet dicti t. et fratris eiusdem inhabitare dicuntur, ab omnibus censibus, datiis, collectis, taxis ordinariis et extraordinariis, subsidiis et aliis quibusvis solucionibus, que nobis de eadem domo et fundo curie quocumque temporum in successu provenire debentibus, a modo in perpetuum eximendam et supportandam duximus, immo libertamus, eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris reverendo in Christo patri t. moderno futurisque thezaurariis nostris, preterea dicatoribus et exactoribus, quorumcumque censuum, taxarum vel quarumcumque contribucionum[b] et subsidiorum nostrorum, item prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus prefati oppidi t. nunc constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps a prefata domina t. et Stephano heredibusque eorum racione huiusmodi domus nullo unquam tempore aliquam solucionem petere sew exigere vel eosdem propterea turbare, molestare aut dampnificare presumatis, sed eisdem libertatem nostram prescriptam illibate perpetuo observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini.

Secus non facturi. Presentes vero, quas propter absenciam maioris secreti sigilli nostri anulari secreto sigillo nostro consignari iussimus, post earum lecturam reddi mandamus presentanti. Datum.

[a–a] Javítva erről: *honestam dominam Claram*. [b] Utána kihúzva: *nostrarum*.

6

Exempcio domus

Nos[309] etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad supplicacionem certorum fidelium nostrorum maiestati nostre pro parte honeste domine t., relicte t., inhabitatricis civitatis nostre t. factam, tum vero quia ipsa domina in tantam egestatem propter diversa sua infortunia et presertim incineracionem bonorum et possessionum suarum devenisse dicitur, ut vix se ipsam sustentare et dietim victui suo satisfacere possit, eandem igitur dominam t. ab omni solucione census, taxarum et contribucionum nostrarum, nobis racione domus sue de novo per ipsam in dicta civitate nostra coempte *[3v]* qualitercumque provenire debencium et eciam onerum qualiumcumque racione ipsius domus fieri consuetorum durante vita ipsius domine, gratiose duximus eximendam et supportandam, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis fideli nostro egregio Emerico Czobor capitaneo ducatus nostri Oppavie,[310] moderno futuris eciam capitaneis nostris, eorundemque vicecapitaneis et officialibus, necnon prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Troppa presentibus et futuris harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatam dominam t. durante, ut prefertur, vita ipsius ad solucionem aliquarum taxarum sew contribucionum nostrarum aut census nostri vel alia quevis onera ratione domus sue prescripte subeunda compellere aut ipsam previa ratione in rebus et bonis suis dampnificare nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

309 II. Ulászló.

310 Czobor Imre a tisztséget oklevelekkel igazolhatóan 1511 és 1514 között töltötte be. (Az adatokat lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526] című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában; Faragó Dávid, Lakatos Bálint és Péterfi Bence anyaggyűjtése). Ennélfogva az oklevél kelte is ezen évek valamelyikére tehető.

7

Exempcio domus

Wladislaus etc. fidelibus nostris reverendo domino Ladislao de Zalka, electo ecclesie Waciensis,[311] secretario nostro, tanquam prefecto et officiali insule nostre Czepel, moderno futuris etiam prefatis et officialibus eorundemque viceofficialibus, necnon prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus huius possessionis nostre Thekel presentibus similiter et futuris s(alutem) et g(raciam). Quum sepenumero ad hanc ipsam insulam nostram venacionis simul et solacii ac recreacionis gracia, unacum serenissimis liberis nostris divertere consueverimus eorundem serenissimorum liberorum nostrorum, quietis racio ita exigeret, ut aliquam maiorem commoditatem et amplitudinem hospicii, quam hucusque habuerunt, sentirent, tum igitur ex eo, tum vero ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos pro parte t. hospitis prefatorum charissimorum liberorum nostrorum maiestati nostre factam, eundem ab omni solucione census, taxarum et contribucionum nostrarum nobis racione domus sue qualitercumque provenire debencium, ac eciam serviciorum et onerum qualiumcumque per eum exhiberi consuetorum, infra sex annorum integrorum spatia a die datarum presencium computando, graciose duximus eximendum et supportandum. Ita tamen et ea condicione, quod teneatur ipse t. et sui heredes adhuc ante premissum tempus domum suam ampliare, restaurare et ornacionem facere, ut dum et quocienscumque nobis et eisdem serenissimis liberis nostris huc venire contigerit, plures commoditates maioremque quietem, quam hucusque in ea habere possint, alioquin huiusmodi nostram exempcionem eidem minime observari volumus, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo tempus infra premiss[um] prefatum t. aut heredes eiusdem ad solucionem taxarum et contribucionum nostrarum aut census nostri vel eciam ad labores et servicia aut quecumque *[4r]* onera subeunda, observata premissa condicione nullo modo cogere sew compellere aut ipsum previa racione in

311 Váci püspöki tisztségviselése 1513 augusztus és 1523 szeptember között; pápai kinevezése 1515. aug. 13. (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 106.). – Ennek alapján az oklevél legvalószínűbben 1513–1515 között kelt. Királyi titkárként 1511 és 1516 között minden évben kimutatható: Lakatos: Királyi titkárok 370–374. – Feltehetően összefügg a **11**. sz. oklevéllel. – Bártfai Szabó: *Pest* 1211. sz. szerint 1500 körüli az irat, de ez Szalkai püspöki címe miatt revideálandó.

persona rebusque et bonis suis quibusvis turbare et dampnificare nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

8

Exempcio presentis taxe et contribucionis

Wladislaus etc. fideli nostro egregio Nicolai Herendii, administratori proventuum nostrorum regalium,[312] necnon dicatoribus et exactoribus presentis taxe et lucri camere nostre in comitatu t. constitutis, presentes visuris, s(alutem) et g(ratiam). Quia nos moti calamitate et inopia pauperum illorum colonorum, quorum domus his diebus in possessione custodie ecclesie t. Hozzwmezew vocate in illo comitatu habita combuste esse dicuntur, tum etiam supplicacione certa apud nos propterea interveniente, presentem solucionem taxe et lucri camere nostre, quam facere exnunc deberent, eisdem colonis, quorum scilicet, ut prefertur, domus combuste sunt, ut per hoc reformare domicilia[a] sua possint, relaxavimus et relaxamus per presentes, itaque volumus et vobis harum serie mandamus, ne ipsos colonos, quorum domus combuste sunt, hac vice ad solucionem huiusmodi taxe et lucri camere nostre artare neque propterea eos dampnificare audeatis, sed eos supportatos pronunc habere debeatis. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *eorum*.

9

Exempcio possessionum a solucione taxarum

Nos[313] etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos pro parte et in personis fidelium nostrorum egregii t. et t. nostre propterea factam maiestati, tum vero, ut possessiones sue t. et t. vocate in comitatu Borsodiensi habite, que penitus desolate et depopulate esse[a] et habitatore omnino carere dicuntur populorum multitudine adaugeri possint, universos colonos et incolas, qui ad easdem possessiones morandi causa de novo advenerint ibique novas domos

312 Erre a tisztségére 1511. április (DL 82327.) és 1511. decembere (DF 246038.) vannak adatok. Batthyány Benedek kincstartó leváltása után feltehetően 1512 elején kincstartóvá nevezték ki, amely rangban 1513. áprilisáig mutatható ki (*Archontológia* I. 133.). – Az oklevél legvalószínűbb kelte az 1511. év.

313 II. Ulászló.

novaque edificia fecerunt, infra quinque annorum integrorum spacia a die descensus ipsorum inclusive computando ab omni solucione taxarum et contribucionum nostrarum et regni nostri ordinariarum et extraordinariarum de medio ipsorum provenire nobis debencium graciose duximus eximendos et supportandos, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris egregio Nicolao Herendii, administratori proventuum nostrorum regalium[314] moderno futuris eciam thezaurariis et administratoribus proventuum nostrorum, necnon dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum nostrarum, item comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium dicti comitatus t. nunc constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatos colonos et incolas, qui, ut premittitur, ad possessiones prefatas moraturi de novo advenerint ibique nova edificia et novas domos construxerint, ad solucionem quarumcumque taxarum sew subsidii tempus infra premissum contra formam premisse nostre gratiose exempcionis artare sew compellere aut ipsos racione previa in personis rebusque et bonis eorum molestare, turbare et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

[a] Utólag a sorok közé beszúrva.

10

[4v] **Exempcio domus et vinearum capelle**

Nos[315] etc. memorie commendamus etc., quod nos, cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam, nostre propterea factam maiestati, tum vero ob illam spem et devocionem nostram, quam erga beatissimam virginem Mariam, in cuius nomine glorioso capella quedam in oppido nostro Nezmel vocato per fideles nostros circumspectos iudicem et iuratos ac totam communitatem eiusdem oppidi de novo fundata extitit, gerimus et habemus, domum illam, quam circumspectus condam t. inhabitator eiusdem oppidi t. vineasque t. et t. vocatas in promontorio dicti oppidi nostri habitas, quas honesta domina t. pro refrigerio et salute suarum et omnium parentum suorum animarum eidem capelle et consequenter honorabili t. presbitero rectore moderno futurisque rectoribus eiusdem capelle, perpetuo iure dederunt

314 Személyére lásd a **8**. sz. oklevélhez jegyzetet. – Ezen oklevél kelte az előbbihez hasonlóan legvalószínűbben az 1511. évre tehető.

315 II. Ulászló.

et contulerunt, ab omnibus solucionibus nonarum, si que ex huiusmodi vineis predictis nobis provenirent, simul eciam taxarum sew contribucionum nostrarum et regni nostri ordinariarum et extraordinariarum de predicta domo nobis qualitercumque provenire debencium, perpetuo graciose duximus eximendam et supportandam, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris egregio t.[316] moderno futurisque[a] tezaurariis nostris[b], necnon dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum nostrarum, item castellano castri nostri Komaroniensis, necnon decimatoribus et exactoribus nonarum nostrarum de medio vinearum promontorii eiusdem oppidi nostri nobis proveniencium, presentibus scilicet et futuris, harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum t. presbiterum modernum futurosque rectores eiusdem capelle racione huiusmodi domus et vinearum ad solucionem aliquarum taxarum nostrarum et nonarum contra formam premisse nostre graciose exempcionis artare sew compellere aut ipsos racione previa quacumque modo turbare, molestare et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

[a] Eredeti olvasat: *futurosque*. [b] Eredeti olvasat: *nostros*.

11

Exempcio domus

Nos[317] etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos nostre propterea factam maiestati, tum vero attentis et consideratis fidelitate et serviciis fidelis nostri egregii Sthanislai Koczka dapiferi nostri,[318] que idem maiestati nostre a teneris pene annis usque modo diligenter et fideliter pro locorum et

316 II. Ulászló korából szóba jöhetne Bornemissza János neve, aki *egregius*ként van említve oklevelekben (pl. Házi: *Sopron* I/6. 192.), mivel azonban az irat az 1510-es évek első feléből származó iratminták közé van ágyazva, talán mégis valószínűbb a szintén *egregius* címmel megszólított (lásd **12**. sz.) Herendi Miklós személyére gondolni.

317 II. Ulászló.

318 1512-ben ugyanígy asztalnokként említve másik oklevélben (Bártfai Szabó: *Pest* 336/1320. sz.). Az oklevél 1512-re való datálását az is alátámasztja, hogy Szalkai még nem szerepel váci püspökként. – Kostka Szaniszló (Stanisław Kostka z Rostkowa) magyarországi pályájára lásd Szokola László szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban. – Az oklevelet vö. még fentebb, **7**. sz.

temporum varietate non parcentes rebus et persone suis exhibuit et impendit exhibereque deincepsque debebit, domum illam suam in oppido nostro Thekel in insula Chepel habito fundatam, quam idem a t. inhabitatore dicti oppidi nostri propriis suis pecuniis pleno iure coemit, ab omni solucione taxarum sew contribucionum nostrarum et regni nostri ordinariarum et extraordinariarum et aliis quibusvis[a] *[5r]* solucionum oneribus[b] de predicta domo nobis qualitercumque provenire debencium, perpetuo graciose duximus eximendam et supportandam ac libertandam, immo eximimus ac supportamus et libertamus presencium per vigorem. Quocirca vobis fideli nostro egregio Ladislao de Zalka gubernatori bonorum serenissimorum liberorum nostrorum, necnon comiti prefate insule nostre Chepel, moderno scilicet ac futuris eciam comitibus eiusdem insule nostre ipsorumque officialibus et vicegerentibus, preterea iudici et iuratis civibus in predicto oppido nostro Thekel nunc constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatum t. suosque heredes et posteritates universas racione huiusmodi domus sue ad solucionem quarumcumque taxarum sew contribucionum nostrarum et regni nostri tam ordinariarum, quam extraordinariarum aut aliarum exaccionum quarumcu[nque] contra formam premisse nostre graciose exempcionis nullo unquam tempore artare sew compellere aut ipsum heredesque et posteritates suos universos previa racione quocumque modo turbare, molestare et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis, sed huiusmodi exempcionem nostram eisdem perpetuo observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *oneribus*. [b] Utólag beszúrva.

12

Exempcio iobagionum XII monialium

Nos[319] etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam nostre propterea factam maiestati, tum vero ob illam spem et devocionem nostram, quam erga beatissimam virginem Mariam, in cuius nomine glorioso claustrum religiosarum monialium extra civitatem nostram Albensem degencium fundatum extitit[320]

319 II. Ulászló.

320 Erről a Szűz Mária-apácakolostorról bővebben lásd Kertész: Koldulórendek 20–22. – A kolostorra vonatkozó legkésőbbi ismert szakirodalmi adat 1485-ből való, ez az

gerimus et habemus, eos populos et colonos, qui ad possessionem ipsarum t. vocatam penes claustrum prefatum ipsarum monialium sitam et habitam de novo advenerint, ibique in locis vacuis et desertis nova edificia novasque domos fecerint et construxerint usque ad numerum duodecim iobagionum et nun ultra ab omni solucione taxarum nostrarum et regni nostri ordinariarum et extraordinariarum de medio ipsorum nobis qualitercumque provenire debencium in perpetuum graciose duximus eximendos et supportandos, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca fidelibus nostris egregiis Nicolai Herendii[321] moderno futurisque thezaurariis nostris, necnon dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum nostrarum sew lucri camere nostre, preterea comiti ac vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Albensis, modernis scilicet et futuris harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatos colonos et incolas, qui morandi causa ad predictam possessionem t. de novo advenerint ibique nova edificia et novas *[5v]* domos fecerint et construxerint, usque ad numerum, ut prefertur, duodecim iobagionum a modo semper exemptos et supportatos habere debeatis neque ipsos ad solucionem quarumcumque taxarum nostrarum tam ordinariarum, quam extraordinariarum, sed et lucri camere nostre de medio ipsorum nobis qualitercumque proveniencium ullo tempore contra formam premisse nostre graciose exempcionis coartare et ipsos compellere aut[a] ipsos racione previa in rebus et bonis personisque eorum quibusvis molestare, turbare aut dampnificare nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Presentes vero etc. Datum.

[a] Kihúzva.

13

Exempcio predii

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos ob illa fidelia et cumulata servicia fidelis nostri magnifici t., que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constantia exhibuit et impendit, tum vero, ut predium suum t. vocatum in comitatu t. habitum pro nostra et regni huius nostri decore et uti-

oklevél az intézmény létét a Jagelló-kor közepén is igazolja. Lásd a datálást a következő jegyzetben.

321 Herendi Miklós kincstartósága 1512 májusa és 1513 áprilisa között adatolható. (*Archontológia* I. 133.) Az oklevél legvalószínűbben ezen időszakon belül íródott.

litate populorum multitudine adaugeri possit, universos colonos et incolas, qui ad dictum predium t.[a] morandi causa advenerint, ibique nova edificia fecerint, infra quinque annorum integrorum spacia a die descensus ipsarum inclusive computando ab omni solucione taxarum sew contribucionum nostrarum et regni nostri, ordinariarum scilicet extraordinariarum, de medio ipsorum nobis provenire debencium graciose duximus eximendos et supportandos, immo[b] eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris, necnon dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum nostrarum, item comiti vel vicecomiti[c] et iudicibus nobilium dicti comitatus t. nunc constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatos colonos et incolas, qui, ut premittitur, ad predictum predium t. moraturi advenerint, ibique edificia et novas domos fecerint, ad solucionem quarumcumque taxarum nostrarum tempus infra premissum contra formam premisse nostre graciose exempcionis artare et compellere aut ipsos ratione previa in personis rebusque et bonis eorum molestare, turbare[d] et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P.[e] Datum.

[a] Utána kihúzva: *moraturi*. [b] Utána kihúzva: *eligimus*. [c] Utána kihúzva: *et iudicibus nobilium*. [d] A sorok közé írva. [e] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero, quas propter absentiam maioris secreti sigilli nostri anulari secreto sigillo nostro consignari iussimus, post earum lecturam reddi mandamus presentanti.*

14

[6r] **Libertacio pertinenciarum castelli Cherii**

Nos[322] etc. memorie commendamus etc., quod nos contemplacione fidelitatis et serviciorum gratissimorum fidelis nostri egregii t.,[323] que idem maiestati nostre et sacre huius regni nostri corone singulari in rebus nostris fidei et industrie sue commissis studio atque diligencia pro locorum et temporum varietate exhibuit, exhibereque deincepsque debebit, tum vero, ut pertinencie castelli sui Chery in comitatu t.[324] et in faucibus pene Turcorum habiti, que per assiduas incursiones Turcorum[a] ad magnam et prope extremam devenerunt desolacio-

322 II. Ulászló.

323 Ha a korábbi iratokból kiindulva ezt az oklevelet is 1512–1513 környékére datáljuk, abban az esetben Cseri birtokosa Werbőczy István volt. Lásd Fraknói: *Werbőczi* 113. – Vö. még a következő jegyzetet is.

324 Ti. Themesiensi.

nem, ex eadem ipsa desolacionis ruina relevari et populorum multitudine pro regni nostri utilitate decorari et adaugeri possit, universos populos et colonos in eisdem pertinentes ac bonis et possessionibus ad idem castellum spectantibus commorantes[b], a modo deinceps infra sex annorum integrorum spacia a data presencium computando, ab omni solucione taxarum et contribucionum nostrarum et regni nostri tam ordinariarum, quam extraordinariarum, sed et lucri camere nostre nobis de medio ipsorum provenire debencium duximus eximendos et supportandos, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendo t.[325] moderno futuris eciam thezaurariis nostris, necnon dicatoribus et exactoribus huiusmodi taxarum nostrarum, sed et lucri camere nostre, item comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium dicti comitatus t. nunc constitutis et in futurum constituendis harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatos colonos et incolas in dictis pertinentibus castelli t. commorantes ad solucionem huiusmodi taxarum et contribucionum nostrarum sed et lucri camere nostre tempus infra premissum artare et compellere, aut ipsos racione previa in personis rebusque et bonis eorum impedire, turbare et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P.[c] Datum.

[a] Utána kihúzva: *ipsorum*. [b] Eredeti olvasat: *connoorantes*, amelyet az első „o" betű kihúzásával *connorantes* alakra módosítottak. [c] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero, quas propter absentiam maioris secreti etc.*

15

Libertas domus et confirmacio

Nos[326] etc. memorie commendamus etc., quod nos intuitu supplicacionis et intercessionis nonnullorum fidelium nostrorum pro parte fidelium nostrorum nobilium t. maiestati nostre factam libertacionem illam perpetuam ac exempcionem perhennem, quam serenissimus princeps condam dominus Mathias rex, predecessor noster felicis memorie super quibusdam duabus domibus ipsius condam t. incole possessionis nostre t.,[a] in uno eodemque fundo curie in eadem possessione nostra Nezmel constructis et habitis prefato t. mediante

325 Beriszló Péterről lehet szó, aki 1513. május 9-től adatolható kincsartóként (*Archontológia* I. 133.). Kinevezésére bizonyára az 1513 májusának legelején tartott országgyűlésen került sor: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 597.

326 II. Ulászló.

certis litteris desuper confectis[b], et in specie coram nobis productis, dedisse et concessisse dinoscitur, ratam *[6v]* gratam et acceptam habentes nosque easdem domos et curiam prefatam consequenterque dictos t. et t. ipsorumque heredes et posteritates universas a solucione onerum, censuum, taxarum nostrarum ordinariarum et extraordinariarum, aut aliarum quarumcumque solucionum qualitercumque in futurum nobis ex parte[c] dictarum domorum provenire debencium a modo deinceps futuris perpetuis temporibus universis graciose duximus eximendos, ita tamen, quod iidem teneantur ipsas domos reformare, immo supportamus et libertamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris egregio t., comiti Komaroniensi et castellano castrorum nostrorum Thatha et Komaron,[327] moderno scilicet et futuris, item dicatoribus et exactoribus prefatorum censuum, taxarum nostrarum ordinariarum et extraordinariarum, aut aliarum quarumcumque solucionum, preterea iudici iuratisque civibus, populis et incolis annotate possessionis nostre Nezmel presentibus et futuris, harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatas duos(!) domos et ipsum t. et t. in eisdem commorantes aut heredes et successores ipsorum ad solucionem predictorum censuum, taxarum nostrarum ordinariarum et extraordinariarum vel aliarum quarumcumque solucionum contra formam premisse nostre exempcionis artare et compellere, aut ob non solucionem earundem eosdem in persona rebusque et bonis ipsorum quibusvis impedire, molestare et dampnificare nusquam et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P.[d] Datum.

[a] Utána kihúzva egy szó kezdete: *const.* [b] Utána kihúzva: *in.* [c] Utána kihúzva: *ipsarum.* [d] A stockholmi példányban: *Presentes vero etc.*

16

Exempcio domus[328]

Wladislaus[a] etc. fidelibus nostris reverendo domino Petro Beryzlo episcopo ecclesie Wesprimiensis moderno futuris eciam thezaurariis nostris,[329] nec-

327 II. Ulászló uralkodása alatt a név szerint ismert komáromi ispánok – Buthkay Péter, Korlátkövi Osvát és Péter – mindegyike egyúttal tatai és komáromi várnagy is volt: *Archontológia* II. 131–132. Hogy a fenti parancs melyikükhöz szólt, nem tudom.

328 A szöveget kétszer is bemásolták a kéziratba, lásd még **318**. sz. alatt.

329 Az oklevél Beriszló Péter első kincstartói említése (1513. máj. 9. – *Archontológia* I. 133.) és II. Ulászló halála (1516. márc. 13.) között kelt. Pontosabb datálásra nincsen mód.

non dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum sew contribucionum nostrarum et subsidii nostri in comitatu t. constituendis, ac circumspectis iudici et iuratis civibus in possessione t. pro tempore constitutis, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Cum is providus t. in possessione t. residens ob grandevam suam etatem et ultimum senium ad extremam paupertatem devenisse et non modo aliquam taxam solvere, sed ne personam quidem suam sustentare posse dicatur, cum igitur ex eo, tum vero ad nonnullorum fidelium nostrorum supplicacionem per eos pro parte ipsius maiestati nostre factam, eundem unacum filiis et superstitibus suis ab omni solucione taxarum et contribucionum nostrarum ac subsidii nostri nobis racione domus sue in dicta possessione habite proveniencium infra quatuor annorum integrorum spacia a data presencium computando duximus eximendum et supportandum, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie mandamus, quatenus a modo infra tempus premissum prefatum t. et suos ad solucionem quarumpiam taxarum sew contribucionum nostrarum aut subsidii nostri artare sew compellere vel propterea ipsos in personis aut rebus et bonis ipsorum impedire, turbare sew dampnificare nullo modo audeatis, item eisdem huiusmodi nostram graciosam exempcionem firmiter et inviolabiliter observare et observari facere debeatis et teneamini, et aliud etc. P.[b] Datum.

[a] A stockholmi példányban: *Ferdinandus*. [b] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero.*

17

[7v][330] **Donacio honoris comitatus vita durante**[331]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos plane nobiscum considerantes servicia fidelis nostri magnifici Ladislai Bwzlay pincernarum nostrorum regalium magistri, que idem maiestati nostre ab eo toto tempore, quo serviciis nostris est addictus, bonam et commendabilem indolem hoc sue succrescencie et adolescencie etate facile pre se ferens fideliter ac pro honore nostro et decore curie nostre exhibuit et modo quoque exhibet, ad que quidem servicia, ut scilicet ipsum maiori honoris et eminencie titulo exornemus, merita quoque[a] et servicia patris sui, fidelis nostri magnifici Moisis Bwzlay magistri

330 A 7. rektó oldal üresen maradt, amelyet a stockholmi példány alapján lehet egyértelműen igazolni.

331 Kiadása: *Archontológia* II. 494. (A formuláskönyv alapján.)

curie nostre singularia quidem et cumulata omnique gracia nostra merito persequenda apud nos accedunt, quapropter volentes ipsum Ladislaum Bwzlay eadem, qua patrem suum prosequimur gracia in hac parte amplecti, honorem comitatus Tholnensis quoad illam medietatem, quam a nobis idem magister curie nostre durante vita sua habet et tenet, eidem Ladislao filio suo similiter infra vitam ipsius simulcum omni ipsius consueta iurisdicione et solitis obvencionibus dandum et conferendum duximus, decernentes, ut illum sicuti et queamadmodum ipse magister curie, ita et idem[b] filius suus per totum tempus vite sue tenere et habere tituloque honoris ipsius comitatus quoad medietatem, ut prefertur, eiusdem uti et frui possit et valeat, immo damus et conferimus presencium per vigorem, mandantes vobis, fidelibus nostris universitati nobilium eiusdem comitatus Tholnensis, presentibus scilicet et futuris, quatenus sicuti ipsum magistrum curie nostre, ita et prefatum Ladislaum filium suum a modo deinceps infra vitam eiusdem pro comite vestro parochiali quoad medietatem honoris ipsius comitatus tenere et recognoscere ac iudicio et iudicatui ipsius astare eidemque ac vicecomitibus suis, quos idem Ladislaus in medium vestrum locaverit, in omnibus licitis et consuetis obedire et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P.[c] Datum.[332]

[a] Utána kihúzva: *et fidelia*. [b] Eredeti olvasat: *eidem*. [c] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero etc*.

18

Donacio honoris comitatus vita durante[333]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos fidelitatem et ea servicia fidelia[a] fidelis nostri egregii t., que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre sub locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constancia exhibuit, preterea familiam quoque et prosapiam eiusdem hawd(!) obscuram, quam idem t. suis apud nos meritis et serviciis non solum adauxit, verum pulcherrime illustravit, pre oculis et consideracione habentes honorem comitatus Albensis sedis Solth, quem idem t. ex collacio

332 Az idézett kiadásban – Buzlai pohárnokmestersége alapján – hozzávetőleges keletként az „1513 körül" áll.

333 Kiadása: *Archontológia* II. 498. (A formuláskönyv alapján.)

ne nostra durante nostro beneplacito hucusque tenuit et habuit, quo idem ad nostra et huius regni nostri servicia obeunda deinceps prompcior et alacrior reddatur, infra vitam eiusdem simulcum omni iurisdicione ac solitis obvencionibus et proventibus eiusdem duximus dandum et conferendum, immo damus et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus dicti comitatus Albensis sedis Solth harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum t. durante, ut prefertur, vita sua pro vestro vero et indubitato comite tenere et recognoscere ac iudicio et iudicatui eiusdem consequenterque hominum et vicecomitum suorum, quos idem in medium vestri locaverit, astare, necnon in omnibus licitis et consuetis eisdem parere et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P.[b] Datum.[334]

[a] Utána kihúzva: *que*. [b] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero etc*.

19

[8r] **Alia similis durante beneplacito**[335]

Wladislaus[a] etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Quia nos confisi de fide et fidelitate magnifici Iohannis Dragffy illam medietatem honoris comitatus vestri, quam hucusque fidelis noster magnificus t. consobrinus eiusdem Iohannis Dragffy a nobis consequenterque nomine eiusdem condam t. prefatus[b] Dragffy tenuit et habuit, simulcum omni iurisdicione ac iuribus et proventibus eiusdem honoris comitatus solitis et consuetis durante nostro beneplacito dandum et conferendum duximus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum t. durante, ut prefertur, nostro beneplacito eciam pro reliqua medietate ipsius honoris pro vestro vero et indubitato comite tenere et recognoscere ac eiusdem consequenterque vicecomitum suorum, quos vestri in medium loco et in persona sua deputaverit, iudicio et iudicatui astare et in omnibus licitis et consuetis obedire et

334 Az idézett kiadásban a terminus ante quem-ként az 1516. év áll.

335 Kiadása: *Archontológia* II. 498. (A formuláskönyv alapján.)

obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P.[c] Datum.[336]

[a] A stockholmi példányban: *Ferdinandus*. [b] Előtte kihúzva: *idem*. [c] A stockholmi példányban: *P] Presentes vero etc*.

20

Donacio honoris comitatus Abawywariensis[337]

Wladislaus[a] etc. ad perpetuam rei memoriam. Cum omnibus, qui in summo rerum moderandarum fastigio collocati principem[b] vitam ducunt proprium et peculiare munus esse idque ad famam gloriamque illustrandam momenti plurimum afferre consueverit, ut in universos, qui eorum dicioni subsunt sese, quam munificos et per benignos prebeant, illos vero cumulacioribus honorum magistratuumque insignibus extollat, qui non modo maiorum suorum stematibus et sanguinis splendore nituntur, verumeciam industria, studio, fide denique et integritate ita meruerunt, ut omni favore graciaque regia iure optimo, quam dignissimi censeantur. Eo enim beneficii conferendi genere, tum maxime cuiusque principis splendor lacius patet diffusiusque in dies propagatur, subditorumque animi, ut eadem sequantur, erecti ad obsequia propensius obeunda magis ac magis inflamantur. Sane igitur animadvertentes non modo egregiam et splendidissimam prosapiam de hoc regno semper optime meritam, verum eciam preclaram et intemeratam fidem, fidelitatem ac gratissima obsequia fidelis nostri magnifici Emerici de Peren, dapiferorum nostrorum regalium magistri ac Abawywariensis comitis, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, et deinde maiestati nostre a primordio regiminis nostri cum *[8v]* magna nostra et regni nostri utilitate magno semper et indefesso animo exhibuit et impendit, quibusque se dignissimum quavis nostra clemencia et liberalitate reddidit, quo igitur tam insignis et nobilis ipsius domus vel nostra tempestate hoc incorrupto fidei et meritorum suorum monumento illustrior reddatur et Emericus ipse posterique sui ad eam ornandam, nomenque et gloriam eiusdem augmentandam, quo nichil[c] certe potest esse preclarius, acrius intendat animum, nobisque[d] et successoribus nostris regibus Hungarie tanto ampliora servicia exhibere studeant, quanto uberiori gracia et honore conspex-

336 Az idézett kiadásban a terminus ante quem-ként az 1516. év áll.

337 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 320. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer is bemásolták a kódexbe, lásd még a **230**. sz. alatt.

erint se esse a regio culmine prosequutos, honorem comitatus predicti Abawywariensis, quem nos eidem Emerico Pereny durante primum tantummodo beneplacito nostro et deinde infra eius vitam benivole contuleramus, quemque idem eciam modo a nobis tenet et habet, exnunc iam eidem Emerico sed et heredibus et posteritatibus ipsius universis perpetuo et irrevocabiliter simulcum omnibus suis iurisdiccionibus atque proventibus dandum et conferendum duximus. Decernentes, quod idem Emericus et sui prefati heredes et successores universi eiuscemodi honorem comitatus perpetuo deinceps tenere et conservare, ac illo eiusdemque titulo instar aliorum perpetuorum comitum huius regni uti, frui et gaudere possint et valeant. Ita vidalicet, quod ipse Emericus heredesque sui nobis successoribusque[e] nostris universis pro eorum debito in omnibus obedientes, ac fideles sese prestare diligenterque et fideliter omnia mandata nostra exequi, ac ea, que in hoc sui officii sunt bono modo semper exercere debeant et teneantur, immo[f] damus et conferimus decernimusque presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus predicti comitatus Abawywariensis presentibus et futuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps perpetuis semper successivis temporibus prefatum Emericum Pereny heredesque et successores eiusdem universos pro veris vestris et perpetuis comitibus tenere et recognoscere, ac ad eos tanquam veros perpetuosque comites vestros audire et attendere, iudicioque et iurisdicioni eorundem stare et parere, ipsisque et consequenterque vicecomitibus eorum, quos scilicet iidem vestri in medium locaverint, in omnibus licitis et consuetis obedire semper et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere presumatis. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum.[338]

[a] A stockholmi példányban I. Ferdinánd szerepel kiadóként. [b] Javítva erről: *principum*. [c] Ezután kihúzva: *potest*. [d] A *que* utólag beszúrva. [e] A *que* utólag beszúrva. [f] Ezután egy szó kezdete olvashatatlanul áthúzva.

338 Az oklevél vélhető keltezési ideje 1502. júl. 6. és 1504. febr. 6. közé tehető. A terminus post quem-ként jobb híján első ispáni említését jelöltem meg, a legkésőbbi lehetséges időpontként pedig a vörös viasszal való pecsételés jogát adományozó Ulászló-oklevél keltét, amely az örökös ispáni rangra már hivatkozik. Lásd *Archontológia* II. 21., *Perényi* 342/709. sz. – Az idézett archontológia az örökös ispáni cím elnyerését az 1504. febr. 6-i oklevélhez köti.

21

[9r] **Recognicionalis super restitucione banatus**[339]

Nos[340] etc. recognoscimus per presentes, quod fidelis noster spectabilis et magnificus Emericus de Peren etc. banatum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie et capitaneatum Segniensem simulcum universis castris, castellis, oppidis et villis ac cunctis eorundem banatus et capitaneatus, necnon iugeriis et aliis quibusvis rebus in eisdem castris existentibus et ad ipsos banatum capitaneatumque spectantibus, nobis et consequenterque ad manus fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Petri Beryzlo episcopi ecclesie Wesprimiensis, thezaurarii nostri ex speciali nostra commissione et voluntate dedit, restituit et assignavit, super quorumquidem banatus et capitaneatus ac castrorum et cunctarum aliarum pretinenciarum suarum restitucione et resignacione non eundem dominum palatinum quittum reddidimus et expeditum, immo reddimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[341]

22

Recognicionalis alia super debitis[a][342]

Nos[343] etc. recognoscimus per presentes, quod licet fidelis noster egregius Georgius Turzo comes camere nostre Crempniciensis, quum proxime apud nos ageret, ad graves et alias hincinde necessitates huius regni nostri et castrorum finitimorum certam summam pecuniarum accomodaverit, super quibus litteras eciam recognicionis et assecuracionis a nobis habeat, postremo tamen eundem iam a nobis discedentem requisitum fecimus, ut dum nobis pro necessitate regni opus emergeret, per hominem et locumtenentem suum hic agentem illas nobis dari committeret. Sic igitur nos ad levandas gentes[b] pro regni huius et castrorum finitimorum defensione necessarias, ac expedicionem et exolucionem earundem gencium et alias eciam necessitates et provisionem eorundem castrorum finitimo-

339 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **320**. sz. alatt.

340 II. Ulászló.

341 Az oklevél Perényi Imre Dalmát-horvát-szlavón báni címéről való lemondásának idején kelt, amikor őt a tisztségben a már korábban kincstartóvá kinevezett Beriszló Péter követte. A feltételezhető dátum 1513. júniusra vagy júliusra tehető, vö. *Archontológia* I. 100., kontextusban: Pálosfalvi: Bajnai Both 299–300.

342 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **336**. sz. alatt.

343 II. Ulászló.

rum, ex quo aliunde pecunias conquirere non potuimus, recepimus et levavimus ab eodem homine dicti Georgii Turzo mille florenos in paratis pecuniis, quam quidem summam mille florenorum in sortem arende et inscripcionis eidem Georgio Turzo et societati sue Fwkarorum super camera prefata Crempniciensi per nos facte computandam et ad summam reliquorum debitorum ipsorum, quibus nos eisdem obligamur adiiciendam duximus, decernentes et annuentes eidem Georgio Turzo, ut ipse et societas eiusdem post rehabicionem huiusmodi suorum debitorum, hos quoque mille florenos ex proventibus eiusdem camere nostre Crempniciensis, servato superinde vero et recto computo et racione in sortem nostram rehabere et excipere ac se se exolvere possit et valeat, nec cameram ipsam nobis aut serenissimo Ludovico regi aut successoribus nostris regibus reddere et remittere prius *[9v]* teneatur[c], quam habitam exolucione ceterorum suorum servitorum hos quoque mille florenos integre, ut prefertur, ex cameris ipsis rehabebit, immo adiicimus et decernimus et annuimus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[344]

[a] A *super debitis* szavak utólagos kiegészítések. [b] Utólag beszúrva. [c] Előtte tévedésből még egyszer szerepel: *prius*.

23

Recognicionalis super Maromarusio reddito

Nos[345] etc. recognoscimus per presentes, quod fideles nostri egregius[a] Ladislaus de Zalka[346] gubernator bonorum serviciorum liberorum nostrorum et magnificus Ambrosius Sarkan,[347] comites camerarum nostrarum Maromarusiensium easdem cameras simulcum castro Hwzth ac oppidis, possessionibus et villis ac quibusvis pertinentiis ad idem castrum et cameras prefatas nostras t. spectantibus, quas iidem hucusque a nobis tenuerunt, de commissione et mandato nostro ad manus fidelis nostri magnifici Gabrielis de Peren cubiculariorum nostrorum regalium magistri, quem nos in comitem Maromarusiensem prefecimus, integre et plenarie dederunt et assignaverunt. Super quo nos eosdam

344 Az oklevél pontosan nem datálható. A *terminus post quem*et az jelöli ki, hogy már említi (II.) Lajost mint Ulászló majdani utódját.

345 II. Ulászló.

346 Szalkai László mint a királyi gyermekek javainak jövedelemkezelője 1508 és 1513 között mutatható ki. (*Archontológia* II. 154.)

347 Máramarosi ispánként mutatható ki 1510. október 1. és 1511. jún. 15. között. (Uo.)

Ambrosium et Ladislaum quittos reddidimus et expeditos, immo reddimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[348]

[a] Eredeti olvasat: *egregii*.

24

Alia super debitis

Nos[349] etc. recognoscimus per presentes, quod fidelis noster spectabilis et magnificus Emericus de Peren etc. visa et perspecta rerum nostrarum et curie nostre extrema pene pecunia et necessitate pro sua erga nos fide et integritate atque singulari devocione nobis et ad necessitates nostras et ipsius curie nostre ad requisicionem nostram quinque milia floreni sub spe mutui ad instar boni et fidelis subditi nostri, dedit et assignavit, quam quidem summam quinque milium florenorum eidem domino palatino de proxime futuro subsidio regni nostri nobis prestando integre et sine defectu in omnem eventum persolvi et restitui facere promisimus et polliciti sumus, immo promittimus et pollicemur, harum nostrarum etc. Datum.[350]

25

Recognicionalis super debito

Nos[351] etc. recognoscimus per presentes, quod quia fideles nostri providi et circumspecti cives et tota communitas civitatis nostre Cassoviensis superioribus diebus, tempore scilicet priorum thezaurariorum nostrorum ad evitandas protunc ingentes necessitates nostras et confiniorum regni huius nostri centum et triginta florenos ad requisicionem eorundem nobis mutuo dederunt et assignarunt, quorum restitucionem et exolucionem, qu[ia] ea[a] hoc tempore aliunde

348 Az oklevél akként datálható, hogy a Szalkai, Sárkány, Perényi és a király között zajlott zálogáthelyező ügyletről szóló, 1511. jún. 15-én kelt oklevél (*Perényi* 758. sz.) Szent Bertalan napját (1511. aug. 24.) nevezte meg, amikor Szalkai és Sárkány az oklevélben megnevezett javakat kötelesek voltak Perényinek átadni. Az irat legvalószínűbben e napon vagy e nap táján kelt.

349 II. Ulászló.

350 A dátum Perényi nádorságán (1504–1519) belül pontosan egyelőre nem határozható meg.

351 II. Ulászló.

fieri nequivit, deputavimus eisdem in tricesima eiu[sdem] loci, quam a nobis in arendam pronunc habent et tenent, annuen[tes] *[10r]* presentibus[b] et concedentes eisdem civibus nostris, ut ipsi ultra summam illam, in qua tricesimam ipsam Cassoviensem a nobis, ut prefertur, tenent, eciam hos centum et triginta florenos ex proventibus eiusdem tricesime nostre solum vigore presencium mediante excipere et pro se retinere possint et valeant, nec tricesimam ipsam de manibus eorum remittere aut extradare teneantur, nisi prius ultra summam arendacionis prescripte, hos quoque centum et triginta florenos plenarie et cum effectu exinde rehabebunt, ad quod nos et serenissimum dominum Ludovicum regem, filium nostrum charissimum sucessoresque nostros reges obligamus et obligatos esse volumus harum nostrarum vigore etc.[c] Datum.[352]

[a] Utólag beszúrva. [b] Utána kihúzva: *eisdem*. [c] A stockholmi példányban: *etc.] et testimonio litterarum mediante.*

26

Recognicionalis super debito

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod quia nos a fidelibus nostris providis et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Cassoviensis ad expediendum presentes necessitates nostras et confiniorum nostrorum centum florenos mutuo levavimus et recepimus, ob hoc volentes ipsos super rehabicione celeriori ipsius summe centum florenorum de nobis certos et securos reddere, annuendum et concedendum eisdem duximus, ut ipsi tempore proxime future taxe sew contribucionis nostre medii floreni, que per hoc regnum nostrum primitus post hac dicabitur, prescriptam summam centum florenorum de bonis et colonis ipsorum propriis ubivis et in quibuscumque comitatibus habitis pro se solum vigore presencium in sortem nostram exigere et retinere libere valeat atque possit, immo annuimus et concedimus et hoc ipsum ipsis civibus nostris eciam servare pollicemur harum nostrarum vigore et testimonio litterarum[a] etc. Datum.[353]

[a] A stockholmi példányban: *mediante*.

352 Pontos datálásra egyelőre nincsen mód, (II.) Lajos említése csak a *terminus post quem*et jelöli ki.

353 Datálására nincsen támpont.

27

Recognicionalis super debito excipiendo

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod quia nos fideli nostro egregio Emerico Czobor in sortem servicionum suorum, secundum quod a nobis disposicionem habuit, a longo iam tempore ob multiplices et graves nostras[a] hincinde necessitates nil dare et solvere potuimus, qui quidem Czobor ultra ea ipsa debita, quibus eidem in sortem, ut prefertur, serviciorum suorum obligamur, nostras legaciones et servicia, ad que per nos missus fuit, propriis suis pecuniis et impensis peregit, insuper vero tempore necessitatum nostrarum et regni nostri nobis certam eciam summam pecuniarum mutuo et sub spe restitucionis paratis in pecuniis[b] mutuavit et accomodavit, super quibus omnibus litteras obligatorias et nostras et eciam thezaurariorum nostrorum eius tempestatis apud se habet, unde deductis et simul computatis eiuscemodi serviciis eiusdem t. ea ad notabilem et certam summam peccuniarum sese extendunt. Considerantes igitur fidelia et grata servicia eiusdem nobis et antea semper usque modo exhibita et deincepsque exhibenda, volentes eundem de huiusmodi suorum debitorum rehabicione, ex quo aliunde pronunc eidem solucionem commode facere non possumus, certum et securum reddere, annuendum eidem et condecendum duximus, ut ipse de annuis proventibus et obvencionibus eiusdem ducatus nostri t. in sortem prescriptorum suorum debitorum singulis annis mille florenos interea, donec summa ipsa debitorum suorum iuxta ipsas nostras et eorundem thezaurariorum nostrorum litteras obligatorias explebitur, pro se ad racionem nostram accipere et retinere possit et cum defectu ipsorum mille florenorum prescriptorum proventus dicti ducatus nostri annuatim pro nobis infra tempus explecionis dictorum suorum servitorum, habito superinde semper vero et iusto computo administrare debeat ita, quod nichilominus teneatur et sit astrictus idem t. necessarias reformaciones et [labores][c], si qui in castro ipso Oppavie pro tempore necessarii videbuntur,[354] sicuti hucusque ita [et] deinceps fieri facere nobisque superinde tandem rectam et veram ac perfectam racionem[d]

[a] Utána kihúzva: *necessitates*. [b] A kéziratban: *peccuniis*. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] A kéziratban a szöveg e helyütt, úgy tűnik, a lap aljának sérülése mi-

354 Czobor Imre opavai kapitányi tisztségét oklevelekkel igazolhatóan 1511 és 1514 között töltötte be. (Az adatokat lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526] című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában). Ennélfogva az oklevél kelte is ezen évek valamelyikére tehető.

att megszakad. A stockholmi példányban, amelynek másolásakor a lap még intakt lehetett, a folytatás ekként áll: *dare et reddere, imo annuimus et concedimus harum nostrarum vigore etc. Datum.*

28

[10v] **Donacio rectoratus capelle**[355]

Nos etc. memorie commendamus, quod nos inducti meritis et virtutibus discreti t., quibus ipsum preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et bene meritam ad rectoratum capelle sub nomine et titulo sancti Georgii martiris in Wyssegrad fundate, deserte quidem, ut dicitur, et ruinose,[356] quam alioquin ipse ex provisione civium et inhabitatorum oppidi dicti nostri Wyssegradiensis, ad quorum collacionem pertinere fertur, et subinde vigore consensus reverendissimi domini cardinalis Strigoniensis[357] etc. superinde secuti tenet et possidet, quo idem in restauracione et reparacione ipsius capelle et eius ruinam ac bonorum ad eam pertinencium diligentiorem et promptiorem se se prestet, nos quoque quantum in nobis est, auctoritate nostra regia et iurispatronatus nostri, quod generaliter in omnibus regni[a] huius nostri ecclesiis habemus, duximus eligendum et nominandum, et eundem simulcum suis quibuslibet bonis temporalibus eidem Emerico presbitero dandum et conferendum, immo eligimus et nominamus ac damus et conferimus harum nostrarum vigore et testimonio etc. Datum.

[a] Utána kihúzva: *nostri*.

29

Donacio episcopatus per translacionem[358]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis ac preclaris virtutibus fidelis nostri dilecti reverendi in Christo patris domini dom-

355 Kiadása: Mészáros: *Visegrád város* 160. (A formuláskönyv alapján). – Kivonata: Bártfai Szabó: *Pest* 305/1177. sz.

356 A Szent György-kápolnára lásd pl. Buzás – Mészáros: A középkori Visegrád egyházai 86–87.; a fenti oklevelet idézik Bártfai Szabó László kivonatából, amely azonban hibás.

357 Bakócz Tamásról van szó.

358 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 77. (A formuláskönyv alapján.)

ini t.,[359] quibus ipsum non modo peregrina commendacione, verum propria nostra experiencia plurimoque rerum usu cognovimus illustratum, eundem igitur tanquam virum[a] probatum et benemeritum de ipsa ecclesia t.[360] ad episcopatum ecclesie t., imprimis per obitum reverendi domini Sigismundi, eiusdem ecclesie ultimi veri et immediati electi,[361] de iure et de facto vacantem, auctoritate nostra regia et iurispatronatus nostri duximus transferendum, eligendum, nominandum et presentandum, ipsumque episcopatum simulcum castris, castellis, civitatibus, oppidis, villis et proventibus ad eundem de iure et ab antiquo spectare et pertinere debentibus, eidem dandum et conferendum, immo transferimus, eligimus et nominamus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis fidelibus nostris venerabilibus et honorabilibus capitulo ecclesie t.[362] ac universo clerum populo firmiter precipientes mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum dominum t. episcopum pro vestro vero, legittimo et indubitato domino ac prelato[b] tenere et recognoscere, ipsumque revereri et eidem in omnibus debitam obedienciam et reverenciam semper exhibere debeatis et teneamini. Aliud nullatenus facere presumatis. P. Datum.[363]

[a] Ezután kihúzva: *idoneum*. [b] Ezután kihúzva: *vestro*.

30

[11r] **Donacio prepositure per translacionem**

Nos[364] etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis vita, virtute et morum integritate ceterorumque virtutum et probitatum meritis fidelis nostri venerabilis t., filii condam magnifici t., quibus eundem plurimorum fidelium nostrorum fidedigno testimonio ab altissimo novimus insignitum, eundem

359 Szegedi Lukácsról van szó, mint az oklevélből alább kiderül. Pályájára lásd Kovács: Szegedi Lukács végrendelete.

360 Ti. a csanádi püspökségből: *Archontológia* I. 33.

361 Vémeri Zsigmond zágrábi püspökről van szó, aki electus zágrábi püspökként szerepel oklevélben, ám meghalt, mielőtt a püspökséget ténylegesen elfoglalhatta volna: *Archontológia* I. 56.

362 Ti. a zágrábi káptalannak.

363 Szegedi Lukács pápai kinevezésére a zágrábi püspöki székbe 1500. július 24-én került sor: *Archontológia* I. 56., 343. jegyz. Ezen adat, illetve Vémeri fentebb említett halálának időpontja az oklevél lehetséges keltét nagyon rövid időszakra, 1500 tavaszára szűkítik.

364 II. Ulászló.

igitur tanquam virum dignum et bene meritum ad preposituram ecclesie t., nunc per translacionem reverendi domini t. de ipsa prepositura ad episcopatum t.,[365] eiusdem prepositure ultimi, veri, legittimi et immediati possessoris de iure et de facto vacantem, auctoritate iuspatronatus nostri regalis, quod sicuti in omnibus regni nostri ecclesiis sic et in ipsa eciam t. ecclesia habere dinoscimur duximus eligendum, nominandum et presentandum, immo eligimus, nominamus et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vos, fidelem nostrum reverendum in Christo patrem dominum Thomam archiepiscopum ecclesie t. etc.[366] requirimus et hortamur, quatenus prefatum Sigismundum, aut eius nomine suum legittimum procuratorem in huiusmodi prepositura auctoritate vestra ordinaria instituere et confirmare velitis, committentes nichilominus honorabili capitulo et universo clero eiusdem ecclesie t., quibus et nos serie presencium firmiter mandamus[a], ut eundem dominum Sigismundum[367] et neminem alium pro eorum vero et legittimo ac indubitato prelato tenere et recognoscere ac eidem in omnibus debitam reverenciam et obedienciam facere et prestare debeatis et teneantur. Presentes autem post earum lecturam reddi volumus presentanti. Datum.[368]

[a] Utána kihúzva: *quatenus*.

31

Donacio prepositure per resignacionem

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis[a] virtutibus et meritis preclaris reverendissimi in Christo patris domini t. nichilominusque pensantes affluentis devocionis et fidelitatis sinceritatem, qua idem nostre regie persone ad eiusdem honorem et commodi incrementum ferventer patenterque inherens expedit, ut eo ampliori nostre specialis gracie prerogativa prosequamur, quo magis est ornatus[b] et efficacius ipsum ad id sua merita virtus fidelitatis et devocio commendant, premissorum itaque consideracione eiusdem ad prepo-

365 Feltehetően Frangepán Gergelyről van szó, aki a fehérvári préposti méltóságról 1501-ben (Köblös: *Archontológia* 77.) került a veszprémi püspöki székbe (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 54.).

366 Bakócz Tamás esztergomi érsek.

367 Thurzó Zsigmondról lehet szó, aki Frangepán Gergelyt követte a fehérvári prépostság élén (Köblös: *Archontológia* 92.).

368 Amennyiben a fenti személyekre vonatkozó okfejtésem megállja a helyét, az oklevél kibocsátásának ideje 1501 nyarára tehető.

situram maiorem ecclesie t., necnon canonicatuum et prebendam per liberam spontaneamque et simplicem resignacionem fidelis nostri t. huiusmodi prepositure, canonicatus et prebende ultimi veri et legittimi possessionis nunc de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regii, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis more predecessorum nostrorum regum habemus duximus eligendum et nominandum, immo eligimus et nominamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendo domino episcopo et vicario ecclesie t. in spiritualibus generali, necnon canonicis eiusdem ecclesie harum serie firmiter mandamus, quatenus vos dominus episcopus et vicarius prefatum t. vel eius nomine legittimum suum procuratorem in prefatis prepositura, canonicatu *[11v]* et prebenda vestra ordinaria auctoritatibus servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare, vos vero canonici et capitulum pretactum in dominium et ad realem actualemque et pacificam possessionem ipsius prepositure canonicatusque et prebende stallo sibi in choro ac voce et loco in capitulo cum omni plenitudine iuris canonici assignare, acceptare et admittere, de universis quoque proventibus redditibus, fructibus et emolumentis eorundem ipsi domino preposito vel suo procuratori legittimo respondere et per hos, quorum interest, responderi facere debeatis et teneamini locis debitis et temporibus semper oppurtunis. Secus non facturi. P.[c] Datum.[369]

[a] Utána kihúzva: *grata consideracione*. [b] Az *est ornatus* szavak utólag beszúrva. [c] A stockholmi példányban: *P] Presentes etc.*

32

Donacio custodiatus Albensis[370]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis meritis et virtutibus ac vite virtute, morum honestate, litteralisque sciencie sufficienti pericia ceterisque virtutum dotibus fidelis nostri t., quibus eundem ab altissimo, ex propria nostra experiencia insignitum et illustratum esse cognovimus, custodiam, canonicatum et prebendam in ecclesia t. existentem, quas et quem reverendus dominus t., electus ecclesie t., de familia et subieccione serenissimi[a] domini t., Romanorum regis, ob complacenciam et amiciciam eiusdem serenissimi domini regis, nobis id tollerantibus et annuentibus, per certa tempora usque

369 Az oklevél pontos datálására egyelőre nincsen mód. Mivel „ad prepositurarum maiorem" történik a kinevezés, több prépostsággal bíró püspöki székhelyről van szó.

370 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 58. (A formuláskönyv alapján.)

huc tenuit, de consilio et voluntate dominorum prelatorum et baronum ceterorumque nobilium tocius regni nostri, personaliter in hac presenti dieta festi t., unanimi voluntate et parilibus studiis superinde requirencium, ac, ut condicioni novi generalis decreti,[371] quo tenemur, ut nemo forensium hominum cuiusvis nacionis in hoc regno nostro beneficia, personatus sew dignitatis obtinere valeat et obtentas amittat, per omnia satisfaciamus, summis precibus et concordibus animis et vocibus apud nos instancium, tum ex eo, quod omni conformi voluntati[b] et ordinacioni nos contrairemus, non fuit libitum, tum eciam, uti iidem prelati et barones ceterique regnicole nobis retulerunt, dignitas custodie illius ad hoc instituta a sanctis regibus dicitur, ut persona illam possidens et gubernans totum thezaurum et universas sanctorum reliquias in ipsa Albensi ecclesia repositas, loci scilicet coronacionis regum Hungarie, de quibus omnis Hungarica nacio non parvam estimacionem facit, semper et antiquo tenere ac conservare ac fideliter custodire debeat. Propter quod ipsi domino Vito,[372] cum his forensis extraneeque[c] nacionis existat, huiusmodi thezaurum ecclesie Albensis ac beneficium ecclesiasticum, causis et racionibus [d-]ex premissis[-d], tenere, possidere et conservare non licet, hiisdem fidelibus nostris dominis prelatis et baronibus ac universis regnicolis asserentibus, et ut quamprimum persone benemerite et de qua ipsi confidere possent conferremus[e], *[12r]* requirentibus, auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus ecclesiis regni nostri, more predecessorum nostrorum regum Hungarie habere dinoscimur, ab eodem domino Vito aufferentes memoratumque t., tanquam personam idoneam et benemeritam ac precipue nobilitatis hominem, qui per eosdem dominos prelatos et barones tociusque regni nobiles ad huiusmodi beneficium acceptandum ac thezaurum et reliquias ipsius ecclesie t. conservandum, tum exigentibus premissis suis virtutibus, tum vero potissimum ex laudabili commendacione sincere[f] et integre fidelitatis familie domusque[g] sue, quibus ipse ab antiquo et ipsa domus huic regno nostro et sacre corone nostre, non sine magna premii prenotatorum suorum declaracione benemeritorum et sufficienter[h] apud nostram maiestatem extitit commendatus, ad huiusmodi custodiam, canonicatum et prebendam duximus eligendum, nominandum et presentandum, immo eligimus, nominamus, presentamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro t.,

371 Az említett országgyűlésről és a szóba jöhető dekrétumról lásd az oklevél dátumánál írtakat.

372 Rasman Vid, oklevelekkel őrkanonokként 1492 és 1498 között adatolható, lásd Köblös: *Archontológia* 86.

preposito dicte ecclesie Albensis[373] vestroque vicario in spiritualibus generali harum serie firmiter mandamus, quatenus statis acceptis presentibus prefatum t. in pretacta custodia canonicatuque et prebenda ac iuribus eorundem auctoritate nostra ordinaria canonice instituere et confirmare, ac sibi de eisdem providere debeatis pleno iure, committentes nichilominus honorabilibus dominis capitulo dicte ecclesie vestre, quibus et nos tenore presencium firmissime committimus et mandamus, ut ipsi preafatum Franciscum Warday in realem, corporalem actualemque dominium et possessionem dicte custodie ac canonicatus et prebende iurisque eorundem admittere, acceptare ac eidem stallum in choro et vocem in capitulo pro sua dignitate cum omni plenitudine iuris canonici assignare, ac de singulis ipsius custodie, ca(nonicatus) et prebende iuribus et iurisdiccionibus, proventibus, obvencionibus et emolumentis respondere, et per hos, quorum interest vel intererit, responderi facere modis omnibus debeatis et teneamini locis debitis et temporibus semper opportunis. Secus non facturi. P. Datum.[374]

[a] Javítva erről: *reverendissimi*. [b] Javítva erről: *voluntate*. [c] Erre az alakra javítva, de az eredeti szó olvashatatlan. [d–d] A sorok közé írva; eredeti, kihúzott olvasat: *expectis*. [e] Javítva erről: *conferimus*. [f] Javítva erről: *sincereque*. [g] A szóvégi *que* utólag beszúrva. [h] Javítva erről: *sufficienti*.

33

Donacio prepositure per mortem

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos habentes consideracionem virtutum et meritorum fidelis nostri venerabilis t., quibus ipsum propria nostra experiencia ab altissimo illustratum esse cognovimus eundem tanquam perso-

373 Frangepán Gergely prépostról (1495–1501: Köblös: *Archontológia* 77.) van szó.

374 Várday kinevezésére 1500-ban került sor, oklevekkel legalábbis ekkortól adatolható, lásd Köblös: *Archontológia* 95. – Fraknói az oklevelet 1495-re datálta, minden bizonnyal az 1495. évi 32. törvénycikkely alapján (DRMH IV. 72.), amely megtiltotta, hogy külföldiek kerüljenek egyházi hivatalokba. Az 1498. évi 56. törvénycikk azonban szintén említhető, amely kifejezetten az uralkodó számára írta elő, hogy egyházi tisztségeket külföldiek részére ne adományozzon: DRMH IV. 124. Mivel az első adat Várday őrkanonokságára 1500 októberéből van (Köblös: *Archontológia* 95.), az oklevélben említett országgyűlés, amelyen a nemesség fejenként jelent meg, az 1500 áprilisi lehet. Alátámasztja ezt még az a nem lényegtelen tény is, hogy ezen a kongregáción valóban előírták a személyes megjelenést a nemesek számára. Pálosfalvi: Középkori országgyűlések 118.

nam idoneam et benemeritam ad preposituram maiorem ecclesie t. nunc per mortem venerabilis condam t. eiusdem prepositure ultimi veri et immediati possessoris de iure et de facto vacantem auctoritate iuspatronatus nostri regalis, quod sicuti in omnibus regni nostri ecclesiis sic et in ipsa ecclesia t. more predecessorum nostrorum dominorum regni Hungarie habere dinoscimur, duximus eligendum, nominandum et presentandum, immo eligimus *[12v]* nominamus et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vos, fidelem nostrum reverendum in Christo patrem dominum t. electum eiusdem ecclesie t. requirimus et hortamur, et nichilominus vobis vel vestro vicario in spiritualibus generali harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus prefatum t. aut eius nomine legittimum procuratorem in huiusmodi prepositura auctoritate vestra ordinare, instituere et confirmare velitis et debeatis, committentes nichilominus honorabili capitulo eiusdem ecclesie, quibus et nos serie presencium firmiter mandamus[a], ut eundem t. et neminem alium pro eorum vero et legittimo et indubito preposito tenere et recognoscere ac eidem in omnibus reverenciam facere et exhibere debeant et teneantur. Presentes autem. Datum.[375]

[a] Ezután kihúzva: *quatenus*.

34

Donacio prepositure de Iazow per mortem[376]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis t., astrologi nostri,[377] quibus eundem propria nostra experiencia preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et benemeritam ad preposituram de t. nunc per mortem et decessum venerabilis condam t., eiusdem prepositure ultimi veri et immediati possessoris de iure et de facto vacantem, auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum reg-

375 Az oklevél pontos datálására egyelőre nincsen mód. Mivel *ad preposituram maiorem* történik a kinevezés, több prépostsággal bíró püspöki székhelyről van szó.

376 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt.* 64. (A formuláskönyv alapján.)

377 Az alább megnevezett János csillagászt említi Fógel: *II. Ulászló* 95., ám e helyütt épp Fraknói okmánytárára hivatkozik, amely szerint az oklevél 1500 körül kelt. Fógelre hivatkozva említi Veszprémy Márton doktori disszertációja is: Veszprémy: *Asztrológia* 166. Említésre érdemes azonban, hogy a DL–DF-adatbázis tanúsága szerint II. Ulászló uralkodása alatt egyáltalán nem volt János nevű jászói prépost.

um Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum, presentandum. Ita tamen, quod ipse magister Iohannes infra tempus ad hoc de iure debitum et statutum, habit[um] ordinis assummere ac in eadem prepositura sufficientes fratres eiusdem ordinis tenere, et insuper bona et iura possessionaria eiusdem ecclesie, quantum in eo erit, protegere semper et defendere debeat et teneatur, immo eligimus, nominamus et presentamus, ac eandem preposituram eidem simulcum dictis suis universis bonis temporalibus dedimus. Quocirca vobis, fideli nostro t., serie presencium firmiter committimus et mandamus, quatenus acceptis presentibus, prefatum t. in dicta prepositura de t., prescripti nostri iurispatronatus vestraque ordinaria auctoritatibus, servatis de iure servandis, canonice instituere et confirmare, ac eidem de illa pleno iure providere, de universis eciam proventibus et fructibus eiusdem prepositure ipsi t. aut procuratori suo legittimo, eius nomine et nemini alteri, quantum in vobis est, respondere et responderi facere modis omnibus debeatis et teneamini. Aliud nullo modo facturi. P. Datum.

35

[13r] **Donacio archiepiscopatus**[378]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod cum nos ingenuas virtutes illas et singulares animi dotes, generosam denique prosapiam atque honestissime vite integritatem et preclaram doctrinam fidelis nostri dilecti reverendi in Christo patris domini Ladislai Gereb episcopi Transsilvanensis nobiscum sepe reputassemus, cumque reduxissemus eciam in animum, quanta fide et fidelitate imprimis spectabilis et magnificus t., regni nostri palatinus, frater carnalis ipsius domini episcopi,[379] cum eodem domino episcopo, per plures iam annos et ab ineunte etate, sacre corone huicque universo regno nobisque servierit, merito profecto singularem quandam curam et sollicitudinem de ipsorum ornamento et commodo, honorisque et dignitatis accessione habendam duximus. Inducti igitur premissis virtutibus et meritis eiusdem domini episcopi, quibus eundem affatim ornatum esse propria nostra experiencia comperimus, eundem tanquam verum, probatum et de nobis atque hoc regno, cum prefato fratre scilicet domino palatino, optime meritum, de ipsa ecclesia Transsilvaniensi ad archiepiscopatum ecclesiarum Colocensis et Bachiensis canonice unitarum, nunc per mortem reverendi domini t.

---

378 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt.* 69. (A formuláskönyv alapján.)

379 Vingárti Geréb Péter nádorról van szó, aki a tisztséget 1500 és 1503 között töltötte be. *Archontológia* I. 81.

earundem ecclesiarum ultimi, veri, legittimi et immediati possessoris,[380] de iure et de facto vacantem, auctoritate iurispatronatus nostri regalis duximus transferendum, eligendum et nominandum, ipsumque archiepiscopatum simulcum castris, civitatibus, oppidis et villis et proventibus ad eundem de iure et[a] ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus ei dandum et conferendum, immo damus, transferimus, eligimus, nominamus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris venerabilibus et honorabilibus capitulis t. et t. ecclesiarum ac universo clero[b], populo firmiter precipientes mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum dominum t. pro vestro vero[c], legittimo et indubitato domino et prelato[d] tenere et recognoscere ipsumque revereri ac eidem in omnibus debitam obedienciam et reverenciam semper exhibere debeatis et teneamini. Alias facere nullo modo presumatis. P. Datum.[381]

[a] Ezután kihúzva: *de facto*. [b] Javítva erről: *clerum*(?). [c] Ezután kihúzva: *et*. [d] Ezután kihúzva: *vestro*.

36

Consensus super collacione prepositure

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos consideratis vita virtute morum honestate ceterisque preclarissimis virtutum dotibus fidelis nostri venerabilis t. alias lectoris et canonici ecclesie t., quibus eundem non modo aliorum fidedigna relacione, verum propria nostra experiencia ab altissimo insignitum esse cognovimus, illam donacionem sew collacionem, quam alias reverendus condam t. eidem t. de prepositura maiori et canonicatu et prebenda in ipsa ecclesia t. per mortem venerabilis t. eorundem prepositure, canonicatus et prebende ultimi veri et immediati possessoris de iure et de facto vacante auctoritate *[13v]* iuspatronatus sui per nos eidem condam t. super conferendis quibuscumque beneficiis specialiter concessa fecisse dinoscitur, ratam, gratam et acceptam habendo premissis donacioni et collacioni ac provisioni litterisque superinde confectis ac si presentibus de verbo ad verbum inserte essent, nostrum regium consensum prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[382]

---

380 Váradi Péterről van szó.

381 Datálásként az 1501. és 1502. évek jönnek számításba. A konkrét adatokat lásd: C. Tóth: *Főpapi archontológia* 36–37., *Archontológia* I. 30–31.

382 Az oklevél datálására egyelőre nincsen mód. Mivel a szöveg „prepositura maior" fordulattal él, több prépostsággal bíró püspöki székhelyről lehet szó.

37

Donacio canonicatus[383]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis vita, virtute, morum honestatis et litteralis sciencie sufficienti pericia aliisque meritis fidelis nostri t., quibus ipse apud nos commendatus extitit, eundem ad canonicatum et prebendam in ecclesia t., per mortem honorabilis condam t. eiusdem canonicatus et prebende ultimi, veri, legittimi et immediati possessoris de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni huius nostri ecclesiis, more predecessorum nostrorum regum Hungarie habere dinoscimur, duximus nominandum, eligendum et presentandum, immo eligimus, nominamus et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro reverendissimo in Christo patri t. firmiter mandamus, quatenus prefatum t.[a] in canonicatu et prebenda canonice instituere et confirmare, ac de eisdem sibi auctoritate vestra ordinaria pleno iure providere debeatis, committentes nichilominus honorabilibus dominis de capitulo eiusdem ecclesie vestre, quibus et nos presentibus firmissime committimus et mandamus, ut ipsi eundem t. et nullum alium in socium et concanonicum ipsorum assumere, stallumque in choro et vocem in capitulo cum omni iuris plenitudine assignare, de universis quoque fructibus, proventibus, obvencionibus et emolumentis eorundem canonicatus et prebende eidem t. vel eius procuratori legittimo, ipsius nomine respondere et per hos, quorum interest, responderi facere modis omnibus debeatis et teneamini[b], locis debitis et temporibus semper opportunis. Secus non facturi. P. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *quem*. [b] Javítva erről: *teneantur*.

38

Donacio abbacie

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutis ac regularis observancie salutari disposicione[a] fidelis nostri t. [de][b] quibus idem apud nostram maiestatem fidedigno testimonio extitit commen[datus],[c] eundem tanquam personam idoneam et benemeritam ad abbaciam de t. nunc, ut dicitur, de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod in omnibus regni huius nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum

383 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 70. (A formuláskönyv alapján.)

regum Hungarie habere dinoscimur, duximus eligendum, nominandum et presentandum, ac eidem abbaciam ipsam simulcum *[14r]* omnibus suis iuribus et bonis temporalibus puta possessionibus, villis atque prediis ac universis suis obvencionibus et emolumentis eadem auctoritate nostra dandam et conferendam, ita tamen, quod idem t. in ipsa ecclesia sufficientes fratres eiusdem ordinis tenere et ea, que ad divinum cultum pertinent, diligenter semper perficere et exercere reformacionique eiusdem ecclesie studiose incumbere teneatur, immo eligimus, nominamus damusque et conferimus, ac illi, cuius interest pro canonica institucione et confirmacione presentamus harum nostrarum vigore etc. Datum.

[a] Eredeti olvasat: *displicencia*. [b] Kiegészítve a stockholmi másolatból. [c] Kiegészítve a stockholmi másolatból.

39

Donacio rectoratus capelle in Aquisgrano

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis magistri Iohannis de Vyssewycz[a] capellani fidelis nostri, nobis sincere dilecti reverendi in Christo patris domini Georgii episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis cancellarii et compatris nostri charissimi, quibus ipse apud maiestatem nostram extitit commendatus, eundem igitur tanquam personam idoneam et bene meritam ad rectoratum capelle nostre in Aquisgrano fundate, que alio nomine capella Hungarorum nominari consueta est, legittimo rectore iam diu, ut intelligimus, ut nunc quoque de iure et de facto vacantem, auctoritate iurispatronatus nostri[b] regii, quod in provisione et collacione eiusdem rectoratus capelle more predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum et nominandum ac eundem rectoratum capelle simulcum omnibus proventibus et obvencionibus atque emolumentis quibusvis eiusdem eidem magistro Iohanni dandum et conferendum, immo eligimus et nominamus damusque et conferimus, harum nostrarum vigore et testimonio mediante. Datum.[384]

[a] Eredeti olvasat: *Wyssewycz*. [b] Utána kihúzva: *regalis*.

384 A kibocsátás lehetséges évkörét Szatmári György hivatalviselése jelöli ki: pécsi püspök és kancellár 1505 és 1521 között (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 92.; *Archontológia* I. 46., 71.). – A káplánra vonatkozóan a szakirodalomban (legbővebben lásd Farbaky: *Szatmári*, ill. a káptalant illetően Fedeles: *Pécsi székeskáptalan*) semmilyen adatot nem találtam.

40

Donacio episcopatus

Nos etc. memorie commendamus etc., quod cum nos ingenas illas virtutes et singulares animi dotes in rebus denique gerendis non mediocrem integritatem et credenciam fidelis nostri reverendi t. secretarii nostri domini multamque nobiscum reputassemus, reduxissemus preterea in animum quanta fide, fidelitate, studio et diligencia idem iam ab aliquot annis in hac secretariatus neminem non sine nostra utilitate et animi nostri quietudine nobis et huic regno servierit, seque per hoc in conspectu nostro semper gratum et acceptum reddi studuit, inducti profecto his et pluribus aliis eius meritis et et virtutibus summis, de ipsius et persone sue ornamento et commodis[a] cogitare[b], eundem igitur tanquam personam idoneam et hominem de nobis et huic regno nostro optime meritum ad episcopatum ecclesie t. nunc per *[14v]* mortem t. eiusdem episcopatus ultimi veri[c], legittimi et immediati possessoris de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis habemus, eligendum duximus et nominandum ac eundem episcopatum simulcum castris, castellis, civitatibus, oppidis[d], villis et iuribus possessionariis ac aliis cunctis suis utilitatibus et proventibus ad eundem episcopatum de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus[e] cum reservacione prepositure eidem t. dandum et conferendum, immo eligimus, nominamus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris honorabili capitulo ac universo clero, necnon vasallis dicte ecclesie t. harum serie firmi[ter] mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum t. pro vestro vero, legittimo domino et prelato tenere et recognoscere, ipsumque revereri ac eidem in omnibus debitam obedienciam et reverenciam semper exhibere debeatis et teneamini. Et aliud nullo facere presumatis. Presentes vero etc. Datum.

[a] Az *et commodis* szavak a sorok közé írva. [b] Utána kihúzva: *et commodis*. [c] Utána kihúzva: *et*. [d] Utána kihúzva: *et*. [e] Utána kihúzva: *eidem*.

41

Donacio episcopatus per translacionem[385]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod posteaque nos integritatem vite, presentem ingenii dexteritatem, litterarum erudicionem abunde multam, aliasque egregias animi dotes fidelis nostri t. considerassemus eiusque multiplicia et fidelia servicia, que domi forisque iam a multis retroactis temporibus in variis et arduis nostris et huius regni negociis et presertim nonnullis et longinquis legacionibus, que longinqua et ulixea quadam peregrinaci[one] obivit confecitque summo studio, singulari dexteritate maximaque animi promptitudine nobis et huic regno nostro impendit, matura deliberacione perpendissemus profecto diu multasque cogitaciones nostras consuluimus, ut hominis meritis cumulatissimis nobisque gratissimis consueta nostra re[gia] liberalitate munificenciaque, quibus subditos nostros et imprimis [eos][a] ipsos, qui de nobis et hoc regno nostro precipua fide et diligencia iug[iter][b] benemereri student, prosequimur, aliquo maiori ampliorique ho[noris][c] dignitatis accessione responderemus. Quapropter inducti tantis virtutibus et meritis eiusdem t., quibus ubertim non aliena peregrinaque, sed nostra propria experiencia ornatum esse cognovimus eundem perinde ac virum eximiis virtutibus preditum, de no[bis] [d] atque hoc regno nostro iam sepius optime meritum de ipsa ecclesia et ad episcopatum ecclesie t. nunc per transslacionem canonicam reverendi domini Dominici episcopi[386] ad episcopatum ecclesie t. etc.

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból.

385 Az iratot kétszer másolták a kódexbe, a második másolatot lásd **260**. sz. alatt.

386 Kálmáncsehi Domonkosról van szó. Kétszer váltott főpapi méltóságot, előbb 1501-ben váradi püspökségből az erdélyi püspökségbe, majd onnét 1503-ban a kalocsai érsekségre. Mivel az oklevél szerint Domonkos püspöki és nem érseki székbe került, valószínűbb, hogy az 1501. évi váltásról van szó. Ez esetben ez az oklevél kiadási éve. Váradi székét Szatmári György fogalta el (*Archontológia* I. 38., 52.).

42

[16r][387] **Consensus super resignacione beneficii**[388]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis magistri Iohannis de Gencz archidiaconus et canonici in ecclesia Quinqueecclesiensi,[389] quibus ipsum ab altissimo preditum esse cognovimus, illam cessionem sew resignacionem, quam fidelis noster reverendus t. de et super archidiaconatu suo t. et canonicatu, quos idem in ecclesia Agriensi hucusque de iure et legittime possedit in personam ipsius magistri Iohannis fecisse dicitur, in quantum huiusmodi resignacio pure et simpliciter facta extitit,[390] ratam et acceptam habentes, eidem nostrum regium consensum prebuimus, immo prebemus[a] benivolum pariter et assensum, et nichilominus intuitu premissarum virtutum ipsius magistri Iohannis eundem ad huiusmodi archidiaconatum t. et canonicatum t. auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum et presentandum, ac de eisdem eidem pleno iure providendum, immo eligimus, nominamus et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro venerabili vicario in spiritualibus generali prefate ecclesie Agriensis harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus prefatum magistrum Iohannem aut procuratorem suum legittimum eius nomine et neminem alium in huiusmodi archidiaconatu et canonicatu dicti iurispatronatus nostri vestraque ordinaria auctoritatibus servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare, ac de eisdem eidem pleno iure providere debeatis, committentes nichilominus honorabilibus dominis et capitulo ecclesie t., quibus et nos presentibus firmiter iniungimus, ut ipsi eundem magistrum Iohannem aut eius procuratorem legittimum suo nomine et neminem alium ad huiusmodi dignitatem archidiaconatus et canonicatus admittere et acceptare stallumque sibi in choro ac vocem et locum in capitulo iuxta sue dignitatis exigenciam cum omni plenitudine iuris canonici assignare, de universis eciam fructibus, proventibus et obvencionibus eorundem archidiaconatus et canonicatus eidem aut dicto suo procuratori legittimo integre respondere et per hos, quorum interest vel intere-

---

387 A 15. lap üresen

388 A szöveget kétszer másolták a kódexbe, lásd még a **333**. sz. alatt.

389 Nincsen nyoma a pécsi káptalan ismert tagjai között (Fedeles: *Pécsi székeskáptalan*).

390 Az egri káptalanban a fennmaradt adatok tanúsága szerint nincs nyoma (C. Tóth: Egri káptalan).

rit, responderi eciam facere debeatis et teneamini, locis debitis et temporibus semper opportunis. P. Datum.

[a] Az sciptor e helyütt tévedésből *prebemuis* vagy *prebemius* alakot írt.

43

Donacio archidiaconatus per translacionem[391]

Nos etc. memorie commendamus, etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri t., quibus ipsum ab altissimo preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et bene meritam ad archidiaconatum t., necnon canonicatum et prebendam in ecclesia t. per translacionem fidelis nostri reverendi domini t., eorundem scilicet archidiaconatus et canonicatus ultimi veri[a], legittimi et immediati possessoris ad eandem prepositurам t. per nos factam de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum et presentandum, archidiaconatumque ipsum simulcum predicto canonicatu et prebenda eidem t. dandum et conferendum, immo eligimus, nominamus et presentamus ac damus et conferimus presencium per vigorem. Quocirca, sicut in precedenti etc.[b]

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] A szöveg vége hiányzik. Ugyanígy hiányos a kéziratba ismételten bemásolt mintában is (lásd **334**. sz.), akárcsak a stockholmi példányban (p. 20.).

44

[16v] **Consensus super resignacione canonicatus**

Nos etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis magister t., quibus eundem nonnullorum fidelium nostrorum testimonio preditum esse cognovimus, illam cessionem et resignacionem, quam fidelis noster honorabilis magistri t. custos et canonicus ecclesie Wesprimiensis de et super huiusmodi canonicatu suo eidem magistro t. iam fecisse aut facere

391 A szöveget kétszer is bemásolták a kéziratba, lásd még a **334**. sz. alatt.

velle dicitur,[392] in quantum eiuscemodi cessio et resignacio pure et simpliciter ac sine aliqua simoniaca pravitate facta extitit vel fiet, exnunc, prout extunc, dum scilicet facta fuerit, et extunc velut exnunc nostrum regium et graciosum consensum prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum, et nichilominus premissarum virtutum ipsius magistri t. intuitu eundem ad huiusmodi canonicatum et prebendam auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum et presentandum ac eidem pleno iure superinde providendum, immo eligimus, nominamus et presentamus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro venerabili vicario eiusdem ecclesie t. harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatum magistrum t. aut suum legittimum procuratorem et neminem alium in prescripto canonicatu et prebenda premissa nostra iurispatronatus vestraque ordinaria auctoritatibus servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare ac de eodem eidem pleno iure providere debeatis, committentes nichilominus honorabilibus dominis capitulo ecclesie eiusdem, quibus et nos presentibus mandamus, ut ipsi eundem t. in socium et concanonicum ipsorum admittere et acceptare ac stallum eidem in choro et vocem in capitulo assignare, ac de universis proventibus et obvencionibus ac emolumentis eiusdem canonicatus ipsi magistro t. et di[cto][a] suo procuratori et nemini alteri respondere et per hos, quorum interest vel interierit, responderi facere modis omnibus debeant et teneantur locis debitis et temporibus semper opportunis. Datum.[393]

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból.

45

Gracia expectativa

Nos Iohannes Bonzagnus gubernator ecclesie Agriensis etc.[394] memorie commendamus etc., quod inducti meritis et virtutibus dilecti nobis honorabilis

392 Talán Polyáni János őrkanonokról lehet szó, aki 1495 és 1505 között töltötte be a stallumot, azt követően pedig fehérvári főespereskent mutatható ki. (Karlinszky: *Veszprémi káptalan* 49.)

393 A lehetséges datálást illetően lásd az előző jegyzetet.

394 Bonzagni egri püspöki kormányzóként kiadott okleveleinek sora 1512 tavaszán kezdődik (előtte Taddeo Lardi [DF 272284.]), a tisztséget még II. Ulászló halálának

magistri t. notarii etc., quibus eundem propria experiencia preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et beneme[ritam] ad canonicatum et prebendam, quam in dicta ecclesia Agriensi secundo post harum emanacione[m] sive per mortem sive resignacionem aut aliter qualitercumque de iure et de facto va[cantem] contigerit auctoritate iurispatronatus prefati domini t. sibi per regiam maiestatem concessa et michi in h[ac][a] sua absencia per suam R(everendissimam) D(ominacionem)[395] cum effectu attributa mediante duximus eligendum, nominandum et presentandum ac de eadem eidem providendum, immo exnunc, prout extunc, dum scilicet premisso [modo][b] vacaverit et extunc, prout exnunc[c] eligimus, nominamus et presentamus presencium per vigorem. [Quocirca][d] vobis in Christo dilectis venerabili viro vicario et toto[e] capitulo predicte e(cclesie) t. sub pena salutaris obediencie mandamus, quatenus dum et quando eiuscemodi canonicatum cum prebenda in dicta ecclesia secundo, ut prefertur p[ost] emanacionem vacare contigerit, extunc statim visis presentibus de huiusmodi canonicatu et prebenda presc[ripta] auctoritate domini nostri, ut premisimus, commissa et concessa, non obstantibus quibuscumque aliis litteris nostris, h[arum][f] in contrarium datis vel dandis, eidem magistro t. providere, ipsumque in eodem servatis de iure s[ervandis][g] canonice instituere et confirmare stallumque sibi in choro ac vocem et locum in capitulo cum [omni][h] plenitudine iuris canonici assignare, de universis eciam fructibus, obvencionibus ac emolumentis huiusmodi canonicatus et prebendam eidem magistro t. aut procuratori suo legittimo eius nomine respondere et responderi facere modis omnibus debeatis et teneamini locis debitis et temporibus semper opportunis. P. Datum.[396]

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból. [c] Javítva erről: *extunc*. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból. [e] Javítva erről: *toti*. [f] Kiegészítés a stockholmi példányból. [g] Kiegészítés a stockholmi példányból. [h] Kiegészítés a stockholmi példányból.

évében is betöltötte (DF 217569.). A püspöki kormányzói tisztséget korábban más olaszok töltötték be, 1511 végén pl. a korábban az őrkanonoki stallumban is megfordult Taddeo Lardi. (C. Tóth: Egri káptalan 52.). Magyarországi pályájáról lásd Kristóf: Giovanni Battista Bonzagno.

395 Ippolito d'Este (Estei Hippolit) egri püspökről (1497–1520) van szó.

396 A dátum Bonzagni fentebb leírt hivatalviselési időszakából fakadóan legvalószínűbben az 1512–1516 közötti évekre tehető.

46

[17r] **Donacio propter interempcionem Myhne vaywode**[397]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod considerantes et perpendentes fidelitatem et servicia fidelis nostri egregii t.,[398] que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre in his, que tutamen et defensionem parcium nostrarum inferiorum concernunt, quantum in eo est et fuit, strennuo semper ac constanti animo fide integerrima in omnibus fortune casibus exhibuit et impendit, prout deinceps quoque ex debito exhibere tenebitur, totalem et integram illam partem et porcionem, que egregium condam Demetrium Iaxyth, fratrem carnalem ipsius Petri ex universis castris, castellis, oppidis, possessionibus porcionibusque et omnibus iuribus possessionariis eosdem condam t. et t., fratrem eius equali iure concernentibus tangebat, queque superioribus diebus eo, quod idem condam t.[399] immemor fidei et fidelitatis sue nobis et sacre corone nostre debite non veritus eciam violare fidem et promissionem nostram, quam nos fideli nostro spectabili et magnifico Myhne waywode parcium regni nostri Transsalpinarum dederamus contra huiusmodi fidem et promissionem[a] nostram temere et indebite ac impie[b] eundem t. trucidavit et interemit, ad nos dictamque sacram regni huius nostri Hungarie coronam consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam eiusdem regni nostri consuetudinem atque legem rite et legittime devoluta esse perhibetur et redacta, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, puta terris etc., sub suis veris metis et antiquis existentibus, cum intuitu premissorum serviciorum ipsius t., tum vero eo respectu, ne bona ipsa, que alioquin ipsum t. iure consanguineitatis concernunt et racione quorum singularia semper servicia eciam exhibere nobis et huic regno tenetur, hincinde distrahantur et, ut ipse t. deinceps[c] ad ea ipsa servicia peragenda prompcior et diligencior reddatur, eidem Petro t. suisque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante,

---

397 Kiadása: Veress: *Akták és levelek* 101. (A formuláskönyv alapján.)

398 Ti. (Nagylaki) Jaksics Péter.

399 Ifj. Jaksics Demeterről van szó. Lásd Szaszkó Elek és Adrian Magina szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum.[400]

[a] Előtte kihúzva: *temeritatem*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *impune*. [c] Előtte kihúzva: *commodius*.

47

Nova donacio cum iure regio

[17v] Nos memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium serviciorum meritis fidelis nostri egregii t. per eum sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum summa semper fidelitatis constancia exhibita et impensorum[a] totalem possessionem t. vocatam in comitatu t. habitam, in cuius pacifico dominio idem progenitores suos a multis iam temporibus[b] perstitisse seque ipsum persistere asserit etiam de presenti, simulcum omni iure nostro regio, si quod in eadem possessione qualitercumque haberemus aut nostram ex quibuscumque causis, viis, modis et racionibus concerneret maiestatem, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus etc. premissis sic, ut prefetur, stantibus et se habentibus, memorato t. et per eum t. et t. fratribus suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis nove nostre donacionis titulo dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum.

[a] Így, *impensa* helyett, akárcsak a következő oklevélben. [b] Utána kihúzva: *se que ip*.

48

Donacio iuris regii

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelium serviciorum meritis fidelis nostri t. per eum sacre imprimis

400 (I.) Mihnea vajda meggyilkolására 1510. márc. 12-én került sor Nagyszebenben; ez kijelöli a terminus post quem-et. Kontextusban lásd: Szaszkó és Magina idézett lexikon-szócikkét, továbbá Faragó: Vingárti Horvát János 37.

huius regni nostri Hungarie corone deindeque maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum[a] omni fidelitatis constancia exhibita et impensorum[b] totum et omne ius nostrum regium, si quod in possessione t. in comitatu t. existente habita qualitercumque haberemus, aut nostram ex quibuscumque causis, viis, modis et racionibus concerneret maiestatem, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet sub suis veris metis et antiquis existentibus, memorato t., necnon t. domine consorti sue ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum salvo iure alieno harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in forma nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum.

[a] A kéziratban: *cun*. [b] Így, *impensa* helyett.

49

Donacio per notam

Nos etc., quod nos debitum, ut decet, respectum habentem, ad fidelitatem et fidelium serviciorum gratuitis meritis fidelium nostrorum egregii t. ac venerabilis secretarii nostri, per eos sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, deindeque maiestati nostre sub locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constancia exhibitorum et impensorum, universa bona, possessionem portionesque *[18r]* quelibet iura possessionaria nobilium t. et t. tam in comitatu t., quam in medio Siculorum nostrorum existentem habitorum, que ex eo, quod iidem t. et t. posthabito Dei et hominum timore nobilem t. hiis diebus in via libera et publica proficiscentem diris wlneribus fauciasse et semivivum reliquisse ibidem dicuntur, ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri consuetudinem atque legem rite et legittime devoluta esse perhibentur et redacte simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet etc. premissis sic, ut prefertur, stantibus et habentibus memoratis t. et t. ipsorumque heredibus et posteritatibus universis dedimus etc.

50

Donacio per defectum seminis

Nos etc., quod considerantes fidelitatem grataque et acceptabilia servicia fidelium nostrorum magnificorum t. et t., que iidem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone ac deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constancia exhibuerunt et impenderunt, totales possessiones[a] possessionarias condam t. in comitatu t. existentes habitas, que per mortem et defectum seminis eiusdem condam t. ad nos consequenterque collacionem nostram regiam iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem atque legem rite et legittime devolute esse perhibentur et redacte simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus etc. premissis sic, ut prefertur, stantibus et habentibus memoratis etc.

[a] Így, de helyesen *porciones*.

51

Arenga donacionis

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos considerantes fidelitatem et servicia fidelium nostrorum t. et t., que iidem sacre corone huius regni nostri primum et deinde maiestati nostre tum in aliis variis rebus fidei ipsorum commissis, tum vero in expedicionibus adversus communes et assiduos Christiane fidei hostes instauratis ea que militares et sinceros patrie sue propugnatores decet strennuitate et agilitate decertantes, cum omni fidelitatis constancia exhibuerunt et impenderunt, cum igitur ex eo, tum eciam supplicacione nonnulorum fidelium nostrorum apud nos propterea interveniente castrum Thabor etc.

52

Arenga alia

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos respectum habentes ad fidelia et gratissima servicia fidelis nostri egregii t., que idem sacre corone huius regni nostri primum, deinde vero maiestati nostre ab inicio fere felicis regiminis nostri usque ad hec tempora sine ulla intermissione fidi et officiosissimi cubicularii atque servitoris partes et integritatem semper pre se ferens non parcen-

do rebus et persone suis in omni fortuna rerum nostrarum pro voto nostro exhibuit et impendit, quibusque se nobis gratum reddere studuit et acceptum. Volentes igitur nos erga ipsum graciosos ostendere castellum t. in comitatu t. habitum etc.

53

[18v] **Alia arenga**

Nos[401] etc. memorie commendamus etc., quod nos considerantes fidelitatem et gratissima servicia fidelis nostri reverendi Michalis prepositi in ecclesia Strigoniensis suppremi phisici nostri,[402] que idem sacre corone primum et deinde maiestati nostre circa nostram potissimum corporis nostri et fideliter et diligenter exhibuit et impendit universa etc.

54

Donacio domus

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis fidelitate et fidelibus serviciis fidelis nostri egregii t. per eum sacra imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum summa semper fidelitatis constancia exhibitis et impensis, quandam domum acialem in civitate nostra Pesthiensi in vico t. et vicinitatibus t. et t., que alias nobilis condam t. prefuisset, sed per mortem et defectum seminis eiusdem ad nos consequenterque collacionem nostram regiam per leges et statuta huius regni nostri devoluta esse perhibetur et redacta, simulcum cunctis eiusdem domus utilitatibus memorato t. suisque heredibus et posteritatibus universis in perpetuum dedimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tendendum, possidendum pariter et habendum. Quocirca vobis, fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus dicte civitatis nostre Pesthiensis harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus prefatum t. in dominium dicte domus iuxta morem et consuetudinem illius civitatis nostre introducere et statuere, litterasque vestras super statucione vestra eidem exponenti necessarias et

401 II. Ulászló a kiadó, lásd alább.

402 Hannel/Hammel Mihály esztergom-szentistváni prépostról van szó, aki 1512 és 1521 között mutatható ki a tisztségében (C. Tóth: *Esztergomi káptalan* 60.).

oppurtunas in forma debita et consueta extradare et emanari facere debeatis. Secus non facturi. P. Datum.

55

Donacio duarum parcium iudiciarii

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnulorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos pro parte fidelis nostri t. nostre propterea porrecte maiestati, tum vero consideratis fidelitate et fide[libus] serviciis eiusdem t. per eum sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre iuxta sue possibilitatis exigenciam exhibitis, impensis, illas duas partes iudiciarii, que nobis, ut[a] iudici de univers[is] et possessionibus egregii t. ubivis et in quibuscumque comitatibus regni nostri existentibus et habitis ipsum t. proprie et precise concernentes, vigore cuiusdam sentencie capitalis per nobilem dominam t. in presentibus octavis brevibus coram nostra personali presencia adversus ipsum t., ut dicitur, reportate, iuxta antiquam et approbatam dicti regni nostri Hungarie consuetudinem provenire deberent, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentibus quibus[libet][b] *[19r]* memorato t. ipsiusque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante etc. Datum.

[a] A sorok közé írva. Alatta kihúzva az eredeti, hibás olvasat: *et*. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból.

56

Donacio proventus castrorum vita comite[403]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos debitum habentes respectum ad preclaram fidem illam ac fidelitatem, quam fidelis noster spectabilis et magnificus Stephanus waywoda terre Moldavie, sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone ac maiestati nostre exhibuit et impendit atque in omni rerum suarum statu et condicione observaturum sese promisit, universos proventus nostros, qui nobis de pertinenciis castrorum suorum t. et t. vocatorum in partibus regni nostri Transsilvanensis habitorum ordinaria lege et consuetudine

403 Kiadása: Veress: *Akták és levelek* 45. (A formuláskönyv alapján.)

provenire deberent, eidem vita sua comite duximus penitus et per omnia relaxandum atque in subsidium suum conservacionemque eorundem castrorum suorum libero iure tempus infra premissum deputandum, immo relaxamus et deputamus per presentes. Quocirca vobis fidelibus nostris magnificis t. waywode predictarum parcium regni nostri Transsilvanarum et comitibus Siculorum nostrorum[404] eiusque vicewaywodis ac vicecomitibus Siculorum nostrorum eiusque vicewaywodis ac vicecomitibus Siculorum nostrorum, item dicatoribus predictorum proventuum nostrorum ordinariorum partibus in eisdem pro tempore constitutis firmiter precipimus et mandamus, quatenus a modo deinceps huiusmodi proventus nostros ordinarios ex pertinenciis dictorum castrorum t. et t. dicare et exigere dicarique et exigi facere nullo modo presumatis, sed eosdem eidem Stephano waywode hominibusque suis per ipsum ad hoc deputatis per universum tempus vite sue libere et sine omni impedimento et contradiccione exigendos et colligendos relinquere. Datum.[405]

57

Donacio per vulneracionem[a]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis fidelitate et serviciis fidelium nostrorum egregiorum t. et t. maiestati nostre cum omni fidelitatis constancia exhibitis[b] totum omne illud ius nostrum, si quod de rebus et mercanciis et bonis, tam mobilibus, quam immobilibus circumspecti t. mercatoris, hic Bude residentis, ubivis habitis, ad nos collacionem nostram, ut dicitur, ex eo devolutis, quod idem circumspectum t., hospitem videlicet suum proprium preter ullis ipsius magistri Martini excessus hiis diebus dire et acriter vulneraverit et sauciaverit, de iure et legittime nos tangeret et concerneret, in quantum huiusmodi nostra collacio eorum legittimum habere iure mediante dignoscitur, memoratis t. et t. dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] A *per vulneracionem* szavak egy későbbi kéz kiegészítései, amelyek a stockholmi példányban nem szerepelnek. [b] Eredeti olvasat: *exhibitorum*.

404 Ti. Báthory István.

405 Az oklevél 1492. ápr. 18-án kelt. Vö. DL 27740–27741.

58

[19v] **Introductoria**

Nos etc. fidelibus nostris conventui ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Cum nos attentis et consideratis fidelitatem et fidelium serviciorum meritis fidelis nostri t. etc. exhibita et impensorum, totalem porcionem possessionariam etc. simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentibus quibuslibet premissis, sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus memorato t. et per eum t. ipsorumque heredibus et posteritatibus universis vigore aliarum litterarum nostrarum donacionalium superinde confectarum in perpetuum[a] contulerimus velimusque eosdem in dominium eiusdem et iuris nostri regii in eodem habiti per nostrum et vestrum homines legittime facere introduci. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t. aliis absentibus homo noster ad facies prescripte totalis porcionis possessionarie in dicta possessione t. habite, vicinis et commetaneis eiusdem universis, inibi legittime convocatis et presentibus accedendo, introducat prefatos t. et t. in dominium eiusdem et dicti iuris nostri regii statuatque eandem et idem eisdem simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentibus quibuslibet premisse nostre donacionis[b] et iuris nostri regii titulis ipsis incumbentibus perpetuo possidendum, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatos t. et alios predictos ad terminum competentem nostram personalem in presenciam, racionem contradiccionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodi introduccionis et statucionis seriem cum contradictorum et evocatorum vicinorum et commetaneorum, qui premisse statucioni intererunt, nominibus terminoque assignato, ut fuerit expediens dicte nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum.

[a] A kéziratban: *imperpetuum*. [b] Utána kihúzva: *titulo*.

59

Introductoria alia

Wladislaus[a] etc. fidelibus nostris conventui ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Dicitur nobis in persona fidelis nostri nobilis t., qualiter ipse in dominium totalium porcionum possessionariarum[b] in possessione t. in comitatu t. existenti habitarum[c], que alias nobilium t. prefuisset, sed nunc prefatum t. titulo pignoris concerne[rent][d] iure et consuetudine huius regni nostri introire vellet.

Quare fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t. aliis absentibus homo noster ad facies prescriptarum[e] porcionum possessionariarum in dicta possessione t. habitarum[f] vicinis et commetaneis etc.

[a] A stockholmi példányban: *Wladislaus] Ferdinandus*. [b] A kéziratban hibásan: *possessionarie*. [c] A kéziratban hibásan: *habitorum*. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból. [e] A kéziratban hibásan: *prescriptorum*. [f] A kéziratban hibásan: *habitorum*.

60

[20r] **Relaxacio usure**[406]

Wladislaus etc. fidelibus nostris magnificis Stephano de Bathor, capitaneo aulicorum nostrorum, necnon Iohanni Bornemyza, castellanis castri nostri Budensis[407] ac iudicibus iudeorum nostrorum, preterea provido iudeo Mendel, prefecto eorundem iudeorum nostrorum, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos miserati inopiam et extremam paupertatem circumspecti t., in quam idem ex eo devenisse dicitur, quod his annis superioribus domina consors sua, ipso inscio et preter omnem requisicionem eiusdem universa clenodia, argenteria scilicet et alia queque immobilia, necnon peccunias monetas aureas, vestimenta, item et alias pene universas res ipsius clam et occulte quocumque dolo et arte seducta, ad manus iudeorum ibidem in dicta civitate nostra Pesthiensi residencium tradidisse, insuper vero racione summe capitalis per eam ad huiusmodi res et clenodia levate ab eo tempore magnam et notabilem summam peccuniarum in sortem usure eisdem iudeis solvisse dicitur, moti preterea et inducti supplicacione quoque certorum fidelium nostrorum, omnem illam usuram, quam idem t. deinceps racione huiusmodi rerum suarum per dictam consortem suam oppignoratarum ipsis iudeis solvere et pendere deberet, eidem ex gracia nostra speciali et regie potestatis plenitudine duximus remittendam et relaxandam, immo remittimus et relaxamus presencium per vigorem, statum ipsius capitalis summe per predictam feminam, ut prefertur, levate et reliquarum omnium rerum eiusdem t. premisso modo dilapidatarum iudicio vestro ac equitati et iusticie communi relinquentes et committentes. Quocirca fidelitati

406 Kiadása: MZSO V/1. 112. (A formuláskönyv alapján).

407 Báthory és Bornemissza tisztségeiről ezen oklevél kapcsán is lásd C. Tóth: Bátori (III.) István 133.

vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum t. vel eciam prefatam consortem suam racione et pretextu huiusmodi usurarum ad instanciam dictorum iudeorum intra vel extra iudicium impedire, turbare sew dampnificare vel eosdem ad solucionem eorundem cogere sew compellere nullo unquam tempore presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. In facto vero prescriptarum rerum et clenodiorum hoc modo dissipatorum diligentem atque fidam inquisicionem facere et exinde tandem iudicium et iusticiam atque equitatem rectam administrare modis omnibus debeatis et teneamini auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa et iusticia mediante. Secus non facturi. P. Datum.[408]

61

Relaxacio usure[409]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos compatientes paupertati fidelium nostrorum t., quam idem his preteritis disturbiorum temporibus incurrerunt, omnes usuras, que super clenodiis rebusque et bonis ipsorum apud quoscumque iudeos in civitatibus t. et t. commorantes pro pignore, ut dicitur, habitis, hucusque excreverunt, eisdem t. et t. simpliciter duximus relaxandas, immo relaxamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris comitibus sew iudicibus iudeorum pretactorum *[20v]* presentibus et futuris presentes visuris harum serie firmiter mandamus, quatenus pretactos t. et t. aut eorum quempiam racione prescripte usure, que, ut prefertur, super clenodiis rebusque et bonis ipsorum excreverunt[a], impedire, iudicare aut dampnificare nullatenus presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

[a] A sorok közé írva.

62

Relaxacio usure[410]

Wladislaus etc. fideli nostro egregio Stephano Deeshazy, administratori proventuum archiepiscopatus ecclesie Strigoniensis, s(alutem) et g(raciam). Hec paupercula domina relicta condam Thome parvi de Bayon, sicut intelligimus,

408 Legvalószínűbben 1508 és 1510 között kelt. Lásd C. Tóth: Bátori (III.) István 133–134.

409 Kiadása: MZSO V/1. 113. (A formuláskönyv alapján).

410 Kiadása: MZSO V/1. 129. (A formuláskönyv alapján).

levaverat quandoque a iudeis istic Strigonii commorantibus unum florenum, in cuius sortem nunc octo florenos pro usura ab eadem expetunt et nisi persolvere queat, fructus vinee sue presentis anni pro se iidem iudei vindimare[a] volunt. Nos vero paupertate eius moti, nolentes ipsam hoc modo vexari[b], omnem usuram eidem domine relaxavimus ita, ut ipsum unum florenum illis persolvat. Quare volumus et vobis committimus, ut intellecto hoc negocio ipsam dominam ultra capitalem summam astringi aut fructus vinee sue ab eisdem iudeis vindimari non permittatis. P. Datum.[411]

[a] Ezután kihúzva: *persolvere queat*. [b] Javítva erről: *vexare*.

63

Quando debitum alterius regia maiestas in se assummit

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis Michaeli de Pakos[412] et Barnabe Be[lay][413] banis nostris Nandoralbensibus, Zewreniensibus eorundemque vicebanis, necnon providis et circumspectis iudici et iuratis civibus oppidi nostri Karansebes, presentibus scilicet et futuris s(alutem) et g(raciam). Ad supplicacionem fidelis nostri egregii Nicolai filii condam Iacobi de Gerlysthye alter bani nostri Zwereniensis[414] mandaveramus vobis aliis litteris nostris, ut racione debitorum illorum, que per prefatum condam genitorem suum ad facta et negocia nostra levata et contracta sunt, eo quod debitorum ipsorum exolucio nos concernit et alioquin nos quoque in pluribus eidem condam Iacobo ba[no] racione sallarii sui debitores remansimus, ad nullius prorsus creditorum ipsius condam bani instanciam aut requisicionem eundem Nicolaum filium suum aut dominam Margaretham, relictam eiusdem condam bani turbare neque

411 Désházy tisztségviselése alapján az oklevél kelte 1512 és 1516 közé tehető. C. Tóth: *Főpapi archontológia* 31.

412 Paksy Mihály nándorfehérvári bánként 1513 és 1515 tavasza között adatolható. (*Archontológia* I. 146.)

413 Bélai Barnabás 1503–1522 között volt szörényi bán. Amikor Paksy is nándorfehérvári bán volt (vö. fentebb) Bélai jórészt I. Szelim szultán fogságában volt, ettől függetlenül a méltóságsorok tanúsága szerint nem vették el a címét (*Archontológia* I. 152., 116. jegyz.). Bélai 1513 decemberében érkezett Ulászló király követeként Edirnébe, majd egészen 1519 tavaszáig oszmán fogságban volt: Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 211. és Mikó: Bélai Barnabás.

414 Gerlistyei Jakab, szörényi bán 1494 és 1507 között (*Archontológia* I. 152.).

eciam domum aut alias hereditates eiusdem Nicolai et domine relicte cuipiam estimare aut inscribere deberetis, verum sicuti nunc pro parte ipsius Nicolai intelleximus ipsi mandato nostro satisfacere nolentes eosdem racione huiusmodi debitorum ipsius condam bani turbare velletis, displicere omnino nobis ex hoc ingerentes, cum autem exolucio debitorum ipsius bani per eum ad facta nostra levatorum nos concernat et alioquin nos [quoque][a], ut promisimus in pluribus eidem debitores remanserimus usque dum [debita][b] ipsa eidem Nicolao et domine relicte persolvere poterimus, nolentes eosdem *[21r]* hac racione vos turbari, mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter[c], ne ipsos t. et t. ad instanciam aliquorum creditorum dicti condam t. ad solucionem aliquam cogere neque domum aut alias hereditates ipsorum propterea dilapidare aut inscribere interea, ut prefertur, donec nos commode eisdem de debitis ipsorum satisfacere poterimus presumatis nec sitis ausi modo aliquali. Presentes perlectas etc. Datum.[415]

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból. [c] Utána kihúzva: *mandamus*.

64

Quando debitum alicuius regia maiestas in se assumit

Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Superiori anno nobis Wratislavie et in ducatu nostro Slesie agentibus fidelis noster venerabilis magister Franciscus prepositus Transsilvaniensis,[416] secretarius noster penuria magna rei pecuniarie et sumptuum adactus levaverat nomine mutui a societate vestra Fwkarorum ibidem Wratislavie residencium ducentos florenos, quos nos intuitu serviciorum eiusdem t. maxime ipsis temporibus nobis exhibitorum, ac pro refusione expensarum suarum, quas post nos facere protunc est coactus[a] super nos recepimus, et in sortem nostram per vos ex proventibus camere nostre Crempniciensis

415 Paksy és Bélai tisztségviselése alapján (lásd fentebb) kibocsátására 1513 és 1515 között kerülhetett sor.

416 Szeremlényi Ferenc királyi titkárról, erdélyi prépostról van szó, aki 1507-től lett királyi titkár, a címét 1515-ben vesztette el: Kubinyi: Királyi titkárok 7., Lakatos: Királyi titkárok 366–373. – Címereslevelét lásd **168**. sz. – Erdélyi prépost 1508-tól (C. Tóth: Várdai Ferenc 22.) egészen 1534-ig (Gálfi: Erdélyi káptalan 18.).

eisdem Fwkaris pro eo persolvendos deputavimus, immo deputamus per presentes, mandamus igitur fidelitati tue harum serie firmiter,[417] ut prescriptam summam ducentorum florenorum ad ipsam cameram nostram computare, et eisdem Fwkaris superinde ad racionem nostram satisfacere debeatis, quas quidem pecunias ad instar aliorum debitorum vestrorum, quibus nos vobis obligamur, similiter ex ipsis cameris excipiendi vobis dedimus facultatem, presentes pro vestra superinde expedicione reservantes. Datum.[418]

[a] Utána kihúzva: *ac pro refusione expensarum suarum*.

65

Quando debitum alicuius regia maiestas in se assummit

Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Cum superiori anno fideles nostros egregios t. et t. in certa nostra legacione ad servandam maiestatem serenissimam domini Polonie regis misissemus, iidem nostri oratores ob penuriam suorum sumptuum coacti fuerant levare a quodam Iohanne Bonner cive Craccovensi quadringentos florenos sub tali obligamine, ut ad instans festum beati t. tenerentur vobis hanc summam integre persolvere. Nunc autem nos in reditu ipsorum oratorum nostrorum ex eorum ore intelligentes peccunias ipsas ad facta et negocia nostra levasse, exolucionem ipsius summe, sicuti par erat et decens in nos recepimus, deputavimusque hanc ipsam summam per vos in sortem nostram de proventibus camere nostre ipsi t. restituendam, itaque volumus et fidelitati vestre mandamus, ut summam hanc t. florenos eidem Iohanni Bonner in sortem nostram ex proventibus illis camerarum nostrarum persolvere et nos consequenterque ipsos oratores nostros quietos et liberos facere, litterasque ipsorum obligatorias

417 Thurzó György körmöci kamaraispánhoz szól a parancs, aki az oklevél vélhető keltének idején (lásd alább) a körmöci kamaraispánságot betöltötte. Soós: Tiszségviselők 102.

418 Az oklevélben említett boroszlói tartózkodást illetően két időpontot vethetünk fel. Először 1510 márciusának elejét – ez nagyon rövid ideig tartott –, illetve 1511 elejét, amikor viszont több mint két hónapig a városban időzött. (C. Tóth: *A Magyar Királyság nádora* 210., 217.). Mindkét alkalom egybeesik Szeremlényi királyi titkárságával, lásd fentebb, talán mégis az utóbbi, hosszabb tartózkodás a valószínűbb. Ez esetben az oklevél 1512-ben kelt.

ab eodem t. excipere et nobis transmittere curetis. Presentes pro vestra superinde. Datum.[419]

66

[21v] **Annuencia cusionis monetarum**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attendentes fidelitates et multiplicia obsequiorum merita fidelis nostri t., que ipse, uti a certo edocti sumus, primum serenissimo condam t. felicis reminiscencie et expost, prout proprie nostre circumspectionis industria agnovimus, eciam maiestati nostre sub locorum et temporum varietate fideliter et constanter exhibuit et impendit, eidem t. comitatum urburarum et cusionis monetarum nostrarum regalium in civitate nostra t. ac eiusdem pertinentibus puta t. et t. vocatarum, omnia in partibus nostris Transsilvanensis existentibus simulcum officio cimenti sew purgacionis auri in locis superinde expressis moveri solito cum suis consuetis proventibus et obvencionibus usque ad vite sue tempora duximus committendum, immo de gracia nostra speciali committimus et conferimus presencium per vigorem, salvis tamen iuribus et proventibus nostris regalibus libertatibusque et consuetudinibus camere urburarum et cusionis[a] monetarum nostrarum prescriptarum semper remanentibus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[420]

[a] A kéziratban: *cussionis*.

419 A lengyel király nevének ismerete nélkül a dátumot nem tudtam meghatározni. Ulászló Lengyelországba küldött követségeit, amelyekben az uralkodó két nunciust is küldött, lásd Lakatos: Diplomaták II., 314/80. sz. (1506), 323/118. sz. (1511), 324/119. sz (1512.). A követek „egregius" címe alapján ezek közül csak az 1506. évi követség jöhetne szóba, amelyet Korlátkövi Osvát és Telegdi István bonyolíttak le. Az 1511. évi misszió egyik résztvevője Kázmér tescheni herceg volt, az 1512. éviben pedig Sárkány Ambrus működött közre, aki ekkor már a „magnificus" címet viselte. Utóbbira lásd Kubinyi: Ákosházi Sárkány Ambrus 271. – Vannak azonban olyan követségek is, ahol a küldöttek száma nem ismert pontosan: Lakatos: Diplomaták II. 292/10. sz., 294/22. sz., 304/51. sz., 311/67. sz. Végezetül számolhatunk olyan követjárással vagy követjárásokkal is, amelyet a szakirodalom – más forrás híján – mindeddig nem regisztrált.

420 Valószínűleg a szebeni, esetleg a nagybányai kamaráról lehet szó. Szóbajöhető tisztségviselőiket lásd Soós: Tisztségviselők 102–105., lásd továbbá még Gyöngyössy: Város és pénzverde.

67

Annuencia culture[a] minerarum et aperiencie fodina[rum]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod licet generale[b] regum sit liberalitate[c] sew donis unumquemque prosequi subditorum, illos tamen maioribus altioribusque dotibus et clarioribus titulis regalis extollere debet munificencia, qui non modo generositate sanguinis verum eciam uberioribus meritis excellenciora premia meruerunt, debitum respectum itaque habentem ad integerrimam fidem, militas(!) virtutes et preclara merita fidelis nostri sincere dilecti, magnifici t., qui sicuti claritate sanguinis, quo nobis propinqua linea attinet, sic et multimodis parentum et suis virtutibus et obsequiis merito se inter cete[ros] reddidit honorandum, nam sicuti progenitores sui parentum nostrorum temporibus sic et ipse nostro tempore prudentibus consiliis et potentibus armis status reg[ni] semper conservatores fuere et columpne,[421] adeo ut eciam inter alios nostros fideles maxime eiusdem viri industria et cooperacione huius regni nostri Hungarie feliciter reddita sit processio, totaque nacio et resp(ublica) eiusdem regni sublatis internis scismaticis sedicionibus[d], qui[e] se se[f] ab obediencia nostra distraxerant concorditer nos naturalem eorum regem et dominum recognoverunt [et][g] susceperunt cum effectu. Volentes itaque viro tot meritis claro aliquam favoris vicem rependere, eidem de gracia nostra speciali et mere pot[estatis] nostre plenitudine[h] id duximus annuendum et concedendum, [immo][i] annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse suique heredes et posteritates universi ubicumque in montibus tenutis et territoriis castrorum, civitatum, oppidorum, possessionum et villarum suarum ubilibet intra ambitum regni dicti nostri Hungarie et partibus sibi subiectis habitarum mineras auri, argenti, cupri, ferri, plumbi, stannui et aliorum quorumcumque metall[orum] reperiri et inveniri poterunt, eas aperire, fodere, colere, laborare, aperiri[que][j] *[22r]* fodi, coli et laborari facere, universosque fructus proventuum et quaslibet utilitates ex huiusmodi mineris, auri, argenti etc. et aliorum

421 A fentebb írtak – ti. a királyi családdal való valamilyen rokonság, illetve az, hogy a meg nem nevezett főúr felmenői is már a királyság támaszai voltak – miatt gondolom úgy, hogy a Cillei család egyik tagjáról lehet szó; az oklevél további tartalma alapján (országon belüli lázadás az uralkodó ellen) vagy Zsigmond, vagy V. László kora jöhet szóba. Zsigmond, mint az oklevél esetleges kiadója ellen szól, hogy az adományozott – ez esetben talán Cillei Hermann vagy fia, Frigyes – felmenőiről is mint a királyság támaszairól ír a szöveg. V. László korában az oklevél és a privilégium kedvezményezettje Cillei Ulrik lehetett.

metallorum predictorum provenientes perpetuis successivis temporibus universis percipere valeant atque possint ex presenti nostre maiestatis annuencia concessionique et gracia speciali, salvus iuribus alienis, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] A sorok közé írva; az eredeti olvasat: *culcionis*. [b] Utána kihúzva: *sit*. [c] Eredeti olvasat: *libertate*. [d] A sorok közé írva. [e] A sorok közé írva. [f] Utána kihúzva: *verumeciam*. [g] Kiegészítve a stockholmi példányból. [h] Utána kihúzva: *rependere eidem*. [i] Kiegészítve a stockholmi példányból. [j] Kiegészítve a stockholmi példányból.

68

Alia similis

Wladislaus etc. fidelibus nostris spectabili et magnifico Iohanni de Zapolya etc. waywode parcium regni nostri Transsilvanarum et Siculorum nostrorum comiti eiusdemque vicewaywodis preterea egregiis et nobilibus universitati nobilium quorumlibet comitatuum earundem parcium, cunctis eciam alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris, ubivis in eisdem partibus Transsilvanensibus constitutis et existentibus presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quoniam hii t. et t. partes illas nostras perlustrantes proposuerunt nobis, qualiter ipsi suo ingenio atque arte maiestati nostre primum et deinde regno nostro atque eciam sibimet ipsis ex mencione et cultura minerarum auri et argenti ibidem in partibus ipsis non mediocre commodum et utilitatem facere et reportare possent, supplicantes maiestati nostre pro securitate eorum, quatenus liceret eis ubique istic tales mineras et metalla tute et secure et sine cuiuspiam impedimento aperire et colere, quibus nos ad supplicacionem certorum fidelium nostrorum annuimus et concessimus annuimusque et concedimus per presentes, ut ubicumque in partibus ipsis nostris Transsalpinis mineras huiusmodi auri, argenti reperire poterunt, eas libere ubique ad spacia duorum miliarium circumquaque a loco principii huiusmodi minerarum per eos inchoandi aperire et colere aperirique et coli facere sine ullo quorumpiam impedimento possint et valeant. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus predictos t. et t. cum ipsorum familiaribus in inchoacione et cultura huiusmodi minerarum auri et argenti impedire, turbare et turbari facere nusque et nequaquam presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.[422]

[422] A datálást illetően Szapolyai János erdélyi vajdaságán és II. Ulászló uralkodásán kívül nincsen támpont; az előbbiek alapján 1510 novembere és 1516 márciusa között kelt.

69

Annuencia vadi

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos pensantes et non inmerito in nostro regali animo revolventes fervidam illibate fidelitatis constanciam perfecteque devocionis zelum, sed et multiplicibus gratuitis nobis iam prestitis, obsequiis et complacenciis fidelis nostri magnifici t. moti, quibus ipse ab eo tempore presertim, quo continue familiaritatis cognicione mediante, de ipso plena constitit noticia, celsitudini nostre, cum omni sinceritatis zelo quottidiana evidencii experiencia teste se studuit exhibere eoque accuracius deinceps (ut non dubitamus) studebit gratum reddere et acceptum, quo sibi nostram benivolenciam fructuosam persenserit affuisse, horum igitur suorum intuitu meritorum volentes aliquantulum suis votis respondere, ad sue supplicacionis instanciam *[22v]* nobis propterea oblate, eidem de mera nostre regie potestatis plenitudine et ex gracia speciali annuendum duximus et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse circa possessionem suam t. vocatam in comitatu t. habitam secus fluvium t. sitam et insuper in[a] eodem fluvio Danubii vadum seu transsitum navalem instituere, hominesque cuiuscumque status existant, pariter cum omnibus ipsorum rebus et bonis hincinde transvadum volentes transduci et transferri facere, idemque vadum navibus carinis et aliis ad ipsum vadum correquisitis instrumentis fulcire ac tandem ipse suique successores et heredes sub illis libertatum prerogativis proventibus et emolumentis ac tributis sew exaccionibus[b], quibus cetera vada in eodem fluvio existencia tenentur et gubernantur, perpetuo tenere, possidere et habere valeat atque possit, ex presenti nostre maiestatis annuencia et gracia speciali absque tamen preiudicio vadorum et iurium aliorum, harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum etc. Datum.

[a] A szó sorok közé írva. [b] Utána kihúzva: *perpetuo tamen possidere et habere valeat*.

70

Annuencia ereccionis castelli

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum supplicacionis instanciam per eos pro parte t. nostra propterea porrecte maiestati, tum eciam pro fidelibus serviciis eiusdem t.[a] sacre corone primi et deinde maiestati nostre etc. exhibitis et impensis, eidem ex gracia nostra speciali duximus annuendum et concedendum, immo annuimus et concedi-

mus per presentes, ut ipse in aliquibus possessionum suarum in quibuscumque comitatibus existentibus, ubi sibi conveniencius videbitur unum castellum sew fortalicium ligneum aut lapideum cum propugnaculis meniis fossatis et aliis edificiis ac munimentis construere et edificari facere constructumque et edificatum iure perpetuo et irrevocabiliter instar aliorum iurium suorum possessionariorum tenere et possidere valeat atque possit, salvo iure alieno, ita tamen, quod idem et heredes sui, sicuti eciam ipse t. promisit, nobis de ipso castello sew fortalicio huic regno et regnicolis nulla unquam dampna incommoda et nocumenta inferant quovis modo, alioquin presens nostra annuencia nullius sit vigoris sew firmitatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *maiestati nostre primum et deinde*.

71

Annuencia similis

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos tum ad humillime supplicacionis instanciam fidelis nostri t. per eum pro parte fidelis nostri t. nostre propterea porrecte maiestati, tum vero attentis et consideratis multimodis fidelitatibus et fidelibus serviciis eiusdem t. per eum primum *[23r]* sacre huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate exhibitis et impensis, eidem t. id duximus annuendum et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse in facie sew territorio alterius possessionis sew porcionis possessionarie in quibuscumque comitatibus regni nostri existentis et habite, in loco scilicet illo, ubi ei competencius videbitur, unum castellum sew fortalicium ligneum aut lapideum, prout voluerit cum propugnaculis menibus fossatis et aliis necessariis edificiis construere erigereque et edificare constructumque[a] erectum et edificatum ipse tandem et heredes sui iure perpetuo et irrevocabiliter instar aliorum iurium suorum possesionariorum tenere et possidere valeant atque possint, salvo iure alieno, ita tamen, quod idem t. vel heredes sui de ipso castello sew fortalicio regno et regnicolis nostris dampna et nocumenta et iniurias non inferant, alioquin presens nostra annuencia nullius sit vigoris sew momenti aut firmitatis, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] Utána kihúzva: *et edificare*.

72

Annuencia, ut homagium civium t. ducenti floreni sint[423]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod fideles nostri providi et circumspecti iudex ac Martinus Eppel et Laurentius Beek iurati cives civitatis nostre Koloswariensis ipsorum ac tocius communitatis eiusdem civitatis nostre nominibus et in personis nostrorum accedentes in aspectum lamentabiliter nobis exposuerunt, qualiter gravibus et intollerabilibus iniuriis et oppressionibus per nobiles eidem civitati vicinos et eciam alios indigne sepenumero afficerentur, adeo, ut nonnunquam vix eciam periculum personarum suarum evitare possent, et plerumque eciam interficerentur, id vero impune et sine ulla animadversione iidem nobiles in eos tanquam vilis et abiecte alicuius condicionis homines perpetrarent, et maxime ea fiducia ducti, quod homagium eorundem civium nostrorum non maius esset, quam alterius cuiuscumque humilis et vilis rustici, supplicantes igitur maiestati nostre iidem cives nostri, ut eos nostra regia auctoritate a tali oppressione protegere dignaremur. Nos igitur, qui eos ipsos cives nostros manutenere et conservare tenemur, quo omnibus eos opprimendi occasio et licencia adimatur, et tales violenti ab eorum oppressione se se de cetero magis contineant, ipsos cives nostros et civitatem nostram Koloswariensem, hoc et tali munere ac libertatis prorogativa exornandos, hancque immunitatem dandam eisdem duximus. Quod videlicet uniuscuiusque ipsorum civium et colonorum atque inhabitatorum ipsius civitatis nostre t. tam intra muros, quam extra in suburbiis commorancium et existencium, presencium et futurorum ad instar civium nostrorum Budensium homagium ducentorum florenorum *[23v]* sit et existat ita, quod quandocumque et quocienscumque de cetero de homagio ipsorum civium nostrorum aut alterius eorum lis aut causa aliqua usque emerget, et ad solucionem huiusmodi homagii deventum in iure fuerit eisdem civibus nostris Koloswariensis aut eorum altteri civis scilicet intererit, non sicuti aliis communis et vilis condicionis rusticis sed tanquam civibus nostris Budensibus hoc ipso privilegio a vetustis temporibus gaudentibus semper deinceps ac imperpetuum tam intra, quam extra iudicium pro homagio eorum ducenti floreni ubivis absque omni excepcione, cavillacione adinventoque ullo colore adiudicentur decernanturque ac decerni cum effectu debeant solvendi parique in hoc privilegio et immunitate cum prefatis civibus nostris Budensibus iidem t. absque ulla quorumpiam contradiccione perpetuo

423 Az oklevél eredeti példánya kiadva: Jakab: *Oklevéltár* I. 325–327.

uti, frui et gaudere possint et valeant, immo exornamus damusque et concedimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendissimo in Christo patri domino Thome etc. sancti Martini in montibus sancte Romane ecclesie presbitero etc., amico et compatri nostro charissimo ac futuro personalis presencie nostre locumtenenti, item spectabili et magnifico Emerico de Peren perpetuo comiti Abawywariensis ac regni nostri Hungarie palatino etc., necnon comiti Petro de Bozyn et de Sancto Georgio iudici curie nostre, vestrasque in iudicatu vicesgerentibus, modernis scilicet et futuris, preterea spectabili item et magnifico Iohanni de Zapolya waywode parcium nostrarum Transsilvanarum etc. eiusdemque vicevaywodis, presentibus scilicet et futuris, necnon egregiis magistris prothonotariis ac comitibus et vicecomitibus ac iudicibus nobilium quorumcumque comitatuum, cunctis eciam aliis regni nostri huius et tam parcium predictarum Transsilvanarum, quam eciam aliarum eidem subiectarum iudicibus et iustuciariis, ecclesiasticis scilicet et secularibus presentibus, ut prefertur, et futuris presentes visuris harum serie firmiter mandamus, quatenus dum et quandocumque, ut premittitur, aliqua lis et causa pretextu huiusmodi homagii dictorum civium nostrorum Koloswariensium aut alterius eorum, coram vobis vel altero vestrum de cetero emerget et monebitur eisdem civibus aut illi ex eis, cui interesse videbitur contra quoscumque et cuiuscumque status, condicionis et linguagii existant, pro homagio eorum iuxta huiusmodi nostram gr[aciosam][a] eisdem civibus nostris datam libertatem ad instar civium nostrorum Budensium ducentos florenos semper adiudicare persolvendosque irremissibiliter decernere mod[is omnibus][b] debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis, presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus, earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum.[424]

[a] Kiegészítve a stockholmi példányból. [b] Kiegészítve a stockholmi példányból.

73

[24r] **Alia annuencia similis priori**

Nos[425] etc. memorie commendamus etc., quod fidelis nostri reverendissimus in Christo pater dominus Georgius episcopus ecclesie Quinqueecclesiensis,

424 1512. aug. 10. kelt, miként az említett eredeti példányban áll.

425 II. Ulászló.

cancellarius et compater noster,[426] nobis sincere dilectus, nostram accedens in presenciam, nominibus et in personis fidelium nostrorum prudentum et circumspectorum iudicis et iuratorum, ceterorum civium, hospitum et incolarum ac tocius communitatis oppidi Tholnensis maiestati nostre declaravit, qualiter ipsi cives eorumque posteri a serenissimo principe condam domino Ladislao rege,[427] predecessore nostro felicis reminiscencie ad intercessionem nonnulorum fidelium suorum certis armorum insignibus ad instar liberarum civitatum nostrarum huius regni nostri cum ea omni prerogativa, qua ipse civitates libere armis eorum utantur et gaudent, condecorati fuissent et essent, superindeque litteras eciam efficacissimas haberent, supplicans maiestati nostre idem dominus Georgius episcopus, sub cuius proteccione idem oppidum reliquaque queque bona ecclesie Albensis nomine nepotis et fratris sui, fidelis scilicet nostri reverendi domini Laurencii prepositi eiusdem ecclesie existunt,[428] ut huiusmodi graciosam annuenciam et concessionem prefati condam domini Ladislai regis dicto oppido, ut premittitur, factam, nostra regia munificencia ac auctoritate pro eisdem civibus ac tota communitate eiusdem oppidi roborare et confirmare dignaremur. Nos igitur, qui amplitudinem civium semper graciose fovere et eorum commodo atque conservacioni intendere consuevimus ad huiusmodi supplicacionem et intercessionem prefati domini episcopi et compatris nostri charissimi eiuscemodi arma et insignia dictorum civium et incolarum ipius oppidi t. consequenterque litteras prescriptas dicti condam Ladislai regis superinde, ut premittitur, confectas et emanatas,[429] quas[a] presentibus pro sufficienter expressis haberi et censeri volumus, pro eisdem civibus et tota communitate eorum, presentibus scilicet et futuris imperpetuum roboramus et confirmamus, annuentes eisdem nos quoque presentibus et concedentes, ut ipsi et eorum posteri huiusmodi armis et eorundem immunitate et prerogativa[b] instar prefatarum liberarum civitatum nostrarum in perpetuum, uti, frui et gaudere libere possint et valeant, ut autem iidem cives et inhabitatores dicti oppidi, presentes scilicet et futuri, regia nostra erga se liberalitate allecti et suffulti nobis et serenissimo domino Ludovico regi, coronato filio nostro charissimo[430] atque

426 Szatmári György kancellár (1503–1524), pécsi püspök (1505–1521). *Archontológia* I. 46., 71.

427 V. László királyról (1440–1457) van szó.

428 Kretschmer Lőrinc fehérvári prépost (1513. jan. és 1543. okt. között adatolható – C. Tóth: *Főpapi archontológia* 137.)

429 Említi az oklevél e szakaszát Holub: Pécs város pecsétjei 138.

430 A későbbi II. Lajos királyról (1516–1526) van szó.

dulcissimo nunc et deinceps quoque semper in his, in quibus opus unquam emerget, pro eorum modulo liberius servire possint, intuitu cumulatissimorum nobisque graciosissimorum serviciorum simul et singularis supplicacionis prefati domini episcopi et compatris nostri eosdem cives, populos universos dicti oppidi t., presentes scilicet[c] futuros a statu vilis et abiecte condicionis rusticorum ex gracia nostra regia existentes hac et tali libertatis prerogativa exornandos talemque immunitatem eisdem dandum et concedendum duximus, ut a modo deinceps uniuscuiusque dominorum *[24v]* civium et colonorum atque inhabitatorum ipsius[d] oppidi Tholnensis presencium, ut prefertur et futurorum ad instar verorum nobilium huius regni homagium ducentorum florenorum sit et existat ita, quod quandocumque et quocienscumque, ut in precedenti etc.[431]

[a] A sorok közé írva. [b] Utána kihúzva: *ad*. [c] Eredeti olvasat: *et*. [d] A kéziratban: *ipius*.

74

Annuencia, ut oppidum t. muro circumvallare possit

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad supplicacionem fidelis nostri spectabilis et magnifici Petri comitis de Bozyn et de Sancto Georgio, iudicis curie nostre,[432] tum eciam consideratis fidelitate et serviciis eiusdem nobis et sacre corone nostre per eum exhibitis, id eidem ex gracia nostra duximus annuendum et concedendum, ut ipse oppidum suum t. vocatum muro et fossatis ac aliis necessariis propugnare, circumvallare ac munire et fortificari facere possit et valeat, ita tamen et tali condicione, ne ipse comes Petrus aut heredes et successores sui ex ipso oppido huic regno nostro aut[a] quibuspiam subditis nostris vel vicinis et commetaneis eiusdem loci aliqua dampna, nocumenta et hostilitates inferre ullo unquam tempore audeant, immo annuimus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[433]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *nec*.

431 Szatmári György pécsi püspöksége, Kretschmer Lőrinc fehérvári prépostsága és II. Ulászló uralkodása ideje alapján az oklevél 1513–1516 között kelt.

432 Szentgyörgyi és Bazini Péter gróf, országbíró 1500 és 1517 között. *Archontológia* I. 90.

433 Az oklevél feltehetően 1510 után kelt, amikor Szentgyörgyi az erdélyi vajdai címet már nem, ám az országbíróit még betöltötte.

75

Deputacionis[a] preceptoria per modum annuencie pulchra

Wladislaus etc. fideli nostro magnifico Ambrosio Sarkan,[434] libero domino de Olnod ac tricesima[tori] nostro Posoniensi[435] eiusdemque hominibus et vicesgerentibus tam in eadem, quam aliis trices[imis] nostris constitutis et existentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos illos octingentos et quindecim florenos, debita scilicet nostra, quibus nos fideli nostro pru(denti) et circumspecto t., civi et inhabitatori huius civitatis nostre Budensis tempore thezaurariatus egregii Benedicti de Bathyan[436] pro variis rebus ab eodem per ipsum Benedictum Bathy[an] ad facta et negocia nostra in credenciam levatis et receptis obligati mansimus, [ex quo][b] hoc tempore variarum et multiplicium aliarum necessitatum nostrarum eidem civi nostro solucionem facere non possumus, ne scilicet idem in dampno maneat, et ut ipse quoque hiis, a quibus huiusmodi res similiter levaverat, satisfacere possit, et hereditates [suos][c] per hoc non amittat, ex proventibus eiusdem tricesime nostre Posoniensis eidem t. apud vos tali modo persolvendis deputavimus et deputamus presencium per vigorem, quod videlicet huiusmodi summa octingentorum et quindecim florenorum in sortem ac ad racionem solucionis illius tricesime, quam idem de rebus et bonis p[er] eum ex Wienna aut aliunde de partibus forensibus ad hoc regnum [nostrum][d] afferendis et apportandis facere teneretur, computari eidemque t.[e] relaxari nostram ad racionem per [vos][f] debeant, et hoc per quatuor annos integros a data presencium computando fieri [et] expleri debeant, ita videlicet, quod unoquoque anno usque ad explecionem ipsorum q[uatuor] annorum singuli ducenti floreni eidem t. ex tricesima per eum solvenda in sortem rehabicionis prescriptorum suorum debitorum defalcentur defalcarique. *[25r]* Volumus igitur, et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus et committimus, quatenus huiusmodi deputacioni per nos preafato t. premisso modo facte locum dare et ipsam summam t. et t. florenorum eidem infra tempus premissum nostram, ut prefertur, ad racionem ex ipsa tricesima, quam idem solvere, ut prefertur, de rebus suis deberet defalcari, sicque eundem contentum reddere

---

434 (Ákosházi) Sárkány Ambrus II. Ulászló uralkodása alatt a pozsonyi és a soproni ispánságot töltötte be, 1501 és 1510 között, illetve 1506 és 1509 között (*Archontológia* II. 190., 235.).

435 Erről bővebben lásd Kubinyi: Ákosházi Sárkány Ambrus 268–269.

436 Batthyány Benedek a Jagelló-korban kétszer viselte a kincstartói tisztséget, 1506 és 1509, majd 1510 és 1511 között. (*Archontológia* I. 132.)

debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis, presentes vero habita et expleta solucione et defalcacione prescripte summe pro vestra tandem superinde expedicione reservetis. Datum.[437]

[a] Ez a szó egy, a másoló kezétől eltérő írással, utólag a sor elejére írva. [b] A stockholmi példányból kiegészítve. [c] A stockholmi példányból kiegészítve. [d] A stockholmi példányból kiegészítve. [e] Utána kihúzva: *ex tricesima per eum solvenda in sortem rehabicionis*. [f] A stockholmi példányból kiegészítve.

76

Annuencia quedam super termino[a]

Nos etc., quod nos considerantes defectus et impedimenta illa, que hoc anno in partibus nostris Transsilvanis in auricampsione, cuius officio fidelis noster egregius Iohannes Lwlyay comes camere nostre Cibiniensis de nostra voluntate preest facta fuisse dicutur, cum igitur ex eo, tum intuitu fidelitatis et serviciorum eiusdem Iohannis t. nobis iam a pluribus annis exhibitorum, id eidem annuendum et concedendum duximus, ut annus arendacionis cimenti nostri Cibiniensis, qui pro festo beate Margarethe virginis[438] proxime preterito expletus est, usque ad festum beati Bartholomei apostoli[439] similiter nunc preteritum differatur et prorogetur et terminus huiusmodi arendacionis in ipso festo beati Bartholomei finitus et expletus esse intelligatur, censerique debeat, immo annuimus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[440]

[a] A *super termino* szavak utólag, egy, a másoló kezétől eltérő írással beírva.

437 Mivel az oklevél Batthyány Benedek kincstartóságáról múlt időben beszél, Sárkány Ambrust pedig nem nevezi ispánnak, továbbá azt is tudva, hogy az utóbbi Ónod várát 1510-ben kapta meg, az oklevél legvalószínűbben Batthyányi Benedek második kincstartósága (1510–1511) után, 1512–1516 közöttre datálható.

438 Jún. 10.

439 Jún. 24.

440 Lulai János szebeni kamaraispán volt 1499 és 1521 között. Személyéről legújabban lásd Lővei – Weisz: Síremlékek 258–259., Soós: Tisztségviselők 105. (1500 és 1521 között adatolva), Gyöngyössy: Város és pénzverde 152. – Az oklevél kiadójaként mindkét Jagelló uralkodó szóba jöhet, de II. Ulászló a valószínűbb.

77

Annuencia, ut oppidum t.[441] **ad se redimere possit**[442]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos in animum revocantes fidelitatem et fidelia illa[a] grataque servicia fidelis nostri egregii Alberti Lonyay,[443] que idem sacre corone regni nostri primum, deinde vero maiestati nostre in plerisque legacionibus fidei et industrie sue per nos creditis et commissis, tum eciam aliis in rebus et negociis intra aulas curie nostre regie cum omni fidelitatis constancia exhibuit et impendit, quorum nos racionem habere volentes, annuendum eidem Alberto Lonyay duximus et concedendum, ut ipse oppidum Mezewkewesd vocatum in comitatu Borsodiensi habitum, quod videlicet alter per serenissimam condam dominam Beatricem reginam egregio condam t. pro tria milibus florenis impignoratum et inscriptum fuerat, nunc vero per mortem eiusdem t. ad heredes et superstites ipsius condescensum est, ab eisdem heredibus et superstitibus ipsius condam t. pro eadem summa, in qua idem condam t. illud, ut prefertur, tenuit, nostro nomine ad se redimere illudque infra tempus redempcionis eiusdem ipse t. et sui heredes modo infrascripto tenere possint et valeant, ita videlicet, quod idem t. etc. quod quidem oppidum dum nos et serenissimus dominus Lodovicus rex vel eciam domina Anna reginula, heredes scilicet nostri charissimi aut eorundem successores ab eodem Alberto aut suis heredibus rehabere voluerimus aut voluerint, teneatur idem t. et sui heredes sint astricti mox et incontinenti facto et habito superinde recto et vero compoto explecionis dicte summe capitalis, rehabita prius a nobis vel ipsis nostris[b] *[25v]* heredibus vel successoribus eorundem regibus Hungarie ea summa, qua eisdem debere iuxta huiusmodi racione et conputum videbuntur, prefatum oppidum sine ulteriori remittencia et difficultate reddere et remittere manusque suas et suorum de eodem penitus excipere et excipifacere, si vero interea ex predicta medietate census eiusdem oppidi summa prescripta inscripcionis explebitur, teneatur idem t. et sui heredes similiter absque omni requisicione nostra et eorundem heredum et successorum nostrorum nobis vel eisdem nostris successoribus simpliciter et absque ulla solucione remittere, immo annuimus et con-

441 Mezőkövesd, mint a szövegből kiderül.

442 A szöveget kétszer másolták a kódexbe, lásd még **274**. sz. alatt.

443 Életrajzát lásd: Pálosfalvi: *Noble Elite* 204–207.

cedimus, deputamusque et defalcamus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[444]

[a] Utána kihúzva: *servicia*. [b] Tévedésből kétszer leírva.

78

Annuencia quedam[445]

Wladislaus etc. fideli nostro reverendo domino Ladislao de Zalka, episcopo ecclesie Waciensis,[446] secretario nostro[447] et gubernatori bonorum serenissimorum liberorum nostrorum[448] eiusdemque officialibus per eum in insula nostra Chepel constitutis, modernis scilicet et futuris, presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Quia nos fidelibus nostris universis civibus et incolis huius oppidi nostri Kewy id annuimus et concessimus, ut ipsi omnia ligna sicca et arida, que in insula nostra Somorlo vocata infra idem oppidum existencia habentur, libere ac absque omni impedimento et solucione excidere et excidi facere illisque uti, fenum eciam, quod intra illam insulam crescit, similiter libere defalcare et defalcari facere illisque similiter uti et frui possint et valeant, ita tamen, quid ligna viridea et cruda non tangant. Preterea si quid piscium ex locis declinibus in eadem insula existentibus, que videlicet et inundacione Danubii repleri unquam contingerent, illis quoque uti et frui possint et valeant, tamen sub strictissimo nostro mandato, ne per huiusmodi falcacionem feni et piscacionem feras et animalia in ipsa insula existencia hincinde propellere aut inquietare sew in pascuis earum impedire presumant, alioquin si manus suas aut ad venacionem ferarum ipsarum vel ulterius, quam concessimus, extendere videbuntur

444 Jóllehet az oklevélben szereplő nevek (a néhai Beatrix királyné és II. Ulászló gyermekei) alapján csak egy terminus post quem-et lehetne az 1508. évben meghatározni, szerencsés módon fennmaradt Lónyay Albert egy levele, amelyben éppen erről a királyi engedélyről ír. A misszilis 1513 decemberében kelt (Pálosfalvi: *Noble Elite* 207.), ennélfogva az engedély is leginkább ezen évre keltezhető.

445 Regesztája: Bártfai Szabó: *Pest* 315/1212. sz. – A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **364**. sz. alatt.

446 Szalkai László váci püspök 1513 augusztusától 1523 szeptemberéig (*Archontológia* I. 50.).

447 Püspöksége éveiből – Ulászló király uralkodása alatt – királyi titkárként 1513 és 1516 között mindegyik évben adatolható: Lakatos: Királyi titkárok 372–374.

448 Mint a királyi gyermekek jószágkormányzója 1508 és 1513 között tűnik fel: Kubinyi: Szalkai László 104.

vel comperti fuerint eo facto ab hac nostra graciosa annuentia cecidisse videantur, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus huiusmodi ligna sicca, que prefertur, in dicta insula Somorlo habentur, eisdem civibus et incolis dicti oppidi nostri Kewy libere et absque aliqua pensione excidi fenum eciam ibidem habitum defalcari piscaturaque dictorum locorum eisdem civibus absque ulla solucione uti et frui permittere et permittifacere d[ebeatis] et teneamini. Secus non facturi. Presentes vero etc. Datum.[449]

79

[26r] **Consensus**

Nos etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri egregii Balthasar t. exhibite sunt nobis et producte quedam littere fidelis nostri reverendi in Christo patris domini t. in pargameno privilegialiter confecte, quibus mediantibus dictus t. ab una, ac nobiles domine t. et t. ab alia partibus quandam mutuam ordinacionem et disposicionem inter se se de et super certis bonis et iuribus possessionariis infranominandis modo et ordine inferius in tenore earundem litterarum contentis fecisse dinoscuntur tenoris infrascripti supplicatum itaque maiestati nostre pro parte eiusdem t. extitit, ut easdem litteras ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes litterisque nostris privilegialibus inseri et inscribi facientes premisse ordinacioni et disposicioni aliisque omnibus et singulis inferius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium consensum pariter et assensum prebere dignaremur. Quarumquidem litterarum tenor talis est.[450] Nos igitur premissa supplicacione pro parte prefati t. modo, quo supra, nostre porrecta maiestati regia benignitate exaudita clementer et admissa prescriptas litteras dicti t. ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes presentibusque litteris nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali inseri facientes, quoad omnes earundem con-

449 Szalkainak az oklevél elején említett három méltósága, tisztsége – jelen ismereteink szerint – egyedül az 1513. évben esett egybe, ennélfogva az oklevél ebben az esztendőben kelhetett, mégpedig az év utolsó hónapjaiban. Ez azonban csupán feltevés, amely ráadásul támadható is: Szalkai váci püspökségének pápai megerősítésére csak 1515 augusztusában került sor, ám a királyi oklevél nem electus-nak címzi. Ha az említett jószágkormányzóságára 1513-as követően is feltűnne adat, értelemszerűen módosítaná az irat lehetséges keltét.

450 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

tinentes clausulas et articulos eatenus quatenus cedere rite et legittime existunt emanate viribusque earum veritas suffragatur, premissis mutue ordinacioni et disposicioni aliisque omnibus et singulis superius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium et graciosum consensum prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum. Et nichilominus attentis et consideratis fidelitate et serviciis eiusdem t. per eum sacre imprimis etc. et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate cum omni fidelitatis constancia exhibitis et impensis totum et omne ius nostrum regium, si quod in dictis possessionibus t. et t. qualitercumque haberemus aut eedem etc. simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet memorato t. dedimus, donavimus et contulimus, immo damus[a], donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum salvo iure alieno, harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum quout Rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] Figyelmetlenségből kétszer leírva.

80

[26v] **Consensus**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri honorabilis plebani parochialis religiosorum fratrum heremitarum in claustro beate Marie Magdalene in possessione Jenew[451] fundato degencium exhibite sunt nobis et[a] presentate quedam littere honorabilis conventus cruciferorum de Alba in papiro a tergi impressive consignate, quibus mediantibus nobilis Iohannes Chakan filius condam t. onera et quelibet gravamina nobilis t.[b] fratris aliorumque omnium fratrum et consanguineorum suorum super se assumens totalem porcionem suam possessionariam in prefata possessione t. vocata in comitatu t. existente habitam et item aliam porcionem possessionariam in possessione t. appellata in eodem comitatu t. habitam, quam nobilis Thomas t. filius t. ex inscripcione et donacione eiusdem t. possidet, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentibus quibuslibet prefato claustro consequenterque fratribus heremitis in eodem claustro pro tempore degentibus pro refrigerio et salute anime sue modo et ordine ac condicionibus inferius in tenore earundem litterarum contentis legasse, donasse et imperpetuum appropriasse dinoscebatur, tenoris infrascripti, supplicatum igitur extitit maiestati nostre pro parte

451 A (nagy)jenői pálos kolostorról van szó Veszprém megyében.

dictorum fratrum, ut easdem litteras ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et accepta habentes litterisque nostris privilegialibus inseri et inscribi facientes premisse legacioni ac donacioni aliisque omnibus et singulis inferius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium consensum pariter et assensum prebere dignaremur. Quarumquidem litterarum tenor talis est.[452] Nos igitur premissa supplicacione pro parte prefatorum fratrum heremitarum maiestati nostre modo, quo supra, porrecta regia benignitate exaudita clementer et admissa prescriptas litteras dicti conventus cruciferorum de Alba non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas presentibusque litteris nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali insertas quoad omnes earundem continentes clausulas[c] eatenus, quatenus eedem rite et legittime existunt, emanate, viribusque earum veritas suffr[agari][d] ratas, gratas et acceptas habentes litterisque nostris presentibus inseri facientes[e] premissis[f] legacioni, donacioni et perpe[tuali][g] apropriacioni aliisque omnibus et singulis superius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium consensum prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum[h], et nichilominus ob illam spem et devocionem, quam erga beatem virginem gloriosam, in cuius nomine glorioso claustrum dictorum fratrum fundatum et constructum extitit, gerimus et habemus, totum et omne ius nostrum, si in prescriptis porcionibus possessionariis in dictis possessionibus t. et t. omni[no][i] in prefato comitatu t. existentibus habitis, qualitercumque haberemus aut nostr[am][j] ex quibuscumque causis, viis, modis et racionibus concerneret maiestatem, simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet etc. memorato claustro consequenterque fratribus heremitis in eodem pro tempore [degentibus][k] in et pro perpetua elemosina dedimus, donavimus et contulimus, immo[m]

[a] Utána kihúzva: *producte*. [b] Utána kihúzva: *aliorum*. [c] A *quoad omnes earundem continentes clausulas* szavak a sorok közé írva. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból. [e] A *litterisque nostris presentibus inseri facientes* szavak a sorok közé írva. [f] Eredeti olvasat: *premissisque*. [g] Kiegészítés a stockholmi példányból. [i] A *prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum* szavak a margóra írva. Az eredeti szöveg: *pariter et assensum prebe[mus]* volt, ezt kihúzták. [j] Kiegészítés a stockholmi példányból. [k] Kiegészítés a stockholmi példányból. [l] Kiegészítés a stockholmi példányból. [m] A szöveg vége hiányzik.

452 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

81

[27r] **Consensus**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri magistri Iohannis t. exhibite sunt nobis et presentate quedem littere sue in papiro patenter confecte, quibus mediantibus idem t. totalem possessionem suam t. vocatam in comitatu t. existentem simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinentiis quibuslibet, ecclesie beate Marie virginis in oppido suo t. fundate, consequenterque plebano eiusdem ecclesie, pro tempore constituto pro perpetua missa modo et ordine ac condicionibus inferius in tenore earundem litterarum contentis[a], perpetuo dedisse, annexisse donasseque et contulisse dinoscitur tenoris infrascripti.[453] Supplicatum itaque extitit maiestati nostre pro parte eiusdem t., ut prescriptas litteras ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes litterisque nostris privilegialibus verbotenus inseri et inscribi facientes premissis dotacioni, collacioni perpetuali aliisque omnibus et singulis inferius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium et graciosum consensum prebere dignaremur benivolum pariter et assensum. Quarumquidem litterarum tenor talis est.[454] Nos igitur huiusmodi supplicacione pro parte prefati t. maiestati nostre modo premisso facta regia benignitate exaudita clementer et admissa prescriptas litteras eiusdem capituli ecclesie t. non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte suspectas[b] presentibusque litteris nostris privilegialibus de verbo ad verbum[c] sine diminucione et augmento aliquali insertas, quoad omnes earundem continencias clausulas et articulos eatenus quatenus eedem rite et legittime existunt emanate viribusque earum veritas suffragatur, ratas, gratas et acceptas habentes litterisque nostris presentibus inseri facientes[d] premissis dotacioni et perpetuali collacioni et donacioni aliisque omnibus et singulis[e] superius in tenore earundem litterarum clarius contentis nostrum regium et graciosum consensum[f] prebuimus, immo prebemus benivolum pariter et assensum, et nichilominus pro ea summa et singulariter spe et fiducia nostra, quam in ipsa gloriosissima Dei genitrice perpetua semper virgine Maria, patrona huius regni inclitissima ac potentissima specialiter gerimus et habemus, cuiusque precibus et meritis speramus nos apud Deum semper foveri, totum et omne ius nostrum regium, si quod in dicta possessione t. etc. harum nostrarum, quas secreto sigillo nostro, quo

453 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

454 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

ut rex Hungariae utimur, impendenti communiri fecimus vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] A *modo et ordine ac condicionibus inferius in tenore earundem litterarum contentis* szavak a sorok közé írva. [b] A *capituli ecclesie t. non abrasas, non cancellatas nec capituli aliqua sui parte suspectas* szavak a margóra írva. [c] A *de verbo ad verbum* szavak a sorok közé írva; az áthúzott erdeti olvasat: *verbotenus*. [d] A *litterisque nostris presentibus inser facientes* szavak a sorok közé írva. [e] Utána kihúzva: *inferius*. [f] E helyütt a sorok közé írva, majd áthúzva: *pariter et assensum*.

82

Confirmacio

Wladislaus etc. omnibus christifidelibus presentibus et futuris presencium noticiam habituris salutem in omnium salvatore. Congruit regie celsitudini et ad laudem accedit perhennem, ut subditos fideles in hiis libertatum prerogativis, que magnis virtutibus magna eciam constancia fidelibus serviciis a divis regibus per eos et sub ipsis parta sunt illibate conservet, eorumque privilegia ne demum labentis etatis vetustas ingrata concludat oblivione novo privilegiorum patrocinio perpetuo durando roboret et confirmetur, proinde ad universorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis nostri t. et t., iurati cives civitatis nostre t. maiestatis nostre accedentes in conspectum in ipsorum ac universorum civium, hospitum et incolarum eiusdem *[27v]* civitatis nostre nominibus exhibuerunt et presentarunt nobis quasdam litteras nostras privilegiales, prioris secreti sigilli nostri appensione communitas, tenorem et continenciam litterarum excellentissimi condam principis bone memorie domini Ludovici incliti regis Hungarie, predecessoris nostri,[455] suo sigillo uti dupplici, declarabitur assignatarum, quibus mediantibus idem quoddam privilegium condam Karoli regis Hungarie,[456] consimiliter tenorem litterarum eiusdem desuper nonnullis libertatibus et prerogativis per eundem K(arolum) dominum regem pro civibus et incolis de ipsa civitate nostra graciose in perpetuum[a] concessit, confectarum et emanatarum roborando inscriptum confirmasse dinoscitur in se habens, tenoris infrascripti, supplicantes maiestati nostre iidem iudex et iurati cives prefati eorum et tocius communitatis antedicte civitatis nostre nominibus et in personis, ut easdem litteras nostras privilegiales ac om-

455 I. (Nagy) Lajos királyról (1342–1382) van szó.

456 I. Károly királyról (1301–1342) van szó.

nia et singula in ipsis contenta, ratas et accepta habentes, litterisque nostris privilegialibus de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali inseri et inscribi facientes, pro eisdem civibus ac toti communitati eiusdem civitatis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis innovantes perpetue valituras confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor talis est etc.[457] Nos itaque considerantes, quod sicuti regie dignitati gloriosum est de fidelium famulancium munero gratulari, sic eciam in populorum[b] pluralitate fideli cum potissimum ab ipsis quoque commoda et honoris magnitudo regibus proveniat et principibus gloriari iucundum sit, supplicacionis devotis auditorum t. et t. eorum ceterorumque populorum, incolarum et tocius communitatis prefate civitatis nostre, nostre[c] modo, quo supra, porrectis serenitati, regia benignitate exauditis et admissis, prescriptas litteras privilegiales non abrasas, non cancellatas nec in aliqua sui parte viciatas, immo mere et sincere veritatis integritate pollentes presentibusque litteris nostris similiter privilegialibus sine ulla diminucione et augmento insertas, quoad omnes ipsorum continencias clausulas et articulos acceptamus, approbamus et ratificamus, nichilominusque attentis et consideratis fidelitatibus et fidelium servicionum dignis meritis, que idem cives et communitas civitatis parcium inferiorum magis in confinibus Turcorum posita sacre corone etc. exhibuit et impendit, easdem atque in ipsis contenta pro memoratis civibus, populis et incolis eiusdem civitatis [nostre][d] ipsorumque heredibus et posteritatibus universis innovantes perpetuo val[ituras] confirmamus presentis scripti nostri patrocinio mediante. Datum.

[a] Utána kihúzva: *graciose*. [b] Utána kihúzva: *multitudine*. [c] Ez a szó a sorok közé írva, alatta kihúzva: *pauco(?)* [d] Kiegészítés a stockholmi példányból.

83

[28r] **Confirmacionis arenga**

Wladislaus etc.[458] regiam dignitatem decet fidelium suorum merita dignis retribucionibus prosequi cuiusque regie dignitatis munificencia liberalius debet se illis diffundere, qui maioribus virtutibus et maiorum obsequiorum laboribus

457 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

458 Mivel az uralkodó az oklevél további részében egy Jánost nevez meg apjaként, nyilvánvaló, hogy az oklevélminta I. Mátyás korából származik, és csak az aktualizáció okán cserélték az uralkodó nevét II. Ulászlóéra. Ugyanezt támasztja alá Jajca ostromának említése is.

desudantibus excellenciora premia meruerunt, ut hoc modo et regnum laudetur discrecio et subditorum animus ad exercenda opera virtutum fervencius attendatur. Nos igitur considerantes integram fidem et multimoda servicia predictorum t., que idem nobis et illustri principi condam Io(hanni) genitori nostro charissimo[459] usque ad vite sue tempora in multis exercitualibus expedicionibus et aliis rebus eorum fidei et industrie creditis et consequenter sacre corone dicti regni nostri Hungarie summo cum desiderio precipue autem in exercitibus, quos idem tandem genitor noster contra Turcos et alios prefati regni Hungarie et nominis Christiani perpetuos atque naturales hostes fecit sibi adherentes, et se se vitamque ipsorum et bona cuncta fortune casibus submittere non formidantes, ipso vero domino genitore nostro, ut Domino placuit, decedentes. Cum nos apud manus alienas iniuste detineremur dictos t. nulla adversitas a fidelitate vero et obsequio nostro vel superare potuit vel abstrahere, nec quidem terrore hostium victi sunt, sed in serviciis nostris et illustris domine genitricis nostre fortes et causari longanimitate perseverarunt cunctaque patrimonia ipsorum fortune casibus submisissent, pro nostri eliberacione ferventi constantique animo curaverunt, cum vero de manibus detentorum nostrorum libertati et in regimen huius regni feliciter electi fuissemus ad nos veluti ad dominum eorum naturalem recurrentes et lateri nostro adherentes aperte fidelitates opera continuo iurementum augentes in cunctis negociis gerentes et rebus bellicis usque ad hec tempora pro sacre corone rebus continuo atque utiles fuere, novissime si quidem dum in regno nostro Bozne contra Turcos hostes Christiani nominis prefata bella concessissemus, signanter autem in expugnacione castri Jaycza vocati[460] prefatus t. non sine persone et rerum suarum iactura maiestati nostre sacreque corone regni nostri fideliter servivit atque in omnibus belliciis exerciciis boni militis officium gessit dietim vero prefati t. fidelitatis ipsorum opera sedulo studio sincerioreque effectu prosequuntur, quorum dignis respectibus volentes eorum votis respondere etc.

84

Alia arenga

Wladislaus etc. omnibus Christifidelibus etc. Congruit regie dignitati atque ad laudem accedit perhennem, ut de se benemeritos, in quos opes sue munificencie ob egregia gesta et serviciorum merita regali produxit liberalitate in

459 Hunyadi Jánosról van szó.

460 Az ostromra az 1463. évben került sor. *Kronológia* II. 509–510.

largitis per eam opibus clemencia regat, foverat benivolencia atque ut per eos ipsorumque posteros largita stabiliter possideantur suorum patrocinio privilegiorum etc.

85

[28v] **Confirmacionis arenga**[461]
Wladislaus etc. omnibus Christifidelibus presentes visuris salutem in omnium salvatore. Quum ineffabilis semperque permanens summi katholicos Dei providencia principes in eum maxime finem populo suo[a] preesse disposuerit atque voluerit, ut ea, que ad laudem ipsius et ecclesie sue sancte incrementum spectant, singulari semper cura atque studio amplectantur, foveant[b] et conservent, sane maiores et predecessores nostri incliti et sanctissimi reges Hungarie, hec ipsa pio quodam et memorabili studio secum revolventes religiosa liberalitate ecclesias Dei prosequuti sunt, et eorum circa cultum divinum propensissimam affeccionem largifluis muneribus testatem reliquerunt, quorum nos vestigiis sanctis inniti volentes, quo eorum salutifere disposiciones perpetuo stabiles et fixe permaneant et ecclesie Dei cultu suo magis magisque per hoc exornentur, eas novo privilegiorum patrocinio confirmare nobis placuit, proinde ad universorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster reverendus t. exhibuit et presentavit coram nobis quasdam litteras serenissmi t., predecessoris nostri, felicis recordacionis, in pargameno privilegialiter confecte etc.

[a] A szó a sorok közé írva; alatta kihúzva: *esse*. [b] Eredeti olvasat: *foveantur*.

86

Alia[462]
Wladislaus etc. omnibus Christifidelibus presentibus et futuris presencium noticiam habituris salutem in[a] salutis largitore. Congruit regie celsitudini et ad laudem accedit perhennem, ut inter alias sollicitudines suas ecclesiarum eciam Dei quandam precipuam curam semper habeat et illas consequenterque bona [et][b] possessiones suas in hiis libertatibus et libertatum prerogativis, que eisdem

461 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **227**. sz. alatt.
462 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **300**. sz. alatt.

[ex][c] salutifera disposicione divorum regum concessa sunt, conservet, et eorum privi[legia][d], ne ea labens temporis etas vetustate deleat, novo privilegiorum patrocinio p[erpetuo] duraturo roboret et confirmet, proinde ad universorum etc. Nos igitur tametsi consideramus pulcrum esse et utile in principe, si maiores et progenitores suos illorumque salutiferas disposiciones studiose complectuntur, tamen auxit studium et benivolenciam nostram preclara memoria serenissima condam domine Elizabeth regine Hungarie,[463] avie nostre charissime consortis olim serenissimi[e] principis domini Alberti regis felicis recordacionis[464] [erga][f] predictum oppidum t. per eandem t. aviam nostram pro salute [et][g] in refrigerium anime sue prefate ecclesie Albensis salutari studio et de[vocione][h] devotam fuisse et collatam intelligamus. Proinde accepta supplicacione premissa prefatorum t. et t. nostre, ut prefertur, porrecta maiestati regia b[enignitate] [i] exaudita etc.

[a] Utána kihúzva: *salvatoris*. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból. [e] Utána kihúzva: *domini*. [f] Kiegészítés a stockholmi példányból. [g] Kiegészítés a stockholmi példányból. [h] Kiegészítés a stockholmi példányból. [i] Kiegészítés a stockholmi példányból.

87

[29r] **Arenga confirmacionis**[465]

Omnibus Christifidelibus etc. ad universorum noticiam etc. congruit regie dignitatis et ad laudem accedit perhennem, ut de se benemeritos, in quos opes sue munificencie ob egregia gesta et serviciorum merita liberaliter perduxit in largitis per eam opibus clemencia regat, foveatque benivolencia, atque ut per eos ipsorumque posteros largita stabiliter possideant, suorum patrocinio privilegiorum memorie commendent sempiterne, proinde etc. Nos itaque, qui divino, tum vero maxime humano iure et principum more obnoxios non credimus laborantes reficere fidem subditorum magnificare servitutesque ac merita numerare, consideravimus atque digne pensavimus ipsius t. multa et magna servicia commendata merita, ut pote cuius sollicitis laboribus et studiis bellicis ac gestis

463 (Luxemburgi) Erzsébet királynéra (1409–1442) utal.

464 Habsburg Albert magyar királyról (1437–1439) van szó.

465 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **301**. sz. alatt.

egregiis condam illustris dominus genitor noster etc., et ipsi demum pluribus refecti quievimus etc., quorum digno respectu, ut ipse t. in hiis, quibus per nos in retribucionibus vicem tantorum meritorum remuneratus extitit, se suosque posteros stabilitate senciat firmatos etc.

88

Arenga alia[466]

Omnibus etc., quod si ad cunctos fideles subditos nostros libenter munificencie nostre graciam extendimus, illos tamen uberiori gracia prosequendos duximus, quos fidei et devocionis ipsorum erga nos et sacram coronam puritas et amplissimas merita reddiderunt nobis chariores proinde etc. Nos igitur, qui fidem subditorum nostrorum magnificare virtutesque ac merita eorundem numerare consuerimus considerantes preclaram fidem et fidelium obsequiorum gratissima merita eiusdem comitis Petri Gereb,[467] que ipse sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, et deinde maiestati nostre in omnibus rebus et negociis nostris et eiusdem regni nostri cum omni[a] semper fide et fidelitatis integritate non modo fideliter, sed eciam utiliter exhibuit et impendit, quorum digno intuitu, ut idem t. in hiis, que per nos eidem concessa sunt se et suos posteros stabilitate senciat firmatos, supplicacione eiusdem exaudita et clementer admissa etc.

[a] Utána kihúzva: *fide*.

89

[29v] **Confirmacio**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri t. prepositi ecclesie t. exhibite sunt coram nobis et producte quedam littere utriusque Nicolai olim waywodarum parcium regni nostri Transsilva-

466 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **302**. sz. alatt.

467 (Vingárti) Geréb Péter mind I. Mátyás, mind II. Ulászló udvarában több magas tisztséget (székelyispán, országbíró, nádor, királyi helytartó) töltött be. Az oklevél bevezetője alapján nem lehet kétséget kizáróan eldönteni, melyik uralkodóhoz köthető. Az okiratban említett *comes* megnevezése talán az éppen betöltött székelyispáni tisztséget (1477–1479) teszi valószínűvé, ám azzal egy időben a magasabb rangnak számító erdélyi vajdaságot is betöltötte (*Archontológia* I. 86.).

narum etc.[468] in pargameno sub pendenti eorum sigillo confecte habentes in se tenores quarundam litterarum serenissimorum t., predecessorum nostrorum felicis memorie de et super certis libertatibus populorum et iobagionum eiusdem ecclesie in partibus t.[469] commorancium confectarum tenoris infrascripti. Supplicatum itaque extitit maiestati nostre pro parte dicti t., ut easdem litteras ac omnia et singula in eis contenta ratas, gratas et accepta habentes litterisque nostris[a] privilegialibus de verbo ad verbum inseri et inscribi facientes pro eisdem populis et[b] colonis ipsius prepositure presentibus et futuris perpetuo valituras confirmare dignaremur. Quarum quidem litterarum tenor talis est. Nos etc.[470] Nos igitur huiusmodi supplicacione pro parte dicti prepositi t. maiestati nostre modo premissorum regia benignitate exaudita clementer et admissa, prescriptas litteras transsumpcionales omnia et singula in eis contenta ratas, gratas et accepta habentes presentibusque litteris n[nostris] privilegialibus sine diminucione et augmento aliquali inseri et inscribi facientes, quoad omnes earum continentes clausulas et articulos eatenus, quatenus eedem [rite][c] et legittime existunt, emanate viribusque earum veritas suffragatur, et in q[uantum][d] id sine preiudicio et dampni aliorum fieri poterit, acceptamus, approbamus et ratificamus eidemque ac omnia et singula in eisdem contenta pro eisdem ipsorumque heredibus innovantes perpetuo valituras confirmamus, salvo iure alieno, harum nostrarum, quas secreto sigillo etc. Datum.

[a] Utána tévedésből még egyszer leírva: *nostris*. [b] Utána kihúzva: *populis*. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból.

90

Arenga confirmacionis

Quum populi decus et ornamentum ac amplitudo civium a principum munificencia et liberalitate semper emanari ac propagari consueverit, decet nimirum ipsorum civium quemvis ordinem in suo statu atque libertatis gradu pro utilitate maxime publica conservare, quo sit, ut nos quoque vestigiis preclarissimis

468 A tisztséget 1401–1403-ban együtt betöltő Csáky Miklósról és Marcali Miklósról van szó. Okleveleik tipikus intitulációjának kezdete az alábbi: „Nos uterque Nicolaus…” (lásd pl. DF 244650., DF 245471. – ZsO II/1. 1534. sz. [„Mindkét Miklós” kivonattal]).

469 Ti. Transsilvanie.

470 Az átírt oklevél szövegét értelemszerűen elhagyták.

nostrorum predecessorum dominorum condam Hungarorum regum iniuxi muneris nostri putavimus nostrorum civium celum in partis per eos libertatibus manutenere ac eas novo privilegiorum stabilimento exornare. Proinde ad universorum noticiam etc.

[a] Utána kihúzva: *dependeat*.

91

[30r] **Inscripcio castri Krapina et oppidi Warasd pro ecclesie Quinqueecclesiensi et consequenter reverendo domino Georgio episcopo eiusdem ecclesie, cancellario[471] et compatri regie maiestatis**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos contemplacione quadem et consideracione dignissima in animam revocantes singularent illam fidem integritatis et cumulatissimorum servicionum gratissima merita fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Georgii episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis, cancellarii et compatris nostri nobis syncere dilecti, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre multiplicibus officiosissimisque obsequiis virtute animi eximie magno et incomparabili pene in rebus gerendis usu singulari ac perpetua constancia, maturitate denique probabili atque studio ferventi, ne singula queque eius merita, cum plane abundeque cunctis pateant attingamus maiestati nostre non sine singulari nostra quiete et rerum nostrarum progressu expetito pro sua immortali et constantissima in nos et serenissimum dominum Ludovicum Hungarie et Bohemie regum etc., filium nostrum charissimum fide et integritatis perseverancia exhibuit et impendit, quibusque se nobis gratum reddere studuit et acceptum. Cum igitur ex eo, tum vero ob spem et devocionem singularem, quam erga beatissimum Petrum apostolorum principem, in cuius nomine glorioso ecclesia ipsa Quinqueecclesiensi fundata et dotata extitit, cuiusque precibus nos in celestibus non mediocriter speramus confovere, castrum Krapina vocatum, necnon oppidum Warasd nuncupatum in comitatu Warasdinensi et in regno nostro Sclavonie habita et adiacencia, ad nos sacramque dicti regni nostri Hungarie coronam consequenterque collacionem nostram per mortem et defectum seminis primum illustris condam Iohannis Corvini ducis et regnorum nostrorum

[471] Szatmári György pécsi püspök (1505–1521), titkoskancellár (1503–1521). – *Archontológia* I. 46., 71.

Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani etc. nunc Cristophori filii ac Ursule[472] filie postremo vero illustris similiter condam domine Beatricis, alias relicte eiusdem condam Iohannis ducis Corvini, postea vero consortis illustrissimi principis et domini, domini Georgii marchionis Brandenburgensis etc. affinis et consanguinei nostri charissimi, de iure antiqua et approbata consvetudine huius ipsius regni Hungarie devolutum et condescensum,[473] simulcum cunctis oppidis, possessionibus, villis, vasallis, pertinentibus et bonis ac iuribus possessionariis quibuslibet ad idem castrum Krapina et oppidum Warasd nuncupatum de iure et antiquo pertinentibus et spectantibus, totum et omne ius nostrum regium, si quod in eisdem eciam alias qualitercumque haberemus aut nostram ex quibuscumque causis, viis, modis et *[30v]* racionibus concernerent maiestatem ac pariter cum cunctis eciam suis aliis utilitatibus, puta terris arabilibus etc., sub suis veris metis et antiquis existentibus premissis, sic ut prefertur, stantibus et habentibus, memorate ecclesie Quinqueecclesiensi et consequenterque domino Georgio episcopo ac successoribus suis universis in ipsa ecclesia pro tempore constitutis cum intuitu premissorum, tum vero quia idem dominus Georgius episcopus nobis et ad manus nostras tria milia florenos pro sustentacione castri Iaycza, habita possessione quieta et pacifica ipsorum castri et oppidi dare et solvere tenebitur estque astrictus, dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante, quas in formam nostri privilegii redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportate. Datum.[474]

[a] Utána kihúzva: *nostre*.

---

472 A név elírás, Corvin leányát Erzsébetnek hívták. Az alább (**92**. sz.) álló bélai és trakostyáni adomány eredeti példányában (Podmaniczky oklt. I. 585.) a helyes Elisabeth alak áll.

473 Brandenburgi György 1510-ben jutott Ulászló király adománya révén Krapina birtokába: Isprave 3970. sz.

474 Az oklevél vélhető keltével kapcsolatban a következők vethetőek fel. A *terminus post quem*et Corvin János egykori özvegyének, utóbb Brandenburgi György feleségének, Frangepán Beatrixnak az oklevélben említett halála jelöli ki, amely 1510 tavaszán következett be. Segít a datálásban a formuláskönyvben közvetlenül alább (**92**. sz.) álló oklevél is, amely az egykoron szintén Corvin János birtokában lévő Béla és Trakostyán várak adományozásáról szól Podmaniczky János kamarásmester és utódai részére, és 1510. április 25-én kelt: Podmaniczky oklt. I. 584. Még egy harmadik oklevél is idevonható, amely szintén 1510. április 25-én kelt: ebben Buzlai Mózes udvarmester

92

Inscripcio castrorum Bela et Trakosthyan pro Iohanni Podmanyczky[475]
Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos debita quadam consideracione nobiscum reputantes fidem ac fidelitatem serviciorumque gratissima merita fidelis nostri magnifici Iohannis Podmanyczky cubiculariorum nostrorum regalium magistri, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, et deinde maiestati nostre multos iam annos, eosdem continuos fidissimi, probi atque intimi cubicularii officia atque partes apud nos agens singulari animi maturitate magna et assidua vigilancia studio denique et diligencia non improbanda exhibuit, per que adeo et in tantum merita apud nos adauxit sua, ut eum in supremum tandem ceterorum cubiculariorum nostrorum magistrarum, quo nunc a nobis fungere digne provexerimus, in quo quanta fide integritate denique et dexteritate animi non solum ea, que aule nostre fuere, officia exercuit, sed quandoque prudentissimis quoque suis consiliis pro sua perpetua in nos et serenissimum dominum Ludovicum Hungarie et Bohemie regem etc. filium nostrum charissimum constanti perseverancia impendit, quod ipsum deincepsque eum pro sui debito facturum et consequuturum speramus. Volentes igitur eundem ob id munere liberalitatis nostri prosequi, castra Bela et Trakosthyan vocata in dictrictu Zagorie, parcium scilicet regni nostri Croacie habita, ad nos sacramque dicti regni nostri Hungarie coronam, consequenterque collacionem nostram regiam etc. memorato Iohanni Podmanyczky ac t. et t. filiis suis ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, cum intuitu pre[missorum] suorum serviciorum, tum quia idem Iohannes Podmanyczky mille florenos habita possessione predictorum castrorum pro sustentacione castri nostri Iaycza

és fia, László nyernek adományt Medve várára, valamint Rakolnok és Lukavec castellumokra, amelyek Corvin magvaszakadtával háramlottak királyi kézre, lásd alább a **418**. sz. oklevelet, továbbá Isprave 3946. sz. (DF 232610.) Mivel az oklevek formulái nagyon hasonlóak, megkockáztatható, hogy egymáshoz közeli időpontban keltek. – Hogy aztán Krapina és Varasd valóban Szatmári kezére jutott-e, a vár esetében legalábbis kérdéses, tekintve, hogy az esztendő folyamán valamikor állítólag Brandeburgi is adományt nyert rá: Isprave 3970. sz. (kivonat alapján). Utóbb valóban Brandenburgi kezén tűnik fel, majd végül 1523 decemberében a várat eladta Keglevich Péternek: DL 38079. Varasd 1512-ben már biztosan Brandenburgi kezén volt: *Archontológia* II. 493. és lásd még a formuláskönyv **475**. sz. oklevelét is.

475 Ezen oklevéltöredék eredeti, teljes szövegű példánya is fennmaradt, innét tudjuk, hogy 1510. ápr. 25-én kelt. Podmaniczky oklt. I. 584.

et aliorum castrorum finitimorum nobis et ad manus nostras dare et solvere te[nebitur][a], estque astrictus, dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus etc.

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból.

93

[31r] **Ad civitatem Segniensem**

Varia istinc nova et quidem nobis molesta in horas ad nos afferuntur, inter alia autem ad aures nostras pervenit, qualiter comites illi Croati mocione inter eos nobis rebellandi habita civitatem illam nostram municionesque circa easdem adiacentes consequenterque vos omnes pro se usurpare et appropriare intendunt, quod nos eo magis alienum ducimus, quo id a subditis nostris et ab his, quos pro fidelibus habemus. Si quidem res sic se habet contra nos et iurisdicciionem nostram molitur, quicquid tamen sit, confidimus eos tali eorum sinistra machinacione frustrari, nam e vestigio postquam hec nephandus de ipsis comitibus rumor ad nos pervenit, fidelem nostrum egregium Albertum Lonyay capitaneum nostrum[476] illius loci, cum maiori, qua fieri potuit, copia expedivimus, hoc autem biduo eciam banum nostrum regnorum illorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie, quem ad illa regna nostra gubernanda de novo creamus et prefecimus, cum numerosis exercitibus et grandi copia gencium illo missuri sumus, et nos quoque se res coget eos in persona nostra propria eciam subsequemur, et iccirco hunc cursorem nostrum cum presentibus ad vos premittendum duximus, ut sciatis nos vestri defensionisque et conservacionis vestre racionem habuisse. Quapropter hortamur et requirimus fidelitates vestras eisdemque eciam firmissime committimus et mandamus, quatenus in fide et fidelitate nobis et sacre huius regni nostri Hungarie corone debita instar maiorum et predecessorum nostrorum inconcusse persistere et perseverare, vosque et illam civitatem nostram a conatibus et machinacionibus ipsorum preservare et solite hactenus erga nos fidelitatis tenore sequi, modis omnibus curetis et debeatis, hoc autem biduo idem capitaneus, ut premisimus, huic a nobis omnino se itineri de nostro mandato cum certa expedicione nostra committet et recta illo ad vos proficiscet, similem et banus noster, ut prefertur, se monebit. Datum.[477]

476 Lónyay Albertre lásd Pálosfalvi: *Noble Elite* 204–207.

477 A szöveget követően két címzésformula: **1.** *Sanctissimo in Christo patri et domino domino Iulio secundo, divina providencia sacrosancte ac universalis ecclesie pontifici maximo,*

94

[31v] **Exempcio a solucione urburarum per quadriennium**

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregio Georgio Thwrzo comiti camere nostre Crempniciensis eiusdemque hominibus et vicesgerentibus, item providis et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Sebniciensis, presentes visuris, salutem et graciam. Quia nos fideli nostro circumspecto Petro Kegel de Pokancz alias inhabitatori eiusdem civitatis nostre Sebniciensis, id ex gracia nostra speciali, tum viro pio commodo eciam et utilitate futura nostra et regni huius nostri duximus annuendum et concedendum, ut ipse illas fodinas Hodricienses, quas antea idem Petrus plures annos, ut proprias et hereditarias coli et laborari fecisse dicitur, et que postea per occupacionem de manibus suis eorundem per ipsos cives Sebnicienses violenter, ut fertur, factam, ex improvisione et negligencia civium prefatorum in extremam ruinam et destruccionem devenisse et aquis replete esse, et nunc omni prorsus cultura destitute et deserte iacere dicuntur, rursus aperire ac coli et laborarifacere libere et pacifice, salvis iuribus alienis, possit et valeat, quod, ut commodius et facilius suscipere et continuare atque fodinas ipsas colifacere possit, eidem proventus nostros urburarum, que nobis exinde provenire deberent, ex quo maximos sumptus ipse et sui socii in nova ereccione laborum et culture ipsarum fodinarum facere debebunt, infra quadriennium a data presencium conputando graciose relaxandum duximus, immo annuimus et concedimus relaxamusque presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus, si fodine ipse Hodricienses alias ad ius et proprietatem eiusdem Petri pertinuerunt et nunc previa ex causa inculte iacent et deserte, quo ex eisdem aliqua utilitas in futurum nobis et regno provenire possint, eidem Petro et suis sociis erigere et coli ac laborari permittere et permiti facere debeatis neque ad solucionem urburarum eundem et suos tempus infra premissum artare sew compellere audeatis. Presentes vero post earum lecturam semper reddi mandamus presentanti. Datum Bude, in festo annunciacionis beate Marie virginis, anno etc. 1512.[478]

domino meo clementissimo. **2.** *Reverendissimo in Christo patri domino Thome etc. Sancti Martini in montibus sancte Romane ecclesie presbitero cardinali Strigoniensi ac patriarche Constantinopolitano, amico et compatri nostro charissimo etc.*

478 1512. márc. 25.

95

Pre(scripcio) nec aurum nec argentum sine scitu ipsius t. quisquam ab aurilotoribus redimere presumat neque cusores falsarum monetarum in bonis suis servare au[deat][479]

Wladidlaus etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus in districtibus castrorum Hwnyad, Karansebes, Thewed, Ikews, Morsua, Monosthor, Zazwaras eorundemque alpibus et fluviis aurilavatoriis, necnon aque Swl, Themeskewz eorundemque castrorum, castellorum opidorumque et pertinentibus ubivis constitutis et commorantibus, presentes visuris, salutem et graciam. Ex querelis illustris principis domini marchionis Brandenburgensis affinis et consanguinei nostri charissimi, non si[ne] displicencia intelleximus, quod quamvis nobis superioribus annis, vivente scilicet[a]

[a] Az egész oklevélszöveg át van húzva, és e helyütt megszakad. A stockholmi példányba – nyilvánvalóan az áthúzás miatt – nem került bemásolásra.

96

[32r] **Quando causam alicuius regia maiestas in se assumit**

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod quia fidelis noster egregius Oswaldus t.,[480] castellanus castrorum nostrorum Thatha et Komaron, consequenterque homines et officiales sui clausuras illas usonum, quas spectabilis et magnificus Wolffgangus comes de t.[481] intra veros terminatos et metas bonorum nostrorum in diminucionem proventuum nostrorum erigi fecerat, de nostra voluntate et commissione distraxerunt. Iccirco nos causam et litem, quam previa racione idem t. adversus ipsum t. et suos prefatos officiales movit et prosequitur, ex quo res ipsa directe nos concernit, in nos ipsos recepimus et assumpsimus[a], ipsumque t. et suos officiales superinde quittos et expeditos reliquimus, immo recipimus et assumpsimus ac relinquimus presencium per

479 Vö. DL 37930. (1513. márc. 29.).

480 Korlátkövi (II.) Osvátról van szó, aki az említett várnagyi tisztségeket 1497/1498-tól egészen az 1511-ben bekövetkezett haláláig viselte. Ez adja meg az oklevél keltéhez a terminus ante quem-et. Neumann: *Korlátköviek* 40–46.

481 Talán Szentgyörgyi és Bazini Farkas grófról lehet szó, aki utóbb, 1517-től Moson megye ispáni tisztségét is betöltötte (*Archontológia* II. 159.).

vigorem, nosque ipsi eam defendere et tutari atque prefato comiti Wolffgango iure mediante respondere deinceps volumus, vobis igitur fideli nostro egregio Stephano Henczlffy directori causarum nostrarum[482] presentibus mandantes, ut nostra in persona deinceps prosequucioni huiusmodi cause superintendere et invigilare et adversus prefatum comitem t. iure mediante respondere et causam ipsam dirigere et iusticia mediante tutari et eciam defenderi debeatis et teneamini. Aliud non facturi. P. Datum.[483]

[a] Utána kihúzva: *ipsosque*.

97

[32v] **Ut puer in tenera etate non adiudicetur**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos pro parte nobilis t. filii egregii condam t. nostre propterea porrectam maiestati, tum vero ex gracia nostra speciali eisdem t. et t. pueris, ut dicitur, in tenera etate constitutis et ex regie nostre potestatis plenitudine et[a] id duximus annuendum et concedendum, ut nullus omnino iudicum et iusticiariorum prescripti regni nostri Hungarie prefatos t. et t. in quibusvis causis et earum articulis demptis dumtaxat causis[b] tempore patris ipsorum inchoatis ac novis possessionum occupacionibus, necnon iniuriis et dampnis cuipiam sub confidencia harum inferendis, tamdiu quousque ipsi legittimam et adultam pervenerint in etatem, audeat sew presumat iudicare modo aliquali, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendissimo ac reverendo in Christo patribus dominis Thome tituli sancti Martini etc. ac Stephano episcopo ecclesie Nittriensis, personalis presencie nostre locumtenenti,[484] item spectabilibus et magnificis Emerico de Peren etc., necnon Petro comiti de Bozyn et de Sancto Georgio, iudici curie nostre vestrasque in iudicatu vicesgerentibus, preterea egregiis magistris prothonatoriis ac curie et sedis nostre iudici curie coassessoribus, necnon comitibus vel vicecomitibus et iudicibus nobilium quorumcumque co-

482 (Petróczy) Henczelfy István királyi jogügyigazgatóként 1505 és 1515 között tevékenykedett, lásd Bónis: Henczelfi István 10–12. – 1505 a kiadás terminus post quem-je.

483 A fent idézett adatok alapján az oklevél 1505 és 1511 között kelt.

484 Erdődy István személynökről, nyitrai püspökről van szó, aki az előbbi tisztséget 1502 és 1512, míg az utóbbit 1504 és 1512 között töltötte be (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 87.; *Archontológia* I. 45., 75.).

mitatuum, cunctis eciam aliis regni nostri iudicibus et iusticiariis, ecclesiasticis videlicet et secularibus presentibus et futuris, presentem noticiam habituris, harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus prefatos t. et t. a modo imposterum tamdiu donec, ut prefertur, legittimam et adultam pervenerint in etatem in nullis causis sew earum articulis tam per ipsos contra alios, quam per alios quospiam contra ipsos coram vobis vel altero vestrum motis vel movendis demptis solum[modo] premissis ad cuiusvis instanciam iudicare previa ex causa in rebus et bonis ipsorum quibusvis dampnificare nullo modo presumatis, nec sitis, ausi modo aliquali. P. Datum.[485]

[a] Utána kihúzva: *gracia speciali*. [b] Utána kihúzva: *p*.

98

Ut puer in tenera etate non adiudicetur

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum supplicacionem per eos pro parte nobilis t., filii condam t. pueri, ut dicitur, in tenera adhuc etate constituti maiestati nostre factam, tum [eciam][a] antiqua et approbata lege et consuetudine regni nostri requirente, id eid[em] t. hanc specialis gracie nostre prerogativam duximus faciendam, immo facimus presencium per vigorem, ut nullus omnino iudicum et iusticiariorum[b] huius ipsius regni nostri Hungarie ipsum t. puerum in quibusvis [causis][c] et earum articulis demptis dumtaxat causis tempore patris sui incho[atis] aut novis possessionum occupacionibus, necnon dampnis et iniuriis cuipiam *[33r]* presencium sub confidencia inferendis tamdiu quousque idem legittimam et maturam pervenerit in etatem audeat sew presumat iudicare modo aliquali. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendissimo ac reverendo in Christo patribus dominis Thome tituli etc., necnon Stephano episcopo ecclesie Nittriensis personalis presencie nostre locumtenenti, item spectabilibus et magnificis Emerico de Peren perpetuo comiti Abawywariensi etc. ac Petro comiti de Bozyn et de Sancto Georgio iudici curie nostre, vestrasque in iudicatu vicesgerentibus, preterea egregiis magistris prothonotariis curie et sedis nostre iudicis curie assessoribus ac comitibus vel vicecomitibus et iudicibus nobilium quorumlibet comitatuum, in quibus bona prefati pueri adiacent, cunctis eciam aliis iudi-

485 Az oklevélben szereplő négy főméltóság hivatalviselése közül Erdődy István 1504 és 1512 közötti nyitrai püspöksége a legrövidebb időszak. Az oklevél ezen évek egyikében kelt; pontosabb datálásra nincsen mód.

cibus et iusticiariis ecclesiasticis et secularibus huius regni nostri, presentibus scilicet et futuris, presentes visuris, harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatum t. puerum a modo in posterum tamdiu, donec idem, ut prefertur, legittimam et adultam pervenerint ad etatem in nullis causis sew earum articulis, demptis dumtaxat premissis ad cuiusvis instanciam iudicare vel vestro astare iudicatui compellere vel eum ob id in bonis suis dampnificare presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.[486]

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Utána kihúzva: *regni nostri*. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból.

99

Regalis[487]

Ad qualem et quantam ruinam desolacionemque castra huius regni nostri finitima devenerint superioribus diebus, quibus instante dieta proxime preterita apud nos fuistis clare aperteque intellexistis, considerantes itaque domini prelati et barones ceterique proceres atque assessores vobiscum una, quam periculosum foret non huic regno solum et regnicolis ipsis, sed toti eciam Christianitati, si ipsa castra finitima in huiusmodi desolacionibus diucius reliquerentur, maluerunt pro charitate patrie insolitis eciam oneribus se ipsos gravare et dicare, quam id perpeti et tocius regni salus cum ipsis castris finitimis corruat et amissis illis omnia in manus hostiles deveniant, non erat spes, ut a pauperibus iobagionibus plusquam nunc dicatur pronunc exigi et extorqueri possit. Quequidem dica neque ad exolucionem banorum et conservacionem gencium et castris finitimis sufficit, id itaque ordinaverunt, ut quilibet eorum ex utroque ordine tam seculari, quam spirituali ad relevandam hanc periculosam ruinam aliquid subsidii, quisque ex se ipso pro sua condicione et facultate impartiretur ac contribueret, quod et factum est. Quoniam autem neque hoc[a] ad restaurandas omnes delaciones sufficere compertum est, communia pericula communibus subsidiis avertenda censuerunt, idque statuerunt, ut ab omnibus capitulis, prepositis, archidiaconis, abbatibus, plebanis aliisque universis et singulis dignitatibus et beneficiatis cuiuscumque status, gradus et tituli existant, a minimo usque ad maiorem ad laborem et reformacionem eorundem castrorum finiti-

486 A datálásra vonatkozóan lásd a **97**. sz. oklevélhez illesztett jegyzeteket.

487 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **359**. sz. alatt.

morum aliquid subsidii peteretur, neminem enim licet huic operi tam *[33v]* pio tanquam necessario deesse. Ut igitur ex huiusmodi subsidio labores predictorum castrorum in tempore incipi, et periculam illis et consequenter toti huic regno impendencia vitari possint, fidelitatem vestram instar aliorum predictorum, quibus similiter scripsimus, hortamur et rogamus eidemque mandamu[s, quatenus][b] statim visis presentibus duos ex capitulo vestro fidedignos et qui ad hoc apti idoneique videbuntur, eligere, eosque super hoc iurare facere, et mox per universam dyocesim universis ecclesiasticis personis perscribere, ut quisque iuxta facultates suas ad hoc pium opus contribuat et suo vicearchidiacono id presentent ac reddant, qui quidem vicearchidiaconi predictis duobus electis de capitulo[c] vestro tales pecunias[d] reddant et administrent, et consequenter iidem electi vobis illas presentent, quas tandem fideliter ad manus illorum, qui per universorum regnum ad hoc deputati sunt, mittere et assignare debeatis et teneamini. Et aliud nulla racione facere presumatis. Datum.[488]

[a] Utána kihúzva: *ad restaurandum*. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból. [c] Utána kihúzva: *reddant*. [d] A kéziratban: *peccunias*.

488 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 109. (A formuláskönyv alapján.) – Az oklevél dátumát illetően két lehetőséget vethetünk fel. Egyfelől szóba jöhet az 1511., másfelől az 1513. év. 1511-ben két esztendőre ajánlottak meg adót, és ugyan sem az adómegajánlás (Kovachich: *Monumenta* 71.), sem a szabályokat részletező parancslevél (lásd **113**. sz.) nem szól az egyháziak adózási kötelezettségéről, mégis kötelesek voltak fizetni, miként egy, az uralkodó által a borsmonostori apátnak 1511. december 15-én küldött felszólításból kiderül: DL 22245. Az apátnak küldött oklevél azonban mind a végvárak számára fizetendő subsidiumról, mind pedig a kamarahasznáról beszél – ezzel egyértelmű párhuzamban áll az 1511. évi adószedési szabályokkal, lucrum camere fizetéséről azonban a fenti iratban nincsen szó. Árulkodó azonban a parancslevél ama rövid megjegyzése, mely szerint minden egyházi a „lehetőségeinek megfelő" subsidiumot fizessen – ez a kitétel pedig éppígy szerepel az 1513. januárjában ülésező diéta határozatai közt: „… universos quoque abbates, prepositos, canonicos, archidiaconos et cunctos ecclesiarum plebanos ac rectores et altaristas … secundum posse ipsorum pariter contribuere et ad huiusmodi salutaria opera subsidium prestari debere decreverunt" – Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 618. Ebből, illetve a kamarahaszna emlegetésének elmaradásából számomra egyértelmű, hogy a fenti parancs az 1513 januári diéta zárultát követően születhetett. Ennek pontos időpontjáról lásd uo. 590., az egyházak adójáról uo. 601.

100

Regalis ad nonnullos

Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Accepimus flumina Zawam scilicet et Drawam ac potissima propugnacula parcium illarum constitisse et congelata esse, velleque Turcos et moliri hac occasione nacta dampna partibus illis inferre et incursion[es] facere, aut iam omnino fecisse et intulisse, quorum sinistris conatibus occurendum et resistendum est, ne partes ille incole earum dampna et pericula paciantur. Itaque fidelitati tue harum serie firmiter mandamus et committimus, prout et aliis fidelib[us] nostris parcium illarum mandavimus, ut statim visis presentibus gentes tuas, quas pro regni defensione alere et servare teneris, levare et mox ac sine omni prorsus dil[acione] ad vada et alia loca necessaria, per que incursiones et transitus fieri possent, pro defensione parcium ipsarum mittere, et insuper tu quoque in persona ad futuros eve[ntus] paratus esse debeas. Ita, ut si opus erit et tanta necessitas ingruerit personal[iter quoque][a] evestigio ad resistendum ipsis Turcis et evitanda pericula ire et proficisci possis et debeas, huicque rei superintendas et invigiles, ut dum quippiam sinistri presenseris statim ad subveniendum partibus illis occurras ne dampnum et periculum incurr[ant][b], incoleque earum abducantur. Secus nullo modo facere audeas. Datum.

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból.

101

[34r] **Regalis**

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Quum tanta et tam periculosa[a] ex omni fere parte fuit, futuri belli et hostilitatis contra hoc regnum nostrum signa et indicia adducimur atque impellimur vos de his in tempore certificare et admonere, ne incuria et negligencia vobis et huic regno nostro aliquid detrimenti afferat, nam inter alia imminencia mala sciatis filium imperatoris Turcorum Salymbek vocatum,[489] cuius filio quidam Tartarorum imperator filiam suam

[489] II. Bajezid szultán (1481–1512) fiáról, a későbbi I. Szelim szultánról (1512–1520) van szó.

nuptui dedit se cum eisdem Tartaris coniunxisse magnaque manu et numeroso exercitu tam Tartarorum, quam Turcorum iuxta confinia Moldavie consedisse, qui licet patris sui, hoc est imperatoris Turcorum mortem expectare et ad paternum imperium aspirare videatur. Eo tamen sub hoc pretextu ipsum niti et eo tendere comperimus, ut Moldaviam ipsam partesque Transsalpinenses instanti vere cum primum equi novis graminibus pabulari pascique poterunt invadat et occupet et proculdubio Moldaviam ipsam[b] iamdudum eciam aggressus fuisset, nisi waywoda Moldavus[490] cum suis et cum nostris gentibus pixidariis, quas apud ipsum cum gravissimis sumptibus nostris hucusque aluimus et nunc alimus contra prefatum Salymbek castra inimica et adversa, in quibus eciam nunc versatur potuisset, ex alio autem latere Turci adversum nos et regna nostra maximum apparant exercitum, suntque eius animi ac propositi, ut in illa insultum faciant et imprimis Croaciam a nobis et hoc regno occupent et alienent, cum quibus licet aliquas treugas habere videamur. Illis tamen parum confidendum esse censemus, quia nichil tale ab ipsis fieri cernimus, quod non belli potius futuri, quam pacis preferat[c] argumentum. Ne igitur Christiani nominis hostes crudelissimi, qui semper parati sunt et sanguinem Christianum sitiunt, nos torpentes incantosque ac improvisos adoriantur. Necesse est, ut vos quoque cum gentibus vestris inter alios fideles nostros parati sitis, cum quibus et aliorum fidelium nostrorum, aut conatus eorum avertere aut eciam vim, si invadere voluerint, Deo duce vi repellere possimus. Quamobrem volumus et fidelitati vestre harum serie firmissime mandamus, quemadmodum eciam aliis fidelibus nostris, tam prelatis, quam baronibus, quam eciam comitatibus, et omnibus aliis, qui exercitum tenent similiter mandavimus, quatenus acceptis presentibus universas gentes vestras, quas racione bonorum vestrorum in predicto comitatu existentium iuxta tocius regni nostri ordinacionem tenere debetis, absque omni mora non sicut aliter parcialiter, sed in pleno numero preparare et armis aliisque bellicis apparatibus bene instruere paratasque ita tenere debeatis, ut statim visis aliis litteris nostris eo quo necessitas vocaverit progredi et proficisci possitis. Quoniam alioquin certi sitis, quod negligenciam vestram, si quam in preparandis[d] ac expediendis huiusmodi gentibus vestris feceritis ac eciam defectum, si quem in numero earundem invenerimus silencio et impune, sicut aliter minime pertransibimus, nec alicui eiuscemodi negligenciam, sicut hucusque indul-

490 III. Bogdan moldvai vajdáról (1504–1517) beszél a szöveg.

gere, sed omnes per quos in hoc negligencia aliqua facta fuerit, severissime punire volumus. Aliud igitur etc. Datum.[491]

[a] Utána kihúzva: *nova*. [b] Utána kihúzva: *eciam*. [c] A kéziratban: *prefeferat*. [d] Utána kihúzva: *gentibus*.

102

[34v] **Regalis**[492]
Wladislaus etc.
Egregii fideles nobis dilecti! Putabamus iam vos[a] ex illo comitatu diu administrasse thezaurariis regni nostri[493] peccunias presentis subsidii ad necessitates inevitabiles et conservacionem castrorum finitimorum ordinati, verum, ut nunc intelligimus, eas hucusque ipsis thezaurariis non importastis, qui ob defectum peccuniarum nunc confinia tenentibus, qui hic sunt et solucionem in dies expectant, sed nec aliis necessitatibus ipsorum castrorum[b] providere possunt, propter quod ipsa castra periculo aperto subiacent. Ne igitur per vos quitquam desit, volumus et firmissime vobis committimus et mandamus, aliud habere nolentes, quatenus statim visis presentibus, universas peccunias huiusmodi subsidii ex ipso comitatu provenientes plene et integre prefatis thezaurariis regni nostri per vos ipsos importare, et eisdem sine defectu administrare ipsisque simul super administracione ipsarum peccuniarum prefectam et rectam racionem dare debeatis, alioquin certi sitis, si quid periculi ex tali vestra negligencia ipsis castris evenerit, super vos et capita vestra propria requiremus.

491 Az oklevél vagy 1511-ben vagy 1512-ben kelhetett. Az utóbbit támogatja, hogy igazolhatóan 1512-ben kelt oklevél (**105**. sz.) is hasonló megnevezést használ a későbbi szultánra. 1511 mellett az szólhat, hogy abban az esztendőben különösen tartottak attól, hogy Szelim a tatárokkal szövetkezve Moldva felől támadhat Erdélyre. Bővebben lásd: Mikó: Háború vagy béke 160–162.

492 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 101. (A formuláskönyv alapján.)

493 Feltehetően Szentpéteri Lászlóról és Telegdi Istvánról lehet szó, akiket az 1511. év folyamán választottak meg a rendek a végvárakkal kapcsolatos pénzügyek intézésére: Soós: Tisztségviselők 97. Mivel a várak fenntartására két évre előre ajánlották meg az adót, talán mandátumuk is erre az időtartamra terjedt ki. (Ezt egyébként alátámasztja a parancslevél dátuma is.) 1511-ben többször is említik őket, lásd pl. DF 265886., DF 285366., DL 22224. Az adatokat C. Tóth Norbertnek köszönöm.

Aliud igitur in quantum publicum bonum huius regni cupitis periculumque vestrum evitare wltis in hoc nulla racione facere presumatis. Datum.[494]

[a] Utána kihúzva: *diu*. [b] Utána kihúzva: *finitimorum.*

103

Regalis

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus, universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Mandaveramus vobis per alias nostras superiori tempore, ut gentes vestras Waradinum mittere deberetis, ad quem quidem locum nos deputaveramus eciam fideles nostros t. et t., ut scilicet ipsi easdem gentes vestras perlustrarent, et tandem id quando salutarius in laudem Dei [et][a] profectum atque defensionem et conservacionem huius ipsius regni ipsis agendum videretur, cum eisdem gentibus agerent et exequerentur, qui quidem capitanei nostri iamdiu ill[ic][b] Waradini existunt ipsasque gentes vestras expectant, que nondum illuc venerunt. Quemadmodum igitur predictis aliis litteris nostris vobis mandavimus, ita et presentibus strictissime committimus et mandamus, prout et aliis universis dominis et comitatibus ultra Danubium existentibus commisimus, quatenus statim visis presentibus easdem gentes vestras in pleno numero penes ipsos t. et t. ad Waradinum ipsum sine omni ulteriori procrastinacione mittere debeatis, et omnia quecumque iidem [ipsis] [c] gentibus vestris dixerint faciendaque pro regni utilitate et defensione v[obis] [d] iusserint facere et exequi debeatis, ipse quoque gentes vestre teneantur. Nam ali[oqui][e] certi sitis, quod vos prout et alter vobis scripsimus graviter puniemus, et quidem severe, ut eciam aliis exemplo eritis. Aliud igitur nullo modo facere presumatis. Datum.[495]

[a] Kiegészítés a stockholmi példányból. [b] Kiegészítés a stockholmi példányból.
[c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] Kiegészítés a stockholmi példányból.
[e] Kiegészítés a stockholmi példányból.

494 Az oklevél Budán kelt, 1512. szept. 11-én. Pontosan ugyanezzel a szöveggel maradt ugyanis fenn a Bars megyei dikátorokhoz szóló királyi parancs eredetiben. DL 47018.

495 Az oklevél vagy 1511-ben vagy 1512-ben kelhetett, mindkét évben tudunk arról, hogy a „Dunán túli" (ultra Danubium) megyék csapatait Váradra hívták össze. Bővebben lásd Mikó: Háború vagy béke 159–170.

104

[35r] **Regalis**

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus ac alterius cuiusvis status etc. Non latet vos qualiter in proxima congregacione regnicolarum ad propulsanda pericula huius regni et maxime castrorum finitimorum, que in extremo periculo posita sunt ordinatum et unanimiter tam per dominos prelatos et barones, quam eciam universos nobiles et regnicolas huius regni dispositum est, quod presens subsidium simulcum viginti denariis, lucro scilicet camere nostre, tam de nostris regalibus et reginalibus, quam eciam aliorum quorumcumque bonis absque omni mora et subterfugio sub amissione honoris atque occupacione et amissione eiuscemodi bonorum[a], de quibus non exolveretur extradari et exolvi deberet, quod licet de nostris et aliorum eciam dominorum prelatorum et baronum atque nobilium iam ubique extradatum sit, et ut intelligimus eciam in illo comitatu iam totum et integraliter exolutum existat, dicatores tamen et connumeratores eiusdem subsidii totum ipsum subsidium, ut prefertur, pro se usurparunt, nec thezaurariis regni nostri[496] administrare, ut tenebantur, curarunt, sed illud unacum lucro camere nostre, viginti scilicet denariis, ad usum suum proprium converterunt. Propterea volumus et fidelitati vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus statim acceptis presentibus universa bona prefatorum dicatorum eiusdem comitatus tanquam publici boni usurpatorum et turbatorum pro nobis occupare et nomine nostro manibus fidelium nostrorum t. et t. dare et assignare debeatis et teneamini. Aliud nulla racione facere presumatis. Datum.[497]

[a] Utána kihúzva: *vestrorum*.

496 Az ún. rendi kincstartókról lásd a **102**. oklevélhez írt jegyzeteket.

497 Az oklevélben szereplő, az adószedést felügyelő rendi kincstartók, továbbá a subsidium mellett fizetendő 20 dénár kamarahaszna említése egyaránt az 1511. esztendőre utal. Vö. az 1511-ben megszavazott adószedési határozatokat alább a **113**. sz. alatt.

105

Regalis[498]

Quum superioribus diebus his ex diversis locis et ex personis fidedignis accepissemus sinistros crudelesque conatus tam Tartarorum, quam Turcorum et imprimis illius Zalymbeg, filii imperatoris Turcorum[499] adversum nos et hoc regnum nostrum, utpote qui de salute et conservacione eiusdem regni nostri et vestrum omnium solliciti sumus, mandaveramus vobis ac ceteris fidelibus nostris, ut gentes vestras, quas iuxta decretum pro defensione ipsius regni conservare teneamini paratas habere et ad proximum festum t. ad quascumque partes eundum fuerit et prout vobis scripserimus et commiserimus, easdem levare atque mittere deberetis, nunc vero cum predictum festum t. approp[in]quet, nec tamen quicquam ex gracia Dei a prefatis hostibus adeo periculosi aut adversi adhuc habemus, ut pronunc et ad dictum festum gentes vestras aliquas mittere, sed easdem domi conservare potestis. Ita tamen teneatis, quod ad omnem eciam subitam horam et casum parate fuit, ut[a] dum necessitas exposuerit et alias litteras nostras videritis evestigio et absque omni ulteriori mora, ex quo res urgebit, proficisci *[35v]* valeant. Nam[b] ad punctum et ad signum, uti aiunt, nemo in his rebus disponere potest, sed opus est, ut postquam hostes pro foribus sint et nobis ac huic regno nostro semper nocere moliantur, nos[c] vobiscum una et ceteris fidelibus nostris intenti et parati simus, nam et in presenciam nobis allatum est, qualiter predictus Zalymbeg iam ad imperium paternum admissus est, et non nisi sevum et exiciosum contra nos et hoc regnum nostrum cogitare et minari assidue fertur. Ne igitur vel idem vel alii quocumque hostes nos et hoc regnum imparatos offendant, gentes vestras in pleno numero ad omnes casus, ut diximus, paratas habere et conservare debeatis, nam aliter in quocumque in hoc defectus fuerit, hunc gravissime puniemus. Aliud nulla racione facere presumatis. Datum.[500]

[a] Utána kihúzva: *ne*. [b] Utána kihúzva: *tanquam*. [c] Utána kihúzva: *vero*

498 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 107. (A formuláskönyv alapján.) – A közleményben még nem számoltam az 1511. évi datálás lehetőségével.

499 A későbbi I. Szelim (1512–1520) szultánról van szó.

500 Az oklevél vagy 1511-ben vagy 1512-ben kelt. Az alábbi szempontokat vethetjük fel. 1) A szöveg Szelimet Zalymbeg néven illeti, és „filius imperatoris Turcorum"-nak nevezi. Említi így oklevél 1511-ben (Mikó: Háború vagy béke 166.), akárcsak 1512-ben (lásd alább **121**. sz.). Ugyanezen névvel szerepelt Ulászló és testvére, Zsigmond len-

106

Regalis[501]

Wladislaus etc. sepenumero iam vobis scripsimus et mandavimus, ut gentes vestras, quas pro defensione regni servare et alere tenemini paratas habere et tenere ac eo, quo pro huiusmodi defensione regni necessitas postularet, mittere deberetis, nunc autem, prout certo est ad nos allatum, Turci hostes huius regni immanissimi partes illas nostras inferiores gentibus vacuas esse cognoscentes castellum Waya[502] penes fluvium Temes situm et habitum unacum omnibus suis pertinenciis et toto illo districtu circumiacenti exusserunt et depredati sunt, magna cede hominum ibidem facta magnaque multitudine Christifidelium[a] inde in perpetuam servitutem misere abducta, quod si gentes vestre et aliorum comitatuum in partibus illis fuissent, hec pericula non accidissent. Ne igitur Turci ipsi, qui in dies in Zenderew si se se[b] prepar[ant][c] et accingunt dulcedine prede capti maiora crudelioraque committant, et partes illas depopulentur, volumus[d] et fidelitati vestre rursus harum serie firmiter et sub nota perpetue infidelitatis committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus nullaque mora interiecta universas ipsas gentes vestras bono modo instructas in pleno numero ad Themeswar mittere debeatis, ut istic pro defensione earundem parcium unacum aliorum ipsorum comitatuum gentibus residere et hostibus ipsis resistere ac partes ipsas a clade et periculo ac depopulacione preservare et tutari possint. Quoniam alioquin commisimus auctoritatemque dedimus damusque et committimus per presentes magnifico t., ut si in mittendis ipsis gentibus negligencia, prout hucusque facta fuerit omnium talium bona,

---

gyel király levelezésében is, még trónralépte előtt, lásd Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások 200. Az, hogy az 1512 júliusában kelt **121**. sz. oklevél Szelimet még nem nevezi imperatornak, arra utal, hogy a budai udvarban még nem rendelkeztek pontos információkkal arról, hogy Bajezid már június 10-én meghalt. Szelim első követe június első hetében jelent meg Budán, így erről értelemszerűen nem számolhatott be, míg a magyar király követe, Raguzai (Petancius) Felix június második felében érkezett vissza Budára. (Az adatokat lásd Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 202., Lakatos: Diplomaták II. 327/125. sz. 2) Ugyan a scriptor elhagyta, de a gyülekezés időpontját és helyszínét mind 1511-ben, mind 1512-ben pontosan adták meg a mozgósítási parancsok.

501 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 110. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **285**. sz. alatt.

502 A várról bővebben lásd a **108**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

qui remittenciam in hoc fecerint, occupare et usque ad ulteriorem nostram informa[cionem] tenere debeat auctoritate nostra presentibus, ut prefertur, eidem in hac parte attributa mediante. Aliud igitur pena sub premissa facere nulla racione presumatis. Datum.[503]

[a] Utána kihúzva: *ex toto*. [b] A *se se* szavak a sorok közé írva. [c] Kiegészítés a stockholmi példányból. [d] Utána kihúzva: *igitur*.

107

[36r] **Regalis**[504]
Wladislaus etc.
Magnifice fidelis nobis sincere dilecte![505] Crebro iam vobis scripsimus et commisimus, ut postpositis omnibus aliis rebus et negociis vestris ad officiolatum vestrum ingredi, et in eo hoc potissimum tempore, quo nullas, ut scitis, treugas cum Turcis habemus, et quo timendum in dies ab eis existit residere et parcium ipsarum defensioni invigilare deberetis. Nunc vero certo rumore allato accepimus, id quod vobis quoque iam notum esse potuit, castellum scilicet Waya[506] ad portum Fluvii Themes situm et habitum et totum illum districtum circumiacentem a Turcis depopulatum et exustum esse, et magnam inde animarum multitudinem abductam et maximam predam commissam. Timendum est, ne iidem Turci dulcedine prede capti rursus incursionem faciant et maiora his committant, nam in dies ad Zenderew congregari dicuntur. Quapropter

503 Az oklevél keltét illetően az 1513. ápr.–1513. aug. 22. közötti időszakot valószínűsítem. Pontosabb datálásra ugyanis sajnos – legalábbis egyelőre – nincsen mód. A lehetséges legkésőbbi időpontot Szapolyai egy 1513-ban vezetett rövid hadjáratának ideje jelöli ki: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 604–605. Nehezebb meghatározni a lehetséges legkorábbi időpontot. Egyértelmű kontrollforrások hiányában csupán két olyan velencei követjelentésre hívnám fel a figyelmet, amelyek április utolsó napjaiban keltek, és amelyek – többek közt – beszámolnak a Temesközt ért oszmán támadásról is: Wenzel: *Marino Sanuto* II. 235–236., vö. Pálosfalvi: Bajnai Both 298. Egy május első felében kiadott országgyűlési meghívó feltehetően ugyanerről a támadásról beszél: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 618–619.

504 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 112. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **286**. sz. alatt.

505 A parancslevél Báthory István temesi ispánhoz, az Alsó Részek főkapitányához szól.

506 A várról bővebben lásd a **108**. sz. oklevélhez tartozó jegyzetet.

fidelitati vestre harum serie rursus et iterum firmissime et sub nota perpetue infidelitatis committimus et mandamus, ut semota omni excusacione posthabitisque omnibus aliis negociis vestris ad castrum Themesiense et officiolatum vestrum ingredi, isticque residere et invigalere pro parcium ipsarum defensione debeatis. Scripsimus autem et mandavimus rursus et iterum certis comitatibus earundem parcium, ut gentes eorum penes vos istuc mittant, cum quibus et aliis earundem parcium copiis ac viribus a rabie et periculis ipsorum hostium eisdem defendere et tueri debeatis, quas quidem litteras cum presentibus accipietis. Mandavimus eciam ad nonnullos comitatus ibidem propinquos sub pena occupacionis bonorum suorum, ut[a] ad reformacionem et restauracionem castelli prefati colonos et iobagiones eorum mittant, cum quibus illud reformari et restaurari faciatis. Qui si renittentes fuerint, eos iuxta continentiam ipsarum aliarum litterarum nostrarum, quas similiter cum presentibus accipietis, ad exequenda ea ipsa astringatis, nam hoc modo castellum ipsum stare non potest, eo quod ibidem vadum eciam existit, quo ab ipsis Turcis occupato maiora iidem perpetrare poterint. Itaque ingrediamini omnino nec ullam moram in hoc facere presumatis, nam alias certi sitis, quod eciam officiolatu vestro privabimini et insuper gravissimam indignacionem nostram incurretis. Aliud igitur in hoc nullo modo facere presumatis. Datum.[507]

[a] Utána kihúzva: *iobagiones*.

[507] Az oklevél keltét illetően az 1513. május–1513. aug. 22. közötti időpontot valószínűsítem. Kibocsátásának legkésőbbi dátumául Szapolyai 1513. évi rövid hadjáratának időpontját választottam, jóllehet a kiadásra csaknem minden bizonnyal legalább hetekkel korábban sor került. A terminus post quem meghatározása nehezebb, köszönhetően elsősorban annak, hogy a címzett Báthorytartózkodási helyeiről 1513 áprilisa és szeptembere között semmit nem tudunk: C. Tóth: Egy legenda nyomában 451. – A formulárium azonban fenntartott egy másik Ulászló-misszilist is, amelyben az uralkodó ismételten számon kérte a temesi ispánon, hogy miért nem tartózkodott az állomáshelyén, és egyúttal felelőssé is tette – a Wayához hasonlóan a Temesközben fekvő – Cseri várának elpusztításáért (**405.** sz.), minderről bővebben: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 600–601.; Pálosfalvi: *From Nicopolis* 342. Azon – szintén datálatlan – okirat kiadási idejét július hónapra lehetett szűkíteni; a legvalószínűbb tehát, hogy ez a diploma is 1513 júniusában vagy júliusában kelt, vö. Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 600–601.

108

Reverende etc.[508] Ex negligencia hac, quam regnicolas huius regni in mittendis gentibus eorum facere videmus, id, quod verebamur, evenit, quos nec pericula preterita nec impendencia monent, et sic factum est, quod castellum illud Waya,[509] de quo scribitis, per Turcos est exustum[a], magna multitudine Christifidelium ex toto illo districtu misere abducta, *[36v]* de quaquidem clade certe dolenda est maximeque angimur de tanta ipsorum regnicolarum nostrorum socordia atque negligencia. Nos quidem aliud pronunc remedii adhibendum non reperimus, quam quod castellum[b] ipsum citissime reformetur, ne vado, quod ibidem existit a[c] Turcis occupato maiores incursiones et depredaciones faciant, dedimusque ad certos comitatus litteras tam ad reformandum ipsum castellum, quam ad mittendum gentes eorum, quantum autem ad libertatem pauperibus colonis, quorum domus ab ipsis Turcis exuste sunt, dandam attinet, committatis hominibus et dicatoribus vestris, ut ab ipsis colonis, quorum domus, ut prefertur, combuste sunt, et qui reversi sunt vel reverti poterunt, in hac presenti dica et contribucione nullam solucionem exigant, sed eos supportatos et exemptos hac vice habeant. Datum.[510]

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] Utána kihúzva: *Waya*. [c] Az eredeti, áthúzott olvasat: *per*.

508 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 106. (A formuláskönyv alapján.) – Hogy Beriszló Péter volt az oklevél címzettje, kiderül a formuláskönyvben foglalt második másolatból, lásd **287**. sz. alatt.

509 Ezen oklevélen, illetve a formuláskönyv néhány további oklevelén (**106**., **107**. sz.) túl mindössze két diplomáról, egyrészt X. Leó pápa Bakócz Tamás számára kiállított legátusi kinevezéséről, másrészt ugyanőneki az oszmánellenes keresztes hadjáratot kihirdető bullájáról tudom még, hogy a várat említették benne: *Mon. rust*. 33., 37. Pontosabb lokalizációjára illetően a formuláskönyv egy másik oklevele (**106**. sz.) használható fel, amely szerint a Temes partján állt.

510 Kiadási dátumként a 1513. máj. 6.–1513. aug. 22. közé eső időszakot valószínűsítem. Az oklevél kibocsátásának legkorábbi lehetséges napját Beriszló első kincstartói említése jelöli ki. Nehezebb meghatározni a terminus ante quem-et; magam végül azt a dátumot választottam, amikor Szapolyai János már megindította rövid hadjáratát a Temesközben, Szendrő irányában (vö. Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 604–605.) Az oklevélben leírt oszmán támadás ugyanis feltétlenül ennek időpontja *előtt* következett be, tudván, hogy a 1513 őszén–telén a területet már nem hagyták őrizetlenül a Szapolyai János irányította csapatok, lásd Neumann: Bulgária – Erdély – Temesvár 112–114. Az 1514. év eseményei a jól ismert Dózsa-parasztháborúnak köszönhetően

109

Regalis[511]

Egregii et nobiles fideles nobis dilecti! Constitutis nobis his diebus in curia nostra Wyssegrad fideles nostri universi[a] regnicole ad terminum celebracionis brevium iudiciorum festi beati t. proxime preteriti Budam congregati plusquam quinquaginta personas eorum de medio unacum assessoribus[b] sedis nostre iudiciarie, qui tunc aderant, nostre maiestatis mittentes in conspectum plura nobis super periculoso regni nostri statu, sed et eiusdem defensione atque manifestorum et quottidianorum hostium machinacione nunciarunt, qui eciam miserabilem casum abduccionis multorum Christianorum et incineracionis plurimarum villarum de partibus Themeskewz per Turcos novissime patrate, de quo eciam antea certificati eramus, et illud non sine grandi cordis nostri amaritudine acceperamus, nobis commemorant, prout eciam vobis et ceteris fratribus vestris, fideles nostros assessores sedis nostre iudiciarie suo modo perscripsisse intelligimus, et ut tam aperto et extremo regni huius excidio subvenire occurrereque et ad inclusos articulos consentire dignaremur, instantissime nobis supplicarunt, nam iidem hostes adaucto exercitu undique hoc regnum rursus invadere conantur. Nos igitur, qui eciam irrequisiti pro regni defensione et castrorum finitimorum conservacione quicquid potuimus, libenter certe hucusque fecimus et in futurum quoque facere contendimus – nec ista dampna, que evenerunt, accidissent, si et subsidium ad hoc deputatum, extradatum, et gentes in tempore, prout ordinatum erat, misse fuissent – premissa itaque[c] supplicacione ipsorum fidelium nostrorum clementer exaudita, ut iidem fratres vestri unacum dominis prelatis et baronibus lateri nostro, protunc adherentibus, super propellendis ex omni fere latere regni huius imminentibus periculis tractarent, deliberarent, et quicquid melius hac in re faciendum agnoscerent et concluderent, nobisque significare commisimus. Qui tandem nostram in presenciam regressi articulos presentibus inclusos sese unanimiter concepisse pariter et formasse retulerunt. Quibusquidem articulis in scriptis *[37r]* nobis oblatis prefati oratores, fratres vestri, unacum assessoribus nobis humillime rursus supplicarunt, ut gentes tam nostre, quam eciam universorum dominorum prelatorum et baronum, sed et cunctorum regni comitatuum, iuxta contenta prescriptorum articulorum, vigo-

---

aprólékosan fel vannak dolgozva (lásd az előbbi tanulmányt, továbbá: Barta – Fekete Nagy: *Parasztháború*), ennélfogva tudjuk, hogy hasonló oszmán támadás nem érte a Temesközt. Erre az utolsóként tekintetbe vehető 1515. esztendőből sincsen adatom.

511 Kiadása: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 618. (A formuláskönyv alapján.)

re eciam generalis decreti nostri, omni prorsus sine mora ad locum deputatum mittere et mitti facere ac per singula quoque capita vestra eo modo et ordine, quo in eisdem articulis continetur, Zegedinum ad terminum ibidem prefixum atque deputatum accersiri et convocari facere dignaremur. De et super extremo huius regni periculo (quod Deus avertat) tractaturos pariter et provisuros[d], ut autem gentes nostre cicius transmitti, reliqua eciam negocia nostra ad onera belli supportanda summe necessaria facilius expediri possent, iidem fratres vestri unacum ceteris fidelibus nostris, postquam huc Budam regressi sumus, subsidium illud quinquaginta denarii maiestati nostre in generali dieta pro octavo die festi epiphaniarum Domini proxime transsacti hic Bude celebrata oblatum citissime sese exoluturos benivole de novo obtulerunt. Quapropter fidelitati vestre harum serie firmiter sub perpetue infidelitatis nota committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus imprimis et ante omnia illas gentes, quas iuxta formam decreti racione iobagionum vestrorum pro defensione regni conservare tenemini, citissime ad loca per alias litteras nostras deputata mittere, vosque per singula capita ad exercituandum iuxta preinsertos articulos preparare atque ad diem et locum prefixum, ubi et quando eciam nos in propria persona Deo volente constituemur, convenire et congregare modis omnibus debeatis et teneamini profecturi, inde quo necessitas et defensio atque commoditas huius regni expostulare videbitur. Taxam eciam et subsidium promissum exnunc et absque omni iam ulteriori mora extradare debeatis, ne maiora pericula, quod Deus avertat, exinde contingant. Nam alias quicumque in his negligentes reperti fuerint, tales premissa nota infidelitatis gravamine mulctabimus. Aliud igitur in hiis nulla racione facere presumatis. Datum.[512]

[a] Ezután kihúzva: *domini*. [b] Előtte kihúzva: *assessorib(us)*. [c] Előtte kihúzva: *igitur*.
[d] Előtte kihúzva az eredeti olvasat: *conclusuros*.

110

Regalis

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis etc. Pericula, que hiis diebus in partibus illis inferioribus huius regni nostri Themesiensibus contigerunt queque quottidie adhuc illis partibus immineant satis nota vobis et aperta existunt, que certe minime evenissent, si mandata nostra, que frequenter pro levandis et mittendis

512 Kiadás dátumaként az 1513. május 6. és 15. közötti időszak jöhet szóba. Részletes indoklását lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 591–597.

gentibus ad vos et ad ceteros regnicolas nostros dedimus, fuissent observata, et gentes ipse in confinibus tempestive fuissent collocate, ne igitur ex diuturniore et longiore negligencia maiora pericula eveniant, volumus et fidelitati vestre harum serie sub pena infidelitatis nota, ac pena amissionis omnium bonorum vestrorum firmissime mandamus, quatenus statim visis presentibus preter omnem moram et expectacionem ulteriorem gentes vestras in pleno numero et cum bono apparatu recta ad Themeswar penes fidelem nostrum magnificum Stephanum de Bathor etc.,[513] quam citissime mittere debeatis, et quemadmodum nobis eciam nomine vestro fuit supplicatum propedire, nos quoque aulicos nostros cum nostro vexillo ad easdem partes mittemus et gentes eciam aliorum dominorum et regnicolarum nostrorum istuc mittendas curabimus, in numero, quanto maiore poterimus et defensionem *[37v]* vestram non negligemus, sed eam[a] totis viribus amplectemur, sed priusque vel nostre vel huiusmodi gentes remociores illo perveniant necessarium est, ut vestre gentes sine mora illic constituantur et defensioni insistant, ne hostes ipsi, qui omnem artem eorum et potenciam in celeritate et[b] subitaria rapina posuerunt, partes illas presidio destitutas rursus invadant et depopulentur, expediatis itaque gentes vestras et mittatis ad Themeswar sine mora et sine respectu aliorum, vos eciam alii sequentur. Sequetur, ut premisimus propediem et noster exercitus et certi sitis nos vobis minime defuturos modo vos vobis ipsis et saluti vestre non deficiatis. Secus igitur in premissis sub pena prenotata facere non presumatis. Datum.[514]

[a] A sorok közé írva. [b] Utána kihúzva: *subitanea*.

111

Regalis

In subsidiis, que per hos proximos annos ad castrorum finitorum conservacionem et defensionem ac solucionem ipsam confinia tenencium ordinata et data sunt, tanta et tam varia negligencia facta est, et in missone gencium tantus fuit hucusque defectus, ut minime mirum cuiquam videri deberet, si eciam maiora mala et pericula huic regno toti quam evenerunt, evenissent. Sunt enim, qui subsidium preteriti tercii anni sub fidei et hon[oris] eorum promissione iureiurando fideliter et integre extradari promissum, de eorum bonis non integre,

513 Báthory István temesi ispán, az Alsó Részek főkapitánya.

514 A szöveg alapján nem tudom eldönteni, mikor keletkezhetett. Az 1511 és 1514 közötti esztendők bármelyike szóba jöhet.

sicuti debebunt, sed cum magno et notabili defectu exolverunt. Sunt eciam, qui huiusmodi eorum fidei et promissionis prorsus immemores totum ipsum subsidium pro se de suis bonis exegerunt, et nil penitus solverunt, immo ne dicare quidem bona sua permiserunt. Sunt preterea, qui tam in utroque subsidio preteriti anni, quam in eo quando pro presenti anno est exactum, magnum dampnum intulerunt. Alii similiter cum defectu illud exolvendo, alii totaliter pro se propria eorum auctoritate similiter usurpando et retinendo, in plerisque vero locis et comitatibus tanta est dissipacio et dilapidacio per dicatores in huiusmodi subsidiis facta, ut nonnulli ex eis, vero et deputato sallario trippliciter plus pro se ex peccuiniis subsidii receperunt ita, ut parum admodum ex tot subsidiis ad id, ad quod ordinata fuerant, provenerit, cui rei argumento sunt, tum confinia ipsa tenentes, qui usque modo nullam solucionem habentes officia eorum resignare coguntur. Tum vero inordinatus et periculosus status et ruina castrorum ipsorum finitimorum, que ob improvisionem et incuriam in extremam desolacionem devenerunt, in tenendis vero et conservandis gentibus eadem racione plerique tam dominorum banderiatorum, quam comitatuum ausu temerario, alii nullas prorsus gentes ad expedicionem contra hostes instauratam miserunt. Alii vero peccunias exercituales, ex quibus gentes eorum alere debuissent, dedita opera in eum finem minuerunt, ut per hoc pauciores gentes tenerent. Tercii vero, ubi armigeros servare racione bonorum suorum debuerunt, nonnullos habuerunt. Sunt eciam nonnulli tam dominorum, quam comitatuum, quorum gentes contra ordinacionem regnicolarum et mandata nostra preter voluntatem dominorum sew comitatuum suorum iam retrocesserunt, et ad propria reversi sunt, propter que omnia huic regno incredibilia dampna evenerunt, et deinceps quoque nisi aliter pro[visum][a] fuerit evenire (quod Deus avertat) possunt. Nolentes igitur ista deinceps toller[are][b] et impunita pertransire, maxime quum proptera nobis iam aliquociens uni[versum] regnum supplicavit, misimus hunc t. ad vos et in medium [vestri][c] *[38r]* cum plena et omnimoda facultate et auctoritate nostra regia presentibus eidem plenarie attributa, ut ipse omnes tales cuiuscumque status et condicionis existant, qui in ipso vestro comitatu in premissis aut in aliquo premissorum negligentes et inobedientes fuisse comperti fuerint, singillatim fideliter exquirere, eorumque universa bona absque ullo favore pro maiestate nostra occupare ac restancias omnes prescriptorum subsidiorum de huiusmodi ipsorum bonis integre exigere debeat. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie sub amissione omnium bonorum vestrorum firmissime committimus et mandamus, quatenus omnes tales, qui in premissis vel eorum alteris culpabiles in medio vestri fuerint, quique preter voluntatem dominorum sew comitatuum reversi sunt pro fide

et fidelitate vestra nobis et sacro regio diademati debita fideliter dicere et fateri atque prefato homini nostro premissa omnia libere exequi permittere et in eis exequendis eidem omni ope, auxilio, adiuvamine adesse et assistere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud in his pena sub premissa nullatenus facere presumatis. Datum.[515]

[a] Kiegészítve a stockholmi példányból. [b] Kiegészítve a stockholmi példányból. [c] Kiegészítve a stockholmi példányból.

112

Wladislaus

Egregie fidelis nobis dilecte! Sepius iam totum hoc regnum nostrum et eius universi regnicole loquuti sunt et supplicarunt, ut quia in peccuniis fidelis nostri reverendi in Christo patris condam domini t.[516] episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis post eius obitum magna admodum et inordinata dissipacio et dilapidacio a suis hominibus et familiaribus facta extitisset, racionem ab hiis, quorum interest superinde exigere dignaremur. Volentes igitur iamtandem finaliter intelligere, quonam peccunie ipse devenerunt, mandavimus fidelitati tue harum serie firmiter, ut statim visis presentibus inter alios, quos pro ea re ad nos, ad dandam superinde racionem accersiri iussimus, tu quoque ad maiestatem nostram quamprimum venire et de ipsis peccuniis dicti condam domini t. episcopi racionem dare debeas, aliud nullo modo facturus. Datum.[517]

515 Az irat keltét sajnos még úgy sem tudom megállapítani, hogy a textus alapján kiadása előtti évben kétszer vetettek ki subsidiumot, továbbá az irat keltének évében mozgósították a királyság csapatait. Feltehetően II. Ulászló volt az oklevél kiadója. Kétszeri adókivetés uralkodása alatt többször előfordult, már az 1490-es években is: Neumann: Királyi hatalom 50–53. Mozgósítások sem csak az 1510-es években történtek, hanem pl. 1501-ben is, amikor az oszmánokkal 1498-ban három évre kötött béke (Papp: Békekötések 58–59.; Mikó: Bélai Barnabás 126–127.) lejárt (Kosáry: *Magyar külpolitika* 88–93., C. Tóth: Tolnai országgyűlés 1457. [további példákkal Mátyás és II. Ulászló idejéből]).

516 Az 1505-ben elhunyt Ernuszt Zsigmondra utal a szöveg.

517 Az Ernuszt-hagyaték szövevényes történetét részletesen feldolgozta Kubinyi András (Kubinyi: Ernuszt Zsigmond, kül. 302–312.). A tanulmány alapján sem tudtam azonban megállapítani, hogy ki lehetett az az *egyetlen* személy, akit az uralkodó új számadás készítésére felszólított, ráadásul külön az országgyűlés kívánságára. A szerző által fetárt adatok alapján leginkább az 1512–1514-es időszak jöhet szóba: uo. 304–305.

113

Regalis[518]

Wladislaus etc.

Vobis plane constat, ob qualia et quam extrema ac formidolosa pericula huius regni et presertim castrorum finitimorum evitanda eorundemque necessariam reformacionem et restauracionem presens subsidium unius floreni per universum regnum nostrum in presenti dieta est oblatum, ita videlicet, ut ex nunc quinquaginta denarii connumerentur, et alii quinquaginta denarii ad alterum festum beati Georgii anni proxime futuri[519] extradentur. Ne tam necessaria et inevitabilis provisio castrorum ipsorum in perniciem tocius huius regni negligatur, in quaquidem dicacione qualis ordo servari et quam tempestive subsidium ipsum extradari debeat, per dominos prelatos et barones ac alios consiliarios et assessores nostros limitatum extitit. Primo videlicet, quod nemini libertates quibuscumque ex causis concesse observentur. Item, quod connumeracio et dicacio ipsius medii floreni unacum lucro camere nostri viginti denariorum simul ac statim et incontinenti fiat, et infra vigesimum quintum diem *[38v]* a die connumeracionis ipsius, tam de nostris regalibus et reginalibus consuetis, de omnium et singulorum dominorum et nobilium ac aliorum quorumcumque bonis irremissibiliter per singulas portas et a singulis colonis modo infrascripto exigatur. Videlicet de singulis centum portis quinque, et de viginti una porta et non plures relaxetur, sive fuit servi, sive libertini aut factores. Nobilibus autem, qui non habent ultra decem vel duodecim iobagiones, unus factor sive servitor relaxetur. Deinde, quod tales, qui bona mobilia vel immobilia, videlicet vineas, armenta in valore trium florenorum non habent, ad iuramentum iudicis dicentur. Postremo, quod iobagiones et coloni in curiis nobilium inclusi et commorantes eque ac alii iobagiones connumerentur et solvant, demptis illis, qui mercenarii existentes in expensis nobilium vivunt. Et quod vicecomites et iudices nobilium nullum sallarium ex hiis pro se recipere valeant. Cum igitur tempus [a–]admodum iam[–a] breve sit, necessitas vero et pericula castrorum ipsorum finitimorum urgentissima et inevitabilia existant, quo tempestive illis et officia ipsorum tenentibus provideri possit, committimus fidelitati vestre harum serie firmiter, ut consideratis tot et tantis rerum et necessitatum periculis, prefatum subsidium quinquaginta denariorum unacum ipso lucro camere nostre exnunc sub pena, sub qua totum regnum se obligavit, statim extradari

518 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 103. (A formuláskönyv alapján.)

519 1512. ápr. 24.

et exolvi, ac ad manus ipsorum thezaurariorum ad id deputatorum fideliter et integre ac sine defectu ullo administrare debeatis, ut in tempore possint loca et castra prefata finitima non solum, quomodo[b] summe opus est, reformare, sed et banis et officialibus ipsorum providere, ne propter defectum pecuniarum periclitari contingant. Aliud in quantum extrema mala et pericula ab hoc regno evitari cupitis, in hoc nulla ratione facere presumatis. Datum etc[c].[520]

[a–a] A stockholmi példányban: *iam admodum*. [b] A stockholmi példányban: *quod*. [c] A stockholmi példányban: *etc*. om.

114

Regalis[521]

Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Superioribus hiis diebus, cum accepissemus variis in locis diversos conventus et dietas solito quidem maiores in hoc regno nostro in certis comitatibus fieri, cognovissemusque in huiusmodi dietis id potissimum concludi, ut ad festum beati Iacobi apostoli una generalis dieta in civitate nostra Albe Regali celebraretur, ad quam non modo capitatim quisque nobilis convenire, verum eciam stipendiarii comitatuum, sed et alie, que de novo imposite erant gentes, pedites videlicet et equites, sub gravi pena in armis congregari deberent. Nos considerantes eiuscemodi congregaciones preter omnem voluntatem ac scienciam et annuenciam nostram et non congruo tempore celebrare vergereque in apertam ruinam et desolacionem huius incliti regni, cum ex eo, tum vero plerisque racionabilibus[a] ex causis celebracionem

520 A fentebbi adószedési szabályok pontos párhuzamokat mutatnak mindazokkal az intézkedésekkel, amelyekről eddig egy 1511. máj. 10-én kelt oklevélből tudtunk. Az említett okirat (kiadását lásd Kovachich: *Monumenta* 71.; jelzete az Országos Levéltárban: DL 22154.) az 1511. ápr. 24-én összeült országgyűlés adómegajánlását tartalmazza: két év alatt portánként 100 dénár subsidium fizetését a végvárak fenntartására, továbbá 20 dénárt kamarahaszna címén, szintén két év időtartamra. Mivel törvénykönyv nem maradt fenn, a szakirodalom az országgyűlés megtartását ezen okirat alapján igazolta: DRMH IV. liv. – Míg azonban a májusi oklevél csupán általánosságban szól az adómegajánlásról, a formuláskönyvben fennmaradt nagyfontosságú diploma szövege annak gyakorlati véghezviteléről tartott fenn unikális információkat.

521 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 317. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget két alkalommal is bemásolták a kódexbe, lásd még a **329**. sz. alatt.

eius ipsius congregacionis inhibendam duximus, et evestigio ad varia loca et comitatus in hoc regno, ubi videlicet necesse visum fuit, nuncios et oratores nostros miseramus seriose committentes, *[39r]* ne huiusmodi perniciosa et nimis licenciosa congregacio hoc modo celebraretur. Demum ne si quid nichilominus pro communi bono tractandum aut concludendum esset, negligeretur, universos dominos prelatos et barones regnique proceres, ut scis, ad nos accersiri iusseramus, consultentes, quid pro regni huius communi bono proque perpetua eiusdem et regnicolarum nostrorum salute et pace agendum foret. Quorum consilio tandem deliberavimus, ut ad proximum futurum festum beati Michaelis archangeli una universalis dieta in omni tamen tranquillitate et absque omni armorum strepitu hic celebretur, ad quam unversi domini prelati et barones ceterique proceres et nobiles huius regni, sed et de quolibet membro ac quibuslibet partibus sacre corone subiectis nuncii et oratores cum plena facultate convenire debeant, quo iamtandem tot et tam frequentibus congregacionibus et quidem adeo gravibus et sumptuosis finis aut saltem aliqua suspensio et vacancia dari possit, et regnum hoc consequenterque eius regnicole vosque omnes in bona pace reponi atque a tot laboribus, expensis et fatigis aliquando supportari possitis. Scripsimus igitur et commisimus per universum hoc regnum nostrum et partibus sibi subiectis, tam scilicet prelatis et baronibus ac aliis nobilibus, quam eciam comitatibus, ut ad nos ad predictum festum congregari et venire deberent. Quapropter fidelitati tue harum serie sub pena in decreto expressa committimus et mandamus, quatenus tu quoque eiuscemodi diete et congregacioni regnicolarum nostrorum ad prefatum diem festi t. omnino interesse et huc ad nos absque armis venire velis, nec aliqua racione te excuses. Quoniam ita ordinatum et conclusum est, et nos omnino ita eciam volumus, ut tu et omnes alii domini in omnem eventum ad huiusmodi dietam veniant, quo tandem communi voto et consilio id, quod salutarius et utilius huic regno et pro eius[b] perpetua conservacione visum fuerit, aliquando peragere et deliberare ac concludere eciam valeamus. Aliud igitur, prout manifeste nobis displicere et a nobis graviter notari et puniri non cupis, in hoc nulla racione facere presumas. Datum.[522]

[a] Javítva erről: *racionibus*. [b] Ezután egy szó kezdete olvashatatlanul áthúzva.

522 Az irat az 1505. évhez köthető, lásd Kubinyi: Tárgyalási rend 10. – Ugyanerre a szeptemberi országgyűlésre a Nagyszebenhez szóló meghívót idézi: Pálosfalvi: Középkori magyar országgyűlések 54., 159.

115

AD ASSESSORES[523]

Wladislaus etc.

Binis iam post se se litteris tibi mandavimus, ut ad nos secundum quod per universos regnicolas nostros est constitutum venire et consiliis nostris interesse deberes, id quod hucusque facere non curasti, nescimus certe, quid tibi per hoc velis, quod ad tot mandata nostra non dignaris venire, quod si eciam per regnicolas ipsos non fuisset ita deliberatum nichilominus voluntatem et mandata nostra obaudire non deberes, proinde tibi harum serie iam rursus et iterum firmissime commitimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus semota omni dilacione et subterfugio huc ad nos venire et consilio nostro interesse debeas, nam alioquin certus sis tantam inobedienciam tuam tibi non obaudiemus, aliud igitur nullo modo facere presumas. Datum.[524]

116

[39v] **REGALIS**

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus etc. In aliis nostris litteris, quas proxime per egregium Ladislaum Pesthyeny alulicum nostrum[525] ad vos pro restanciis preteritorum subsidiorum nostrorum exigendis per nos missum dedimus, declaravimus habunde quociens iam et quam instanter totum hoc regnum nostrum unacum assessoribus nostris et toto consilio nostro supplicaverunt, ut citra omnem cuiuscumque respectum et favorem huiusmodi restancias ipsorum preteritorum subsidiorum de omnium bonis, in quibus quocumque modo retente sunt eciam per occupaciones bonorum talium, qui retinuerunt exigi faceremus, pro quibusquidem exigendis, quum, ut prefertur, prefatum hominem nostrum illo ad vos misissemus, sperantes illas nos inde iam inhabituras, ex alio latere intelleximus adhuc difficultatem fieri in[a] illis extradandis sine omni prorsus consideracione defectuum et periculorum castrorum finitimorum, quibus certe aliunde, quam ex ipsis restanciis per nos

523 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **343**. sz. alatt.

524 Az oklevelet nem tudtam datálni. Az ülnökökre lásd Kubinyi: Köznemesi ülnökök.

525 Pestyéni László 1494-től egészen 1526-ig adatolható aulicusként, bővebben lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526]" című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában; Faragó Dávid, Neumann Tibor és Péterfi Bence anyaggyűjtése.

pronunc provideri non potest, que si unquam periculo proxima fuerunt, nunc potissimum ob innumeras pene necessitas eorum, de illis est timendum, et iccirco, ut aliqua saltem illis provisio per nos tempore tam necessario fieri possit, statuimus restancias ipsas irremissibiliter de quorumcumque bonis exigendas, rursus igitur fidelitati vestre harum serie sub pena in dictis aliis litteris nostris declarata, firmissime committimus et mandamus, quatenus semota iamtandem omni prorsus difficultate et remittencia huiusmodi restancias dictorum preteritorum subsidiorum nostrorum iuxta continencias ipsarum aliarum litterarum nostrarum, de omnium et quorumcumque bonis exigi facere et in illis exigendis ac remittentibus puniendis ipsi homini nostro omni ope et auxilio opportuno adesse et assistere debeatis. Quoniam alioquin, si quid oneris aut dampni ob id incurretis nemini tandem alteri, quam vobismet ipsis imputabilis, secus igitur nullo modo facere presumatis. Presentes vero etc. Datum.

[a] Utána kihúzva: *aliis*.

117

Regalis[526]

Wladislaus etc. Scripsimus vobis in aliis quoque litteris nostris et mandaveramus ex deliberacione dominorum prelatorum et baronum in conventu proxime preterito apud nos constitutorum, ut gentes vestras, quas pro defensione regni tenere debetis ad fidelem nostrum magnificum Stephanum de Bathor etc. pro defensione earundem parcium mittere deberetis, vos vero, ut ab eodem comite Stephano accepimus in hunc usque diem gentes vestras illo minime misissetis neque mittere, velle, videre, ducti aut seducti pocius frivola fictaque quorundam malorum hominum interpre[tacione][a], qui inter vos sparsisse dicuntur missionem hanc gencium eo tendere, ut vos rursus in servitutem comitum Themesiensium redigamini. Miramur itaque vos hominum levitati ea, que a veritate aliena sunt spargencium faciles aures adhibere, non enim hanc missionem gencium vestrarum ipse comes Themesiensis ordinavit, sed nos cum toto consilio nostro et ex deliberacione, ut prediximus, dom[inorum][b] ordinavimus, non enim in eum finere, ut in servitutem aliquam re[trudamini][c], sed ut a *[40r]* periculo, quod vobis, quod toti regno incumbit, liberemini, quod quidem periculum vitari nisi serviendo, nisi propugnando non potest. Considerare igitur vos oportet stipendiariis vestris non ideo profundi pecunias vestras, ut

526 Vö. még a **118**. sz. oklevéllel is.

domi iaceant, aut colori, ubi prodesse non possunt, quinpotius, ut serviant et hosti, dum opus est, se opponant, ne igitur labores et servicia fugiendo in periculum (quod Deus avertat), incidatis fidelitati vestre harum serie sub amissionis omnium bonorum vestrorum firmissime commitimus et mandamus, quatenus acceptis presentibus, predictas gentes vestras absque omni ulteriori procrastinacione ad prefatum comitem Themesiensem gracia defensionis, non autem subeunde servitutis mittere debeatis, quoniam alioquin, si quid[d] periculi ex hac difficultate negligenciaque vestra partibus illis Themesiensibus, quibus eiuscemodi pericula continue incumbit, evenerit, vos propterea requiremus et severissime puniemus. Secus igitur pena sub premissa facere non presumatis. P. Datum.[527]

[a] Kiegészítve a stockholmi példányból. [b] Kiegészítve a stockholmi példányból. [c] Kiegészítve a stockholmi példányból. [d] Utána kihúzva: *oneris.*

527 Az oklevélben említett Báthory István temesi ispánsága – amely a korban egyet jelentett az ún. Alsó részek főkapitányi tisztségének viselésével is – 1511 tavasza és 1523 tavasza között adatolható. A tisztségeket valószínűleg 1510 legvégén nyerte el. (*Archontológia* I. 125.) A fent leírt események hivatalviselése elején játszódhattak le, az 1511, 1512 és 1513. esztendők valamelyikében. Ezt az alábbiakkal indokolhatjuk: 1) tekintve, hogy II. Ulászló az oklevél kiadója, az 1511 és 1515 közötti években a déli határ leginkább a három említett esztendőben került nyomás alá, minden évben mozgósították a királyság haderejét: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok.; Mikó: Háború vagy béke.; Pálosfalvi: *From Nicopolis* 329–348. 2) Az uralkodó szerint hamis híresztelés, amely szerint „vos rursus in servitutem comitum Themesiensium redigamini", arra utalhat, hogy az irat kiadását megelőző években a címzett csapatait nem kellett a temesi ispán rendelkezésére bocsátania. Ennek egyik oka lehet, hogy Ulászló király és II. Bajezid szultán között 1503-tól 1511-ig béke volt, így a bandériumokat ritkábban, kisebb létszámmal kellhetett mozgósítani. A másik ok az ispáni és főkapitányi tisztség üresedése lehetett, amely Somi Józsa 1508-ban bekövetkezett halála után egészen Báthory hivatalba lépéséig fennállt (*Archontológia* I. 124–125.). Mindkét adat arra utal, hogy az oklevél valamikor Báthory hivatalviselésének elején kelhetett. – Idevonandó a következő, **118**. sz. oklevél is, amelyben az uralkodó egy megye bandériumának kapitányát szólítja fel arra, hogy a csapatait bocsássa Báthory rendelkezésére. Abban is olvasható, hogy felmerült a hamis pletyka, amely szerint a cél, „ut rursus ad servitutem redigeremini", de ennek nem lehet hitelt adni, hiszen tanácsülésen (vagy országgyűlésen) döntöttek róla. Talán azon megyék egyik lehetett a címzett, amelyeket Mátyás uralkodásának idejében a főkapitányság alá rendeltek: *Archontológia* I. 124.

118

Regalis

Wladislaus etc. fideli nostro capitaneo gencium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Scripsimus vobis et mandavimus binis antea litteris nostris ex deliberacione dominorum prelatorum et baronum in proxime conventu preterito apud nos constitutorum, ut cum gentibus predictis tuo capitaneatui subditis ad fidelem nostrum magnificum Stephanum de Bathor etc. proficisci deberes, tu vero, ut ex significacione eiusdem comitis Themesiensis accepimus in hunc usque diem illo profectus non esses, non aliam, ut aiunt ob causam nisi propter quendam rumorem, per quosdam malos homines sparsum, qui hanc missionem vestram ad Themeswar interpretati fuisse dicuntur, in eum finem esse, ut rursus ad servitutem redigeremini, cui rumori nichil fidei adhibeatis, missionem enim hanc vestram non ipse comes Themesiensis ordinavit, sed nos unacum prefatis dominis ordinavimus non gracia servitutis subeunde, sed defensionis parcium illarum. Quamobrem fidelitati tue etc. sub amissione cunctorum bonorum tuorum etc., quatenus statim visis presentibus absque omni ulteriori mora et cunctacione iuxta deliberacionem predictorum dominorum ad predictum comitem Themesiensem unacum ipsis gentibus predicti comitatus proficisci et illic penes eum defensionem predictarum parcium invigilare et incumbere modis omnibus debeas[a], et aliud pena sub premissa facere non presumas, nam si quid periculi partibus predictis ex tua vel differencia vel negligencia, quod Deus avertat, evenerit, tibi et dominis tuis ac universitati nobilium predicti comitatus imputabimus, et te unacum eisdem dominis severissime simulcum toto regno, cuius res agitur, puniri faciemus. P. Datum.[528]

[a] Eredeti olvasat: *debeatis*.

119

Regalis

Innumeris iam pene litteris nostris ad vos scripsimus vobisque pericula omnia vestra et huius regni ac statum formidalem castrorum et locorum finitimorum eiusdem exposuimus planeque notificavimus, quam vehementer loca et castra ipsa provisione necessaria egeant, indies modo quoque ad nos undique con-

528 Vélhető keltére, kontextusára nézve lásd a **117**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

currunt omnes confinia nostra tenentes, solucionemque sibi fieri postulant, quibus ob defectum peccuniarum nulla solucio fieri potest, vos vero hucusque tot nostras requisiciones et mandata pro bono quidem vestro et huius regni ac periculis evitandis ad vos data, ut scilicet presens subsidium nostrum de medio vestri exolveretis surda aure et sine ulla prorsus consideracione *[40v]* pertransistis, plures namque sunt in illo comitatu, qui non curantes publicam ordinacionem regnicolarum, fidem denique et promissionem suam ad extradandum presens subsidium factam curarunt, et ut videmus, nisi inviti compellantur, minime curare volunt[a], nos vero nolentes in perniciem tocius huius regni talium protervorum negligenciam ulterius tollerare, commisimus per alias nostras comitibus et vicecomitibus eiusdem comitatus eisdem plenam nostram auctoritatem et facultatem dantes, ut si adhuc ipsum subsidium ad hanc superabundantem et novissimam requisicionem exolvi facere nollent, talium bona universa tanquam fidefragorum ac promissionis et fidei ipsorum immemorum pro maiestate nostra occupare debeant. Itaque volumus et rursus atque ex superabundanti vobis harum serie firmissime mandamus, quatenus nullus omnino vestrum in extradando hoc ipso subsidio ad castra finitima, ut scitis, ordinato ulteriorem difficultatem facere audeat, sed integre statim visis presentibus exolvi illud et extradari unacum lucro camere nostre faciat neque ipsis comitibus et vicecomitibus vestris in occupacione bonorum talium inobediencium, si qui adhuc se se contra promissionem eorum opponerent, resistere aut ipsos impedire et turbare presumatis, nam certi sitis, quod quisquis eosdem in occupando talium bona turbaverit notam infidelitatis incurret, et non solum bona ipsorum ob id occupari, sed et in persona tales eciam puniri faciemus, aliud igitur nullo modo facere audeatis. Datum.[529]

[a] Utána kihúzva: *et ut videamus*.

[529] Konkrét bizonyítékom nincsen rá, ám mivel az irat egytől-egyig az 1510-es évek elején íródott oklevelek között áll, magam arra gondolok, hogy ez is az I. Szelim trónralépte, az oszmánokkal hivatalosan is újból beálló hadiállapot, illetve a szreberniki bánságot 1512-ben ért veszteségek korában kelt.

120

Regalis[530]

Cum ad dietam generalem, quam ad octavum diem festi epiphaniarum Domini novissime transsacti universis dominis prelatis, baronibus, proceribus et nobilibus tocius regni nostri Hungarie pro repellendis imminentibus ex omni latere periculis et signanter recuperacione castrorum finitimorum nuper, ut scitis, amissorum et in manus hostiles deventorum indixeramus, iidem domini prelati et barones proceresque et nobiles ad maiestatem nostram unacum certis fratribus vestris convenissent, inter alios eorum tractatus et conclusiones ad propellendas hostium incursiones evitandasque nobilium oppressiones summe necessarias salutemque et quietum statum ipsius regni nostri et omnium vestrum tangentes et concernentes, pro castrorum finitimorum, ne aliqua ex illis in perniciem regni rursus periclitarentur, conservacione simul et banderii nostri regalis ereccione, ceterarumque eciam necessitatum nostrarum expedicione, de singulis eorum iobagionibus sew sessionibus iobagionalibus singulos centum denarios infra festum beati Georgii martiris,[531] in altera revolucione annuali venturum in duobus terminis, primo videlicet ad proximum sancti Georgii martiris[532] et secundo ad beati Martini episcopi et confessoris proxime affutura festa[533] maiestati nostre persolvendos benivole obtulerunt. Post discessum vero vestrum et aliorum nobilium a nobis ad propria, dum hostiles hoc hyemali tempore motus quiescere speraremus, ipsis dominis prelatis et baronibus ac assessoribus sedis nostre iudiciarie vestri et aliorum nobilium de medio electis nobiscum adhuc existentibus Turci bipartito exercitu[a] regna et confinia nostra rursus crudeliter invasere, altero castrum Iazerow obsidentes, altero eo animo eoque consilio Croaciam ingredientes, ut istic castra omnia desolata et derelicta, quorum magnus est numerus, occupent, et illa quamprimum nunciant, *[41r]* quod si fieret plura, quam nos in illo regno loca possiderent, foretque brevi, ut totum illud regnum occuparent. Hec igitur et alia multa pericula evitanda iidem domini prelati et barones ceterique assessores et nobiles, quos cum plena facultate hic reliquistis, premeditantes simul eciam diligenti cura atque studio perpendentes, quod imprimis et ante omnia[b] necessaria valde

530 Kiadása: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 615. (e példány, a Győr megyéhez szóló eredeti, illetve a Sáros megyéhez szóló egykorú másolat alapján).

531 (1513.) ápr. 24.

532 (1514.) ápr. 24.

533 (1514.) nov. 11.

est castrorum finitimorum, que ob [c-]vetustatem valde[-c] ruinosa sunt, reformacio et municio quomodoque ex solo premisso oblato subsidio tantis ac tam multis periculis variisque necessitatibus occurri nequaquam potest, decreverunt, ut[d] prefatum subsidium eciam de medio colonorum aliter quam solitum erat et maturius, quam oblatum et statutum fuerat, dicaretur et exolveretur, et iccirco ad medium scilicet instantis quadragesime subsidium prenarratum maiestati nostre pro expediendis premissis rebus et necessitatibus ipsius regni nostri modo premisso oblatum, quoad medietatem eiusdem, quinquaginta scilicet denarii, sub condicionibus infrascriptis exigendi pariter et persolvendi statuerunt. Inprimis[e], quilibet sessionatus homo[f] seorsum et in alia serie ab altero sessionato eciam in una et eadem curia residens dicetur. Item in qualim hereditates, vineas scilicet aut terras arabiles extirpaticias habentes et colentes ad quinquaginta, hereditates vero non habentes, sed apud alios cohabitantes ad viginti quinque denarios dicentur. Item, quod pro factoribus non alii, nisi qui de propria curia dominorum suorum victu et amictu fruuntur, in hac contribucione relaxentur. Item ex quo nobiles unius sessionis iuxta contenta generalis decreti nostri de singulis triginta sex sessionibus eorum unum equitem armatum pro regni defensione annuatim conservare tenentur, sed hucusque huiusmodi equites minime tenuisse dicuntur. Ideo, ut ipsi quoque in hoc onere belli et castrorum finitimorum restauracione unacum prelibatis dominis prelatis ac baronibus et nobilibus, item ecclesiasticis personis predeclaratis ac civitatensibus assistere vel pro hac vice debeant de singulis eorum sessionibus singulos quinquaginta denarios solvant, et quod finita connumeracione huiusmodi dice sew contribucionis quintodecimo die eadem contribucio ubilibet exigatur, ne defectu peccuniarum, (que nervi belle censentur), ereccio banderii et missio gencium nostre maiestatis citissime et sine mora necessaria protrahi videatur. Et insuper prefati domini prelati et barones atque assessores et nobiles tanta pericula et necessitates intuentes, tanquam patrie amatores, eciam se ipsos iuxta status et facultatis eorum exigenciam taxaverunt. Et nichilominus universos quoque abbates, prepositos, canonicos, archidiaconos et cunctos ecclesiarum plebanos ac rectores et altaristas, item mercatores et alios civitatenses secundum posse ipsorum pariter contribuere, et ad huiusmodi salutaria opera subsidium prestari debere decreverunt. Et quamquis prefati assessores talia ac tanta pericula simul eciam necessitates probe animadvertentes, quoad personas ipsorum ad subsidium eciam de propriis personis prestandum, et eciam quoad dicacionem seriei dominorum, ut premissum est, consenserunt, tamen quoad vos id adhuc ad requisicionem vestram retulerunt, offerentes se cum aliis universis dominis prelatis et baronibus id eciam apud vos effecturos, proinde fidelitatem vestram

harum etc., ut causis et necessitatibus premissis vos quoque ad premissas condiciones accedere, dicatoresque nostros ad connumerandum huiusmodi subsidium unius floreni, nunc autem medii floreni ad proximum medium terminum absque omni difficultate sub premissis articulis et condicionibus *[41v]* emittere, illudque de bonis vestris eisdem hominibus nostris quamprimum exolvere et extradare exolvique et extradari facere debeatis, certi autem sitis, quod quicquid provenerit, non nisi ad bonum et commodum huius regni, conservacionem vestram, iuxta vestrum desiderium exponemus et exponi faciemus. Aliud igitur in quantum conservacioni huius regni vestreque perpetue quieti consulere cupitis in hoc nullo pacto faciatis. Datum.[534]

[a] Tévedésből kétszer leírva, a másodikat a korrektor áthúzta. [b] Előtte feltehetően ugyanezen szó kezdete áthúzva. [c–c] Tévedésből kétszer leírva, az első, amely a hibás *vetustam valde* alakot hozza, a korrektor áthúzta. [d] Utólag a sorok közé írva. [e] Utána kihúzva: *quod*. [f] Ezután kihúzva: *hominibus*.

121

Regalis[535]

Novissimis literis nostris ad vos datis mandaveramus tibi[a], ut gentes vestras, quas antea levandas commiseramus, ex quo rumores periculosi parum sedari videbantur, domi contineres[b], ita tamen preparatas, ut quandocumque opus foret, insurgere possent. Nunc autem scire vos volumus, quod huiusmodi rumores adversi quottidie recrudescunt et augentur, nam Sellembeg,[536] filius antiqui imperatoris Turcorum[537] paternum imperium ipso patre adhuc vivo et invito occupavit, qui ad hunc solum finem est admissus, ut cum Turcis et Tartaris hoc regnum nostrum invadat, depopuletur et devastet, in quanto eciam periculo Croatia constituta sit, vos audivisse non dubitamus, que quottidie ipsius Sellembeg tirranidem experitur. Cum autem treuge cum Turcis

534 A Győr megyéhez szóló eredeti példány alapján tudjuk, hogy az irat 1513. febr. 9. kelt: DL 91046.

535 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 99. (A formuláskönyv alapján.)

536 I. Szelim néven szultán 1512 áprilisa és 1520 szeptembere között.

537 Az 1481 májusa és 1512 áprilisa között uralkodó II. Bajezid szultánról van szó.

inite iam expiraverint et spes future pacis nulla sit, in conventu[538] dominorum prelatorum et baronum ac assessorum nonnullorumque aliorum regnicolarum nostrorum pro festo beatorum Petri et Pauli apostolorum[539] proxime celebrato ita conclusuimus, ut gentes totius regni ad festum assumptionis beatissime virginis Marie[540] proxime venturum levari debeant, et pars, que est ultra Danubium, ad Waradinum, pars vero alia cis Danubium, ad Somogwar conveniat. Ne igitur per aliquam moram [c–]aliquod periculum huic regno[–c] eveniat, fidelitati vestre harum serie firmissime mandamus, quemadmodum eciam aliis dominis et regnicolis omnibus mandavimus, quatenus acceptis presentibus, gentes vestras, quas iam preparatas et bene instructas esse non dubitamus, in pleno numero alio mandato nostro minime expectato, ad predictum festum assumpcionis Marie nunc venturum, iuxta conclusionem in conventu premisso factam, levare, et vos, qui ultra Danubium estis, easdem ad Waradinum mittere debeas[d], itaque illis committatis, ut dampnum sub pena ibidem expressa nemini inferant. Quoniam alioquin[e], si qui in expedicione huiusmodi gencium, quas perlustrari recenserique faciemus, vel negligentes vel tardi aut ipsas gentes inordinatas maleque instructas ac cum defectu misisse, aut quicumque ex ipsis stipendiariis cuipiam dampnum intulisse comperti fuerint, omnes tales preter omnem indulgenciam et placacionem meritis penis, prout in decreto est expressum, puniri faciemus. In quantum igitur vel salus patrie vobis chara est et gravissimam punicionem evadere cupitis, secus in premissis facere non presumatis. Datum.[541]

[a] Eredeti olvasat: *tibi*, korrigált alak: *ibi*, helyesen: *vobis.* [b] Helyesen: *contineretis.*
[c–c] A stockholmi példányban: *huic regno aliquod periculum.* [d] Helyesen: *debeatis.*
[e] A stockholmi példányban: *alioqui*

538 Erről a gyűlésről nagyon röviden lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 581., bővebben: Mikó: Háború vagy béke 158–159. – A mozgósítást nyilvánvalóan az is indokolta, hogy az oszmánok már az év tavaszán támadásokat intéztek a királyság déli határa ellen, bővebben lásd Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások 201.

539 1512. jún. 29.

540 1512. aug. 15.

541 Az irat kelte 1512. júl. 11. körül határozható meg. A datálásra egy olyan oklevél ad lehetőséget, amely a fenti napon kelt, és amelyben az uralkodó Moson megye hatóságát utasította arra, hogy csapataikat a „Dunán inneni" gyülekezőhelyül kijelölt Somogyvárra küldjék. Textusát nagyrészt közzétette Szakály: Monumenta Archivalia 167–168. (Jelzete az Országos Levéltárban: DL 22318.).

122

Salvus conductus

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis tricesimatoribus, tributariis et theloneatoribus tam nostris regalibus, quam aliorum quorumcumque ac alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris ubivis ab hinc Poloniam usque constitutis et existentibus, presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Quoniam serenissimus princeps dominus Sigismundus Polonie etc. rex,[542] frater noster charissimus, pro usu suo in curie sue quadraginta vasa vinorum Sirminensium, hic precio coempta Craccoviam usque per hunc hominem suum presencium ostensorem perferri facit. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus huiusmodi vina dicte fraterne maiestatis postquam primum ad vos et loca dictarum tricesimarum et tributorum pervenerint et statum libere et pacifice ac absque ulla tricesimarum et tributorum solucione ac[a] quovis impedimento dimittere et dimitti facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *alio*.

123

[42r] **Passus**

Wladislaus etc. universis et singulis principibus ecclesiasticis et secularibus, ducibus, marchionibus, prelatis[a], baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque ac quarumcumque communitatum et locorum rectoribus, potestatibus, prefectis, burgraviis, magistris civium, iudicibus et villicis, necnon tricesimatoribus[b], tributariis et theloneatoribus, gabellarum et boletarum exactoribus, ponciumque et passuum custodibus ac alterius cuiusvis status dignitatis et preeminencie hominibus, ubivis constitutis et existentibus presencium noticiam habituris, amicis et benivolis nostris, salutem et paratam conplacendi voluntatem, subditis vero nostris graciam nostram regiam et omne bonum. Mittunt ad Urbem fideles nostri honorabiles capitulum ecclesie Albensis Transsilvanie hunc discretum Stephanum presbiterum de t., nuncium et oratorem eorum,[c] presencium scilicet ostensorem, qui, ut tucius et securius tam in eundo, quam in redeundo

542 I. Zsigmond lengyel királyról beszél a szöveg.

proficisci possit et valeat, eundem dignitatibus vestris commendantes, rogamus et hortamur easdem, subditis vero nostris harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus dum et quando prefatus Stephanus presbiter, presencium, ut prefertur, ostensor, ad vos, vestrasque terras et dominia, honores, officiolatus vestrique in medium, sed et ad huiusmodi tricesimarum, tributorum et theloneorum ac gabellarum et aliarum quarumcumque exaccionum loca pervenerit, eundem unacum suis sarcinulis libere ubique et pacifice, ac sine omni tricesimarum, tributorum et aliarum quarumcumque exaccionum solucione et alio quovis impedimento stare, morari et pausare ac ire et redire, item permittere et permitti facere velitis nostre maiestatis ob contemplacionem, subditi vero nostri debeant et teneantur. Presentes autem post earum lecturam reddi petimus et mandamus presentanti. Datum.

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] Előtte kihúzva: *tributariis*. [c] Előtte kihúzva: *suorum*.

124

Salvus conductus extra regnum

Wladislaus etc. universis et singulis pricipibus ecclesiasticis et secularibus, ducibus, marchionis, prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, necnon magistris civium et iudicibus et iuratis civibus quarumcumque civitatum et locorum communitatum, rectoribus, burgraviis, item tricesimatoribus, tributariis et theloneatoribus ac quarumcumque gabellarum et solucionum exactoribus, ponciumque et passuum custodibus ac aliis eciam cuiusvis status condicionis et preeminencie hominibus, presentes visuris, amicis et benivolis nostris salutem et paratam conplacendi voluntatem, subditis vero nostris graciam nostram regiam et omne bonum. Remisimus ad Urbem hunc reverendissimum dominum Iacobum Pyso[543] d(ominum) d(ominum) oratorem sanctissimi domini nostri pontificis maximi apud nos per hec tempora legacionis munere functum, quem dignitatibus vestris sincero commendantes ex affectu, rogamus easdem, prefatis vero subditis nostris firmiter mandamus, quatenus dum et quando idem dominus orator ad vos vestrasque

543 Magyarországi tevékenységének súlypontja inkább II. Lajos korára tevődik, amikor királyi titkárként, követként, pécsi kisprépostként, majd a budai Szt. Zsigmond-társaskáptalan prépostjaként is kimutatható. Összefoglalóan, az egyes adatokra vonatkozó irodalom felsorolásával Lakatos: Diplomaták II. 345/174. sz., Lakatos: Királyi titkárok 375–390., Kubinyi: Szent Zsigmond káptalan 21.

terras[a], dominia, honores officiolatus, bona, possessiones aut vestri in medium, sed et ad huiusmodi tricesimarum, tributorum sew theloneorum atque gabellarum aut aliarum exaccionum loca pervenerit, eundem decenter tractantes et excipientes *[42v]* simulcum familia et comitiva ac sarcinulis suis ubique libere, pacifice et absque aliquali tricesime, tributi, thelonii, dacii, pedacii, gabelle ac alterius cuiusvis exaccionis solucione redire[b], permittere et permitti facere velitis nostre maiestatis ob respectum et conplacenciam singularem, subditi vero nostri debeant et teneantur provideri insuper eidem, ubi necesse fuerit, de salvo et securo conductu usque ad loca tuciora, parati autem nos quoque sumus dignitatibus vestris in similibus et maioribus complacere. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] Utána tévedésből még egyszer leírva, majd kihúzva: *redire*.

125

S(alvus) conductus intra regnum

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis tributariis et theloneatoribus tam nostris regalibus, quam aliorum quorumcumque ac alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris, ubivis penes decursum Danubii constitutis et existentibus presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Mittit magnificus Cristophorus Zynzerdorffer, genitor fidelis nostri egregii Stephani similiter Zynzendorffer,[544] cubicularii nostri pro sustentacione equorum suorum navigio per Danubium certam quantitatem avene per hos homines suos presencium ostensores. Volumus igitur et fidelitati vestre et vestrum cuilibet harum serie firmiter mandamus, quatenus dum et quando prefati homines et familiares dicti t. presencium, ut prefertur, ostensores cum huiusmodi avena ad loca huiusmodi tributorum sew theloneorum vestrique in medium pervenerint, eosdem ubique unacum ipsa avena libere ubique et pacifice ac absque ulla solucione tributorum et theloneorum ac alio quovis impedimento dimittere et dimitti facere debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

544 Zinsendorfer István egy 1515. évi oklevélben szintén cubicularius-ként tűnik fel: Házi: *Sopron* I/6. 315. (Az adatot lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526]" című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában; Neumann Tibor anyaggyűjtése).

126

S(alvus) c(onductus)
Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, necnon tricesimatoribus, theloneatoribus, tributariis ac aliorum quarumcumque solucionum exactoribus ubivis et in quorumcumque bonis in hoc regno nostro constitutis et existentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quoniam nos intuitu serviciorum gravissimorum fidelis nostri egregii t., que nobis assidue exhibet, annuendum eidem et concedendum duximus annuimusque et concedimus per presentes, ut ipse illos centum et quinquaginta boves, quos superiori tempore in sortem exolucionis suorum serviciorum ex bobus Siculicalibus dedimus, absque ulla solucione tricesimarum et tributorum ex hoc regno abigi et expellifacere libere possit et valeat. Mandamus igitur fidelitati vestre et vestrum cuilibet harum serie firmiter, quatenus dum et quando homines et servitores prefati t., presencium videlicet ostensores cum prefatis t. bobus ad vos vestrasque terras tenutas officiolatus, sed et ad loca predicta tricesimarum vel tributorum pervenerint, eosdem libere ubique et absque ulla tricesimarum ac tributorum solucione et alio omni impedimento ipsis expellere et abigere, permittere et permitti facere debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

127

[43r] Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis tributariis et theloneatoribus tam nostris regalibus, quam aliorum quorumcumque ac alterius eciam cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris ubivis constitutis et existentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Revertitur Iohannes t. vector, presencium videlicet ostensor, qui nobis ex regno nostro Bohemie certas pixides et ingenia bellica de nostro mandato devexerat, qui, ut ubique unacum curru, equis et rebus suis venalibus, quas domum suam deferre similiter habet, tute et secure et absque impedimento redire possit, volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus dum et quando prefatus vector presencium, ut prefertur, ostensor, ad vos vestrasque terras, sed et loca dictorum tributorum sew theloneorum pervenerit, eundem unacum rebus, curru et equis et aliis attinenciis suis libere ubique et pacifice ac absque ulla tributorum et theloneorum solucione ac alio quo-

vis impedimento redire permittere et permitti facere debeatis, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

128

S(alvus) conductus Chyganis fidicinibus[a]

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis iudicibus et iuratis civibus quorumcumque civitatum, oppidorum sew villarum huius regni nostri, presertim in quibus nundine celebrari consueverunt, aliis eciam quibusvis officialibus et prefectis, necnon tributariis, ubivis in hoc ipso regno constitutis, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quoniam hii fidicines t. et t., iobagiones nostri in hoc ipso oppido nostro Kewy commorantes, quocienscumque huc solacii et venacionis gracia divertimus ex animo semper, ut debuerunt, sua arte nobis servierunt, servireque semper deinceps quoque tenentur, habent igitur perlustrare questus et victus eorum gracia diversa loca et nundinas huius regni nostri, quibus ubique tutum et securum hincinde proficiscendi et divagandi concessimus iter, ita tamen, quod presencium sub confidencia nusquam et nullo tempore audeant quibuspiam[b] aliqua dampna inferre, aut iacturam sew iniuriam facere, sed pacifice et sine omnium dampno ubique se se continere teneantur, alioquin presentes litteras nostras eisdem suffragari nolumus. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie mandamus firmiter, quatenus prefatos t. et t. dum ad vos, aut in medium vestri sew loca dictorum tributorum pervenerint, eosdem ubique libere et sine omni impedimento ac solucione tributi [ire][c], stare, morari et pausare permittere, et rursus ad eorum propria dimittere et dimitti facere debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] A szó utólagos kiegészítés. [b] Az eredeti, utóbb korrigált olvasat: *quibuscumque*.
[c] Kiegészítve a stockholmi példányból.

129

Intra Regnum

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis dominis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis, necnon tributariis et theloneatoribus et alterius cuiusvis status et condicionis hominibus, ab hinc usque ad Nandoralbam constitutis, s(alutem) et g(raciam). Quia nos nuncium

imperatoris Thurcorum[545] t. vocatum cum certa relacione ad dictum dominum suum et imperatorem remittimus, volumus igitur et fidelitati vestre ac vestrum cuilibet harum serie firmiter mandamus, quatenus dum et quando ipse t. ad vos vestrique in medium venerit, eundem ubique familiariter et humane excipere, ac in illis locis, quibus eidem placitum fuerit, simulcum tota sua familia et comitiva morari et stare, ac tandem absque omni penitus tributaria, exaccione et impedimento abire permittere et permitti facere debeatis et teneamini, providentes nichilominus eidem, sicubi necesse fuerit, de vestro salvo et securo conductu usque ad loca tutiora et secura. Presentes autem post earum etc. Datum.

130

[43v] **Proteccionalis**

Wladislaus etc. fidelibus nostris magnificis t. et t. s(alutem) et g(raciam). Quoniam nos fidelem nostrum nobilem Thomam de t. simulcum universis possessionibus porcionibusque et iuribus possessionariis, necnon rebus et bonis suis quibuslibet, ubilibet habitis et existentibus, iustis tamen et legittimis in nostram regiam recepimus proteccionem et tutelam specialem, viceque et in persona nostra[a] vestre commitendum duximus tuicioni et proteccioni, immo recipimus et commitimus per presentes, quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus prefatum Thomam t. a modo deinceps in prescriptis universis possessionibus porcionibusque et iuribus possessionariis iustis, ut premittitur, et legittimis contra quoslibet illegitimos impetitores et causidicos et signanter contra nonnullos cives et inhabitatores civitatis nostre t., qui eundem iam in rebus et bonis suis indebite dampnificassent dampnificareque niterentur, protegere, tueri et defensare ac indempniter manutenere modis omnibus debeatis et teneamini[b] nostre maiestatis in persona et auctoritate nostra regia, presentibus vobis in hac parte concessa, ac iure et iusticia mediante, secus nullo facturi. P. Datum.

[a] Előtte kihúzva: *vestra*. [b] Utána kihúzva: *auctoritate*.

545 A tartalomból nem derül ki, hogy II. Bajezid (1481–1512) vagy I. Szelim (1512–1520) követéről van-e szó. A II. Ulászló-kori magyar-oszmán diplomácia, béketárgyalások, fegyverszünetek történetére általánosságban jól használható pl. Kosáry: *Külpolitika*.; Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások.; Papp: Békekötések.; Pálosfalvi: *From Nicopolis* 284–355..; Lakatos: Diplomaták I–II.; Mikó: Háború vagy béke.; Mikó: Bélai Barnabás.

131

Gracia cruciatis[546]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod licet cives et incole ac populi in oppido Kengyel constituti relicta et postposita fide et fidelitate eorum nobis et sacre corone nostre debita cuidam Georgio Zekel nostro et huius regni nostri publico et manifesto hosti et inimico, qui videlicet capitaneum cruciferorum se esse asserit, adheserunt, et sub nomine ipsius multa et nephanda mala cedes et rapinas ac alia malorum genera in hoc ipso regno nostro commiserunt et perpetrarunt, ex quo tamen nunc iidem cives et incole ac populi dicti oppidi t. ad gremium debite eorum[a] erga nos et sacram coronam nostram fidei et fidelitatis reverti cupientes ab eodem Georgio deficere et eius consorcium deserere et omnia mala per eos commissa quodam magno servicii genere recompensare ac in bonum et tranquillum finem ad utilitatem regni perducere promiserunt, eisdem civibus et inculis ac populis oppidi prefati capitibus scilicet et omnibus bonis ac rebus ipsorum graciam duximus faciendam, immo facimus presencium per vigorem eosdemque in nostram regiam proteccionem recepimus et tutelam specialem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis dominis p(relatis) et b(aronibus), comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus et quibusvis possessionatis hominibus, item iudicibus et villicis ac rectoribus quarumcumque civitatum, oppidorum sew villarum ubivis et in quibuscumque comitatibus tocius huius regni[b]

[a] Ezután kihúzva: *fidelitatis*. [b] A szöveg e helyütt megszakad. A befejező formulák a **458**. és **461**. sz. oklevelek alapján egészíthetőek ki.

132

[44r] **Amonitoria, adhibitoria, evocatoria et insinuatoria**[547]

Wladislaus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie t.[548] s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri t., comitis de Bozyn

[546] Kiadása: *Mon. rust.* 162. (E példány, valamint a formuláskönyvben található két másik rokon kiadvány [**458**. sz. és **461**. sz.] szövegének közlésével.)

[547] A szöveget kétszer másolták be a kéziratba, lásd még a **373**. sz. alatt.

[548] Minden bizonnyal a pozsonyi káptalan volt a címzett.

et de Sancto Georgio,[549] qualiter superioribus temporibus defuncto magnifico t., fratre suo,[550] magnificus t., similiter comes, frater germanus ipsius exponentis,[551] universa bona et possessiones ipsius condam t. pro se occupasset, ipsumque supplicantem, quem bona ipsa equali iure concernerent, de eisdem bonis penitus exclusisset in dampnum et preiudicium ipsius valde magnum. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t., aliis absentibus, homo noster ad prefatum t. accedens amoneat eundem dicatque et committat eidem verbo nostro regio, ut ipse prescripta bona et iura possessionaria fraterna per eum, ut prefetur, indebite occupata eidem exponenti integre et sine difficultate remittere restituereque debeat et teneatur. Qui, si fecerit, benequidem, alioquin inhibeat eundem ab ulteriori detencione et conservacione ipsorum bonorum, usuumque et fructuum eorundem percepcione, et nichilominus evocet eundem contra t., contra et adversus prefatum exponentem ad octavas festi t. nunc venturi nostram personalem in presenciam, racionem de premissis redditurum efficacem, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eidem, ut sive ipse octavis in predictis ad instanciam dicti exponentis coram dicta nostra personali presencia compareat, sive non, idem[a] ad partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec huiusmodi amonicionis, inhibicionis, evocacionis et insinuacionis seriem cum nomine evocati octavas ad predictas eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum.

[a] Javítva erről: *eodem*.

549 Feltehetően Szentgyörgyi és Bazini György gróf, pohárnokmester negyedik, ismeretlen nevű feleségétől született egyik fia: György vagy Kristóf – mindketten Péter erdélyi vajda, országbíró testvérei voltak – lehetett a panaszos. Az ezt alátámasztó adatokat lásd a következő jegyzetekben.

550 Vagy Szentgyörgyi és Bazini János grófról (erdélyi vajda 1465–1467 között) vagy Zsigmond grófról (erdélyi vajda 1465–1467 között) lehet szó. Mindketten Szentgyörgyi és Bazini György pohárnokmester fiai voltak, egyikük 1492-ben, másikuk egy esztendővel később halt meg. Engel: Genealógia, Hontpázmány nb. Szentgyörgyi és Bazini cs., 2. tábla.

551 Genealógiai adatok alapján (Engel: Genealógia, Hontpázmány nb. Szentgyörgyi és Bazini cs., 2. tábla) Szentgyörgyi és Bazini Péter grófról lehet szó, aki II. Ulászló korában erdélyi vajdasága (1498–1510) és országbírói tisztsége (1500–1517) okán viselte a magnificus címet.

133

Evocatoria brevis

Wladislaus etc. fideli nostro venerabili preposito de t. s(alutem) et g(raciam). Exponitur maiestati nostre pro parte et in persona fidelis nostri egregii t., qualiter tu, nescitur, quibus respectibus, circa festum beate t. proxime preteritum, assumptis tecum t. et t. familiaribus, necnon providis t. et t., iobagionibus tuis ad domum et curiam nobilitarem dicti apponentis, hic habitam, etc. potencia mediante. Supplicatum itaque extitit maiestati nostre pro parte dicti exponentis, ut sibi circa premissa de remedio providere dignaremur opportuno. Quia autem iuxta contenta decreti nostri universe cause invasionis domorum nobilium, detencionis, verberacionis, wlneracionis et interempcionis nobilium contra quoscumque movende extra terminos octavales et brevium iudiciorum[a], per nostram maiestatem decidi debent et terminari, mandamus igitur fidelitati tue harum serie firmissime, quatenus acceptis presentibus, tricesimo secundo die a die exhibicionis presencium tibi fiende computando, coram nostra maiestate, ubicumque Deo duce tunc constituemur, personaliter aut per procuratorem tuum[b] absque ulteriori procrastinacione comparere modis omnibus debeas et tenearis, prescriptosque iobagiones[c] et familiares tuos tibi statuere committendo, racionem de premissis redditurum, nam aliter certus sis, quod si secus facere attemptaveris, nos ad partis comparentis instanciam id faciemus in premissis, quod dictaverit ordo iuris, secus nullo modo facturi. P. Datum.[552]

[a] Utána kihúzva: *nostram*. [b] Eredeti olvasat: *suum*. [c] Utána kihúzva: *tuos*.

552 A datáláshoz támpontot a rövid idézés említése ad. Ez a jogszolgáltatási forma már Mátyás korában megjelent; II. Ulászló uralkodása idején néhány évig nem alkalmazták, majd 1498-ban újból bevezették számos hatalmaskodás estében (1498. évi tv., 8. tc.). Két évvel később, az 1500. évi dekrétum némiképp módosította a szabályt (2. és 13. tc.). Ezután alkalmazásában 1521-ig nem is volt változás. Minderről részletesen, a forráshelyek megadásával: Tringli: *Hatalmaskodások* 400–405. – Az oklevél szövegében a hatalmaskodások felsorolása az 1498. évi dekrétum idézett cikkelyében foglaltakkal pontosan megegyezik (vö. DRMH IV. 92.), így ezt vehetjük a terminus post quem-nek.

134

[44v] **Exhibitoria**

Wladislaus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus acceptis presentibus alias litteras nostras preceptorias nobilibus t. et t. sonantes pro parte t. cum presentibus vobis exhibentes per vestrum testimonium idoneum prefatis t. et t. exhiberi et presentari faciatis, qui, si personaliter reperiri poterint et in termino per nos eisdem in[a] dictis litteris nostris preceptoriis prefixo coram nobis se compariturum allegaverint, benequidem, alioquin de domo habitacionis sue amoneat eundem dicatque et committat eidem verbo nostro regio, ut ipse tricesimo secundo die a die exhibicionis huiusmodi litterarum nostrarum preceptoriarum eisdem fiende computando, coram nostra maiestate, ubi Deo duce tunc constituemur, personaliter aut per procuratorem suum absque ulteriori procrastinacione comparere debeat et teneatur, ad contenta querimoniarum dicti exponentis in dictis litteris nostris preceptoriis expressatarum legittime responsuri, et a nobis super eisdem finalem deliberacionem debiteque iusticie complementum recepturi, quosdam iobagiones ipsius in prefatis litteris nostris preceptoriis sibi statuere commissos, eidem, prout ad vos pertinet, nichilominus statuere committentes, secus nullo facturi. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *reb*.

135

Divisionalis clausa

Wladislaus etc. fidelibus nostris honorabili capitulo ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in personis fidelium nostrorum egregiorum t. et t., qualiter ipsi in possessionibus t. et t. vocatis, in comitatu t. existentibus ipsos exponentes cum nobili t. communi et equali iure concernentibus divisionem habere vellent, lege regni requirente. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t. aliis absentibus homo noster ad facies predictarum possessionum t. et t. vicinis et commetaneis earundem universis inibi legittime convocatis et presentibus accedendo, easdem in rectas partes dividendo porciones prefatorum exponencium a porcione prefati t. separet et distinguat relinquatque et committat prefatis exponentibus iure ipsis incumbenti perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores

vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra prefatos exponentes ad terminum competentem, nostram scilicet presonalem in presenciam racionem contradiccionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodi possessionarie divisionis seriem cum contradictorum et evocatorum, si qui fuerint, cum cursibus metarum, inibi erigendarum, nominibus termimoque assignato, ut fuerit expediens, eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum.

136

[45r] **Amonitoria clausa**

Wladislaus etc. fideli nostro honorabili capitulo ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte universorum Cumanorum nostrorum sedis t.,[553] qualiter in quadam causa inter ipsos ab una, ac nonnullos alios Cumanos ab alia partibus pretextu quorundam negociorum mota fassionibus et attestacionibus certorum nobilium et ignobilium t. et t. comitatuum pro iurium suorum cautela summe essent necessarii. Fidelitati igitur vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t., aliis absentibus homo noster ad predictos nobiles et ignobiles dictorum comitatuum accedendo amoneat eosdem dicatque et committat eisdem verbo nostro regio, ut ipsi nostro et vestro hominibus ad fidem eorum Deo debitam fidelitatemque nobis et dicti regni nostri Hungarie corone observandam, quicquid ipsis de premissis constat certitudo veritatis sub onere in decreto expressa, dicere, fateri et referre debeant. Super quorum fassionibus litteras vestras necessarias ipsis exponentibus sub sigillo capitulari dare et emanari facere debeatis et teneamini, secus non facturi. Datum.

137

Similis patens

Wladislaus etc. fidelibus nostris iudicibus ac universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri egregii Benedicti Wemery aulici nostri,[554] qualiter ipse in causa illa sua,

553 A kun székekről lásd pl. Hatházi: Kun és jász székközpontok.

554 Lásd C. Tóth Norbert szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

que inter ipsum exponentem ab una, ac circumspectum t. ab alia partibus racione certorum negociorum mota esse dicitur, fassionibus et attestacionibus nonnullorum ex vobis, puta t. et t. ac aliorum civium possessionis t. pro cautela iurium suorum plurimum indigeret. Propterea volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatos t. et item cives prefatos, quos ipse exponens vobis duxerit nominandos ad fidem eorum Deo debitam, quicquid ipsis in ea constat certitudo veritatis, fateri et attestari faciatis. Super quorum fassionibus litteras tandem vestras eidem exponenti in testimonium suarum rerum dare et concedere debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

138

Reambulatoria metarum clausa

Wladislaus etc. fidelibus nostris conventui ecclesie t.[555] s(alutem) et g(raciam). Dicitur nobis in persona fidelis nostri egregii t.,[556] quomodo castellum suum Lodomercz vocatum, in comitatu t.[557] habitum, unacum suis omnibus pertinenciis apud manus suas pacifice habitum et existens, reambulacione et metarum ereccione[a] metarum plurimum indigeret. Super quo fidelitati vestre harum serie etc., quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente etc., aliis absentibus homo noster ad facies dicti castelli t. et suarum pertinenciarum vicinis et commetaneis eiusdem et earundem universis inibi legittime convocatis et presentibus accedendo, reambulet[b] illud et easdem per suas veras metas et antiquas reambulatumque ab aliorum iuribus possessionariis metaliter separatum et distinctum relinquat et committat prefato t. iure sibi[c] incumbenti perpetuo possidendas, si non fuerit contradictum. Contradictores vero, si qui fuerint, evocet eosdem contra annotatum exponentem in presenciam bani illius regni Sclavonie ad terminum competentem, racionem contradiccionis eorundem reddituros, et post hec huiusmodi reambulacionis et metarum novarum ereccionis seriem cum cursibus metarum inibi erigendarum

555 Igaz, jóval korábbi, Anjou-kori párhuzamok alapján valószínűleg vagy a somogyi vagy a pécsváradi konventről lehet szó, vö. Halász: *Szlavón hercegek és bánok* 178/310., 197/352., 200/361. és 211/384. sz. – Halász Éva kolléganőmnek ezúton is köszönöm, hogy rendelkezésemre bocsátotta a fenti adatokat.

556 Feltehetően a Bradács család egyik tagjáról van szó.

557 Ti. Zagrabiensi.

contradictorumque et evocatorum, si qui *[45v]* fuerint, vicinorumque et commetaneorum, qui premisse reambulacioni intererunt, nominibus terminoque assignato eidem bano[d] nostro suo modo[e] rescribatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *plurimum*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *intro(ducat)*. [c] Utána kihúzva: *perpetuo*. [d] Eredeti, kihúzott olvasat: *nostre personali presencie fide(liter)*. [e] Eredeti, kihúzott olvasat: *suo modo] fi(deliter)*.

139

Requisitoria clausa

Wladislaus etc. fidelibus nostris conventui ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Exponitur maiestati nostre in persona fidelis nostri magnifici t., quomodo ipse paribus quarundam litterarum reambulatoriarum factum iurium pertinenciarum castrorum suorum t. et t. in t. comitatu habitarum tangencium et concernencium in vestra sacristia sive conservatorio ecclesie vestre more solito repositarum pro iurium suorum cautela plurimum indigeret. Super quo fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus, paria prefatarum reambulatoriarum in sacristia vestra sew conservatorio ecclesie vestre diligenter perquirifacere, eaque in transsumpto litterarum vestrarum sub sigillo vestro capitulari eidem exponenti extradare et emanari facere modis omnibus debeatis et teneamini, caventes tamen ne fraus aut dolus in hac parte eveniat aliqualis. Datum.

140

Alia

Dicitur nobis in persona t., qualiter ipse paribus et exemplo illarum litterarum obligatoriarum fidelis nostri egregii t., quibus idem t. eidem exponenti pro certa summa peccuniarum se obligasse dicitur plurimum esset necessarius, ideo fidelitati vestre harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus acceptis presentibus paria prescriptarum litterarum obligatoriarum dicti t. in sacristia sive conservatorio ecclesie vestre repositarum diligenter requiri et reinveniri facere, requisitarumque et reinventarum tenores in transsumpto litterarum vestrarum eidem exponenti pro tuicione iurium suorum extradare et emanari facere debeatis et teneamini, caventes tamen ne fraus aut dolus in hac parte eveniat aliqualis. Datum.

141

Divisionalis patens

Wladislaus etc. fidelibus nostris reverendo in Christo patri domino Petro etc. bano[558] eiusdemque vicebanis s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri t., qualiter ipse iuxta huius regni et parcium sibi subiectarum consuetudinem in universis suis bonis et iuribus possessionariis in illo regno nostro Sclavonie habitis, que sibi cum nobilibus t. et t. fratribus suis equalia et communia forent, divisionem habere vellet congruentem, lege regni nostri requirente. Et quia universe cause in facto divisionis bonorum inter fratres indivisos mote non longo litis processu, sed medio dumtaxat comitum vel vicecomitum ac iudicum nobilium aut per eum magistrum prothonotarium, quem nos ad huiusmodi divisionem peragendam deputaverimus, fieri solent atque debent, propterea volumus etc., quatenus acceptis presentibus unum vel duos ex iudicibus nobilium illius comitatus, ubi prescripta bona et iura possessionaria adiacent, transmittere debeatis, qui ad facies prescriptorum universorum bonorum et iurium possessionariorum accedendo eadem universa bona secundum Deum et eius iusticiam ac iuxta consuetudinem huius regni nostri et parcium suarum inter partes prenotatas dividere et porcionem prefati exponentis a porcionibus dictorum suorum fratrum sequestrare debeant et teneantur, contradiccione prefatorum t. et t. non obstante, ac tandem vos prelibatum exponentem in eisdem porcionibus suis possessionariis, que videlicet ad partem seu porcionem suam cedent, contra quoslibet illegitimos impetitores tueri, protegere et conservare atque eciam litteras super huiusmodi divisione ad requisicionem predictorum iudicum nobilium [a–]dare et emanari facere debeatis et teneamini auctoritata nostra regia presentibus vobis in hac parte attributa, iureque et iusticia mediante, secus non facturi. P. Datum.[–a]

[a–a] A jelzett szövegszakasz a 46. folió rektójának alján olvasható.

558 Beriszló Péterhez veszprémi püspökhöz szól az oklevél, aki a horvát-dalmát-szlvaón báni tisztséget 1513 májusának elején nyerte el: *Archontológia* I. 100.; minderre egy országgyűlésen került sor: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 597.

142

[46r] **Compellatoria ad telonium**

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis mercatoribus, institoribus et viatoribus quibuscumque ad theloneum sew tributum de Leweld proficisci debentibus s(alutem) et g(raciam). Pro parte fidelium nostrorum religiosorum fratrum ordinis Cartusiensis de dicta Leweld[559] nostre datur intelligi maiestati cum querela, quomodo nonnulli ex vobis in acquisicione victuum et rerum suarum proficiscentes ad viam, quam iidem fratres exponentes non sine magnis laboribus et gravibus expensis suis aggeribus et aliis structuris annuatim tenere debent, ambulantes ad ipsam Leweld, uti tenerentur, venire nollent, sed vias falsas extraneas sinistrasque et prohibitas, signanter vero t. et t. occasione modici lucri usurpandi acquirerent, et per illas ambularent, iustos et consuetos redditus et proventus thelonei sew tributi ipsorum fratrum exponencium solvere nolentes, in preiudicium et dampnum eorundem exponencium valde magnum. Et quia nos ipsos fratres in iuribus ipsorum penitus conservare volumus, et huiusmodi lucri temerarii avidos ab inconsuetis et iniustis adinventis eorum retrahere et compescere intendimus, fidelitati igitur vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps dum et quando vos aut aliquis vestrum in acquisicionibus victuum et rerum suarum tam in curribus aut curru et equis, vel pedestres profecti fueritis, nullo modo ad prescriptas vias t. et t. vocatas accedere presumatis, sed directe iusto limite et via ab antiquo consueta procedentes ad ipsam Leweld accedere, ibique verum et iustum ac consuetum tributum sew theloneum persolvere abindeque libere et pacifice, quo malueritis, abire et proficisci debeatis et teneamini, dimissis quibusvis cavillosis meatibus et circuicionibus, qui si id feceritis, benequidem, alioquin commisimus et serie presencium committimus fidelibus nostris comiti vel vicecomitibus comitatus t., ut ipsi vos non sine vestris gravaminibus arcius compellant et astringant, per quod si in huiusmodi vestris inconsuetis processibus et cavillacionibus dampnum aliquod aut periculum incurretis, id vestre temeritati imputabitis, et hoc ipsum volumus in locis consuetis publice proclamari. Secus igitur nulla racione facere presumatis. P. Datum.

559 A kolostor történetének legújabb összefoglalása: Vida: *Karthauzi rend* 133–163. (A vám említése nélkül)., Vida: Lövöldi karthauzi monostor.

143

Wladislaus etc. fideli nostro reverendo in Christo patri domini Petro Beryzlo etc. ac supremo capitaneo nostro Segniensi[560] s(alutem) et g(raciam). Intelligimus plerosque mercatorum et negociatorum tam internorum, quam forensium, qui ex Italia in hoc regnum nostrum questus gracia res deferre solent, similiter, qui[a] ex hoc regno viceversa ad partes Italie cum rebus suis proficiscuntur, sepositis et declinatis viis et itineribus consuetis et antiquis, que ad civitatem nostram Segniensem, ubi vectigal nostrum exigitur, per vias alias inconsuetas et nobis dampnosas progrediuntur, huiusmodi solucione vectigalium sive tricesimarum nos consequenterque officiales nostros ibidem Segnie constitutos frustrantes, quod nos de cetero in dampnum nostrum tollerare nolentes, mandavimus per alias nostras generaliter universis institoribus et mercatoribus quibuscumque, qui premisso modo ex Italia ad hoc regnum nostrum et econverso questum facere solent, ut observatis viis antiquis et consuetis per Segniam ipsam facta istic iusta et consueta tricesimarum solucione progredi debeant, volumus igitur et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus imprimis et ante omnia palam et ubique in locis necessariis proclamari huiusmodi nostra mandata faciatis, ut iidem mercatores premissa precaveant, qui si fecerint, bene quidem, alioquin volumus[b] plenamque et omnimodam facultatem et auctoritatem nostram vobis presentibus damus et concedimus, ut omnes tales mercatores[c], qui premisso modo ex Italia ad hoc regnum hincinde questum facientes se se a solucione tricesime nostre precavere satagerent, et per Segniam progredi nollent, ad hoc ipsum faciendum per omnia onera et gravamina, et si opus erit, *[46v]* eciam per occupaciones rerum et bonorum ac mercium ipsorum cogere et compellere debeatis eadem nostra auctoritate presentibus vobis in hac parte, ut prefertur, attributa, mediante. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *similiter, qui] et qui*. [b] Utána kihúzva: *et vobis*. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *tales mercatores] tales res et mercancias*.

560 A tisztséget a horvát-dalmát-szlavóni méltóság elnyerésével kapta meg, amelyre 1513 májusának elején került sor. Lásd a **141**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

144

Exhibitoria ad Breves in nova forma

Ludovicus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie t. salutem et graciam. Expositum est maiestati nostre in personis fidelium nostrorum nobilium t. et t. de t., quomodo circa festum beati Laurencii martiris, proxime preteritum, egregii t. et t. de t. assumptis secum providis t. et t. iobagionibus ipsorum in porcione earundem possessionaria in possessione t. in comitatu t. existenti residentibus, manibus armatis et potenciariis *etc. scribatur accio usque potencia mediante in preiudicium et dampnum prefatorum exponencium valde magnum*. Quia autem huiusmodi actus potenciarius iuxta formam contentaque generalis decreti huius regni nostri extra omnes terminos octavales et brevium iudiciorum per maiestatem nostram decidi debeant et terminari, pro eo fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo mandamus, quatenus acceptis presentibus alias litteras nostras preceptorias prefatis t. et t. sonantes pro parte annotatorum exponencium emanatas cum presentibus vobis exhibentes per vestrum testimonium fidedignum eisdem exhiberi et presentari faciatis, qui si personaliter reperiri poterunt et in termino in prescriptis litteris nostris preceptoriis specificato coram nobis se comparituri allegaverit[a], benequidem, alioquin de domibus habitatorum sive solite ipsorum residencie amoneat eosdem, dicatque et committat eisdem verbo nostro regio, ut ipsi tricesimo secundo die a die exhibicionis prescriptarum[b] litterarum nostrarum preceptoriarum ipsis fiende computando coram nostra maiestate, ubicumque tunc Deo duce constituemur personaliter, vel per procuratores ipsorum legittimos comparere prescriptosque iobagiones et familiares eorum statuere debeant et teneantur. Certificantes eosdem, quod si in prescripto termino coram nobis comparuerit, dictosque iobagiones et familiares eorundem ipsis statuere commissos, statuerint, benequidem, alioquin ad partis comparentis instanciam nos id faciemus in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec huiusmodi ammonicionis sew exhibicionis seriem, ut fuerit expediens, terminum ad predictum nobis fideliter rescribatis. Datum etc.[561]

[a] Helyesen: *allegaverint*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *presencium*.

561 Pontos datálásra nincsen mód. Az oklevélben szereplő rövid terminusra történő idézés II. Lajos korában már bevett forma volt, bővebben lásd Tringli: *Hatalmaskodások* 405. és még a **133**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet is. – Részben hasonló formulák szerepelnek egy II. Ulászló által a csanádi káptalanhoz intézett parancsban: Reizner: *Szeged* IV. 94.

145

Evocatoria ad eandem

Ludovicus etc. fidelibus nostris egregiis t. et t. de t. salutem et graciam. Mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus acceptis presentibus tricesimo secundo die a die exhibicionis presencium vobis fiende computando coram nostra maiestate,[562] ubicumque Deo duce tunc constituemur, absque ulteriori procrastinacione personaliter, vel per procuratores vestros legittimos ad contenta querimoniarum fidelium nostrorum t. et t. de t. in aliis litteris nostris exhibitoriis et ammonitoriis fidelibus nostris capitulo ecclesie t. sonantibus pro parte eorundem t. et t. emanatis declaratarum de iure responsuri, a nobisque finalem deliberacionem et debite iusticie complementum recepturi modis omnibus comparere, iobagionesque et familiares vestros ignobiles in dictis aliis litteris nostris exhibitoriis nominatos et conscriptos statuere debeatis et teneamini, nam aliter certi sitis, quod si secus facere attemptaveritis, nos ad partis comparentis instanciam id faciemus in premissis, quod dictaverit ordo iuris[a], secus igitur non facturi. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *Datum*.

146

[47r] **Recognicionalis**

Nos etc. recognoscimus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod quum fidelis noster spectabilis et magnificus Petrus comes de Bozyn et de Sancto Georgio iudex curie nostre pro sua erga nos fide et integritate nobisque serviendi promptitudine sepenumero huc ad maiestatem nostram venire consueverit, hic vero ob carenciam domus proprie difficultatem simul et molestiam quandoque non mediocrem sustineat querendi hincinde hospicii variasque ex hoc incommoditates paciatur, ad evitandam igitur huiusmodi inquietudinem et incommoditatem ipsius, ut quam idem habita hic domo propria crebrius ad nos venire liberiusque nobis servire possit, consideratis insuper eciam multiplicibus eius fidelibusque serviciis per eum nobis et huic regno exhibitis, in sortem et ad racionem precii illius domus, que hic Bude sub nomine et titulo huius ipsius civitatis nostre existit, et quam prefatus comes Petrus ab

562 Az itt hivatkozott rövid idézésekre lásd a **133**., illetve a **145**. sz. oklevélhez írt jegyzeteket.

eadem communitate coemere intendit, mille florenos ex vero et ordinario censu huius ipsius civitatis nostre Budensis nobis proxime proveniendo eidem comiti Petro deputandos duximus, deputamusque per presentes, ita videlicet, ut quicquid ultra ipsam summam mille florenorum per ipsum comitem Petrum eidem civitati pro ipsa domo pendendum erit, cum eisdem per se concordare teneatur. Qui quidem cives et communitas, ut de non exigenda ab eis huiusmodi summa mille florenorum certiores et securiores de nobis reddantur, annuimus eisdem et concessimus facultatemque nostram in eo ipsis dedimus, ut ipsi huiusmodi mille florenos, censum scilicet eorum, ut prefertur, ordinarium in sortem exolucionis precii eiusdem domus, solum vigore presencium mediante pro se retinere possint neque nobis, sive nec thezaurariis nostris in quocumque casu et ad qualiacumque eciam arctissima mandata nostra aut requisicionem ipsorum thezaurariorum nostrorum et ad qualescumque nostras et regni nostri necessitates illas dare aut pendere teneantur neque sint astricti ullo pacto, sed pro se reservare, ut prefertur, et retinere similiter valeant. Super quibusquidem mille florenis nos eosdem cives et communitatem exnunc quittos et expeditos relinquimus, immo annuimus et concedimus damusque et relinquimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[563]

147

[47v] **Gracia super debitis**

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus huius civitatis nostre Budensis, cunctis eciam aliis iudicibus et iusticiariis regni nostri, ecclesiasticis videlicet et secularibus ac alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris s(alutem) et g(raciam). Quia nos compacientes inopie et pauperitati honestarum dominarum t. et t. relictarum condam t. et t. in hac ipsa civitate nostra residencium, quam ipse sustinere dicuntur, cum igitur ex eo, tum vero, quia vivente ipso condam Michaele pellifice, ab eodem plures res in credenciam per thezaurarios nostros eius temporis ad facta et necessitates nostras levate et recepte sunt, quarum precia usque modo ipsis non sunt persoluta, ob quarum rerum defectum ipse quoque non valerent creditoribus suis subito satisfacere, iccirco nos his et aliis quoque bonis de causis annuendum eisdem et concedendum duximus, annuimusque et

563 Szentgyörgyi és Bazini Péter országbíró 1500 augusztusától 1517 novemberéig: *Archontológia* I. 90. – Keltét pontosabban meghatározni nem tudom, Végh András alapvető gyűjtésében sem szerepel: Végh: *Buda helyrajza* I–II.

concedimus per presentes, ut ipsas dominas t. et t. nullus omnino creditorum suorum, cuiuscumque status et condicionis existant, infra revolucionem unius integri anni a data presencium computando ad solucionem quorumcumque debitorum eorundem intra vel extra iudicium artare sew compellere possint neque valeant, ita tamen, quod nichilominus eedem cum tempore eosdem suos creditores exolvere et cum illis superinde concordare teneantur. Mandamus igitur fidelitati vestre harum serie et vestrum cuilibet firmiter, quatenus a modo tempus infra premissum prefatas dominas t. et t. racione huiusmodi debitorum suorum ad instanciam quorumpiam suorum creditorum iudicare vel vestro astare iudicatui compellere aut ipsas propterea in personis rebusque et bonis eorum quibusvis intra vel extra iudicium impedire, turbare aut dampnificare nusquam et nullo modo presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

148

Gracia super debitis[564]

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus huius civitatis nostre Budensis cunctis eciam aliis iudicibus et iusticiariis regni nostri, ecclesiastis videlicet et secularibus, ac alterius eciam cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos compacientes inopie et pauperitati fidelis nostri circumspecti t. civis et inhabitatoris huius ipsius civitatis nostre, ad quam ipse tum propter graves et diuturnas suas infirmitates, tum alia diversa et infortunia et incommoda ac detrimentum rerum suarum devenisse dicitur, cum igitur ex eo, tum vero, quia inter alios suos debitores, qui eidem obligantur, nos quoque eidem obligamur, propter quorum non solucionem ipse quoque creditoribus suis hucusque satisfacere et exolvere nequivit et neque modo potest, iccirco nos previis ex causis annuendum eidem et concedendum duximus, annuimusque et concedimus per presentes, ut ipsum t. infra revolucionem unius integri anni a data presencium computando nullus omnino creditorum suorum cuiuscumque status et condicionis existat, ad solucionem quorumcumque debitorum suorum intra vel extra iudicium artare sew compellere possit neque valeat, ita tamen, quod nichilominus idem cum tempore eosdem suos creditores exolvere et cum illis superinde concordare teneatur. Mandamus igitur fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus a modo tempus infra premissum

564 A szöveget kétszer másolták be a kéziratba, lásd még a **361**. sz. alatt. – Hasonló minta alapján készült egy okirat egy kassai polgár ügyében is, lásd **216**. sz. alatt.

prefatum t. racione huiusmodi debitorum suorum ad instanciam suorum creditorum iudicare vel vestro astare iudicatui compellere, aut ipsum propterea in persona rebusque et bonis suis quibusvis intra vel extra iudicium impedire, turbare aut dampnificare nusquam et nullo modo presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

149

[48r] Wladislaus etc. ad comitem Themesiensem[565]
Magnifice fidelis nobis dilecte! Remisimus ad vos hunc familiarem vestrum Petrum More, qui cum fidele nostro egregio Georgio Kazzay,[566] aulico nostro et nuncio ceterorum aulicorum nostrorum istic agencium una ad nos venerat ipso eodem Georgio apud nos interea relicto donec commode eum sicuti necesse est, et nos quoque ex animo cupimus expedire poterimus, quem in eum finem retinuimus, ut iam tandem cum reali et optata relacione ad eosdem aulicos nostros expedire possimus, quem et brevi pro voto et expectacione ipsorum dimittemus. In dies enim, in hoc sumus, ut eisdem aulicis nostris provisio necessaria fieri posset. Interea igitur eosdem aulicos nostros, quibus et nos scripsimus, rogamus fidelitatem vestram magnopere velitis qualitercumque et quomodocumque fieri poterit demulcere et inducere, ne usque ad reditum ipsius Georgii, quem brevi, ut diximus ad eosdem bono modo expediemus, consideracione nostre erga eos gracie et clemencie atque salutis patrie huius, ex castro ipso discedant, sed quieto et tranquillo animo eius a nobis reditum expectent, quorum expectacio apud nos proculdubio non frustrabitur, sed cum effectu ipso provisionem a nobis sencient. Datum.[567]

---

565 Báthory Istvánról van szó, lásd a **152**. sz. oklevelet.

566 Sztrecei Kaszai György mind II. Ulászló utolsó éveiben, mind II. Lajos uralkodása alatt kimutatható aulicusként. Lásd Neumann Tibor szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

567 Ez, valamint az alább következő három (**150–152**. sz.) okirat vagy az 1511., az 1512. vagy az 1513. évre datálható. Mindezt indolkolja egyfelől az, hogy az oklevelek mindegyikében szereplő temesi ispán alatt Báthory István értendő (**152**. sz.). Mivel ő a méltóságot Somi Józsa után, 1511 elején vette át (*Archontológia* I. 125.), ez kijelöli a terminus post quem-et. Ez az év, illetve Ulászló király 1516-ben bekövetkezett halála között jelentősebb mozgósítás – a Dózsa-parasztháborút leszámítva, amelyre nem utal a szöveg – 1511-ben és 1512-ben volt (a Szelim trónralépte jelentette fenyegetés miatt), majd 1513-ban (Szrebernik elvesztése miatt). 1512-re és 1513-ra bővebben lásd

150

Ad aulicos in acie sew exercitu regie maiestatis nunc in Themeswar constituto existentes[a]
Wladislaus etc.
Egregii fideles nobis dilecti! Ne post tot supplicaciones vestras gravi et inani de nobis expectacione detineremini, et ut intelligeretis nos dies et noctes vestri serviciorumque vestrorum racionem habere, remisimus hunc Petrum More, familiarem magnifici t. comitis Themesiensis,[568] hec eadem vobis quoque relaturum, Georgio Kazzay aulico nostro et nuncio vestro,[569] qui cum eodem ad nos venerat, apud nos infra aliquot dies retento, quem quia ita subito pro voto nostro, sicuti opus erat, et nos quoque vehementer desiderabamus expedire nequivimus, in eum finem retinuimus, et in hoc sumus, ut qualitercumque fieri poterit, ipsum cum pecuniis ad vos mittamus. Rogamus igitur fidelitates vestras maiorem in modum, ut habita pre oculis vestris contemplacione gracie et clemencie, erga vos nostre[b] considerata eciam patrie salute hos paucos dies, quibus ipsum t. commode remittere poterimus, quito et tranquillo animo expectatis neque istinc ulla racione quantecumque eciam extreme penurie vestre vos removeatis, ad hoc enim, ut prefertur, retinuimus, ut omnino cum necessaria provisione eum ad vos expediamus, quem et brevi pro voto et expectacione vestra dimittemus. Interea persistatis et permaneatis, ut hucusque more bonorum et fidelium servitorum fecistis, scientes per hoc non solum nobis, sed et toti huic regno gratissimum servicium hoc presertim tempore periculoso, quo partes ipse alioquin gentibus multum necessarie sunt, vos prestaturos, sicuti hec ipsa lacius idem Petrus More vobis nostro nomine referet, cuius relatibus indubiam fidem adhibeatis. Datum.[570]

[a] Az eredeti példány címzése. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *vestre*.

Mikó: Oszmánellenes hadjáratok, passim., 1511-re pedig lásd Mikó: Háború vagy béke, passim.

568 Báthory Istvánról van szó, vö. a **152**. sz. oklevelet.

569 Lásd a **149**. sz. oklevélben a személyhez illesztett jegyzetet.

570 Lásd a **149**. sz. oklevél dátumához illesztett jegyzetet.

151

[48v] **Monitoria, ut exercitui salaria persolvissent**[a]

Wladislaus etc. fidelibus nostris comitibus ac vicecomitibus comitatus Chanadiensis[b] s(alutem) et g(raciam). Iam frequentibus litteris nostris mandavimus vobis, ut peccunias presentis subsidii nostri ex illo comitatu nobis provenientes, quas nos fidelibus[c] aulicis nostris, nunc in Themeswar existentibus, ad eorum solucionem et sustentacionem deputavimus, non solum per depredaciones, sed eciam occupaciones bonorum talium, qui in his difficultatem facerent, eisdem aulicis nostris administraretis. Vos tamen id hucusque neglexistis, non considerantes penuriam pene extremam ipsorum aulicorum nostrorum, qui dies et noctes huic regno istic serviunt, a quibus in dies pro solucione urgemur, quam nisi habeant istic permanere non possunt, qui si inde recedent omnibus illis partibus et maxime illi comitatui, qui in propinquo istic adiacet, apertum periculum ab hostibus imminet, quod ne eveniat, peccuniis omnino ipsis opus existit. Mandamus igitur rursus et ex suberabundanti vobis harum serie sub pena amissionis officiorum et bonorum vestrorum firmissime, ne cuipiam in ipso comitatu in hoc faveatis, sed posthabito omnium et quorumcumque respectu, peccunias ipsas dicti subsidii, ex ipso comitatu eciam per occupaciones bonorum omnium remittencium exigere et eisdem aulicis nostris administrare debeatis, nam alioquin commisimus per alias nostras auctoritatemque nostram dedimus fideli nostro comiti Themesiensi,[571] ut ipse vos ab officio honoris ipsius comitatus removere et bona quoque vestra pro maiestate nostra occupare debeat, aliud igitur nullo modo facere presumatis. Datum.[572]

[a] A cím újkori írással. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *Zala(diensis)*. [c] Utána kihúzva: *nostris*.

152

Wladislaus etc. fideli nostro magnifico Stephano de Bathor etc.[573] s(alutem) et g(raciam). Crebris iam litteris nostris mandavimus[a] comitibus et vicecomitibus comitatus Chanadiensis, ut peccunias presentis subsidii nostri ex comitatu ipso nobis provenientes, quas aulicis illis nostris apud vos agentibus deputavimus

571 Báthory Istváról van szó, lásd a **152**. sz. oklevelet.

572 A lehetséges keltezést illetően lásd a **149**. sz. oklevél dátumához illesztett jegyzetet.

573 Temesi ispán és az Alsó Részek főkapitánya 1511–1523 között.

absque omni favore exigerent, et eisdem aulicis nostris administrarent, sicuti tamen intelligimus hucusque iidem comites tot nostra mandata neglexerunt, qui quidem aulici nostri, quum sine pecuniis peccuniis istic, ut scitis, persistere nequeant. Rursus et ex superabundanti mandavimus eisdem comitibus sub pena amissionis officiorum et eciam bonorum suorum, ut iamtandem citissime ipsas peccunias de omnium bonis exigi faciant et eisdem aulicis nostris administrent. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, ut si adhuc iidem comites in exigendis peccuniis ipsius subsidii nostri negligentes comperti fuerint, eosdem nostra presentibus vobis in hac parte plenarie attributa et concessa auctoritate et facultate ab honore comitatus eorum removere, et eciam bona ipsorum pro nobis occupare, et tamdiu occupata tenere debeatis, donec a nobis aliud habueritis in mandatis, et vel hoc modo peccunias ipsas exigi ex ipso[b] comitatu et administrari facere eisdem aulicis nostris debeatis, auctoritate nostra presentibus, ut prefertur, vobis in hac parte plenaria attributa mediante, secus non facturi. Datum.[574]

[a] Utána kihúzva: *vobis*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *ab ipso*.

153

[49r] **Ad papam**[575]

Beatissime pater et domine clementissime etc. Certificatus sum ex Veneciis, et hoc indubitatum est, Forliviensem illum, qui apud cesarem Romanorum permissione sanctitatis vestre iamdudum residens nichil aliud agit, quam ut discordiam serat et inextricabilibus nodis res Christianas involvat, nuper, hoc est secunda Marcii, oratorem cesaris Venecias appulisse et die quarta eiusdem mensis in frequenti senatu auditum. Summa legacionis hec fuit, quod duo a Venetis postulavit, presidium videlicet contra me, gloriatusque est Turcorum rabiem opera Christiani illius ac boni cesaris contra me et ad exicium regni mei excitatam. Succurrendum igitur nunc opportune cesari, dum indubitata clades gentis Hungarice in manibus illius consisti[a], meum omne studium in hoc esse, ut si cum illo me pacari contingat, omnes apparatus mei in illos convertantur. Providendum igitur esse et hac una via conatus regis Hungarie

574 A lehetséges keltezést illetően lásd a **149**. sz. oklevél dátumához illesztett jegyzetet.

575 Kiadásai: *Mátyás levelezése* 254.; MKL II. 251. (Mindkettő a formuláskönyv alapján). A kiadások 1483-ra datálták a levél keltét; ha ez igaz, akkor IV. Sixtus pápa (1471–1484) volt a címzett. Vö. még Mayer: Utószó 996.

retundi posse, si dum proximus ardet vicini paries, eorum opera et adiutorio[b], in quos omne incendium devolvendum foret, extinguatur. Deinde certam pecunie summam cesari suo ab eisdem commodari postulavit, pollicitusque est certa castra et oppida mari finitima, que alioquin nos satis tuta ab insidiis regis Hungarie asserunt, illis impignorari. Quid secutum est, adhuc michi incognitum est, de hoc tamen, quod accepi, volui sanctitatem vestram reddere certiorem, ut sciret, quanta mecum iniquitate proceditur, sciret eciam, quid Forliviensis operatur. De quo cum sepe et pluries sanctitati vestre questus sum, nunquam tamen obtinere potui, ut illum vestra sanctitas revocaret, et timeo, quod nunc sanctitatis vestre indulgencia eousque malicia et iniquitas illius progreditur, ut non facile postea, eciam si velit v(estra) sanctitas, compescere possit. Hoc autem noverit sanctitas v(estra), quod hec practica Forliviensis cum Venetis non minus est *[49v]* contra sanctitatem vestram, quam contra nos. Iam enim certissimum est, quod Friderici cesaris et Venetorum impulsu Turcorum cesar omnem belli molem, quam a principio adepti imperii instruere non destitit, in nos et regnum nostrum convertit, et iam premissis, ut fertur, copiis ipse personaliter contra nos cum toto apparatu in proximo venturus est. Conservet Deus sanctitatem vestram etc.

[a] Fraknói kiadásában *consistit*, amely helyesebb. [b] Fraknói kiadásában *adiutoris*, amely helyesebb.

154

Ad comitem Carolum[576]

Magnifice fidelis nobis dilecte! Intimata tua per famulum tuum nobis relata intelleximus. Petis autem nos, ut tibi graciosus et favorabilis dominus esse dignaremur, offerendo te ipsum ad omnem fidelitatem et ad obsequia nostra oblacionem tuam, nos benivolenti animo a te accipimus, et scire te volumus, quia nec hactenus aliud, quam graciosi tibi fuissemus, omni eciam favore et benivolencia personam tuam prosecuti fuissemus, nisi tu ipse prebuisses materiam, cur id facere nequiremus, verum si deinceps animum tuum ad meliora convertes, et ut nobis offeres, fidelitatem debitam et obsequium maiestati nostre exhibetis, nos omni cum benivolencia fidelitatem tuam et obsequia a te capiemus,

576 A levél kiadója vélhetően I. Mátyás volt, címzettje pedig – esetleg – Korbáviai Károly gróf lehetett. – Talán ez magyarázhatja, hogy a misszilis Fraknói Vilmos szerkesztette Mátyás-levelek kiadásába nem került bele.

et pro illis eciam obsequiis, que novissime prestitisse diceris, grates dicimus tibi, misimus autem ad te hominem nostrum de mente nostra latius informatum, qui animum nostrum apercius tibi explicabit. Cum itaque mentem nostram ab homine nostro intellexeris, postquam id perficies, ad quod te ille requirit, habebis nos tibi pro voto dominum graciosum. Datum.

155

[50r] **Confirmacio**[577]

Wladislaus Dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie[a], Rame, Servie, Gallicie[b], Lodomerie Bulgarieque rex, necnon Slesie et Lucemburgensis dux, marchioque Moravie et Lusacie, omnibus christifidelibus presentibus et futuris presentem noticiam habituris, salutem in omnium Salvatore. Principum et qui rerum summa potiuntur proprium et peculiare semper habitum fuit, ut inter alia regiminis eorum moderamina commodis subditorum suorum et eorum potissime intendant, qui magno fidei zelo, magna item et perpetua constantissimaque observancie perseverancia tenorem subieccionis vere et sincere sequuti, sese non modo gratos apud eorum principes reddidere et benemeritos, verum insuper muneribus quoque honorum sempiternis, ab eis cumulate sunt affecti, quorum altero principum ipsorum laus et honos perhenni memoria apud mortales quosque celebrari, altero subditorum animus ad maiora amplioraque certatim obeunda semper accendi facile consuevit. Vestigia igitur veterum divorumque regum ipsorum, nostrorum scilicet predecessorum felicium recordacionum, qui dignam de se et rebus eorum memoriam[c] maxime circa pietatem gestis abunde reliquere sequuti, nos quoque munificenciam nostram, quam in omnibus fere rebus nostris pre se ferimus indelebili monumento putavimus non inmerito testatam apud posteros relinquendam. Proinde ad universorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod fideles nostri t. et t. in suis ac universorum nobilium, fratrum scilicet suorum generacionalium de dicto campo Zagrabiensi nominibus et in personis exhibuerunt et presentaverunt nobis quasdam quaternas litteras, primas videlicet serenissimi principis olim domini Bele regis Hungarie in pargameno sub secreto sigillo eiusdem impendenti confectas, quibus mediantibus idem condam dominus Bela rex prothavos et progenitores ipsorum et consequenter eos-

577 Az oklevél szövegét, amelyben II. Ulászló király megerősítette a zágrábmezei nemesek különböző kiváltságait, annak eredeti példányából közölte: Laszowszki: *Turopolje* II. 329–331. (Az oklevél fotómásolatát lásd DF 267948. jelzeten).

dem nobiles nobilitasse, ac a servitute castri Zagrabiensis ex causis et racionibus inferius in tenore earundem litterarum suarum expressis, perpetuo exemisse dinoscebatur. Alteras vero similiter olim Stephani regis litteras quondam Ioachim bani regni Sclavonie super quadam communi inquisicione per ipsum banum super ipsorum nobilium iuribus et libertatibus legittime facta in se confirmative continentes. Tercias denique et quartas consimiliter serenissimi principis condam domini Sigismundi imperatoris et regis Hungarie simili modo predecessoris nostri, felicis reminiscencie, utrasque in pargameno sub dupplici sigillo eiusdem confectas, unas videlicet confirmantes litteras quasdam confirmacionales quondam domini Ladislai regis litteras olim Nicolai bani dicti regni nostri Sclavonie simili modo super communi inquisicione consuetudinis et libertatum eorundem nobilium alias per ipsum Nicolaum banum legittime factam continentes. Quartas siquidem condam domini Bele regis pari modo quasdam litteras condam Stephani similiter bani predicti regni nostri Sclavonie super legittima reambulacione quarundam metarum eorundem nobilium et cuiusdam silve ipsorum restitucione in se confirmative continentes tenorum infrascriptorum. Supplicantes maiestati nostre prefati t. et t. in suis et quorum supra nominibus et in personis humilliter, ut easdem litteras ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes, litterisque nostris privilegialibus verbotenus inseri et inscribi facientes, pro eisdem nobilibus ipsorumque heredibus et posteritatibus universis innovantes perpetuo valituras, confirmare dignaremur. Quarumquidem litterarum prime videlicet tenor talis est, etc. Alterius[d], ut is est etc. *[50v]* Nos igitur premissa supplicacione prefatorum t. et t. suis et aliorum, quorum supra, nominibus et in personis nostre, modo, quo supra, porrecta maistati, regia benignitate exaudita clementer et admissa prescriptas litteras dictorum regum predecessorum nostrorum non abrasas, non cancellatas, nec in aliqua sui parte suspectas, presentibusque litteris nostris privilegialibus verbotenus sine diminucione et augmento aliquali insertas et inscriptas, quoad omnes earum continencias clausulas et articulos eatenus, quatenus eedem rite et legittime existunt, emanate viribusque earum veritas suffragatur, acceptamus, approbamus et ratificamus, easque et omnia[e] in eis contenta pro eisdem nobilibus et tota generacione eorundem de dicto campo t. ipsorumque heredibus et posteritatibus universis, in quantum bona et iura prescripta ac obvenciones prefate ad aliquod castrorum nostrorum regalium aut reginalium non spectant neque pertinent, prefatique nobiles et eorum progenitores prescriptis omnibus libertatibus, exempcionibus atque immunitatibus eo modo, prout superius declaratum est, libere hucusque usi sunt et gavisi, et modo quoque utuntur et gaudent, innovantes perpetuo valituras graciose confirmamus presentis scripti

nostri patrocinio mediante. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras dupplicis et autentici secreti sigilli nostri munimine roboratas, eisdem et suis posteris duximus concedendas, salvis iuribus alienis. Datum per manus fidelis nostri nobis sincere dilecti reverendissimi in Christo patris domini Georgii episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis, aule nostre secretarii cancellarii et compatris nostri charissimi, Bude, octava die Marcii, anno etc., regnorum etc.[578] Venerabilibus in Christo patribus dominis Thoma tituli sancti Martini in Montibus sancte Romane ecclesie presbitero cardinale, Strigoniensi, ac patriarcha Constantinopolitano, necnon legato a latere sanctissimi domini nostri pontificis maximi, summo et secretario cancellario aule nostre regie, amico et compatri nostro charissimo etc., Hyppolito Estensi de Aragonia tituli sancte Lucie in Silice similiter cardinale, Agriensi, Gregorio de Frangapanibus ecclesiarum Bachiensis et Colocensis canonice unitarum archiepiscopo, Francisco de Warda electo ecclesie Transsilvanensis, Zagrabiensi sede vacante, altero Francisco de Peren electo Waradiensi, prefato Georgio Quinqueecclesiensi, secretario cancellario et compatri nostro, Petro Beryzlo Wesprimiensi, thezaurario nostro, ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie, Sclavonie bano, Iohanne Gozthony Iauriensi, Ladislao electo Waciensi, secretario nostro, Nicolao de Chaak Chanadiensi, Stephano de Podmanyn Nittriensi, Iohanne Orzagh de Gwth electo Sirimiensi, Michaele electo et comitato Boznensi et Briccio electo et confirmato Thininiensi, necnon Ferdinando de Frangapanibus similiter electo Modrusiensi et Vincencio Segniensi ecclesiarum episcopis, ecclesias Dei feliciter gubernantibus. Item spectabilibus et magnificis Emerico de Peren perpetuo comiti Abawywariensi ac regni huius nostri Hungarie palatino et iudice Cumanorum nostrorum, Iohanne de Zapolya perpetuo comite Scepusiensi ac waywoda parcium regni nostri Transsilvanarum et Siculorum nostrorum comite, affine nostro nobis sincere dilecto, Petro comite de Bozyn et de Sancto Georgio iudice curie nostre, Stephano de Bathor comite Themesiensi et generale capitaneo parcium regni nostri inferiorum, Blasio de Raska thavernicorum nostrorum regalium, Moyse Bwzlay de Gergellaka curie nostre, Michaele Paloczy pincernarum nostrorum regalium, Iohanne Dragffy dapiferorum nostrorum regalium, Georgio de Bathor comite Simigiensi et agazonum nostrorum, Gabriele de Peren comite salium nostrorum Maromarusiensi et Iohanne Podmanyczky comite Posoniensi et cubiculariorum nostrorum regalium magistris, Iohanne Pethew magistro curie serenissimorum liberorum nostrorum et Ambrosio Sarkan libero domino de Olnod, item Emerico Thewrek de

578 Az 1514. évről van szó, lásd a fentebb idézett kiadában.

Ennyng et Michaele Paxy castri nostri Nandoralbensis, *[51r]* Barnaba de Bela Zewreniensi, Andrea de Bancha et Georgio Merzeny de Sabacz banis aliisque quampluribus regni nostri comitatus tenentibus et honores.

[a] Újkori írással beszúrva: *Sclavoniae*. [b] Újkori írással beszúrva: *Cumanie*. [c] Utólag a sorok közé írva. [d] Eredeti, kihúzott olvasat: *secunde*. [e] Utána kihúzva: *et singula*.

156

Donacio fodine Cheresnyebanya in Rywlodominarum

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos necessario nobiscum revolventes desolacionem et extremam pene ruinam fodinarum[a] nostrarum de Rywlodominarum, ex quibus ob sterilitatem et defectum minerarum non modo utilitas nulla nobis et huc regno a longo iam tempore provenit aut ulla vel deinceps futura sperari possit, verum insuper inanes quottidie et gravissime expense ad eas, ne aquis dumtaxat obruantur, fiunt, quo sit, ut eciam montaniste omnes eius loci sumptibus et facultatibus eorum exhausti, a cultura suarum quoque propriarum[b] fodinarum ob earundem infertilitatem prorsus iam destiterunt, easque desertas relinquerint. Quod quam dampnosum nobis et rei publice tocius huius regni sit, explicari vix potest[c], super qua re non parum certe animo angimur, nostra scilicet hac tempestate fodinas ipsas ad tantam minerarum inopiam et defectum ipsum redactas esse, unde quantum studio aliquo effici posset, evitendum esset, quo saltem vestigia aliquorum laborum et culture adhuc in ipsis fodinis haberentur, ne labores ipsi prorsus extingui viderentur, neve usus et consuetudo colendi et laborandi apud laboratores penitus exolesceret, quum igitur hac et tali consideracione detineremur, obtulerunt se nobis fideles nostri prudentes et circumspecti t. et t., cives et montaniste nostri de eadem Rywlodominarum declarantes nobis qualiter in visceribus fodine Cheresnyebanya nuncupate, quam fidelis noster nobis sincere dilectus reverendus in Christo pater dominus Georgius episcopus ecclesie Quinqueecclesiensis, ut propriam hucusque coli fecit,[579] quamquam iam

[579] Szatmári nagybányai bányajövedelmeire utal Farbaky: *Szatmári* 25., 190. jegyz. Az idézett munkák között Knauznak egy 1866-ban megjelent, Girolamo Balbi életét részletesen bemutató, több részben megjelent írása releváns, amelyben – egy, az esztergomi érsekség levéltárában őrzött 16. századi kéziratra hivatkozva – az áll, hogy Szatmári, immár esztergomi érsekként, Balbit küldte Nagybányára, „tum pro ultima fodinarum illarum …, tum pro administrandis proventibus suis." Knauz: Balbi Jeromos 416–417.

et ipse colere destituit, aliquas adhuc venas minerarum cognovissent, que si colerentur, non dubitarent aliquid utilitatis ex eis haberi et percipi posse, quod ubi nos accepimus eandem fodinam t. per ipsum dominum episcopum, ut prefertur, desertam et derelictam de voluntate et concessione eiusdem domini reverendissimi pro fortuna tentanda eisdem civibus et montanistis nostris, quo saltem aliquid exercicii et laboris in eo loco adhuc duret et permaneat, ea lege duximus dandum et conferendum, ut eas coli et laborari faciant. Cuius quidem fodine labores, ut commodius inchoare continuareque tandem facilius valeant. Ex quo viribus et facultatibus eorum propriis ad tantam rem aggrediandam impares sunt, eisdem in subsidium ipsorum infra quatuor annorum integrorum revolucionem a data presencium computando, donec videlicet fodina ipsa ad meliorem perfeccionemque statum redigi et restaurari poterit, quotannis singulos duo milia florenorum ex proventibus camere nostre Cibiniensis dandum et deputandum duximus, immo deputamus presencium per vigorem. Preterea infra identidem temporis spacium totum et omnem censum[d] ordinarium eiusdem civitatis nostre Rywlidominarum nobis de medio civium et incolarum eiusdem proveniendum similiter prefatis quatuor civibus et montanistis nostris ad huiusmodi labores et culturam fodine ipsius dandum et administrandum deputavimus. Volumus eciam et annuimus eisdem, ne infra id ipsum tempus quatuor annorum ullas urburas ex ipsa fodina *[51v]* ad cameram nostram de Rywlodominarum dare teneantur, sed a solucione huiusmodi urburarum interea penitus exempti et liberi habeantur. Postremo quoniam iidem cives et montaniste nostri supplicarunt nobis, eaque lege onus laborum ipsius fodine susceperunt, ut ea iura et privilegia, quibus veteres montaniste usi ab antiquo fuere, ipsis roborare et confirmare eosdemque in eis conservare et manutenere dignaremur. Nos igitur in eo quoque supplicacione ipsorum exaudita decrevimus eosdem in omnibus illis libertatibus, immunitatibus et privilegiis, quibus veteres montaniste eiusdem loci usque ad hec tempora usi sunt et gavisi, tenere et conservare atque eciam protegere, immo damus et conferimus atque deputamus annuimusque et concedimus et confirmamus presencium per vigorem, vobis, fidelibus nostris egregio Iohanni Lwlyay comiti camere nostre Cibiniensis[580] harum serie mandantes, ut prescriptos duo milia florenos singulis, ut prefertur, annis infra prescriptos quatuor integros annos, donec videlicet fodina prescripta meliorari et in pristinum statum redigi poterit, ex proventibus ipsius

[580] Lulai János szebeni kamaraispán volt 1499 és 1521 között. Személyéről legújabban lásd Lővei – Weisz: Síremlékek 258–259., Soós: Tisztségviselők 105. (1500 és 1521 között adatolva), Gyöngyössy: Város és pénzverde 152.

camere nostre Cibiniensis eisdem civibus et montanistis nostris ad labores et culturam ipsius fodine nostram ad racionem dare debeas, ab eisdemque superinde litteras quittancie exigere, easque pro tua exinde expedicione reservare debeas. Vobis vero modernis, futuris eciam camerariis nostris de dicta Rywlodominarum similiter seriose mandamus, ut infra id tempus eosdem cives ad solucionem aliquarum urburarum racione dicte fodine nullo modo astringere audeatis, sed eos supportatos habere debeatis. Vobis insuper predictis civibus et communitati dicte civitatis nostre Rywlodominarum harum serie firmissime committimus et mandamus, ut a modo infra prescriptum quadriennium totum censum vestrum ordinarium nobis istinc de medio vestri provenientem eisdem civibus et montanistis nostris ad culturam ipsius fodine dare integre et administrare nostram ad racionem debeatis. In omnibusque illis libertatibus et immunitatibus, quibus alii montaniste eiusdem loci usi sunt et gavisi, eosdem quoque tenere et conservare ac tueri et protegere modis omnibus debeatis et teneamini auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa mediante. Secus in hiis nullo modo facere audeatis. P. Datum.[581]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *monta(norum)*. [b] Utána kihúzva: *expe(nsarum?)*. [c] Eredeti kihúzott olvasat: *possit*. [d] Utána kihúzva: *nostrum*.

157

Ut victualia post exercitus regie maiestatis deferre debeant

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudicibus et iuratis ceterisque universis civibus, populis, colonis et iobagionibus, in quibuscumque civitatibus, oppidis, villis, possessionibus ac aliis quibusvis locis, ubivis et in quibuscumque comitatibus in hoc regno nostro Hungarie constitutis et commorantibus, presentes nostras visuris, lecturis sew audituris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos exercitus et gentes nostras versus Tholnam iam dimisimus et expedivimus, ut illas partes consequenterque vos omnes et quemquam vestrum ab omnibus periculis et malis quorumcumque malefactorum et hostium huius ipsius regni nostri, qui hucusque multa mala in illis partibus perpetrarunt, eliberent, ut scilicet tute et secure in domibus permanere possitis. Quequidem gentes et exercitus nostri, quoniam commeatibus et victualibus necessariis

581 Szatmári pécsi püspökségéből, illetve Lulai János fent említett kamaraispánságából következtetve az oklevél valamikor 1505 és II. Ulászló halála között kelt. Pontosabban meghatározni nem tudtam.

opus habent, volumus et fidelitati vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, quatenus statim acceptis presentibus victualia cuiuscumque generis et speciei existant, tam scilicet hominibus, quam equis necessaria libere, pacifice et sub nostra proteccione et securitate post prefatos exercitus nostros deferre, et ipsis gentibus pro precio competenti subministrare debeatis. Commisimus autem, quod nemini vestrum ulla iniuria inferretur neque res sue eo invito et preter condignam solucionem aufferentur, sed sine dampno et detrimento omni progredi cum rebus vestris poteritis. Aliud igitur nullo modo facere presumatis. Et hec volumus ubique in foris et aliis locis publicis palam et manifeste proclamari. P. Datum.[582]

158

[52r] **Recognicionalis et annuencia**

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod quia fidelis noster illustris princeps dominus Kazimirus, dux Thesseniensis et capitaneus ducatus nostri Oppavie[583] inter alias condiciones et disposiciones, quibus nos ex certa deliberacione universorum dominorum prelatorum et baronum ac procerum et assessorum huius regni nostri Hungarie officiolatum ducatus nostri Oppavie eidem duci Kazimiro dedimus, illa quatuor milia florenos, quibus nos fideli nostro egregio Emerico Czobor[584] alias similiter capitaneo eiusdem ducatus nostri obligamur, ad requisicionem et voluntatem nostram ac nomine et in persona nostra eidem Emerico Czobor de propriis suis pecuniis plene persolvit, iccirco nos volentes ipsum dominum ducem et capitaneum nostrum super rehabicione huiusmodi suarum peccuniarum certum et securum reddere, annuimus eidem et concessimus, ut ipse ex proventibus et obvencionibus eiusdem ducatus nostri Oppavie prescripta quatuor milia florenos per eum, ut prefertur, ipsi Emerico Czobor

582 Mivel az oklevélben szereplő Tolna a déli határ felé tartó seregek szokványos felvonulási útjába esett, ez nem elegendő a datáláshoz, még akkor sem, ha tudjuk, hogy Tolnán pl. 1501-ben fegyveres országgyűlés volt. Lásd C. Tóth Norbert: Tolnai országgyűlés.

583 II. Kázmér tescheni hercegről (1477–1528) van szó. 1514. évi útjára vonatkozóan lásd még a **169**. sz. oklevelet.

584 Czobor Imre az opavai hercegség kapitányi címét 1511 és 1514 között viselte (Az adatokat lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526] című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában, Csiba Balázs, Faragó Dávid, Lakatos Bálint és Péterfi Bence gyűjtése). 1514-ben a tisztséget visszaadta, lásd alább a **159**. sz. oklevelet.

pro nobis et in persona nostra data et persoluta nostram ad racionem pro se excipere et rehabere libere possit et valeat, immo annuimus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[585]

159

Recognicionalis de eadem re et negocio[586]

Nos etc. recognoscimus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod fidelis noster egregius Emericus Chobor capitaneus ducatus nostri Oppavie eundem ipsum ducatum Oppavie simulcum castro et civitate Oppavie, ac aliis universis castris, civitatibus, oppidis et villis et cunctis aliis pertinenciis eiusdem ducatus nobis et ad manus nostras ac dominorum prelatorum et baronum ceterorumque procerum huius regni nostri Hungarie de voluntate et commissione nostra restituit, nomineque et in persona nostra, eorundemque dominorum prelatorum et baronum ac universorum procerum huius regni Hungarie, eundem ipsum ducatum simulcum predictis ipsis castris et civitatibus ac aliis universis pertinentibus ad manus fidelis nostri, illustris principis domini Kazimiri ducis Thesseniensis etc. non tanquam hominis externi, sed tanquam Hungaris strictissima fide nobis et huic regno obstricti pro officiolatu dedit et assignavit. Super cuius quidem ducatus Oppavie ac castrorum, civitatum, oppidorum sew villarum et cunctarum eiusdem ducatus pertinenciarum restitucione et assignacione, nos pariter cum ipsis dominis prelatis et baronibus ac proceribus huius regni, eundem Emericum Czobor ac filios et heredes eiusdem quittum reddidimus et expeditos, immo reddimus et committimus harum nostrarum chyrographo nostro subscriptarum sigilloque nostro et post nostrum eciam sigillis ipsorum dominorum prelatorum et baronum ac procerum huius regni pronunc nobiscum constitutorum consignatarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, in festo invencionis sancte crucis, anno 1514.[587]

---

585 A dátumot a **159**. sz. oklevél segítségével lehet meghatározni. Vagy azzal egy időben, vagy nem sokkal utána adhatta ki az uralkodó.

586 Eredeti példánya a szöveg alá nyomott uralkodói titkospecséttel és nyolc, vörös viaszba nyomott gyűrűspecséttel megvan az Országos Levéltárban DL 22848. jelzeten. – Az 1514 tavaszán Budán tartott országgyűléssel kapcsolatba hozva idézi: C. Tóth: 1514 márciusi országgyűlés 43–44. – Lásd még az üggyel kapcsolatban a **158**. sz. és a **169**. sz. oklevelet is.

587 1514. máj. 3.

160

[52v] **Bleth. S(alvus) con(ductus)**[a]
Wladislaus etc. vos illustrissimum principem dominum Georgium marchionem Brandenburgensem,[588] fratrem et consanguineum nostrum charissimum, affidamus, assecuramus et certificamus, eidemque presentem salvum et securum conductum in eo dandum duximus et concedendum, damusque et concedimus per presentes, ut ipse tum tot, quot voluerit, equitibus et hominibus ad maiestatem nostram huc vel alibi ubicumque Deo duce constituemur, venire, ac nobiscum super omnibus rebus et negociis suis, de quibus eidem agendum erit, libere, secure et pacifice ac absque ullo impedimento agere, loqui et tractare atque eciam concludere et tandem conclusis vel non conclusis rebus et negociis, pro quibus venerit, rursus ad propria vel alia, que maluerit, loca libere item et pacifice redire possit et valeat, persona, rebus et bonis suis, ac hominum et familiarum suorum, et ad ipsam qualitercumque pertinentibus sub nostra regia proteccione et tutela speciali semper salvis remanentibus, promittentes in verbo[b] nostro regio, hunc presentem salvum et securum conductum nostrum dominacioni vestre illum per nos modo premisso datum et concessum firmiter et inviolabiliter observare, et per nos, subditos nostros, cuiuscumque status et condicionis ac linguagii existant, facere similiter observari, sine omni dolo et fraude, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[589]

[a] A *S(alvus) con(ductus)* szavak újkori írással. [b] Eredetileg hibásan írva: *vestro.*

588 Brandenburgi György (1484–1543) őrgróf.

589 A datáláshoz – értelemszerűen Brandenburgi személyén kívül – nincsen támpont. 1505-ben érkezett Magyarországra (Fraknói: Brandenburgi György 339.), 1509 januárjában kötött házasságot Corvin János özvegyével, Frangepán Beatrixszal. Magyarországi karrierje ezután ívelt fel, és tartott egészen 1525-ig, amikor végleg elhagyta Magyarországot (Csepregi: Gyulai uradalom 54.).

161

[53r] **Ad comitem Mataloni**[590]

Magnifice amice carissime! Etsi tuum erga nos affectum et amorem observanciamque singularem iamdudum multis rerum argumentis perspeximus, placet tamen nobis et cumulatas tibi dicimus gracias, quod in omni tuo opere pre te fers dudum perspectum et indubitatum erga nos studium animi tui, et licet non esset necesse declarare sepius devocionem in nos tuam, de qua ab inicio semper certissimi fuimus, tamen tanto nos gracius reputamus officium tuum in hoc, quanto credimus ex imo amoris et benivolencie erga nos studio proficisci. Quod vero duas crumenas nobis dono misisti, et petis, quod animum tuum pocius, quam rem illam interpretari velimus, nos et rem illam tanquam nobis charissimam ex affectu mittentis estimamus, et animum tanti facimus, ut eciam si minus quidpiam misisses, longe preciosioribus aliorum donariis anteferendum putaremus. Tanta vicissim benivolencia et caritate nos amorem erga nos tuum complectimur, unde et nos paratos offerimus, quicquid unquam facere poterimus in ostensione benivolencie nostre, pro tue amicicie commodo et honore.

162

Ad regem Sicilie[591]

Serenissime princeps, pater noster charissime! Solemus in porta imperatoris Turcorum fidos semper tenere exploratores, qui nos de hiis omnibus, que apud Turcos aguntur, reddunt certiores. Nunc reverso ad nos exploratore nostro, ex eorum fida significacione certificati sumus Turcorum imperatorem classem suam in Apuliam destinasse, quam classem dicunt propediem in dominiis vestris affuturam. Quod ubi nobis innotuit, pro mutua inter nos coniunccione et benivolencia, pro qua nichil alienum nobis iudicavimus, quicquid boni vel adversi maiestati nostre[a] contingat, volumus serenitatem vestram de hiis rebus

590 Diomede Carafához, Maddaloni grófjához szól a levél. Kiadása: MKL II. 288. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kézirata alapján). A kiadó a misszilis keltét az 1479–1484 közötti esztendőkben határozta meg, ami helyesnek tűnik, vö. Mayer: Utószó 998.

591 I. Ferdinánd nápolyi királyhoz (1458–1494) szól a levél. Kiadása: MKL II. 36. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – A kiadó 1480-ra keltezte, vö. Mayer: Utószó 987. is.

reddere certiorem, ut scilicet avizata de imminenti periculo, sciat rebus suis melius providere. Datum.

[a] Fraknói kiadásában *vestre*, amely értelmileg helyesebb.

163

[53v] **Ad electores imperii singillatim**[592]

Non dubitamus f(raternitatem) vestram libenter audire, quicquid prosperum circa res Christianas ubicumque contingit, nec minus eidem gratum esse, quod per nos pro salute Christiana contra hostes fidei communes feliciter geritur. Scire igitur illam volumus, hiis diebus allata esse ad nos certa nova felicia de partibus illis inferioribus regni nostri a Paulo Knisy, quem primarium copiarum nostrarum ducem in illis partibus contra Thurcos conservamus, die sexto huius mensis Thurcorum circiter decem milia, sub conductu quinque waywodarum finitima loca tenencium, vadum Danubii versus castrum nostrum Themeswar transfretasse, qui dum incursiones faciunt metu securi, quod Paulum Knisy ad pugnam imparatum, verum sese tunc primum preparantem, ad invadendas eorum terras et castra quedam iussu nostro ibi restauranda presenserant, confidencius ad loca illi processerunt, Paulumque eciam illud castrum Themeswar pretergressi, direptis, ut cursim potuerunt octo vel decem villis, iam preda onusti remeabant, cum ipse capitaneus noster collectis raptim copiis nostris, quas in diversa loca dimiserat, illos paratus redeuntes expectabat. Cum itaque in reditu iuxta castrum Beche pervenissent, die nona mensis eiusdem nostri illos adorti cum eis conflixerunt atque illos acriter profligarunt, adeo, ut fere omnes trucidati, partim capti sunt, pauci e tanto numero fuge presidio evaserunt, plerique in arundinetum quoddam loco conflictus proximum pugna dilapsi confugisse dicuntur, quos usque modo nostri dicuntur expiscari. Captus est in prelio quidam alias bassa Romanie, sed nunc wayda in t., alter waywoda interfectus, de aliis incertum est, utrum evaserint an in arundineto lateant. Ipse autem dux exercitus nostri, illis mox prostratis, terras illorum invasit et modo quoque in eis consistit, intentus castris ibidem reparandis. Quod iccirco significavimus f(raternitati) vestre, ut sciat *[54r]* nobis eciam hic agentibus atque alio intentis negocia Christianitatis per nos non negligi. Que fortasse melius

592 A Német-Római Birodalom választófejedelmeihez szól a levél. Kiadása: MKL II. 235. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. és Fol. Lat. 2317. jelzetű kéziratairól).

agerentur, si alii quoque principes katholici, sedicionibus intestinis depositis et privatis bellis obmissis, ad tam sanctum magisque salutare negocium concurrerent. Dum hec scribimus in castris exercitus nostri sub oppido Hainbwrk constituti, quod oppidum ad ius regni nostri et corone pertinens obsidione cinximus, volentes ius antiquum regni nostri ad proprietatem eiusdem restaurare, interea supervenerunt ad nos intra veros regni nostri terminos cum huiusmodi obsidione consistentes copie imperiales, quas parati omni cum honore expectavimus. Cum itaque castris motis ex oppido Prwk procederent, nos illis obviam nudius tercius cum castris item egressi, humaniter eos excipere voluimus, sed ipsi flexo itinere Hungariam versus declinabant. Deinde cum propinquius castra locassemus, atque omni cum humanitate eos tractaremus, presertim, quod acceperamus gentes quoque f(raternitatis) vestre, tanquam amici nostri, qui nobis nunquam diffidavit, nonnullorumque fratrum et amicorum nostrorum interesse, rati nos animo hostili contra eos venire, hospitalitatem nostram noluerunt in finem expectare, sed repetito itinere, unde digressi fuerunt, ad oppidum Prwk hesterno diluculo veloci cursu sese receperunt, quos et revertentes viatico prosecuti sumus, nec defuisset in nobis, quin eos adhuc uberiore benivolencia tractassemus, si expectare amplius nostram hospitalitatem voluissent. Quod ideo notificavimus f(raternitati) vestre, ut si fortasse malivoli aliter illi referrent, sciat rem hoc modo et non aliter actam esse. Parati enim sumus et copias cesaree maiestatis ob reverenciam antique paternitatis et gentes f(raternitatis) vestre, quam nobis amicam reputamus atque aliorum amicorum nostrorum, quandocumque illas ad nos miserint, dummodo in tempore premoneamur semper excipere et remittere cum amore. Valeat f(raternitas) vestra. Ex castris exercitus nostri sub obsidione Hainburk, XXV. Septembris 1482.

164

[54v] **Ad regem Ferdinandum**[593]

Nisi sciremus atque indubitatum teneremus amorem precipuum maiestatis vestre erga nos, et pro mutua necessitudine commoda nostra omnia non aliena, sed sua propria reputare, nunquam tantopere sollicitaremus illam pro re nobis et regno nostro non solum utili sed et necessarissima, pro promocione videlicet

593 I. Ferdinánd nápolyi királyhoz szól a levél. Kiadása: MKL II. 256. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Kontextusban lásd pl. Véber: *Váradi Péter* 31.; Véber: *Két korszak határán* 29–30.

reverendissimi d(omini) Colocensis in cardinalem. Novisse iam potuit s(erenitas) vestra et ex nostris litteris et intimatis et eciam ex scriptis illustrissime domine regine, consortis nostre carissime, filie sue, quanta nos urget ad hoc necessitas, ut illum virum maiestati quoque vestre devotissimum cardinalem creari faciamus. Id cum sciremus nullo faciliori modo effici posse, nisi per viam maiestatis vestre, sciremus eciam auctoritatem illius apud apostolicam sedem tantam esse, ut nichil prorsus difficultatis verendum nobis foret, quando sanctissimus d(ominus) noster et sacrum reverendissimorum d(ominorum) cardinalium collegium ultimum ad hoc desyderium maiestatis vestre cognovissent, pro ea fiducia, qua maiestati vestre non secus atque nobismet ipsis confidimus, curam huius promocionis fecimus maiore quo potuimus studio illi commendatam, illamque a maiestate vestra susceptam et operam illius iam navatam ex litteris magnifici Francisci Fontana,[594] oratoris nostri intelleximus, de quo et cumulatissimas gracias habemus maiestati vestre. Sed si maiestas vestra nobis in totum complacere et rebus nostris, ut credimus, consulere cupit, opus est celeritate ad istam rem consequendam. Hac enim promocione, si cito fiat, quod fiet, si maiestas vestra extremam diligenciam suam apponere dignabitur et suis, qui in Urbe sunt, hoc idem demandabit, tantum boni consequimur, quantum nunquam consequemur, eciam si decem vel eo plures pro nobis postea curarentur cardinales. Alii pro ambitu et decore cardinales querunt, nos pro necessitate et quidem urgentissima, et tamen vix exaudimur. Quod si hoc tempore penes nos haberemus unum Hungarum cardinalem, Deus scit, quantis curis, quantis laboribus impresenciarum, cum nos cesar Turcorum ingenti cum apparatu invadere conatur, eius opera possumus relevari. Itaque maiore studio, quo possumus, rogamus et obsecrare non desinimus maiestatem vestram, velit compati et consulere in hoc rebus nostris, talemque adhibere operam, ut quod tanto tamque ardenti cum desyderio petimus, interventu maiestatis vestre quamprimum consequamur. Scimus quidem non deesse plurimos huius negocii turbatores et aliquos ex hoc regno nostro, quos aliquando *[55r]* bene exquiremus, sed hoc constanter tenemus, quod nulla nobis in huius rei consecucione celerrima nocebit malignitas, quando ultima maiestatis vestre diligencia ad hoc apponetur, et hoc certo tenemus, quod sanctissimus dominus noster duobus nobis equo studio hoc idem petentibus non negabit, quod vel soli maiestati vestre, quandoquidem ad hoc ultimam voluntatem illius cognosceret, eciam

[594] Francesco Fontana itáliai orvosdoktor, többször volt I. Mátyás király követe a pápai udvarban. Covini: Francesco Fontana; Fedeles: Diplomáciai képviselet 46.; a Beatrixszal kötendő házassága kapcsán lásd Martí: Beatrix hozománya.

absque nostra peticione non negaret. Dignetur igitur maiestas vestra talem adhibere operam, ut de hac peticione nostra quam compleri anxie et plus, quam credi potest, sollicite expectamus, interventu maiestatis vestre cito consolemur. Que fauste et feliciter valeat, et hanc rem, si nos diligit, habeat ex corde commendatam. Datum.[595]

165

Ad eundem[596]

Scriptis iam et obsignatis aliis litteris nostris, quas iterato ad maiestatem vestram de promocione reverendissimi domini Colocensis scripsimus, supervenerunt littere reverendissimi domini cardinalis Aragonie, fratris nostri, et alie Francisci de Fontana, oratoris nostri,[597] indicantes, quanto studio, quanta cura et diligencia maiestas vestra sollicitaverit negocium cardinalatus pro ipso domino Colocensi, ubi mentem nostram et ardentissimum desyderium circa illius viri promocionem tam ex litteris nostris, quam ex verbis oratoris nostri intellexit. Agimus maiestati vestre gracias maiores, quas possumus, quod negocia, quecumque nobis grata cognoscit, cordi habet, et non aliter nostra commoda, quam propria curat. Curabimus et nos, si Deus nobis vitam producet, non verbis modo, sed factis et ipsa rerum experiencia ostendere, quantum illius negocia cordi habeamus, et quantum maiestati vestre pro tanto erga nos amore suo obstringamur, nec possumus male sperare de hoc negocio, quando maiestas vestra manum[a] apposuit, cuius auctoritati scimus, quia apud sanctissimum dominum nostrum nil negatur, et iccirco facile credimus auctoritate maiestatis vestre adversarios quoque et turbatores huius negocii, quos non defuisse exploratum habemus, supprimi et superari. Urgemur serenissime princeps, supra quam dici potest, ut id, quod petimus, *[55v]* obtineamus, propter multas et infinitas necessitates nostras, que nos undique distrahunt, circumstrepentibus non Christianorum modo, sed et Turcorum bellis, que magno studio contra nos parantur. Nam hoc beneficio nobis hoc tempore impenso non minimum nobis iuvaretur. Quare iterum iterumque id negocium maiestati vestre commendamus, rogantes ex corde, ut curam huius promocionis, postquam cepit, non desinat, sed adhibeat talem diligenciam, ut quod fortasse nostris preci-

595 A kiadó 1483 tavaszára keltezte, ami helytállónak tűnik: Mayer: Utószó 996.

596 Ti. I. Ferdinánd nápolyi királyhoz. Kiadása: MKL II. 258. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Vö. a **164**. sz. szöveggel.

597 Személyére lásd a **164**. szövegnél írtakat.

bus non ita subito concederetur, saltem auctoritati maiestatis vestre tribuatur. Nam si quis nostrorum serviciorum respectus apud sanctissimum dominum nostrum haberetur, quando vidit et intelligit sua sanctitas[b] tantam esse necessitatem nostram et tantum desiderium, utique duorum precibus indecens foret negare, quod vel unius nostrum et maxime serenitatis vestre precibus, eciam in necessitate minus urgente, deberet non negare, subblata autem tanta opportunitate, quam vix unquam recuperatum iri credimus, non tantum nobis beneficii prestabitur, eciam si postea decem pro nobis crearentur cardinales, quando tum in hoc beneficii conferretur, si cito nobis ipsum de Colocense creabit cardinalem. Datum.[598]

[a] Bizonytalan olvasat. [b] A kéziratban hibásan: *maiestas*.

166

Cardinali Agriensi[599]

Mittimus ad p(aternitatem) vestram inclusas presentibus copias litterarum nostrarum, quas ad pontificem dedimus de practica et accionibus d(omini) Forliviensis, qui hiis diebus orator nomine cesaris Venetias missus, quid egerit, ex ipsis copiis p(aternitas) vestra cognoscat, que sola intelliget, quod ista practica Forliviensis et confederacio Venetorum et cesaris non minus est contra pontificem, cui Veneti obsistere querunt, quam contra nos. Erit igitur prudencie p(aternitas) vestra ista sanctissimo domino nostro et eciam sacro cardinalium collegio, si ita videbitur, declarare. Ulterius sciat p(aternitas) vestra nos iam certificatos esse, redeuntibus ad nos multis exploratoribus atque una voce affirmantibus, Turcorum imperatorem impulsu cesaris Friderici et Venetorum contra nos venire cum maiore apparatu, quam unquam aliquis Turcorum cesar venire auditus est, cuius rei iam evidentissima indicia apparent, cui eciam nos vicissim, ut possimus, occurrere disponimus, et in proximo Belgradum iter capiemus. Datum.[600]

598 A kiadó 1483 tavaszára keltezte, ami helytállónak tűnik: Mayer: Utószó 997.

599 Gabriele Rangone (Veronai Gábor) bíboroshoz, egri püspökhöz szól a levél. Kiadása: MKL II. 252. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából, amelyben azonban a levél címe ez: „Ad comitem Iheronimum". Ennek megfelelően a kiadásban Fraknói címzettként Girolamo Riariót tüntette fel.

600 A kiadó 1483 áprilisára keltezte, ami helytállónak tűnik: Mayer: Utószó 996.

167

[56r] **Ut episcopatum Waradiensem nomine regie maiestatis et proventus eiusdem maiestati sue fideliter administrare et ipsi teneat**[601]

Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Certificati sumus de morte fidelis nostri reverendi in Christo patris condam domini Sigismundi, episcopi Waradiensis,[602] fratris tui. Et quoniam nos, sicuti eundem semper usque ad hec tempora vite sue omni gracia et benivolencia nostra regia prosecuti sumus, ita eciam in fide et fidelitate erga nos tua confidimus, cuius respectu atque consideracione, administracionem et provisoratum curie episcopatus eiusdem ecclesie, quo hucusque ab eodem condam domino episcopo et fratre tuo functus es, tibi et huiusmodi fidei et integritati tue, nostra in persona, committendum, et apud te, donec a nobis aliter de disposicione eiusdem episcopatus, cuius collacio et provisio, ut scis, ad nos spectat et pertinet, relinquendum duximus. Volumus igitur et fidelitati tue harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps usque ad ulteriorem nostram informacionem et mandatum, episcopatum ipsum Waradiensem nostro nomine tenere et administracioni proventuum et provisoratui curie eiusdem superintendere et universos proventus eiusdem tam illos, qui hucusque et hoc tempore provenerunt, quam illos, qui deinceps obventuri sunt, diligenter et studiose recolligere et ad manus tuas recipere ac nobis fideliter et integre sineque ullo defectu conservare et administrare, et inter alia eciam ad proventus instantis vindemii et eciam censum sancti Martini singulariter providere debeas, in eisque nullam omnino dissipacionem aut dilapidacionem facere audeas. Volumus eciam et tibi firmiter committimus et mandamus, quatenus universas res eiusdem condam domini episcopi, tam scilicet peccunias(!) et argenteria, quam eciam alias omnes res ipsius pro nobis fideliter conservare debeas et tenearis ita, quod nulla penitus dissipacio in hiis fiat. Quoniam si te vel in minimo minus fideliter nobis servivisse deprehenderimus, certus esto graviter te puniemus. Integre igitur, ut premisimus, et fideliter ea omnia pro nobis recolligas et conserves. Postmodum autem te informabibus de voluntate et disposicione nostra, tam de illis rebus et peccuniis(!), quam eciam aliis circa ipsum episcopatum, committemusque tibi, quid de illis sis facturus. Aliud igitur in his interea nullo modo facere presumas.

---

601 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 84. (A formuláskönyv alapján).

602 Thurzó Zsigmond váradi püspökről (1505–1512) van szó.

Datum Bude, feria secunda proxima ante festum nativitatis beatissime virginis Marie, anno etc. 1512.[603]

Egregio Gaspar Thurzo, provisori curie episcopatus ecclesie Waradiensis,[604] fidelis nobis dilecto.[a]

[a] A mintául vett oklevél címzése volt; a kibocsátott példány hátlapján szerepelt.

168

[56v] **Arma venerabilis domini mei domini Francisci prepositi, secretarii regie [maiestatis] et prepositi ecclesie Albensis Transilvanie, domini mei etc.**[605]

Nos etc. memorie commendamus tenore presencium etc., cum veterum sapientissimorumque sentencia atque adeo ipsius fere nature testimonio constet, nichil prorsus mortalibus aut ad res gerendas accomodacius[a] aut ad cetus hominum moderandos utilius, aut ad splendorem capescendum apcius, ipsa liberalitate atque munificencia a Deo optimo maximo est contributum, eaque pene sola videatur principes non modo imprimis illustrare, verum eciam multis seculis apud posteros memorabiles ac propemodum immortales reddere, sed ad eorum tamen nominis propagacionem et amplitudinem non nimium accedit, si hac ipsa liberalitate eos potissimum prosequantur, qui ab ineunte etate virtutibus et meritis multisque laboribus, ex studiis[b] assiduis indefessa alacrique promptitudine, totis[c] denique animi corporisque viribus pulcherrime partis, se se favore principum graciaque perenni condignissimos prestiterunt. Quamobrem cum animo nostro diligencius volveremus, qua fide, quave integritate fidelis noster venerabilis Franciscus de Zeremlen prepositus ecclesie Transsilvanensis, secretarius noster esset preditus, plura nobis nimirum virtutum suarum insignia venerunt in mentem, quibus nostram erga se benivolenciam accumulaverit et adauxerit, quippe ut ea, que a teneris pene unguiculis supra etatis captum non minus sedule, quam moderate gessit, silencio pretermittamus, ubi virtutibus assidue incumbens ac teneris longe maturior annis in nostra cancellaria longo temporis intervallo eo studio ac sedulitate demanda-

603 1512. szept. 6.

604 Vö. *Archontológia* I. 53.

605 Kivonata a címerleírás teljes szövegű közlésével és az 1510-re való datálást illető kommentárral: Décsényi: Címeres-levelek 61. (A formuláskönyv alapján.) – Tisztségviseléseire lásd a **64**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

tum sibi munus singulis quibusque facilem benivolumque se reddens, nemini vero unquam officiens obivit, ut plurimum laudis apud optimum quemque iure fuerit assequutus. At vero postquam per incrementum etatis licuit magna animi constancia solerciaque pene incredibili, provincie, per fidelem nostrum nobis sincere dilectum reverendum in Christo patrem dominum Georgium episcopum Quinqueecclesiensem, cancellarium et compatrem nostrum charissimum in conservandis litteris nostris fidaque earundem administracione sibi et fidei sue tradite et commisse usque adeo satisfecit, ut nil prorsus in eo desideraretur, quod ad officium integri, sinceri solertisque moderatoris et notarii cancellarie nostre pertinere videretur. Postremo suorum prestancia virtutum ac serviciorum cumulo allecti, tum in aulam nostram regiam ipsum asistere numeroque secretariorum nostrorum ascribere nobis libuisset, tum vero ipsius propensa in nos animi gratitudo singularisque in obeundis negociis prudenter magis magisque nobis innotuit, id quod ab eo presertim tempore dilucidius licuit intueri, quo regnum nostrum Bohemie novissime adiveramus (licet in priori quoque atque altera profeccione nostra fuerit nostram aulam comitatus), tunc enim a secretis agens omnes fidei obsequiisque nobis exhibent[ibus], *[57r]* ac solercie numeros cumulatissime explevit, non mediocres labores ac erumnas in aula nostra pertulit et presertim in sedicione et tumultu, qui Prage, sede scilicet nostra regali Bohemie ea tempestate fuerat exortus, ubi in medio periculi existens nisi divinitus fuisset eruptus, parem proculdubio cum aliis ibidem necatis sortem et calamitatem subiisset. Nobis vero inde regredientibus in hunc usque diem eodem fidei constancieque tenore continuatis obsequiis, graciam favoremque nostrum assidue promeretur. Unde nos vestigiis maiorum et predecessorum nostrorum, qui virtutes et merita suorum equa lance munificencie ponderare, metiri[c] et rependere, consuevere inniti, ut par est, volentes, dignum fore duximus, ut tot animi dotes tantaque obsequiorum sinceritas ipsius Francisci prepositi e tenebris aliquando emergat, et ut[e] caliginosi, cui tenebris obducti ne[f] sive ulla memoria penitus lateant, regii muneris splendore a nobis illustrentur, quo hoc premiorum illectus dulcedine ad clariora in dies obeunda facinora fervencius accendatur, eundem igitur Franciscum prepositum, qui[g] licet alioquin quoque ex honesta proditus familia non obscuram ducat originem, quo tamen nostra in eo, eiusque gracia eciam in fratribus et consanguineis suis splendescat munificencia, exnunc presentibus ipsum et[h] insuper ipsius causa Albertum, Blasium et Sigismundum de prefata Zeremlen, fratres scilicet carnales ipsius Francisci prepositi, necnon Thomam Kecheli, generum eorundem a statu rusticitatis ex nostra regia liberalitate eximentes in veros et legittimos nobiles, huius ipsius regni nostri creandos et

preficiendos duximus, immo creamus et preficimus presencium per vigorem, decernentes, ut deinceps idem Franciscus prepositus ac prefati sui fratres et affines eorundem suorumque fratrum universi posteri et heredes tanquam a nobili sanguine descendentes, veri nobiles huius regni nostri censeantur, habeantur et reputentur, omnibusque et singulis graciis, libertatibus, immunitatibus et prerogativis, quibus ceteri nobiles huius regni nostri qualibet consuetudine vel de iure utuntur, fruunt et gaudent, deinceps in perpetuum libere et absque omni quorumpiam reclamacione uti, frui et gaudere possint et valeant. In cuius quidem nostre erga eum gracie atque muneris indicium volentes ipsos armis quoque et insignibus nobilitatis condecorare et insignire, hec arma sew nobilitatis insignia, videlicet scutum triangulare celestini per totum coloris, in cuius medio leo fulvi coloris iubatus procumbenti similis, coronam in signum future memorie ipsius Francisci prepositi aulam et servicia nostra regia[i] attingentis in capite pulcherrime gestans, anterioribus pedibus paululum protensis lilium florum omnium *[57v]* candidissimum, generositatem atque clemenciam leonis, qui natura mitis et clemens existens nunquam, nisi provocatus et lacessitus, scit ferire, tacite declarans atque per se ferens, ad summum usque scuti eminens, unguibus ambientibus porrigenti similimus, ad innuendam et declarandam ipsius Francisci prepositi gratam acceptabilemque omnibus lenitatem et obsequendi promptitudinem sustinere cernentibus videtur, prout hec in medio litterarum nostrarum pictoris non indocta manu distinccius sunt figurata et expressata, animo deliberato et ex certa nostra sci[encia][j]

[a] Utána kihúzva: *con*. [b] A kéziratban: *ubiis*. [c] Javítva erről: *totisque*. [d] Eredeti olvasat áthúzva: *metere*. [e] Eredeti olvasat kihúzva: *ne*. [f] A sorok közé írva. [g] A sorok közé írva. [h] Utána kihúzva: *eius gracia*. [i] A sorok közé írva. [j] A szöveg e helyütt megszakad.

169

Asseccuracio veniendi in curiam regiam
Salvus et securus conductus[a]

Wladislaus etc. Te, fidelem nostrum illustrem Bartholomeum ducem etc.[606] affidamus, assecuramus et certificamus, tibique hunc[b] presentem salvum et

606 Bertalan münsterbergi hercegről (Bartoloměj Minsterberský) van szó. 1514-ben több alkalommal is megfordult Budán, márciusban éppen az oklevélben is emlegetett (II.) Kázmér teschen herceggel együtt (vö. még a **158**. és **159**. sz. oklevéllel is). Könnyen

securum conductum nostrum in eo dandum et concedendum duximus, damusque et concedimus per presentes, ut tu unacum fidele nostro illustre Kazimiro duce Thesseniensi ac supremo capitaneo ducatus nostri utriusque Slesie, cum decem personis et equitibus ad nos et curiam nostram regiam venire, ibique libere, pacifice et absque omni impedimento tuo et tuorum predictorum, quamdiu tibi placitum fuerit, stare, morari, pausare et super rebus et negociis tuis, de quibus volueris, loqui, tractare et concludere, negociaque tua peragere, et tandem conclusis vel non conclusis rebus, pro quibus veneris, rursus ad propria vel alia, que malueris, loca, libere, item et pacifice et absque omni formidine redire possis et valeas, persona rebusque tuis[c], et tuorum prefatorum sub nostra regia proteccione et tutela speciali semper salvis remanentibus, promittentes in verbo nostro regio huiusmodi salvum et securum conductum nostrum, tibi et tuis prefatis per nos modo premisso datum firmiter observare, et per omnes subditos[d] nostros cuiuscumque status, condicionis et linguagii existant, similiter facere, observari sine omni dolo et fraude, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum, regnorum etc.

[a] A stockholmi példányban a cím mellé írva újkori kéztől: *Bleth*. [b] A kéziratban hibásan: *hanc*. [c] Utána kihúzva: *et tuorumque*. [d] Előtte egyszer kihúzva.

170

[58r] **Ad pontificem ex parte domini cardinalis Strigoniensis**

Beatissime pater et domine clementissime.[607] Post humilem mei commendacionem et pedum oscula sanctitatis vestre beatorum. Supplicaveram his proximis mensibus sanctitati vestre, ut fidelem compatrem meum[a], reverendissimum in Christo patrem dominum Thomam cardinalem Strigoniensem et patriarcham Constantinopolitanum etc.,[608] quem ad voluntatem ac requisicionem eiusdem sanctitati vestre, licet non sine rerum et negociorum ac regnorum meorum dispendio ad pedes sanctitati vestre miseram, ad me iamtandem remittere dignaretur. Eidem vero domino compatri meo commiseram, ut rediret, et presencia sua me et regna mea diucius non viduaret, quem hucusque in dies

lehet, hogy az oklevél ehhez az évhez kötődik. Bővebben lásd Lakatos: Hírek Magyarországról 160.

607 II. Gyula pápához (1503–1513) szól a levél.

608 Bakócz Tamás esztergomi érsek (1497–1521).

singulos expectavi et nunc quoque expecto, quemadmodum autem accepi. Idem reverendissimus dominus compater meus, a sanctitate vestra aliqualem eciam spem concedendi reditus habet, verum quum intelligam hoc potissimum tempore pacem inter sanctitatem vestram et reliquos principes Christianos, cuius, ob communem salutem reipublice cupidissimus sum, agi et tractari sperarique posse eam Deo favente concludi. Egoque eo eciam respectu eundem quoque dominum Strigoniensem[b] a me dimiserim, ut in his rebus pacis eciam nomine meo ac serenissime fraterne maiestatis, domini regis Polonie, ubi opus esset, iuxta imperium sanctitatis vestre se interponeret. Postquam igitur ad hos terminos res deducta sit, ut prope portum, uti audio, existat, malim absenciam eiusdem reverendissimi domini Strigoniensis cum mea incommoditate adhuc diucius perferre, quam rebus Christianis deesse, contentusque sum, et eidem ita scripsi, ut si res ita expostulabit, sanctitatisque voluntas et imperium ad hoc accedat, istic adhuc ad aliquot tempus remaneat, tum eciam, ut si concilium[c] per sanctitatem vestram institutum celebrabitur[d] interim nomine meo compareat, dum alios oratores ad ipsum consilium atque ad obedienciam prestandam. Misero quare sanctitatem vestram per Deum immortalem oro et obsecro, iamtandem pacem, qua nichil unquam extitit salutarius, nec sanctitati vestre post tot et tam preclara sua gesta, accidere possit, quicquam unquam gloriosius amplecti ipsamque vel apud reliquos Christiani nominis dissidentes principes parere velit[e]. Nam quo sum[f] periculo propinquior, eo magis frequenter cogor meis in explicandis periculis sanctitati vestre esse molestus, sed nichil in hoc est magis meum, quam et sanctitati vestre, quam et universe Christianitatis, hoc unum peculiare meum esse quidem cognosco, quod prior omnibus eisdem hostibus cum hoc regno meo *[58v]* obiectus sum, et solus eorundem assiduos insultus atque impetus sustinere compellor. Idemque quamdiu licuit, et quoad a me et istis quassatis iam ad summum regnis meis fieri potuit, libenter sustinui et sanguine plurimo meorum et vastacione regnorum ac ulteriori et periculosiori in fines Christianos irrupcione penetracioneque hostes immanissimos cohereri. Sed usque et in tantum[g] adeo iam vires et potencia eorundem invaluit, ut non pervigiles excubie, non assiduus in acie et ordine miles, non denique obiecte et inaccesse rupes, non vastissima flumina, silve pene avie, non algor, non inedia, non ulla communis humani incommoditas, eosdem a sua feritate et continua depopulacione[h] meorum retardare potest. Nisi igitur maturius per sanctitatem vestram ceterosque principes Christianos michi et regnis meis sic laborantibus succurratur, et a tam perniciosis reipublice Christiane bellis desistatur, ruat brevi iam funditus, inclinata iampridem respublica Christiana (quod omen Deus longe avertat) necesse erit, ad quod

si deventum fuerit, profecto pater beatissime ingenue fateor, me eam operam utcumque daturum, ut in tanto interitu cum regnis meis, non primus, sim futurus. Proinde eciam atque eciam supplico, oro et obtestor sanctitas vestras, in tanta, quanta nulli unquam summorum pontificum ad id opportunitas data est, dignetur ita his rebus providere, ne cum ceteras omnes res et negocia ecclesie Dei, sancte hucusque magno suo consilio et divina prudencia et circumspeccione feliciter direxerit, his rebus fidei, ex quarum salute et quiete cetera omnia dependent, defuisse videatur. In quibusquidem rebus dum opera, fide et earum rerum experiencia prefati domini Strigoniensis, uti dignabitur, habet a me in commissis, ut omnia pro virili sua parte iussu et imperio sanctitatis vestre exequatur. Quam Deus optimus maximus una cum isto[i] sacratissimo reverendissimorum[j] dominorum cardinalium cetu, pro incremento reipublici Christiane et singulari sua consolacione diutissime sanam et incolumem conservare et ad premissa perficienda suum sanctum spiritum eidem infundere dignetur. Datum Bude, X. Octobris, anno etc. 1512.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *nostrum*. [b] Utána kihúzva: *dimi(serim)*. [c] A szó fölé írva két olvashatatlan szó. [d] A margóra írva: *dum in quousque*. [e] A margón: *vel in eciam*. [f] Eredeti, áthúzott olvasat: *sunt*. [g] Az *et in tantum* szavak a sorok közé írva. [h] E szó előtt egy kihúzott szó eleje, amelyből a fényképen ennyi olvasható: *depop[…]*. [i] A szó felett kihúzva: *reverendissimorum*. [j] Utólag a sorok közé írva.

171

[59r] **Ad ducem Veneciarum**[609]

Illustrissime princeps, amice noster charissime! Cum hiis diebus proximis cives et subditi nostri civitatis Segniensis navem[a] quandam cum certis mercibus, ad valorem t. florenorum, questus gracia in civitatem illu(strissime) d(ominacionis) vestre per[b] flumen transmittere habuissent, capitaneus vester in mari, prout certa relacione edocti sumus, navem cum omnibus mercibus intercepit, cumque requireretur per capitaneum nostrum Segniensem,[610] ut illam remit-

609 Giovanni Mocenigo velencei dózséhoz szól a levél. Kiadása: MKL I. 470. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – A kiadási dátumot Fraknói az 1479. évben határozta meg, az indoklást lásd az idézett művében, vö. még Mayer: Utószó 985. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 907.

610 Személye – feltéve, hogy Fraknóinak a levélre vonatkozó datálása helytálló – esetleg azonosítható azzal a raguzai származású Marino di Giorgival, akit a magyar királyi ud-

teret, respondisse fertur, non eo proposito eam intercepisse, ut redderet, quam usque modo dicitur in preiudicium subditorum nostrorum retinere. Super quo requirendam duximus illu(strissimam) d(ominacionem) vestram, velit taliter providere, ut navis intercepta cum mercibus absque dampno subditis nostris remittatur. Nam bene scit, quod subditi nostri nisi questibus et mercanciis vivere non possunt, qui si tantum dampni paterentur, non parvo illis detrimento foret. Provideat igitur a(micicia) vestra et mandet, ut ista rectificentur, et de cetero subditi sui a talibus abstineant, vivantque invicem concorditer, quemadmodum nos ab illu(strissima) d(ominacione) vestra expectamus. Nam si aliter fieret, cogitare potest a(micicia) v(estra), quomodo talia bone vicinitati et amicicie mutue, presertim vero illis tractatibus et promissis, que nobis magnificus t. orator, nomine istius illustrissime d(ominacionis) fecit, responderent. Super hoc expectamus citum et optatum ab a(micicia) vestra responsum. Ex Buda.

[a] A kéziratban: *navim*. [b] Utólag a sorok közé írva.

172

Ad episcopum Wratislaviensem[611]

Reverendissime in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte! Intelleximus ea, que p(aternitas) vestra de negocio Prutenorum scribit, ad quod impresenciarum, prout p(aternitas) vestra optat, respondere plene non possumus, ex quo in dies nuncium et oratorem apostolicum cum bullis et litteris super illis rebus opperimur. Certiores enim iam redditi sumus de curia, quod res illa expedita est, et ipse nuncius apostolicus propediem apud maiestatem nostram constituetur, qui postquam ad nos applicuerit, p(aternitatem) vestram illico certiorem efficere, et eidem de rebus illis plenam informacionem et responsum facere curabimus. Interim tamen hortamur et requirimus p(aternitatem) v(estram), [a-]ut ea, que honori[-a] nostro tam in rebus illis, quam eciam aliis conducere censebit, solitam

varban Sankónak neveztek, és aki az 1480-as években zenggi kapitány volt. Bővebben lásd Neumann: Udvari címek és szolgálat 66., 251. jegyz. A név alapján őhozzá szól a formuláskönyv **446**. sz. levele.

611 Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspökhöz szól a levél. Kiadása: MKL I. 419. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – A kiadási dátumot Fraknói az 1478. évben határozta meg, az indoklást lásd az idézett művében, vö. még Mayer: Utószó 981. is. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 792.

diligenciam non pretermittat. Quod erga eandem p(aternitatem) v(estram) graciose recognoscere curabimus. Quam et bene valere optamus. Datum.

[a–a] Így a Fraknói-féle kiadásban, amely az OSZKK Fol. Lat. 1656. sz. kéziratán alapult. A kódexben: *ut que sorori*.

173

Ad eundem[612]

Reverendissime etc. Quemadmodum superioribus diebus fidelis noster dilectus reverendissimus dominus episcopus Albensis nomine nostro p(aternitati) vestre significaverat, ita et nunc dicimus hanc esse voluntatem et intencionem nostram, ut p(aternitas) vestra in legacione nostre maiestatis Neapolim se conferat. Et quia p(aternitatem) vestram ad huiusmodi expedicionis onus paratam et voluntariam intelligimus, eidem p(aternitati) vestre magnas gracias habemus. Ubi autem p(aternitas) vestra[a] de numero equitum scribit, dicimus, quod cum XXV equitibus p(aternitas) vestra taliter se disponat et ordinet, ut tam honori maiestatis nostre, quam eciam p(aternitatis) vestre conveniat. Pro expensis autem et disposicione ac[b] ordinacione nostra habebit paternitas vestra in Cracovia mille et quingentos aureos. De die vero recessus, quia ab oratoribus nostris Neapoli constitutis nondum certiores redditi sumus, in presenciarum quicquid scribere nequimus. Verum quamprimum[c] ab ipsis oratoribus nostris certificati fuerimus, p(aternitati) v(estre) reverendissime tam diem recessus, quam eciam quo et per quam viam p(aternitas) vestra *[59v]* proficisci debeat, significare curabimus. Alia autem agat p(aternitas) vestra, prout honori maiestatis nostre conducibilius fore eadem censebit, iuxta innatam suam prudenciam et experienciam, quam iam longo tempore acquisivit, quod p(aternitati) vestre graciose recognoscere curabimus. Datum.

[a] Utána kihúzva: *taliter se disponat et ordinet*. [b] Javítva erről: *et*. [c] A sorok közé írva; eredeti, kihúzott olvasat ugyanez volt, csak rövidített alakban.

612 Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspökhöz szól a levél. Kiadása: MKL I. 340. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). Fraknói szokásától eltérően nem említi, de a szöveget már kiadta Pray: *Annales* IV. 99., mégpedig Kelcz Imre 1743. évi kiadásából: *Epistolae Matthiae* IV. 22. – A kiadási évet Fraknói 1476-ban határozta meg, vö. még Mayer: Utószó 977. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 632.

174

Ad ducem Ferrarie[613]

Illustrissime p(rinceps). Quanto studio quantaque diligencia et animi fervore reverendissimus dominus t. rempublicam Christianam et potissimum privata nostra negocia eciam irrequisitus fovebat et tuebatur, quantumque commoditati catholice religionis et reipublice Christiane vacabat, f(raternitati) vestre probe constare certo tenemus, cui profecto nos propter singularem eius probitatem et summam in nos benivolenciam magnopere afficiebamur, eumque instar parentis venerabamur et observabamus, de cuius morte insperata quanto affecti simus dolore, litteris in presenciarum exprimere nequimus. Cum autem illustrissime frater, pro tanta in nos benivolencia et paterno affectu ipsi domino cardinali eciam vita functo nos debere plurimum censeamus, hortamur f(raternitatem) v(estram), ut eadem posteritatem ipsius, intuitu nostri, commendatam habere velit, quo benivolencia et affectus, quem erga ipsum dominum cardinalem habebamus, in eius posteritate elucescat, ipsaque posteritas vel umbram eiusdem domini cardinalis sibi conspiciat patrocinari, et nostram commendacionem senciat apud f(raternitatem) v(estram) non esse wlgarem. Quod a f(raternitate) v(estra) re gratissima et singulari [a-]in eam nostram[-a] benivolencia recognoscere studebimus. Quam et bene valere optamus. Datum.

[a–a] Egy korrektortól javítva erről az alakról: *in nos*.

175

Ad Iob de Gara[614]

Magnifice fidelis nobis dilecte! Affectum et desiderium vestrum obsequendi nobis, quem ostenditis in facto castri t., quam grato animo acceperimus, optime potuistis cognovisse ex prioribus scriptis nostris et nunciis, quod potissimum ob eam rem magniducimus, quia id non externo consilii accessu, nec ulla

613 Ercole d'Este ferrarai herceghez szól a levél. Kiadása: MKL I. 341. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). Korábbi kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 24. – A kiadási évet Fraknói 1476-ban határozta meg, vö. Mayer: Utószó 977. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 635.

614 Garai Jóbhoz szól a levél. Kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 26. (Egy, a formuláskönyvtől eltérő, nem azonosítható forrásból). – A levél 1479 körül kelt, bővebben, kontextusában lásd Mayer: Epistolaria 234–235.

instigacione, sed motu proprio vos fecisse didicimus. Sed cum res ipsa finaliter firmari debeat immobili effectu, scripseramus iterato ad fidelem nostrum egregium Georgium Swlyok, quem in hac re advocatum fecimus, ut efficeret apud vos, quod eciam litere super eodem castro et suis pertinenciis fassionales de capitulo et aliis, que circa ea necessarie essent, m(agnificenciam) vestram expedirentur darenturque ad manus thezaurarii nostri. Verum quia ad scripta nostra ab ipso Swlyok, quid apud vos actum sit aut expeditum, habuimus nichil, rogamus igitur f(idelitatem) v(estram), ut de obtinendis illis litteris fassionalibus bonam et talem sollicitudinem adhibeat in persona nostra, quatenus ultro oblatum munus vestrum, iam nobis desideratum afferat effectum, utque eas fassiones in plena et perfecta forma m(agnificencia) vestra per ipsum Swlyok manibus thezaurarii nostri celeriter presentat. Quanta autem vobis[a] gratitudine pro hoc munere vestro, in quo maxime amorem vestram erga nos et obsequendi promptum affectum, ut pretulimus, magni facimus, esse intendamus, suo tempore rebus pocius, quam nunc verbis explicare intendimus, et quod in dirigendis redeudisque litteris ipsis expectacioni nostre satisfiat, prout confidimus, iterato rogamus. Datum Olomwcz.

[a] A sorok közé írva.

176

Ad Kazimirum regem Polonie[615]

Serenissime princeps![616] Hiis diebus quidam t.[a] veniebat, uti nobis dicitur, ad nos et reverendissimum dominum Io(hannem) cardinalem de Aragonia, apostolice sedis legatum, certarum suarum et reverendi domini episcopi Craccoviensis rerum expediendarum gracia, dum vero appropinquaret civitati nostre Cassoviensi, quidam malefici ex Polonia insecuti aggressique eum innocentem et nichil adversi timentem in publica via omnibus rebus suis despoliarunt et graviter wlneraverunt, peractoque facinore mox in Poloniam redierunt. Quare cum sciamus maiestatem vestram malefactorum temeritati non favere, iusticiamque suorum favoribus anteferre, rogamus, quatenus eadem tum pro sui equitate, tum quia et ipse canonicus et subditus eius est, dignetur illos noxios

615 Kiadása: MKL II. 30. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). Korábbi, Fraknóinál nem jelzett kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 28. – A formuláskönyvben a levél szövege a fol. 62r oldalon olvasható, lásd **180**. sz. alatt.

616 IV. Kázmér lengyel királyhoz szól a levél.

homines in suo regno perquiri facere et has enormitates reformare cohibereque suis, ne de cetero talia faciant[b]. Quoniam si impunitas illorum obticebitur, facile eciam et alii ad talia et maiora perpetranda mala hoc exemplo incipient animari. Datum.[617]

[a] A Fraknói által használt kódexben: *Albertus de Rauf*, amelyet azonban bizonytalan olvasatként jelölt meg. [b] Így Fraknói kiadásában; a kódexben: *fiant*.

177

[60r] **Ad cardinalem Aragonie**[618]

Reverendissime pater, consanguinee et amice noster charissime! Ex litteris, quas p(aternitas) vestra ad nos scripsit, non aliud comprehendimus, nisi vana spe presidii ad negocium fidei conferendi nos teneri, nihilque aliud nobis, quam bonam spem et verba speciosa dari. Qua in re non videmus nobis magnam spem collocandam, quia nihil tale in effectu sentimus quod in rem Christianitatis, iuxta expectacionem nostram et spem sepe datam, facere videretur. Dolemus itaque plurimum, quod nos fatigati iam et exhausti viribus nostris assidue pugnando contra hostes fidei, dum aliorum succursum expectamus, in medio facti sub onere nobis impari derelinquimur. Nam profecto nec implicassemus nos hiis oneribus neque hanc provinciam nobis assumpsissemus, quam hiis temporibus assumpsimus, nisi nos littere sanctissimi d(omini) nostri, qui nos ad prosequendum fidei negocium paterna clemencia multis bonis verbis hortabatur, et eciam littere reverendissimorum dominorum cardinalium ad hoc excitassent. Acceptis enim litteris ipsis, et si parabamus cum exercitu nostro aliud agere, tamen protinus mutato proposito, ut sanctitati[a] domini nostri complaceremus et ostenderemus studium nostrum et fervorem ad obsequia sancte sedis apostolice pro rebus Christianis non deesse, dummodo non relinqueremur, protinus transito Zawo, Boznam intravimus, deinde

617 Fraknói a levél keltét 1480-ra tette, Giovanni d'Aragona (Aragóniai János) magyarországi pápai legációjára hivatkozva, vö. még Mayer: Utószó 986. is. – Ezt az utat többen is feldolgozták a közelmúltban, így Farbaky Péter (Farbaky: Giovanni d'Aragona 49–53.) és más szempontból Szádoczki Bálint (Szádoczki: Aragóniai János). A bíborosnak volt egy második magyarországi követsége is, ez 1483 szeptemberétől 1484 augusztusáig tartott: Farbaky: Giovanni d'Aragona 53–55.

618 Giovanni d'Aragona (Aragóniai János) bíboroshoz szól a levél. Kiadása: MKL II. 90. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából, két további kiadás feltüntetésével).

usque in Werbozanyam et Serviam ac usque in terras ducis Stephani excursiones fecimus, ubi quid egerimus, credimus iam paternitatem vestram et imprimis sanctissimum dominum nostrum audire potuisse. Id enim fecimus, quod nemo Christianorum principum non modo hac tempestate, sed nec per dies vite sue pro rebus Christianis et obsequio sedis apostolice unquam fecit. Cum autem destructum laceratumque assiduo labore et magnitudine imbrium exercitum nostrum refecissemus, et iam expectaremus iuxta nobis datam spem promissum sepe ad hoc opus presidium, cognovimus frustra nobis spem in aliorum presidio collocatam. Quapropter et nos destitimus et deliberavimus omnino aliter consulere rebus nostris. Tanto enim onere assidue pugne contra Turcos iam defatigati et oppressi, durare aliter non possemus, nisi ut quamprimum rebus nostris consulamus, presertim cum tantam graciam a sanctissimo domino nostro non meremur, ut vel in iuribus nostris nobis favorem paternum ostendat. Nos quidem profecto obsequeremur domino s(anctissimo) nostro et faceremus omnia, quecumque possemus facere pro honore apostolice sedis, sicut semper fecimus, si videremus nostra servicia aliqualiter recognosci, et non desereremur in his, que publicam omnium salutem concernunt. Sed cum videamus nostra obsequia tam leviter reputari, ut reverendissimo domino cardinali t.[b] plus quam nostris iustis iuribus et multis obsequiis deferatur, profecto aliud nobis suadare non possumus, nisi nostra obsequia et merita nihil omnino apud sedem apostolicam reputari. Si enim sanctissimus dominus noster in nostris iustis iuribus nobis favorabilis non est, et ea, que nos de iure concernunt, tantum difficultat: quid sperare debeamus quidem profecto sua sanctitate, quando non de nostro, sed de suo iure aliquid peteremus? Credimus equidem maiora pro nobis longe difficilius s(anctitatem) suam facere, si in hoc nobis tam difficilem se prebet. Sed de hoc nos non multum sollicitabimus sanctitatem suam, quando videmus in his, que iure nobis debentur, suam clemenciam nostris obsequiis non mereri. Agat *[60v]* cardinalis sancti Petri, prout vult, videbit sanctitas sua, quod et nos remanebimus et remanere volumus penes iura nostra. Quod autem scribit paternitas vestra, amonendo nos de mittendo oratore nostro in urbem: respondemus, quod profecto nos oratorem nostrum libenter misissemus, si tempus non defuisset nobis. Sed cum requisiti per litteras sanctissimi domini nostri fuimus, iam tempus illius convocacionis preterierat. Quapropter superfluum arbitrati sumus oratorem nostrum tarde mittere, existimantes enim, non nisi post finem negociorum posse in urbem pervenire, et iccirco, sicuti eciam sanctissimo domino rescripsimus, oratorem nostrum non misimus. Et si misissemus, credimus non aliud, quam hoc, quod nunc actum est de negociis fidei resultasse. Hoc quoque cogitavimus, quia

paternitas vestra et dominus Agriensis possetis in rebus occurrentibus ad negocium fidei id, quod opus esset, pro nobis respondere, quam rem ad huc p(aternitati) vestre confidimus, quemadmodum et litteras credencionales in personam p(aternitatis) vestre sanctissimo domino nostro misimus, licet nos in facto talis provisionis omnino nil speremus. Nam quod p(aternitas) vestra nobis suadet, ut oratorem nostrum mittamus, ne postea imputari nobis possit propter absenciam oratoris nostri negocia illa esse neglecta etc., respondemus, quod negocia fidei non nostram tantum, sed et aliorum omnium principum in communi salutem concernunt, propter quod, si quid boni facere vel sanctissimus dominus noster et sacer cetus cardinalium, vel alii principes Christiani intendunt, id non pro nobis, sed pro se ipsis faciunt. Nos, quantum in nobis fuit, sepe illos monuimus, iam vero defatigati sumus clamando continue et monendo. Si igitur eis placet, non pro nobis, sed pro rebus fidei provideant. Hoc enim scimus, quod id, quod pro se ipsis non faciunt, pro nobis longe minus facient. Si quid autem facere volunt, id eciam absentibus oratoribus nostris facere poterunt. Nos enim quando id videremus, quod aliquid boni facient, quantum in nobis erit, libenter concurremus. Sed rebus sic stantibus oratores nostros pro hac causa non mittemus, quin potius providebimus rebus nostris, et taliter consulemus, quod sub expectacione presidii aliorum nos ulterius, quam destructi sumus, non destruamur. Consulant alii rebus suis, nos quoque rebus nostris consulemus, et ita consulemus, quandoquidem imminens periculum nemo curat, quod nos primi non pereamus, videbuntque omnes et intelligent, quod aliis prius pereuntibus adhuc quantum poterimus nos dominia nostra adiuvante Deo defendemus, quod nobis imputari ab aliquo non poterit, quia nos, eciam se vellemus, amplius durare sub tanto onere non possumus. Intelleximus preterea, que nobis paternitas vestra de archiepiscopatu Colocensi scripsit, et cum littere paternitatis vestre ad nos pervenissent iamdudum de facto ipsius archiepiscopatus aliter disposueramus. Sciat itaque p(aternitas) vestra, quod nos illud iam, quod semel disposuimus, retractare non possumus, verum habemus alias vias et modos meliores ante nos, quibus omnino speramus effici posse in brevi, quod paternitas vestra eciam titulum archiepiscopatus Strigoniensis facile assequetur, nec dubitet de hoc p(aternitas) vestra, sed hoc certo teneat et pro inconcusso habeat, quod nos id, quod cepimus, de facto illius archiepiscopatus Strigoniensis cum p(aternitate) vestra omnino ad effectum perducemus, nec quiescemus, donec p(aternitatem) vestram voti sui compotem faciamus, *[61r]* prout de his mentem nostram illustrissima regina, soror vestra, lacius vobis per suas litteras declarabit. Scribit ulterius nobis p(aternitas) vestra de preposituris illis, quas nonnulli ex prelatis tenue-

runt, quid responderit sanctissimus dominus noster ad supplicacionem nostram. Que omnia nos bene intelleximus, et bonis de causis non visum est nobis amplius in ea re laborare. Quamobrem placet nobis, ut paternitas vestra in ea re supersedeat, et non velit amplius negocio[c] sanctissimum dominum nostrum pro eo negocio infestare. Siquid autem effici posset pro hiis, quorum uxores vel viri per infideles abducti sunt, ad[d] secundas nuptias transire possent, nos libenter videremus. Quantum vero ad supplicacionem nostram attinet, quam feceramus, ut cum indultu et gracia sedis apostolice liceret nobis homines ex terris alienis captos ad incolatum ducere, postquam sanctissimus dominus noster negocium illud domino archiepiscopo t. commisit, placet nobis, si aliquid poterit obtineri. Si autem viderit p(aternitas) vestra sanctitatem suam in hac gracia facienda adeo difficilem, placet nobis, et in hoc supersedeat et non velit amplius propter hoc suam sanctitatem molestare, postquam non placet illi, ut damna, que in regno nostro per incursus hostiles continuo fiunt, saltem reducciones deportatorum ex suis sedibus Christianorum resarciantur. Nos enim pro hac re sue sanctitati non multum supplicamus, nec eciam curamus, si non admittet, scimus quippe, quid absque indulto apostolico in talibus debeamus agere, sed nos hoc potius pro honore apostolice sedis cum eius gracia facere volebamus, licet et absque hoc iure militari nobis id facere recte licuisset, sic et lucebit facere, cum sint et belli sicut et pacis iura. Bene valere optamus p(aternitatem) v(estram) reverendissimam etc. Datum.[619]

[a] Ezután kihúzva: *vestre*. [b] A Széchényi Könyvtár kéziratában, amelyet Fraknói a saját kiadásához felhasznált: *sancti Petri ad vincula*. [c] A sorok közé írva. Az eredeti, kihúzott olvasat: *pro ea re*. [d] Előtte kihúzva: *uti*.

178

Ad Agriensem cardinalem[620]

Quemadmodum ex copiis quarundam litterarum ad nos missis avisati sumus, dum nos hic subsidium sepe nobis ad negocia fidei promissum expectamus,

619 A kiadásban a dátum 1480. dec. 23., az indoklást lásd az idézett kötet 95. oldalán, vö. Mayer: Utószó 988. is.

620 Gabriele Rangone (Veronai Gábor) bíboroshoz, egri püspökhöz szól a levél. Kiadása: MKL I. 425., korábbi kiadása, amelyen Fraknóié is alapszik: *Epistolae Matthiae* IV. 89. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 804. – Fraknói 1479-re keltezte, vö. Mayer: Utószó 981. is.

ex alia parte de paranda in Italia classe consultatur, ad quam classem parandam sicuti certificati sumus, nuper in consistorio certi ex dominis cardinalibus pro rata sua aliquam summam contribuere de ecclesia sua promiserunt, inter quos dicitur eciam p(aternitas) vestra computata, impositumque vobis, ut et vos ad parandam huiusmodi classem aliquot millia aureorum de ecclesia vestra ex hoc regno contribueretis. Nos autem id speramus, ut potius aliorum principum Christianorum iuvaremur presidiis in tanta necessitate rerum Christianitatis et maxime in his laboribus nostris, quibus assidue contra Turcos pugnando fatigati sumus, quam cogeremur ex hoc regno nostro insuper aliis subvenire. Que res profecto nobis iusta et honesta nequaquam videri potest, attento potissimum, quod cum unaqueque ecclesia in hoc regno nostro, secundum veterem regni et vos consuetudinem, ad erigendum tempore necessario suum vexillum iuxta qualitatem suorum reddituum limitata sit, et ad id de iure ad instar aliorum prelatorum et baronum regni nostri obligetur; nos eo onere p(aternitatem) vestram exemptam hactenus habuimus, eo maxime respectu, ut ipsa hoc onere supportata commodius posset nostris rebus intendere, ac cum opus foret debita sibi obsequia pro regni nostri necessitate suscipere. Sed cum videamus nostra hac indulgencia in aliorum commoda abuti p(aternitatem) vestram, exnunc iam requirimus et hortamur et ita omnino volumus, ut signa ex vexilla sua cum summa gencium, quas ex antiqua consuetudine ecclesia sua pro defensione regni nostri dare obligata est, statim disponat, ut in hoc regno nostro unacum aliorum prelatorum et baronum signis erigantur, quo scilicet facilius, adunato omnium *[61v]* regnicolarum nostrorum presidio, defensioni regni nostri incumbere valeamus. Quia certa esse debet p(aternitas) vestra, quod post tot labores nostros et fatigas, quas iam annis pluribus pro defensione Christianitatis tolleramus, dum aliorum presidia nobis abnegantur, nostra presidia, hoc est reditus, qui de ecclesiis regni nostri proveniunt, nullo modo patiemur in aliorum commoda conferri, sed potius volumus in regni nostri necessitate et communi defensione hic apud nos dispensari. Datum.

179

Serenissimo principi et illustrissimo domino Mathie, Dei gracia etc. Ferdinandus etc. rex Sicilie[621] salutem et prosperorum successuum incrementa. Superat omnem cogitacionem ea leticia, quam percepimus ex leccione litterarum

621 I. Ferdinánd nápolyi király (1458–1494) a levél írója.

maiestatis vestre XIIII Novembris, quibus nos certiores reddidit de his, que ab ipsius militibus levis armature gesta sunt in Romania adversus communem hostem Turcum, non sine ingenti ipsius vestre maiestatis gloria, nec minus ea spe defensionis reipublice Christiane, in quam per easdem litteras iam tandem erecti et confirmati sumus. Pergat modo maiestas vestra et quod semper fecit, labenti Christiane fidei opem ferat. Non aberit Deus omnipotens vestre maiestati pro ipsius fide fortiter pugnanti, quin imo eidem vires et omnia, que inimici cladem et exterminium polliceri possunt, subministrabit. Nos vero non cessabimus oportune et importune ea curare apud s(anctissimum) d(ominum) nostrum et alios principes, que ad statum rerum presencium maxime pertinent, ut compositis omni ex Italicis rebus, unanimis et valida fieri possit expedicio in eundem communem hostem, quod prudentissime in eisdem litteris scriptum est a maiestate vestra, nec deerimus nobis ipsis, quibus ante alios Italica pax et quies atque optabilis esse debet, ut fuit antea semper. De hiis omnibus scribent ad maiestatem vestram reverendus Iohannes Leoncius[622] et magnificus Franciscus Fontana,[623] ipsius oratores, quibus cum omnia communicavimus. Datum.[624]

[62r]

180

I. Mátyás levele [IV.] Kázmér lengyel királyhoz.[625]

---

622 1470 és 1477 között pécsi kanonok, a 15/16. század fordulóján talán esztergomi kanonok. Diplomáciai küldetésekben többször részt vett, így pl. tagja volt az 1476-ban Beatrix elé menő kíséretnek, 1480-ban Mátyás képviseletében III. Frigyes császárral tárgyalt. – Az egyes adatokat lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526] című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában; Neumann Tibor és Péterfi Bence anyaggyűjtése), továbbá Ritoókné: Az öreg Leó., Molnár: *Garázda Péter* 155. (406. jegyz.).

623 Farbaky: Giovanni d'Aragonia 53., 78. (99. és 100. jegyzetek, szekunder irodalommal), továbbá lásd még a **164**. szövegnél írtakat is.

624 A Mátyás-levelek Kelcz-féle kiadásában a dátum ekként áll: „Datum in castro nostro Neapolitano 5. Julii 1481." (*Epistolae Matthiae* IV. 107.). A közlés forrása ismeretlen; a levél a Fraknói-féle kiadásba nem került be.

625 A szöveget lásd a **176**. sz. alatt.

181

Ad summum pontificem[626]

Beatissime pater et domine clementissime, post devotam mei commendacionem ad pedum oscula beatorum. Accepimus litteras sanctitatis vestre et contenta earum bene intellexi. Scribit michi s(anctitas) vestra, quemadmodum ego antea scripserim reverendissimo domino cardinali Agriensi, audita nuper Turcorum irrupcione in terras imperialis maiestatis me[a] profeccionem parasse contra illos, eo consilio, ut vel illos itineribus intercludere et predam abactam ab eis recipere, vel saltem, antequam fines Christianorum excederent, illos persequi potuissem. Sciat sanctitas vestra me celeri itinere, quo potui, illos fuisse persecutos. Verum cum ipsi de meo apparatu certiores facti sunt, magnis itineribus diurnis nocturnisque sic avolaverunt, ut vel alitibus vix possibile fuisset[b] ad illos pervenire. Iam castra nostra posita erant ad Zawm, cum de discessu illorum michi renunciatum fuit, ubi eciam intellexeramus aliquos eorum ad depredanda dominia nostra declinasse, quos una pars mei exercitus persecuti sic profligarunt, ut ex tribus milibus vix ducentum evaserunt. Postea, dum exercitus nostros instruimus et copias maiores preparavimus ad hoc, ut traiecto Zawo flumine nidos Turcorum invadamus, et de iniuria Christianis illata ulcionem debitam capiamus, diversa nova ad nos pervenerunt, inter que hoc precipuum erat, quod affirmabat serenissimum dominum Romanorum imperatorem more solito conari nos in tam sancto Christianitatis opere perturbare. Quo audito, licet, uti scripseramus reverendissimis dominis t. et t., omnis intencio nostra et voluntas eo ferebatur, ut in Turcos recto itinere contenderemus. Tamen mutato postea consilio Zawm transiveramus, ut omnem levis armature exercitum, quem paulo ante premiseramus, recenseremus apud Jayczam, et exinde mitteremus ad faciendas predas et incursiones ac incendia in omnibus Turcorum finibus, quo ulterius progredi potuissent, quod et fecimus, dimissisque illis iam revertebamur, ut iremus contra imperatorem Romanorum cum reliquis gentibus nostris. Et hoc mane, cum rediissemus ad citeriorem Zawi portum, ecce in ipso portu affuerunt littere sanctitatis vestre, nostra studia et diligenciam ac sollicitudinem in rebus fidei mirifice commendantes simulque exhortantes nos per passionem salvatoris nostri perque viscera

626 IV. Sixtus pápához szól a levél. Kiadása: MKL II. 65. (A velencei állami levéltárban talált eredeti példányból, kiegészítve az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kódexéből, és két régebbi kiadás megnevezésével). – Legrégibb kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 68.

misericordie eius, ne deseramus oblatam nobis divinitus rei bene gerende *[62v]* occasionem. Ex quibus litteris et alia multa comprehendimus, que nobis vehementer placuerunt. Sed ut paucis respondeamus b(eatudini) vestre, beatissime pater, quamquam omnis voluntas et intencio nostra eo iam immutata fuerat, quemadmodum antea diximus, ut premissis illis levis armature precursoribus nos contra imperatorem Romanorum converteremus omne robur exercitus nostri. Tamen acceptis his litteris s(anctitatis) vestre, que nos adeo suaviter, adeo clementer ad suscipiendam hanc provinciam in negocio fidei exhortantur, subito mutavimus consilium, et dimisso nunc imperatore, qui nos assidue in rebus fidei perturbare querit, constituimus, uti voluntas et desiderium sanctitatis vestre est, reverti Transzawm et consequi illos precursores nostros, nec reverti, quoad nova felicia de nostra victoria contra Turcos letificent s(anctitatem) vestram. Nos quidem etsi rebus privatis valde urgeremur, tamen pro publico fidei negocio, ad quod nos s(anctitas) vestra per passionem domini nostri et per viscera misericordie eius obtestatur, statuimus omnia pretermittere et pro mandato s(anctitatis) vestre, cuius voluntati semper obsequentissimi fuimus et sumus, non hanc modo, que ad honorem Dei et Christiane fidei utilitatem, sed quamvis aliam forti et promptissimo animo subire provinciam. Vadimus itaque, sicuti s(anctitas) vestra voluit, contra Turcos et sine intermissione traiiciemus exercitus nostros, acturi, que nobis divina pietas concesserit, pro commodo et felicitate Christianitatis contra perfidos hostes agenda, de quo labore nostro speramus s(anctitatem) vestram propediem felicia nova audituram. Verum obtestandam duximus et nos s(anctitatem) vestram, cui et humilliter et devote supplicamus, ut postquam videt ac ipsa rerum experiencia palpat nos non esse tepidos et segnes ad obsequendum mandatis suis et faciendum omnia quecumque pro comodo fidei, pro obsequio et honore sedis apostolice fieri per me possunt, si inter alios Christianos principes nos ipsi omnia dura et adversa, (quemadmodum s(anctitas) vestra novit), toleramus et non quiescimus prosequi officium nostrum, faciat et s(anctitas) vestra, quemadmodum nos de ipsa expectamus, ut non turbet nos in iuribus nostris, que divi condam reges, predecessores nostri acquisiverunt et nobis illibata tradiderunt. Et si quid tale fecit, quod iuribus nostris derogat, supplicamus, ut dignetur s(anctitas) vestra de clemencia paternali emendare, ut vel per hoc ostendat grata esse sibi et accepta obsequia nostra. Nam alioquin sciat s(anctitas) vestra, quod nos non ita leto et iocundo animo possemus amplecti negocia fidei, et iuri nostro post tot clarissimorum regum, predecessorum nostrorum, qui nobis hec iura illibate conservarunt, temp[ore] nostro tandem tempore derogari nullo modo possemus equo animo pati. Super quo

sicuti speramus, ita et expectamus clemens et benignum a s(anctitate) vestra responsum, quod si fiet, non mediocrem afferet in his duris et maximis laboribus, quos mandato[c] s(anctitatis) vestre suscepimus, consolacionem. De nobis vero certa sit, dummodo Christianorum potentatuum, quemadmodum brevi apostolico nobis insinuat, non desint presidia, quod nos cum sanctissimo illo rege et propheta David dicemus: „persequar inimicos meos et comprehendam illos, et non convertar, donec dificiant". Sed novit s(anctitas) vestra, quod impares sunt humeri nostri absque aliorum presidio tantum onus tollerare, quia et s(anctitati) vestre iam ex provisione Idronti et Rhodii satis constare potest, quid faciant septuaginta milia annorum[d] contra Turcum. Nam quod inter alia scribit, nos aliquando scripsisse, verba nobis data esse hactenus a s(anctitate) vestra, supplicamus, ut[e] id s(anctitas) vestra iniquo animo non recipiat. Recordamur enim scripsisse hoc ad reverendissimum dominum cardinalem Agriensem non in eum sensum, quod profecto nunquam cogitavimus, ut intelligeremus verba esse data nobis a sanctitate vestra, sed in eum, quod questi sumus a potentatibus Christianis, quos s(anctitas) vestra ad scitum *[63r]* nostrum sepius ad ferendum negocio fidei subsidium exhortata est, verba data sunt s(anctitati) vestre et perconsequens nobis. Nos enim s(anctitatem) vestram tanquam filius obsequens et devotissimus reveremur, et scribimus omnia ex affectu non in contumeliam, sed in honorem pocius s(anctitatis) vestre, cui semper obsequi et servire paratissimi sumus. Quantum vero ad imperatorem Romanorum attinet, cum quo hortatur nos s(anctitas) vestra ad pacem et in fine subiungit missuram se legatum apostolicum, si placeat, esse vero hic reverendissimum dominum p(atrem) episcopum Asculanum oratorem apostolicum, cuius ipsius[f] opera tuto et fideliter uti possumus etc., respondeo s(anctitati) vestre profecto ipsum dominum Asculanum videri nobis hominem doctum et prudentem ac optime expertum ad res gerendas sanctitatis vestre. Verum id possum affirmare de illo, quod dicitur in ewangelio salvatorem nostrum dixisse de se ipso: „Discite, inquit a me, quia mitis sum et humilis corde". Si ipse aliquantulum severior esset et aggrederetur rem ipsam maiore animo, vel si alium talem legatum mitteret s(anctitas) vestra, iudicio nostro melius conduceret istis rebus, quia ut intelligat s(anctitas) vestra mores imperatoris, ipse omni conatu refugit, quemcumque videt se trahi ad hoc, quod iustum est. Vellem ego talem legatum mitteret s(anctitas) vestra, qui videret, cognosceret, palparet et diffiniret negocium differenciarum inter nos, et utra pars iusto et honesto nollet acquiescere, non curato favore cuiuslibet partis, cogeret partem contravenientem ad parendum iusto per censuras. Et ut eo magis pateat s(anctitati) vestre iusticia et innocencia nostra, nos contenti sumus vel s(anctitatem)

vestram summere pro arbitro et in eius arbitrium consentire, ut s(anctitas) vestra videat, cognoscat et diffiniat inter nos id, quod iustum est, huius arbitrio et diffinicioni in nullo volumus refragari. Verum dominus imperator, postquam videt se ad iustum trahi, semper elabetur, quemadmodum fecit nuper cum nos, presente domino oratore apostolico reverendissimo domino episcopo Asculano, oratoribus illustrissimi domini t. ducis, tanquam mediatoris inter nos, responsum dedimus, quo responso cognito, postquam videt se requiri ad observandum inscripciones et promissa et cooperandum presidium contra Turcos, extemplo omnem practicam discidit et illum mediatorem sine ullo bono fine dimisit. Nos tamen eo non obstante, licet nobis ipse parvus stimulus sit, quia vel cum minore duce exercitus nostri scimus ipsum posse castigari ad arbitrium nostrum, tamen, ut differenciis inter nos bonus detur finis, parati sumus, quitquid vel legatus s(anctitatis) vestre vel ipsa s(anctitas) vestra inter nos pro iusticia et equitate decreverit, contentari. Et confidimus, quod cum nostram iusticiam s(anctitas) vestra discuciet, tunc dominum imperatorem magis cognoscet et simul intelliget ad observandum premissa nil unquam per nos erga illum defecisse. Altissimus ipse maximus Deus s(anctitatem) vestram pro incremento reipublice Christiane diu sanam et incolumem conservet. Datum in Lesnek.[627]

[a] A margóra írva; javítva erről: *nos*. [b] Javítva erről: *esset*. [c] A margóra írva. [d] Így a kéziratban; az eredeti példányban helyen: *aureorum*. [e] A margóra írva. [f] Az eredetiben: *nos*, amely kétségkívül helyesebb.

182

[63v] **Ad Ieronimum comitem Mataloni commendaticia**[628]

Mathias etc. Spectabili et magnifico Ieronimo comiti Mathaloni ac regni Sicilie magno contestabulo[a], amico nostro dilecto. Spectabilis et magnifice amice nobis dilecte! Quod nos te ita confidenter aggredimur, ut[b] rem nobis optatis

627 A Fraknói által közölt eredeti példány szerint „in castris exercitus nostri ad vadum fluminis Zaui, VI. die Novembris, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo" kelt. – A 18. századi levélkiadásban „in Tsesznek" áll (*Epistolae Matthiae* IV. 78.), ami Csesznekkel lenne azonosítható, vö. Horváth: *Itineraria* 114., 933. jegyz.

628 Girolamo Riarióhoz, Maddaloni grófjához szól a levél. Kiadása: MKL II. 240. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – A kiadó 1482-re keltezte.

simam tua opera et industria magis, quam alterius cuiuspiam perfici velimus, id ex eo procedit, quod nos humanitatem tuam iam dudum singulari amore complectimur, et sicut nos parati sumus omnia pro tuo honore et commodo facere, ita eciam non dubitamus, quin tu ea, que possibilia sunt, pro nobis facere velis. Pro illa itaque fiducia, quam de te specialem habemus, duximum hominem nobis[c] charissimum simul et acceptissimum tibi commendare, ut tua opera, tuo patrocinio adiutus, valeat id consequi, quod nos magno illi desiderio et summa benivolencia exoptamus. Est homo is reverendissimus dominus Simon episcopus ecclesie Patracensis, cuius noticiam, virtutes et merita credimus non latere imprimis s(anctissimum) dominum nostrum et a(miciciam) tuam. Unde superfluum videtur nobis a(micicie) tue illum de suis virtutibus commendare[d], que unicuique cognoscere volenti satis affatim se ostendunt. Tantum id dicimus, quod fortasse a(miciciam) tuam latere potuit, hominem illum ob eius multiplices virtutes et summam probitatem ac modestiam adeo charum, adeo nobis acceptum esse, ut nichil sit, quod [e-]a nobis fieri[-e] posset, quod pro illo non libenter faceremus. Nam nobis multa servivit et honestissima conversacione superioribus annis in regno nostro se gerens, talem se prebuit, ut non [f-]a nobis[-f] modo, sed ab omnibus ferme regnicolis nostris amaretur, unde magnum sui desiderium discedens in regno nostro reliquit. Eius promocione etsi nos iam dudum affecti fuerimus, multis tamen causis nos impedientibus non potuimus, sicut semper optavimus, nostrum erga illum amorem et benivolenciam debitam ostendere. Nunc quoniam cause impedimentorum sublate sunt, et te talem amicum nacti sumus, cui ex fiducia mentis nostre secreta confidere audeamus[g], prefatum d(ominum) Patracensem a(micicie) tue ex intimo affectu nostro commendamus, rogantes illam maiore, qua possumus, diligencia et amore, ut cum tempus opportunum dabitur, instet et elaboret apud s(anctissimum) dominum nostrum, quo ipse dominus Patracensis, sicuti virtutibus suis[h] et probitate precipua omni honore dignus est, nostro[i] potissimum intuitu ad apicem cardinalatus promoveatur. Quod si tua diligencia et sollicitudine, quemadmodum speramus[j], fiet, scimus, enim quod[k] non poterit aliud, quam honor et utilitas ecclesie Dei exinde provenire, nobis[l] vero sanctissimus dominus noster in hoc graciam singularem, a(micicia) vero tua complacenciam summam ostendet. Optamus tamen, ut a(micicia) tua, in quantum nobis complacere cupit, in hoc diligenter et secrete elaboret, quia nos nisi, ut premisimus, specialem de illa fiduciam haberemus, nunquam sic aperte hominem nobis gratum commendaremus a(micicie) tue, nec exprimeremus tam abunde[m] desiderium nostrum. Quitquid igitur in hoc a(micicia) tua elaboraverit, sciat non pro illo, quem nos, tam diligenter commendamus, sed pro nobis elaboraturum

esse, nos vero longe ad maiora pro a(micicia) tua facienda, quocienscumque nostra opera eguerit, sciat[n] promptos semper fore et paratos. Datum.

[a] *comestabulo* értelemben. [b] Utána kihúzva: *nobis*. [c] Javítva erről: *vobis*. [d] A margóra írva. [e–e] A szavak a margóra írva. [f–f] A szavak a margóra írva. [g] A margóra írva. [h] A margóra írva. [i] Javítva erről: *modo*. [j] A margóra írva. [k] Eredeti olvasat: *enim quod*] *quia*. [l] A margóra írva. [m] Javítva erről: *nude*.[n] A sorok közé írva.

183

[64r] **Annuencia regrediendi ad preposituram t.**

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod his annis superioribus fidelis noster reverendus t. et tunc commendatarius prepusiture Budensis[629] in favorem fidelis nostri t. episcopi t., cancellarii nostri, tunc prepositi sancti Nicolai de Alba Regali,[630] motus, idem dominus t. cum requisicione nostra, qui ad maiores dignitatis gradus eundem dominum Waradiensem, tunc prepositum, exigendis multiplicibus eius meritis promovere semper studuimus, tum eciam fraterno amore ductus, quo idem sua hac umbra altioris tituli commodius se se ad honorem nostrum et curie nostre in serviciis nostris gerere versarique possit, iuribus suis, que in dicta prepositura Budensi ex nostra collacione et reservacione se, apostolice simulcum dicto episcopatu suo habebat, cesserat, ac cum domino t. in preposituris invicem permutacionem fecerat,[631] tum igitur ex eo, tum vero ob multiplicia merita et servicia eiusdem domini episcopi Iau(riensis), que idem cum alias dum in officio secretariatus apud nos per certos annos versatus esset,[632] tum deinceps variis in rebus nobis bona fide summoque studio impendi. Nolentes eam ipsam preposituram, quam idem dominus Iauriensis ad nostram,

629 Szatmári Ferencről van szó, aki 1489 és 1497 között adatolható budai prépostként (Köblös: *Archontológia* 54., 219.), hiszen az oklevél alább említi győri püspökségét is (amelyet 1495 és 1508 között töltött be: *Archontológia* I. 40.).

630 Szatmári Györgyről van szó, aki 1495-ben nyerte el a székesfehérvári Szent Miklós prépostságot, vö. Farbaky: *Szatmári* 17.

631 Szatmári György budai prépostságára 1499 májusából egy saját oklevele szolgáltat adatot: DF 243058. (Péterfi Bence adata az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikon anyaggyűjtésében). A cserére legkorábban 1497 második felében került sor (utolsó előfordulása július 24.: Köblös: *Archontológia* 54.), a terminus ante quem-et pedig az előbbi 1499. évi oklevél jelöli ki.

632 Királyi titkári tevékenységét címzetes titkárinak nevezi Lakatos: Királyi titkárok 350., vö. 362–364. is.

ut prefertur, requisicionem prefato domino Wara(diensi) reliquerat, ab eodem alienari, hanc eidem duximus graciam faciendam, ut quamquam dictam preposituram Budensem hiis annis proximis certo iure vacantem fideli nostro venerabili Sigismundo de Lossoncz certis respectibus moti contuleramus,[633] sitque idem pronunc in possessione eiusdem, tamen quandocumque ipsam preposituram vel per mortem, vel per translacionem eiusdem ad aliam ecclesiam aut permutacionem sew aliam quamcumque viam vacare deinceps contigerit, eidem domino Iauriensi liberam ad eandem presposituram regressum et presentibus regrediendi sibi prebemus facultatem, immo exnunc, prout extunc, et extunc, prout exnunc vigore presencium liberum regressum eidem prebemus et presentibus prestamus ac fecimus, ita videlicet[a], ut secura vacacione dicte prepositure sub aliquo modo premissorum cuicumque ex suis ad eum pertinentis, idoneo tamen et quibus idem dominus episcopus voluerit, de ipsa prepositura Budensi ex voluntate assensuque nostro providere possit, non obstante quibuscumque litteris nostris, si quas forte in alicuius favorem de et super dicta prepositura Budensi emanari fecissemus, aut in posterum ad importunas partes aliquorum, obliti istarum, alias forte faceremus emanari, quibus presentes preferri volumus, et tales exnunc penitus cassamus et irritas fore decernimus. Hec eciam non pretermisso, quod dictam preposituram s(ancti) Nicolai similcum rectoratu capelle condam regis Lodovici, predecessoris nostri, in maiori ecclesia Albensi fundate, ad manus nostras, accepta possessione dicte prepositure Budensis, evestigio remittere et nostre disposicioni libere relinquere debeat. Committentes itaque capitulo dicte ecclesie Budensis, ut premissis condicionibus prius adimpletis eundem *[64v]* taliter per dictum dominum Iauriensem ad ipsam preposituram Budensem nominatum[b] in eorum verum et legittimum prepositum recipere, ac eidem in omnibus licitis et consuetis debitam obedienciam prestari, de universis eciam redditibus eiusdem responderi facere debeant et teneatur. Et insuper illi, seu illis, quibus interest, seu intererit, ad prestandum tali nominato per dictum dominum episcopum munus confirmacionis sew investiture pro institucionibus canonicis vigore presencium presentamus, et eidem superinde litteras necessarias in similibus fieri solitas, emanari mandamus. P. Datum.[634]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *tamen*. [b] A stockholmi példányban: *nominatim*.

633 Erre 1500-ban került sor; 1504-ig viselte a méltóságot, lásd Köblös: *Archontológia* 219.

634 A fenti jegyzetekben idézett adatok alapján az oklevél legvalószínűbben 1500 és 1504 között, de mindenképpen Losonci prépostsága alatt kelt.

184

Donacio et incorporacio abbacie t. ecclesie sanctimonialium[635]

Nos etc. Quod licet regale sit officium de universis sancte matris ecclesie filiis generalem curam et sollicitudinem gerere, de illis tamen specialius convenit cogitare, que recluse et rebus mundanis exempte, vitam perpetue captivitatis in observancia regulari deligentes, iugem impendunt Domino famulatum. Pro[inde], cum intelligamus re(verendas) dominas sanctimoniales ordinis sancti Benedicti de insu[la] Strigoniensi non amplius, quam unam villulam Apadchaffalwa vocatam in c[omitatu] t. existentem, ad earundem usum et sustentacionem a primeva sui monasterii fundacione donatam et dedicatam habere, ideo nos salutari quadam devo[cione] incitati, volentes aliquantisper, prout ex tempore possumus, bona temporalia earundem do[minarum] sanctimonialium augmentare, possessionem abbacie or(dinis) eiusdem sancti Benedicti de Thereske[a] vocatam, in predicto comitatu Newgradiensi, in contigua vicinitate predicte possessionis Apadchaffalwa existentem, que quidem abbacia i[am] per mortem reverendi t. eiusdem abbacie commendatarii[636] de iure et facto vacante, eamque ob exiguitatem sui proventus fratres illius ordinis tenere destiteru[nt], pariter cum omnibus et singulis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis, de consilio et voluntate dominorum prelatorum et baronum nostrorum et regni nostri, memoratis dominabus sanctimonialibus duximus dandam et conferendam, ac possessionem ipsam unacum predictis suis utilitatibus [ac] pertinenciis perpetua lege annectendam et incorporandam, nomenque abbacie illius, quantum in nobis est sopiendum et extinguendum, immo damus, donamus et [conferimus] ac annectimus et incorporamus per ipsas dominas sanctimoniales iure per[petuo] et irrevocabiliter tenendam, possidendam pariter et habendam. Harum nostrarum [etc.][b]

[a] Tévedésből kétszer leírva. [b] A stockholmi példányban: *etc.] vigore et testimonio litterarum. Datum*.

635 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 57. (A formuláskönyv alapján.)

636 Bajoni István esztergomi és váci kanonokról van szó, aki a tisztséget 1485 és az 1494 szeptemberi halála között töltötte be. Lásd C. Tóth: *Váci székeskáptalan* 86. – Az oklevél valamikor ezt követően kelt.

185

[65r] **Prefeccio civitatis Pesthiensis in liberam civitatem**[637]

Nos etc. ad perpetuam rei memoriam. Cum gloria regum in multitudine populorum, ac decus et robur regnorum in diviciis et amplitudine consistunt civitatum, expedit igitur principibus omni diligencia intendere populis servandis et beneficiis tribuendis atque civitatibus magnificandis et fovendis, ut pote ex quibus premissa regum et regnorum commoda procedunt, has pro suis benemeritis, condignis non desinant, honoribus decorare, quatenus principantis ex hoc et laudetur discrecio et providencia atque regni sui status, utilitatis augmentique suscipiat incrementa, qua de re grata consideracione pensavimus preclara fidei et multimoda serviciorum merita, que civitas nostra Pesthiensis antiquissima e regione civitatis nostre Budensis fundata, cuius civium generosa multitudo predecessoribus nostris regibus imprimis et sacre huius regni nostri Hungarie corone, ac deinde eciam nostre maiestati posteaque ad regimen huius regni nostri Hungarie divina disposicione vocati sumus, in omni rerum nostrarum et regni nostri condicione et statu, inter omnia guerrarum discrimina et bello, que contra nos serenissimi principes condam Fridericus imperator[638] et Maximilianus rex Romanorum,[639] necnon Iohannes Albertus tunc dux, nunc vero rex Polonie,[640] germanus noster, eiusdem scilicet regni nostri Hungarie competitores, uno eodemque tempore gesserunt, cum omni fidei et fidelitatis constancia exhibuerunt, et quamvis inter hec gravissima dampna, rerum pericula, multas calamitates, multas denique iniurias susceperint et pertulerint, nulla tamen vis, nullusque terror impendentis hostilitatis, nulla pericula potuerunt eos a vere fidei et suscepte fidelitatis observancia in adversum deflectere, sed eo clarior semper fides ipsorum evasit, quo incommoda susceperunt graviora. Accedunt eciam sumptuosissime expense, quos iidem ad tuenda et conservanda iura nostra premissis guerrarum temporibus nostre maiestati liberaliter et copiose prestiterunt. Proinde nos quoque volentes eisdem civitati et civibus nostris benivolenciam et graciam nostram ostendere liberalem, eandem ipsam civitatem nostram Pesthiensem de consilio dominorum prelatorum et baronum regni nostri, volentibusque et consencientibus

---

637 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **297**. sz. alatt.

638 III. Frigyes német-római császárról van szó, aki 1493. aug. 19-én hunyt el.

639 I. Miksa, apja Frigyes halála után német-római király, 1508-tól választott német-római császár.

640 (I.) János Albert lengyel király (1492–1501).

fidelibus nostris dilectis magistro t. magistro thavernicorum nostrorum[641] ac senioribus assessoribus septem liberarum civitatum nostrarum, in liberam civitatem, prout et quemadmodum huiusmodi libertatis privilegio, ex antiquorum regum Hungarie provida disposicione eadem civitas nostra Pesthiensis, eciam alias usa fuisse et gavisa, sed per amissionem iurium et privilegiorum suorum superinde habitorum aliquantisper exorbitasse asseritur, de plenitudine potestatis et auctoritatis nostre regie rursus et de novo duximus creandum et perficiendum, ac in numerum *[65v]* earundem septem liberarum civitatum nostrarum adiiciendam et superaddendam, immo creamus, preficimus ac addicimus et superaddimus presencium per vigorem, decernentes expresse, quod a modo non septem, sed octo libere civitates nominentur et habeantur. Ipsaque civitas nostra Pesthiensis deinceps futuris semper temporibus perpetuis inter predictas alias liberas civitates nostras computetur. Preterea omnibus eciam aliis iuribus, exempcionibus et immunitatibus, libertatibus et libertatum prerogativis, legibus et consuetudinibus, quibus prescripte alie libere civitates nostre ante hac use sunt, utunturque et gaudent, intra et extra iudicium, tam in sede et iudiciis sedis thavernicalis, quam alias, uti frui et gaudere possint et valeant. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras pendentis et autentici secreti sigilli nostri, quo ut rex Hungarie utimur, munimine roboratas, eidem civitati nostri Pesthiensi eiusdemque iudici et civibus universis duximus concedendas. Datum Bude, per manus reverendi in Christo patris etc. Thome episcopi Iauriensis etc. Datum.[642]

186

Donacio sew incorporacio abbacie t. claustro heremitarum[643]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod cum claustrum et monasterium abbacie ord[inis] sancti t. abbatis, sub honore[a] sancti Andree apostoli, iuxta castrum nostrum Wyssegrad, in silvis sew solitudine ad plagam orientalem fundatum et constructum, tam in bonis temporalibus[b] ac iuribus possessionariis ad usum abbatis et fratrum in eodem degencium, per di[vos] reges Hungarie,

641 Egervári László tárnokmesterről van szó: *Archontológia* I. 106.

642 A formuláskönyvbe még egyszer bemásolták a szöveget, lásd **297**. sz. alatt. Abban kiírták a pontos dátumot is, amely szerint az oklevél 1494. febr. 28-án kelt. A teljes formulát lásd ott.

643 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 55. (A formuláskönyv alapján). – A lakúnák kiegészítése a kiadás alapján történt. – Rövid kivonata: Bártfai Szabó: *Pest* 304/1176. sz.

nostros scilicet predecessores dignissimos, salutifera disposicione destinatis et collatis, que eciam in suis edificiis, sive per longam etatis vetustatem et incuria abbatum atque fratrum in eodem post [sese] degencium, sew eciam per negligenciam ceterorum, quorum huic rei consulere fors[an] eciam ex debito intererat, mirum in modum est desertata, dilacerata [et] collapsa, atque prout nobis extitit declaratum, pluribus iam annis no[n] plures in illa fratres resident nisi unus aut ad summum duo, et hii quidem divagi et in lateribus eiusdem monasterii, silvis atque solitud[ine] huiusmodi fiduciam prebentibus, satis scandalose vivunt, interdum eciam toto mense absunt, aliisque in locis vagabundi latitant, et cum libu[erit] eadem, qua egressi sunt licencia, redeunt. Que omnia cum iam no[bis] sepenumero fuissent declarata, sed et nos ipsi aliquociens desola[cionem] huiusmodi propriis oculis conspexissemus, evitare non potuimus quin superinde, pro laude omnipotentis Dei atque ad augmentum divini cultus, sed et in honorem nominis prefati sanctissimi Andree apostoli, eiusdem monasterii patroni, *[66r]* cuius intercessionis opitulamine non in terris solum, sed eciam in celestibus speramus nos[c] tueri et foveri, cogitaremus, et simul eciam opportuna deliberacione provideremus, exemplo maxime ewangelico incitati, ubi salvator ait: „malos male perdet, et vineam suam locabit aliis agricolis".[644] Proinde quanquam(!) ex suscepti nostri regiminis officio de universis sancte matris ecclesie filiis generalem quandam curam[d] et sollicitudinem gerere teneamur, de illis tamen specialius convenit cogitare, qui postpositis vanitatibus seculi, in heremo secreti a secularium usu et conversacione iugem impendunt domino famulatum manuumque labore victum suum queritant, ac vite sanctimoniam quottidie ceteris fervencius et verbo et exemplo Christifidelibus ostendunt et declarant. Ideo prescriptam abbaciam sew monasterium sancti Andree a prefatis fratribus sancti Benedicti propter memoratam eorundem incuriam et negligenciam vitamque dissolutam et dampnabilem, de consilio dominorum prelatorum et baronum nostrorum aufferentes simulcum omnibus suis utilitatibus et bonis temporalibus, sed et iuribus possessionariis antiquitus eidem datis et dedicatis, sed et in futurum per quoscumque fideles nostros dandis et conferendis, ex causis et racionibus superius declaratis atque pro salute anime nostre sanctissimo ordini religiosorum fratrum heremitarum sancti Pauli primi heremite in orbe celebrantissimo auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in[e] universo hoc regno nostro Hungarie omnibusque ecclesiis et monasteriis in eodem habitis, instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabili-

644 Mt. 21, 41.

ter per eosdem fratres heremitas tenendum, incolendum utendumque pariter et habendum, ita tamen, quod ipsi fratres sui ordinis tot numero, quot claustrum illud alere et sustinere poterit, ad sufferenda divina ministeria dare et deputare debeant et teneantur. Harum nostrarum etc.[645]

[a] Utána kihúzva: *nostro vocabulo*. [b] Az eredeti, hibás olvasat előtte kihúzva: *temporibus*. [c] A sorok közé írva. [d] Előtte kihúzva: *ex*. [e] Ezután kihúzva: *omnibus*.

187

[66v] **Preceptorialis**[a]

Reverende in Christo pater,[646] fidelis nobis sincere dilecte! Uti quam abuti auctoritate iurispatronatus nostri fidelitati vestre tucius erat presertim, si a concessis cadere nolletis, dum inconcessum captatis, sed quia placuit vobis impedire iura dignitatis nostre, non imputabitis nobis, si in earum defensione et vos sencietis impediri. Unde nisi inspexissemus hactenus personam et obsequia magnifici waywode Nicolai fratris vestri,[647] sensissetis profecto iam merito cecidisse vos a privilegio illo, cuius et forma abutimini et vigore. Quocirca monemus adhuc et requirimus fidelitatem vestram, quatenus revocatis in animum graciis et favoribus, quas in hac parte a nostra regia maiestate percepistis, velitis stare contenti in his, que concessa sunt, et non contendatis usurpare inconcessa ita, ut archidiaconatum illum de t. nostre disposicioni observatum libere permittatis iuxta nostram collacionem possidere. Quod si facere dignum duxeritis, tam nostre, quam vestre quieti providencius consuletis. Datum.[648]

[a] Eredeti, javított alak: *Preceptorialia*.

---

645 Feltehetően 1493-ban kelt. 1718-ban ugyanis a rend levéltárában még megvolt két olyan, a Szent András monostorra vonatkozó oklevél, amelyek szerint II. Ulászló király Bakócz Tamás győri püspök kérésére a rendházat a pálos rendnek adományozta, továbbá VI. Sándor pápa még ugyanabban az évben elrendelte a kolostor átadását a pálosok részére: DAP III. 224.

646 Monoszlói Csupor Demeter győri püspökről (1466–1480; *Archontológia* I. 40.) lehet szó.

647 Monoszlói Csupor Miklós erdélyi vajdáról (1468–1472; *Archontológia* I. 86.) lehet szó.

648 A két névvel említett méltóság hivatalviselése közül Miklós vajdáé adja meg az oklevél hozzávetőleges keltét.

188

Missilis

Magnifice fidelis nobis dilecte![649] Litteras vestras recepimus benivole, ex quibus intelleximus, qualiter egregium Petrum More, familiarem atque oratorem nostrum[650] ad serenissimum t.[651] Turcorum imperatorem per medium fidelis nostri s(pectabilis) et mag(nifici) Wlad waywode nostri Transalpinarum[652] intromisistis. Grata certe nobis est fides et fidelitas vestra et gratissimum existit, quod orator noster in tanta expectacione est intromissus. Cuperemus tamen magnopere, si idem orator noster illic diucius moram non faceret, sed cicius rediret, ut quocumque in statu negocia nostra essent, sciremus, et exinde possemus de rebus nostris cogitare et debitam facere provisionem. Propterea rogamus, ut sitis[b] pro fide nobis debita diligentes, atque eciam laboretis, ut ipse orator noster diucius non tardet, sed redeat sine mora longiori. Quantum autem ad oratores serenissimi principis domini Iohannis Alberti Polonie regis, fratris nostri charissimi,[653] illic apud predictum waywodam Transsalpinarum expectantes, attinet, non est operosum cogitare, nam prenominatus orator noster plenam habuit a nobis informacionem, quid eciam cum illis debeat nostro nomine loqui et tractare, et credimus, quod ea omnia per eum cum eisdem tractata sunt et deliberata. Verum nos in presenciarum hic in civitate nostra Lewchoviensi cum eodem domino Iohanne Alberto rege ceterisque fratribus nostris simul sumus constituti,[654] et ea, que nobis cum ipso domino Iohanne Alberto rege intersunt, iam maxima in parte cum ipso conclusimus et omnia sine dubio concludemus. Quod autem Emericus Derencheny salvus venire di-

649 Tartalma alapján Losonci László erdélyi vajdához szólhat a levél. Ekkor Losonci mellett Drágffy Bertalan is viselte az erdélyi vajdai címet, ám a levél keltének vélhető időpontjában nem Erdélyben, hanem az uralkodói udvarban tartózkodott. Bővebben lásd Neumann: Drágfi Bertalan 221–222.

650 Követségére lásd Lakatos: Diplomaták II. 295/20. és 21. sz., aki azonban – más források alapján – Móré jóval hosszabb oszmán birodalombeli tartózkodásával számol, mint amelyre e parancslevél utal.

651 Ti. (II.) Bajezid.

652 IV. Vlad havasalföldi vajdáról (1481, ill. 1482–1495) van szó.

653 János Albert lengyel király (1492–1501).

654 A lőcsei királytalálkozóról van szó, amelyen II. Ulászlón és János Albert királyon kívül a Jagelló-ház több prominens tagja részt vett 1494. április 6. és május 7. között. *Kronológia* II. 602. (további irodalommal).

citur, nobis profecto non mediocri est voluptati, sed si, ut scribitis, ad nos dono remittetur, erit certe gratissimum.[655] Datum.[656]

[a] Újkori írással, a címet a stockholmi kézirat nem tartalmazza, talán annak elkészülte után került a kódexbe. [b] Utána kihúzva: *diligentes*.

189

[67r–68/a v] **Declaratio innocentie sub[a] nota infidelitatis[b]**

Nos[657] etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod quum superioribus diebus facta hic Bude publicacione cruciate sive iubilei per sanctissimum dominum nostrum pontificem maximum ad hoc regnum nostrum contra hostes fidei dati et concessi nonnulli ex Christiano populo zelo sancte religionis atque defensionis huius regni ducti cruces sibi applicari iuxta ritum huiusmodi iubilei fecissent quumque[c] mali et universi, ut plerumque fieri assolet, bonis immixti nacta hac effundendi latens virus eorum occasione sedicionem et tumultum in hoc regno excitassent passimque ubique in hoc ipso regno huiusmodi furor popularis veheretur et debachari cepisset, eo deventum fuerat, ut quoniam resisti eis subito non poterat duces quoque et prefectos malorum suorum quo magis et validius huiusmodi maliciam eorum exercere perficereque potuissent, inter se habuerint. Inter quos unus feritate et crudelitate in genere humano nulli secundus Georgius Zekel rusticitati proximior quam nobilitati rusticos et populum servilem arte et persuasionibus sinistris seducens sicque magna multitudine eorum penes se coacervata partes primum inferiores regni nostri aggressus illasque occupare satagens nonnullas et quidem munitissimas arces in eisdem partibus sive si vive prodicione execrabili expugnaverat. Qui videns maliciam suam eundo vires et progressum acquirere furia invectus maiorique debachandi temeritate sumpta ceptum prius propositum nobilitatem scilicet omnem in hoc ipso regno nostro delendi, interea prosequutus est ad tantamque immanitatem omnis racionis et condicionis humane prorsus

655 Derencsényi Imre dalmát-horvát-szlavón bán 1493-ban; az év szeptemberében oszmán fogságba esett (részletesen lásd *Archontológia* I. 96., 170. és 171. jegyz.), a levélben erre történik utalás.

656 A dátumot legvalószínűbben 1494 áprilisára (értelemszerűen a lőcsei kongresszus idejére) kell tennünk.

657 II. Ulászló az oklevél kiadója. – A szöveg kiadása: *Mon. rust.* 165. (A formuláskönyv alapján.)

expers ac salutis eciam proprie immemor ad instar rabidi leonis delapsus fuerat, ut inter alios nobiles ac proceres parcium ipsarum nostrarum, quos plures iam attrocissimo ac fedissimo mortis genere sine ullo discrimine personarum enecari fecerat. Plerosque eciam dominorum puta reverendum dominum Nicolaum Chaaky episcopum ecclesie Chanadiensis et nonnullos alios post multa enormia supplicia in dedecus ecclesie sancte Dei impalari fecerit. Cuius furor atque inaudita a seculo *[67v]* malicia et ne in hystoriis quidem unquam lecta, quum ulterius progrediens de imperioque forte huius regni sibi hoc pacto succedendo iam cogitaret castrum quoque finitimum huius ipsius regni videlicet Themeswar validissima obsidione cinxerat adeo, ut nisi fidelis noster magnificus Stephanus de Bathor, comes noster Themesiensis et parcium ipsarum nostrarum inferiorum capitaneus generalis cum nonnullis aliis parcium earundem vicinis nobilibus in castro ipso existentibus illud benignitate Dei magnis suis et suorum laboribus, donec fidelis et affinis noster nobis sincere dilectus spectabilis et magnificus Iohannes de Zapolya perpetuus comes Scepusiensis ac waywoda parcium nostrarum Transsilvanarum et Siculorum nostrorum comes cum magna manu militum nostrorum castro ipsi succursurus de nostra voluntate et commissione supervenit, a periculo preservasse parum abesse videbatur, quin ipso castro amisso totum hoc regnum nostrum maximum et incredibile adiisset periculum. Quo quidem castro sic in durissima obsidione posito vicina queque istic loca et minores municiones idem Georgius Zekel dicioni sue subegit, quo fit, ut fidelis[d] noster magnificus Iohannes de Zokol, cubicularius noster, qui protunc[e] unacum genitrice, uxore, tota domo et clientela sua in castro nostro Bechee[f] appellato, quod proximum castro prefato Themesiensi existit, constitutus fuerat, eodem metu periculi laboraret, nam castrum quoque ipsum suum Bechee magna similiter multitudine rusticorum obsederat, quod ubi castellanus ipsius Iohannis Zokoly in eodem castro existens nomine Simon[g] Kerey cognovit, sive perfidia sive metu periculi ductus seductis eciam ceteris omnis familiaribus et servitoribus eiusdem Zokoly illisque sibi ascitis officio prius castellanatus sui deposito ac clavibus castri ipsius eidem Zokoly restitutis pariter omnibus eiusdem aliis servitoribus [h-]inde exiens[-h] ipsum Zokoly cum uxore et matre ac pedissequis earum et paucis aliis pueris in castro et consequenter in medio periculi reliquit[i]. Sic igitur idem Zokoly videns undique se desertum videns eciam[j] presidium maiestatis nostre tardius, quam res expetebat, illo perventurum, victualia vero in castro ipso suo nulla pene esse, quibus conservari posset, periculo iam aperto se se et suos desperatus pene commiserat. Que dum sic agerentur, interea duces *[68/a/r]* prefatorum rusticorum et malefactorum subtus castrum venientes securitatem[k] et libertatem ipsi Zokoly et suis omnibus pollicebantur, dummodo cum eis conveniret, quamvis autem

non omnino securum sibi videbatur cum hostibus suis tam rabidis et effrenatis covenire et tractare. Quia tamen ex alio quoque latere periculum, ut prefertur, sibi imminebat putavit eciam si pereundum sibi erat, sacius esse et honestius fide hostium sibi data perire, quam sponte periculum adire. Sic igitur ad fidem et promissionem eorundem hostium castrum ipsum egrediens et cum ipsis conveniens inter alios tractatus eo deventum fuit, ut iidem hostes cupere viderentur arma, equos et preciosas vestes eiusdem Zokoly habere, qui eidem Zokoly, si eis in hoc consentiret, omnem libertatem et securitatem a prefato Georgio Zekel se quesitoros et obtenturos [l-]de facto[-l] eciam pollicebantur. Igitur idem Zokoly frameam argentatam et deauratam aliaque arma similia, equos meliores et vestes, quas de veluto, auro contexto preciosiores habebat, eisdem hostibus sub spe dande libertatis dedit. Quibus acceptis iidem hostes, ut erant siccarii et perfidi omnisque humanitatis expertes, fide eorum non servata mox eundem Zokoly vinctum in curru ad prefatum Georgium Zekel morti tradendum tulerunt, quem cum idem Georgius Zekel in arctissima custodia, [m-]donec de genere mortis ipsius secum cogitaret[-m], teneri et conservari iussisset, quadriduo aut triduo post hec prefatus dominus waywoda cum copiis et viribus nostris supervenit[n] cum ipso hoste iam conflicturus, qui[o] senciens eundem dominum waywodam adesse animo ipsum Zokoly perdendi forte oblito et [p-]ad se tuendum applicato ad conflictum se et populum preparare cepit. Itaque ubi[-p] utriusque partis in acie existentis mutuus congressus expectaretur, prefatus Zokoly mox et adhuc ante congressum acierum deserto et derelicto ipso hoste palam et manifeste se se ad castra et exercitum atque tutelam eiusdem domini waywode ipso eodem hoste vivo ibidem capto et tendem paucis post diebus merita eciam morte per morsum scilicet propriorum suorum perempto recepit, sic [q-]ipse Zokoli[-q] se vitamque suam Deo ipso servante servavit. Que omnia quum idem Iohannes Zokoly coram nobis ac universis dominis prelatis et baronibus nostris ac toto *[68/a/v]* consilio nostro proposuisset, subintulit hec ipsa omnia sic et non aliter se habere, prout idem modo premisso narravit. Quod si qui essent, qui hec aliter, quam, ut premissum est, sentirent aut interpretari conarentur, paratus esset ipse Zokoly[r] eo modo, prout nobis et eisdem dominis visum foret, id eciam[s] comprobare supplicans maiestati nostre humilliter, ut ipsum in nostra regia gracia et clemencia conservare dignaremur. Nos igitur habito cum eisdem dominis prelatis et baronibus ac toto consilio et deliberacione, quia eundem in premissis immunem et innocentem esse comperimus neque autem tempore ipso, quo per eum coram nobis et dominis ipsis hec ipsa exposita sunt, sed nec postea per certa tempora et dies plures quispiam se obtulit, qui contrarium his assereret, ipsum eadem, qua antea semper et hucusque gracia prosequuti sumus, prosequendum [t-]eciam de cetero[-t] duximus et sicuti antea ita et

deinceps eundem semper pro bono et fidele nostro et sacre corone nostre subdito et servitore tenere, habere et reputare tenerique, haberi et reputari ab omnibus subditis nostris, cuiuscumque status et condicionis ac lingue existant, volumus, immo recipimus ac restituimus harum nostrarum vigore etc.[658]

[a] Bizonytalan olvasat. [b] A cím újkori írással. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *cum*. [d] Utána kihúzva: *quoque*. [e] Utána kihúzva: *metu*. [f] A sorok közé írva. Eredeti, kihúzott olvasat: *Bechkereke*. [g] Eredeti, kihúzott alak: *Christoforus*. [h–h] A sorok közé írva. [i] A sorok közé írva. Kihúzott olvasat: *relicto inde tandem sese recepissent*. [j] Ezután kihúzva: *maiestatis*. [k] Ezután kihúzva: *quoque*(?). [l–l] A sorok közé írva. [m–m] A sorok közé írva. [n] Javítva erről: *supervenisset*. [o] Az eredeti olvasat kihúzva: *idem hostis*. [p–p] A sorok közé írva; az eredeti olvasat kihúzva: *ubi iam in acie*. [q–q] A sorok közé írva. [r] Utána kihúzva: *eciam*. [s] A sorok közé írva. [t–t] A sorok közé írva.

190

[68/b/r] Wladislaus etc.[659]

Prudentes in circumspecti fideles nobis dilecti! Scripseramus vobis et mandaveramus proximis aliis nostris, ut cum[a] dominis[b] parcium illarum, quos[c] unacum omnibus viribus et gentibus eorum in[d] presenti rerum nostrarum et regni nostri extrema pene necessitate ad nos accersiri iussimus, gentes similiter[e] vestras dare et mittere deberetis, [f-]id quod vos nondum estis executi[-f]. Nunc[g] rursus et iterum[h] eisdem strictissime mandavimus, ut ex quo hostium vires in dies augentur et indicibilia mala perpetrant nobilesque[i] vestros opprimunt et interficiunt, omni mora posthabita cum omnibus gentibus et viribus eorum pluribus, quo poterunt, huc ad nos veniant. Si tamen tale esset periculum et in tantum malefactores illi essent istic congregati, ut absque gravi et extremo periculo parcium illarum easdem partes relinquere non possent, in tali casu contra eosdem malefactores unacum[j] omnibus[k] comitatibus atque eciam civitatibus illarum parcium superiorum proficisci eosdemque profligare et dissipare debeant[l], quibus profligatis [m-]seu dissipatis[-m] citissime ad nos venire debeant. Itaque rursus et iterum fidelitati vestre harum serie firmissime committimus et mandamus, ut gentes, quanto plures poteritis, citissime ordinare et unacum ingeniis et rebus bellicis easdem[n] unacum

658 A kiadók a dátumot az 1514. július 15. utáni időszakban határozták meg (*Mon. rust.* 165.), mivel a szövegben már utalás történik a temesvári csatára (*Kronológia* II. 658.).

659 Kiadása: *Mon. rust.* 129. (Több, különböző városhoz szóló eredeti példány alapján, azonban jegyzetekben a formuláskönyv szövegvariánsait is közölve.)

prefatis dominis ad nos mittere debeatis. Si[o] tamen casus, ut prefertur, ita se offerret, ut ibidem contra malefactores proficiscendum eisdem dominis videretur[p], quod tamen non putamus, nam in multis partibus tam circa Debrew, quam hic prope Guoba[ch] *[68/b/v]* adeo profligati sunt, ut ubique locorum dispersi sint[q] et iam fugiant. Extunc in eo casu omnino huiusmodi gentes vestras unacum ingeniis et rebus ipsis bellicis penes ipsos dominos ad resistendum eisdem malefactoribus citissime mittere debeatis. Speramus tamen, ut diximus, adeo necessarium non fore, quandoquidem vires ipsorum hostium in dies franguntur et debilitantur, sed potius opus est, ut ubi maior pars ipsorum hostium existit et magis sevit, contra eos proficiscamur et capita eorum contundamus. Iccirco [r-]si prefati domini cum gentibus ipsorum huc ad nos venerint, vos quoque gentes vestras cum ingeniis cum eisdem huc ad nos mittere debeatis[-r], et aliud iamtandem[s] nullo modo nullaque racione facere presumatis[t]. Datum.[660]

[a] Javítva erről: *penes*. [b] Javítva erről: *dominos*. [c] Utána kihúzva: *nos*. [d] Előtte kihúzva: *ad*. [e] A margóra írva. [f–f] A sorok közé írva. Az eredeti, kihúzott olvasat: *in quo vos hucusque, ut intelligimus, tardi et negligentes extitissetis, sed neque eis ipsi domini paratos sese ad veniendum prestiterunt*. [g] Előtte kihúzva: *quibus*. [h] A sorok közé írva. [i] Eredeti, kihúzott olvasat: *subditosque*. [j] Utána kihúzva: *dominis aliis*. [k] Ezután kihúzva: *et*. [l] A sorok közé írva. [m–m] A sorok közé írva. [n] Utána kihúzva: *pene<s>*(?) [o] Az eredeti, kihúzott olvasat: *In casu vero*. [p] Az eredeti, kihúzott olvasat: *videbitur*. [q] Eredeti, kihúzott olvasat: *sunt*. [r–r] Az eredeti, kihúzott olvasat: *unacum ipsis dominis huiusmodi gentes vestras cum ingeniis, ut prefertur, rebusque bellicis necessariis festinantissime nunc(?) ad nos mittere debeatis*. [s] A sorok közé írva. [t] Az utolsó félmondat a margón még egyszer szerepel, eltérő alakban: *et aliud facere non presumatis*.

191

Gracia pulcra

Wladislaus etc. ad perpetuam rei memoriam. Sicuti ad hoc naturali quodam iure et more instituti sumus, ut omnes fideles nostros iuxta qualitatem meritorum gracia et benivolencia nostra equaliter prosequamur, ita maxime inducimur regia nostra benignitate, ut delinquencium errata pia atque benigna longanimitate condo[nens][a], ut et boni in proposito virtutis et recte fidei proficiant et erronei

660 A minta egy olyan szöveget őrzött meg, amelynek véglegesített változatait 1514. június 26-án küldte meg az uralkodó több városnak. Az idézett kiadás a változatokat kollacionálva közli.

nostra benignitate allecti ad eiusdem fidei et virtutum obsequia excitentur. Proinde quia hiis superioribus diebus fideles nostri egregii t. et t. unacum nobilibus t. et t. nobilem Petrum Rayn in domo sua propria eiusdem Lodrovici(!) cum nobili domina consorte eiusdem in adulterio deprehensum, simulcum eadem domina adultera peremisse et miserabiliter communi voluntate interemisse dicuntur, eisdem capitibus scilicet ac omnibus rebus, bonis, possessionibus et iuribus eorundem possessionariis ubivis et in quibuscumque comitatibus huius regni nostri habitis de benignitate et potestate nostra regia rebus premisso modo se habentibus, graciam et misericordiam duximus faciendas speciales, imo facimus etc.

[a] Kiegészítve a stockholmi példányból; helyesen: *condonamus*.

192

[69r] **Exempcio possessionis pulcra**

Nos[661] etc. memorie etc., quod nos debitum, ut decet, habentes respectum ad preclaram fidem et fidelitatis ac obsequiorum gratissima merita fidelis nostri magnifici comitis Pauli de Kynys, iudicis curie nostre et comitis Themesiensis, parciumque etc. per ipsum ab ineunte sua etate primum serenissimo principi condam domino Mathie regi, predecessori nostro bone memorie, deindeque huic regno Hungarie in omnibus rebus, cure et fidei sue creditis et commissis, non solum fideliter, sed eciam utiliter exhibitorum, nam ut pauca ex virtutibus gestisque et bemeneritis suis breviter exponamus, cum primum ex laribus domoque paterna, quam in villa Kynys in comitatu Abawywariensi existenti, habebat, prodiit, continuo est non inferiora sequutus, sed tanquam ad maiora natus se se ad obsequia eiusdem condam domini Mathie regis contulit, ibique iuventutem suam in omni rerum statu et condicione regie maiestatis et regni exercere studuit, dietimque maioribus semper exerciciis militaribus et bellicis actibus virtutem suam curavit, seque exinde eidem domino Mathie regi et regno gratum reddere et acceptum, adeo, ut idem per eundem dominum Mathiam regem inter alia multa egregia virtutum merita hoc[a] magnifico et laudabili perpetui comitatus ac capitaneatus titulo meruit insigniri, nobis denique post obytum eiusdem condam domini Mathie regis ad regimen huius regni divina disposicione sublimatis tanta diligencia atque fide, tantaque fidelitate inter multas hostilitates, que nobis et huic regno ex omni parte imminebant, est obsecutus. Itaque nostram dignitatem regiam tam consilio, quam armis fovit, tenuit et servavit in tantum,

661 II. Ulászló király az oklevél kiadója.

ut non indigne possumus eum quoddam fundamentum status nostri appellare, accedit eciam, quod idem Paulus Kynysy eadem fide, eadem virtute, eadem sollicitudine, immo eciam maiori diligencia, quam habuit, vivente prefato condam domino Mathia rege, ad huius regni nostri Hungarie defensionem in omnes partes regni studiosissime advigilat, multas enim, ut preterita obmittamus, iam tempore eciam nostro in omnes inimicos nostros et hostes regni, strages egit, nosque et regnum virtute sibi divinitus indita iuxta nostram voluntatem ac mandatum ab hostili incursione in omnibus partibus huius regni sibi commissis, non solum ociosos et quietos sua virtute atque opera fecit, sed eciam his diebus ad terras et dominia Turcorum cum nostris gentibus secum deputatis ac suis et quibusdam aliis parcium illarum incolis penetravit, atque illic magna strage in hostes fidei commissa cum omni exercitu suo preda onustus remeavit victoriosus. Quamobrem volentes nos eidem t. pro memoria laudeque sui nominis aliquo benivolencie nostre favore occurrere, et in exemplum ceterorum famam et nominis dignitatem adornare, nam dignius et laudabilius *[69v]* existit hominem sua virtute prelucere, quam maiorum suorum diviciis et virtutibus inmixum torpescere, possessiones suas fratrumque et consanguineorum suorum utrasque Kynys, videlicet Zenthgyerghkynysy et Zenthjanoskynysy, unde idem Paulus nativitatis viteque presentis sumpsit inicium, duximus in perpetuum libertandas, easdemque possessiones et eosdem incolas universos presentes et futuros ab omnibus taxis nostris regiis, ordinariis scilicet et extraordinariis censibus atque solucionibus nobis et sacre huius regni nostri Hungarie corone, quocumque et quibuscumque ex causis provenire debentibus, eximendos et penitus supportandos, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca volumus ac vobis, fidelibus nostris dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum, contribucionum aut aliarum solucionum regni nostri, item comiti vel vicecomitibus et iudicibus nobilium predicti comitatus Abawywariensis harum serie firmiter precipiendo committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps prescriptas utrasque possessiones t. et t. in predictis taxis, contribucionibus, censibus sew aliis quibuscumque solucionibus dicare et connumerare aut nobiles populosque et iobagiones in isdem commorantes ad solucionem earundem cogere et compellere nullo unquam tempore nullaque racione presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, gracie nostre sub obtentu. P. Datum.[662]

[a] Előtte kihúzva: *ad*.

662 Az elméleti terminus post quem-et II. Ulászló trónralépte, míg a legkésőbbi elképzelhető dátumot Kinizsi Pál halála (1494. nov. 24.) jelöli ki. Kinizsi ezekben az években

193

Donacio honoris perpetui comitatus

Wladislaus Dei gracia *per totum titulum* ad perpetuam rei memoriam. Nichil magis ad regiam pertinet religionem vel iusticiam, quam ecclesias Dei honorificis dotare privilegiis, et homines bene de se meritos remuneracionibus prosequi opportunis, quorum altero propiciator divina maiestas, in qua sanctorum eius omnis veneracio recurrit, altero dum viris dignis congrua redduntur premia, eciam aliorum animi ad promerendum suscitantur. Proinde, quia inter alias huius regni nostri ecclesias multis de causis ad nullam magis[a] in presenciarum, quam ad Bachiensem ecclesiam sub glorioso nomine beatissimi apostoli Pauli doctoris gencium fundatam, devocionis nostre inclinatur affectus, nam cum in presenti rerum condicione et statu prope similis nobis cum immanissimis Thurcis colluctacio incumbat, quale eidem beatissimo Paulo adversus gentilitatem certamen exstitut, ideoque ipsum beatissimum apostolum non in bellicis solum actibus, sed aliis eciam in rebus quietem et utilitatem regni concernentibus atque ad salutem nostram spectantibus, speramus nobis fore adiutorem. Preterea cogitamus fidelissima gratissimaque obsequia fidelis nostri reverendissimi in Christo patris domini Petri Colocensis etc.,[663] que idem nobis et huic regno sacri[b] Hungarie corone in omnibus rebus nostris et regni negociis non sine nostra et eiusdem regni utilitate exhibuit et impendit. Nam ab ipso principio *[70r]* regiminis nostri quocienscumque regni necessitas postulavit, tociens semper sua sponte cum omnibus suis gentibus partibus regni nostri inferioribus preter alios fideles nostros subvenire se se paratum exhibuit, et quicquid potuit, pro defensione regni et nostri nominis exaltacione, preter eciam expectacionem nostram tanto studio tantaque diligencia egit, ut quicquid in eum, suamque predictam ecclesiam conferimus minus est, quam eius obsequia atque fidelia servicia mererentur. Ut igitur et devocioni nostre erga prefatam ecclesiam Bachiensem prefatumque beatum Paulum apostolum atque eciam huius viri benemeriti, si non equipollenti compensacione aliqua saltem ex parte satisfiat, prefatam ecclesiam Bachiensem atque ipsum dominum Petrum archiepiscopum eiusdemque successores perpetuo comitatus nostri Bachiensis honore et regimine de consilio et voluntate dominorum prelatorum et baronum dicti regni nostri Hungarie donavimus atque de eodem ipsum dominum

mindvégig betöltötte a temesi ispáni méltóságot és az Alsó Részek főkapitányának címét (*Archontológia* I. 124.).

663 Váradi Péterről van szó.

Petrum archiepiscopum nomine predicte sue ecclesie solemniter investivimus, immo honorem huiusmodi perpetui comitatus eidem et predicte sue ecclesie damus, donamus et conferimus iure perpetuo et irrevocabiliter tenendum, regendum et habendum. In omnibus quoque et singulis libertatibus, proventibus et emolumentis quibuslibet omnino eo modo, quo reliqui comitatus regni nostri per comites perpetuos et temporaneos conservantur et gubernantur, investimus[c] preficientes ipsum dominum Petrum archiepiscopum eiusque successores archiepiscopos de[d] plenitudine nostre regie potestatis et auctoritatis in comites perpetuos annotati comitatus Bachiensis sub ea tamen lege, eoque fidelitatis debito, quo ceteri comites parochiales regibus Hungarie parere et obedire obligantur. Insuper omnibus et singulis, quos memoratus dominus Petrus archiepiscopus et sui successores archiepiscopi ad honorem dicti comitatus, comites pro tempore deputaverint, potestatem exnunc damus, omnes et singulas causas criminales civiles et reales, quas iudices parochiales iudicare consueverunt, audiendi, discernendi, iudicandi et terminandi, iudicataque exequendi iuxta legem et consuetudinem regni nostri. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam[e] pendentis et autentici dupplicis sigilli nostri munimine roboratas, eidem domino Petro archiepiscopo predicteque ecclesie Bachiensi duximus concedendas. Datum per manus reverendi in Christo patris domini Thome episcopi Iauriensis ac electi Agriensis[664] etc.

[a] Utána kihúzva: *quam*. [b] Így a kéziratban, helyesen: *sacre*. [c] A sorok közé írva. [d] Utána kihúzva: *nostre*. [e] Ezt követően kimaradt ez, vagy egy hasonló formula: *presentes litteras nostras*.

664 A lehetséges keltezést illetően az alábbiak veendők tekintetbe. 1) A datum per manus-formulában, mint látható, Bakócz Tamás mint győri püspök és egyúttal mint választott egri püspök szerepel. A rendelkezésre álló adatok alapján Bakócz győri püspöksége királyi oklevél méltóságsorában utoljára 1494 áprilisában mutatható ki (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 71.), igaz, ebben, a fenti oklevéltől eltérően már nem „electus", hanem „postulatus" egri püspöknek címezi magát (DL 8933.). Hogy ennek lehet jelentősége, kiderül Neumann Tibor egy 2011-ben megjelent tanulmányából (Neumann: Győr és Eger 11.), amely szerint 1493 és 1496 között méltóságsorokban már kizárólag „postulatus" egri püspöknek címezte magát, míg korábban a „postulatus" és az „electus" egyaránt előfordultak (lásd uo. 26. jegyz.). Datum per manus-formulában azonban az „electus" többször megjelenik, mint a „postulatus" (uo.), végig 1493-ban, sőt, még 1494 januárjában is: DL 59824., DF 277153., DL 98364., DF 240751., DF 281118., DF 207965., ezután „postulatus episcopus" a datum per manus-formulákban is, pl. DF 279763. (1494. febr. 7.), DF 269027. (1494. ápr. 24.). Ez talán meg-

194

[70v] **Annuencia monialibus in facto deposicionis iuramentorum**[665]
Nos etc.[666] memorie commendamus etc., quod cum tribulationes et vexaciones litium hominem in mundo hoc non solum in divinis tepidum, verum eciam in temporalibus[a], vel circa temporalia dissolutum reddere soleant. Expedit igitur regibus condicionem religiosarum maxime vero famularum Dei, quarum

---

engedi annak a lehetőségét, hogy a formuláskönyv oklevele 1494 *januárja előtt* kelt. 2) Fennmaradt két olyan oklevél is, amelyeket Ulászló király intézett Somi Józsához, felszólítva őt arra, hogy a bácsi ispánságot adja vissza Váradi Péternek, mivel az az érseket illeti. Kiderül még az iratokból az is, hogy az ispánságot Somi Józsa Kinizsi Pál halála után vette át. A két okirat 1495 decemberében kelt, mindössze egyetlen nap különbséggel : az első december 21-én, a második december 22-én. Mindkettőt közölte Wagner: *Epistolae* 1. és 80.; az elsőnek a szövegét lásd még: *Archontológia* II. 479. (tévesen a Wagner-féle második közlés lapszámára utalva, ám azt a szöveget nem említve). Mivel a két szöveg tartalma egymással nagyban egyezik, sőt, szó szerinti egyezések is kimutathatóak közöttük, könnyen lehet, hogy egyetlen, egyazon ügyben kelt oklevél két fogalmazványáról van szó. Ez annál is inkább elképzelhető, hiszen mindkét szöveg egy formulás- és leveleskönyvben maradt ránk, mégpedig éppen Váradi Péterében. (Lásd még Véber: *Két korszak határán* 73.) Talán az sem lehetetlen, hogy a szövegeket maga az érsek fogalmazta, hiszen a ránk maradt kéziratnak abban a kolligátumában vannak, ahol Váradi saját levelei is fellelhetőek: Véber: *Két korszak határán* 127. 3) Váradi Péter legkorábbi olyan kiadványa, ahol már bácsi örökös ispánnak címezi magát, 1492. március 7-ről ismert (*Archontológia* II. 39.), ekkor azonban Bakócz még electus egri püspök sem volt, így a datáláshoz nem használható. – Mindezek alapján az irat keltének lehetséges legkorábbi időpontja Bakócz electus egri püspöki címének megjelenése (1492. szept. 5. – *Archontológia* I. 35.), lehetséges legkésőbbi időpontja pedig a cím eltűnése a datum per manus formulából (1494 január, lásd fentebb). Bármiként is áll a dolog, az ispánságot 1495 legvégéig de facto Kinizsi majd Somi Józsa irányították.

665 Kiadása: Kovachich: *Formulae* 540. – Egy Mátyás-kori formulagyűjteményből. Ez a formuláskönyv jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Könyvtárának Kézirattárában van, jelzete: DD-3-19. (fotómásolatban: DF 283680.). A Kovachich által kiadott kancelláriai formuláskönyv előtt áll egy olyan Jagelló-kori formuláskönyv töredéke, amelyet a váci káptalanban állítottak össze. (Hogy a két kötet egybe van-e kötve, a Diplomatikai Fényképgyűjtemény alapján nem volt megállapítható). – A kötetről röviden lásd még Szovák: Formuláskönyvek lxix.

666 A Mátyás-kori formuláskönyvből kiindulva talán az említett király lehetett az irat kiadója, jóllehet a formuláskönyvekben szokványos, és a kéziratunkban is több helyütt előforduló „aktualizáció” (pl. **304**., **363**. sz.) miatt ez korántsem biztos.

sexus fragilior est, conspicere, ab earumque animis curas mundanas, quibus tribularentur removere, ut dum oracionibus insistunt, eas pro salute populi liberius et devocius ad Deum valeant dirigere. Itaque nos volentes collegium dominarum sanctimonialium in claustro t. fundato degencium singulari favore regio prosequi, et idem, quia inter alia collegia monialium in hoc regno nostro et religione personarum et dotacione regum precipuum et insigne habetur ab exterioribus curis, si non omnino, saltem in parte reddere supportatum. Admissa supplicacione religiose domine Agathe abbatisse et conventus monialium eiusdem claustri nobis propterea porrecta, eisdem, ut eo liberius divinis vacare valeant, atque eciam ab onere expensarum, quas [ad] hoc facere compellerentur, libere fiant, easque convertant in usum et sustentacionem suam utpote, que interdum ex carencia victualium non parvam dicuntur penuriam sustinere. Id de mera potestatis nostre regie plenitudine et gracia speciali ac de prelatorum et baronum nostrorum consilio duximus annuendum et concedendum, ut dum ipsis racione alicuius negocii, vel in fac[to] possessionis, vel in alia re quacumque exorta iudicialiter, aut alio quocumue modo per iudices regni nostri iuramentum sew sacramentum ad purgandum se imponeretur, tale iuramentum abbatisse pro tempore existentis cum monialibus eiusdem claustri non obstante consuetudine regni n[ostri], que nobiles ad hanc rem requirit contra omnes, tam spirituales, quam seculares deponere valeant. Ita, quod ipsa domina abbatissa ad reverenciam sue dignitatis pro decem cetere vero moniales pro singularibus personis in tali iuramento semper reputentur, et nos eas per presentes ab omnibus reputari volumus, prout eciam ipsas hanc privatam legem antiquitus ex quibusdam litteris capitulorum Budensis et Waciensis coram nobis in specie productis habuisse conspeximus, in quibus scilicet domina domina abbatissa pro decem, cetere vero moniales pro singularibus personis iuramento valuisse clare demonstrantur. Immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, decernentes iuramentum earum, sicut premittitur, pro tempore deponencium, tantam apud omnes in iudicio et extra obtinere virtutem[b], quantam haberet, si cum nobilibus, iuxta consuetudinem regni [nostri] deponerent. Quam quidem eciam libertatem sew privatam legem ipsarum monialium mandamus perpetue per omnes et singulos regni nostri iudices amplecti, easque inviolabiliter observari. Presentes litteras nostras, quas in rei testimonium secreto sigillo nostro impendenti communiri fecimus, post lecturam reddi iubemus presentanti. Datum etc.

[a] Előtte kihúzva a hibás olvasat: *temporibus*. [b] Kovachich kiadásában *vigorem*, ami kétségkívül helyesebb.

195

[71r] **Ad summum pontificem**[667]

Beatissime pater etc. Oro sanctitatem vestram, si wlt, prout non dubito, aliquid boni sequi inter me et imperialem maiestatem,[668] ut non sinat preripi vel intercipi per aliquem alium labores et studia reverendissimi domini Asculani, oratoris sui,[669] qui profecto ea fide et diligencia hactenus in procuranda pace inter me et prefatum imperatorem gessit, ut eius condicionis homo nemo gerere melius potuisset. Audio enim non supervenisse alium oratorem s(anctitatis) vestre, reverendum dominum Theanensem,[670] velleque et illum huiusmodi curam tractande pacis assumere. Memoror autem scripsisse antea sanctitati vestre negocia hec, que inter nos aguntur, tanti esse momenti et difficultatis, ut eciam si duo cardinales per s(anctitatem) vestram mitterentur primarie auctoritatis viri, non sine labore conducere ad bonum finem possent propter morositates et fastidia imperatoris, qui rem quantumvis exiguam plurimum difficultat et vix interdum ad ea, que sunt honestissima, consentit. Verum si sanctitas vestra negocium hoc tractari per suos oratores episcopos voluit neque prudenciorem neque rebus pacis ex corde magis affectum neque eciam ita sollicitum et studiosum, ut est reverendus dominus Asculanus, mittere huc ad utrumque nostrum potuisset, qua enim fide, qua prudencia et diligencia mecum et cum imperatore hactenus egerit, quomodo in omnibus apostolice sedis honorem pretulerit, credo et ex meis, et eciam ipsius[a] litteris sanctitatem vestram iam pridem intelligere potuisse. Nam cum is magna in parte iam negocia hec, que inter nos aguntur, intelligat, et neutri parcium suspectus sit, verendum maxime est, ne si ipse dominus Theanensis vel alius quispiam manum apponat, turbet magis negocia, quam componat. Quia s(anctitas) vestra[b] bene cogitare potest, parvo tempore nequaquam posse ad noticiam earum rerum, que inter nos aguntur, per quempiam magne prudencie hominem perveniri, aggredi vero hoc, quod quis non intelligat, quantum utilitatis faciat, s(anctitas) [c] vestra meciatur. Ego quidem hactenus, pro devocione mea erga sanctitatem

667 IV. Sixtus pápához szól a levél. – Kiadása: MKL II. 126. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából, régebbi kiadások felsorolásával).

668 III. Frigyes német-római császár (1452–1493).

669 Prospero Caffarelli ascolai püspökről (1463–1500) van szó. – Személyére lásd Pajorin: Prospero Caffarelli. és Uő: Prospero Caffarelli szentszéki követ, továbbá Becker: Prospero Caffarelli.

670 Antonio de Clemente teanói püspök (1472–1495).

vestram et pro fide et opinione, quam de ipso domino Asculano habeo et optimam et sinceram, omnia, que cum imperatore agere habeo, cum[d] illo communicavi, sensique et expertus sum fidum et studiosissimum cooperatorem pacis illum esse, qui ita se irreprehensibilem gessit in tractando inter nos, ut nichil prorsus sit, quod vel per me, vel d(ominum) imperatorem dubitari vel suspicari de illo possit. Volebam, sicuti per litteras meas admoneram eum, ut in adventu oratorum imperii nuper adesset, ut scilicet pro honore sedis apostolice et pro maiori rerum dexteritate eo presente tractatus illi inter me et oratores prefatos agerentur, quo tamen impedimento obstante interesse non potuit, credo s(anctitatem) vestram ex illius litteris cognovisse. Nichilominus quicquid tractatum cum ipsis oratoribus fuit, et per litteras meas, et per oratorem proprium feci de omnibus ipsum d(ominum) Asculanum certiorem, quem sanctitati vestre tamquam fidum et optimum cooperatorem pacis et mediatorem utrique nostrum valde gratum ex animo commendo, supplicans, ut si aliquos cardinales s(anctitas) vestra ad tractandum negocium hoc mittere non intendit, alium in locum[e] illius mittere nolit neque eciam permittat negocia illa, que iam per ipsum elaborata sunt, per quempiam alium tractari, quia id esset potius turbari negocium, quam promoveri, potissimum, quod iste iam de omnibus sufficienter informatus est, et melius, quam alius quispiam, res illas conducet. Optarem itaque, ut revocato ipso Theanensi potius dicto domino Asculano demandet et committat, ut negocia illa solita diligencia prosequatur, quia si ambo manum apponent, id sequetur, quod et ipsius d(omini) Asculani auctoritas minuetur, et eciam, que hactenus tractata sunt confundentur, suspicioque omnibus orietur, et omnes dubitare incipient s(anctitatem) vestram non habere fidem d(omino) Asculano, cui alium supermisit oratorem. Et iccirco contingere poterit, quod utrique illorum minus ab omnibus confidatur. Utilius igitur meo iudicio erit, ut revocato alio, soli d(omino) Asculano, qui hactenus rem illam procuravit, negocium hoc relinquatur, et sibi per sanctitatem vestram districcius committatur, ut quod optimo cepit principio, usque in finem eodem tenore continuet[f] et perducat. Quam etc. Datum.[671]

[a] A sorok közé írva. [b] Utána kihúzva: *id*. [c] Előtte kihúzva: *et hoc*. [d] Előtte kihúzva: *et*. [e] Eredeti olvasat kihúzva: *loco*. [f] Eredeti olvasat kihúzva: *continet(?)*.

671 A kiadási év 1481 Fraknói kiadásában (bővebb adatok nélkül), vö. Pajorin: Prospero Caffarelli szentszéki követ 270–271.

196

[71v] **Ad summum pontificem**[672]

Beatissime pater et domine clementissime. Post etc. Acceptis nuper quibusdam rumoribus de obitu magni principis Turcorum, significassem e vestigio sanctitati vestre, que ad me nova ex pluribus locis delata fuerant, sed dubitavi, ut assolet, rumores tanquam mentis nati auctoribus veritate careant, ob hoc expectans, donec certior ex huiusmodi novitatibus redderer. Iam enim dies xv pretereunt, cum primum nova huiusmodi ad me fuere delata. Hesterno vero die certificatus sum, quod significo sanctitati vestre, ut indubitanter sciat, infestissimum illum Christiani nominis hostem, Turcorum principem quinto vel sexto die Maii diem suum obiisse,[673] et in locum illius filium suum maiorem natu substitutum,[674] alterum vero filium minorem natu, qui ultra mare in Natulia tenebatur,[675] usurpandi imperii libidine successum, ingentes copias contraxisse, ei fautores et adiutores t. et t. principes accessisse, quos omnes fama est, maximum bellatorum numerum illi coniunxisse, hunc vero noviter electum cesarem coacto similiter ingenti Turcorum manu contra illum processisse, et iam usque in Natuliam transfretasse, atque, ut michi referunt, vel iam illos invicem conflixisse, vel de proximo conflicturos. Hec, que certa relacione ad me delata sunt, volui nota facere sanctitati vestre, ut cognoscat[a], qua visitacione clementissimus Deus suos fideles consoletur, et simul intelligat, optimam nunc esse curandorum negociorum fidei divina dispensacione[b] occasionem oblatam. Cum hec significarem, supervenerunt bulle sanctitatis vestre misse ad me cum litteris reverendi domini Theanensis, legati apostolici,[676] quibus vestra s(anctitas) triennales treugas universaliter omnibus katholicis principibus pro liberiori expedicione defensionis fidei indixit. Eas bullas ego summa cum reverencia, sicuti decuit, accepi et intellexi, paratusque sum et in hiis, et in omnibus sanctitati vestre iussis, prout eciam per prefatum dominum Theanensem, sanctitatis vestre legatum requisitus sum, obedire, oblataque hac opportunitate meas vires colligere, et intermissis aliis curis ea facere et operari, quecumque maiora pro

672 IV. Sixtus pápához szól a levél. – Kiadása: MKL II. 150. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából, régebbi kiadások felsorolásával.). – A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt, összevetve a Fraknói-féle kiadással.

673 II. Mehmed szultán (1451–1481) 1481. május 3-án halt meg.

674 A későbbi II. Bajezid szultánról (1481–1512) van szó.

675 Dzsem hercegre (1459–1495) történik utalás.

676 Antonio de Clemente teanói püspök (1472–1495).

honore et gloria ac utilitate Christianitatis efficere potero, dummodo certus [sim], de quo speciales securitatis litteras a vestra sanctitate habere opto, quod si quid imperialis maiestas contra me et dominia mea omnia interea temporis, dum pro defensione fidei occupor, quocumque modo attentaret, sanctitas vestra auctoritate apostolica emendabit, et illum cen[suris] ecclesiasticis omnia interea temporis contra me attemptata reformare compellet. Et [quod] vestra s(anctitas), quemadmodum in bullis generalibus fecit, me specialiter sub protectione apostolice sedis cum omnibus dominiis meis, durantibus huiusmodi treugis, suscipi[at]. Cum primum igitur ad hoc per s(anctitatem) vestram certificatus fuero, indubie, quod officii mei erit, exequi curabo, et neglectis eciam his, si que contra me interim imperialis maiestas[677] more solito ageret, sic omni studio defensioni Christiane incumbam, ut et s(anctitas) vestra, et omnes intelligant, nichil in me deficere, quin totis aggrediar viribus, quitquid mea opera et diligencia pro defensione fidei katholice contra imm[anissimos] Christianitatis persecutores poterit expediri. Nec dubitet, quin Deus ipse, [cuius] causa agitur, mea in hac parte vota secundabit. Super quo expecto [citum] et optatum a sanctitate vestra responsum. Quam etc. Datum.[678]

[a] Előtte az eredeti olvasat kihúzva: *intelligat*. [b] A margóra írva, későbbi kéztől.

197

[72r] **Arma clavigeri**[679]

Wladislaus etc. tibi, fideli nostro nobili Stephano de NaghBessenyew, pincerne nostro,[680] salutem gracieque et favoris nostri regii incrementum. Cum nos regii muniminis atque liberalitatis magnum quid et peculiare non immerito esse ducentes, subditorum nostrorum non modo eorum, qui liberalitate nostra suis amplissimis meritis sese dignos reddiderunt, sed et in statu mediocri existencium, ad promerendam huiusmodi graciam[a] nostram toto conatu aspi-

677 III. Frigyes német-római császárra (1452–1493) történik utalás.

678 II. Mehmed szultán halálának említése alapján 1481. a kiadási év.

679 A címerleírás kiadása, kommentárral: Décsényi: Címeres-levelek 63.; Bártfai Szabó: *Pest* 450., eml. (Mindkettő a formuláskönyv alapján.)

680 Az alább olvasható címereslevél egyúttal első említése is a forrásokban. 1522-ben királyi sáfárságára és csanádi kanonokságára van adat. – Az előbbi adatokat és egy bővebb életrajzot lásd Faragó Dávid szócikkében az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

rancium accessioni nominisque et splendoris eorum incremento consulere, ipsosque, quo iidem ad servicia nostra obeunda inflamentur, in eisque et successoribus eorum decus et munificencia regia apud posteros perpetuo elucescat, inter ceteros sui ordinis aliqua eminencie prestancia adornare et cohonestare, proinde nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum supplicacionem per eos nostre maiestati pro tui parte oblatam, tum vero considerantes tuam fidelitatem ac servicia fidelia, que nobis in conservandis et subministrandis vinis nostris sollerter et fideliter exhibuisti, tibi tuique gracia Matheo et Emerico de eadem t.,[b] fratribus, necnon dominabus t. et t., sororibus tuis[681] heredibusque et posteritatibus item[c] tuis universis, hec arma sew nobilitatis insignia, scutum videlicet triangulare colore per totum celestino, ima sui dumtaxat parte virideo, cuius extremitatem fulvus color forinsecus diducens, ultimas ipsius partes acuit, quod quidem scutum figura sew simulacrum gruis alitis utpote ad omne tempus vigilantissimi suo naturali colore distinctus, pennis posterioribus erectis, pede dextro in campo viridi humotenus defixo, levo vero in sublime extenso, terebellumque aurei coloris unguibus complicatis super vasis vinarii in eodem campo viridi secus dextri ipsius pedis depicti infusorium foramen in signum tue erga nos fidei et integritatis, quam in eo ipso officii genere pre te fers, declaracionem, item in te nostre gracie atque potestatis tibi per nos date, quam in conservando lieo[d] ori nostro proprio deputato polles, cernentibus occupare plane videtur. Supra vero scutum est galea suo more depicta, nodis aureis tum extremitatem, tum laterum compaginem ornantibus, cuius e vertice flos bicolor exurgit celestinus albo illuminatus et viridis auro subtiliter *[72v]* inspersus, qui in folia et uberrima quidem excrescens, confuso ordine scutum ipsum galeamque vento quasi difflatus undique exornat, prout hec in capite presencium litterarum appellea manu defiguratum cernitur, animo deliberato[e], et ex certa maiestatis nostre sciencia dedimus, donavimus et contulimus, immo damus, donamus et conferimus, dantes et concedentes presentibus tibi prefatisque fratribus et sororibus tuis heredibusque et posteritatibus universis, ut tu et[f] dicti fratres tui tuaque ipsa omnis posteritas prescripta arma sew nobilitatis insignia, ubique more aliorum armis utencium a modo in posterum in preliis, hastiludiis ceterisque omnibus exerciciis militaribus, necnon sigillis et generaliter in quarumlibet rerum et expedicionum generibus uti, frui et gaudere possitis et valeatis, tuaque posteritas valeat atque possit. In cuius rei memoriam presentes litteras nostras secreti sigilli, quo ut rex Hun-

681 Névvel említett fiútestvéreire és név nélkül maradt húgaira nincsen további adat, lásd az említett szócikket.

garie utimur, munimine roboratas tibi ac predictis fratribus et sororibus tuis posteritateque tue universe duximus concedendas. Datum Bude in dominica Oculi, anno etc. 1514.[682]

[a] Utána kihúzva: *toto*. [b] Utána kihúzva: *necnon*. [c] A sorok közé írva. [d] Talán *libero* helyett. [e] Utána kihúzva: *ex ex ce(rta).* [f] Eredeti, kihúzott olvasat: *tuique*.

198

Ad ducem Veneciarum

Wladislaus etc. illustrissimo principi domino Leonardo Lauredano duci Veneciarum,[683] amico et confederato nostro charissimo, salutem et amicicie mutue incrementum. Nonnulli civium nostrorum Segniensium habent certas possessiones et vineas in insula t. et territorio istius domini Wegle, quas ipsi eorumque maiores et progenitores ab antiquo usque ad hec tempora omni prorsus solucione gabelle et daciarum liberas et exemptas, sicuti ex litteris eorum ad nos missis intelligimus, tenuerunt et possederunt, nec unquam ullo genere solucionis racione ipsarum vinearum sew possessionum turbati fuere, nunc tamen molestari dicuntur et ad solucionem daciarum compelli per modernum officialem eiusdem dominii prefate insule t. prefectum, contra vetusta iura et privilegia ipsorum, eisdem per comitem Nicolaum de Frangapanibus, protunc ipsius insule dominum, concessa,[684] et tandem eciam per ipsum dominum confirmata et ratificata. Id quomodo non putamus iussu et de mente eiusdem domini fieri, quandoquidem, ut prefertur, hucusque semper ipsis nostris civibus huiusmodi exempcio observata extitit, instantibus igitur, ob id apud nos humiliterque nobis supplicantibus eisdem nostris civibus, rogando d(ominacionem) vestram illust[rissimam] duximus, prout

682 1514. márc. 19.

683 Leonardo Loredan velencei dózse (1501–1521).

684 Nem világos, hogy melyik Frangepán Miklósról van szó. Olyan oklevelekről, amelyekben *többek között* Miklós (János fia) is megerősítette Zengg régi kiváltságait, az 1460-as évekből van tudomásunk: *Frangepán oklt.* II. 49/48. sz. és 109/98. sz. – Közülük az első, amelyik 1462. jún. 27-én kelt, azokat a régi szabadságokat erősíti meg, amelyeket a város Frangepán Miklós dalmát-horvát bán (1426–1432) idejében birtokolt (a Frangepán-oklevéltár regesztája nagyon rövid, az oklevél tartalmát bővebben adja vissza Magdić: Regesta 141–142.) Nem lehetetlen, hogy ebben a 16. századi oklevélben is a Zsigmond-kori Miklósra történik utalás.

oratoremque eiusdem apud nos agentem, ut propterea istic domino suo scriberet, adhortatum fecimus, ut pro ea, que inter nos est mutua amicicia et confederacio voluit seriosius committere officiali eorum prefate insule, ne ipsos cives nostros cum inconsueta alias solucione racione huiusmodi suarum possessionum et vinearum deinceps molestet. Si vero quitquid dampni propterea ipsis intulit, id eisdem plene rectificet, et se manusque suas a dampnificacione ipsorum ulteriori contineat, dominacione vestra illustrissima factura in hoc rem et amicicie nostre mutue et cum hoc eciam equitati dignam, quam felicissime valere optamus. Datum.[685]

199

[73r] **Mathias rex ad regem Ferdinandum**[686]

Serenissime princeps, pater noster charissime! Hesterno die litteras maiestatis vestre simulcum litteris reverendissimi domini cardinalis Agriensis, legati apostolici,[687] nobis redditas accepimus, quibus significabatur maiestatem vestram propter Turcorum presenciam in periculo esse constitutam, et requirebamur, ut mille II^{c} equites levis armature, quos hwzarones appellamus, expediremus ad stipendia vestre maiestatis. Doluimus plurimum et dolemus hoc infortunium maiestatis vestre, et quemadmodum sepe antea scripsimus, ita et nunc certiorem illam facimus omnes adversitates illius non minus, quam proprie nostras a nobis reputari, quibus devitandis omnem opem ferre parati sumus, et quicquid per nos fieri possibile est, libenter et cum omni affectu offerimus, nec minus de rebus maiestatis vestre presentibus, quam proprie de nostris cogitamus, non enim alienas esse fortunas maiestatis vestre vel prosperas vel adversas ducimus, et idcirco adversis rebus suis et in periculo constitutis, plusquam nostris omni presidio nobis possibili adesse dispositi sumus, modo doceamur, qualem nobis maiestati vestre opem ferre necessarium sit^{a}. Nam sicuti reverendissimo domino cardinali Agriensi prefato scripsimus, gentes nuper petitas sub conductu Blasii Magyar, capitanei nostri,[688] dudum expedivimus. Verum

685 Leonardo Loredano dózse hivatalba lépte csak egy terminus post quem-et jelöl ki.

686 I. Ferdinánd nápolyi királyhoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 110. (A formuláskönyv szövege alapján.)

687 Gabriele Rangoni (Veronai Gábor) bíborosról, egri püspökről van szó. Az utóbbi hivatalt 1476 és 1486 között viselte: *Archontológia* I. 35.

688 A hadjáratról bővebben – Mátyás levelezése alapján – lásd Wertner: Hadjáratok (3. közl.) 430–432.

propter impedimenta itineris eas celerius mittere impossibile fuit, ac ubi tempus aliquantisper remissum, ambulantibus iter pervium reddidit, nulla mora iussimus eas festinare, quas non dubitamus propediem ad maiestatem vestram perventuras. Paratique fuissemus et gentes levis armature, hoc est hwzarones disponere, dummodo fuissemus antea super hoc requisiti, sed cum istas gentes iam preparatas premiserimus, non licuit eas nobis sine gravi iactura expensarum nostrarum revocare, cum ultra viginti milia ad illas exposuerimus. Si tamen adhuc voluntas maiestatis vestre est[b] prefatos mille II[c] hwzarones per nos expediri, nos contenti sumus vel eo numero vel mairoi, quorumque maiestas vestra voluerit, quamprimum avizati erimus huiusmodi gentes expedire, et in omnibus rebus, quibus possumus, morem gerere voluntati et desiderio maiestatis vestre. Ita tamen, ut certi simus, cum gentes illas expediverimus, quod peccunias apud Segniam[c] accipiant, et in eundem locum navigia illis ad traiiciendum opportuna premittantur, prout super his omnibus reverendissimus dominus cardinalis Agriensis, cui lacius super his scripsimus, maiestati vestre mentem nostram apercius declarabit. Quam felicem esse et cunctis hiis tribulacionibus extricare summo cum desiderio exoptamus. Datum.[689]

[a] Előtte kihúzva: est. [b] Ezután kihúzva: *per nos*. [c] Javítva erről: *Segnien(ses)*?

200

Ad papam commendaticia

Beatissime pater et domine clementissime.[690] Post debitam mei commendacionem ad pedum oscula beatorum. Supplico sanctitati vestre, ut nolit imputare michi, si sepius aures beatitatis vestre precibus importunis obtundo[a]. Necesse enim est, ut michi quoque meorum rogacionibus complacere, et sepe facta amicorum preter facta mea s(anctitati) vestre commendare. Rogavit me illustris dominus Henricus senior dux Munstembergensis,[691] *[73v]* comes in Glatz, amicus noster precipuus, ut in promocionem filii sui Alberti[692] litteras

689 Fraknói szerint a levél 1481-ben kelt, amely a kötetében 104–110. oldalon közölt hosszú levél dátumát alapul véve minden bizonnyal helytálló.

690 IV. Sixtus pápához szól a levél. – Kiadása: MKL II. 204. (A formuláskönyv szövege alapján, a régebbi kiadások felsorolásával). – A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

691 (I.) Henrik münsterbergi herceg (1472–1498), Podjebrad György harmadik fia.

692 Született 1468-ban; apja, (I.) Henrik utódja a münsterbergi hercegi székben 1498-tól.

commendacionis mee ad sanctitatem vestram scriberem, quatenus dignaretur sanctitas vestra dictum Albertum, filium suum in episcopum Wratislaviensem promovere. Cum itaque[b] id a me instanter flag[itari], ut in scribendis huiusmodi litteris sibi complacerem, negare illi non potui id, quod a me am[icicie] iure postulabat. Rogo igitur s(anctitatem) vestram, in quantum meas preces exaudire dignabitur, digne[tur] filium prefati ducis, qui bone indolis iuvenis esse dicitur, habere in hac parte comm[endatum], atque peticioni ipsius ducis, in quantum cum honore sedis apostolice fieri poterit, pium prebere responsum, quod et ego meis cupio apud vestram sanctitatem obsequiis promereri. Quam etc. Datum.[693]

[a] Javítva egy olvashatatlan alakról. [b] Előtte kihúzva: *autem*.

201

Ad episcopum Asculanum

Mathias etc. reverendo in Christo patri domino P. episcopo Asculano, oratori apostolico, amico nostro dilecto.[694] Postquam intelleximus de adventu oratorum, qui venturi ad nos sunt ex [parte] illustrissimorum[a] dominorum electorum et principum imperii[b], cupiebamus eciam una in[telligere] de adventu r(everende) p(aternitatis) vestre. Nos enim adventum illorum libenter audivimus, cum quia [ipsos] dominos electores et principes, per quos missi sunt, tanquam fratres et amicos nostros [singulares] benivolencia complectimur, tum quia speramus ipsos oratores iusti et honesti fautores advenire. Sed multum optaremus, ut et p(aternitas) vestra, que nostre equitatis et iusticie [non] ignara est, si quomodo possibile esset, una adveniret, ut presente p(aternitate) vestra, que per sanctissimum dominum nostrum, sicut ab eodem intelligimus, tractande maxime et elaborande concordie inter nos et imperialem maiestatem gracia istuc missa est, et que apostolice sedis personam in hac parte representat, negocia ipsa tractarentur, fierentque o[mnia] ad scitum p(aternitatis) vestre, que facile

693 Fraknói szerint 1482-ben kelt, amelyet alátámaszt az, hogy a boroszlói püspöki szék ebben az évben rövid ideig valóban üresedésbe került Rudolf von Rüdesheim halála miatt.

694 Prospero Caffarelli ascolai püspökhöz (1463–1500) szól a levél. Róla bővebben lásd a **195**. sz. oklevélhez illesztett jegyzeteket. A levél kiadása: MKL II. 117. (A szöveg közlése a legrégebbi kiadása [*Epistolae Matthiae* IV. 122.] alapján történt). – A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

nobis assistere posset in hiis, que videret ad nostram pertinere iusticiam, iustaque et honesta petentibus favere et testimonio esse. Si q[uid] vero contrarium afferretur nobis in medium, hiis sua prudencia et auctoritate occurrere commodius valeret videretque et audiret omnia coram que cum ipsis oratoribus apud nos agerentur, ut posset s(anctissimo) domino nostro equitatis et innoce[ncie] nostre testimonium scriptis suis declarare[c]. Quamobrem si quomodo possibile foret, ut aliquid aliud p(aternitatem) vestram apud cesarem non retineret, placeret nobis plurimum, si ipsa quoque veniret et[d] in tractatibus illis, qui cum prefatis oratoribus futuri sunt, interesset. Credimus enim, quod ea res sanctissimo domino nostro non esset ingrata et eciam[e] confidencius nostram iusticiam declarare presente p(aternitate) vestra possemus, que sicut antea omnem bonum animum nostrum iusticieque et equitatis racionem ex verbis nostris et tractatibus in presencia p(aternitatis) vestre habitis intellexerit, ita et in his facile intellig[et]. Et non dubitamus, quin sub testimonio p(aternitatis) vestre facilius cognosceretur iusticia, et equitas ac innocencia suum locum obtineret. Ceterum mittimus p(aternitati) vestre copiam litterarum, quas bonus ille servitor p(aternitatis) vestre ad quendam mercatorem in litteris Germanis scripsit, ex quibus p(aternitas) vestra intelliget ipsum non posse a moribus et natura sua desistere. Quod iccirco voluimus iterato notificare p(aternitati) vestre, ut sciret ab illo precavere, quia nos, sicuti prioribus litteris nostris significavimus, quemadmodum[f] sedi apostolice obsequentissimus sumus[g], ita et oratoribus illius ad omnia honoris omnimoda[h] singulariter afficimur. Nec credat p(aternitas) vestra, quod in calce litterarum suarum de i[llo] scribit, ipsum hic apud nos, vel apud reginam unquam locum habiturum, quoniam *[74r]* nos hominem illum ex huiusmodi moribus suis satis perspeximus, et si veniret, nequaquam talem hic manere pateremur. Nos enim honorem p(aternitatis) vestre supra omnia obsequia illius diligimus, et nollemus talem apud nos retinere, qui idem faceret de nobis, quod fecit de p(aternitate) vestra. Datum.[695]

[a] A margón mellette: *videlicet*. [b] Utána kihúzva: *et*; a sorok között kihúzva: *premissorum*. [c] A sorok közé írva; a kihúzott eredeti szó olvashatatlan. [d] A sorok közé írva. [e] A margóra írva. [f] A margóra írva. [g] A sorok közé írva. [h] A margóra írva.

695 Fraknói szerint 1481. márc. 11-én kelt. Ez a dátum azonban sem az általa alapult vett 18. századi kiadásban, sem Nehring által ismertetett ún. nikoslburgi kódexben nincsen benne (Nehring: Angaben 88.)

202

Ad Aragonie cardinalem

Reverendissime in Christo pater, amice et consanguinee nostre charissime![696] Quod nos semper vaticinati sumus et p(aternitati) vestre iamdiu prediximus, frustra nos in verbis et spe in facto subsidii detineri, id iam ita facto[a] palpamus et ad unguem experimur. Et profecto gaudemus impletam esse propheciam nostram in hoc, quod sepe p(aternitati) vestre nobis in hoc dissencienti ac contrariam opinionem tenenti diximus, frustra nobis spem in aliorum presidio collocatam. Quamvis nos non segnes neque tepidi mandato et requisicioni[b] sanctissimi domini nostri obedire parati fuimus, et pro obsequio sedis apostolice libenter omnia fecimus, que nobis ad negocium fidei possibilia et eciam que impossibilia videbantur[c]. Verum dolemus plurimum, quod[d] inani spe diu frustra tenti simus, et[e] tarde tandem, quod maxime verebamur, cum nostro dampno sentimus, quale nobis periculum immineat a Turco per nos irritato, qui omnes suos apparatus, ob acceptam nuper iniuriam contra nos tandem convertere statuit, ex litteris nostris ad s(anctissimum) d(ominum) nostrum missis, et eciam ex litteris, que[f] per Stephanum waywodam Moldavum[697] recenter nobis[g] et per nos in specie ad suam sanctitatem misse sunt, p(aternitas) vestra intelliget. Quare non putavimus necesse ea p(aternitati) vestre replicare, tantum id scire eam voluimus, quod et nos in posterum cauciores erimus ad credendum verbis aliorum, et, ut nobis p(aternitas) vestra det veniam, sciemus deinceps quantum[h] pollicitacionibus sanctissimi patris nostri communis confidamus. Datum.[698]

[a] Javítva erről: *factum*. [b] Javítva erről: *requisicione*. [c] Ezután kihúzva: *cum nostro dampno sentimus*. [d] Ezután kihúzva: *sepe*. [e] A korrektortól javítva, az eredeti alak olvashatatlan. [f] Ezután kihúzva: *nos*. [g] A korrektortól a sorok közé írva; eredeti olvasat: *allate*. [h] Utána tollhibából még egyszer: *deinceps*.

696 Giovanni d'Aragona (Aragóniai János) bíboroshoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 125. (A szöveg közlése a legrégebbi kiadása [*Epistolae Matthiae* IV. 132.] alapján, ám annak javításával történt).

697 III. (Nagy) István (Ştefan cel Mare) moldvai vajdáról (1457–1504) van szó.

698 Fraknói szerint a levél 1481. ápr. 14-én kelt, amely azonban az általa hivatkozott 18. századi levélkiadásban nincsen benne. Ez utóbbi egyébként Székesfehérvárat adja meg kelethelyként, amelyet Fraknói tévesnek minősített. Kritikája az új kutatási eredmények fényében helytálló. Lásd Horváth: *Itineraria* 113.

203

Ad episcopum Asculanum[699]

Grates dicimus p(aternitati) vestre, quod nos brevium sanctissimi domini nostri, que nuper ad illam misimus, participem fecit et communicavit nobiscum ea, que in mandatis a sua sanctitate accepit. Et primum credimus iam ea, que de facto archiepiscopatus Salczpurgensis p(aternitati) vestre per oratorem nostrum nunciavimus et[a] intimavimus, ad noticiam eius pervenisse, super quo id amplius significare possumus, quod nos compertum habemus illos, qui nuper ad cesarem nomine Salczpurgensis episcopi[700] accesserant, non de illius voluntate, sed ex subordinacione domini Strigoniensis,[701] nomine vasallorum illius ecclesie ad cesarem accessisse. Non tamen dubitet p(aternitas) vestra, quod illorum adventus et oblacio neque ipsi ar(chiepiscopo) Salczbpurgensi neque ecclesie et nobis quitquam officiet, quia nos iam certas provisiones fecimus. Quod si concordari negocia cum cesare non poterunt, et castra archiepiscopatus erepta brevi recuperabuntur, et insuper vasalli cogentur redyre(!) ad obedienciam archiepiscopi supradicti, et id facere, quod nos eis dixerimus faciendum, proinde moveri quitquam de illorum practica non velit. Quantum vero ad factum episcopatus Iauriensis attinet, placet nobis, quod p(aternitas) vestra rem illam movit cum Strigoniensi. Contenti enim sumus, si ipsam ecclesiam acceptare pro cessione tituli ecclesie Strigoniensis volet. Ad hoc, prout sanctissimo domino nostro nos super hoc admonenti scripsimus consentire, verum ut insuper aliquam illi pensionem offeramus, id nequaquam faciemus, quia nullo modo volumus ecclesiam Strigoniensem sibi tributariam facere neque eciam sibi nos facere censuales. Proinde tentet p(aternitas) vestra et extremo studio adhibito experiatur sine mora, si ipse Strigoniensis volet ipsa ecclesia Iauriensi contentari. Quod si volet, nos in complacenciam magis sanctissimi domini nostri, quam alterius cuiuscumque, consentiemus. Si vero recusabit, rescribemus sanctissimo

---

699 Prospero Caffarelli ascoli püspökhöz (1463–1500) szól a levél, lásd a **195**. sz. levélhez írt jegyzetet is. – Kiadása: MKL II. 102. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). Legrégebbi kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 135. – A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

700 Bernhard von Rohr salzburgi érsekről (1466–1482/1487) van szó.

701 Beckensloer János érsekről van szó, aki az oklevél keltének idejében már elhagyta az érsekséget és Magyarországot; 1476 februárjában III. Frigyes császárhoz szökött. (Beke: Beckensloer V. János 216.) A királyi oklevelek méltóságsoraiban továbbra is esztergomi érsek, egészen 1480 januárjáig: *Archontológia* I. 27.

domino nostro per nos non defecisse, quin honestam cum illo concordiam *[74v]* acceptassemus, si voluisset nobiscum bono et honesto hoc medio concordare. Quitquid igitur wlt, faciat p(aternitas) vestra et exprimat citissime, et p(aternitas) vestra reddat nos citissime certiores, quia nos pro decore regni nostri et eciam pro salute nostra ecclesiam Iauriensem diu tenere in s[uspenso] nolumus[702] neque patiemur, ut pastore viduata super hac perplexitate permaneat. C[uret] igitur de hoc nobis quamprimum ultimam mentem prefati Strigoniensis rescribere. Preterea noverit, quod nos acceptis litteris p(aternitatis) vestre et intellectis omnibus, que in eis scribeban[tur], protinus unum cursorem ad Urbem expedivimus, per quem fascem illam nobis missam, [quam] ad s(anctissimum) dominum nostrum et ad nonnullos cardinales scriptam intelleximus, unacum litteris n[ostris], quarum copiam ad p(aternitatem) vestram mittimus, destinavimus, volentes et in hiis et in omnibus, q[uibus] possumus, pro honore sedis apostolice et opinione nostra, quam de p(aternitate) vestra habemus optimam, ei[dem] complacere. De verbis autem speciosis domini Strigoniensis, que in fine litterarum suarum p(aternitas) vestra nobis scribit, respondemus: benivolenciam illam domini Strigoniensis erga nos non alio tendere, nisi quod ipse nunc de novo aliquam de asseccuracione archiepiscopatus Salczpurgensis spem sibi conce[pit], et quia ecclesiam illam assequi posse desperat favore nostro non obtento, querit non dare verba, quibus ipse voti sui compotem se facere posset. Verumtamen id teneat pro inconcusso p(aternitas) vestra, quod quantumvis speciosa de nobis loquatur, nunquam nos ad hoc induc[et], ut ipse in viciniam nostram et ad latus nostrum intrudatur, quia nos nequaquam volumus h[abere] serpentem in gremio neque viperam ad latus nostrum retinere. P(aternitatem) vestram bene etc. Datum.[703]

[a] A sorok közé írva.

[702] Itt feltehetően a győri püspökség üresedésére történik utalás, amely Monoszlói Csupor Demeter halála és Nagylucsei Orbán győri püspökké való kinevezése között állt fenn, 1481-ben: *Archontológia* I. 40.

[703] Ha a győri püspökség „pastore viduata" leírása valóban az 1481. évi üresedésre utal – későbbi üresedés Beckensloernek a salzburgi érsekségért folytatott küzdelmével nem esik egybe –, akkor a levél az említett év nyarán kelhetett.

204

Ad cardinalem Agriensem[704]

Cum intellexissemus supervenisse hiis diebus ad cesarem novum oratorem apostolic[um] reverendum in Christo patrem dominum episcopum Theanensem,[705] eumque ad hoc destinatum, ut n[egocia] illa, que inter nos et cesarem[706] reverendus dominus Asculanus[707] summa fide et prudencia hactenus tractavit, ipse demum sollicitet, non potuimus id factum approbare, sicuti p(aternitas) [vestra] reverendissima ex copiis litterarum nostrarum, quas ad sanctissimum dominum nostrum scripsimus, la[cius] intelliget. Itaque voluimus p(aternitatem) quoque vestram, quam pacis et bone concordie zelatorem s[cimus], admonere, ut sanctitatem domini nostri captato tempore hortare velit et orare, quatenus s[it] contenta bonis respectibus et melioribus causis, prefatum dominum Asculanum id, quod o[ptimo] studio et labore irreprehensibiliter hactenus pro honore sedis apostolice tractavit, usque [in] finem continuare, et non sinat alienam falcem in messem illius apponi, quoniam no[s scimus] esse neminem alium eius condicionis hominem, qui eo fidelius prudenciusque rem illam [conducere] poterit, alioquin superaddito tractatore novo, id esset pocius, ea eciam, que iam tra[ctata] sunt, perturbare, quam aliquid perducere ad effectum. Datum.[708]

---

704 Gabriele Rangone (Veronai Gábor) bíboroshoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 129. (A formuláskönyv szövege alapján). Ugyanakkor Fraknói kiadásában, amelyben a szöveg forrásaként éppen a formuláskönyvre hivakozik, a levél címzése ekként áll: „Mathias rex ad cardinalem Aragonie". A címzést illetően ugyanis a kiadó elfogadta az 1743. évi kiadás (*Epistolae Matthiae* IV. 140.) által közölt címzést, ám ezt nem tüntette fel. Az 1743. évi kiadás forrása e helyütt nem tisztázott, vö. Mikó: Schwandtner 38–39. (20. és 21. jegyzetek). – A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

705 Antonio de Clemente teanói püspök (1472–1495).

706 III. Frigyes német-római császár (1452–1493).

707 Prospero Caffarelli ascoli püspök (1463–1500), személyére lásd a **195**. szövegnél írtakat.

708 Fraknói szerint 1481 áprilisában kelt, ami helytállónak tűnik: Mayer Utószó 989.

205

Credencionalis[709]

Profecturis ad dietam Newrembergensem de nostro mandato reverendo patre domino Io(hanne) electo Waradiensi[710] et magnifico Wenceslao de t.,[711] oratoribus nostris fidelibus dilectis, scientes d(ominacionem) vestram i[nter] dominos et principes sacri Ro(mani) imperii in ipsa dieta affuturam, iniunximus nonnulla seorsum [pro] mutua inter nos et a(miciciam) vestram benivolencia et charitate refferenda, rogantes, ut a(micicia) v[estra] velit ipsis oratoribus nostris in hiis, que nostro nomine relaturi sunt, plenam et indubitatam [fidem] adhibere. Quam etc.

206

[75r] **Ad Romanorum imperatorem**

Serenissimo et excellentissimo principi et domino, domino Maximiliano, divina favente clemencia Romanorum electo imperatori, ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, archiduci Austrie, duci Burgundie, Brabancie et comiti Tyrolis, fratri et consanguineo nostro charissimo. Wladislaus Dei gracia Hungarie et Bohemie etc. rex, salutem ac fraterni amoris prosperorumque successuum incrementum. Pisces electissimum videlicet genus truttarum per maiestatem vestram cesaream nobis muneris loco missos, exposita nobis primum bona et optata maiestatis vestre cesaree valetudine Wolffgangus Brunner[712] nomine eiusdem restituit, quos gratissimo animo ab eadem accepimus, quibus et perlibenter usi sumus, tum propter earum[a] in his nostris partibus raritatem, tum ob gustus mirificam suavitatem habemusque maiestati vestre cesaree ob id

---

709 Kiadása: MKL II. 153. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Első kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 149.

710 Filipec János váradi püspök (1476–1490).

711 Ti. Václav z Boskovic (1420–1482), vö. MKL II. 153. és 163., de a Boskovic név szerepel a levéltöredék 1743. évi kiadásában is: *Epistolae Matthiae* IV. 149. Lásd még Kalous: Boskovice urai 385.

712 Talán azonos azzal a Wolfgang Brunnerrel, aki 1522-ben mint Mária királyné máramarosi ispánja tűnik fel egy oklevélben (*Archontológia* II. 155.), 1523-ban pedig mint kamaragróf (Kammergraf) szerepel. Korábban az innsbrucki udvarban állt szolgálatban, Réthelyi Orsolya szerint mint Stäblmeister jött Mária királynéval az országba: Réthelyi: *Mary of Hungary* 107.

gracias amplissimas gratulati autem sumus plurimum de ipsa maiestatis vestre cesaree desiderata incolumitate perinde ac nostra propria, que scire velit, nos quoque Dei optimi maximi munere unacum serenissimis liberis nostris nepotibus et communibus filiis maiestatis vestre[b] optata item frui sanitate eiusdemque maiestatis vestre bonum et felicem statum per omne tempus sinceris votibus exoptare, sicuti hec lacius nostro nomine idem Wolffgangus maiestati vestre c(esaree) referet, cui fidem prestare velit. Datum Bude, penultima Aprilis.[713]

[a] Utána kihúzva: *hiis*. [b] Utána kihúzva: *bonum et felicem statum*.

207

Ad waywodam Transalpinarum[714]

Spectabilis et magnifice fidelis nobis sincere dilecte! Remisimus hunc nuncium imperatoris Turcorum ad nos missum et cum eodem pariter eciam hunc vestrum hominem, quem ad nos miseratis. Cum quibus una expedivimus et

---

713 A datálásra egyetlen támpont, hogy a levél Miksát mint választott német-római császárt (Romanorum electus imperator) nevezi meg, ezt a címet 1508-tól kezdve viselte: Wiesflecker: Maximilian 423.

714 Kiadása: Veress: *Akták és levelek* 105. (A formuláskönyv alapján.) – Jelen tudásunk szerint a levélben megnevezett Márton aulicus Czobor Mártonnal azonos, aki legalább négy alkalommal volt Ulászló király szultánhoz küldött követe, mégpedig 1492-ben, 1498-ban, 1503-ban és 1513-ban is: Lakatos: Diplomaták II. 292/8. sz., 298/34. sz., 308/61. sz., 328/129. sz. Veress Endre a levelet az utolsó, 1513. évi misszióval kötötte össze, kommentár nélkül. Talán valóban az a legvalószínűbb, jóllehet bizonyíték nincsen rá. Az 1498. évi követségre Czobor nagyobb kísérettel utazott (Lakatos: Diplomaták II. 298/34. sz.); 1503-ban ugyan a szultáni követ éppen azelőtt járt Budán, hogy Czobor maga is a szultánhoz indult, ám abban az esztendőben, úgy tűnik, Nándorfehérváron és Szendrőn keresztül utazott, jóllehet ez sem biztos (Lakatos: Diplomaták II. 308/61. sz., vö. még Mikó: Háború vagy béke 152–153.). 1513-ban a déli határ mentén harcok folytak, ez pedig indokolhatta, hogy Czobor ezúttal nem Nándorfehérváron át, hanem (Erdélyen) és a Havasalföldön keresztül utazott. Arra azonban nincsen adat, hogy ebben az évben a szultán külön követet küldött volna a budai udvarba, így ez az 1513-as datálást gyengíti. – Az 1513. év kacifántos eseményeiről, a követjárásokról és azok vélhető kronológiájáról lásd Fodor – Dávid: Béketárgyalások 201–211.; Lakatos: Diplolaták II. 327–329.; Mikó: Háború vagy béke, kül. 149–157.). – Ha az 1513. évi datálás helytálló, akkor V. Basarab vajdához szólt a levél, ha utóbb mégis az 1503. évi keltezés bizonyulna helyesnek, akkor pedig IV. Radu vajda volt a címzett.

misimus ad eundem imperatorem Turcorum hunc nobilem Martinum aulicum curie nostre cum certis litteris nostris. Rogamus iccirco fidelitatem vestram, ut pro consueta vestra in nos fide et integritate, eundem hominem nostrum commendatum habere et insuper curare velitis, ut ad eundem imperatorem quamprimum salvus et incolumis pervenire et habita istic expedicione tandem unacum priore oratore et sine impedimento ullo redire ad nos possit, in quo nobis gratissimum servicium facietis. Datum.

208

[75v] **Iuspatronatus**

Wladislaus etc. fidelibus nostris honorabilibus capitulo ecclesie Agriensis s(alutem) et g(raciam). Quamvis nos fideli nostro reverendo in Christo patri domino t. super assequendo beneficio aliquo dignitatis in eadem ecclesia litteras gracie nostre expectative alias dederamus, ab eo tamen tempore certis impedimentis assequi illud hucusque non potuit, cum igitur diu iam ecclesie ipsi servivisse et alioquin dignitate huiusmodi episcopali, cui ob tenuitatem proventuum suorum, quos ex solo canonicatu habet satisfacere nequit, fungi dicatur, meritis et virtutibus eiusdem inducti, quibus ipsum predictum esse plane cognovimus. Iuspatronatus nostrum regium, quod in omnibus regni huius nostri ecclesiis habemus, hac sola una vice in eo vobis dandum et conferendum duximus, damusque et conferimus presencium per vigorem, ut dum et quandocumque premitus post harum emanacionem aliquod beneficium dignitatis sew personatus cuiuscumque demptis solummodo preposituris in ipsa ecclesia sive per mortem, sive translacionem aut resignacionem vel aliter qualitercumque de iure et de facto vacare contigerit, extunc nullo alio mandato nostro ad vos superinde expectato, sed solum vigore presencium mediante et premissa auctoritate iurispatronatus nostri vobis, ut prefertur, hac sola vice concessi, de huiusmodi beneficio dignitatis et personatus eidem t. et nemini alteri providere et eidem illud conferre possitis et debeatis, non obstante quibuscumque aliis nostris cuipiam sub quibuscumque formis verborum eciam cum strictioribus clausulis datis vel dandis, quibus omnibus presentibus derogare et presentes preferri volumus. Hoc quoque adiecto, quod si vacante imposterum huiusmodi beneficio dignitatis cuipiam illud per mortem conferemus, talem quoque collacionem et provisionem nostram nullius momenti sew roboris fore esseque posse presentibus decernimus similiter, si cuipiam resignacioni consentiremus neque talem consensum nostrum observari contra continenciam harum[a] nostrarum volumus, itaque fidelitati vestre harum serie strictissime mandamus, aliud iamtandem habere no-

lentes, quatenus dum et quamprimum huiusmodi beneficium dignitatis sew personatus cuiuscumque, demptis dumtaxat, ut prefertur, preposituris vacare in ipsa ecclesia contigerit, extunc statim et incontinenti prefato Akacio[715] vel suo procuratori legittimo eius nomine et nemini alteri de huiusmodi beneficio dignitatis dicti iurispatronatus nostri auctoritate vobis, ut prefertur, hac vice concessi, providere illudque eidem conferre debeatis. Committentes nichilominus venerabili vicario eiusdem ecclesie, cui et nos presentibus mandamus, quatenus ipsum t. ad huiusmodi beneficium dignitatis canonice instituere et confirmare, stallumque eidem in choro ac vocem et locum in capitulo assignare, de cunctis eciam proventibus et emolumentis eisdem beneficii integre eidem respondere et per hos, quorum interierit, responderi facere modis omnibus debeatis et teneantur, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum[b].

[a] Kimaradt: *litterarum*. [b] A *venerabili – Datum* szavak közötti rész a kézirat 76. lapjának rektóján, utólagos korrekció révén olvasható.

209

[76r] **Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t.**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis magistri Petri Zebeny canonico ecclesie Waradiensis,[716] quibus ipsum certorum fidelium nostrorum testimonio preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et benemeritam ad beneficium dignitatis ac personatus cuiuscumque, demptis dumtaxat preposituris in prefata ecclesia Waradiensi primitus post harum emanacionem sive per mortem, sive translacionem aut resignacionem, vel aliter qualitercumque de iure et legittime vacantibus, auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum[a], nominandum et presentan-

715 Feltehetően Hámi Ákost takarja, aki 1493 és 1520 között adatolható kanonokként az egri káptalanban; 1500-ból dékánságára van adat; 1508 és 1520 között egri segédpüspök. Lásd C. Tóth: Egri káptalan 61., 63.

716 Szebeni Péter 1500 és 1507 között adatolható a váradi káptalanban: Kristóf: *Egyházi középréteg* 246. Az oklevél feltehetően ebben az időszakban kelt. További támpontot adhatna, ha ismernénk, hogy ki lehet az oklevélben említett váradi vikárius, e tisztség viselőjére azonban a fenti évekből nem maradt ránk adat: C. Tóth: *Főpapi archontológia* 111–112.

dum, ac de tali beneficio eidem simulcum domo et aliis quibusvis fructibus talis beneficii primitus, ut prefertur, vacaturi, providendum dandumque et conferendum, immo exnunc, prout extunc, dum scilicet vacare contigerit, et extunc, velut exnunc, eligimus, nominamus et presentamus damusque et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis fideli nostro venerabili vicario ecclesie eiusdem Waradiensis in spiritualibus generali harum serie firmiter mandamus, quatenus dum et quamprimum[b] huiusmodi beneficium dignitatis sew personatus cuiuscumque, demptis dumtaxat, ut prefertur, preposituris vacare in ipsa ecclesia contigerit, extunc statim et incontinenti nulloque alio mandato nostro ad vos superinde expectato prefato magistro Petro Zebeny vel suo procuratori legittimo eius nomine et nemini alteri de huiusmodi beneficio dignitatis premissi nostri iurispatronatus, tuaque ordinaria auctoritatibus servatis de iure servandis providere in eoque ipsum canonice instituere et confirmare debeatis et teneamini. Committentes nichilominus honorabilibus dominis de capitulo dicte ecclesie Waradiensis, quibus et nos presentibus committimus, ut ipsi eundem magistrum Petrum et neminem alium ad huiusmodi dignitatem admittere et acceptare, stallumque eidem in choro ac vocem et locum in capitulo cum omni plenitudine iuris canonici assignare, de cunctis eciam proventibus et emolumentis eiusdem beneficii dignitatis integre eidem respondere et per hos, quorum interierit, responderi facere modis omnibus debeant et teneantur locis debitis et temporibus opportunis. Aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *quando*.

210

[76v] Fideli nostro egregio Georgio Thwrzo comiti camerarum nostrarum Crempnicie,[717] s(alutem) et g(raciam). M[andavimus] his diebus per litteras nostras fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Crempniciensis, ut in negocio et causa circumspecti t., concivis eorum, cum altero concive eorum, Iohanne videlicet t., racione certarum hereditatum et aliarum rerum causam ip[sis] concernencium habita novam racionem et calculacionem facerent et celebrarent. Interea, u[t] ipsum t. ad aliquam

717 Bethlenfalvi Thurzó György egyedüliként körmöci kamaraispán 1509 és 1515 között: Soós: Tisztségviselők 102.

solucionem faciendam non astringerent, quas quidem litteras et mandata nostra, ubi idem Henricus prefato iudici de more exhibuisset, idem iudex[a]

[a] A szöveg másolását e ponton befejezték, és a bejegyzést áthúzták.

211

Ad cardinalem Strigoniensem in facto monachorum[718]

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini in montibus sancte Romane ecclesie presbitero cardinali Strigoniensi, ac patriarche Constantinopolitano, summo et secretario[a] cancellario nostro etc., amico et compatri nostro charissimo, salutem ac mutue amicicie et felicitatis augmentum. Fratres minores divi Francisci in hoc regno nostro degentes cum causam eorum, quam plebanus Brassoviensis adversus eos istic apud sedem apostolicam, ut paternitati vestre reverendissime notum est, prosequitur deducere, et in ea finem habere cupiant, supplicarunt nobis, quo in eorum favorem litteras nostras sanctitatem domini nostri dare dignaremur, cui nos pro ea re scripsimus et supplic[avimus], sicuti eadem ex exemplo earundem litterarum clarius cognoscet. Rogamus igitur p(aternitatem) v(estram) reverendissimam, velit sicuti rem et negocium hoc ipsa melius novit ipsis fratribus penes iust[iciam] eorum favere, et quantum equitas patitur, huiusmodi negocium et causam ipsorum [apud] sanctitatem ipsius domini nostri provenire, factura in eo paternitas vestra reverendissima rem pietate dignam, quam feliciter valere optamus. Datum Bude, octavo idus Octobris, anno etc. 1512.

Reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini in Montibus, sancte Romane Ecclesie, presbitero cardinali Strigoniensi ac patriarche Constantinopolitano, summo et secretario cancellario nostro etc., amico et compatri nostro charissimo.[b]

[a] Utána kihúzva: *cardinali Strigoniensi ac.* [b] Az eredeti példány címzése.

212

[77r] **Prefeccio in heredem masculinum**

Nos etc. memorie commendamus etc. Quod nos tum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos pro parte nobili-

718 Vö. **290**., **346**., **347**. sz. is.

um puellarum t. et t. vocatarum, filiarum videlicet fidelis nostri egregii Gasparis t. nostre propterea porrecte maiestati, tum vero pia intencione ad id moti et inducti, ne scilicet ipso Gasparo e seculo sublato ipsas puellas t. temporum in processu sub tectis contingat divagari alienis, easdem puellas t. et t. in universis bonis, possessionibus porcionibusque et quibuslibet iuribus possessionariis dicti t., genitoris ipsorum, ubivis et in quibuscumque comitatibus regni nostri existentibus habitis earundemque pertinenciiis, iuribus scilicet eiusem Gasparis in veros heredes et successores masculinos duximus instituendas, preficiendas et creandas, ac dicta universa bona possessiones porcionesque et quelibet iura possessionaria, simulcum cunctis earundem pertinenciis et utilitatibus, memoratis puellis t. et t. earundemque heredibus et posteritatibus universis in perpetuam hereditatem ascribendam, immo instituimus, preficimus, creamus et ascribimus, salvo iure alieno, harum nostrarum vigore et testimonio etc. Datum.

213

Translacio sede iudiciaria in alium locum[719]

Nos etc. significamus tenore presencium etc., quod in personis fidelium nostrorum universorum nobilium comitatus t. nobis expositum extitit in hunc modum, quod quia a quibusdam temporibus retrolapsis sedes[a] iudiciaria dictorum nobilium comitatus predicti, in eorum medio fieri solita, in oppido nostro t. vocato, quod exnunc apud manus cuiusdam t. existeret, celebrata fuisset, celebrareturque quoad presens, ob hoc tam prefati t. et t. comites ipsorumque vicecomites ibidem pro tempore constituti, quam eciam comes oppidi prefati t., tum loci ipsius fortitudine preminenti, tum vero mutuo auxilio suffulti extra ipsorum velle et placitum nobiles predictos et nonnullos ex eis, immo et iudices nobilium eorundem quosdam captivando, quosdam vero spoliando, rebusque et bonis eorum privando, sed et aliis pluribusque modis manifeste et sine omni lege, immo, contra ipsorum libertatem multipliciter perturbarent impedirentque et dampnificarent, quod in ipsorum gravamen cederet manifestum. Supplicatum igitur extitit maiestati nostre nominibus antefatorum nobilium humiliter, ut eis circa premissa alleviamen opportune providentes dictam sedem iudiciariam ipsorum in alio loco, tam scilicet dictis nobilibus, quam eciam prefatis comitibus communiter decreto[b] celebrandam transferre dignaremur. Unde nos cuius ex

719 Ezzel a mintával csaknem megegyező szöveget közölt Kovachich Márton György egy Mátyás-kori formuláriumból: Kovachich: *Formulae* 547. – A kötetről lásd a **194**. sz. oklevélhez fűzött jegyzetet.

officio suscepti regiminis interest universa et singula, que in nostrorum fidelium subditorum gravamen vergere, videntur debito sublevamine et opportuno moderamine reformare. Tum attentis et consideratis premissis superius nobis expositis, tum ettenim(!) immo *[77v]* potissime cupientes gravamen et turbacionem, quod sew quam prefati nob[iles] previa racione, ut prefertur, dietinus pati asseruntur debito remed[io] et relevamine mediante obviare, eosdem de cetero, pace et eorum libertate, uti frui et gaudere ex certa nostra sciencia et animo deliberate, id graciose duxim[us] annuendum et concedendum, ac plenam super hoc eis tribuentes facultatem presencium [per] vigorem, ut ipsi pretactam sedem ipsorum iudiciariam, diebus modo et ord[ine] inter eos hucusque celebrari solitam, de dicto oppido nostro t. ad unum [alium] communem et ad id competentem locum comitatu in predicto statutum, quem s[cilicet] ipsi nobiles unanimi et pari voluntate ad hoc duxerint eligendum transfe[rre], ac in eodem[c] loco a modo deinceps more hactenus legittime observato cel[ebrare] et celebrari facere valeant atque possint, ex presenti nostra annuencia et concess[ione] speciali. Quocirca vobis, universis[d] fidelibus nostris comitibus v[el] vicecomitibus et iudicibus nobilium antedicti comitatus, tam presentibus, quam futuris presencium noticiam habituris firmissime mandamus, quatenus pro celebracione antedicte sedis iudiciarie de cetero ad pretactum locum per dictos nobiles eligendum sine omni contradiccione accedere, universaque et singula iudicia per vos in eo comitatu hactenus celebrari solita, in eodem loco iuris observato ordine facere uniquique regnicolarum debeatis, nec deinceps ad predictum oppidum t. pro huiusmodi sede iudiciaria celebrandum convenire, aut nobi[les] ipsos ad eundem illac quavis occasione artare et compellere presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *iudiciaria d(ictorum)*. A korrekcióra talán a *iudiciaria* szó nem egyértelmű rövidítési miatt került sor. [b] Kovachich kiadásában helyesen: *de cetero*. [c] A kéziratokban hibásan: *eadem*. [d] Utána kihúzva: *dominis*.

214

[78r] **Ut de fassionibus ipsorum nomine regie maiestatis experiri debeat**

Wladislaus etc. fideli nostro egregio Stephano Henczelffy directori causarum nostrarum[720] s(alutem) et g(raciam). Aliquociens iam civitates nostre parcium[a] superiorum ac eciam nobiles earundem parcium in conspectum nostre maies-

720 Henczelfy István királyi jogügyigazgatóként 1505 és 1515 között tevékenykedett, lásd Bónis: Henczelfi István 10–12. – 1505 tehát a kiadás terminus post quem-je.

tatis venientes in eo nobis conquesti sunt, quod quedam vie inusitate et inconsuete a parte castri Arwa versus Thordosthyn tendentes de novo adinvente et aperte fuissent, per quas currus et merces ac res negociatorum et mercatorum in preiudicium et dampnum ipsarum civitatum et aliorum illorum incolarum earundem parcium deferrentur. Ex adverso vero illustris domina Hedvigis,[721] relicta spectabilis et magnifici condam Stephani comitis et palatini etc.[722] pariterque domini comites Scepusienses, filii eiusdem, sed et comitatus similiter nonnulli easdem vias semper et ab antiquo liberas fuisse, libereque mercatores quoslibet per easdem cum suis rebus progressos esse asserunt. Unde nos volentes super huiusmodi viis certius edoceri, an scilicet de novo aperte sint, aut ab antiquo per eas mercatores libere progressi fuerint, nec ne, ad faciendam superinde inquisicionem plenamque certitudinem habendam, te in persona nostra delegimus et deputavimus deputamusque per presentes. Mandamus fidelitati igitur tue harum serie firmiter, ut ad facies ipsarum viarum accedere, isticque a nobilibus comitatuum Scepusiensibus, de Arwa t. et t., ad quas superinde scripsimus, et aliis eciam alterius condicionis fidedignis hominibus, ad fidem eorum[b] Deo debitam fidelitatemque nobis et sacre corone nostre observandam, quicquid ipsis constat, super ipsis viis certitudo veritatis, an scilicet[c] per eas ab antiquo libere mercatores progressi sunt, nec ne, fideliter inquirere et certitudinaliter experiri debeas, et quicquid superinde cognoveris, id tandem nobis in tuo ad nos reditu fideliter, item et suo modo, prout rem se habere cognoveris, maiestati nostre referre debeas, auctoritate nostra etc. Datum.[723]

[a] A kéziratokban: *parium*. [b] Utána kihúzva: *deb(itam)*. [c] Utána kihúzva: *vie*.

215

Ut deposito iusto terragio iobagiones ipsorum ad terras aliorum dimittant

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus, ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis ac alterius eciam cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus, ubivis in hoc regno nostro constitutis et existentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Significatum est nobis per modum querele pro parte fidelium nostrorum circumspectorum

721 (Piast) Hedvig teschen hercegnő (1469–1521).

722 Az 1499-ben elhunyt Szapolyai István nádorról van szó.

723 Lásd fentebb a Henczelfy István hivatalviselési idejére vonatkozó megjegyzést.

iudicis et iuratorum ceterorum civium civitatis nostre t., qualiter plerique essent ex vobis, qui colonos et iobagiones suos accepta licencia iustoque terragio ipsorum deposito, et iuxta consuetudinem huius regni nostri ad ipsam civitatem nostram moraturos su se transferre volentes, dimittere nollent, *[78v]* sed eosdem violenter et contra consuetudinem huius regni[a] retinerent, ipsosque insuper ob id bonis quoque et rebus eorum privarent, in dampnum et preiudicium ipsorum exponencium manifestum. Unde supplicatum extitit maiestati nostre pro parte ipsorum civium nostrorum, ut ea que de consuetudine et iure regni huius existunt, ipsis abnegari non permittere[mus], cum autem, ut scitis, quivis iobagio et iobagionalis condicionis homo, tam de nostris, quam aliorum quorumcumque bonis liberam ad aliorum bona et expeditam recedendi semper habeat potestatis facultatem. Nolentes in hoc ipsis exponentibus iniuriam fieri[b], mandamus fidelitati vestre harum serie firmissime, quatenus omnes et singulos tales vestros colonos atque iobagiones, qui premisso modo accepta licencia iustoque terragio deposito ac iuxta consuetudinem huius regni ad predictam civitatem nostram moraturi venire voluerint, libere et absque omni impedimento atque dampnificacione ulla semper dimittere et dimitti facere debeatis, nec ipsos quovis pacto retinere presumatis, quoniam alioquin commisimus et presentibus eciam committimus atque auctoritatem et facultatem nostram damus fidelibus nostris comitibus vel vicecomitibus et iudicibus nobilium illorum comitatuum, in quibus forte huius mandati nostri contrarium fieret, ut ipsi statim postquam cum presentibus requisiti fuerint, omnes et singulos remittentes eciam per onera et gravamina in decreto regni nostri superi[nde] expressa ad premissa exequenda arcius cogere et compellere debeant et teneantur, auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa et iusticia mediante. Datum.

[a] Utána kihúzva: *nostri*. [b] Eredeti olvasat, kihúzva: *pati*.

216

Gracia super debitis[724]

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Cassoviensis, ac aliarum eciam quarumcumque civitatum, oppidorum et villarum, cunctis eciam aliis regni nostri iudicibus et iusticiariis, ecclesiastis videlicet et secularibus, ubivis constitutis, presentes visu-

[724] Hasonló minta alapján készült egy okirat egy budai polgár ügyében is, lásd **148**. és **361**. sz.

ris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos compacientes inopie et pauperitati fidelis nostri circumspecti t., concivis eiusdem civitatis nostre Cassoviensis, ad quam idem per hec tempora, per diversa infortunia et rerum suarum[a] detrimento et amissione devenisse dicitur, cum igitur ex eo, tum vero ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos pro parte ipsius maiestati nostre factam, id eidem ex gracia nostra speciali annuendum duximus et concedendum, ut nullus omnino creditorum suorum cuiuscumque status, lingue et condicionis existat, subito et infra unius anni integri revolucionem a data presencium computando ad solucionem huiusmodi debitorum suorum artare sew compellere possit, ita videlicet quod eos subito, ut prefertur, exolvere non sit ast[rictus], cum eisdem tamen postea concordare et ipsos contentos reddere teneatur, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Mandantes fidelitati vestre harum *[79r]* serie firmiter, quatenus a modo tempus infra premissum prefatum t. racione quorumcumque debitorum per ipsum contractorum ad instanciam quorumcumque iudicare vel vestro astare iudicatui compellere, aut ipsum propterea in persona rebusque aut bonis suis quibusvis intra vel extra iudicium impedire, turbare sew dampnificare nusquam et nullo modo presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

[a] Utána a sor fölé beszúrva: *et*.

217

Wladislaus etc.
Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte![725] Ea, que medio hominis vestri nobilis Nicolai Glesan[726] de rumoribus et novitatibus illis, simul eciam de provisione per nos pro defensione illarum parcium vobis facienda nuncciastis, intelleximus. Scitis enim bene, quod pronunc nullas alias gentes

725 Szapolyai János a címzett. Miként ugyanis a **272**. sz. oklevélből kiderül, e Glesan Miklós Szapolyai János familiárisa volt.

726 Glesan Miklós néven ismert a Jagelló-korból egy Pest megyei ülnök (Kubinyi: Köznemesi ülnökök 263.), aki Velikemellékei Glesan Miklós néven kerül elő 1520-ban (*Balassa* 194/537. sz.). Előtte, 1518-ban Pest megye országgyűlési követe: *Archontológia* II. 519. Ő azonban biztosan nem azonos a fenti oklevélben szereplővel, hiszen az még Ulászló regnálása alatt meghalt (lásd a **272**. sz. oklevelet). 1500-ból maradt fenn Klesinci (? de Glesnyecz) Glesan Miklós 325 forint megfizetéséről szóló kötelezvénye: DF 208639. Hogy ő azonos-e az oklevélben szereplő Szapolyai-familiárissal, nem tudom.

habemus, quam hos pedites, quos conduci fecimus. Itaque, prout hic vobiscum loquuti summus, si pedites ipsi ad expedicionem vobis notam necessarii non erunt, ire mox ex eisdem, ut vobis mittemus. Scripsimus eciam per universum regnum, quod quisque gentes suas paratas habeat et teneat, et quicquid provisionis eciam aliunde fieri poterit, vobis et defensioni parcium illarum non deerimus. Interea rogamus, sitis vigiles et quantum magis potestis defensioni parcium[a] earundem incumbatis, ne periculum aliquod incurrant. Datum Bude etc.

[a] Utána kihúzva: *illarum non deerimus*.

218

Ut castrum Therch ad manus domini Waywode remittere debetur

Wladislaus etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti![727] Quemadmodum nuper vestris nunciis, quos ad nos miseratis, et per eos vobis omnibus medio fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Georgii episcopi Quinqueecclesiensis, cancellarii nostri[728] commisimus, ita et presentibus firmiter committimus et mandamus, aliud habere nolentes, quatenus acceptis presentibus, castrum nostrum Therch, quod nunc pre manibus vestris existit, non expectato superinde alio mandato nostro ad manus fidelis nostri spectabilis et magnifici Iohannis perpetui comitis Scepusiensis ac parcium illarum nostrarum Transsilvanarum waywode et comitis Siculorum nostrorum,[729] consequenterque hominis sui per eum ad id deputati, dare et assignare, manusque vestras et vestrorum omnium de eodem penitus excipere et excipi facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis, presentes pro vestra superinde expedicione reservando. Datum Bude.[730]

---

727 Minden bizonnyal Brassó városa a címzett, amelynek II. Ulászló Törcs várát – azt kivévén az erdélyi vajdák kezéből – 1498. január 1-én zálogba adta tíz év időtartamára (DF 247080.), majd ezt 1508-ban megújították, immár huszonöt év időtartamra. (1513. évi átírásban lásd: DF 247117.)

728 Szatmári György pécsi püspökről (1505–1521) és kancellárról (1503–1524) van szó. (*Archontológia* I. 46., 71.)

729 Szapolyai János erdélyi vajdáról (1510–1526) van szó. (*Archontológia* I. 88.)

730 A dátumot az alábbiakban így kísérlem meghatározni. Egyértelmű terminus post quem-ként 1513. máj. 22. adódik, amely napon az uralkodó Brassó város kérésére az 1508. évi zálogszerződés papírra írt oklevelét immáron függőpecséttel megerősítve,

219

Ut rectoratum altaris ipsi t. remittant

[79v] Wladislaus etc. fidelibus nostris reverendo Iohanni Baptiste Bonzagno d(omino), d(omino) ac gubernatori episcopatus ecclesie Agriensis,[731] necnon honorabili capitulo[a] eiusdem ecclesie s(alutem) et g(raciam). Constat vobis, qualiter nos canonicatum quendam alias per mortem condam magistri Iacobi de Mwthina[732] istic in ecclesia vacantem, in quem se quidam Sigismundus de Ferraria[733] contra iura honorabilis magistri t.[734] istic residentis superinde habita intrudi[b] fecerat, eidem magistro Georgio res[titui] per vos commiseramus, qui iam iuribus suis exigentibus ipsum canonicatum conseq[uutus] eciam est. Verum adhuc idem t. rectoratum illum altaris sancte Elizabeth, qui unacum prefato canonicatu vacaverat, adhuc detineret[c] neque ipsi t. remittere hucusque voluisset, quem nos iure suo, quo ad ipsum quoque altare privari nolentes, mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, ut acceptis presentibus non expectato ulteriori mandato nostro predictum magistrum Georgium conca-

pergamenre írta át (DF 247117.) Terminus ante quem-nek magam a zsarnói vereséget veszem (1515 májusa: C. Tóth: Szapolyai törökellenes harcai 106–107.). Ennek a hadjáratnak ugyanis Szapolyai volt a főparancsnoka, lásd uo. 106. – Az erdélyi vajda ázsiója a Dózsa-féle parasztháború leverését követően felívelt, ezt bizonyítják a parasztháború után összeült országgyűlés törvénykönyvének különböző tervezetei. Ezek ugyanis több, kifejezetten Szapolyai Jánosnak egy személyben kedvező határozatokat foglaltak magukban, ám a dekrétum végleges változatából, amelyet csak 1515 nyarán szentesített az uralkodó (Kubinyi: Werbőczy pályafutása 74.), egytől-egyig eltűntek. Minderről bővebben lásd Mikó: Lukács-napi országgyűlés. Ez mással, mint a zsarnói vereséggel, nehezen lenne magyarázható. Mindezek alapján legvalószínűbbnek azt tartom, hogy a fenti oklevél kelte a parasztháború leverése és a zsarnói vereség között eltelt kevesebb mint egy esztendő tartamára tehető. – Nem mondanak ellen a feltevésnek a brassói levéltárban fennmaradt törcsvárra vonatkozó számadások sem: az ezeket fenntartó kódex az 1513. évvel végződik, jóllehet utána még üres lapok állnak a kötetben: *Rechnungen der Stadt Kronstadt* 82–173.

731 Személyéhez lásd a **45**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

732 Az egri káptalan 14–16. századból ismert méltóságviselői között nincs rá adat. Lásd C. Tóth: Egri káptalan.

733 Az egri káptalan 14–16. századból ismert méltóságviselői között nincs rá adat. Lásd C. Tóth: Egri káptalan.

734 Ti. Georgii, lásd lentebb.

nonicum vestrum[735] prescriptis iuribus suis exigentibus in dominium prefati rectoratus altaris intromittere, illum sibi dare et assignare, et eundem in eodem contra quosvis illegitimos impetitores manutenere et defendere modis omnibus debeatis et teneamini auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte attributa et iusticia mediante, secus non facturi. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *ecclesie*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *introduci*. [c] Utána kihúzva: *ip(si)*.

220

Gracia a solvendo homagio malefactorum

Wladislaus etc. fidelibus nostris reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini etc. ac futuro personalis presencie nostre locumtenenti,[736] item spectabilibus et magnificis Emerico de Peren palatino etc., necnon comiti Petro de Bozyn et de Sancto Georgio etc. vestrasque in iudicatu vicesgerentibus, preterea egregiis magistris prothonotariis et s[edis] nostre iudiciarie assessoribus ac comiti vel vicecomitibus et iudicibus nobilium quant[umcumque] comitatuum, cunctis eciam aliis regni nostri iudicibus et iusticiariis, ecclesiasticis videlicet et secularibus, presentibus et futuris, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos cum ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum, nostre propterea factam maiestati, tum vero de benignitate nostra regia, qua delinquentibus veniam et lapsis sublevamen solemus impertiri, venerabili et religioso fratri Gregorio abbati de Somogh[war][737] super illis oneribus sive homagiis quorundam quatuor captivorum, ad quorumquidem homagiorum solucionem nunc idem abbas per comitem parochialem comitatus Simigi[ensis] ex eo cogeretur, quod quum[a] hiis diebus homines et officiales dicti abbatis eosdem captivos tanquam publicos malefactores, qui inter eorum alia maleficie cert[a] dampna eciam in bonis abbacie prefate intulisse dicuntur, in quadam possessione episcopatus ecclesie Wesprimiensis detineri facere per iudicem eiusdem

735 Az egri káptalan 14–16. századból ismert méltóságviselői között nincsen olyan György nevű személy, aki betöltötte volna a Szent Erzsébet-oltár rektorátusát. Lásd C. Tóth: Egri káptalan.

736 A személynöki hivatal tehát üresedésben.

737 Gergely az apáti méltóságot 1510-ben vagy 1511-ben nyerte el, és azt még II. Lajos uralkodása alatt is betöltötte egy ideig. Lásd Sörös Pongrác: *Az elenyészett benczés apátságok*. Budapest, 1912. (A Pannonhalmi Szent Benedek Rend története XII/B). 160–161.

loci voluissent, ex [quo] idem iudex se se ad id non ingessisset, ipsique officiales dicti abbatis per se tand[em] eosdem[b] captivassent, condignaque pena ipsos affecissent, per hocque contra libe[rum] *[80r]* comitatum fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Petri Beryzlo episcopi Wesprimiensis[738] et ecclesie sue prefate excessissent, licet idem abbas in his penitus immunis sit et innocens[c] habeatur, tamen eciam, si utcumque pro reo reputaretur et haberetur, eidem super premissis graciam et misericordiam duximus faciendam speciales, immo facimus presencium per vigorem, decernentes, ne ullo unquam tempore previa racione idem abbas vel successores sui aut ad eos pertinentes per modernum aut eciam futuros comites dicti comitatus Simigiensis ad solucionem homagiorum huiusmodi compelli possint, ita tamen, quod de cetero caveat, ne se aut suos ad iurisdiccionem alterius intromittere presumat, alioquin presens nostra gracia eidem minime videatur suffragari. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps prefatum abbatem Gregorium aut successores suos prefatos ad instanciam dicti comitis parochialis, moderni scilicet aut futuri dicti comitatus Simigiensis previa racione iudicare, vel vestro astare iudicatui compellere, vel ipsum aut bona ecclesie sue propterea turbare, molestare sew dampnificare nullo modo nulloque unquam tempore presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.[739]

[a] Utána kihúzva: *homines*. [b] Javítva erről: *eisdem*. [c] Előtte egy olvashatatlanul áthúzott szó.

221

Ut unum ex ipsis ad inquirendam veritatem mittant

Wladislaus etc. fidelibus nostris comiti vel vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte et in persona fidelis nostri t., qualiter nobilis t. ipsum exponentem his diebus in sede iudiciaria illius comitatus et coram vobis omnibus turpibus verbis et igno-

738 Beriszló Péter a veszprémi püspökséget 1511 novemberétől viselte (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 119.).

739 Az oklevél Gergely apáti méltósága és Beriszló veszprémi püspöksége okán II. Ulászló király utolsó éveire keltezendő, leghamarabb 1511 legvégén íródhatott. További pontosításként számításba vehető, hogy a személynöki hivatal üresedésével 1512 februárja és 1513 márciusa, illetve 1514 májusa és 1515 júniusa között számolhatunk: *Archontológia* I. 75–76.

miniosis honorem suum tangentibus affecisset, unde idem exponens fassionibus et attestacionibus universitatis nobilium eiusdem comitatus, pro sui expurgacione et innocencia summe esset necessarius. Propterea volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus, unum ex vobis, puta iudicem nobilium ad premissa inquirenda transmittere debeatis, qui ab omnibus, quibus incumbit, meram, plenam et omnimodam de premissis sciat, inquirat et experiatur certitudinis veritatem, quam tandem maiestati nostre fideliter rescribatis, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

222

Deputacio mille florenorum pro magnifico Kwrzbak

[80v] Wladislaus etc.

Egregie fidelis nobis dilecte! Quoniam fidelis noster magnificus Sigismundus Kwrzbak,[740] cubicularius noster, nobis summa cum diligencia et fide semper servivit, prout nunc [quoque] promptitudine indefessa sedulum se apud nos exhibens, non parcens eciam quieti sue proprie dies et noctes fideliter servit, nos vero eidem a satis longo iam tempore in sortem huiusmodi suorum serviciorum ob multiplices alias hincinde nostras necessitates solucionem facere nequivimus. Ne igitur idem per nos omnino negligatur ipsorum suorum serviciorum aliqua a nobis racio haberi videatur, exnunc eidem in sortem huiusmodi suorum serviciorum mille florenos per te ex proventibus camere nostre Crempniciensis nostram ad racionem dari deputavimus deputamusque per presentes. Volumus igitur et fidelitati tue harum serie firmiter mandamus,[741] quatenus huiusmodi mille florenos prefato Sigismundo Kwrzbakh ex ipsis proventibus camere nostre ad racionem, ut prefertur, nostram integre reddere et persolvere debeas, quod si iuxta tenorem inscripcionis nostre tibi super ipsis cameris facte, nobis per te pro anno iam instanti satisfactum esset. Nichilominus volumus, ut eciam ad racionem alterius tandem subsequentis anni integre eidem hanc

740 Sigmund Kurzbach hosszú időn keresztül kimutatható Ulászló király szolgálatában, feltehetően 1513-ban hunyt el. (Az adatokat lásd „A magyar királyi udvar személyi összetétele a Mátyás- és a Jagelló-korban [1458–1526] című NKFI K 134690 sz. projekt munkaanyagában; Neumann Tibor és Péterfi Bence anyaggyűjtése).

741 A körmöci kamaraispánhoz szól a parancs. Ulászló-kori archontológiájukat lásd Soós: Tisztségviselők 102. Mivel Kurzbach szolgálata gyakorlatilag Ulászló egész uralkodását átfedi (lásd az előbbi jegyzetet), nem tudom, az uralkodó melyik ispánhoz intézte a mandatumot.

summam persolvere debeas, et aliud nullo modo facere presumas, presentes pro tua superinde expedicione reservando. Datum.

223

Ut bona illorum, qui presens subsidium de bonis suis non extradederunt, occupare debeant

Wladislaus, fidelibus nostris egregio Georgio Turzo comiti[742] eiusdemque vicecomitibus et iudicibus nobilium comitatus Zoliensis s(alutem) et g(raciam). Crebro iam mandavimus universitati nobilium comitatus istius Zoliensis, ut de omnibus ipsorum bonis et possessionibus tam lucrum cam[ere] nostre, quam eciam subsidium castrorum finitimorum ad inevitabiles et maximas necessitates eorundem sublevandas ordinatum extradarent. Quibus quum postremo seriosius mandassemus, significarunt tandem nobis per litteras eorum se se pro debi[to] eorum obedientes semper fuisse et esse subsidiumque huiusmodi de omnium et singulorum bonis et possessionibus iam extradatum esse, preter bona egregiorum Francisci Doczy et Damiani de Naghlwche,[743] qui omnino de eorum bonis minime extradare vellent, sed pertinacia quadam ducti pro se ipsis reservassent, non considerantes pericula et apertas necessitates castrorum finitimorum, ad quorum provisionem subsidium ipsum ordinatum est, sed nec eciam fidem et promissionem ipsorum advertentes. Nos itaque in hoc iuxta ordinacionem regnicolarum nostrorum nemini parcere volentes, mandamus fidelitati vestre harum serie firmissime, quatenus acceptis presentibus prefatos t. et t., ex superabundanti amoneatis et *[81r]* requiratis, ut ipsi et lucrum camere nostre et subsidium prefatum de bonis eorum ad instar aliorum, de quorum bonis iam extradatum est, extradare et manibus thezaurariorum regni administrare debeant. Qui si adhuc in hoc difficultatem facere attentarent, extunc volumus et vobis committimus, ut universa bona ipsorum tanquam fidefragorum et promissionis ipsorum immemorum pro nostra maiestate occupare, et tamdiu tenere et conservare debeatis, donec aliud a nobis habueritis in mandatis, auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte plenarie attributa mediante, secus non facturi. Datum.

---

742 Zólyomi ispán 1501 és 1515 között: *Archontológia* II. 385.

743 Nagylucsei Dóczy Ferencet például 1513-ban megvádolták azzal, hogy nem fizette meg „a végvárak adóját" („subsidium castrorum nostrorum finitimorum" – Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 590.). Ettől függetlenül az oklevél sajnos más évben is kelhetett Thurzó György ispánsága idejében.

224

Preceptoria maxima et optima

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti![744] Quoniam nos illas universas res et mercimonia quorundam civium et incolarum de Broda Hungaricali, cum quibus iidem non observato loco deposicionis vestre contra privilegia vestra per nos vobis concessa, citra eandem[a] civitatem nostram progressi fuerant, et quas vos ob id protunc penes huiusmodi privilegia vestra abstulisse intelligimus, ex quo capitaneus marchionatus nostri Moravie in ipsa provincia Moravie huiusmodi privilegia vobis concessa nondum proclamari fecit, et ipsi incole de Broda ex ignorancia eorum in hoc recesserunt, hac una vice eisdem integre per vos restituendas decrevimus decernimusque per presentes, mandantes fidelitati vestre harum serie firmiter, ut huiusmodi res et mercancias dictorum de Broda per vos, ut prefertur, ablatas eisdem hac vice integre et sine ulla difficultate reddere et restituere debeatis, et eas previa ex causa prima[b] ista facie non dampnificetis, nec aliud in hoc ullo modo facere audeatis. Datum.

Ad Tirnavienses.[c]

[a] Tévedésből kétszer leírva, az elsőt kihúzták. [b] Így, talán *previa* helyett. [c] Eredetileg a fogalmazvány címzése lehetett.

225

Ut ante iuris cognicionem bona t. depredari non permittant

Fideli nostro magnifico Stephano de Bathor comiti Themesiensi et generali capitaneo parcium regni nostri Inferiorum s(alutem) et g(raciam). Significavit nobis illustris princeps dominus Georgius marchio Brandemburgensis etc., affinis et consanguineus nostrer charissimus, quod quum superiori tempore quidam nobiles Benedictus et Clemens Hwsar a quodam iobagione ipsius domini marchionis in pertinencia castri sui Gywla vocati residente certam gregem porcorum absque ullo processu iudicio potenciaque mediante abegissent et abstulissent, tunc castellanus eiusdem castri Gywla[745] intellecta violencia ipsa per

744 Nagyszombat városához szól a levél, lásd a szöveg végére másolt feljegyzést.

745 1509 márciusától Gerlai Ábrámfy Péter a gyulai várnagy (Veress: *Gyula város oklevéltára* 51.), előtte 1508 októberéből még Sálfi Simon várnagyságára van adat (uo. 48.). Brandenburgi Gyula várát és uradalmát felesége: Frangepán Beatrix halála után szerezte meg, az erről szóló királyi adománylevél 1510. márc. 22-én kelt (uo. 56.), ezt

ipsos Benedictum et Clementem facta, certos ex suis hominibus ad persequendi ipsos aufferendum ab eis, porcos prefatos, misisset, qui quum huiusmodi res ablatas[a] referre et reportare conati fuissent, iidem Benedictus et Clemens suique omnes resistenciam in hoc facientes, tandem manus inter se se conservissent, prelium in eo loco committentes, in quo duo homines ipsorum *[81v]* Benedicti et Clementis occisi et interempti essent. Nunc igitur iidem Benedictus et Clemens ad ulciscendi premissa eciam affines et consanguineos eorum et alios, quos ascire ip[sis] potuerunt, concitasse, velleque bona ipsius domini marchionis depredari et dampnific[ari], cum tamen idem dominus marchio ex parte suorum sufficiens ius et iusticiam admi[nistratum] se offert. Itaque nolentes ipsa[b] bona ipsius domini marchionis indebite dampnificari[c], mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus prefatum dominum marchionem consequenterque prefata bona colonosque ac iobagiones eiusdem ab huiusmodi impetu et violencia ac a[d] depredacione indebita prefatorum nobilium, sed et aliorum quorumcumque n[ostra] regia in persona et auctoritate presentibus vobis in hac parte plenarie attributa mediante tueri, protegere et defendere debeatis. Paratus autem est idem dominus marchio, ut prefertur, omnibus iure mediante respondere, et ex parte suorum eciam omnimodam iusticiam et equit[atem] atque condignam eciam satisfaccionem impendere, aliud igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.[746]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *res ablatas] porcos prefatos*. [b] Javítva erről: *ipsam*. [c] A kéziratban: *dampnificarit(!)*. [d] A sorok közé írva.

226

Ut signatura in libro regio in litteris regie maiestatis transsumpmantur

Nos etc. memorie commendamus etc., quod fidelis noster egregius t. nostram veniens in presenciam exponere nobis curavit in hunc modum, qualiter ipse signatura illa, que super collacione bonorum nobilis t. in comitatu t. habitorum per nos eidem t. hic Bude facta, in registro sive libro nostro regio posita

követően új várnagyot nevezett ki, mégpedig Szilasi Balázst (uo. 59.). 1515-ben már Horvát Péter szerepel várnagyként (uo. 63.).

746 Egyelőre csak egy terminus post quem-et lehet megjelölni 1510/1511-ben, amikor is Báthory István elnyerte a temesi ispáni és az azzal együtt járó főkapitányi méltóságot: *Archontológia* I. 124–125.

et conscripta esset, pro iurium suorum cautela plurimum indigeret, supplicans maiestati nostre idem t., ut huiusmodi signaturam in predicto registro nostro perquirere, illaque in transsumpto litterarum nostrarum eidem dare et concedere dignaremur. Cuius quidem signature tenor talis est: Anno Domini millesimo etc. Harum nostrarum etc. Quam quidem signaturam nos de verbo ad verbum sine diminucione et augmento aliquali transscribi et transsumpmi, presentibus litteris nostris inseri et inscribi facientes, eidem t. iusticia communi suadente duximus concedendam, iurium suorum ad cautelam, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum. Regnorum nostrorum Hungarie etc.[747]

227

[82r] **Arenga confirmacionis**[748]

Wladislaus etc. omnibus Christifidelibus presentes visuris salutem in omnium salvatore. Quum ineffabilis semperque permanens summi katholicos Dei providencia principes in eum maxime finem populo suo preesse disposuerit atque voluerit, ut ea, que ad laudem ipsius et ecclesie sue sancte incrementum spectant, singulari semper cura atque studio amplectantur, foveantur et conservent, sane maiores et predecessores nostri incliti et sanctissimi reges Hungarie, hec ipsa pio quodam et memorabili studio secum revolventes religiosa liberalitate ecclesias Dei prosequuti sunt, et eorum circa cultum divinum propensissimam affeccionem largifluis muneribus testatam reliquerunt, quorum nos vestigiis sanctis inniti volentes, quo eorum salutifere disposiciones perpetuo stabiles et fixe permaneant et ecclesie Dei cultu suo magis magisque per hoc exornentur, eas novo privilegiorum patrocinio confirmare nobis placuit, proinde ad universorum tam presencium, quam futurorum noticiam harum serie volumus pervenire, quod fidelis noster reverendus t. exhibuit et presentavit coram nobis quasdam litteras serenissmi t., predecessoris nostri, felicis recordacionis, in pargameno privilegialiter confectas etc.

---

747 A középkori királyi könyvekről több írás is született a közelmúltban: Horváth: Mátyás király könyvei.; Mikó: Királyi könyvek. A régebbi releváns irodalmat lásd e munkák jegyzeteiben.

748 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **85**. sz. alatt.

228

Arma Iohannis Podmaniczky[749]

Nos etc. Ad perpetuam rei memoriam volumus pervenire, quod cum nil apcius, nichilve accommodius ad retinendam amplitudinem imperiumque propagandum constitui posse veterum omnium sapientum et gravium virorum iudicio traditum sit, quam si principes et reges in eos, qui reliquis virtute atque industria prestant, se se munificos ac liberales exhibeant et quos vere laudis sectatores clarissimorumque facinorum emulos intuentur, hos mirificis glorie titulis claros et insignes reddant, non minoris esse ducentes gloriosum aliquem et celebrem ex preclare gestis facere, quam si se ipsos eisdem artibus alcius eveherent. Horum nos preceptis[a] vestigiisque in his perinde, ut in aliis preclaris rebus insistere cupientes, quos veris laudibus et ingenuis moribus atque splendidissimo[b] illustrium virtutum ornatu[c] preditos cognoscimus, hos nimirum, ne premio suo virtus fraudata videatur, ad splendidioris nominis decus educere studemus. Eo enim lacius nominis nostri splendorem diffundere videbimur, quo in plures benemeritos et laudedignos benefici deprehendimur, nam tanto clarius liberalitatis gloria fulget, quanto munificencie dona lacius patenciusque extenduntur. Hec enim remunerandi racio, ut regni decus magis magisque apud exteros propagat et subditos ad res egregias obeundas his propositis *[82v]* premiis acrius vehemenciusque inflammat. Iccirco animo sepe diwque revolve[ntes] sedula et fidelia servicia, que nobilis Iohannes de Podmanyn cubiculario[rum] nostrorum regalium magister per tot continuos annos a primo usque huius nostri regni Hungarie exordio in variis ac difficilibus rebus nobis exhibuit n[ullis] neque rebus neque persona(!) suis parcendo in omni fortune casu nobis adhesi[t] et omnia adversa pro nobis et penes fidem ac integritatem suam magno semper animo subire non dubitavit, maxime vero dum civilibus discordiis omnia in hoc regno nostro fluctuarent et armis hostilibus regnum undique circumson[aret] idem nostros ductus nostraque auspicia secutus cum plerisque equitibus, quos propriis opibus alebat partes

749 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 327. (A formuláskönyv alapján.); Podmaniczky oklt. II. xxxii. (Schiller nyomán). A 82. oldal verzóján, a gerinc mellett a fotókról olvashatatlan szövegrészeket Schiller kiadásából pótoltam, amelyet ellenőriztem a stockholmi példányban is. – A címerleírás kiadása, kommentárral: Décsényi: Címeres-levelek 58. (A formuláskönyv alapján.) – További másolataira lásd Mikó: Címeres-levelek 270/26. sz.

nostras strennue viriliterque tutatus est. Cuius postea[d] virtu[tis] fideique[e] esse[f] in dies magis ac magis[g] spectacior videbatur[h]. Cum[i] ecclesie Zagrabiensis, que tunc presule erat viduata, moderamen commisissemus, non modo in ipsius episcopatus bonorumque suorum fideli conservacione et tuicione preclare se ac optime gessit,[750] verum eciam castro nostro Iaycza, quod sepius ingenti periculo laborabat, sepius magne saluti fuit. Nam cum illud aliquociens victualium inopia premeretur et Turci ingenti manu omnem commeatum intercipere conarentur, resque ob hoc[j] in discrimen esset adducta, ipse Iohannes animadvertens non parvum periculum imminere strennue ac celeriter exiguo licet equitatu adiutus tantum oppidanis rerum ad victum necessarium invexit, ut omnis obsidionis timor penitus tolle[retur].[751] Hoc ubi et alia, quam plura egregie sapienterque ab ipso suscepta ac gesta comperimus, eundem in nostrum domesticum contubernalem et cubicularium accivimus, nostri scilicet corporis curam sui fidei et probitati concedentes. In quo qui[dem] munere ita se gessit et eo studio, industria, solercia, integritate nobis inservivit, ut suis meritis exigentibus ad alciora provehi meruerit. Quapropter eum ceteris nostris cubiculariis prefectum magistrumque preposuimus,[752] quo quidem magistratu in hunc presentem diem cum ingenti sua laude perfung[itur] adeoque nos sedulitate serviciorum suorum quottidie devincit, ut ad eum ornandum et clarioribus titulis strennuateque insigniori cumulaci[us] et splendidius illustrandum singularem curam habere cogamur. Quamvis itaque eciam alioquin ex clara et insigni prosapia sit oriundus, tamen ampliori ipsum titulo et nomine statuimus honestandum, cum presertim non modo a fidelium serviciorum sedulitate, verum eciam a maximarum virtu[tum] cultu, animorum dexteritate, a rerum gerendarum prudencia, a reliqui[s] denique corporis animique dotibus nostre celsitudini meruerit commendari. Decrevimus itaque et constituimus ipsum ordini numeroque baronum adiicere et annectere, quo ad cetera virtutum et probitatis officia persequenda habi[lior] et prompcior reddatur. Animo igitur deliberato nostraque ad hec certa[k] accedente voluntate et sciencia prefatum Iohannem eiusque

750 Az üresedés, amelyre itt utalás történik, 1499 májusa és 1500 áprilisa között adatolható: *Archontológia* I. 56.

751 Jajcai tevékenységét nem tudtam konkrét évszámhoz vagy évszámokhoz kötni. A jajcai báni hivatalhoz nem kapcsolódott ismert funkciója (*Archontológia* I. 141–143.), és releváns adatot a Jajcai okmánytárban sem találtam (Thallóczy: *Jajcza*).

752 Erre az első adat 1503 májusából ismert: *Archontológia* I. 120.

filium t.,[753] quinimo serviciorum ipsius contemplacione eciam suos fratres, videlicet t. et t. prolemque horum omnium rite et legittime aut iam natam, aut in pos[terum] *[83r]* nascituram de regie nostre potestatis plenitudine, de consensu et beneplacita voluntate illustrissime domine Anne regine, consortis nostre charissime prelatorumque et baronum nostrorum huius regni consilio in barones nominamus, eligimus et creamus cetuique baronum asscribimus et annumeramus et in evidencius signum huius nostre erga ipsum Iohannem eiusque filium fratresque suos pretactos gracie et benivolencie eidem Iohanni filioque ac fratribus suis predictis hec armorum insignia, que in parte nostra avita et paterna arma existunt, scutum scilicet aurei coloris, in cuius medio aquila alba capite superne porrecto, alis expansis ac corpore in longum producto[l] collocatur, os ita apertum gerens, ut ex rostro patulo et hyante lingua lacius exorta aliquid lambere et quasi auras captare videatur, pedibus autem ad terram demissis et unguibus curvis et adnutis, quasi vestigio nititur et stantis atque erecti corporis pre se fert imaginem, que cum tota lacteo colore niteat, stolla tamen aurea inter utrasque alas interiecta pectus undique in modum fascie circumligat. Cui quidem clipeo galea imminet, ex cuius vertice ala suis fulcita coloribus consurgit, deindeque mixti flores tamquam flato violenciori agitati hincinde circumfunduntur, prout et quemadmodum eodem in capite sive principio presenciarum litterarum nostrarum pictoris ingeniosa manus lucidius[m] depinxit et effigavit. Animo item deliberato et ex certa nostre maiestatis sciencia duximus dandum et concedendum eaque arma nostra ex superabundanti nostra erga eos gracia communicanda decernentes per expressum et annuentes, ut ipse Iohannes ac filius et fratres sui prefati universique ipsorum heredes et tota posteritas legitima ab hiis ipsis progressa et prorogata hiis armis et insignibus libere ac publice pro ipsorum arbitrio in bellis, duellis, hastiludiis, torneamentis, banderiis ceterisque omnibus exerciciis militaribus et actibus ioco vel serie ineundis, in sigillis eciam signis, anulis, papilionibus, foribus, monumentis ac aliis omnibus rebus et accionibus consuetis, uti semper et frui possint, addiicientes insuper et annuentes, ut iidem Iohannes ac filius et fratres sui prenominati ipsorumque universa posteritas liberum cere rwbee ad hec insignia exprimenda usum et facultatem habeant, unacum ceteris privilegiis, honoribus, libertatibus, immunitatibus quibuscumque alie paris ordinis persone in regno nostro Hungarie utuntur, fruuntur et gaudent, quolibet de iure aut consuetudine, immo creamus, ascribimus damusque, concedimus et

753 Itt fiára, Lászlóra történik utalás, aki 1505-ben meghalt: Podmaniczky oklt. II. xxxviii.

annuimus harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo, ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[754]

[a] Utána kihúzva: *et vestigiis*. [b] Előtte kihúzva: *splendidiss*. [c] A sorok közé írva. [d] A sorok közé írva. [e] A margóra illetve a sorok közé írva. Egy szó vagy annak kezdete ugyanitt olvashatatlanul áthúzva. [f] A sorok közé írva. Egy szó vagy annak kezdete ugyanitt olvashatatlanul áthúzva. [g] Ezután kihúzva: *esset*. [h] A sorok közé írva. [i] A sorok közé írva, az eredeti, kihúzott olvasat: *deinde*. [j] Utána kihúzva: *idem*. [k] A sorok közé írva. Utána kihúzva: *acceden[te?]*. [l] Kihúzva az eredeti olvasat: *protenso*. [m] Kihúzva az eredeti olvasat: *lucidiora*.

229

[83v] **Arma Emerici de Peren palatini**[755]

Nos Wladislaus etc. ad perpetuam rei memoriam volumus pervenire etc. Summus ille quidem rerum omnium opifex ac conditor Deus, qui genus humanum vario multiplicique grandium et ordinum discrimen seiunxit, hoc precipue regibus ac principibus, veluti proprium et peculiare munus esse voluit, ut subditorum commodis atque incremento assidua cura perennique studio invigilarent, et omnes conatus omnemque potenciam ad illorum dignitatem, qui reliquis presertim virtute ac sanguine prestant, augendam illustrandamque converterent. Cum n[ostro] scilicet apcius nichilve accomodacius ad retinendam amplitudinem imperiumque propag[andum] constitui posse videatur, quam si hii, quibus regnorum habene moderaminaque committuntur, in quamplurimos, eosdemque de rebus humanis, quam optime meritos liberalitatis et munificencie partes exerceant, quosque vere laudis sectatores et claris-

754 Az oklevél keltét a következőképp határozhatjuk meg. A terminus post quem-et kamarásmesteri említése jelöli ki (1503 májusa), a lehetséges legkésőbbi időpontot pedig Anna királyné halála (1506. júl. 26.). Ugyanerre jutott Lukinich is: Podmaniczky oklt. II. xxxv. – Ennél azonban az utóbbi dátum talán közel egy évvel korábbra tolható, ha ugyanis az oklevélben szereplő, egyes számban említett fiú Lászlóval azonosítható, ő 1504. okt. 11. és 1505 október 25. között meghalt (Podmaniczky oklt. I. 462.). János másik ismert fia, Ferenc Ádám nem szerepelhet az oklevélben, hiszen ő 1513 végén vagy 1514 elején született (Podmaniczky oklt. II. xl.), évekkel Anna királyné halála után.

755 A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

simorum facinorum cumulos intuentur, hos mirificis glorie titulis c[laros] et insignes reddant, nec obscurioris fame et laudis omnis conspicue inducendum alium quempiam gloriosum ex preclare gestis ac celebrum fa[cere], quam se ipsum eisdem illis actibus alcuis solennis evehere. Que nos quidem an[imo] sepius evolventes, nihil prius, nec antiqius habemus, quam quos veros laudibus et ingenuis moribus atque ornatissimo pulcherrimarum virtutum agmine preditos esse dignoscimus, hos nimirum (ne suo premio fr[audet] virtus) ad eminencioris fastigii culmen educere. Quandoquidem eo lacius nominis splendorem diffundere videbimur, quo ad plures, hoc ipso deco[re] dignissimos, nostra beneficencia emanabit. Nam tanto clarius liberalit[atis] fulgor elucescit, quanto eius insignia lacius patenciusque extenduntur. Hec quippe remunerandi racio et regium decus magis magisque ad ceteros propagat, et subditos ad res egregias obeundas, his quasi premiis propositis, acrius vehemenciusque inflamant. Iccirco multum diuque frequenti cogitacione agitantes, fidelem nostrum spectabilem et magnificum Emericum de Peren etc. ea in nos semper fide diligencia sedulitateque fuisse, ut cum optimo quoque in hiis omnibus, que ad nostram regnique nostri dignitatem attinet, facile certaverit, nullique in nostris negociis et impigre subeundis et strennue pertractandis et exacte prosequendis inferior apparuerit. Animadvertentes denique non modo egregiam et splendidissimam prosapiam eiusdem domini palatini, que non in exigua quadam augustane regione insignis, sed in universa pene Ewrope, non belli minus, quam pacis artibus cognita, huicque denique regno duri[s] sepe ac dubiis temporibus presidio et tutele fuit, verum eciam prestantem, ut prefertur, fidem, fidelitatem et gratissima eiusdem obsequia, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre, cum magna nostra et regni ipsius utilitate magno semper [studuit] et indefesso adeoque sua insita virtute cumulatissimis meritis excellens *[84r]* semper studuit, ut vel hunc splendissimum et in hoc regno nostro eminentissimum palatinatus honorem atque magistratum omnium consonis suffragiis a nobis fuerit assecutus. Quo igitur tam insignis et generosa ipsius domus vel nostra tempestate hoc incorrupto fidei ac meritorum suorum monumento illustrior reddatur, et Emericus ipse posterique sui ad eam ornandam nomenque et gloriam eiusdem augmentanda, quo nichil certe potest, esse preclarius acrius intendant animum nobisque et successoribus nostris regibus Hungarie, tanto ampliora servicia exhibere studeant, quanto uberiori gracia et honore conspexerint se esse a regio culmine prosequutos, honorem predicti comitatus Abawyw(ariensis), sicuti per alias litteras nostras, ita eciam presentibus eidem Emerico comiti et palatino suisque heredibus et posteritatibus universis cum certa ac speciali mentis et deliberacionis nostre expressione

perpetuo duximus conferendum,[756] decernentes, quod idem Emericus de Peren suique heredes et successores universi eiuscemodi honorem comitatus perpetuo deinceps tenere et conservare, ac illo eiusdemque titulo instar aliorum perpetuorum comitum huius regni uti, frui et gaudere possint et valeant.[757]

230

Donacio honoris comitatus Abawywariensis[758]

Wladislaus etc. ad perpetuam rei memoriam. Cum omnibus, qui in summo rerum moderandarum fastigio collocati principem vitam ducunt, proprium et peculiare munus esse idque ad famam gloriamque illustrandam momenti plurimum afferre consueverit, ut in universos, qui eorum dicioni subsunt, sese quam munificos et per benignos prebeant, illos vero cumulacioribus honorum magistratuumque insignibus extollat, qui non modo maiorum suorum stematibus et sanguinis splendore nituntur, verum eciam industria, studio, fide denique et integritate ita meruerunt, ut omni favore graciaque regia iure optimo, quam dignissimi censeantur. Eo enim beneficii conferendi genere, tum maxime cuiusque principis splendor lacius patet diffusiusque in dies propagatur, subditorumque animi, ut eadem consequantur[a], erecti ad obsequia propensius obeunda magis ac magis inflamantur. Sane igitur animadvertentes non modo egregiam et splendidissimam prosapiam de hoc regno semper optime meritam, verum eciam preclaram et intemeratam fidem, fidelitatem ac gratissima obsequia fidelis nostri magnifici Emerici de Peren, dapiferorum nostrorum regalium magistri ac Abawywariensis comitis, que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone, et deinde maiestati nostre a primordio regiminis nostri cum magna nostra et regni nostri utilitate magno semper et indefesso animo exhibuit et impendit, quibusque se dignissimum quavis nostra clemencia et liberalitate reddidit, quo igitur tam insignis et nobilis ipsius domus vel nostra tempestate hoc incorrupto fidei et meritorum suorum monu-

---

756 Lásd a **20**. és **230**. sz. oklevelet.

757 Az oklevél vélhető kelte 1502. júl. 6. u.–1505 közé esik. A datáláshoz támpontot az ad, hogy az oklevél már tud arról, hogy Perényi Imre és utódai elnyerték Abaúj megye örökös ispánságát. Ez utóbbi diploma keltezése azonban bizonytalan, lásd a **20**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet. (Az örökös adományt két példányban is bemásolták a formuláskönyvbe, a második példányt lásd alább **230**. sz.).

758 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 320. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer is bemásolták a kódexbe, lásd még a **20**. sz. alatt.

mento illustrior reddatur et Emericus ipse posterique sui ad eam ornandam, nomenque et *[84v]* gloriam eiusdem augmentandam, quo nichil certe potest esse preclarius, acrius intendant animum, nobisque et successoribus nostris regibus Hungarie tanto ampliora servicia exhibere studeant, quanto uberiori gracia et honore conspexerint se esse a regio culmine prosequutos, honorem comitatus predicti Abawywariensis, quem nos eidem Emerico Pereny durante primum tantummodo beneplacito nostro et deinde infra eius vitam benivole contuleramus, quemque idem eciam modo a nobis tenet et habet, exnunc iam eidem Emerico sed et heredibus et posteritatibus ipsius universis perpetuo et irrevocabiliter simulcum omnibus suis iurisdicionibus atque proventibus dandum et conferendum duximus. Decernentes, quod idem Emericus t. suique prefati heredes et successores universi eiuscemodi honorem comitatus perpetuo deinceps tenere et conservare, ac illo eiusdemque titulo instar aliorum perpetuorum comitum huius regni uti, frui et gaudere possint et valeant. Ita vidalicet, quod ipse Emericus heredesque sui nobis successoribusque nostris universis pro eorum debito in omnibus obedientes, ac fideles sese prestare diligenterque et fideliter omnia mandata nostra exequi, ac ea, que in hoc sui officii sunt bono modo semper exercere debeant et teneantur, immo damus et conferimus decernimusque presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus predicti comitatus Abawywariensis presentibus et futuris presentes visuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps perpetuis semper successivis temporibus prefatum Emericum Pereny heredesque et successores eiusdem universos pro vestrtis veris et perpetuis comitibus tenere et recognoscere, ac ad eos tanquam veros perpetuosque comites vestros audire et attendere, iudicioque et iurisdicioni eorundem stare et parere, ipsisque et consequenter vicecomitibus eorum, quos scilicet iidem vestri in medium locaverint, in omnibus licitis et consuetis obedire semper et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere presumatis. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum.[759]

[a] Javítva erről: *persequantur*.

759 A datálásra vonatkozóan lásd a **20**. sz. oklevél datálásához illesztett jegyzetet.

231

Annuencia sigillacionis cere rubee[760]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos, qui subditos nostros maxime autem benemeritos et eos, qui[a] ceteris virtute atque industria prestant, quam munificos perbenignosque nos ostendere proprium ac peculiare munus nobis ducimus idque ad famam et gloriam nostram illustrandam plurimum accedere arbitramur. Attendentes debitaque consideracione pensantes preclara fidem et gratissima obsequiorum merita fidelis nostri magnifici Gabrielis de Peren, cubiculariorum nostrorum magistri,[761] que idem nobis et regno nostro summo studio animique constancia exhibuit, nam tametsi domus et familia illa, de qua originem traxit, ab antiquo splendida in hocque regno nominatissima *[85r]* fuerit et percelebris, ipse tamen Gabriel Pereny non contentus maiorum suorum gloria genus suum magnificum virtutibus semper eximiis contendit decorare ac exornare, quibus graciam munificenciamque nostram regiam sibi mirifice conciliavit accumulavitque, ex quibus vel hoc generaliter presentibus inseruisse satis arbitrati summus(!), quod ipse ab inicio ingressus ad hoc regnum nostrum nos et curiam nostram secutus in cunctis rebus nostris regni fidei sue commisis, presertim vero certis legacionibus interdum non sine grandi fatiga ac incommoditate obivit, fidelitatemque, prudenciam simul et diligenciam non a nobis modo, verum et aliis omnibus facile per se tulisse est visus. Pretermittimus eius prudentissimum consilium, quo interdum apud nos in rebus nostris utens, non parvam sibi apud nos laudem perpererit. Nec unquam pretermisit sibi per nos sive in nostris privatis sive regni nostri publicis rebus iniunctum atque commissum, quod non fidelissime ac ex nostra sentencia fuisset executus. Ut igitur nos quoque eius meritis aliquantisper respondisse videamur, utque ipse eiuscemodi suorum apud nos meritorum memoria merito letari possit, eidem Gabrieli Pereny ac magnifico Stephano similiter Pereny,[762] fratri[b] eiusdem carnali, id de mera liberalitatis nostre munificencia duximus annuendum et concedendum annuimusque et concedimus per presentes, ut ipsi eorumque heredes et posteritates universe a modo perpetuis temporibus successivis, quoad sigilla cera rubea instar aliorum tali cera in sigillis utencium uti et frui possint literisque eorum, quas cum ipsorum signo et armis cum cera

760 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 324. (A formuláskönyv szövege alapján).

761 1502 és 1515 között töltötte be a tisztséget: *Archontológia* I. 120.

762 Személyére lásd Kádas István életrajzát az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

rubea consignaverint semper et ubique vigor et fides adhibeatur et haberi censeatur.[763] In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras sigilli nostri secreti, quo, ut rex Hungarie utimur, munimine roboratas eisdem Gabrieli et Stephano ipsorumque heredibus et posteritatibus universis duximus concedendas. Datum.[764]

[a] Ezután kihúzva: *ad subditos nostros*. [b] A kéziratban hibásan: *fratris*.

232

Ad pontificem Iulium[765]

Beatissime pater etc. Accepi his superioribus mensibus duo sactitatis vestre brevia[766] a me profecto et accepta et lecta eo wltu eoque animo, quo decet regem et Christiani nominis et sedis apostolice observatissimum, quorum altero s(anctitas) vestra pro eo congratulacionis officio, quod in pontificalis dignitatis trono adepto ipsi meritissimo iure prestiteram,[767] de que optima opinione ac spe de sanctite vestra concepta, michi uberes agit gracias, cupitque deinde ac hortatur, ut illustrissimo dominio Venetorum confederatis meis scriberem, aut nisi grave esset, oratorem mitterem, quo ipsi civitates, arces ac loca in provincia Romandiole, que iidem cum iniuria sanctitatis vestre et sancte matris ecclesie sibi ipsis appropriassent, redderunt. In altero explicat sanctitas vestra pariterque commendat, ea, que ab reverendissimo in Christo patre domino cardinale Reghino,[768] viro profecto de me et regno meo maxime merito, de fervore *[85v]* et observancia mea erga fidem et religionem nostram sanctam proxime peracta, contra communes hostes expedicione declarata, accepit, paterneque admonet, quo vel de cetero ad quosvis insperatos eventus cum hoc regno meo apparatus

763 A vörös viasszal való pecsételésről mint privilégiumról lásd Neumann: Hercegek 99–100.; Neumann: Sokpecsétes oklevelek 123–124.; Novák: Hatalmi reprezentáció.

764 Az oklevél 1505. január 26-án kelt; kiderül az eredeti példányból: *Perényi* 345/717. sz.

765 II. Gyula római pápához (1503–1513) szól a levél.

766 A Jagelló-korban Magyarországra küldött brévék áttekintő táblázatát adja Nemes: *Az Apostoli Szentszék és Magyarország kapcsolata* 22–90.

767 Ezt a levelet Pietro Isvalies bíboros prezentálta Rómában valamikor 1504. július 26-a előtt, amikor a pápa már reflektált a gratulációra: Theiner: *Monumenta* II. 558., idézi: Nemes: Cardinal Pietro Isvalies 96. – Maga a gratuláló levél valószínűleg a formuláskönyv **256**. sz. levele lehet.

768 Pietro Isvalies bíborosról van szó, aki 1497 és 1506 között volt Reggio Calabria érseke. Vö. Nemes: Cardinal Pietro Isvalies 70., 73. (23. jegyz.: „cardinalis Reginus").

necessari[os] habere curem etc. Ego quidem beatissime pater, quo magis cogito et admiror prestantes eius virtutes et divinam prudenciam in utramque fortunam cum summa eius laude exploratam, eo in dies magis ac magis eidem congratulandum esse existimo, ac maiorem michi spem et consolacionem de ea concipio, nec magis michi quantum universe Christianitati, quod non solum successorum Patri consecuta fuerit, sed eum ac talem adepta sit, qui ipsam fluctuantem per tot annos divi Petri naviculam sapientissima gubernacione in portum tranquillum iamtandem deducere noscet, dominicum ovile sibi commissum, ut cautus et providus pastor ab insidiancium luporum faucibus tutissimum proculdubio reddet. Itaque Deum optimum maximum semper orabo, ut eidem sacrosanctam ecclesiam atque adeo tocius orbis habenas, quam diutissime, quamque felicissime regere et moderari concedat. Quantum vero ad arces et loca sanctitati vestre remittenda attinet, ego pro imperio et satisfaccione sanctitatis vestre evestigio unum meum oratorem ad Venetos ipsos designavi,[769] qui propediem huic solvet, cuius medio agam quantum in me erit diligentissime, ut illa restitucio sequatur, et non modo in hoc, sed in longe maiore re (quamvis me hanc exiguam duco), eidem sanctitati vestre semper cupidissime gratificari et morem gerere studebo. Ubi vero sanctitas vestra me et hoc regnum meum paterne premonet, ut ad venturos casus imparati non inveniamur. Id est eiuscemodi quoque certe negligi et pretermitti a Christiano rege non debet, prout nec hucusque quitquam, in me defuit, quin ea semper egerim, eo omnes mee cogitaciones, omnes denique acciones tetenderint, ut et sanctitas vestra et eius successores universos fidelium cetus a truculentissimi hostis insidiis tutus semper esse, et pace tutissima frui posset. Propter quod multas regni mei populaciones multa incendia, multifariam meorum cedem sepius passus sum, adeoque hic noster Christiane reipublice clipeus dum ceteri principes Christiani hec omnia comminentibus oculis intuentur, attritus est, ut diucius tot et tam validos tamquam frequentes impetus et incursiones hostis atrocissimi solus proferre nequeo. Illius enim vires in incremento sunt, mee et regni mei vis iam prope finem existit, et hec quidem extrema necessitas me compulit, quo cum Turco saltem ad respirandum tempus aliquod treugatum mirem, quod nisi sanctitas vestra reliquique Christianos principes maturius iam consulant atque succurrant, videbunt propediem (utinam erroneus sim in hoc vates futu-

769 Amennyiben a levél datálására vonatkozó sejtésem (lásd alább, a levél dátumánál) helyes, egy 1504 őszén Velencébe küldött követről lehet szó. Lakatos Bálint nagy adattára alapján leginkább Beriszló Péter jöhetne számításba: Lakatos: Diplomaták II. 312/71. sz.

rus) quonam[a] incendium et sumus, de combusto hoc regno[b] penetrabit. Quare sanctitati vestre supplico, dignetur ita providere, ita apud principes Christianos agere, ut michi et huic regno meo pro eis et quiete ipsorum sudanti, cum sanctitate vestra una, auxilio opportuno succurratur, in me nanque et hoc attrito regno genteque Pannorum nichil profecto in re pertinente ad defensionem, conservacionem *[86r]* fidei deerit, paratusque sum ad omnem requisicionem et imperium sanctitatis vestre non modo res, facultates, vires denique meas omnes exponere, sed et corpus et vitam omnem pro salute reipublice Christiane effundere[c], modo ceteri quoque principes ommissis privatis commodis[d] odiis et discordiis debitum ipsorum officium Christo, redemptori nostro eiusque salutifere fidei prestent, delicias ipsorum imminuant[e], ac tantam et tam splendidissimam[f] rempublicam, qua nulla unquam fuit nobilior, nec auctior, sub eorum desidia atque discordia deflagare, ac tandem extingui non permittant, quo, ut dixit, modo, michi succurratur promptissimum me, Christi militem, sanctitati vestre offero, quam pro conservacione et singulari consolacione ipsius reipublice Christiane cupio diu ac felicissime valere. Datum.[770]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *quoniam*. [b] Eredeti olvasat: *regnum*. [c] Utána kihúzva: *ve[…]*. [d] Eredeti, kihúzott olvasat: *commodius*. [e] A kéziratban: *in minuant*. [f] A kéziratban javítva erre: *splendid(?)*.

233

Congratulatoria ad summum pontificem

Beatissime pater et domine clementissime. Post oscula devota pedum sanctitatis vestre beatorum exaltacio eiusdem sanctitatis vestre ad gloriosum hoc sacri apostolatus solium, ut primum michi, pater beatissime innotuit, sustuli mox ad celum manus, saneque, ut debui, plurimum letatus sum, hacque tanta et tam suavi affectus leticia adductus eciam eminentissimarum virtutum sanctitatis vestre preconio, quod sectus orbis affatim, annulatim[a] non sine grandi admiracione percelebre tenet, simul eciam optime spei future respiracionis occidentis r(ei)p(ublice) Christiane plenus, non potui non committere, quin pro mea item prestanti in b(eatudinem) vestram in minoribus ageret affectione et

770 A datálásra vonatkozóan annyi vehető számításba, hogy a bevezető szerint a pápa már megküldte a válaszát a magyar király gratuláló levelére. A pápai válasz, mint fentebb jeleztem, 1504. július 26-án kelt; amennyiben Ulászló király fenti levele az arra adott válasz, akkor legvalószínűbben 1504 őszén íródott.

amore animique[b] satisfaccione, primis litteris meis protinus eidem congratularer in eisdemque et non multo post, aliis item meis eam ipsam exaltacionem plurimis et quidem fidis ac sinceris ominibus prosequerer. Nunc vero cum eandem sublevacionem sanctitatis vestre eciam litteris suis privatis michi per hunc nuncium suum significare dignata est, difficile est explicatu, quanta rursus leticia fuerim affectus, quantum rursus gaudium ex hoc habuerim[c], quis nanque per Deum immortalem vel in supergredientem quodam modo hilaritatem non prolabatur, cum videre liceat eciam hiis afflictis temporibus pristinam servari equitatem, et a Deo ipso atque constanti hominum iudicio ea tribui vere ac incolumi virtuti, que merito tribui debent. Cui enim sanctitatis vestre divini ingenii altitudo, cui vite temperancia atque modestia, cui inclita iusticia comunita pari prudencia, rerumque gerendarum pericia unquam obscura extitit. Quippe que multa precipua atque decora per omnes vite et honoris sui cursus gesserit. Quo sit, ut affirmare ausim, advenisse tempus, quo inflixa iampridem wlnera reip(ublice) nostre Christiane insuperabili consilio ac sapiencia sanctitatis vestre et gravissimi reverendissimorum dominorum cardinalium senatus, qui nullo unquam errori subiacuit, et iam hoc excellentissimum nactus caput de cetero minus subiacebit, mederi, ac totum corpus *[86v]* in integram perpetuo evo duraturum reponi poterit, hoc denique eluxisse tempus, quo sancta mater ecclesia tot ingratorum emulorum morsibus hucusque sedulo conquassat sua pristina ornamenta, suum ingenitum decus ac nitorem facile sit recuperatura. Itaque pater sanctissime, quantum potui vel nunc omnia signa vere ac recte leticie ostendi supplicaciones ad Deum eternum, ut vestre sanctitati sua gracia assistat, quo ecclesiam suam sanctam regere feliciter et gubernare possit, per dominia mea indixi ignes crebre facti, aliaque omnia cumulati gaudii iudicia cum ingenti graciarum accione sunt peracta. Unde et si iam antea quoque de tanta beatitudinis vestre eminencia eidem congratulatus sim assidue tamen mecum ipse reputans, quantum id est, quod excellentissimis suis virtutibus, concordibus uti, accepi votis atque suffragiis est assecuta, non vereor wlgari meas congratulaciones nec me quicquam in ea re ab officio meo agere alienum. Proinde sanctitati vestre ex officiosa meritis sinceritate et immenso gaudio, eciam atque eciam congratulor, quod hoc sanctissimum summi pontificatus decus in eam veluti in singularem et perfulgidum huius seculi sidus cunctis id proculdubio vel tacitis suffragiis et initibus optantibus locatum sit, quod ut eidem diuturnum sit ac salutare summopere exopto, spero enim fore hoc felici regimine, hacque tempestate sanctitatis vestre sua accurata vigilancia, quod formosus ille ac candidus tremefacte nunc reipublice nostre Christiane wltus, priscaque illa ipsius vis

atque potencia, non quidem virtute hostium, sed ignavia et incuria catholicorum principum, in presens labefacta redibit, hostisque eiusdem et insidiator ille truculentusque superba et tumida iamtandem colla ponet, ad que quidem contundenda, quantum mearum parcium erit, dummodo ut alias scripsi a sanctitate vestra et reliquis principibus Christianis cum his meis regnis, quibus ad quosvis ipsius ceterrimi hostis impetus prior semper obiectus sum, illosque per tot annos egre iam sustineo non deserar, impigrum certe decertatorem cum ipsis regnis et dominiis meis pro imperio sanctitatis vestre libentissime despondeo, quam a felicissime semper valere desidero. Datum.[771]

[a] A sorok közé írva. [b] A kéziratban: *aninique*. [c] A *quantum rursus gaudium ex hoc habuerim* szavak a sorok közé írva.

234

Preceptoria[772]

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri, domino Thome tituli sancti Martini in Montibus sancte Romane ecclesie presbitero cardinali Strigoniensi etc. ac legato a latere sanctissimi domini nostri pontificis maximi, summo et secretario cancellario nostro etc., amico et compatri nostro charissimo, salutem et amicicie incrementum. Turbantur cives et incole civitatis nostre Nandoralbensis, ut ex querelis eorum accepimus, contra vetusta eorum privilegia per homines [et] officiales p(aternitatis) vestre r(everende) in loco tributi sui Titulii exigi soliti,[773] cum solucione tributaria, qui [et] novum quam propterea istic graviter eciam dampnificantur, prout is Lazarus iuratus civis lo[ci] eiusdem dum certam quantitatem salium deferret, primum in ipsis salibus, deinde in qua[tuor] vasis piscium salitorum, quos vendicionis gracia huc perferebat, per eosdem p(aternitatis) v(estre) r(everende) off[iciales] et tributarios est dampnificatus. Cum autem, ut ipsa p(aternitas) v(estra) r(everenda) optime novit, quantum oneris laboris et eruminarum assidue iidem cives nostri in faucibus pene hostium pos[iti] pro fide katholica, proque defensione regni sustineant

771 A konkrétumok nélküli szövegről nem tudom megmondani, melyik pápához íródhatott, és az sem világos, melyik magyar uralkodó nevében készült.

772 A lakúnák kiegészítése a stockholmi példány alapján történt.

773 A titeli prépostság élén 1513–1514-ben Bakócz érsek neposa, Erdődi (III.) János állt, a prépostság commendatora pedig maga az érsek volt. C. Tóth: Bakóc Tamás rokonsága 11., 17.

dignum nobis videtur non debere eos cum solucione tributi impediri, presertim cum per divos condam reges a talibus publicis oneribus ubivis per hoc regnum alioquin exempti esse dicuntur. Rogamus igitur p(aternitatem) v(estram) r(everendam), velit suis prefatis tributariis et officialibus in dicto Titulio constitutis committere, ut ea, que prefato civi nostro abstulerunt integre, eidem restituant, et de cetero ipsos cives nostros Nandoralbenses contra iura ipsorum non impediant, in hoc p(aternitas) v(estra) r(everenda) rem et nobis gratissimam et equitate simul ac pietate dignam factura, quam feliciter valere optamus. Datum.[774]

235

[87r] **Tristatur de obitu patris sui**

Wladislaus etc. illustrissimo principi domino Alfonso Enstensi, duci Ferrarie etc.,[775] amico nostro charissimo, salutem et amicicie prosperorumque successuum incrementum. Quum ex litteris illustrissime d(ominacionis) v(estre) obitum optimi genitoris sui[776] intellexissemus, pro ea, que fuit nostra in illum affeccio et coniunccio, eum casum tanti et tam laudati viri ac singularis amici nostri egre certe et graviter tulimus, sed cum omnis nos eadem urna exciperit, sitque peculiare nobis mori voluntati divine id relinquendum existimavimus. Que proculdubio animam eiusdem chari parentis vestri[a] iusticia et equitate innumerisque aliis virtutibus summus eternis sedibus collocavit. Cognovimus eciam ex eisdem litteris d(ominacionis) vestre illustrissime eandem in sedem et solium eiusdem genitoris sui concordi et consona omnium voce atque suffragio esse locatum, de quo plurimum letati summus et quantum ex morte ipsius chari parentis d(ominacionis) vestre illustrissime merorum contraxeramus, tantum rursus de ipsius exaltacione gaudium accepimus, optantes hunc tantum et talem honorem eidem d(ominacioni) vestre illustrissime saluti fore, denique optimum maximum deprecamur, ut ipsas habenas tam splendidi imperii atque principatus, eidem ad multos annos feliciter ducere et gubernare concedat, et quod, ut premisimus, in eo ipso parente eiusdem sincere certe amore et fratrem habuimus, non dubitamus, quin illu(strissimam) d(ominacionem) quoque vestram vestigiis optimi sui parentis inherendo. Amicus noster singularis erit,

---

774 A terminus post quem-et Bakócz Tamás „legatus a latere" rangja jelöli ki, amelyet 1513. júl. 15-én nyert el (*Mon. rust.* 32.). – Legvalószínűbben 1513 végén vagy 1514 tavaszán kelt.

775 Alfonso d'Este ferrarai herceghez (1505–1534) szól a levél.

776 Ercole d'Este ferrarai hercegről (1471–1505) van szó; 1505. január 25-én halt meg.

cum honore viceversa[b] et laude, nos quoque semper habebit[c] paratissimos eandem d(ominacionem) vestram diu et feliciter valere semper optamus. Datum.[777]

[a] Utána kihúzva: *que*. [b] A sorok közé írva. [c] A margóra írva: *in omnibus negociis imperium et dominium suum ampliantibus*.

236

Ad pontificem congratulatoria

Beatissime pater et domine clementissime. Post oscula pedum sanctitatis vestre beatorum et mei ipsius humillimam commendacionem. Audita felici auspicatissimaque assumpcione s(anctitatis) v(estre) ad fastigium tanti tamque excelsi culminis soliumque hoc sacratissimum pontificale scire velim ipsam dignetur, tanto me continuo perfusum esse gaudio, tanta[a] affectum animi leticia, ut par fuit, qua supra dici scribique nil queat, inter ceteros reverendissimos dominos cardinales et sacrum istum ordinem atque cetum, ad solam sanctitatis v(estre) personam, divino quodam celestique spiritu, omnium oculos atque obtutus, uno omnium sensu atque voce, secundo omine bonis avibus, pulcherrime coniectos, aciemque animi ipsorum seclusi interius dissidiis sincero studio puris omnium mentibus communi voto ad eiusdem exaltacionem erectam esse, qua in re, et pro augmento sancte Romane ac universalis ecclesie omnibusque catholicis principibus universe denique Christiane r(ei) p(ublice) recte consultum optimeque *[87v]* satisfactum et salus prope hac sublimacione eiusdem parta certe et quesita prorsus esse videtur, ac veluti nomini solis iubar mundo emicuit atque effulsit, cuius eximiam in cunctos iusticiam preclaram excellentis namque eius doctrinam illustre divinumque pene ingenium dicendi singularem et incomparabilem facundiam, qua sive contencione nos quantumvis eloquentissimos viros facile antecellit, rerum agendarum summam periciam et vite sanctimoniam ac pro etatis gravitate[b] maturum gravissimumque eius consilium ceterosque innumeros animi sui magnificas et sanctissimas virtutes et quidem dignas pontificali apice, non modo sue gentis passim, verum vel extere nacionis homines affatim libera voce palam predicant, mirisque easdem ferunt in celum laudibusque cunctis, quas re ipsa pro tanta earum maiestate salutifere sanctitatis vestre acciones testatas in dies faciunt, que omnia ad spem quandam future quietis atque salutis omnium, mentem certe rapiunt atque erigunt, et ob

777 Ercole d'Este herceg fentebb idézett halálozási dátumának ismeretében a levél minden bizonnyal 1505-ben kelt.

id non potest animus in horas prope non exultari ac novis affici gaudiis, novis refici spiritibus, talem tantumque gregi dominico plebique Christiane obtigisse pastorem, qui esset cunctis equa lance salutaris vigilantissimusque futurus, suoque sanctissimo novo nomini pietate plane omnibus responsurus. Gratulor itaque sanctitati vestre eximis[c] usque precordiis et hanc internam torrentemque pene conceptam animi leticiam pro debito meo, ac in sanctam istam sedem et s(anctitatem) vestram fide, religione et reverencia vel litteris pro isto primordio recenter assecute, apostolicem apicis testatam subito eidem faciendam existimavi. Iamque Deo[d] optimo maximo merite sunt acte a me gracie et agentur in dies, eum talemque in terris vicarium eius vite sufficere voluisse, qui et sapiencia perinalique[e] studio mundum aliisque necessariis vigiliis et curis pastoralibus divinas vices vicaria manu et potestate recte gubernare sciret atque possit et nichil reliqui suo munere faceret. Cum vero excelsarum clarissimorumque suarum virtutum magnitudinem litteris completi, non sit instituti, mei cum vim omnem pene oracionis tanta earundem maiestas facile exciperet, pro uberiore declaracione devocionis et suscepte congratulacionis mee, erga sanctitatem vestram partes meas reverendissimo in Christo patri, domino, domino Petro etc. munere legacionis his annis proximis constanti fide summa integritate ac incredibili incomperabilique ipse[f] prudencia apud me fungenti, regnorumque meorum et dominiorum apud sedem apostolicam accuratissimo protectori statim delegendas, ex cuius humanissimo servicio exuberancius puto eam cognituram quanta fuerit, sitque in sanctam istam sedem, mentis mee atque animi religio ac devocio et quam vehementer, quantove animo sue felicissime assumpcioni atque exaltacioni congratulor, id quod felix faustumque sit eidem et pro sua ac omnium dominicarum cure sue commissarum ulteriore quiete, pace et[g] tranquillitate ac sancte conservacione diuturnum salutareque semper futurum, quam altissimus pro sue sancte ac universalis ecclesie regimine multos annos felicem et incolumem conservare dignetur. Datum.[778]

[a] Utána kihúzva: *que*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *gravitudine*. [c] A kéziratban: *exinis*. [d] A sorok közé írva. [e] Így a kéziratban, talán a *perennalique* vagy *perennique* helyett. [f] Eredeti, kihúzott olvasat: *pene*. [g] Utána kihúzva: *iu(…)*.

778 Erről a nagyon kevés konkrétumot tartalmazó szövegről – a **233**. sz. levélhez hasonlóan – nem tudom megmondani, melyik pápához íródott, annál is inkább, mert a kiadó magyar uralkodó sincsen megnevezve. Elképzelhető, hogy csupán egy fogalmazványról van szó.

237

[88r] **Annuencia, ut nobilis possit bona sua[a] vendere, non tamen externo alicui**

Nos etc. quod nos ad grata et utique acceptabilia preclaraque fidelitatis obsequia fidelis nostri t., quibus ipse, ut ex fidedignis edocti summus relatibus, a sue primere etatis exordiis primum excellentissimo principi domino Sigismundo Romanorum imperatori sub locorum et temporum diversitate nedum in regno Hungarie pretacto, verum eciam plerisque externis partibus et regionibus cum eodem procedentibus, sibique iugiter et continue assistentibus, tum in variis exercitualibus regis et regni contra emulos, nun particulariter, nunc vero generaliter instauratis, quam eciam plurimorum regnorum per ipsum condam dominum imperatorem sibi sepesepius impositarum votivis peraccionibus, agilitate strennua et sollicitudine indefessa, usque felicem vite sue temporis occasum, et demum eo defuncto, nobisque divina providencia in regimen regni Hungarie pretacti feliciter succedentes,[779] eciam maiestati nostre a tempore nostrarum eleccionis et coronacionis in regem, in singulis nobis veluti novitate regiminis fungentibus placibilibus in regno nostro utilibusque et studiosa operacione se gratum reddere studuit et acceptum, debitum, ut decet, habentes respectum, pretextu quorum cupientes ipsum t. favore nostro gracioso aliquantisper consolari, ut idem de cetero eo diligencius animosiusque et fervencius ad impendenda nobis uberiora servicia et obsequia incitetur. Ad sue humillime supplicacionis instanciam, nobis propterea oblate, eidem id graciose ex certa nostra sciencia et animo deliberato annuendum duximus et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut quicumque nobilis sew nobiles aut alii possessionati homines regni nostri Hungarie predicti ubivis et in quibuscumque comitatibus regni, possessiones et iura possessionaria habentes, heredibus scilicet sew fratribus condivisionalibus carentes, huiusmodi ipsorum possessiones, quas iidem iusto iuris titulo possiderent, totaliter vel particulariter temporum in processu, memorato t. perpetue aut usque vitam pro precio, aut sine precio vel aliter qualitercumque, iuste tamen et non sinistre fraudeque et dolo in hac parte quibuslibet semotis fateri vendere sew dare et conferre voluerit, talisque et tales huiusmodi fassionem, vendicionem sew perpetuacionem ac collacionem ipsi t. modo, ut

779 E megjegyzés alapján a szöveget (Habsburg) Albert király uralkodásának idején fogalmazták.

premittitur, faciendam, idque t. talesmodi possessiones liberam et securam habeat facultatem et omnimodam potestatem, cui quidem fassioni, donacioni et collacioni, quomodocumque et per quoscumque, iuste tamen ac racionabiliter fiende, exnunc sicut extunc, et extunc, velut exnunc, prebuimus et prebemus nostrum regium consensum benivolum pariter et assensum, salvis semper iuribus alienis, harum nostrarum etc.

[a] Ezután hibásan még egyszer: *possit*.

238

Annuencia super ereccione molendini[780]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos tum ad humillime supplicationis instanciam fidelis nostri t., per eum pro parte fidelium nostrorum circumspectorum iudicis et iuratorum civium oppidi nostri t. maiestati nostre porrectam, cum ettenim, immo potissime pro uberi[orum] commodo et utilitate eorundem civium, ut ipsi nostrum favorem sibi affuisse sencientes, sicuti numero sic non minus fidelitatem augeantur, eisdem id graciose annuendum duximus et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipsi in fluvio t. iuxta predictum oppidum nostrum decurrenti, intra terminos scilicet eiusdem oppidi, ubicumque maluerint *[88v]* eisque conveniencius videbitur, absque tamen quorumvis preiudicio, unum molendinum construendi et de novo erigendi, et iuxta idem molendinum aut in aliquo loco aptiori pretacto fluvio, aut secus fluvium ipsum modo simili sine aliorum preiudicio unam piscinam laborandi pro se, aggeribusque et aliis ad eandem necessariam fortificandi et decorandi, tandemque constructum et erectum huiusmodi molendinum, sed et ipsam piscinam laboratam, ipsi cives eorumque posteritates pro utilitate dicti oppidi perpetue conservandi possidendique et eisdem utendi, fruendi liberam et securam habeant facultatem et omnimodam potestatem ex presenti nostra annuencia et concessione speciali, semper tamen sine preiudicio aliorum, harum nostrarum etc.

780 Nagyon hasonló szövegmintát közöl: Kovachich: *Formulae* 520., egy Mátyás-kori formuláriumból. – A kötetről lásd a **194**. sz. oklevélhez fűzött jegyzetet.

239

Annuencia oppido sigillacionis cere viride[781]

Nos etc.,[782] quod nos ex provida circumspeccionis nostre regie industria, cuius ex debito interest suorum subditorum meritis in illis precipue, que eorum utilitati videntur provenire honore promptam afferre benivolenciam, attendentes igitur et considerantes multipharia grate fidelitatis puritatem ac integre devocionis constanciam fidelium nostrorum universorum civium civitatis nostre Zeremlyen, quam semper et continue, ut a certo edocti sumus a non parvorum, immo plurimorum retroactorum temporum curriculis, presertim vero, quo illi scelerati Hwzythe et roborite superiores partes regni nostri multiplicibus invasionibus dampnorum illacionibus civitatumque ac oppidorum et villarum combustionibus desolabant depredabantque,[783] ad regiam maiestatem et perconsequens sacram regni nostri Hungarie coronam variis tribulacionibus constituti illibate habuerunt et conservaverunt, proinde volentes eos veluti benemeritos regie munificencie dono ampliorique honore decorare, ut sicuti hactenus sic et de cetero sincerioris fidei zelo et ferventi promptitudine invalescant, ipsis et eorum posteris hanc[a] specialis nostre gracie prerogativam dandam duximus et conferendum, eisdemque annuimus per presentes, ut iidem a nostris perpetuis successivis temporibus universis sigillo eorum oppidi prenotati, quo ad presens utuntur universas et quaslibet litteras quacumque de causa in eorum medio emanandas, cera coloris viridis sigillare,[784] huiusmodique sigillo in cera ipsa quibuscumque litteris ipsorum appenso sew appresso proinde et precise, sicut litteris sew sigillo aliarum civitatum nostrarum coloris similis in sigillo utencium vigor et fides adhibeantur ac adhibere debeat effective.[785] Harum nostrarum etc.

[a] Utána kihúzva: *specialis nostre munificencie dono ampliorique honore decorare, ut sicuti hactenus sic et de cetero sincerioris fidei zelo et ferventi promptitudine invalescant*.

781 Kiadása – Szeremlény (Szeremle) említése nélkül – egy Mátyás-kori formuláriumból: Kovachich: *Formulae* 519. A Kovachich által használt formuláskönyvre vonatkozóan lásd a **194**. sz. szöveghez illesztett jegyzetet.

782 Mivel a szöveget Kovachich egy Mátyás-kori formuláriumból közölte, a minta nyilvánvalóan 1490 előtt készült.

783 Mivel nem tudjuk biztosan, hogy melyik uralkodónk adta ki az oklevelet, nem világos, hogy a huszita háborúk melyik szakaszáról van szó.

784 A mezővárosok zöld viasszal való pecsételéséről lásd Lakatos: *Mezővárosok* 85.

785 Az oklevélben alkalmazott formulákat a középkor végén is használták, erről tanúskodik Zsolna város zöld viasszal való pecsételésről szóló privilégiumának szö-

240

[89r] **Annuencia tributi**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod cum intelligamus iuxta possessionem fidelis nostri egregii t. in comitatu t. habitam, quedam loca paludosa atque lutosa, ut mercatores et ceteri viatores nequaquam nisi per pontes illos, quos ipse t. singulis annis per magnos expensas per illa loca scenosa[a] facere cogitur, valeant pertransire, ut igitur et ipse t. pontes huiusmodi sumpto et suscepto exinde aliquo emolumento annuatim et tociens, quociens necessitas exiget, reficere, et mercatores atque viatores absque omni periculo atque dampno, per pontes huiusmodi locaque illa valeant pertransire, eidem t. id graciose duximus annuendum et concedendum, ut ipse in predicta sua possessione t., ubi eidem melius et conpetencius videbitur, rotam, in signum exaccionis tributi erigere, tributumque ab omnibus mercatoribus et negociatoribus eo venientibus, et per illos pontes transseuntibus perpetuis semper successivis temporibus, absque tamen preiudicio tributorum aliorum, modo, ordine ac limitacione infrascripta exigere et exigi facere possit et valeat. Inprimis, quod ab uno curru quantumvis onerato, duos, a curru autem vacuo unum saltem denarium presentis monete, et non plus, exigere debeat. Preterea, quod illi, qui penes pontem pertransire volent et poterunt, ad solucionem predictam non sint astricti. Deinde, quod alique vie sinistre circa ipsum tributum non custodiantur, nec mercatores ab aliis itineribus ad ipsum tributum compelli possint quoquo modo. Immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, quocirca vobis, prefatis mercatoribus et negociatoribus hominibus, ceterisque viatoribus, ad predictam possessionem t. venientibus et per predictos pontes transseuntibus harum serie etc., quatenus dum et quocienscumque cum rebus et bonis vestris mercimonialibus aut aliis, ad ipsam possessionem, locum scilicet exaccionis dicti tributi perveneritis, extunc iuxta premissam limitacionem nostram de dictis rebus et bonis vestris tributum exactoribus huiusmodi tributi libere et sine omni renittencia persolvere debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Így a kéziratban, talán *sinuosa* helyett.

vege is 1523-ból: DF 274705. (idézi az oklevelet Lakatos: *Mezővárosok* 85., 316. jegyz.)

241

Annuencia similis

Nos etc. memorie commendamus etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri t. fratrumque suorum, similiter t. et t., nobis expositum extitit, qualiter ipse super rippam sive paludem illam, que prope possessionem eiusdem t. vocatam, in comitatu t. habitam, adiacet, ex quo istic vitarores homines quandoque ob carenciam pontis et repleture eiusdem eiusdem paludis, multas et magnas incommoditates paterentur pro utilitate et liberiori ac commodiori transitu eorundem pontem *[89v]* aggerare et tenere et conservare vellet, supplicans maiestati nostre humilliter, ut huiusmodi pontem sive aggregacionem in loco necessario super eandem paludem per eum erigendam et faciendam, et ob id a transseuntibus racione rerum et mercium suarum, aliquam eciam tributariam solucionem exigendam annuere dignaremur. Nos igitur cum ob multiplicia servicia eiusdem t. sacre primum huius regni nostri Hungarie corone et deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate iuxta sue possibilitatis exigentis exhibita, tum vero pro utilitate, commoditate communi eam pertrans[sientem] accepta nonnulorum eciam fidelium nostrorum humillima suplicacione, id eidem[a] dictis fratribus suis graciose duximus annuendum et concedendum, ut ipse eiusdem pontem sive repleturam super ipsam paludem pro viatorum, ut prefertur, commoditate et quieciori transitu, in loco ad id apto et necessario erigere ac tenere et conservare, necnon racione eiusdem pontis tributum iustum et licitum moderatumque sub limitacione infrascripta, absque tamen preiudicio et dampno aliorum tributorum et possessionatorum hominum quorumcumque perpetuo erigere et exigi facere[b], et in s[ignum] exaccionis tributi huiusmodi in eadem possessione sua t., ubi ei competencius videbitur, rotam erigere, illudque instar aliorum iurium suorum tenere et conservare possint et valeant, absque tamen preiudicio et dampno, ut prefertur, iurium et tributorum aliorum quorumcumque, ita tamen, quod circa repleturam et aggeracionem ipsius pontis diligenter semper providere, et illam cum bona et dicta repletura tenere et conservare debeat. Hoc eciam per expressum declarato, quod si qui viatorum sive mercatorum hominum per se vel cum rebus et mercibus suis non per pontem sew repleturam prescriptam, sed penes eandem per aquam cum curribus et equis transire voluerint, id libere facere valeant, nec talis ad solucionem alicuius tributi compelli possint. Modum autem exaccionis tributi talem esse volumus: quod de homine pedestri unus solummodo obulus, de homine equestri unus denarius, de bigis duo denarii, de quadrigis sive curribus qualiscumque

et quanticumque ponderis quatuor denarii dumtaxat et non plures exigantur, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, ut patet in superiori.[c] P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *ad […]*. [b] Eredeti, áthúzott, tévedésből újból leírt olvasat: *erigere et exigi facere] exigere et exigi facere, necnon racione eiusdem pontis tributum iustum et licitum.* [c] A szöveg befejezése hiányzik.

242

[90r] **Agit gracias de intromissione regine ad hoc Regnum**

Cristianissimo principi et excellentissimo domino, domino Ludovico Dei gracia Francie, Neapolis et Ierusalem regi, necnon Mediolanensi et Genue duci etc.,[786] fratri et consanguineo nostro charissimo, Wladislaus eadem gracia Hungarie et Bohemie rex etc., salutem et fraterni amoris et omnis amicicie continuum incrementum. Advenit tandem ad nos et in ipsos diu desideratos amplexos[a] nostros serenissima domina regina, consors nostra et affinis vestra charissima[787] a vestris maiestatibus iuxta mutuos inter nos matrimonii tractatus, veluti cognata et filia sua propria, nobis missa, de cuius adventu tanto certe maiori gaudio perfusi summus, quanto nostre expectacioni et forme nobilitate et virtutum splendore, quibus affatim predita est ad plenum est responsum. Suscepimus itaque et acceptavimus ipsam iucundissimo profecto animo et eam vel in perpetuum non modo, ut sponsam et consortem nostram charissimam, sed ut filiam nostram unicam servaturi summus, quod autem maiestas vestra eam nobis dare et mittere ipsamque adeo amanter et omni virtutum genere, educare, hancque affinitatis coniunccionem nobiscum inire voluerit, gracias eidem habemus cumulatissimas, cui nos cum eadem illustrissima domina regina nostra una pro posse nostro semper summus morem gessuri, et singulari semper amore et benivolencie officio gratificaturi. Is vero magnificus dominus de t., consiliarius et cubicularius maiestatis vestre tanta fide, tanto obsequio, tanta denique solicitudine ad nos usque ipsam illustrissimam

786 XII. Lajos francia királyhoz (1498–1515) szól a levél.

787 Candale-i Anna magyar királynéról (1502–1506) van szó. – 1502 augusztusában szállt partra kíséretével Zenggben, szeptember 27-én érkezett Székesfehérvárra, szeptember 29-én került sor a házasságra. *Kronológia* II. 620–621. (Péterfi Bence), bőséges szekunder irodalommal. Vö. még Lakatos: Diplomaták II. 305/56. sz.

dominam reginam perduxit, ut hoc fidelitatis munus, maiestas vestra nec fideliori, nec diligenciori ex suis committere certe potuisset, qui vel apud nos et in curia nostra in rebus sibi per maiestatem vestram commissis, sed et omnibus aliis accionibus suis ita prudenter et graviter se gessit, ut a nobis et universo regno nostro magnum[b] amorem et favorem sit consecutus.[788] Et licet maiestati vestre ipsum ob non mediocres, nec exiguo numero virtutes, quibus pollet, charum esse non dubitemus, tamen accedente hoc servitutis cumulo charus certe et accepior merito eidem esse debebit, quem nos summo affectu maiestati vestre presentibus commendamus. Ipsam apprime rogantes, velit ad priorem suam in eum graciam et benevolenciam eciam nostri gracia cumulum aliquem regie in eum munificencie adiicere, et taliter hoc suum obsequium renumerare et recompensare, ut hoc modo sue fidei et diligencie testimonio huius vere et recte commendacionis auctoritate se honorem et commodum a maiestate vestra consequutum esse perpetuo lete[c], quod eciam nobis ipsis et illustrissime domine regine nostre filie, ac ancille maiestatis vestre ad singularem honorem et complacenciam accidet. Nec miretur maiestas vestra, quod nos eum ipsum dominum oratorem tamdiu retinuimus, idem enim in singularem consolacionem eiusdem domine regine fecimus, que ex quo in alienas istas et ignotas adhuc sibi partes venerat, et eam in consuetudinem nostram ita repente venire se appendebat. Voluimus, ut notum aliquem bone condicionis hominem apud se haberet, quoad usque nobiscum et his patriis asuesceret, sed credat maiestas vestra ipsam dominam reginam in tantum nobiscum iam coaluisse, et tantam iam consuetudinem habere, ut facile paciatur se iam presencia ipsius domini t. carere. Preterea agimus maiestati vestre amplissimas gracias, quod nostros oratores, quos in rebus nostris communibus ad maiestatem vestram miseramus,[789] adeo benevole et fraterne tractavit, declaraverunt enim nobis mirificam maiestatis vestre erga *[90v]* nos amorem et observanciam singularem, quam in omnibus rebus cum eisdem actis et tractatis maiestas vestra abunde ostendit et declaravit, propter quod nos viceversa studebimus eidem omni genere amici-

788 Talán François de Tournemine-ről van szó, aki Anna hercegnő kíséretében a királyi követ funkcióját töltötte be. Szóba jöhetne esetleg Pierre Choque is, aki beszámolót írt XII. Lajos felesége, Bretagne-i Anna királyné számára a hercegnő útjáról a Magyar Királyságba, továbbá magáról az Ulászlóval történő házasságkötésről is. Bővebben lásd Györkös: II. Ulászló házassága, kül. 100–101., Györkös: Pierre Choque.

789 Erről a követségről bővebben lásd Lakatos: Diplomaták II. 303/50. sz.

cie semper complacere, et in omnibus nobis possibilibus rebus maiestati vestre gratam semper rem facere. Datum.[790]

[a] Eredeti olvasat: *amplexis*. [b] Eredeti olvasat: *magnam*. [c] Az eredeti verzió olvashatatlan.

243

Commendacio, ut medio ipsius ad apicem cardinalatus provehatur

Wladislaus etc. illustrissimo principi domino Cesari Borgie[a], duci Valentine et Romandiole, s(ancte) Ro(mane) ecclesie confalonerio,[791] amico et tanquam fratri nostro charissimo, salutem et prosperorum successuum incrementum. Illustrissime princeps! Hortantur nos plurimum merita et virtutes reverendi domini Io(hannis) archiepiscopi Ragusini,[792] ut sibi favori et auxilio esse debeamus, ad promovendum gradum dignitatis sue ad maiora, nam quum semper fuerit sitque vel in presenciarum fidelis defensor et promotor causarum nostrarum, que istic Rome aguntur. Cuperimus omni affectu hominem hunc integerrimum, et de nobis optime meritum asscribi ex clemencia sanctissimi domini inter primos[b] reverendissimos cardinales promovendos, ut iam in multis probata virtus ipsius digno ac condecenti premio extolleretur, et qui pro nobis fidissime egit, profuisse sibi intercessionem nostram cognosceret, ad quod (ut intelligat d(ominacio) v(estra) illustrissima) eo maiori fiducia accendimur. Ex quo hunc eque acceptum esse et summo pontifici ac universo sacro collegio accepimus, plura enim publice administravit, et in his sicuti prudencia et doctrina, uti opus erat, ita exactissime et summo cum honore singula adimplevit. Nam sub Innocencio octavo pontifice maximo datarius fuit, et pro meritis laborum

790 Pontosan nem tudom meghatározni. Györkös: II. Ulászló házassága 101. szerint XII. Lajos „követei … decemberben hazautaztak" (hivatkozás nélkül). Ha az adat helytálló, valamikor ezt röviddel megelőzően kelhetett a levél. A „nec miretur maiestas vestra, quod nos eum ipsum dominum oratorem tamdiu retinuimus, idem enim in singularem consolacionem eiusdem domine regine fecimus" mondat első részét retorikai fordulatnak vehetjük.

791 Cesare Borgia (1475–1507). A felsorolt címeire az alábbi évekből van adat: Valence hercege 1498-tól, Romagna hercege 1501 májusától, gonfalonerio: 1500-tól 1503-ig. Gilbert: Cesare Borgia.

792 Giovanni Sacco raguzai érsekről (1490–1505) szól.

contulit et sanctitas sua archiepiscopatum, quem nunc habet et possidet,[793] succedente post mortem serenissimo domino VI. Alexio[794] fuit per beatudinem suam constitutus alme Urbis gubernator, in quo certe (ut intelligimus) nil, nisi honeste et iuridice ad exequendum demandavit, obque bene ac viriliter gesta creavit.[795] Eum deinde s(anctitas) sua regentem cancellarie, prout nunc prefatum locum equissime regit et gubernat. Et licet munus hoc sic satis amplum et egregium est tamen sanctitatis sue eciam referendarius, quibus itaque omnibus hincinde perfectis non indecens visum est nobis curare omni studio, et vir dignus, et idem nobis fidissimus promoveri ad maiora possit. Rogamus igitur maiori, quo possumus affectu, vestram illustrissimam d(ominacionem), ut iuxta desiderium nostrum intercedere velit, apud sanctum[c] dominum nostrum, et ita pro effectu huius rei insistere, ut cui[d] nos tantopere afficimur, et debemus, possit per medium illustrissime d(ominacionis) vestre ad apicem cardinalatus[796] in prima promocione pervenire[e], quod si intuitu nostri ea efficere dignabitur, prout in benivolencia ipsius unice speramus, poterit nil gracius nobis in presenciarum exhibere. Nam preter quod hominem hunc ex corde *[91r]* diligimus pro his, que in rebus nostris ab eo accepimus, est eciam Ragusium, locus videlicet archiepiscopatus sui, sub dicione nostra et huius regni nostri Hungarie, cuius senatus hunc dominum archiepiscopatum instantissime nobis commendat. Placeat igitur d(ominacioni) vestre illustrissime ita peticionem hanc nostram suscipere, sicuti eam nos intimo animo sibi commendamus, nec aliter de rebus nostris disponere quandocumque velit, quam nos libere et summa fiducia eam ipsam in presenciarum rogamus. Cui felicissime vota succedant, cupimus et optamus. Datum.

[a] Javítva erről: *Borgee*. [b] A kéziratban: *premios*. [c] Eredeti, javított olvasat: *ser (enissimum)*. [d] Egy olvashatatlan, áthúzott szó fölé írva. [e] Javítva erről: *provenire*.

793 1490. augusztus 29-én nyerte el a raguzai érsekséget VIII. Incétől.

794 VI. Sándor római pápa (1492–1503).

795 A dátum – a korabeli forrásadottságokhoz viszonyítva – aránylag pontosan meghatározható. A terminus ante quem 1503 augusztusa, kora ősze, augusztus 18-án halt meg ugyanis VI. Sándor pápa, akiről a szöveg még élőként emlékezik meg. Borgia címei alapján pedig (lásd fentebb) a terminus post quem 1501. május 15., amikor is VI. Sándor pápától elnyerte a „Romagna hercege" (Duca di Romagna) címet: Gilbert: Cesare Borgia 700.

796 Az érsek bíborossá való kinevezésére utal.

244

Ad regem Francie Ludovicum[797]

Cristianissimo ac excellentissimo principi et domino domino Ludovico, Dei gracia Francorum, Sicilie et Hyerusalem regi, duci Mediolani et Ianue, domino etc. affini et consanguineo nostro charissimo.[798] Wladislaus eadem gracia etc. salutem et felicium successuum incrementa. Pergrate michi littere maiestatis vestre extitere, que suum in nos amorem, singularem suam benivolenciam multo verborum cumulo, multis et lucidis argumentis plane testabantur, quippe magno desiderio cognoscendi nostram et illustrissime domine regine, consortis nostre charissime, bonam valitudinem, incolumitatem ceterorumque successuum pro nostro ulteriore stabilimento condiciones, eam teneri sane ex eisdem animadvertimus. Quandoquidem non wlgaribus, non domesticis rumoribus contenta ad cognoscenda hec omnia vel peculiarem suum nuncium pro tanto locorum intervallo placuit eidem ad nos et dictam illustrissimam dominam consortem nostram testificacione atque declaracione uberrimas meritasque eidem habemus gracias, relatum officiosis nostris muneribus, dum usus evenerit. Nos contra suam et cristianissime domine regine, consortis sue charissime[799] optimam valitudinem, tranquillum paratumque statum regnorum suorum et cetera omnis felicitatis argumenta equis auribus ab eodem nuncio suo accepimus. Id, quod non modo gratissimum nobis accidit, verum eciam summo voluptati fuit, cum in salute ac secundis rebus maiestatum vestrarum, perinde ac nostra peculiari, pro iure sanguinis pulcherrime conquiescamus. De oblacionibus autem facultatum suarum equas item eidem habemus gracias, et eas quanti fecerimus facimusque quottidie, vel hoc ipso iudice maiestatis vestre sane cognitum esse poterit, quod pro illa animi fiducia, quam in ea erimus[a], nacto tempore equo illis ac nostris libere utimur. Quam vicissim rogamus, vel nostris quantulecumque ille sint, veluti suis, que omnia eque sua sunt, ac nostra ingenue utatur, quandoquidem nichil tale in potestate nostra collocatum est, quod non eidem sit pro eius arbitrio commune semper futurum. In quo plane existimet, non tam vobis[b] rem necessariam,

---

797 Kiadása: Pray: *Annales* IV. 317. („ex codice manuscripto rerum sub Wladislao gestarum" – nem tudtam azonosítani); Katona: *Hist. crit.* XVIII. 417. (Pray nyomán).

798 XII. Lajos francia királyhoz (1498–1515) szól a levél.

799 A levél dátumából kiindulva Bretagne-i Anna francia királynéról van szó.

quam nobis gratissimo facturam. Quam optamus bene fausteque semper valere. Datum.[800]

[a] Így a kéziratban. Helyesen: *gerimus*. [b] Előtte kihúzva: *tibi*.

245

[91v] **Ad reginam Francie**[801]
Wladislaus etc. cristianissime ac illustrissime principi et domine domine Anne, eadem gracia Francorum regine ac duci Britannie, consanguinee nostre charissime, salutem et felices ad vota successus. Quantum ex litteris maiestatis vestre omnium demonstracione amoris et benivolencie refertis acceperimus consolacionem, qua voluptate illis perlectis unacum illustrissima domina regina, consorte nostra carissima, affecti simus, non facile putamus verbis posse perstringere, quandoquidem tantam magnitudinem amoris preseferunt, ut supra, dici scribique nil queat. Nam maiestatis vestre vagis et externis rumoribus minime contenta de statu et incolumitate, de bona valetudine nostra ac dicte illustrissime domine regine, nostre consortis, vel per nuncium proprium certior reddi voluit, quaquidem re sincerum suum in nos animum plane certe testata est, cui ob id habemus agimusque uberes gracias. Nos contra de maiestatum[a] vestrarum[802] optima valitudine ac ceteris earum felicibus successibus ab eodem nuncio suo non cessamus quamprimum certiores fieri et avidissimo animo ab eodem omnia cognoscere, quo certe non mediocriter eciam delectati sumus, secunda omnia istinc intelligere potuisse. Tantas autem et tam munificentissimas oblaciones suas, quas m(aiestas) v(estra) pro suo liberali instituto nobis fecit, tanto tamque grato accepimus, quanto coniunccio mutui sanguinis merito expostulat, in qua nos nullo unquam tempore dubitavimus, et suis facultatibus perinde ac nostris peculiaribus, nacto usu libentissime utemur, utque nostris

800 Pray kiadásában, amelyet a fent említett, egyelőre sajnos számomra ismeretlen kéziratra alapozott, 1505. november 23. a levél dátuma.

801 Kiadása: Pray: *Annales* IV. 318. („ex codice manuscripto rerum sub Wladislao gestarum" – nem tudtam azonosítani); Katona: *Hist. crit.* XVIII. 419. (Pray nyomán). – A szöveget megtaláltam a Váradi Péter leveleskönyveként ismert kolligátumban is, a 173. oldalon (fotómásolatban: DF 290345., 349. és 351. sz. felvételek), abban a budai kelethely, illetve a november 23-i napi dátum szerepel, ám az év nem. – A Váradi-féle kolligátum összetételéről lásd Véber: *Két korszak határán* 124–138.

802 XII. Lajos francia királyra (1498–1515), Anna királyné férjére utal a többes számmal.

quoque pro sui animi arbitrio libere utatur, eam unice rogamus. Nam non modo maiestatibus vestris, quibus nexu isto iam ex Dei clemencia iungimur, verum eciam universe nacioni Gallice non mediocriter, ut par est, certe afficimur. Hunc fervorem suscepte nostre charitatis in eum gentem sane testari poterunt aulici dicte illustrissime domine regine, nostre consortis, quos omni favore regio atque munificencia prosecuti sumus, uti vel deinceps facturi sumus, et presertim magnificus Iohannes de Mylak,[803] cum eius domina coniuge, quos ob eciam in nos et dictam illustrissimam dominam reginam, nostram consortem, fidem, sedulitatem et omne obsequendi studium atque munus, carissimi certe utrique nostrum habentur, quos eciam singulari nostra gracia ob id prosequimur, et quos, tametsi non ignoremus, maiestati eciam vestre carissimos existere, tum ut vel nostri intuitu eosdem maiore cumulo charitatis et gracie amplecti velit, eandem iterum atque iterum rogamus. Si quid[b] enim cumuli additum senserimus, ad singularem erga nos ostensam hactenus *[92r]* benivolenciam accedere certe putabimus. Quod Tiberia puella remerare potius ad suos, quam hic apud nos agere constituerit, occasionem pro reditu non arbitramur hic sibi prestitum esse. Quandoquidem et nos et illustrissima domina, coniunx nostra, precipua semper benivolencia ac favore eandem et sui, et presertim intuitu maiestatis vestre prosequuti sumus, et iam institueramus eciam ipsam pro condicione generis atque etatis sue honesto sedere[c] matrimoniali cohonestare, uti maiestas vestra et eciam litteris eiusdem illustrissime domine regine, nostre care coniugis et oracione verbisque huius sui nuncii, quem pro eius satisfaccione expectacionis ad eandem tempestive remittendum putavimus, apercius, uberius cognituram non dubitamus. Quam pro augmento atque amplitudine felicis sui status optamus bene felicissimeque semper valere. Datum.[804]

[a] Javítva erről: *maiestatem*. [b] Ezután kihúzva: *cumuli*(?). [c] Előtte kihúzva: *sedem*.

246

De negocio domini cardinalis Strigoniensis

Serenissimo et excellentissimo principio et domino, domino Maximiliano, Dei gracia Romanorum regi, semper augusto, ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, archiduci Austrie, duci Burgundie ac comiti Thyrolis etc., fratri

803 Jean de Gozon, Anna (magyar) királyné jövedelemkezelője. *Archontológia* I. 161., vö. még Györkös: II. Ulászló házassága 101–102.

804 Pray kiadásában 1505. november 23. a levél dátuma.

et consanguineo nostro charissimo, Wladislaus eadem gracia Hungarie et Bohemie etc. rex, marchio Moravie, dux Slesie etc., salutem ac fraterni amoris feliciumque successuum assidua incrementa. Recordamur rex excellentissime, ut primum cognovimus maiestatem vestram de causa castrorum et bonorum fidelium nostrorum magnificorum condam Wylhelmi et Georgii Pankyrher de Zolonok[805] in hoc regno nostro Hungarie existencium per nonnullos et precipue eorundem indebitos detentores sinistre esse perversam, nos plenum ac rectum eiusdem cause processum, iam aliquociens eidem maiestati vestre perscripsisse, planeque ostendisse, quam iusta et equitati consona hec nostra accio, contra vero, qua iniqua et inanis illorum apud maiestatem vestram narracio fuerit et oracio, simuleciam petivisse maiestatem vestram, ne pluris illorum verba, quam nostra scripta atque nunciata facere iubereque et committere illis vellet, quorum in potestate et violentis manibus bona et castra predicta vel in[a] presencia existunt, quique se iudiciis atque legibus huius regni tanta obstinacia opponunt[b], ut tandem[c] resipiscerent iugiterque[d] iuris et iusticie obedienter subirent, ac castra et bona ipsa partim nobis, partim quibusdam subditis nostris et huius regni incolis adiudicata, sive armorum strepitu remitterent, se seque iuribus et legibus consuetudinibusque eiusdem regni nostri, postquam inter alios regnicolas nostros annumerari volunt, aliquando accomodarent, recordamur[e] id quod maiestatem vestram pro more optimi ac iustissimi principis proque iure et vinculo sempiterni inter nos amoris ac federis, eciam commisisse non dubitamus. Verum illi, ut videmus, in assumpta pertinacia ipsorum persistunt, castra et bona predicta nullo legittimo iure possident, utilitates et proventus usurpant, nec iuri *[92v]* ac iudicio parere vel satisfacere curant, quod sane non modo nobis et ipsis litium victoribus dampnosum detrimentosumque, verum eciam utriusque nostrum auctoritati, quibus subditos nostros in iuris equalitate conservare divinitus datum est, haud nichil preiudicari videtur. Quamvis tales contumaces ad parendum regia auctoritate regiisque viribus non sine ipsorum incommodo compellere et possemus et deberemus, tamen maiestatis vestre et mutue quietis racionem semper habendam duximus, et hucusque ab hoc et ab execucione sentencie, quam communi iusticia postulante facere debebamus, abstinuimus[f]. Cum autem nunc fidelis amicus noster, dilectus reverendissimus in Christo pater, dominus Thomas cardinalis Strigoniensis etc. pro his bonis, que idem publico ac legittimo iure et consuetudine huius regni ab eisdem maiestatis vestre subditis, puta Balthasaro et Gasparo de

805 Georg Baumkircher valamikor 1501 elején bekövetkezett halálával férfiágon kihalt a család magyarországi ága. Csermelyi: *Nemesi családok* 212.

t.[806] obtinuit, hominem et nunccium suum specialem ad maiestatem vestram mittat, eandem maiestatem vestram rogamus diligen[tissime], dignetur racionem eiusdem domini cardinalis et iusticie sue habere atque dictis suis subditis iniungere et committere, quo eiuscemodi iudicio et legittime adiudicare iamtandem pareant, ac nobis atque ipsi domino cardinali castra et bona de iure obtenta remittant, nec nos cogant arma pro illorum recuperacione summere, quod cedet proculdubio ad gloriam maiestatis vestre et futurum eorundem subditorum suorum commodum et tranquillitatem. Nos vero ita id a maiestate vestra accipiemus, ut si quis unquam similis casus se obtulerit, vicissim eidem maiestati vestre subditisque suis cumulatissime a nobis et subditis nostris in eo satisfieri, semper cupiamus. Nuncio autem prefati domini reverendissimi cardinalis dignetur maiestas vestra benignam audienciam habere, quam nos bene ac feliciter valere semper optamus. Datum.[807]

[a] A kéziratban: *im*. [b] A kéziratban: *opponumt*. [c] A kéziratban: *tamdem*. [d] Bizonytalan olvasat. [e] A sorok közé írva. [f] A kéziratban: *abstinimus*.

247

De negocio domini cardinalis Strigoniensis

Serenissimo principi et excellentissimo domino etc.[808] Superioribus his diebus, cum animadverteremus, quam obstinata et pertinaci mente Gaspar et Balthasar de Stubemberg, subditi maiestatis vestre latas contra eos in hoc regno nostro sentencias ad instanciam nostram atque fidelis nostri dilecti reverendissimi in Christo patris, domini Thome archiepiscopi et cardinalis Strigoniensis, summi et secretarii cancellarii nostri etc., tum eciam aliorum certorum subditorum nostrorum magnificorum Wyhlhelmi et Georgii Paukyrcher, liberorum dominorum de Zolonok mota perferrent, nec illi satisfacere curarent. Scripseramus maiestati vestre eam, uti fratrem et affinem charissimum, rogantes, ut illis committere dignaretur, quo iuri et equitati parerent, castraque et loca pretacta

806 Balthasar és Kaspar von Stubenbergről van szó, miként alább a **247**. sz. oklevélből kiderül.

807 Ez az oklevél, akárcsak a következő, **247**. számú, legvalószínűbben 1504-ben kelt. Bő kivonatát a császárvári uradalomért folytatott küzdelem részeként, a datálás indoklásával adja Hermann: Ítélet Vörösvárról 91–92. Legújabban lásd Csermelyi: Örökségvadászat, kül. 67–68.

808 I. Miksa római király a címzett, akárcsak a **246**. sz. oklevélé.

his, quibus iura omnia et consuetudines aprobate huius regni appropriarunt et vendicarunt, iamtandem remitterent, cuius rei causa prefatus dominus cardinalis, quantum sua interest, specialem hominem suum ad maiestatem vestram miserat. Maiestas vero vestra se tunc in ea re ad dietam, que Sopronii per oratorem utriusque nostrum, ut eadem novit, erat celebranda,[809] retulerat, utpote in qua de hac ipsa causa cognosci et discerni deberet, quod minime certe vel tunc necessarium erat, quandoquidem, ut premissum est, et nos sepe ad maiestatem vestram scripsimus, omnia hic in regno, ad huius forum et *[93r]* cognicionem hec pertinebant, iure pleno cognita sunt et discussa. Nec quicquam iniuriarum aut calumpnie in ea ipsa causa ipsis subditis maiestatis vestre[a], si forte id astruerent, factum aut commissum extitit. Cum itaque excellentissime rex non liceat, maxime vero principibus, qui fruende iusticie causa constituti sunt, iusticiam, sine qua nichil rectum constitui et agi potest, supplantari, aut rem ita evidenter adiudicatam cuiuspiam favore vel contemplacione negligere, eandem maiestatem vestram rursus et iterum rogandam duximus, velit prefatis suis subditis committere, ne se in reliquum tam expresse iusticie opponant, sed eam admittant, et bona illa, que patrocinio iuris huius regni prefato domino cardinali obvenerunt, remittant neque id maiestas vestra ad ulteriores aliquos conventus, reiiciat, quoniam uti iam plene cognovit, nichil attinet hasce causas ad quaspiam dietas differre, cum omnia ad iustum et verum processum pertinencia abunde perfecta sunt et administrata. Mittit autem pro hac ipsa re idem dominus cardinalis rursus et iterum hominem et nuncium suum ad maiestatem vestram. Dignetur igitur maiestas vestra eundem dominum cardinalem, consequenterque dictum hominem suum in hoc commendatum habere, et pro imperio maiestatis vestre sic iubere, ut ipse dominus cardinalis eorum bonorum, que idem iusticia duce obtinuit pacificam possessionem a male possidentibus iamtandem consequatur, in qua quoque re, quam diligens iusticie cultrix maiestas vestra semper extiterit, facile elucebit, et comparatam sibi in similibus iusticie officiis eandem reddet multo cumulaciorem, quam et bene et feliciter valere optamus. Datum.[810]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *cesaree*.

809 Erről lásd Hermann: Ítélet Vörösvárról 92., 29. jegyz.

810 A levél dátumára, kontextusára, szereplőire lásd a **246**. sz. oklevélnél idézett irodalmat.

248

Donacio despotatus Regni Rascie

Wladislaus Dei gracia[a] Hungarie[b], Bohemie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie, Gallicie, Lodomerie, Cumanie Bulgarieque rex, necnon Slesie et Lucemburgensis dux, marchioque Moravie et Lusacie etc. ad futuram perpetuamque rei memoriam. Magni et excelsi animi est regumque semper fuit, eos et tales, qui in arduis virtutum gradibus versati sunt, qui preclara vestigia secuti, congruis afficere premiis atque honorum titulis exornare, et qui non contenti domestica gloria rerum, ab se se pulcherrime gestarum, ad maiora eciam munera abeunda tacti dulcedine vel laudis vel premii studiosos se se et paratos ad omnes fortune casus exponere, consuevere, quo plane perfuncti periculosis rerum muneribus et gracia regia magno eorum nomine vini, ad huc perfrui et eorum posteris eternitatis sue memoriam nulla prorsus oblivione delendam, testatam facere et perpetuo nomine universa eciam posteritatem odorem bone fame ipsorum magnis vite casibus et periculis quesitum lacius diffundere possint, ut illorum exemplo et superstitum animi ad preclara facinorum studia edenda magis ac magis accenderentur, et principum claritas ac munificentissima eorum largitate clarius elucesceret, et illustrium tandem semper haberetur. Proinde quia fidelis noster egregius Iohannes Beryzlo, banus castri Zrebernyk,[811] cum antea semper in multis sepe casibus et rerum periculis, tum vero et precipue ab eo tempore, quo in officio banatus dicti castri nostri versatus est, intrepide semper et constanti fide fortique animo, nobis et sacre corone huius regni nostri obsequendo, magna semper et ardua obierit *[93v]* munera, magna eciam ediderit facinora, vel cum periculo vite sue presertim Turcos, que sane virtutis sue monumenta claritatem et magnitudinem suam testatam facere poterunt, utpote qui non semel et bis, sed iam aliquociens Turcos suo locorum et temporum varietate, prima virtute fudit fugavitque et gloriosum ac memor[abilem] triumphum de ipsis eciam sepe retulerit. Unde nos hiis et talibus ac aliis quoque multiplicibus serviciis atque meritis eiusdem moti, cupientes eundem Iohannem Beryzlo regio amplecti favore, quo idem dulcedine nostre munificencie gestata ad aliqua reliqua munera et servicia obeunda prompcior et fervencior animo reddatur, acceptique beneficii nostri memor existentis, non dubitet se se vel deinceps exponere periculis pro nostra et regni nostri defensione, cum hiis igitur, tum intercessione serenissime domine Anne regine, consortis nostre charissime, ac

811 Beriszló János szreberniki bán (1494–1504), jajcai bán (1511–1513) – *Archontológia* I. 142., 154.

dominorum prelatorum et baronum dicti regni nostri, pro eodem nobis facta, moti, universum despotatum nostrum simulcum omnibus castris, utputa Kelpen et castellis Archi et Irewg nuncupatis, in Sirminensi, necnon castro Berekzo, in Walko, ac castello Kozthanycha in Zagrabiensi comitatibus, preterea oppido Woyka et aliis quibuscumque oppidis, villis, possessionibus et aliis universis eiusdem pertinentibus et utilitatibus ac iuribus quibuscumque ad eadem castra et dicta castella ac idem oppidum Woyka ac quascumque alias possessiones eiusdem despotatus, quomodolibet ab antiquo tam in eisdem, quam aliis eciam quibuscumque regni nostri comitatibus existentes et habitas, que scilicet fidelis nostri dilecti, illustris condam Iohannis despoti Rascie, eiusdem despotatus veri[c], legittimi et immediati possessoris perseverant, sed per mortem et defectum seminis eiusdem ad nos, sacram dicti regni nostri Hungarie coronam, consequenterque collacionem nostram regiam, iuxta antiquam et approbatam regni nostri consuetudinem rite et legittime devoluta esse perhibentur, et[d] totus despotatus devolutus et redactus existit, simulcum cunctis eiusdem iurisdicionibus, immunitatibus, graciis ac aliis honorum titulis et dignitatibus ac prerogativis, quibus ceteri veri despoti uti et gaudere consueverunt, et aliis[e] quibusvis muneribus ad eundem despotatum iure vetusto pertinentibus, memorato Iohanni Beryzlo suisque heredibus et posteritatibus masculini tantum sexus, sub hiis infrascriptis condicionibus dedimus, donavimus et contulimus. Imprimis, quod nobis ac serenissime domine Anne regine,[812] consorti nostre charissime, ac heredibus et legittimis quibusvis successoribus nostrarum maiestatum, sacreque regni nostri Hungarie et universo regno bona et constanti ac sincera fide in omnibus casibus nostris et regni nostri servire et fidelis esse debeat, quemadmodum bono et fideli congruit subdito. Item, quod racione bonorum ipsius despotatus instar aliorum despotorum suorum predecessorum fideliter semper et alacri animo cum banderio tam nobis, quam heredibus et successoribus nostris et in regno et ultra regnum, ubique cum suis omnibus ad eundem despotatum pertinentibus servire semper debeat et teneatur. Item, quod si eundem Beryzlo sive heredibus masculinis ex propriis connubiis legittime procreatis meri et decedere contingeret, isto casu neque ad superstites feminee sexus neque fratres et consanguineos eiusdem Iohannis Beryzlo, bona huiusmodi despotatus, sed ad solam nostram regiam maiestatem et hederes ac successores nostros legittimos condescendi debeant. Item, quod idem Iohannes Beryzlo universos castellanos et officiales *[94r]* suos pro tempore existentes strictissimo semper debeat astringere iuramento, ut casu, quo idem sive legittimis heredi-

812 Candale-i Anna magyar királyné (1502–1506).

bus masculinis, ut premittitur, mori contingeret, tunc castellani ac officiales sui universa castra, castella et fortalicia pretracti Iohannis Beryzlo neque domine sue coniugi[f], nisi ad manus nostras et heredum vel legittimorum nostrorum successorum, sine aliqua pactacione et quesita cavillacione sew colore aliquo quesito statim ad requisicionem nostram vel heredum et legittimum nostrorum successorum aut hominum per nos et eosdem ad hec postea deputandorum subito consignare debeant. Item, quod ipse Iohannes Beryzlo sine aperta annuencia nostra et voluntate ac heredum sew legittimorum successorum nostrorum et quecumque iura possessionaria ipsius despotatus nulli in perpetuum vel vendere vel impignorare possit, nec debeat, aut talia iura possessionaria aliqua via sew quesito colore, sew suis fratribus et consanguineis sew alienis quovismodo alienare a se paciatur. Item, quod nullo unquam tempore fratres et consanguinei sui aliquod ius in eisdem bonis despotatus habere et sibi ipsis usurpare possint, nec item idem Iohannes Beryzlo vel in vita vel in morte eisdem dare et donare aliquod ius possit, palam vel occulte. Item, quod si in successu temporis fratres et consanguinei ipsius Io(hannis) Be(ryzlo) vel alii eciam cuiusvis condicionis amici sui aliqua temeritate ducti insurgerent contra nostram maiestatem aut heredes et legittimos successores nostros hostiliter, aut si eciam aliqui ex dominis prelatis et baronibus (quod non credimus futurum) itidem[g] committerent facerentque isto casu talibus in nulla parte adherere debeat, nec eos aut favore aut consilio aut quovis alio reali auxilio minare, sed eos prorsus deserere debeat, et ad mandatum nostrum sew heredum et legittimorum successorum nostrorum talibus resistere omnibus viribus et constanti fide atque tales prosequi debeat. Item, quod si eundem Iohannem Beryzlo sive heredibus masculinis, ut premittitur, mori contingeret, non obstante hoc, quod universa bona despotatus ad manus nostras, ut premissum est, vel heredem et successorum nostrorum venire et condescendi debebunt, domina tamen despotissa, relicta condam Iohannis despoti, ex quo castrum Berekso et castellum Irewg titulo pignoris a nobis in presenciarum pacifice possidet, infra tempus redempcionis apud manus eiusdem domine post mortem dicti Io(hannis) B(eryzlo) libere pro iure regni relinquemus, et heredes sew successores nostri legittimi, ad id faciendum pro eodem iure[h] et consuetudine regni fuit eque astricti, ad que et premissa omnia observanda, se idem Io(hannes) Be(ryzlo) fide sua mediante Christiana et humanitate coram nobis obligavit, immo premissis sub condicionibus universa bona dicti despotatus, ut premittitur, eidem Iohanni Beryzlo et heredibus suis masculini sexus, ut prefertur, premissorum suorum obsequiorum intuitu in perpetuum damus, donamus et conferimus, iure perennali et irrevocabiliter tenendum, possidendum pariter et habendum harum nostrarum, qui-

bus secretum sigillum nostrum, quo, ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bu[de], die dominico proximo post festum Fabiani et Sebastiani martirum, anno Domini millesimo quingentesimo quarto, regnorum nostrorum Hungarie etc. quarto decimo, Bohemie vero vicesimo quarto.[813]

[a] Utána kihúzva: *rex*. [b] Utána kihúzva: *et*. [c] Utána kihúzva: *et*. [d] Tévedésből kétszer leírva, majd utólag az első kihúzva. [e] Utána kihúzva: *eciam*. [f] Eredeti, korrigált olvasat: *coniugis*. [g] A kéziratban: *ittidem*. [h] Utána kihúzva: *premissa omnia observanda*.

249

[94v] **Arma cuidam oratori Veneto legacionis munere [functo]**[a][814]

Wladislaus etc. tibi[b], nobili et excellenti viro t.,[815] secretario et oratori illustrissimi Veneciarum domini, amici et confederati nostri charissimi, nobis sincere dilecto, salutem graciamque nostram regiam et omne bonum. Cum natura ita comperatum sit, ut principes et hos, qui summa rerum pociuntur, nulla ferme res graciores et omni ex parte magis admirandos reddat, quam munificencia et liberalitas, hinc clarissimorum principum, regum et imperatorum aurea[c] et in omni seculo memoranda dicta, que in ore omnium magna celebritate, summa ipsorum laude perpetua memoria circumferuntur, non oportere nec debere, quemquam a conspectu principis tristem et irremuneratum abire, quibus verbis celeberrimi illi principes et heroes iustissimi rerum moderatores, vel ob hec

813 1504. január 21.

814 A címerleírás közlése kommentárral: Décsényi: Címeres-levelek 63–65. – Regesztája: Mikó: Címereslevelek 268/21. sz.

815 A név legvalószínűbben az 1501 vége és 1504 januárja között a budai udvarban tartózkodó velencei követ Giovanni Badoert takarja. Mindezt több dolog is alátámasztja: egyrész a szintén Jagelló-kori, jelenleg az OSZKK-ban Cod. Lat. 321. jelzeten őrzött formuláriumban is megvan e címereslevél szövege (fol. 187v), ám annak írnoka az adományzott keresznevét „Iohanni" formában lejegyezte. Ez ugyan nem zárná ki Badoer budai udvarbeli utódját, Giovanni Francesco Benedettit sem, az azonban igen, hogy az utóbbi csupán két évet tartózkodott Magyarországon, míg a címereslevél szövege a követ három évnyi magyarországi tartózkodást említ. (Az egyes velencei delegáltak hazai tartózkodására lásd Lakatos: Relazioni diplomatiche 479–481.) – Említésre méltó továbbá, hogy az oklevélben leírt címer színei hasonlóságokat mutatnak a Badoer család több ágának címerével, minderre lásd Szovák: Velencei követek.

bracteata dicta immortalitate digni, formulam quandam principibus prescripserunt, qua in conciliandis mortalibus uti debeant, ut nomen ipsorum immortalitate donetur, quod nos quoque cum non lateat imitati illorum clarissimorum regum memorandas voces cumulatissimis et prope divinis laudibus extollendas preclaraque egregia eorum[d] facinora, semper muneris nostri esse putavimus, et ab eo potissimum tempore, quo ad hanc felicem et faustam regiminis nostri apicem, a Deo optimo maximo exaltati sumus, ut inter alias virtutes regibus et principibus dignas, liberalitate et beneficencia celebres et conspicui sumus. Quam rem cum omnibus regia nostra dignitate et splendore nostre celsitudinis dignis declarare debeamus, tum his precipue, qui ab amicissimis nobis ad nos missi oratores non modo munus ipsorum legacionis cum summa mittencium[e] et nostra laude obvierunt, verum eciam ipsorum prudencia, dexteritate et plurimo rerum gerendarum usu, mutuam amiciciam atque confederacionem ipsam conservare et mirum in modum augere et corroborare studuerunt.[816] Inter quos tu, t., non temere, non inmerito profecto connumerandus es, qui post auspicatam illam confederacionem, quam superioribus annis nos cum ipso illustrissimo Venetiarum dominio inivimus, triennio nomine ipsius illustrissimi domini munere oratorio, tanta integritate, industria et sollercia tantaque dominiorum nostrorum et istis clarissime vestre reipublice utilitate apud nos functus es,[817] ut ob hoc te semper charum habuerimus existimaverimusque dignum esse, in quem regia nostra munificencia largissime proficiscatur. Ut igitur partim illam sinceram et optimam nostram affeccionem et singularem benivolenciam iampridem in ipsum illustrissimum dominum, et in eius subditos conceptam, et post felix faustumque mutuam inter nos dominiaque vestra fedus percussum, vel in ipsius studio[f], prudencia assidua cooperacione, ut premissum est, eciam auctam declaremus, partim vero, ut tuis meritis et virtutibus regia nostra beneficencia amplissimo premio respondeamus ad perpetuam laudem et memoriam tibi et consequenter tuis omnibus ad hec arma tua paterna avitaque nobilitatis tue et tuorum monumenta, in capite harum nostrarum arte pictoria descripta, puta scutum triangulare, cuius *[95r]* imum in acutum terminatur, triplici colore supremo celestino, medio rubro, ultimo vero croceo distinctum, in cuius parte suprema sunt tres culmi cum spicis et aristis colligati in diversum protensi, suo colore ornati, in infima vero rosa celestini coloris, cuius medituli-

816 E helyütt a Magyar Királyság és Velence között 1501-ben létrejött szövetség fenntartásáról és 1503. évi megújításáról van szó. A szövegrész értelmezésében nyújtott segítségét Szovák Mártonnak ezúton is megköszönöm.

817 A három évnyi szolgálat említése ismét csak Badoerre utalhat, lásd az előbbi jegyzetet.

um croceum est, in medium vero campum scilicet rubeum dedimus et adiunximus aquilam albam, propria regie nostre celsitudinis et avita arma et insignia, alis protensis, cruribus divaricatis, unguibus et rostro auratis, que caput aurea corona redimitum parumper in dextrum flexit, ex cuius pectore auree linee ad dexteram et sinistram alas processisse conspiciuntur. Qua regali alite singulari et speciali nostro dono significamus omnibus et presertim prosapie et familie tue posterisque tuis omnibus, te nobis ob tuas eximias et ornatas virtutes charissimum fuisse, prout hec omnia in ingressu presencium nostrarum suis appropriatis et appositiciis coloribus, pictoris non indocta manu, distincta et redimita sunt, animo deliberato et ex certa nostra sciencia ac plenitudine potestatis regie dedimus, donavimus et contulimus, immo ex abundanciori nostre specialis gracie concedimus et presentibus elargimur, ut tu tuaque posteritas omnis prefata arma sew virtutes et nobilitatis insignia prioribus tuis per nos ex speciali nostra affeccione addita, et tibi et tuis collata, more aliorum armis utencium, qui vel a nobis vel ab aliis quibusvis principibus ob eorum virtutes armis remunerati sunt, a modo in posterum ubique in preliis etc. ferre, congestare omnibusque et singulis graciis, honoribus et libertatibus ac titulo nobilitatis, quibus ceteri proceres, nobiles et milites armis utentes quomodolibet consuetudine vel de iure utuntur et gaudent, uti, frui et gaudere possis et valeas, posteritasque tua possit et valeat. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam etc. Datum.[818]

[a] A cím utolsó szava Décsényi (Schönherr) tanulmányából átvéve, az Országos Levéltár fotómásolatán olvashatatlan. [b] Utána kihúzva: *fideli nostro*. [c] Utána kihúzva: *dicta*. [d] A sorok közé írva. [e] A sorok közé írva. Eredeti, kihúzott olvasat: *nitencium*. [f] Utána kihúzva: *declaramus, partim vero, ut tuis virtutibus*.

250

Arenga

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos animo revolventes, quanta fide, studio et diligencia, quanta denique assiduitate et animi fervore fidelis noster t. primum huic regno et sacre corone eius, deinde eciam nobis in omnibus rebus nostris fidei sue commissis fideliter pro voto nostro semper servierit,

818 Ha a Badoerre, mint adományosra vonatkozó azonosítás helytálló, az oklevelet pedig három évnyi szolgálata végén adta ki az uralkodó, a címereslevél 1504-ben kelt.

ut igitur idem t. tantorum suorum et quidem amplissimorum de nobis meritorum aliqualem a nobis habitam esse senciat racionem, volentes eundem, ut par est, favore nostro prosequi, castrum nostrum t. simulcum universis etc.

251

[95v] **Annuencia sigillacionis cere rubee**[819]

Nos Mathias etc. significamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos debitum, ut decet, habentes respectum ad preclaram fidem et gratissima obsequiorum merita fidelium nostrorum magnificorum Petri et Mathie Gereb de Wyngarth, consobrinorum nostrorum, que idem nobis et regno nostro summo cum studio a principio sue etatis exhibere studuerunt, nam tametsi domus et familia illa, de qua originem trahunt, ab antiquo fuerit perpetui comitatus honore gavisa, tamen hii duo viri non contenti gloria maiorum suorum magnificum genus suum magis semper virtutibus contenderunt decorare. Alter enim, videlicet Petrus wayvodatum Transylvanum, alter banatum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie non semel gesserunt, prout et nunc ipse Mathias banatum huiusmodi fidelissime ac prudentissime gerit, et ita susceptas provincias administrarunt, ut nobis et regno nostro non parvam laudem et gloriam sua virtute sepius pepererint, crebro enim adversus Turcos fidei nostre hostes et inimicos regnum nostrum subintrantes bella ex eisdem provinciis gesserunt, eosdemque semper aut profligarunt aut fugarunt ac nonnumquam eximiis[a] et spoliis ac ipsismet hostibus captis nos curiamque nostram victorie pulcherrimis insignibus honorarunt, iam anno superiori, cum bassa de Werbosonya cum exercitu grandi de terris serenissimi domini Romanorum imperatoris maximam Christianorum predam ageret, non ferens ipse Mathias eosdem Christianos in servitutem profane gentis abduci, prefatum bassam et exercitum suum cum certis aliis fidelibus nostris invasit et profligavit,[820] Christianosque omnes, qui in vinculis agebantur, resolutos et liberatos suam in patriam redire permisit. Neque intera ipse Petrus otiosus ipsis silencio preteriit, sed interdum prudentissimi consiliarii[b], interdum autem egregii et fortissimi militis nostri gessit officium, ipso enim capitaneo gencium expedicionis nostre Australis existente, pulcherrimas illas, Viennensem videlicet et Novam civitates cepimus et totam inferiorem Austriam nostre dicioni eius opera

819 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 323. (A formuláskönyv alapján.)

820 Erre 1483-ban került sor. – lásd Wertner: Hadjáratok (3. közlemény) 442.

et diligencia subegimus,[821] et generaliter nec uni, nec alteri quicquam mandavimus unquam, quod non fidelissime ac ex nostra sentencia fuisset executus. Ut igitur nos quoque tot meritis et virtutibus eorundem aliquantisper respondisse videamur, atque ut ipsi in memoria gestarum rerum suarum merito letentur et exultent, apudque futura secula laude predicentur, eisdem id ex mera liberalitatis nostre munificencia ac de consilio prelatorum et baronum nostrorum duximus annuendum et concedendum annuimusque et concedimus per presentes, ut ipsi eorundemque heredes et posteritates universe a modo deinceps, quoad sigilla cera rubea instar comitum liberorum et perpetuorum uti, literisque suis, quas cum ipsorum signo et armis cum ipsa rubea cera consignaverint, semper et *[96r]* ubique vigor et fides habeatur[c] et haberi censeatur.[822] In cuius rei memoriam presentes litteras nostras pendentis sigilli[d] nostri munimine roboratas eisdem eorundemque heredibus universis duximus concedendas. Datum in arce Nove civitatis nostre Australis, in festo beati Michaelis archangeli, anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo septimo, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno vigesimo nono, Bohemie vero decimo octavo.[823]

[a] Az eredeti, kihúzott variáns olvashatatlan. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *officiarii*.
[c] Eredeti, javított olvasat: *adhibeatur*. [d] Javítva erről: *sigillo*.

252

Ad pontificem, ut reverendum t. in episcopatu t. confirmet[824]

Beatissime pater et domine clementissime, post devota pedum sanctitatis vestre oscula beatorum et mei humillem commendacionem.[825] Superioribus diebus, quum ecclesiam Nittriensem ex transslacione eius veri et legittimi pastoris, fidelis scilicet mei, reverendi d(omini) Sigismundi Turzo de ipsa eadem Nittriensi per nos ad ecclesiam Transsilvanensem, tunc rectore et pastore carentem,

821 Mátyás ausztriai hadjáratairól összefoglalóan lásd B. Szabó: Mátyás nyugati háborúi 289–291., 297–303.

822 A vörös viasszal való pecsételésről mint privilégiumról lásd Neumann: Hercegek 99–100.; Novák: Hatalmi reprezentáció.

823 1487. szept. 29.

824 Kiadása: Fraknói:*Kegyuri oklt*. 76. (A formuláskönyv alapján.) – Vö. még a **253**. sz. oklevéllel is.

825 II. Gyula pápához (1503–1513) szól a levél.

facta, vacare contigisset, quo orbitati ipsiusque ecclesie Nittriensis, consueta mea diligenti provisione, ocius consuleretur, mentem et animum meum in reverendum in Christo patrem, dominum Stephanum, antea episcopum Sirimiensem,[826] virum profecto idoneum, cureque huius pastoralis abilem, non minus eciam vita antistite vero et religioso digna aliisque virtutum muneribus satis pollentem atque spectatum conieci. Unde eundem, perinde ac hominem integritate vite probatum, de me insuper et hoc regno meo benemeritum, ex predicto episcopatu Sirimiensi, cui more pastoris vigilantissimi laudabiliter prefuit, ad episcopatum hunc Nittriensem canonice vetustoque regni mei iurispatronatus privilegio transtuli, quem et, pro meo meorumque predecessorum Hungarie regum veteri et usitata consuetudine s(anctitati) vestre duxi presentandum. Supplicans eidem singulari animi devocione et observancia, quibus in s(anctitatem) vestram sacrosanctumque(!) istam sedem apostolicam semper fui[a], huiusmodi meam eleccionem, nominacionem, translacionem et presentacionem, consueta sua benignitate paternalique clemencia admittere, ratam habere, eumque in prefato episcopatu Nittriensi salutari sua benedicccione confirmare s(anctitas) vestra dignetur. Quam Deus pius[b] pro fidei augmento et statu reipublice Christiane diu sanam et incolumem conservare dignetur. Datum.[827]

[a] Ezután kihúzva egy szó kezdete, talán: *pro*. [b] Eredeti, kihúzott, hibás alak: *prius*.

253

De eodem negocio[828]

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri, domino Petro tituli sancti Ciriaci etc.,[829] salutem et amicicie incrementum. Cum nos fideli nostro reverendo

826 A csak keresztnévvel említett püspököt Fraknói Podmaniczky Istvánnal azonosította, aki azonban a nyitrai püspökséget csak 1512-ben nyerte el. Hogy mindenképp Erdődy Istvánról van szó, azt az is bizonyítja, hogy nyitrai címe előtt a fenti oklevélben is jelzett szerémi püspökséget töltötte be, míg Podmaniczky azt a méltóságot sosem viselte. Lásd *Archontológia* I. 45., 48.

827 A levél az idézett archontológiai adatok alapján 1504. nov. 5. és 1505. dec. 19. között kelt.

828 Vö. a **252**. sz. oklevéllel is, amely a datálás évkörét is megadja.

829 Pietro Isvalies bíboros a címzett. Intitulációját lásd Nemes: Pietro Isvalies 12. (22. jegyz.).

in Christo patri, domino Stephano episcopo Sirimiensi,[830] ob eius multiplices virtutes et animi dotes, de episcopatu Nitriensi, quem superioribus diebus per transslacionem reverendi domini Sigismundi Turzo episcopi eiusdem ecclesie de eadem ipsa ecclesia ad episcopatum ecclesie Transsilvanensis per nos factam vacabat, necessariam provisionem fecerimus, scripsimus et supplicamus solito more in aliis nostris s(ancto) d(omino) nostro pape, quo necessaria superinde confirmare in persona ipsius domini Sirimiensis, p(aternitas) v(estra) reverendissima[a] accipiet.[831] Rogandum iccirco eandem duximus[b], velit negocium hoc confirmacionis in persona prefati domini episcopi de dicto episcopatu Nittriensi, ut prefertur, fiende commendatum habere, in eoque omnem operam et studium navare agereque apud reverendissimum dominum nostrum suprascripta per eum iampridem apud ipsam sedem apostolicam[c] provincia, quo in hoc voto imprimis[d]

[a] Javítva erről: *reverendissimam*. [b] A kéziratban: *duximis*. [c] Eredeti, áthúzott olvasat: *ipsam sedem apostolicam] sanctam suam*. [d] E helyütt a szöveg megszakad.

254

[96v] **Ad pontificem, ut fratres minores de observancia a potestate ministri e[xempti sint]**

Beatissime pater et domine clementissime.[832] Post oscula pedum sanctitatis vestre beatorum, qualis discordia perniciosa quidem inter fratres conventuales de observancia sancti Francisci, hic in regno meo a multis annis viguerit, scio sanctitati vestre satis cognitum esse. Pro quaquidem conplanacione consopiendaque alias ex omnium prelatorum et baronum meorum ac universi regni mei voluntate, sanctitati vestre devote submisseque supplicavi, ut ipsos observantes s(anctitas) vestra ex causis et racionibus legittimis tunc explicatis a potestate ministri generalis eiusdem ordinis eximere, et ceteris fratribus sancti Francisci de observancia restituere, et, ut prius erant, generali vicario Cesmontano[a], salvis tamen graciis et indultis apostolicis eiusdem concessisse, subiicere dignaretur.[833] S(anctitas) vero vestra consueta sua clemencia huiusmodi preces

830 Erdődy István szerémi püspökről (1502 máj.–1504 okt., lásd C. Tóth: *Főpapi archontológia* 99.) van szó.

831 Lásd **252**. sz.

832 VI. Sándor pápához (1492–1503) szól a levél.

833 Erről a törekvésről bővebben lásd Kertész: 1499. évi konstitúciók 263–264.

meas benigne paterneque admittens, hanc eandem rem huic reverendissimo in Christo patri domino t. delegavit,[834] qui ex ea solercia prudenciaque singulari, qua in rebus omnibus continentissime diligentissimeque utitur, auctoritatem suam summa integritate iussu s(anctitati) vestre interponens ipsos fratres hoc pacto inter se dissidentes sedatis consepultisque omnibus dissidie causis fontibusque[b] penitus extinctis ad optimam tandem pacem concordiamque optatam magno omnium desiderio perduxit, super quaquidem concordia et composicione nonnulli articuli nonnullaque capitula concepta et conscripta existunt. Quare sanctitati vestre iterum humillime supplico, ut eos articulos pacis et concordie capita continentes auctoritate apostolica roborare et confirmare dignetur, ipsique ministro generali, quo ulla acceptet, mandare, ne amplius ipsis fratribus ulla unquam dissidiendi occasio et causa relinquatur. Faciet certe sanctitas vestra non solum nobis rem valde gratam summeque optatam, sed esset devocionibus populi huius regni mei, quorum assiduis et suppletis precibus, ut hoc ipsum a sanctitate vestra quamprimum impetrarem prope iam fatigatus sum apprime salutarem. Ego quoque, quantum ad me attinet, eos ipsos articulos confirmare et eosdem fratres dummodo quiete et religiose vivant, ipsique capitulis satisfaciant, eciam defendere curabo. Deus optimus maximus pro salute et incremento reipublice Christiane sanctitatem vestram perpetuo salvam et incolumen conservet. Datum.[835]

[a] Így, *Cismontano* helyett. [b] A kéziratban: *fonntibusque*.

255

Ad pontificem pro reditu legati ad Urbem

Beatissime pater et domine clementissime etc. Cum reverendissimus in Christo pater et dominus, dominus cardinalis Reghinus, sancte istius sedis et sanctitatis vestre ad me his[a] annis proximis legatus ab ea missus,[836] uti certe singulari vir-

834 Pietro Isvalies bíboros feladata volt a helyzet rendezése: Nemes: Pietro Isvalies 19.

835 A magyarországi ferences vikária kiemelésére a rendfőnök (generalis minister) közvetlen hatásköre alól, illetve áthelyezésükre a ciszmontán (itáliai) generalis vikárius joghatósága alá 1502-ben került sor. Lásd Kertész: 1499. évi konstitúciók 264. – Az uralkodói levél ezt nem sokkal megelőzően kelhetett.

836 Pietro Isvalies bíborosról van szó: Nemes: Pietro Isvalies 12. Reggio Calabria-i érseki kinevezésére 1497-ben került sor, lásd uo. 9–10. Magyarországi legációját is Nemes Gábor dolgozta fel részletekbe terjedően, lásd uo. 10–23.

tute omnique integritatis laude preditus et alias in cunctis rebus de me optime meritus ad imperium sanctitatis vestre iam ab aliquot mensibus citra egisset apud me summa semper instancia pro expedicione sui reditus ad pedes eiusdem, tamen uti his superioribus menini, ad eam scripsisse plurimis *[97r]* ex causis et quidem satis pregnantibus, quas tunc sane ex eisdem ipsa cognoscere potuit, hominis desiderio, simul eciam expectacionis sanctitatis vestre minime satisfacere valui, confisus in ipsius ostensa[b] sepe erga me clemencia, aliquantulam hominis tarditatem eandem pro causis meis necessariis intuitu mei non egre saturam. Et quamvis idem reverendissimus dominus cardinalis ob multiplicia eius in me merita charissimis michi habeatur, hominemque singulari amore ob res hic ab eodem optime et summa industria gestas prosequar, eundemque cupido et libenti animo vel deinceps apud me certe retinerem usurus gravissimo suo in cunctis rebus consilio, et ob hoc eius presencia charissima michi semper esset futura. Tamen pro satisfaccione sanctitatis vestre, cui parendum, ut debeo peculiario[c], placuit tandem d(ominacionem) suam reverendissimam expeditam ad eam remittere, et sue expectacioni simul eciam desiderio hominis satisfacere, cuius integerrimam fidem, animi magnitudinem aliasque eiusdem innumeras prope virtutes et res pulcherrime ab eodem gestas non putavi opus esse aliquali commemoracione, cum luci clariora in apertoque omnia sint, quicquid hic pro felici augmento ac salute reipublice Christiane aut egerit, aut sedulo agendum curaverit. Que omnia poterunt hominem sanctitati vestre reddere satis superque commendatum et testatum facere eius in omnibus rebus agendis fidem, constanciam et sedulitatem, de quibus vel ipse merito certe certificari possum, a quo sane omnia sanctitas vestra[d] ad ungvem cognoscet, quicquid rerum hic agatur queque hactenus acta sunt. Ceterum eius medio nonnulla eciam eidem significandum putavi, cuius verbis perinde ac meis pro prospecta hominis integritate amplissimam cumulatissimamque fidem prestare dignetur. Quam altissimus regimine ecclesie sue sancte sanam et incolumem ac felicissimam diu conservet. Datum.[837]

[a] Eredeti olvasat áthúzva: *hiis*. [b] Utána kihúzva: *in me*. [c] Bizonytalan olvasat. [d] Javítva erről: *vestras*.

[837] Legációja végén, 1503. szeptember 7-én hagyta el a budai udvart, ez az uralkodói levél terminus ante quem-e. (Nemes: Pietro Isvalies 22.). Nem esik szó veszprémi püspökségéről, amelyet az év nyarán eszközölhetett ki a számára II. Ulászló (uo. 21–22.). Ha ennek jelentőséget tulajdonítunk, az néhány hónappal korábbra tolná a levél keltét.

256

Ad pontificem maximum congratulatoria[838]

Beatissime etc. Cum de omni amatissima felicique assumpcione sanctitatis vestre ad hoc apostolicum culmen felicissimum his diebus nuncium accepissem, efferbuere subito sensus mei mirificis leticie cumulis exhilaratus animus, et toto corpore manifesta concepta gaudi signa erupere eum talemque ecclesie Dei pastorem obtigisse, qui pro accumulata exaltacione sacre nostre fidei ac universe Christianitatis regimine, saluteque publica, cunctis eque salutaris esset futurus. Quis enim animus non merito exultari debet illius exaltacioni, qui tanto sacri ordinis huius consensu, communi omnium consensu, unico omnium spiritu, sepositis ad partem omnis dissidie aculeis, inter hunc tantumque et tam numerosum ordinem atque sacrum cetum ad unius sanctitatis vestre obtutus, mentes animique omnium mirifica animorum concordia erecti coalvere. Quo unico sit, ut salutem reipublice Christiane suo ductu atque auspicio magis ac magis indies crescere, et felicia omnia sibi iam omni et successura accedunt. Ad hec singulares ac cumulatissime sanctitatis vestre *[97v]* virtutes preclari animi magnitudo, clarissima sanctissime sue vite testimonia, summa agendarum rerum pericia atque solercia, consilium et gravissimum et cunctis utile futurum, celeste pene ingenium et etatis sue fructus uberrimi et multiplices sane maturam et gravem eius prudenciam testatam facerent. Quibus rebus effectum esse certo scio, ut facet ordo iste senatorius inter alios s[anctis] ordinis ad sanctitatem vestram veluti unicum specimen obtutus suos figeret, eam solam tanto culmine sacro isto solio atque fastigio dignam censeret, se atque terrarum orbem sue immortalitati prudencie ac incredibili eius integritati regendum summitteret ac commendaret. Cuius non saxeum pectus ista emolli[at], quis ad sui vel benivolenciam vel certe admiracionem tantarum suarum virtutum accessione non reparetur? Divino prope consilio actum esse arbitrer necesse, [ut] tanta animorum unione atque concordi voce munere isto reverendissimos istos dominos or[natos] cardines functos fuisse, quorum in hoc felicitati eque ac sanctitati vestre congratulare existimavi, ipsis, quod nichil eorum solido iudicio erratum esse conspicitur. Sanctitati vero vestre, quod expectacioni tanti ordinis immo orbis, ipsam pro debito suo pastorali cunctis in rebus plane responsuram iam oculis, ut aiunt, aspicimus, id quod mentes hominum ad spem quandam sempiterne quietis ac salutis rapere merito certe debet. Verum cum solius sanctitatis vestre numen presenti munere adorando

838 II. Gyula pápához (1503–1513) szól a levél.

statuerim, accensus premissis suarum virtutum cumulis toto animo, quantum is pati potest, huic et tante expectate sue assumpcioni vehementer gratulor, sperans pro augmento sancte fidei et religionis nostre publicam salutem in eius pervigili cura sane conquieturam, id quod superos pro sua ac gregis dominici cure sue commissi ulteriore[a] pace et conservacione propagacioneque sanctissimum diuturnamque sit semper futurum. Ceterum scire[b] velim sanctitatem vestram oratores meos, quos postremo ad scienciam reverendissimi domini cardinalis Rhegini tunc adhuc munere apostolico apud me agentis, hominis certe summa[c] integritate atque incomparabili prudencia pulcherrime pollentis, compatris mei et regnorum nostrorum apud sanctam istam sedem vigilantissimi protectoris pio extricandis, absolvendis nonnullis difficultatum scrupulis, ad Turcum ipsum cursum mittere necessarium visum fuerat, nunc primum salvos et incolumes rediisse.[839] Expeditis istic rebus omnibus ex animi mei sentencia, prout ad ulteriorem conservacionem status universe Christianitatis, et inprimis sancte istius sedis et sanctitatis vestre accessionem pertineri debere existimavi,[840] uti ab eodem reverendissimo domino cardinale in partes meas pro uberiore declaracione earum rerum, simul eciam congratulacionis mee erga sanctitatem vestram, de hac felici sua assumpcione delegandas statui, ex cuius uberrimo fonte servientes arbitror eam sane cognoscere posse, que mens mea semper fuerit, sitque animi mei sollicitudo atque cura in rebus fidei ac conservacione divina nostre religionis, eam ab omni labe et hostili contagione forti semper animo pro virili defensurus. Simul, quos labores vel hac vice *[98r]* pro[d] salute publica tulerim simque laturus vivido semper animo, dum usus expostulaverit. Quo sit, ut sperem, me in sinu clemencie sanctitatis vestre ac

839 Nem lehet biztosan megmondani, mely követekről van szó. Mivel Pietro Isvalies bíboros magyar királyi udvari jelenlétéről már múlt időben beszél – aki végül 1503. szeptember 7-én indult vissza Rómába (Nemes: Pietro Isvalies 22.) – azokra a követekre utalhat, akik az 1503 őszén végül az oszmánokkal hét évre megkötött béke előkészítő tárgyalásaiban részt vettek. Egyrészt szóba jön Czobor Márton (Lakatos: Diplomaták II. 308/61. sz.), másrészt Merzini György és Perényi Kristóf (Lakatos: Diplomaták II. 310/65. sz. – csak Merzini Györgyöt említve. Merzini mellett Perényi secretarius említését lásd a november 4-i szultáni ratifikációban: DL 39328.) A tárgyalások budai szakaszaiban maga Isvalies is részt vett (Nemes: Pietro Isvalies 16.), erre utalhat az „oratores meos, quos postremo ad scienciam reverendissimi domini cardinalis Rhegini … ad Turcum ipsum cursum mittere necessarium visum fuerat" kitétellel.

840 Itt arra történik utalás, hogy VI. Sándor pápa mindvégig ellenezte az oszmánokkal való békekötést, mind a Magyar Királyság, mind Velence esetében, vö. Nemes: Pietro Isvalies 16., Kosáry: *Külpolitika* 89–93.

benivolencie in me sue diutine permansurum ac eius item animum pro his meis officiosis muneribus oblacionibusque imposterum sane conquieturum. Quam altissimus pro sue sanctitate ac universalis ecclesie regimine diu sanam et incolumen conservare dignetur. Datum.[841]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *utiliore*. [b] Az eredeti, kihúzott olvasat olvashatatlan. [c] A kéziratban elírás folytán: *smma*. [d] Előtte tévedésből még egyszer leírva: *vel hac vice*.

257

Donacio prioratus Auranee etc.

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos laudanda felicis reminiscencie predecessorum nostrorum divorum regum Hungarie vestigia sequi cupientes, ubi animum et consideracionem nostram ad providendum de prioratu Aurane, quem his diebus per mortem et decessum fidelis nostri venerabilis et magnifici Bartholomei prioris Aurane[842] vacare contigit, apposuimus, obiecerunt se nobis merita et servicia preclarissima et cumulatissima fidelis nostri nobis sincere dilecti, spectabilis et magnifici Emerici de Peren etc., que nobis et sacre corone huius ipsius regni nostri, cum in aliis multiplicibus rebus nostris et privatis et publicis fidem et integritatem ac perpetuam suam constanciam, erga nos et serenissimos liberos nostros declarantibus, tum vero novissime in recuperacione ipsorum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie a manibus pene desperatis et periculum minantibus exhibuit et impendit. Quorum intuitu maxime vero, ut de cetero maior ampliorque cura defensionis et prefidii, quam hucusque est tributum ex isto prioratu ad loca et castra finitima fiat, prioratum ipsum Aurane nunc, ut prefertur, per mortem dicti condam Bartholomei prioris legittime et de facto vacantem, auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod in ipso prioratu instar divorum regum

841 Számomra úgy tűnik, hogy ez az a levél, amelyet II. Ulászló II. Gyula pápának küldött annak megválasztása alkalmával. Utóbbira 1503. október 31-én került sor. Más forrásból tudjuk, hogy a gratuláló levelet Pietro Isvalies mutatta be Rómában 1504. július 26-a előtt (lásd fentebb **232**. sz. alatt, illetve az ahhoz írt jegyzeteket); ha a sejtésem helyes, és valóban a gratulációról van szó, akkor legvalószínűbben 1503 végén, vagy 1504 első hónapjaiban kelt.

842 Beriszló Bertalanról van szó, aki a méltóságot 1475-től 1512 szeptemberéig töltötte be (*Archontológia* I. 59.).

Hungarie, nostrorum scilicet predecessorum, habemus, simulcum omnibus castris, castellis, oppidis, villis, possessionibus, preceptoriatibus et aliis cunctis iurisdiccionibus et obvencionibus eiusdem prioratus Aurane, ac ad eundem de iure ab antiquo pertinentibus fideli nostro magnifico Wolffgango Balassy de Gyarmath,[843] consobrino et affini prefati domini palatini omni eo iure, quo antea et hucusque ceteri priores illum tenure et habuere, duximus dandum et conferendum. Ita tamen, quod prefatus dominus palatinus tricesimam nostram in regno nostro Sclavonie habitam, quam nos superiori tempore, quum banatum predictorum regnorum nostrorum eidem contulimus, pro certa solucione sibi facienda, ad manus ipsius assignari fecimus, nobis pare et simpliciter remittere et resignare tenebitur. Preterea, quod prefatus dominus palatinus et dictus Wolffgangus Balassa nobis et serenissimo domino Ludovico regi, filio nostro charissimo successoribusque nostris regibus eciam racione ipsius prioratus debitam semper fidem, fidelitatem et *[98v]* obedienciam prestare teneatur, et quod ex castris et municionibus eiusdem prioratus nemini unquam aliqua dampna et nocumenta inferat. Banderium vero suum r[acione] huiusmodi prioratus integre semper et plane teneat, gentesque suas in pleno numero promptas et paratas habeat et conservet, cum quo quidem banderio idem dominus palatinus,[844] ex quo nunc banatus regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie officio fungitur, semper predicta regna nostra defendet et huiusmodi banderium ad defensionem dictorum regnorum nostrorum teneat. Casu vero, quo idem dominus palatinus predictum banatum non tenere, nichilominus huiusmodi banderium dicti prioratus aut ad defensionem dictorum regnorum nostrorum, sive eciam ad banatum de Iaycza defensionem eiusdem castri et ad ipsum pertinencium vel alia quecumque loca huius regni nostri, quo videlicet necessarium fuerit, nosque aut successores nostri regni Hungarie voluerimus et iusserimus semper tenere ac dare et mittere teneatur, immo damus et conferimus ac providemus harum nostrarum secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, consignatarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, in dominica Letare, anno 1513.[845]

[a] A kéziratban: *tennere*.

843 Vö. *Archontológia* I. 59.

844 Perényi Imre nádor (1504–1519).

845 1513. márc. 6. – Kontextusára lásd Pálosfalvi: *From Nicopolis* 337.

258

Ad Polonie regem

Wladislaus etc. serenissimo principi domino Sigismundo, eadem gracia Polonie regi ac magno duci Lithvanie etc., fratri germano nostro charissimo, salutem ac fraterni amoris feliciumque successuum incrementa. Crebris iam litteris maiestas vestra fraterna scripsit nobis de dampnis et iniuriis, quas subditi sui a fidele nostro magnifico Iohanne Homonnay[846] in confinibus et conterminis regnorum nostrorum suscepisse maiestati vestre lamentati sunt, cui quidem Iohanni Homonnay, quum nos hortatu maiestatis vestre fraterne seriose mandassemus, ut commissa a se et suis rectificaret et deinceps ab omni molestia et dampnis subditorum maiestatis vestre se et suos contineret, per litteras suas primum apud nos se expurgans, rescripsit nobis, ne in minimo quidem contra maiestatem vestram aut suos subditos se excessisse neque quempiam ipsorum dampnificasse, sed pocius ex animo semper maiestati vestre fraterne pro sua facultate servivisse velleque semper servire. Nunc vero personaliter apud nos constitutus identidem coram affirmat et asserit dicitque se omnino in his immunem et innoxium fore, et has querelas, quas iidem maiestatis vestre subditi in eum retorquere satagunt, a se pocius fieri debuisse, quam ab ipsis subditis maiestati vestre, a quibus idem multa[a] dampna et iniurias se et suos preter omne iustum et equum suscepisse graviter lamentatur, que quidem dampna[b], que s[unt] qualia maiestas vestra ex regesto presentibus incluso clarius intelliget. Quapropter rogamus maiestatem vestram fraternam, velit huiusmodi dampna ipsi Iohanni Homonnay et suis illata facere ad plenum rectificari *[99r]* vel si commode rectificacio ipsa pronunc fieri nequiret, differat saltem rectificanda ad tempus diete et conventus, quo oratores utriusque nostrum pro revisione et complanacione huiusmodi querelarum et dampnorum utriusque commissorum convenient, ad diem scilicet, quam adhuc maiestas vestra, sicuti nobis scripsit, est prefixura. Interea vero committere suis ne quitquam innovare aut attentare presumant neque plura dampna nostris inferant, nos quoque seriose iam nostris commisimus, ut omnino quieti sint de subditis maiestatis vestre fraterne, nec eos[c] ulla iniuria aut dampna afficere audeant. Id autem, quod maiestas vestra in his deliberaverit, an scilicet exnunc dampna prefati Iohannis Homonnay rectificanda commisit, aut ad dietam ipsam rem reiicerit, nobis significari ab eadem optamus, quo nos quoque eundem

846 Homonnai Druget Jánosról van szó.

Iohannem de mente maiestatis vestre fraterne informare possimus, quam diu felicissime valere semper cupimus. Datum.[847]

[a] Utána kihúzva: *cuncta*. [b] Utána kihúzva: *et iniurias se et suos*. [c] Javítva erről: *eosdem*.

259

Arma quedam per Anthonium Bonfinis facta[848]

Wladislaus etc. Cum nichil fidelibus obsequiis principi gracius esse debeat solaque fides inter ceteras virtutes multum suo iure promereri videatur, nichilque a regia dignitate ipsa ingratitudine debeat esse magis alienum, iccirco decoris nostri et exornande fidelitatis habendam duximus esse racionem. Nam cum summa Iohannis t. scriptoris et familiaris nostri fides et assiduitas, qui historiam Hungaricam ab Anthonio t. editam fideliter rescripsit, nuperime venisset in mentem, eius fideles elegantesque labores immunes[a] preterire nequivimus, quos non tam alieno, quam nostro testimonio sat hactenus exploratos habuimus. Quare cum aliis virtutibus eius, tum probitatis fidelitatisque constancia commoti ab omni [b-]virium ignobilitate asserendum[-b] et in nobilitatis ordinem numerandum esse et iure et sponte censuimus. Quin eciam[c] non modo t., sed eius gracia t., patrem suum ceterosque fratres eius et heredes omnes cum universa posteritate perpetuo hoc honore honestandos esse arbitramur, proinde Iohannem t., patrem, fratres[d] et heredes omnes cum universa posteritate in nobilium ordinem privilegio et auctoritate nostra ita creamus, ascribimus et annumeramus, ut ex hoc tempore in semper pro nobilibus habeantur, haud secus atque si ex antiquo nobilique sanguine prodiissent. Ut de nostris et externis viris, qui in nostro servicio versati sunt, eque benemereri videamur, preterea hec arma et nobilitatis insignia concedimus et donamus, quemadmodum in capite privilegii picta sunt, videlicet scu-

847 Az Acta Tomiciana általam átforgatott első három kötetében mindössze egyetlen olyan iratot találtam, amelyben a lengyel király említést tett „Homonnai Druget" hatalmaskodásairól. Ez a levél 1513. máj. 7-én kelt. (AT II. CCXLV. sz.) A két ország határán elkövetett jogtalanságok felülvizsgálata éveken át visszatérő eleme volt Ulászló és Zsigmond levelezésének, ezért a formuláskönyv fenti misszilisét sem kötöm az 1513. évhez. Lásd még a **393**. és **400**. sz. alatt olvasható iratokat is.

848 Kiadása: Szovák: *Supplementum* 49. (A formuláskönyv alapján.) – A régebbi és részleges kiadásokat, illetve a szöveget fenntartó kéziratokat lásd Mikó: Címereslevelek 281/75. sz. – Lásd még Mikó: Matthias Cocavinus formulárium a 76–77. is.

tum celestini coloris desuper, *[99v]* inferius vero aurei et [e–]fortunatam coronam[–e] in habitu purpureo volubili ro[thi[f]] insidentem, cum brevi in altera manu, cui scriptum sit „soli Deo", in altera vero screptrum[g], insuper autem galeam coronatam cum paribus insignibus depend[entibus] a tergo fimbriis purpureis, celestinis et viridibus, que quidem galea pro militari crista habeatur. Quin eciam ultro concedimus et mandamus, ut ceterorum more nobilium t., pater et fratres eius heredesque posteri omnes his nobilitatis insignibus, quibus ultro donavimus, ubique terrarum utantur, sive in preliis singularive certamine et equestri, si[ve] in circumscriptis certaminibus aliisque militaribus et generosis studiis his, [ubi] libuerit, preterea in obsignatoriis anulis et sigillis, item domi militi[eque] in velis aureis et tentoriis ac in omni denique expedicione pro eoru[m] arbitratu et voluntate eos hec arma ceterorum ritu nobilium usquequ[aque] gestare sponte nostra concedimus et iubemus. Hanc igitur immunitatem honoris perpetuum iccirco eos sponte nostra concedimus et donamus, ut viros bonos et fideles pro dignitate honestemus et ad regnorum nostrorum decus et splendorem eo magis imposterum nobilium numerus amplificentur, a[c] cete[ri] eo vehemencius istorum exemplo succensi ad capescendam virtutem et imitanda fidelitatis obsequia certatim excitentur, quo uberiorem in principe remuneracionem beneficenciamque cognoverint. In cuius rei fidem, memoriam confirmacionemque perpetuam presentes litteras nostras fieri iussimus, manum propriam apposuimus nostrique sigilli appensione munivimus. Datum.[849]

[a] A sorok közé írva. Kihúzott olvasat: *irremuneratos*. Szovák Kornél kiadásában: *minime muneratos*. [b] Így a kéziratban. Szovák kiadásában az alábbi javítás: *vicio ignobilitatis eximendum*. [c] Egy olvashatatlan, eredetileg i-betűvel kezdődő szóról javítva. [d] Javítva erről: *fratre*. [e–e] Schönherr címerleírásában javítva így: *Fortunam coronatam*, amelyet Szovák Kornél is elfogadott. [f] A fotón olvashatatlan. Az alak Schönherrtől származik, aki a kódexet eredeti formájában tanulmányozta. Helyesen *rothe*, vö. Szovák kiadását. [g] Így a kéziratban; helyesen: *sceptrum*.

849 Kulcsár Péter részletes bizonyítása szerint a szöveg 1495. augusztus 18-a után (a másolásról tudósító utolsó híradás), illetve 1497 eleje (Bonfini megrokkanása) előtt keletkezhetett, legvalószínűbben 1496-ban, amikor az első négy decas letisztázott másolatát elhelyezték a királyi könyvtárban. Kulcsár: Bonfini-kéziratok 221–227., kül. 225–227. A másolásról, illetve a címereslevélről megemlékezik az 1494–1495. évi királyi számadáskönyv Neumann Tibor készítette új kiadása is: Neumann: *Számadáskönyv* 275. (1506–1507). A számadáskönyvben egy 1495. szeptember 30-i adat is egy Bonifininak kifizetett összegről szól. (uo. 435. [2984.]).

260

Donacio episcopatus[850]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod posteaque nos integritatem vite presentemque ingenii dexteritatem, litterarum erudicionem abunde multam, aliasque egregias animi dotes fidelis nostri t. considerassemus eiusque multiplicia et fidelia servicia, que domi forisque iam a multis retroactis temporibus in variis et arduis nostris et huius regni negociis et presertim nonnullis et longinquis legacionibus, que longinqua et Ulixea quadam peregrinacione obivit confecitque summo studio, singulari dexteritate maximaque animi promptitudine nobis et huic regno nostro impendit, matura deliberacione propendissemus profecto diu multumque cogitaciones nostras consuluimus, ut hominis meritis cumulatissimis nobisque gratissimis consueta nostra regia liberalitate munificenciaque, quibus subditos nostros et imprimis eos ipsos, qui de nobis et hoc regno nostro precipua fide et diligencia iugiter benemereri student, prosequimur, aliquo maiori ampliorique honoris dignitatisque accessione responderemus. Quapropter inducti tantis virtutibus et meritis eiusdem t., quibus ubertim non aliena peregrinaque, sed nostra propria experiencia ornatum esse cognovimus eundem perinde ac virum eximiis virtutibus preditum, de nobis atque hoc regno nostro iam sepius optime meritum de ipsa ecclesia t. ad episcopatum ecclesie t. nunc per canonicam transslacionem Dominici episcopi[851] ad episcopatum t. etc.

261

[100r] **Littere oratorum pontificis ad dominos Hungarie**[852]

Reverendissimi patres et magnifici domini. Wlgatissimum est apud omnes, quod non dubitamus in vestram quoque potuisse pervenire noticiam, quibus bellorum molestiis sedes apostolica premitur ab eo tempore, quo perdicionis filius Laurencius de Medicis[853] cum Florentinis nephando illo et iam omnibus manifesto perpetrato flagicio superbia sua elevati contra sacram[a] matrem ecclesiam et apostolice sedis presidere, sanctissimum dominum nostrum Sextum

850 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **41**. sz. alatt.

851 Lásd a **41**. sz. szöveghez írt jegyzetet.

852 E kétségkívül I. Mátyás-kori misszilis nincsen benne az általam ismert és használt Mátyás-levélkiadásokban: MKL; *Mátyás levelezése*.

853 Lorenzo de' Medici-ről van szó.

pontificem modernum[854] rebellarunt,[855] ad quorum dampnabilem maliciam Veneti accedentes in manifestum Dei et ecclesie contemptum, non solum illos fovent et sustinent induratos in superbia, sed, quod peius est, exhortantur et incitant. Quamvis non fuisset clausum pietatis gremium hiis, qui voluissent suppliciter, ut filios obedientes decet de erratis veniam postulare, et licet sanctissimus dominus noster contra induratos illos et ecclesie contemptores iusticie gladium eximere coactus ab eo tempore, quo rebellio talis contra suam sanctitatem exardescere cepit, multis et maximis sustinende dignitatis ecclesiastice curis implicitus extiterit. Nunquam tamen inter urgentissimas curas et sollicitudines suas neglexit eo cogitare, que ad publicam salutem et tocius fidei defensionem necessaria opportunaque viderentur. Sic affectus Christiane defensioni, ut dum sua sanctitas pro tuenda sancte sedis apostolice dignitate studium suum adhibere cogitur, nequaquam voluerit intermittere, ea que et antea ferventi desiderio assidue pro communi Christianitatis bono voluebat in animo. Nam licet antequam rebellio hec, de qua prediximus contra sanctitatem suam et sanctam sedem apostolicam per Florentinos et Venetos oriretur[b] sua sanctitas et sua sponte et requisita plerumque ex parte serenissimi et invictissimi principis domini Mathie regis etc. ferventissimo studio et exacta diligencia laboraverit apud omnes Christianos principes, et precipue apud Italie potentatus, pro subsidio ad defensionem fidei decernendo, primusque ad tam sanctum opus facultates ecclesie libenter obtulerit. Id tamen, quod perficere nequivit, Veneti obstiterunt fueruntque illi turbatores presidii, qui nunc sunt ecclesie contemptores, nec in alium finere. Credibile est ipsos Venetos tam pium opus disturbasse, nisi quod postea, ut omnibus clarum est, ut disturbato presidio liceret eos facilius proficisci cum Thurco et in tocius Christianitatis iacturam cum hoste fidei conspirare. Quapropter sanctissimus dominus noster, qui publice saluti et negociis fidei unice affectus est, nolens studium suum, quod inter omnes curas suas in defensione fidei precipuum erat, deserere, sed pocius cupiens pio et sancto exemplo animos cunctorum fidelium ad id excitare, animadvertens maxime serenissime regis Mathie fervens et insuperabile in hoc salutifero opere desiderium, qui multis iam annis solus contra infidelium insultus viriliter dimicans, gloriosum toto orbe nomen et immortalem sibi apud Deum et homines gloriam comparavit, comparens eciam diuturno labori suo, et istius regni sui incliti, quod tocius Christianitatis propugnaculum et antemurale ab

854 IV. Sixtus pápa (1471–1484).

855 Talán az 1478-ban történt ún. Pazzi-féle összeesküvésre (Cardini, F.: Pazzi-Verschwörung.), illetve annak következményeire utal a levél.

omnibus merito censendum est oneribus et fatigis. Nos, licet immeritos, ad ipsum serenissimum regem Mathiam cum plenaria auctoritate legacionis de latere mis[imus] decernens iubileum pro defensione fidei apostolica auctoritate promulgari, m[andantes][c] *[100v]* per dominia sue maiestatis, sed et per regna finitima, Bohemiam videlicet et Poloniam, ut co[llectis] fidelium presidia ad defensionem fidei huic serenissimo regi Mathie auxilio accede[rent]. Iniunxit eciam nobis sua sanctitas et hoc in mandatis dedit, ut cum sua maiestate lacius [de] negocio fidei ex parte sue sanctitatis tractaremus, simulque cohortaremur eum, ne publicam Christianitatis defensionem intermitteret, sed prosequentur, ut dudum cepisset viriliter, ager[et] solita virtute quicquid videretur ad hoc opus pium pro honori apostolice sedis et pro toto Christianitatis commodo opportunum. Non id solum, quod nunc attulimus sanctitas sua libenter sue exhibens, sed et omnia, que sedi apostolice possibilia sunt se facturam, plena charitate promittens, modo intelligat mentem huius serenissimi regis, et quid a[d hoc][d] opus fore pro defensione catholica decernat, consulere itaque iussit de hoc maiestatem suam, ut cognitis his, que sua maiestas ad publicam tocius Christianitatis salutem […] iudicaverit, sciat melius et fervencius Christianitatis rebus et communi omnium saluti providere etc.[856]

[a] Javítva erről: *sanctam*. [b] Javítva erről: *orirentur*. [c] Bizonytalan olvasat. [d] Bizonytalan kiegészítés.

262

Pulcra forma[857]

Serenissimo principi domino Ferdinando regi etc.,[858] Mathias etc. salutem et prosperos ad vota suc[cessus]. Misit ad nos maiestas vestra quendam Gonio-

856 Ha valóban a Pazzi-féle összeesküvésre utal a szöveg eleje, az 1478-ban jelölné ki a terminus post quem-et; mivel a konfliktust aktuálisként írja le, vagy abban az évben, vagy nem sokkal azt követően kelhetett. Mátyásnak egy 1478 végén a velencei dózséhoz írt levele a köztársaságot úgy írja le, amelyik „in … sanctissimum dominum nostrum Sixtum, divina providencia papam modernum … rebellionem et inobedienciam prorupit" (MKL I. 422–423.), ez nagyban hasonlít a fenti levélben foglaltakra.

857 Kiadása: MKL II. 367. (Az OSZK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 671.

858 Fraknói szerint I. Ferdinánd nápolyi királyhoz (1458–1494) szól a levél, vö. Mayer: Utószó 976.

nem de Auducter[a], domitorem equorum cum litteris suis, i[n] quibus scribit intellexisse a nobis desiderari hominem, qui periciam et usum eorum equorum, quos gynectos appellant, equitandorum moderandorumque haberet, eum itaque missum ad nos, ut maiestas vestra voluntati ac desiderio nostro in hac parte responderet. Super quo maiestati vestre respondemus nos cum hominem, licet nunquam postulaverimus, nec eciam habere desideraverimus, intuitu tamen maiestatis vestre libenter vidisse, et gracias habemus, quod maiestas vestra cupit in omnibus voluntati [et] desiderio nostro complacere. Verum cum sciamus maiestatem vestram prudentissimam et omnia ex magno metiri consilio, miramur id de nobis opinari, quod nos tali hominem egeamus, qui gynectos moderari solitus est, cum sciat nos talibus equis hactenus nedum ad bella, verum eciam ad ludos non eguisse. Quod si animo revolveret condicionem nostram, qui nos simus, et cum quibus bella hactenus gesserimus, credimus talem hominem ad nos non misisset. Nam scire potest, quod toti ferme orbi constat, nos a puero versatos in armis, et cum multis populis [b-]et nacionibus[-b] frequencia gessisse bella, que sive contra Turcos, sive contra Christianos in equis nostris, quos nostra gens moderari novit, semper prospera successerunt nobis. Quod si nos externos et alienigenos domitores equorum expectassemus, ea bella, que nos et cum Thurcis et cum Almanis et cum Bohemis et Polonis gessimus, nunquam tam prospere successissent. Nos[c] equis nostris hic domitis Getas devicimus, serviam non profligavimus, suntenses et omnes, qui in circuitu nostri positi sunt, domavimus[d], omnia cum equis hic domitis fecimus cum honore. Gynectos vero, qui Hispano more conglobatis pedibus saltaverunt, nec unquam habere desideravimus, nec volumus illis non modo ad res sevas, que apud nos fiunt, sed ne ad ludicras eciam vellemus[e] uti. Nobis enim tales equi necessarii sunt, qui non conglobatis pedibus saltitent, sed pocius, cum opus fuerit, pedibus in diversum sepositis fortiter immitantur. Verum nos hominem hunc, et si nobis non placeret, tamen contemplacione maiestatis vestre, bene remuneratum ad eam remisimus, paratos nos offerentes eius amore non hunc solum, qui tali arte victum queritat, sed omnes, quotquod ad nos mittere voluerit, do[nis] onerare et ea facere, quecumque grata esse senserimus maiestati vestre. Quam bene [etc].[859]

[a] Bizonytalan olvasat. A Fraknói által használt kéziratban a név hiányzik. [b] A margón beszúrva. [c] Ezután kihúzva: *cum*. [d] Föléírva: *domuimus*. [e] A margóra írva, majd kihúzva.

859 Fraknói a vélhető dátumot az 1476 és 1490 közötti időszakban adta meg, nyilvánvalóan Mátyás és Aragóniai Beatrix házasságának idejéből kiindulva.

263

[101r] **Ad pontificem, ut in episcopatum t. reverendum t. confirmet**[860]
Beatissime pater et domine clementissime. Post devota etc. Vacavit superioribus diebus ecclesia Albensis Transsilvanie per eius veri et immediati pastoris reverendi t. legittimam in archiepiscopatum ecclesie Colocensis translacionem per nos auctoritate iurispatronatus nostri regalis factam,[861] ut autem illius ecclesie orbitati, que partis regni nostri Transsilvanie caput et primaria existit mature et accurate consueta mea diligenti provisione consuleretur, conieci mentem et animum meum in reverendum t.,[862] cuius vita diu satisque spectata vero religiosoque antistite digna, ingenii dexteritas multarum denique rerum par et efficax usus alieque hominis virtutes, quibus revera non mediocriter pollet, que eciam apud sanctitatem vestram evidentissimis argumentis, dum mea et regni mei negocia singulari fide et integritate tractavit, confecit, sepius spectate et probate sunt, me vehementer hortantur et inducunt, ut eum precipuo favore complectar, eiusque virtutibus cumulatissimis solita libertate respondeam, eundem perinde ac virum integritate vite probatum virtutibusque ornatum, de me insuper et regno meo sepissime benemeritum omniumque prelatorum et baronum meorum consilio et voluntate ex episcopatu t.,[863] cui integerrime more pastoris vigilantissime prefuit in episcopatum ecclesie t.[864] canonice transtuli, quem pro meo meorumque Hungarie regum veteri ex usitata consuetudine s(anctitati) vestre presento, supplicans eidem singulari animi devocione et observancia, quibus semper in sanctitatem vestram illamque sedem apostolicam fui, ut huiusmodi nostram eleccionem, nominacionem, translacionem, presentacionem pristina et usitata sua benignitate paternalique clemencia admittere, ratam habere, eumque in prefato episcopatu salutari sua benediccione

860 Az oklevél valószínűleg Vingárti Geréb László kalocsai érseki székbe kerülésével, ezzel összefüggésben pedig Kálmáncsehi Domokos erdélyi püspöki kinevezésével hozható összefüggésbe. A formuláriumban ugyanis további, az eseményre vonatkozó iratok is megtalálhatóak (**35**. sz., **41**. sz. és **260**. sz.). – Lásd még alább a további jegyzeteket.

861 Geréb László áthelyezéséről van szó (*Archontológia* I. 31., 38.).

862 Kálmáncsehi Domokos került Geréb Lászlót követően az erdélyi püspöki székbe (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 62.).

863 Ti. a váradi püspökségből.

864 Az erdélyi püspökségbe.

confirmare dignetur, quam Deus optimus, pro incremento reipublice Christiane diu sanam et incolumem conservet. Datum.[865]

[a] Előtte kihúzva: *alique*.

264

Ad dominam Elizabeth reginam Polonie

Serenissime principi domine Elizabeth, regine Polonie etc., domine et genitrici nostre charissime,[866] Wladislaus etc. salutem ac filialis dileccionis continuum incrementum. Litteras maiestatis vestre his diebus ad nos allatas accepimus, in quibus eadem nobis scribit nomine tredecim civitatum Scepusiensium sibi conquestum esse, qualiter multa a civibus nostris Cassoviensibus gravamine paterentur, et signanter, quod infringerent illis privilegia ipsarum prohibendo eisdem liberum transsitum *[101v]* in earundem negociacionibus. Iter[um] maiestas vestra scire dignetur, quod ista causa in presenciarum in congregacione generali regnicolarum huius regni vertitur,[867] debebitque in brevi iudicialiter

865 Geréb László kalocsai érsekségbe kerülésére és ezzel együtt Kálmáncsehi Domokos erdélyi püspöki székbe való áthelyezésére 1501-ben került sor. – Hogy a fenti levelet elküldte-e végül a magyar uralkodó a pápának, nem tudom, de érdemes megemlíteni, hogy 1501-ben két efféle püspökségcsere történt: Geréb és Kálmáncsehi áthelyezésén túl Szatmári György addigi veszprémi püspök is átkerült egy új püspöki székbe, mégpedig éppen a Kálmáncsehi erdélyi püspökké avanzsálásával megüresedett váradi püspökségbe. Egy olyan misszilis is készült az év folyamán, amelyben Ulászló már mind Kálmáncsehi, mind Szatmári megerősítését kérte a VI. Sándor pápától. Ez utóbbi levelet – vagy annak tervezetét – az ún. Váradi Péter-féle leveleskönyvben találtam meg, az uralkodó nevében írva, a későbbi királyi titkár és váci püspök Gosztonyi János fogalmazásában: DF 290345., 331. felvétel.

866 Habsburg Erzsébethez, II. Ulászló anyjához szól a levél, aki IV. Kázmér feleségeként 1454 és 1492 között volt lengyel királyné.

867 A közelmúlt szakirodalmában a királyi városok országgyűlési részvétele részletesen kutatott téma volt. Tudjuk, hogy a Jagelló-kor első szakaszában, 1490 és 1508 között a diéták rendszeres résztvevői voltak, az azt követő években ellenben csak elvétve kaptak meghívót: Kubinyi: Országrendiség 23–26. A legújabb kutatások eredményéből azt látom, hogy amennyiben akartak, követek útján akkor is megjelenhettek egy országgyűlésen, ha közösségük nem volt meghívva (Pálosfalvi: Középkori országgyűlések 127.). Arra is több példát ismerünk, hogy városokat is érintő vitás ügyeket országgyűléseken döntöttek el (uo. 129.), ilyen értelemben a levélben leírtak nem számítanak

decidi et determinari, nam et iidem cives nostri apertissima iura et privilegia super eisdem vys se habere dicunt. Qualiter igitur causa ista per nos ac universos regnicolas iure determinabitur, preter enim viam iuris nichil in hac re fieri volumus necesse erit, ut in eo statu postea maneat, rogamus itaque maiestatem vestram, non velit sibi quoquomodo persuadere, ut nos dictis civibus Cassoviensibus, vel eciam quibuscumque aliis subditis nostris ullo pacto admittere velimus, ut subditi illius fraterne maiestatis per quempiam ex subditis nostris indebite graventur aut dampnificentur, quandoquidem cum ipsa fraterna maiestate in bona pace et perpetuo amore vivere, ac eidem et inprimis maiestati vestre ceterisque illustrissimis fratribus nostris in omnibus semper complacere et gratificari cupimus, quos Deus altissimus diu felices et incolumes conservare dignetur. Datum.[868]

265

Ad dominum Alexandrum Polonie regem

Wladislaus etc. serenissimo principi domino Alexandro, eadem gracia Polonie regi etc.,[869] germano nostro charissimo, salutem et fraterni amoris prosperorum successuum incrementa. Serenissime princeps, frater noster charissime! Cum pro nostra et curie nostre instanti necessitate his proximis diebus ordinassemus medio fidelis nostri t.[870] nonnullas ligaturas pellium et quidem diversorum animalium de partibus Maskovie apportandas, curamque hanc idem cuidam t., familiari suo iniunxisset, et in hunc finem ad eiusdem manus trecentos eciam et quadraginta fl[orenos] connumerari curasset, idem[a] t. casu quendam animum veteri usu amicicie sibi coniunctum t., sibi fidem et industriam et parcium institorem ad eas partes t. necessitate privata ductus proficisc[ens] confisus in ipsius erga se fide et rerum huiusmodi commendarum diligencia, cupiens idem Michael se se ab illo labore itineris exonerare, dictam summam pecunie putavit illius cure et fidei committendam, qui postea in medio suo cursu ab quosdam suos in maiestatem vestram commissos fertur eius imperio esse detentus, ac rebus eius universis prorsus privatus, inter quas res quoque dicti Michaelis vel po-

kivételes esetnek. Azt azonban nem tudom, hogy konkrétan melyik év országgyűléséről szól a levél. A címzett Erzsébet királyné 1505. augusztus 30-án hunyt el, értelemszerűen csak ezt megelőző diéta jöhet szóba.

868 Lásd az előbbi jegyzetet.

869 Jagelló Sándor lengyel királyhoz (1501–1506) szól a levél.

870 Keresztneve, miként az oklevél folytatásából kiderül, Mihály.

cius Iohannis Turzo,[871] immo nostre feruntur esse ablate et retente. Et quamvis plane *[102r]* sciamus maiestatem vestram id minime passam fuisse, si id iam uti intelligit, pro cognitum eidem fuisset, et quam superinde evestigio putavimus certiorem reddendam. Proinde hortamur et rogamus eandem, velit iam re ipsa plane cognita, res huiusmodi nostras sub modo premisso ignoranter ablatas sew retentas, ad manus hominum dicti Iohannis Turzonis sine defectu aliquo prorsus reddi restituique mandare, quum innocencium res cum innoxiorum coniungi non debent, et disparacio talium merito habenda sit. Quaquidem in re et suam in omnes equitatem maiestas vestra procerte declarabit singulari beneficio suo, dictum vero Iohannem Turzonem sibi denunciet, et nobis item sciat hac restitucione rem gratissimam facturam, quam optamus bene feliciterque semper valere. Datum.

[a] Előtte egy szó talán kihúzva.

266

Ad ducem Veneciarum pro medico exmittendo[872]

Wladislaus. Illustrissimo principi domino Leonardo duci Veneciarum,[873] amico et confederato nostro charissimo salutem et fidelium successuum incrementa. Illustrissime princeps! Cum spectabilis et magnificus Stephanus waywoda terre Moldaviensis,[874] fidelis noster dilectus, longa et diuturna detineatur egritudine, sitque homo ingravescentis etatis, adeo, ut vel ipsa vita sit iam sibi odiosa futura, cupiamusque eundem pro ea fidei observancia, quam erga nos absque aliqua labe re ipsa semper ostendit, declaravitque diucius victurum ac eius egritudinibus mederi, salutique corporis prorsus consulere, quo ex diuturnitate vite sue fructu tante sue in nos declarate fidei pro regnorum nostrorum ulteriori stabilimento diucius perfrui possumus, mittit Venecias usque hos homines suos, presencium latores, pro habendo conducendoque quodam perito expertoque phisico et curacione egritudinum eius generis, quibus waywoda ipse affligitur apto et idoneo sufficientique. Proinde duximus illustrissimam d(ominacionem)

871 Thurzó János; a címzett lengyel király uralkodásának idején körmöci kamaraispán: Soós: Tisztségviselők 102.

872 Kiadása: Veress: *Akták és levelek* 70. (A formuláskönyv szövegéből).

873 Leonardo Loredan velencei dózse (1501–1521).

874 III. István moldvai fejedelemről (1457–1504) van szó.

vestram rogandam, velit pro satisfaccione animi nostri negocium hoc premissis ex causis commendatum habere ac permittere, quo aliquis peritus ad eius expensas et conduci, et pedes istinc libere efferre possit, quin pocius commendare alicui ex suis, ut suo iussu atque ope sufficiens idoneusque eius artis phisicus inveniatur, id quod ad singularem suam erga nos hactenus ostensam semper benivolenciam pro iure mutue confederacionis sciat certe accessurum et waywode non tam rem necessariam, quam nobis gratissimam facturam. Quam optamus diu felicem ac incolumem ad vota sua valere. Datum.[875]

267

[102v] **Ut t. ab onere belli supportatum habeat**

Wladislaus etc. serenissimo principi domini Sigismundo, eadem gracia Polonie regi, ac magno duci Lythwanie, fratri germano nostro charissimo, salutem et fraterni amoris feliciumque successuum assiduum incrementum. Fidelis noster magnificus Iaroslaus, thavernicus noster, subditus maiestatis vestre fraterne idemque fidus et sincerus nobis, plures iam annos et ab ineunte etate, ferme sua etate, ut maiestati vestre non est obscurum, fideliter studioseque et exactissime servivit, eumque ob id merito, ut decet, charum acceptumque habemus. Cum igitur cupiamus eundem continuum in serviciis nostris persistere, quietis sue habendam duximus racionem, ne hic existens istic aliquod incommodum subeat. Rogamus itaque[a] maiestatem vestram, ut nostri ob respectum et amorem velit ipsum Iaroslaum, utriusque nostrum fidum veteremque servitorem ab onere quolibet belli, quod istic racione persone et domus sue subire deberet, [b-]supportatam exemptamque[-b] habere, nec eum ob id quoquo modo dampnificare aut dampnificari permittere. In quo maiestas vestra singularem nostroque fraterno amore dignam rem nobisque gratissimam fecisse videbitur, quam bene feliciterque valere semper optamus. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *igitur*. [b–b] Így a kéziratban; helyesen: *supportatum exemptumque*.

875 A levél kiadását Marin Sanudo *Diarium*ából, amelybe a Velencébe érkezett eredeti dokumentumot in extenso bemásolták, lásd Marin: Moldavia and Valacchia 178–179. Onnét tudjuk, hogy a levél dátuma 1503. november 9. volt.

268[876]

Generoso ac strennuo Andree de Spangsteyn, imperialis maiestatis consiliario et capitaneo ducatus Stirie,[877] nobis sincere dilecto.[a]

Wladislaus
Generose et magnifice nobis sincere dilecte! Quod declaracione fidelis nostri magnifici Viti Fladnyczer liberi domini de Zolonok,[878] familiaris et subditi nostri accepimus, qualiter plerique nobilium et incolarum ducatus illius Stirie nominumque ad bona et villas ipsius Viti intra metas huius regni nostri habitas manibus armatis et potenciariis irruentes gravia in eis dampna violenter et inhoneste ac iniuste inferrent, gravibusque item iniuriis et insolenciis ipsum Vitum et suos colonos ac subditos[b] afficerent. Que quidem ipsius iniurie admodum nobis quoque displicent, nec videtur id ad bonam vicinitatem et mutuam amiciciam bene convenire, proinde rogamus vos et *[103r]* hortamur, ut his, quorum interest, omnibus seriose istic auctoritate vestra et ex debito officii vestri committatis, ne talia de cetero inferant, sed sese et manus suas suorumque omnium a molestacione et dampnis ipsius subditi nostri contineant, nam alioquin, si abstinere noluerint, facere non possumus, quin nos quoque nostros subditos, uti ex debito tenemur, defendamus. Secus igitur rursus requirimus ne feceritis. Datum.

[a] Az eredeti példány címzése volt. [b] Utána kihúzva: *eiusdem*.

269[879]

Generosis ac magnificis et strennuis regentibus ducatus Austrie, nobis sincere dilectis[a]
Wladislaus
Generosi et magnifici nobis sincere dilecte! Intelleximus, qualiter magnificus Erhardus de Polhaym[880] generosam dominam Barbaram consortem fidelis

876 Vö. a **269–271**. sz. oklevelekkel is.

877 Andreas von Spangstein a tisztséget 1511 és 1516 között töltötte be. Bővebben lásd: Drexel: Amtsträger in der Steiermark 132–137.

878 Veit von Fladnitz, Barbara Baumkircher (harmadik) férje 1511-től fogva. Bővebben lásd Csermelyi: „Iaurinicum" 178.

879 Vö. **268**., **270–271**. sz. (Az oklevélben említettekre vonatkozó irodalommal).

880 Lásd Csermelyi: „Iaurinicum" 178.

nostri magnifici Viti de Fladnyczer, liberi domini de Zolonok istic coram vobis pretextu certorum bonorum et possessionum ad idem castrum suum Zolonok intra metas et terminos huius regni habitum pertinencium, iuri convenisset, cogerentque ipsam ad standum iuri istic in Austria. Cum autem pertinencie ipsius castri[b] racione, quorum res agitur, intra fines et terminos, ut prefertur, huius regni existant, iuribusque et legibus huius ipsius Regni subiaceant, et alioquin ipse quoque Fladnycher subditus et familiaris noster existat, cupientes ipsum consequenterque dominam consortem suam ad huiusmodi indebita inquietacione dicti Erhardi liberam esse. Hortamur vos et requirimus, ne ipsum Fladnycher aut dictam consortem suam pretextu pertinenciarum dicti castri intra fines huius regni nostri, ut prefertur, habitarum, ad instanciam prefati Erhardi istic iudicio et iuri astare astringatis neque eciam aliter qualitercumque turbare previa racione velitis. Sed si idem Erhardus cum ipso Vito aut dicta consorte sua litigare racione ipsorum bonorum volet, id coram iudicibus ordinariis huius regni legittime requirat, et ei iusticia et equitas non deerit. Aliud igitur rursus requirimus ne feceritis. Datum.

[a] Az eredeti oklevél címzése volt. Alatta eltérő kéztől az alábbi magyarázat: *de negocio eiusdem Fladnycher*. [b] Az eredeti hibás olvasat kihúzva: *castrum*.

270[881]

[103v] Ad capitaneum Stirie[a]
Vladislaus
Generose et magnifice nobis sincere dilecte! Declarante nobis fidele nostro magistro Vito Fladnyczer, libero domino de Zolonok, subdito nostro, accepimus, qualiter nonnulli nobiles et incole ducatus illius Stirie ad bona et villas ipsius Viti t. ad castrum suum Zolonok[b] intra metas et fines huius regni nostri Hungarie situm et habitum pertinentes ingerere volentes eundem Vitum pretextu huiusmodi bonorum et pertinenciarum dicti castri ad standum iuri istic in Stiria compellere vellent, cuius rei pretextu multa eciam dampna, iniurias et oppressiones eidem Fladnycher et suis colonis ac subditis iam intulissent inferreque in dies non cessarunt. Qui quidem Vitus Fladnycher, quum subditus noster et corone nostre existat, et eundem eciam alioquin in familiarem aule nostre regie receperimus, eius iniurias equo animo tollerare non possumus, nec videntur hec bene convenire bone vicinitati et mutue amicicie[c], proinde roga-

881 Vö. **268–269**. és **271**. sz. is. (Az oklevélben említettekre vonatkozó irodalommal).

mus vos et hortamur, ut tam prefatis nobilibus[d], quam aliis, quorum interest omnibus ex debito vestri officii, committatis, quibus eciam nos aliis nostris scripsimus, ut ab huiusmodi indebita illacione dampnorum et iniuriarum ipsius Viti et suorum colonorum sese abstineant neque eciam ipsum ad standum istic iuri pretextu pertinenciarum dicti castri Zolonok intra metas huius regni nostri habitarum astringatis, sed si quippiam cum ipso Vito litigare racione ipsarum villarum volent, hii id in hoc regno nostro coram iudicibus ordinariis legittime prosequantur, quibus iudicium et iusticia non deerit evidens et condigna. Nam si supersedere noluerint, facere tandem non possumus, quin nos quoque ipsum subditum nostrum, uti ex debito tenemur, defendamus. Itaque rursus vos requirimus, secus in hoc non faciatis. Datum.

[a] Az eredeti oklevél címzése volt. [b] Utána kihúzva: *pertinentes*. [c] Utána kihúzva: *prefatis tutoribus*. [d] Előtte kihúzva: *tutoribus.*

271[882]

[104r] Egregiis et nobilibus universitati nobilium in ducatu Stirie residentibus, nobis sincere dilectis[a]
Wladislaus
Egregii et nobiles nobis sincere dilecti! Dicit nobis fidelis noster magnificus Vitus Fladnycher, liber dominus de Zolonok, familiaris et subditus noster plerosque esse ex vobis, qui eum in bonis et villis suis ad ipsum castrum suum Zolonok, quod intra metas et terminos huius ipsius regni nostri existit, pertinentibus, violenter et indebite turbarent, variaque dampna, oppressiones et iniurias colonis ipsius inferrent. Super qua re scripsimus aliis nostris capitaneo imperialis maiestatis istic in medio vestri agenti, ne permittat cuipiam ipsum Vitum, subditum nostrum et sacre corone nostre huius regni violenter, presertim istic in suis bonis turbari, sed si quippiam cum eo litigare volent, ex quo bona ipsa, ut premisimus, intra fines et metas huius regni nostri existunt, hii prefatum Vitum coram iudicibus ordinariis huius ipsius regni requirant. Proinde vos quoque hortamur et requirimus, ne quispiam vestrum prefatas villas et bona ipsius Viti indebite et violenter impediat, sed si, ut diximus, ius aliquod se cum eo propterea habere pretendit, id iure mediante, prout equum est, coram iudice ordinario eiusdem Viti prosequatur, nam alioquin facere non possumus, quin nos quoque defensioni ipsius subditi nostri tandem consulamus. Velitis

882 Vö. **268–270**. sz. (Az oklevélben említettekre vonatkozó irodalommal).

igitur vos et manus vestras ab huiusmodi indebita turbacione ipsius et suorum omnium continere. Datum.

[a] Az eredeti oklevél címzése volt.

272

Consensus super fassione[883]

Wladislaus

Illustris domina affinis et commater, nobis sincere dilecta. Sciatis, quod fidelis noster spectabilis et magnificus Iohannes de Zapolya, comes perpetuus Scepusiensis ac waywoda parcium regni nostri Transsylvanarum et Siculorum nostrorum comes[a], filius vester, affinis vero eciam noster charissimus, proxime hic apud nos agens sepius maiestati nostre supplicavit pio consensu super fassione generose domine Benigne, *[104v]* consortis egregii Gregorii Kereky super bonis suis a nobis impetrando, post cuius quidem domini waywode a nobis discessum Nicolaus Glesan, familiaris eiusdem,[884] cui hoc negocium apud nos sollicitandum commiserat, similiter plurimum apud nos et pene assidue intercessit, ac[b] pro ea re, nomine vestro diligentissime instetit. Sciatis igitur, quod licet fixo quodam et constanti proprietate universa eiuscemodi bona ipsius domine Benigne pro nobis et serenissimis liberis nostris reservare decreveramus, intuitu tamen fidelitatis et serviciorum cumulatissimorum eiusdem domini waywode, deinde eciam respectu vestri et affinitatis mutue, ad huiusmodi bona, dempto oppido Adon et suarum pertinenciarum, quod omnino pro nobis reservavimus, consensuimus. Nam quocienscumque gracia solacii ad insulam nostram Czepel descendimus, id quod sepenumero fit, ex quo oppidum prefatum ipsi insule propinquum est et vicinum, plerumque ex eadem insula illo divertere solemus, et quasi pre oculis nostris iacet. Itaque excepto, ut diximus, ipso oppido Adon et eius pertinenciis ad reliqua bona ipsius domine Benigne consensum prebuimus. Sitis igitur, rogamus, pronunc super hac nostra voluntate et deliberacione contente gratoque animo a nobis id accipiatis, nam deinceps quoque in omnibus, in quibus opus emerserit, supplicacionis[c] vestre singularis semper respectus, ut par est, a nobis habebitur. Feliciter vos valere optamus. Datum.

883 Regesztája: Bártfai Szabó: *Pest* 316/1214. sz. (hibás dátummal).

884 Vö. még **217**. sz. is.

Illustri domine Hedvigi, relicte spectabilis et magnifici condam Stephani de Zapolya, perpetui comitis Scepusiensis ac regni nostri Hungarie palatini, affini et commatre nostre, nobis sincere dilecte.[d]

[a] Javítva erről: *comitis*. [b] A sorok közé írva. [c] Így a kéziratban; helyesen: *supplicacioni*. [d] Az eredeti oklevél címzése.

273

Ad palatinum Emericum Pereny

Wladislaus etc.

Spectabilis et magnifice fidelis nobis sincere dilecte! Litteras despo[ti] ad fidelitatem vestram datas et per eam deinde nobis missas visimus et intelleximus. Poterat certe ipse despotus eciam absque istis condicionibus honeste et sine iactura rerum suarum contentus manere, *[105r]* quandoquidem de solucione sallarii sui nullum dubium habere potest, eo quod per thezaurarios regni sine defectu exolvetur. Preterea, ubi verbum facit de socio non adiungendo, quem ipse nollet, alioquin nos quoque, si quem illi adiungeremus, non talem preficeremus, qui honori et statui ipsius derogaret. Nos tamen nichilominus, ex quo presentes rumores de conatibus Turcorum adeo increbuerunt, ne castrum illum et loca illa hoc presertim tempore negligantur, contenti summus, ut eciam cum optatis a se condicionibus illud suscipiat. Itaque adhuc tentetis, si eum[a] absque istis condicionibus astringere poteritis, et adhuc illi persuadeatis, quod si nullo modo acceptare voluerit, et induci non poteritis, recipiatis vel hoc pacto, prout ipse cupit, ab eo iuramentum ac homagium fidei et fidelitatis super[b] conservacione ipsius castri, ita videlicet, quod[c] socium habeat, dum eidem aliquem dare voluerimus, qui si non fuerit eidem acceptus et eundem acceptare noluerit, liberam habeat nobis illum officiolatum, soluto sibi sallario, remittendi et resignandi facultatem. Quare eundem iam omnino dimittatis, ut celerrime illo ingredi et castrum ipsum occupare possit. Nam timendum est valde, hoc tempore potissimum periculoso, quo varia istinc nova quottidie afferuntur, ne illi aliquid sinistri contingat. Scripsimus autem et commisimus Ladislao Zenthpethery, thezaurario regni,[885] ut solucionem illi faciat. Quas quidem litteras

885 Szentpéteri Lászlót – Telegdi Istvánnal egyetemben – az 1511. év folyamán választottak meg a rendek – innét a közismert „rendi kincstartó" megnevezés – a végvárakkal kapcsolatos pénzügyek intézésére, hivatalviselésére lásd Soós: *Kincstartók* 75., és DF 265886., DF 285366., DL 22224.

vos ipsi eidem Ladislai Zenthpethery transmittendas curetis, ut ipse despotus solucionem habeat. Curet igitur fidelitas vestra, rogamus, ut quanto cicius fieri poterit, despotus ipse ingrediatur. Datum.[886]

[a] Utána kihúzva: *prioribus*. [b] Utána kihúzva: *castro*. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *quomodo*.

274

Annuencia, ut oppidum Mezewkewesd ad se redimat[887]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos in animum revocantes fidelitatem et fidelia illa grataque servicia fidelis nostri egregii Alberti Lonyay, que idem sacre[a] corone huius regni nostri primum, deinde vero maiestati nostre in plerisque legacionibus fidei et industrie sue per nos creditis et commissis, tum eciam aliis in rebus et negociis intra aulas curie nostre regie cum omni fidelitatis constancia exhibit et impendit, quorum nos[b] racionem habere *[105v]* volentes, annuendum eidem Alberto Lonyay duximus et concedendum, ut ipse oppidum Mezewkewesd vocatum in comitatu Borsodiensi habitum, quod videlicet alias per serenissimam condam dominam Beatricem reginam[c] egregio condam t.[d] pro t. milibus florenis impignoratum et inscriptum erat, nunc vero per mortem eiusdem t. ad heredes et superstites ipsius condescensum est, ab eisdem heredibus et superstitibus ipsius condam t. pro eadem summa, in qua idem condam t. illud, ut prefertur, tenuit, nostro nomine ad se redimere, illudque infra tempus redempcionis eiusdem ipse Albertus et sui heredes modo infrascripto tenere possint et valeant, ita videlicet, quod idem t. etc. quod quidem oppidum, dum nos et serenissimus dominus Ludovicus rex vel eciam serenissima domina Anna reginula, heredes scilicet nostri charissimi aut eorundem successores ab eodem Alberto aut suis heredibus rehabere voluerimus aut voluerint, teneatur idem Albertus et sui heredes, sint astricti, mox et incontinenti facto et habito superinde recto et vero computo explecionis dicte summe capitalis, rehabita prius a nobis vel ipsis nostris heredibus vel successoribus eorundem regibus Hungarie ea summa, qua eisdem debere iuxta huiusmodi racionem et computum vide-

886 Az oklevél kiadására minden bizonnyal az 1511. évben került sor. Az esztendőt nem csupán Szentpéteri László rendi kincstartói funkciója (lásd fentebb) indokolja, hanem a formulárium **277**. sz. oklevele is, amelyből kiderül, hogy Beriszló János rác despota jajcai bánságáról van szó, vö. még Thallóczy: *Jajcza* 229–230. is.

887 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még **77**. sz. alatt.

buntur, prefatum oppidum sine omni ulteriori remittencia et difficultate reddere et remittere manusque suas et suorum de eodem penitus excipere et [excipi facere], si vero interea ex predicta medietate census eiusdem oppidi summa prescripta inscripcionis explebitur, teneatur idem t. et sui heredes similiter absque [e-]omni requisicione[-e] nostra et eorundem heredum et successorum nostrorum nobis vel eisdem nostris successoribus simpliciter et absque ulla solucione remittere, immo annuimus et concedimus deputamusque et defalcamus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum. Regnorum.

[a] Utána kihúzva: *imprimis*. [b] Utána kihúzva: *intuitu*. [c] A kéziratban: *reginem*. [d] Utána kihúzva egy szó kezdete. [e–e] Eredeti, kihúzott olvasat: *ulla solucione*.

275

[106r] **Ad Polonie regem Sigismundum**[a]

Wladislaus[b] etc. serenissimo principi domino Sigismundo, eadem gracia Polonie regi, ac magno duci Lithwanie etc., fratri germano nostro charissimo, salutem et fraterni amoris feliciumque sucessuum continuum incrementum. Hii calugerii, subditi nostri in civitate nostra Nandoralbensi, intra cenobium eorum diligenciam presencium ostensores, penuria victus adacti opus habent pro aquirendis elemosinis varia loca peragrare, qui cum per terras et dominia maiestatis vestre fraterne ire et redire habeant, eosdem presentibus maiestati vestre commendantes, rogamus eandem, velit ipsos benigne intueri atque eisdem liberum et tutum in regnis et dominiis suis transitum et passum prebere, litterisque suis concedere, quo sine impedimento personarum et sarcinalium[c] suarum ad loca destinata ire et inde tandem reverti possint. Eandem maiestatem vestram fraternam felicissime semper valere optamus. Datum.

[a] Mellette újkori írással: *n(ota) b(ene) Piss.*(?) [b] Föléírva későbbi kéztől: *ut*. [c] A kéziratban: *sarcinalarium*.

276

Ad Romanorum imperatorem Maximilianum[a]

Serenissimo[b] et excellentissimo principi et domino, domino Maximiliano, divina favente clemencia Romanorum imperatori semper augusto etc., ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, archiduci Austrie, duci Burgundie, Brabancie et comiti Thirolis etc., fratri et consanguineo nostro charissimo, Wladislaus,

eadem gracia Hungarie et Bohemie etc. rex, marchioque Moravie et Lusacie etc., salutem et fraterni amoris perpetueque felicitatis continuum incrementum. Cum officii nostri esse arbitremur commodo subditorum nostrorum, maxime eorum, qui de nobis bene merentur, favere, putavimus non ab re scribenda vestre maiestati excellentissime pro egregio Georgio Trynka,[888] capitaneo nostro Soproniensi, alias servitore maiestatis vestre, qui deserviti sui stipendii aut sallarii bonam partem adhuc insolutam apud maiestatem vestram[c] restare dixit suffragium nostrum ad id apud eandem per nos novandum implorans. Cui nos, ut par erat, favorem et graciam in hac parte nostram impartiri volentes, singulari studio maiestatem vestram rogamus, ut cum ipso Trynka taliter circa solucionem integram suorum serviciorum agere nostri contemplacione velit, ut senciat idem aliquid *[106v]* apud maiestatem vestram hanc nostram peticionem sibi profuisse, quam diu felicissimam et incolumem valere semper optamus. Datum. Regnorum nostrorum.[889]

[a] Mellette újkori írással: *Intra…(?)*. [b] Utána kihúzva: *principi*. [c] Utána kihúzva: *insolutam*.

277

Ad despotam Rascie[890]

Wladislaus

Illustris fidelis nobis sincere dilecte! Intelleximus ea, que fideli nostro spectabili et magistro Emerico de Peren etc. de occupacione castri Jaycza scripsistis. Condiciones eciam, quibus illud suscipere cupitis, ex eisdem litteris vestris cognovimus. Videtur certe nobis vos potuisse eciam absque illis condicionibus officiolatum ipsum acceptare, nam de solucione sallarii vestri dubium haberi non potest, eo quod iam ex peccuniis regni, que ad castra finitima solum ordinata sunt per thezaurarium[a] regni integra semper solucio vobis fiet, de socio vero et collega vobis adiungendo eciam magna cura vobis fieri non potuit, nam si aliquem adiungeremus, talem nunquam designaremus, qui vobis et honori[b] ac eminencie vestre derogaret, sed talem preficeremus, qui dignus et idoneus

888 Személyére – és általában is a levél kontextusára – lásd Neumann: Két levéltárjegyzék 15–16.

889 Neumann: Két levéltárjegyzék 16., (48. jegyz.) szerint 1512 körül kelt a levél.

890 Beriszló Jánoshoz szól a levél. Indoklását lásd a **273**. sz. levélhez illesztett jegyzetben, amellyel ezen oklevél csaknem egy időben íródott.

pro collega vestro habendus videretur. Dedimus igitur[c] in hoc eidem domino palatino informacionem, qui negocium hoc iamtandem finiat. Itaque sicuti hucusque vos sepenumero hortati sumus, ita et presentibus hortamur et rogamus diligentissime, ut quamprimum et citissime vos expedire et ad castrum prefatum ingredi illudque occupare debeatis. Putabamus namque[d] vos iamdiu illo intrasse et illud eciam occupasse, quare ne tardetis, sed sine ulla mora vos moveatis et ingredimini. Videtis namque ipsi qualia hincinde et quam formidolosa nova habemus, presertim ex partibus illis, unde magis timendum et ubi diligencius eciam defensioni illorum locorum est incumbendum. Ulteriorem enim moram in hoc ne feceritis, dedimus autem litteras eciam ad Ladislaum Zenthpethery, ut vobis solucionem faciat. Datum.[891]

[a] A kéziratban hibásan: *thezaurararium*. [b] Utána kihúzva: *vestro*. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *itaque*. [d] A kéziratban: *nanque*.

278

[107r] **In facto Iohannis Kanysay**

Wladislaus etc. fidelibus nostris universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Conquestum est nobis pro parte fidelis nostri magnifici Iohannis de Kanysa, qualiter plerique de medio vestri contra eum coniurantes et conspirantes in bonis et possessionibus eiusdem violenciam magnam et dampna committerent, census eciam colonorum suorum diriperent, et eosdem colonos ipsius abducerent, alios ex eis occidendo, alios in captivitate detinendo, qui quidem Iohannes Kanysay, dum procuratores suos pro ea re mitteret, eis mortem minarentur. Preterea licet idem Iohannes Kanysay ad diem per nos constitutum, in quo cum suis adversariis pro componendis utrinque rebus et negociis eorum convenire debebat, in loco ipsis partibus prefixo personaliter cum suis fautoribus comparuerit, ipsi tamen adversarii sui minime compariussent, quo fit, ut nullam iusticiam assequi in suis negociis posset. Pro quibus omnibus hortatur nos maiestas cesarea domini Romanorum imperatoris, ut huiusmodi dampnis et iniuriis ipsum Iohannem affici non permitteremus, cuius peticionis ob respectum et eciam communis iusticie intuitu nolentes ipsum Iohannem Kanysay aut suos colonos per quospiam ex vobis indebite turbari aut dampnificari, mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, ne quispiam ex vobis iniuste ac indebite et preter viam iuris contra ipsum Iohannem agere aut suos

[891] A parancs 1511-ben kelt, lásd a **273**. sz. levelet.

colonos vel ulla alia sua bona vel proventus turbare et impedire audeat, sed ipso in bona pace et tranquillitate quisque vestrum veniat et maneat, et ea, que acta et commissa sunt, eidem et suis rectificari et restitui faciat. Dum vero procuratores suos in medium vestri mittit, eosdem secure et libere negocia ipsius domini eorum peragere et ordinare, permittere debeatis, nec ullis minis terrere eos audeatis, ne ex minimis magna nascantur et maiora inde proveniant. Offert autem idem Iohannes Kanysay similiter se cum unoquoque vestrum in bona pace et tranquillitate vivere, nec ulli iniuria inferre. Secus igitur nullo modo facere presumatis. Datum.

279

[107v] **Gracia expectativa dignitatis et canonicatus**[892]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos ad singulares virtutes et merita fidelis nostri honorabilis magistri Francisci de Zeremlyen archidiaconi de Pacha et canonici ecclesie Agriensis,[893] notarii cancellarie nostre,[894] quibus ipsum non aliorum mod[o] commendacione, verum et experiencia ipsa nostra insignitum cognovimus, debitum respectum habentes, eundem tanquam personam idoneam et benem[eritam], ad quamcumque illarum dignitatum sive beneficiorum, que nos in ecclesia Albensi Transsilvanie ex iurepatronatus nostro, per nos fideli nostro reverendo d[omino] Nicolao de Bochka, electo eiusdem ecclesie Albensis Transsilvanie,[895] super conferendis in ea ipsa ecclesia beneficiis collato et concesso, excerpsimus ac demps[imus] collacionique nostre proprie et private reservavimus, necnon canonicatum et preben[dam], quos videlicet primitus post harum emanacionem sive per mortem, sive per translacionem aut aliter qualitercumque de iure et de facto vacare contigerit, auctoritate eiusdem nostri iurispatronatus, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar pre-

892 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt.* 72. (A formuláskönyv alapján).

893 Vö. C. Tóth: Egri káptalan 58. (A patai főesperesek között csak keresztnévvel, Ferencként említve). Az, hogy a két személy biztosan azonos, egyértelmű abból, hogy a fenti királyi oklevél dátuma egybevág a Ferencre vonatkozó archontológiai adatokkal. Említendő továbbá, hogy a patai főesperességben Ferenc után kimutatható Szeremlényi Balázs Ferenc testvére volt, miként a címereslevelükből kiderül, lásd fentebb a **168**. sz. alatt.

894 Utóbb királyi titkárrá avanzsált: Lakatos: Királyi titkárok 367–380.

895 Electus megnevezése azért különös, mert ekkorra (1503. szept. 19., lásd alább) már elnyerte a pápai megerősítést: *Archontológia* I. 38., 131. jegyz.

decessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum, presentandum, immo exnunc prout extunc, dum scilicet vacaverit, et extunc velut exnunc eligimus[a], nominamus[b] et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vos, pref[atum] dominum Nicolaum electum dicte ecclesie Transsilvanensis presentibus requirimus et hortamur vobisque ac vicario vestro in spiritualibus generali serie presencium firmissime committimus et mandamus, quatenus dum et quando aliquod predictorum beneficiorum sew dignitatum, per nos collacione, ut premittitur, nostre proprie istic in ecclesia Albensi Transsilvanie reservatarum, cum canonicatu et prebenda, primitus, ut premisimus, post harum emanacionem vacare contigerit, de quo scilicet prefatus magister Franciscus per se vel per procuratorem suum legittimum, per vos petierit sibi provideri, extunc continuo nulloque alio mandato sive requisicione nostra superinde expectata, huiusmodi dignitatem iurispatronatus ordinariaque vestra auctoritatibus pleno iure conferre ac de eisdem eidem omnino et absque ulla dilacione providere, ipsumque aut dictum suum procuratorem legittimum eius nomine et neminem alium in eisdem canonice instituere et confirmare modis omnibus debeatis et teneamini.[896] Aliis litteris nostris harum in contrarium cuipiam sub quacumque forma verborum et quibuscumque modis et clausulis utcumque per nos dandis non obstantibus quibuscumque, quibus omnibus presentes preferri volumus *[108r]* et exnunc decernimus. Committentes nichilominus honorabilibus dominis de capitulo eiusdem ecclesie t., quibus et nos serie presencium firmissime iniungimus, ut ipsi prefatum magistrum Franciscum aut dictum procuratorem suum legittimum eius nomine, et neminem alium, ad huiusmodi dignitatem et canonicatum et prebendam admittere et acceptare, stallumque sibi in choro et vocem et locum in capitulo cum omni plenitudine iuris canonici assignare, de universis eciam fructibus, proventibus et obvencionibus eorundem dignitatis ac canonicatus et prebende eidem aut dicto suo procuratori legittimo integre respondere et per hos, quorum interest vel intererit, responderi eciam facere debeant et teneantur, locis debitis et temporibus semper opportunis. P. Datum Bude, feria tercia proxima post festum exaltacionis sancte crucis, anno etc. 1503.[897]

[a] A kéziratban hibásan: *eligivimus*. [b] Javítva erről: *nominavimus*.

896 Szeremlényi végül 1508-ben lett erdélyi prépost, a méltóságot egészen 1534-ig betöltve. Lásd a **64**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

897 1503. szept. 19.

280

Consensus

Nos etc. memorie commendamus etc., quod pro parte et in persona fidelis nostri magnifici Iohannis t. exhibite sunt nobis et presentate quedam littere sue in papiro patenter confecte, quibus mediantibus idem t. totalem possessionem suam t. vocatam in comitatu t. existentem simulcum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet ecclesie beate Marie virginis in oppido suo t. fundate consequenterque plebano eiusdem ecclesie pro tempore constituto pro perpetua missa perpetuo dedisse, annexisse donasseque et contulisse dinoscitur tenoris infrascripti. Supplicatum itaque extitit maiestati nostre pro parte eiusdem t., ut prescriptas litteras ipsius ac omnia et singula in eisdem contenta ratas, gratas et acceptas habentes litterisque nostris privilegialibus verbotenus inseri et inscribi facientes premissis dotacioni, collacioni perpetuali aliisque omnibus et singulis inferius in tenore earundem litterarum contentis nostrum regium[a] et graciosum consensum prebere dignaremur benivolum pariter et assensum. Quarumquidem litterarum tenor talis est. Nos[b] t. de t.

Nos igitur huiusmodi supplicacione pro parte prefati t. maiestati nostre modo premisso[c] facta regia benignitate exaudita clementer et admissa, prescriptas litteras eiusdem presentibus litteris nostris privilegialibus verbotenus sine diminucione et augmento aliquali insertas, quoad omnes earundem continencias clausulas et *[108v]* articulos eatenus, quatenus eedem rite et legittime existunt emanate, vir[ibusque] earum veritas suffragatur, ratas, gratas et acceptas habentes, premissis dotacioni et perpetuali collacioni ac donacioni aliisque omnibus et singulis superius in tenore earundem[d] litterarum clarius contentis nostrum regium et graciosum consensum prebuimus, immo prebemus, benivolum pariter et assensum. Et nichilominus pro ea summa et singulari spe et fiducia nostra, quam in ipsa gloriosissima Dei genitrice perpetua semper virgine Maria, patrona huius regni inclitissima ac potentissima specialiter gerimus et habemus, cuiusque precibus et meritis speramus nos apud Deum semper foveri, totum et omne ius nostrum regium, si quod in dicta possessione t. etc. harum nostrarum, quas secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus vigore et testimonio litterarum mediante. Datum. Regnorum.

[a] Utána kihúzva: *consensum*. [b] Utána kihúzva: *igitur*. [c] Az eredeti olvasat előtte kihúzva: *quo supra*. [d] Utána kihúzva: *contentis*.

281

Novum iudicium ad octavas Croacie […]

Wladislaus etc. fidelibus nostris spectabili et magnifico Emerico de Peren, perpetuo comiti Abawywariensi etc. ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bano, eiusdemque vicebanis, n[ecnon] egregio magistro Francisco de Marocza, personalis presencie nostre locumtenenti et eiusdem regni nostri Sclavonie prothonotario,[898] cunctis eciam eiusdem sedis assessoribus nunc in presentibus octavis festi Epiphaniarum Domini in ipso regno nostro Sclavonie constitutis, s(alutem) et g(raciam).[899] Expositum extitit maiestati nostre pro parte t., qualiter his superioribus temporibus quidam t. quendam condam Georgium Zalay […], familiarem eiusdem exponentis racione cuiusdam possessionis ipsius ex[ponentis] in comitatu t. habite, ac ad castrum t. pertinentis, in presenciam magnificorum t. et t. alias regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banorum, ad quandam congregacionem generalem […] celebratam in causam convenisset. In quaquidem causa idem Georg[ius] t. ex sua simplicitate certas raciones et allegaciones responsionesque et declaraciones facere ommisisset, unde idem t. causa in eadem procendente exinde quasdam litteras dictorum t. adiudicatorum sentencionales contra prefatum t. pro sui parte reportasset, quarum vigore prescriptam possessionem t. pro se occupare voluisset. Et tandem tempore execucionis earum *[109r]* litterarum in personis dicti condam t.[900] ac eciam eiusdem exponentis, inscio tamen eodem exponentis repulsio subsecuta fuisset, et tandem iterum per vos, prefatum banum nostrum modo simili in quadam congregacione generali his proxime precedentibus diebus Crisii celebrata, ad quandam viceiteratam execucionem admissa esset, vigore cuius tandem iterate execucionis idem t. predictam possessionem ipsius exponentis t. pro se ipso occupari facere niteretur, vel iam de facto occupasset in preiudicium iuris eiusdem exponentis valde magnum. Cum tamen ipse exponens super proprietate dicte possessionis efficaces litteras et litteralia instrumenta haberet, quibus mediantibus prefatam possessionem ad ius suum spectare declarare, supplicans nostre maiestati, ut eidem circa premissa de iuris remedio providere dignaremur. Unde nos sicuti neminem regnicolarum nostro-

---

898 Marócsay Ferenc személynöki ítélőmester volt 1500 és 1514 között, míg szlavón báni széken 1511 és 1514 között töltötte be ezt a funkciót. (*Archontológia* I. 75., 100.).

899 Mivel Perényi Imre a szlavón báni méltóságot 1512 márciusának vége, illetve 1513 júliusa között töltötte be (*Archontológia* I. 100.), kizárólag az 1513. évről lehet szó.

900 Ti. Zalai György.

rum, sic neque ipsum exponentem suis iustis iuribus sive debita revisione destitui volumus et privari, eidem igitur exponenti ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum id graciose duximus annuendum et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse non obstante pretacta adiudicacione dictorum banorum, ac quibusvis processibus causa in eadem qualitercumque et quomodocumque secutis causa in premissa novum iudicium recipere universasque raciones, allegaciones, excepciones et declaraciones dicere et declarare, necnon eciam litteras et litteralia sua instrumenta exhibere ac alia omnia, que iuris et iusticie sunt, facere et agere possit et valeat. Quocirca fidelitati vestre etc., quatenus acceptis presentibus, partes prescriptas ad congregacionem generalem in illo regno nostro Sclavonie post harum exhibicionem primitus celebrandam coram vobis convocari faciatis, visisque prius et diligenter examinatis litteris et litteralibus instrumentis earundem parcium auditisque eciam parcium ipsarum novis possessionibus, allegacionibus et responsis, admissis eciam aliis quibusvis probabilibus documentis earundem parcium partes inter easdem merum et rectum iudicium facere et administrare, et si qua parcium predictarum de huiusmodi vestro novo iudicio contentari noluerit, extunc causam eandem simulcum cunctis eiusdem processibus absque gravamine dicti exponentis et difficultate aliquali iuxta consuetudinem illius regni nostri Sclavonie in presenciam iudicis curie nostre per litteras vestras ad terminum ipsis partibus prefigendum transmittere debeatis discuciendam, secus non facturi. Presentibus perlectis. Datum.

282

[109v] **Preceptoria**

Wladislaus etc. fideli nostro, venerabili vicario ecclesie Strigoniensis in spiritualibus generali s(alutem) et g(raciam). Expositum extitit maiestati nostre in persona fidelis nostri magnifici Sigismundi Lossonczy,[901] qualiter ipse fretus generali illa nostra prorogacione, quam nos sub tempore presentis expedicionis contra Turcos in causis omnibus feceramus, nichilque litium interea adversum se oriri metuens ad partes inferiores regni nostri ad reformandum quoddam

[901] Életpályájára lásd Csermelyi József szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban. – 1505-ben és 1511-ben is a királyi tanács tagja. 1505-ben, a „rákosi végzés" oklevelében a bárók között sorolják fel, ekkor óbudai prépostsága mellett királynéi titkár is. Kubinyi: Bárók a királyi tanácsban 200., 205. – 1511-ben vörös viasszal pecsétel. Neumann: Sokpecsétes oklevelek 118–119., 125.

suum castellum in partibus ipsis inferioribus situm perrexisset,[902] quo c[um] huiusmodi reformacione sui castelli occupato quidam magister t. in presencia predecessoris vestri vicarii eiusdem ecclesie adversus ipsum exponentem certam litem movisset[a], in qua idem vicarius processum eciam us[que] ad execucionem sentencie fecisset, quam nunc vos execucioni demandare velletis. Cum tamen, si idem exponens huiusmodi generali prorogacioni nostre innixus non fuiss[et, et] rebus suis opportune et quidem taliter invigilasset, ut nullum gravamen se pronunc incursurum formidaret, et iccirco supplicacione pro parte eiusdem exponentis inter[posita] nolentes ipsum previis ex causis et ante debitum processum rei per vos grav[ari], mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus acceptis presentibus et rebus premisso modo se habentibus, processum huiusmodi per predecessorem tuum in ea re, ut prefertur, factum racionibus ex premissis revocare debeatis, et in eo nullam execucionem facere audeatis, agatque et prosequatur rem suam de novo idem t., si quid adversus eundem exponentem agere habet, cui idem exponens se de iure sufficienter responsurum offert. Aliud igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.[903]

[a] Utána kihúzva: *quam nunc vos execucioni demandare velletis*.

902 Várai közül – amelyek listáját Csermelyi fentebb idézett szócikkéből ismerem – a Zaránd megyei Dézna vagy Jenő jöhet szóba. Ez a megye 1494-ben az Alsó részek főkapitánysága alá tartozott: *Archontológia* I. 124.

903 A legvalószínűbb, hogy az oklevél az 1511 és az 1514 közötti esztendők valamelyikében kelt. A gondolatmenetem a következő. Mivel a levél, bár név nélkül, de említi az „elől", illetve az aktuális esztergomi vikáriust, a helynöki hivatal viselőinek sorát érdemes szembesíteni Losonci Zsigmond pályafutásával. Mivel Zsigmond 1522-ben halt meg, az utolsó vikárius, akihez az uralkodó parancsa szólhatott, Nyási Demeter, aki 1514 márciusa és 1525 novembere között volt érseki helynök. Ez esetben a vikárius „elől" Antonio Ceregoni volt, aki 1511 júliusa és 1513 júniusa között viselte a méltóságot. Egy másik lehetőség, hogy maga Ceregoni volt a levél címzettje, ez esetben az „elől" Tommaso Amadei (vikárius 1496 januárja és 1510 októbere között). Losonci pályájának ismertében még az felmerülhet, hogy maga Amadei vikárius volt a címzett, az uralkodói parancs pedig valamikor 1496 folyamán íródott. Ez utóbbi lehetőséget azonban valószínűtlenné teszi, hogy a királyi mandatum egy oszmánellenes hadjáratra hivatkozik, amely időben közel esett – vagy egybeesett – a vikáriusi hivatal élén lezajlott változással is. Márpedig ilyen hadjáratra sem 1495-ben, sem 1496-ban nincsen példa, hiszen éppen 1495-ben sikerült a magyar uralkodónak II. Bajezid szultánnal egy hároméves békében megállapodnia (Papp: Békekötések 59.). Ellenben 1511-től fogva egészen 1514-ig minden évben mozgósították a királyság haderejét, a szultán támadásától tarva. Mikó: Háború

283

[110r] **Annuencia iurispatronatus**[904]

Nos Wladislaus etc. memorie commendamus tenore presencium significantes etc., quod nos inducti meritis et virtutibus venerabilis magistri t., consobrini fidelis nostri magnifici Michaelis de Palocz, pincernarum nostrarum regalium magistri, quibus eundem, nonnullorum fidelium nostrorum fidedigna relacione preditum esse cognovimus, habentes eciam respectum ad claram prosapiam simul eciam cumulata merita prefati Michaelis Paloczy, qui nobis ab ineunte sua etate fideliter et constanter servivit, seque de nobis optime meritum reddidit, iuspatronatus nostrum regium, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, quoad collacionem unius dumtaxat harum prelaturarum sive ecclesiarum, videlicet Wesprimiensis, Iauriensis, Chanadiensis[a], Waciensis, Nittriensis et prepositure Albensis, hac sola una vice in eo ipsi Michaeli Paloczy dandum et concedendum duximus, ut dum et quandocumque post harum emanacionem, aliquam prefatarum ecclesiarum episcopo sew prelato de iure et legittime vacare primum continget, eidem magistro t., consobrino suo, premissa auctoritate iurispatronatus nostri eidem Michaeli Paloczy, ut prefertur, concessi, in persona maiestatis nostre conferre, et de eodem eidem pleno iure providere possit et valeat, immo exnunc prout extunc et extunc prout exnunc damus et concedimus harum nostrarum etc. Datum.[905]

[a] Ezután kihúzva: *et*.

284

Ad comitem Petrum, iudicem curie, pro restitucione et exolucione peccuniarum restanciarum ad castra finitima deputatarum de bonis suis[a]

Wladislaus etc.

Spectabilis et magnifice fidelis nobis sincere dilecte! Ad que et quam necessaria loca restancias illas peccuniarum, que ex subsidio proxime preterito regni

vagy béke, passim.; Neumann: Bulgária – Erdély – Temesvár 112–114. – Az egyes esztergomi vikáriusok hivatalviselési idejére lásd C. Tóth: *Főpapi archontológia* 30.

904 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt.* 89. (A formuláskönyv alapján.)

905 Pálóci Mihály hivatalviselése alapján vagy 1501 és 1508, vagy 1510 és 1514 között kelt.

apud vos remanserant, deputavimus ex aliis nostris litteris, quas proxime ad vos dederamus, sane intelligere potuistis. Eas namque banis nostris de Sabacz et Zewreniensi deputavimus, qui usque in hodiernum diem propter defectum solucionis ipsis fieri debende apud nos hic existunt, nec ad officiolatus suos priusquam eam solucionem a vobis habeant discedere volunt. Et ob id eciam alterum ipsorum banorum, videlicet t. propterea ad vos cum ipsis nostris litteris miseramus[b], ut cum ipsis peccuniis a vobis reverteretur, qui vacius manibus a vobis rediens assidue nos urgere pro solucione non cessat. Et certe nos ipsi videmus, quam necessarium esset eos expedire et hoc tempore, quo nulle, ut scitis, cum Turcis nunc treuge servantur, ipsos in officiolatibus ipsorum pro conservacione castrorum finitimorum manere. Iussimus igitur eisdem banis, ut aut per se rursus ad vos pro huiusmodi restanciis peccuniarum vadant, aut hominem ipsorum cum presentibus mittant. Itaque fidelitatem *[110v]* vestram plurimum hortamur et requirimus, nolit in ipsis restanciis exolvendis, que ad loca finitima dari sunt commissa et quas ubique eciam in aliis comitatibus vos ipsi unacum ceteris dominis prelatis et baronibus ac regnicolis nostris sub gravissimo onere exigendas deliberastis, tantam difficultatem facere, sed pocius consideratis necessitatibus et periculis ipsorum castrorum, per que salus et conservacio tocius huius regni pendet, eas ipsas restancias iamtandem omnino huic presencium ostensori persolvere velit, nam alias, si quid ex defectu ipsarum peccuniarum ipsis castris continget merito. Propterea vos requiri poteritis, aliud igitur nullo modo faciatis. Datum.[906]

[a] A *pro restitucine – bonis suis* szakasz későbbi kiegészítés. A mintául szolgáló példány címzése *Ad Petrum iudicem curie* volt. [b] Előtte a kihúzott hibás *misiamus* alak.

906 A datálást illetően a fő támpont az oszmánokkal fennálló hadiállapot. Ulászló és II. Bajezid szultán 1495 és 1510 között rendszeresen megújították a két fél közötti békét (Kosáry: *Külpolitika* 79–102.; Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások 194., 198–201.; Papp: Békekötések 58–63.;), ez azonban 1511-ben, majd még inkább I. Szelim trónralépte (1512. ápr. 25.) után megváltozott, és a magyar uralkodó haláláig már nem sikerült tető alá hozni újabb, több évre szóló békeszerződést. Különösen veszélyessé vált a helyzet Szrebernik 1512 októberi eleste után: Mikó: Háború vagy béke. Magam a levelet az 1511 utáni esztendők egyikébe datálom. Az szövegből úgy tűnik, hogy legalább az egyik báni tisztséget többen viselik egy időben, erre azonban a gyanúba fogott évekből Szabács és Szörény esetében is találunk példát: *Archontológia* I. 148., 152–153.

285

Ut gentes eorum ad Themeswar, locum scilicet deputatum [veniant[a]][907]
Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus comitatus t. salutem et graciam. Sepenumero iam vobis scripsimus et mandavimus, ut gentes vestras, quas pro defensione regni servare et alere tenemini paratas habere et tenere ac eo, quo pro huiusmodi defensione regni necessitas postularet, mittere deberetis, nunc autem, prout certo est ad nos allatum, Turci hostes huius regni immanissimi partes illas nostras inferiores gentibus vacuas esse cognoscentes castellum Waya[908] penes fluvium Temes situm et habitum unacum omnibus suis pertinenciis et toto illo districtu circumiacenti exusserunt et depredati sunt, magna cede hominum ibidem facta magnaque multitudine Christifidelium inde in perpetuam servitutem misere abducta, quod si gentes vestre et aliorum comitatuum in partibus illis fuissent, hec pericula non accidissent. Ne[b] igitur ipsi Turci, qui in dies in Zenderew congregati dicuntur et in perniciem ac periculum regni se preparant et accingunt, dulcedine prede capti maiora crudelioraque committant, et partes illas depopulentur, volumus et fidelitati vestre rursus harum serie firmissime et sub nota perpetue infidelitatis committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus nullaque mora interiecta universas ipsas gentes vestras bono modo instructas in pleno numero ad Themeswar mittere debeatis, ut istic pro defensione earundem parcium unacum aliorum ipsorum comitatuum gentibus residere et hostibus ipsis resistere ac partes ipsas a clade et periculo ac depopulacione preservare et tutari possint. Quoniam alioquin commisimus auctoritatemque nostram dedimus damusque et committimus per presentes fideli nostro magnifico t., ut si in mittendis ipsis gentibus negligencia, prout hucusque facta fuerit omnium talium bona, qui remittenciam in hoc fecerint, occupare et usque ad ulteriorem nostram informacionem tenere debeat auctoritate nostra presentibus, ut prefertur, eidem in hac parte attributa mediante. Aliud igitur pena sub premissa facere nulla racione presumatis. P. Datum.

[a] Egy lehetséges kiegészítés. [b] Előtte kihúzva: *quod*.

907 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **106**. sz. alatt.

908 A várról bővebben lásd a **108**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

286

[111r] **Ad comitem Themesiensem**[909]

pro exequenda mandata regie maiestatis ad comitatus t. data[a]

Wladislaus etc.

Magnifice fidelis nobis sincere dilecte![910] Crebro iam vobis scripsimus et commisimus, ut postpositis omnibus aliis rebus et negociis vestris ad officiolatum vestrum ingredi, et in eo hoc potissimum tempore, quo nullas, ut scitis, treugas cum Turcis habemus, et quo timendum in dies ab eis existit, residere et parcium ipsarum defensioni[b] invigilare deberetis. Nunc vero certo rumore allato accepimus, id quod vobis quoque iam notum esse potuit, castellum scilicet Waya[911] ad portum fluvii Themes situm et habitum et totum illum districtum circumiacentem a Turcis depopulatum et exustum esse, et magnam inde multitudinem animarum abductam et maximam predam commissam. Timendum est, ne iidem Turci dulcedine prede capti rursus incursionem faciant et maiora his committant, nam in dies ad Zenderew congregari dicuntur. Quapropter fidelitati vestre harum serie rursus et iterum firmissime et sub nota perpetue infidelitatis committimus et mandamus, ut semota omni excusacione posthabitisque omnibus aliis negociis vestris ad castrum Themesiense et officiolatum vestrum ingredi, isticque residere et invigilare pro parcium ipsarum defensione debeatis. Scripsimus autem et mandavimus rursus et iterum certis comitatibus earundem parcium, ut gentes eorum penes vos istuc mittant, cum quibus et aliis earundem parcium copiis et viribus a rabie et periculis ipsorum hostium easdem defendere et tueri debeatis, quas quidem litteras cum presentibus accipietis. Mandavimus eciam ad nonnullos comitatus ibidem propinquos sub pena occupacionis bonorum suorum, ut ad reformacionem et restauracionem castelli prefati colonos et iobagiones eorum mittant, cum quibus illud reformari et restaurari faciatis. Qui si renittentes fuerint, eos iuxta continentiam ipsarum aliarum litterarum nostrarum, quas similiter cum presentibus accipietis, ad exequenda ea ipsa astringatis, nam hoc modo castellum ipsum stare non potest, eo quod ibidem vadum eciam existit, quo ab ipsis Turcis occupato maiora iidem perpetrare poterint. Itaque ingrediamini omnino nec ullam moram in hoc facere presumatis, nam alias certi sitis, quod eciam officiolatu vestro

---

909 A szöveget kétszer másolták be a kódexbe, lásd még a **107**. sz. alatt.

910 A parancslevél Báthory István temesi ispánhoz, az Alsó Részek főkapitányához szól.

911 A várról bővebben lásd a **108**. sz. oklevélhez tartozó jegyzetet.

privabimini et insuper gravissimam indignacionem nostram incurretis. Aliud igitur in hoc nullo modo facere presumatis. Datum.

[a] A *pro exequenda – data* szakasz kiegészítés. A mintául vett oklevél eredeti címzése *Ad comitem Themesiensem* volt. [b] Javítva erről: *defensionem*.

287

[111v] **Ad episcopum Wesprimiensem thezaurarium**[a]

Reverende in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte![912] Ex negligencia hac, quam regnicolas huius regni in mittendis gentibus eorum facere videmus, id, quod verebamur, evenit, quos nec pericula preterita nec impendencia monent, et sic factum est, quod castellum illud Waya,[913] de quo scribitis, per Turcos est exustum, magna multitudine Christifidelium ex toto illo districtu misere abducta, de quaquidem clade[b] certe dolenda est maximeque angimur de tanta ipsorum regnicolarum nostrorum socordia atque negligencia. Nos quidem aliud pronunc remedii adhibendum non reperimus, quam quod castellum ipsum citissime reformetur, ne vado, quod ibi existit a Turcis occupato maiores incursiones et depopulaciones faciant, dedimusque ad certos comitatus litteras tam ad reformandum ipsum castellum, quam ad mittendum gentes eorum. Quantum autem ad libertatem pauperibus colonis, quorum domus ab ipsis Turcis exuste sunt, dandam attinet, committatis hominibus et dicatoribus vestris, ut ab ipsis colonis, quorum domus, ut prefertur, combuste sunt, et qui reversi sunt vel reverti poterunt, in hac presenti dica et contribucione nullam solucionem exigant, sed eos supportatos et exemptos hac vice habeant. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *Wesprimiensem thezaurarium] Chanadiensem*. – A szöveg élén bal oldalt: *Missilis*. [b] Ezután kihúzva: *ac*.

912 A szöveget kétszer másolták be a kódexbe, lásd **108**. sz.

913 Ezen oklevélen, illetve a formuláskönyv néhány további oklevelén (**106.**, **107**. sz.) túl egyetlen diplomáról, mégpedig X. Leó pápa Bakócz Tamás számára kiállított bullájáról tudom még, hogy a várat említették benne: *Mon. rust*. 37. Pontosabb lokalizációjára illetően a formuláskönyv egy másik oklevele (**106**. sz.) használható fel, amely szerint a Temes partján állt.

288

Ut statim visis presentibus ad revidendas discordias in persona regie maiestatis pergat.[a]

Ad Henczeffy.[914]

Egregie fidelis nobis dilecte! Que in negocio differenciarum civium nostrorum Nandoralbensium et de Zalonkemen fidelibus nostris magnificis t. et t. scripsisti, iidem nobis retulerunt. Scias autem nullo modo nobis conveniens videri, ut revisio ipsarum differenciarum pluribus de causis ultra terminum iam secundum prefixum differatur. Nam prius, sicuti tibi plane constat, hesternum diem, festum videlicet beati Georgii martiris huiusmodi revisioni prefixeramus, postea vero difficulter ad octavum diem eius diei negocium hoc inter partes distulimus. Sic igitur ipsum diem octavum dicti festi sancti Georgii iam preteriti huic negocio prefiximus, et iam, ut scis, litteras utrisque partibus eciam dedimus, ut ad ipsum octavum diem in loco eis deputato coram te compareant. Quequi[dem] revisio, si ab ipso die prefixo negligetur, id cedet in maximam oppressio[nem] et dampnum ipsorum civium nostrorum, nam bani nostri Nandoralbenses[915] elapso ip[so] die prefixo tandem non comparebunt, sicque iidem cives nostri desperare de no[vo] multaque ex hoc mala facile evenire poterunt. Preterea, si a te ipso termino et dies aliquis prefigeretur, ipsis partibus, sicuti scripsisti, id prefati ba[ni] *[112r]* ignominie sibi ducerent, et nullo modo coram te comparerent. Quapropter, ut inicio tibi scripsimus, nullo modo res ulterius differenda vobis videbitur, et iccirco committimus fidelitati tue harum serie firmiter, aliud nequaquam habere volentes, quatenus omnino te movere et ad ipsum diem octavum dicti festi in loco deputato constitui debeas, et universas ipsas differencias inter ipsas partes absque ulteriori dilacione cognoscas et rectifices, crastinoque die iter omnino versus ipsas partes arripias, ut ad prefixum octavum diem dicti festi illic constitui possis, ne negligencia tua dampnum et oppressionem irrecuperabilem ipsi nostri cives paciantur. A quibus de viatico et expensis tam in eundo, quam[b] redeundo tibi providebitur, de solucio vero sallarii tui a nobis debiti nos aliter tecum

914 (Petróczy) Henczelfy István pályájára lásd Bónis: Henczelfi István.

915 1507 és 1520 között töltötte be két bán a méltóságot: *Archontológia* I. 146.

tandem concordabimus et solucionem tibi fieri facere volumus. Aliud igitur nullo modo facere presumas. Datum.[916]

[a] Az *Ut statim – pergat* szakasz kiegészítés. A mintául vett oklevél eredeti címzése *Ad Henczeffy* volt. [b] Utána kihúzva: *in*.

289

Regalis pro dieta in Zegedino celebranda[917]

Egregii et nobiles fideles nobis dilecti! Constitutis nobis his diebus in curia nostra Wyssegradiensi fideles nostri universi regnicole ad terminum celebracionis brevium iudiciorum festi beati t. proxime preteriti Budam congregati plusquam quinquaginta personas eorum de medio unacum assessoribus sedis nostre iudiciarie, qui tunc aderant, nostre maiestatis mittentes in conspectum plura nobis super periculoso regni nostri statu, sed et eiusdem defensione atque manifestorum et quottidianorum hostium machinacione nunciarunt, qui eciam miserabilem casum abduccionis multorum Christianorum et incineracionis plurimarum villarum de partibus Themeskewz per Turcos novissime patrate, de quo eciam antea certificati eramus, et illud non sine grandi cordis nostri amaritudine acceperamus, nobis commemorarunt, prout eciam vobis et ceteris fratribus vestris, fideles nostros assessores sedis nostre iudiciarie suo modo perscripsisse intelligimus, et ut tam aperto et extremo regni huius excidio subvenire occurrereque et ad inclusos articulos consentire dignaremur, instantissime nobis supplicarunt, nam iidem hostes adaucto exercitu undique hoc regnum rursus invadere conantur. Nos igitur, qui eciam irrequisiti pro regni defensione et castrorum finitimorum conservacione quicquid potuimus, libenter certe hucusque fecimus et in futurum quoque facere contendimus – nec ista dampna, que evenerunt, accidissent, si et subsidium ad hoc deputatum, extradatum, et gentes in tempore, prout ordinatum erat, misse fuissent – premissa itaque supplicacione ipsorum fidelium nostrorum clementer exaudita, ut iidem fratres vestri unacum dominis prelatis et baronibus lateri nostro, protunc adherentibus, super propellendis ex omni fere latere regni huius imminentibus periculis[a] tractarent, deliberarent, et quicquid melius hac in re faciendum agnoscerent

916 A két bán említéséből, illetve Henczelfy jogügyigazgatóságából következtetve a levél 1507 és 1515 között kelt. Pontosabban meghatározni nem tudtam.

917 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd **109**. sz.

et concluderent, nobisque significare[b] commisimus. Qui tandem nostram in presenciam regressi articulos *[112v]* presentibus inclusos sese unanimiter concepisse pariter et formasse retulerunt. Quibusqu[idem] articulis in scriptis nobis oblatis prefati oratores, fratres vestri, unacum assessoribus nobis humillime rursus supplicarunt, ut gentes tam nostros, quam eciam universorum dominorum prelatorum et baronum, sed et cunctorum regni comitatuum, iuxta contenta prescripto[rum] articulorum, vigore eciam generalis decreti nostri, omni prorsus sine mora ad locum deputatum mittere et mitti facere ac per singula quoque capita vestra eo modo et ordine, quo in eisdem articulis continetur, Zegedinum ad terminum ibidem prefixum a[tque] deputatum accersiri et convocari facere dignaremur. De et super extremo huius regni periculo (quod Deus avertat) tractaturos pariter et provisuros, ut autem gentes nostre cicius transmitti, reliqua eciam negocia nostra ad onera belli supportanda summe necessaria facilius expediri possent, iidem fratres vestri unacum ceteris fidelibus nostris, postquam huc Budam regressi fuimus, subsidium illud quinquaginta denarii maiestati nostre in generali dieta pro octavo die festi epiphaniarum Domini proxime transsacti hic Bude celebrata oblatum citissime sese exoluturos benivole de novo obtulerunt. Quapropter fidelitati vestre harum serie sub perpetue infidelitatis nota committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus imprimis et ante omnia illas gentes, quas iuxta formam decreti racione iobagionum vestrorum pro defensione regni conservare tenemini, citissime ad loca per alias litteras nostras deputata mittere, vosque per singula capita ad exercituandum iuxta preinsertos articulos preparare atque ad diem et locum prefixum, ubi et quando eciam nos in propria persona Deo volente constituemur, convenire et congregari modis omnibus debeatis et teneami[ni] profecturi, inde quo necessitas et defensio atque commoditas huius regni expostulare videbitur. Taxam eciam et subsidium promissum exnunc et absque omni iam[c] ulteriori[d] mora extradare debeatis, ne maiora pericula, quod De[us] avertat, exinde contingant. Nam alias quicumque in hiis negligentes reperti fuerint, tales premissa nota infidelitatis gravissime mulctabimus. Aliud igitur in his nulla racione facere presumatis. Datum.

[a] A kéziratban: *periclis*. [b] A kéziratban: *significarent*. [c] Az *omni iam* szavak a sorok közé írva. [d] Ezután kihúzva: *iam*.

290[918]

In facto monachorum s(ancti) Francisci[a]

Wladislaus etc.

Honorabilis fidelis nobis dilecte! Quoniam intuitu ecclesie et dignitatis sacerdotalis luminis hucusque et non sine animi nostri turbacione sustinuimus te litigantem cum fratribus domini Francisci de observancia ex parte capelle Corporis Christi istic Brassovie site ac fundate, existimantes te solam capellam et tuam iurisdicionem querere.[919] Tamen iam luce clarius intelleximus, quod cont[ra] iusticiam et charitatem laboras amovere fratres de tua parochia, alleg[ans], *[113r]* in preiudicium ecclesie tue ipsos esse in illa civitate nostra contra morem et consuetudinem tocius Christianitatis. Cum tamen ipsi fratres de capella prefata Corporis Christi se minime intromiserit, nec eam pro se vendicare aut optare, sed in loco dumtaxat vacuo ipsis per nos regia nostra auctoritate istic in civitate nostra collato claustrum eorum fundare et erigere velint.[920] Et iccirco nos huiusmodi tuam remittenciam tanto gravius ferimus, quo voluntati et auctoritati nostre regie refragaris et manus nostras restringere interis, scilicet ne possumus id, quod iuris nostri est in civitate ipsa nostra pro voto nostro cuipiam conferre. Quare mandamus tibi harum serie strictissime, aliud habere nolentes, ut a litibus et vexacione ac inquietacione ipsorum fratrum omnino cesses et supersedeas, eosdemque, qui te[b], ut prefertur, de capella prefata Corporis Christi minime impediunt, in loco illo novo per nos dato et assignato ac per summum pontificem confirmato quiete permanere, et edificia eorum erigere permittas, quoniam alioquin, si te adhuc reluctantem his nostris mandatis comperuerimus[c], facile et ecclesia et parochia tua carebis, et insuper in persona quoque tua, nisi obtemperaveris, detrimentum patieris. Aliud igitur nullo modo facere presumas. Datum.

[a] A cím kiegészítés. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *se se*. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *compereremus*.

---

[918] Vö. **211**., **346**., **347**. sz. is.

[919] Az oklevél a brassói Szűz Mária plébániatemplom plébánosához szól tehát. A kápolna ugyanis a Szűz Mária plébániatemplomban volt, lásd Erős: Krisztus Teste Társulatok 14., 38. jegyz.

[920] Erre 1507 előtt került sor, mert abban az évben már elfogadta a kolostor alapítását a rend esztergomi káptalana, lásd Benedek: *Erdélyi ferences rendtartomány* 71–72. – Marie-Madeleine de Cevins témával foglalkozó könyvében (Cevins: *Konfraternitások*) releváns adatot nem találtam.

291

Ut sentenciam prius latam, si recte emanata est, revideat, et id quod iuris est in ea faciat

Wladislaus etc. fideli nostro venerabili vicario ecclesie Strigoniensis in spiritualibus generali, s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte t., qualiter plures ante annos ipso quidem exponenti, teneram adhuc etatem agente, quedam causa inter t. ab una[a], ac t. et t. ab altera partibus, racione certorum negociorum istic in sede spirituali Strigoniensi quedam causa fuisset ventilata, in qua contra et adversus ipsam condam dominam matrem suam, eo quod forte ipsam ob impericiam et insciciam suam, nec per se, nec per procuratorem suum iura sua dirigere et tutari potuisset in absencia eiusdem, sed et ipsius sui procuratoris quedam sentencia in ipsa sede per vicarium eius temporis lata et pronunciata fuisset, que eidem condam domine consequenterque ipsi exponenti nociva et dampnosa extitisset. Quapropter nunc iam idem exponens processum ipsius cause secum revolvens ac se ex improvisione condam genitricis sue[b] dampnificatum fuisse cognoscens supplicavit maiestati nostre medio nonullorum fidelium nostrorum, ut causam ipsam rursus et ex integro per te revideri facere dignaremur. Accepta igitur supplicacione pro parte eiusdem exponentis, volumus et fidelitati tue harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus in quantum de iure et legittime fieri poterit, facta ad instanciam ipsius exponentis legittima citacione eorum, quorum interest, et quos causa ipsa concernit, quosve ipse exponens coram te duxerit nominandos, ab eisdem litteras sentencionales superinde confectas unacum toto processu ipsius cause exhibendas et producendas, expetere, easdemque litteras et processum diligenter perlegere atque ruminare. Et si ex huiusmodi processu ipsius cause cognoveris dictam sentenciam indebite ac in preiudicium iurium *[113v]* eiusdem condam domine et consequenter ipsius exponentis latam et pronunciatam fuisse, et causam observato tamen[c] debito iuris et equitatis ordine et in quantum s[olum] ecclesiasticum concernere videbitur per processus legittimos ex integro revideret et cogn[nosceret], et in ea id, quod iuris ipsius exponentis exigentibus iusticia tulerit, facere eciam et decernere debeas et tenearis, et aliud nullo modo facere presumas. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *mat(?)*. [b] Utána kihúzva: *fu(isse)*. [c] Utána kihúzva: *iuris*.

292

Wladislaus etc. fideli nostro venerabili vicario ecclesie Agriensis in spiritualibus generali, s(alutem) et g(raciam). Exponitur maiestati nostre in persona fidelis nostri honorabilis magistri t., canonici eiusdem ecclesie Agriensis, qualiter ipse in causa illa, que inter ipsum ab una ac quendam t., Italum laicum et illiteratum ab alia parte racione rectoratus altaris sancte Elizabeth vidue, in ipsa ecclesia Agriensi fundati, agitur, quem quidem rectoratum ex nostra donacione[a] idem exponens possi[det], prefato vero Italo gubernator eiusdem ecclesie vigore iurispatronatus nostri, quod nos eidem tali condicione contuleramus, ne laicis, sed cultui divino aptis et idoneis personis conferret, similiter donasset, preiudicium in iuribus suis in[…] pateretur. Ipsum namque[b] t. ad possessionem ipsius rectoratus contra iura eiusdem magistri t. collocare velles, quamobrem supplicatum extitit maiestati nostri pro parte e[iusdem] t., ut causam et iura ac iusticiam suam amputata omni superflua hincinde […] protraccione, nos ipsi per aliquos iuris paritos et idoneos viros ad id per [nos] deputandos cognosci et revideri facere dignaremur. Statuimus igitur pro maiori iurium utriusque partis evidencia, rem hanc nos ipsi per tales, qui ad id idonei videbuntur, discuciendam, mandamus fidelitati tue harum serie firm[iter], ut causam ipsam simulcum toto processu eiusdem huc, in presenciam nostram transmittere[c] debeas premisso modo discuciendam, nec interea donec ipsam ab hiis, qui per nos ad id deputabuntur, cognoscetur et discucietur, ip[sum] Italum ad possessionem et dominium eiusdem rectoratus altaris admitt[ere] audeas. P. Datum.[921]

[a] Utána kihúzva: *vigore*. [b] A kéziratban: *nanque*. [c] Utána kihúzva: *pre(misso modo)*.

293

Wladislaus[a]

Generosi ac magnifici nobis sincere dilecti! Superioribus diebus rog[atos] feceramus vos per litteras super iudicio et iusticia fideli nostri genero[so] et magnifico t. ex parte nonnullorum de Austria administranda. Ad q[uod] licet id, quod nobis gratum accidit propensi satis fueritis, ipse tamen t. cum litteris

[921] Azon kívül, hogy a parancs nyilvánvalóan Estei Hippolit egri püspökségének idején (1497–1520) kelt, a lehetséges dátumot nem tudtam meghatározni.

suis, quas iussu nostro ex capitulo ecclesie Posoniensis se habit[urum] sperabat, eo quod reperiri[b] in ipso capitulo nequierint, paratus et rem suam prosequi commode non potuit[c] *[114r]* neque interea donec diligencius perquirentur poterit. Cupienti igitur eidem t. a vobis ulteriorem terminum ad id dari, nobisque propterea supplicanti deesse nolentes requirimus vos et hortamur, ut ad prosequendam rem suam aliquem alium terminum et diem, ad quem aut littere ipse in capitulo perquiri, aut nos eius rei reminisci apercius poterimus, ipseque t. huiusmodi causam per hoc verificare commodius poterit, eidem[d] dare et prefigere, intereaque causam ipsam differre velitis.

[a] Mellette bal felől, későbbi kéztől: *Missilis*. Egy másik kéztől jobb felől: *Termini prolongati*. [b] Utána kihúzva: *nequierint*. [c] Utána kihúzva: *Cupienti igitur a vobis*. [d] A sorok közé írva.

294

Ad regentes[922]
De eodem negocio[a]
Wladislaus
Generosi etc. Venit nostri in conspectum fidelis noster t. referens nobis habere se certam causam coram vobis adversus nonnullos istic in Austria, in quaquidem causa litteris quibusdam, que in capitulo ecclesie Posoniensis reposite esse dicuntur[b], se egere asserit, quas ob brevem terminum et diem sibi prefixum nondum excipere et expedire potuit. Ne igitur ob id defectum in suis iuribus paciatur, rogamus vos, velitis eidem t. ulteriorem terminum, et quidem[c] adeo competentem dare et prefigere, ut litteris ipsis ab ipso capitulo expeditis, possit iuribus suis subvenire atque consulere. Datum.

[a] Mellette későbbi kéztől: *Missilis*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *esse dicuntur] erant*. [c] Utána kihúzva: *talem*.

922 Ti. Austrie, vö. a **269**. sz. levél címzésével.

295

Ad relictam Andree Both de Bayna[a]
Wladislaus etc.[923]
Generosa domina, nobis sincere dilecta. Superiori tempore per litteras primum nostras, deinde eciam per proprium hominem et familiarem vestrum mandaveramus vobis, ut hominem et procuratorem aliquem nomine et in persona vestra ad obiecta et querelas iudei illius,[924] qui per magnificum condam Andream Both banum, dominum et maritum vestrum indebite dampnificatus et rebus suis spoliatus fuisse dicitur, responsurum ad nos mitteretis, vos tamen hucusque huiusmodi nostrum mandatum silencio pertransistis, neminem prorsus mittendo. Scripseratis quidem per litteras nonnulla in vestri excusacionem, que tamen ad rem minime sufficere visa sunt. Nos vero, quia in dies pro hac re sollicitamur, pluresque fideles nostri apud nos ob id instant et supplicant, et eciam alioquin facere non possumus, quin iusticiam ipsi iudeo administrari faciamus. Propterea rursus vobis seriose committimus et mandamus, aliud habere nolentes, quatenus aliquem hominem et procuratorem vestrum omnino ad nos mittere debeatis, qui in persona vestra ipsi iudeo iure mediante respondere debeat, nam nos extra limites iuris et iusticie vobis iniuriam facere aut vos opprimere nolumus, sed id, quod de iure compertum fuerit, id cognoscere dumtaxat volumus. Itaque a facie iuris et iusticie vos nullo modo retrahatis, nam, ut diximus, pro administranda ipsi iudeo iusticia, nonnulli fidelium nostrorum assidue nos urgent, propter quod *[114v]* vobis quoque conveniencius ac quiecius erit, ut id, quod iuris[b] equitatis est, amplectamini, quod si ausu temerario secus adhuc facere in hoc attentaretis, ob id eciam bona vestra occupari faciemus. Aliud igitur in hoc nullo modo facere presumatis. Datum.[925]

[a] A fogalmazvány címzése volt. Alatta újkori kézzel: *ratione iudei*. [b] Ezután kihúzva: *est*.

923 Kiadása: MZSO V/1. 108. (A formuláskönyv alapján).

924 Nevét lásd a **296**. sz. oklevélben.

925 Bajnai Both András 1511. szept. 13-án halt meg Zenggben. Pálosfalvi: Bajnai Both 285. Terminus post quem-ként veendő tekintetbe.

296

Ad eandem in negocio eiusdem iudei[926]

Wladislaus etc.

Generosa domina, nobis sincere dilecta. Innumeras iam pene litteras ad vos dedimus in negocio illius iudei Mwschl vocati, qui per condam dominum et maritum vestrum magnificum Andream Both, regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie banum dampnificatus et rebus suis indebite privatus fuisse dicitur, que quidem littere nullum prorsus hucusque effectum apud vos sortite sunt, id, quod nisi viduitatem vestram respexissemus, minime certe tollerassemus. Novissime vero extremis litteris nostris manda[veramus] vobis, ut pro audienda iusticia et ad obiecta ipsius iudei respondendum hominem u[num] saltem[a] et procuratorem vestrum in persona vestra ad nos mitteretis sub[iungentes], quod nisi id faceretis, bona vestra occupari facere vellemus. Verumtamen ne is qui[dem] terror, videlicet amissionis bonorum vestrorum vos movit, sed eodem animo, quo priora nostra mandata accepistis, hec quoque novissima curastis, propter quod, ut premisimus, [nisi] pietatis et gracie nostre erga vos et presentem statum vestrum et viduitatem racionem haberemus, id nequaquam silencio et impunitum preteriremus. Ex superabundanti [igitur] rursus et iterum requirimus vos et hortamur, ut hominem vestrum aliquem ad id idoneum huc ad nos quamprimum mittatis responsurum ad instanciam et obiecta ipsius iudei, cui iusticiam denegare non possumus, presertim quum eciam plerique, ut [alias] vobis scripsimus, principes Christiani, pro eo apud nos et pro rectificacione dampnorum suorum et impendenda ei iusticia instant et laborant. Nam iniuriam vobis facere nolumus, sed solummodo, ut iusticia fiat et cognoscatur, an licite vel indebite iud[eus] ipse dampnificatus fuerit. Quare vos a facie[b] equitatis et commu[nis] iusticie minime retrahatis, sed mittatis, ut diximus, hominem vestrum loco vestri, qui ad obiecta ipsius iudei respondeat et eidem iuri stet, ne occasionem adversus vos assidue clamitandi et querulandi habere possit. Nam propterea ad vos de cetero scribere nolumus, sed aliter et quidem eciam cum dampno et incommodo vestro superinde providere volumus, quod si dampnificabimini id tandem non nobis, sed proprie vestre pertinacie ascribatis, facere

926 Kiadása: MZSO V/1. 109. (A formuláskönyv alapján).

enim non possumus, quin bona vestra ob id occupari faciamus. Secus itaque nequaquam f[acere] audeatis. Datum.[927]

[a] Előtte kihúzva: *aliquem*. [b] Utána kihúzva: *communis*.

297

[115r] **Prefeccio civitatis Pesthiensis in liberam civitatem**[928]
Nos etc. ad futuram rei memoriam. Cum gloria regum in multitudine populorum, ac decus et robur regnorum in diviciis et amplitudine consistunt civitatum, expedit igitur principibus omni diligencia intendere populis servandis et beneficiis tribuendis ac civitatibus magnificandis et fovendis, utpote ex quibus premissa regum et regnorum commoda procedunt, has pro suis benemeritis condignis non desinant honoribus decorare, quatenus principantis ex hoc et laudetur discrecio et providencia atque regni sui status, utilitatis augmentique suscipiat incrementa. Qua de re grata consideracione pensavimus preclara fidei et multimoda serviciorum merita, que civitas nostra Pesthiensis antiquissima e regione civitatis nostre Budensis fundata, cuius civium generosa multitudo predecessoribus nostris regibus imprimis et sacre huius regni nostri Hungarie corone, ac deinde eciam nostre maiestati posteaque ad regimen huius regni nostri Hungarie divina disposicione vocati sumus, in omni rerum nostrarum et regni nostri condicione et statu, inter omnia guerrarum discrimina et bella, que contra nos serenissimi principes condam Fridericus t., necnon t., regni huius nostri Hungarie competitores, uno eodemque tempore gesserunt, cum omni fidei et fidelitatis constancia exhibuerunt, et quamvis inter hec gravissima dampna, rerum pericula, multas calamitates, multas denique temporum iniurias susceperint et pertulerint, nulla tamen vis, nullusque terror impendentis hostilitatis, nulla pericula potuerunt eos a vere fidei et suscepte fidelitatis observancia in adversum deflectere, sed eo clariore semper fides ipsorum evasit, quo incommoda susceperunt graviora. Accedunt eciam sumptuosissime expense, quas iidem ad tuenda et conservanda iura nostra premissis guerrarum temporibus nostre maiestati liberaliter et copiose prestiterunt. Proinde nos quoque volentes eisdem civitati et civibus nostris benivolenciam et graciam nostram ostendere liberalem, eandem ipsam civitatem nostram Pesthiensem de consilio dominorum prelatorum et baronum regni nostri, volentibusque et consenci-

927 Lásd a **295**. sz. oklevél dátumához írt jegyzetet.

928 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **185**. sz. alatt.

entibus fidelibus nostris magnifico Ladislao de Egerwara, magistro thavernicorum nostrorum regalium ac senioribus assessoribus septem liberarum civitatum nostrarum in liberam civitatem, prout et quemadmodum huiusmodi libertatis privilegio, ex antiquorum regum Hungarie provida disposicione eadem civitas nostra Pesthiensis eciam alias usa fuisse et gavisa, sed per amissionem iurium et privilegiorum suorum superinde habitorum aliquantisper exorbitasse asseritur, de plenitudine potestatis et auctoritatis nostre regie rursus et de novo duximus creandum et perficiendum, ac in *[115v]* numerum earundem septem liberarum civitatum nostrarum adiiciendum et superaddendum, i[mmo] creamus, preficimus ac adiicimus et superaddimus presencium per vigorem, decernentes expresse, quod a modo non septem, sed octo libere civitates nominentur et habeantur, ipsa quoque civitas nostra Pesthiensis deinceps futuris semper temporibus perpetuis inter predictas alias liberas civitates nostras computetur. Preterea omnibus eciam a[liis] iuribus, exempcionibus et immunitatibus, libertatibus et libertatum prerogativis, legibus et consuetudinibus, quibus prescripte alie libere civitates nostre ante hac use sunt utunturque et gaudent, intra et extra iudicium tam in sede et iudiciis sedis thavernicalis, quam alias, uti, frui et gaudere possint et valeant. [In] cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras pendentis et autentici secreti sigilli nostri, quo, ut rex Hungarie utimur, munimine roboratas duximus concedendas. Datum Bude, per manus reverendi in Christo patris domini Thome episcopi ecclesie Iauriensis et postulati Agriensis, summi et secretarii cancelarii, nobis sincere dilecti, feria sexta proxima ante dominicam Oculi, anno 1494, regnorum nostrorum Hungarie etc. anno quarto, Bohemie vero vigesimo tercio.[929]

298

Expectativa gracia possessionis et castelli ididem habiti

Nos etc. memorie commendamus, quod cum intelligamus certorumque fidelium nostrorum relacione fidedigna ad maiestatem nostram proferente, certificari scimus, fidelem nostrum nobilem t.[930] de t. omni penitus prolis solacio destitutum etatemque ad[modum] provectam et in senectutem declinatam agere, ut si et quamprimum eum ex [hac] vita decedere continget, necessario omnia eius bona omniaque iura possessionaria ad sacram huius regni nostri Hungarie coronam, et ex consequenti ad collacionem nostre maiestatis pro antiqua lege

929 1494. febr. 28.

930 Keresztneve Péter, miként az oklevél további részéből kiderül.

et consuetudine eiusdem regni Hungarie debebunt devolvi et redundari. Proinde, ne bona et iura possessionaria ipsius t. per eius obitum sive ad ingratos sew indignos devolvantur possessores, decrevimus matura deliberacione prehabita de eiusdem bonis exnunc de regia nostra auctoritate atque iure providere, nam sepenumero contingit, ut benemeriti per absenciam et iniuriam nostram a premio remuneracionis secludantur, et alios inter[dum] minus dignos casus quidam ad precipienda premia offerat. Quo sit, ut bene[meritorum] fides ex retribucionis subtraccione minuitur, et audacia illorum, qui preter morem postulare presummunt, non sine eciam dampno nostro et regni incomodo invalescit. Quapropter debitum habentes respectum ad integerrimam fidem et fidelitatis atque obsequiorum merita dilecti et fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Oswaldi, episcopi ecclesie Zagrabiensis etc.,[931] que ipse tum alias semper[a], prout accepimus, s[ancte] huius regni Hungarie corone, in omni rerum eiusdem regni condicione atque s[tatu], *[116r]* tum vero et precipue maiestati nostre ab ea tempestate, qua ad regimen huius regni divina disposicione vocati sumus, exhibuit atque constantissime et fide inviolata impendit, possessionem t. predictam unacum castello ibidem habito, et eciam alias universas et quaslibet possessiones porcionesque et quelibet iura possessionaria, tam hereditaria, quam impignoraticia predicti Petri t. in comitatu Crisiensi regni nostri Sclavonie ac alias ubicumque et in quibuscumque comitatibus predicti regni nostri Hungarie habita et existencia, post obitum et defectum seminis eiusdem t. memorato Oswaldo episcopo duximus danda et conferenda, immo extunc, prout exnunc, et exnunc velut extunc damus, donamus et conferimus pleno iure, aliis litteris nostris sive consensualibus sew aliis qualibuscumque et sub quibusvis formis verborum harum in contrarium cuicumque et quibuscumque datis vel in futurum dandis, quibus omnibus presentes litteras nostras preferri volumus, non obstante quibuscumque. Volentes nichilominus et decernentes exnunc, ut dum prescripta bona dicti t. modo premisso vacaverint, extunc illa nemo alius, nisi ipse dominus episcopus assequatur, atque solum vigore presencium mediante, nulla ulteriori requisicione nostra aut donacione exinde subsequente pro se occupare et manibus valeat applicare, et ex consequenti simulcum omnibus eorundem utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, quovis nominis vocabulo vocitatis, iure perpetuo et irrevocabiliter tenere, possidere pariter et habere possit et valeat. Et nichilominus, ut idem dominus t. episcopus possessiones et bona castellumque et iura possessionaria prenotata firmiori atque stabiliori iure

931 Szentlászlói Túz Osvát zágrábi püspökről (1466–1499) van szó, személyére lásd pl. Czövek: Szentlászlói Osvát.

valeat possidere et tenere, eidem consideracione premissorum serviciorum ac fidelitatis et obsequiorum suorum, id ex certa nostra sciencia et matura deliberacione prehabita de potestatis nostre regie plenitudine[b] duximus annuendum et concedendum, ut ipse de castello, predio ac bonis t., postea tamen, quam illa premisso modo atque iure assequetur, prout sibi visum fuerit, in vita vel in morte disponendi, legandi et conferendi, cuicumque voluerit, liberam, securam et expeditam atque plenariam ex presenti annuencia et concessione nostra habeat potestatis facultatem, harum nostrarum etc. Datum.

[a] Utána kihúzva: *tum*. [b] Javítva erről: *plenitudinis*.

299

Preceptoria

Expositum est maiestati nostre pro parte providi t., ensiparis, cohabitatoris vestri, quod quum hiis exactis diebus quidam servitores certorum ensiparum noctu domum eiusdem exponentis ingressi, quendam istinc servitorem civitatis reperissent, accidit, ut sedicione inter eos suborta eadem nocte ipsum servitorem ipsius civitatis interemissent, de qua re licet iam per testes idoneos se se expurgaverit, postmodum tamen vos iam in eum excitati verbis contumeliosis ipsum affecissetis. Insuper eciam a questu et exercicio artis sue, eum absque iudicio et iuris processu inhibuissetis, officinam suam occludentes, quasi scilicet obprobriose vobis locutus fuisset, cum se minime vobis inepte loquutum fuisset asserit. Iccirco nos intellecta supplicacione eiusdem nolentes ipsum per vos absque debita revisione et iuris processu arte et questu suo privari, mandamus vobis etc., quatenus acceptis presentibus priusquam rem et negocium istud cognoscetis, tabulam sew questum artis ipsius exponentis minime inhibere audeatis, et si innocens et innoxius in premissis iure mediante compertus fuerit, eundem in priori suo exercicio et questu honoris sui relinquere debeatis, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

300

[116v] **Confirmacionis arenga**[932]

Wladislaus etc. omnibus Christifidelibus presentibus et futuris presencium noticiam habituris [salutem] in salutis largitore. Congruit regie celsitudini et ad

[932] A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még **86**. sz. alatt.

laudem accedit per[hennem], ut inter alias sollicitudines suas ecclesiarum eciam Dei quandam precipuam cura[m] semper habeat et illas consequenterque bona et possessiones suas in hiis libertat[ibus] et libertatum prerogativis, que eisdem ex salutifera disposicione divorum r[egum] concessa sunt, conservet, et eorum privilegia, ne ea labens temporis etas vetus[tate] deleat, novo privilegiorum patrocinio perpetuo duraturo roboret et confirmet. Proinde etc.

Nos igitur, tametsi consideramus pulcrum esse et utile in principe, si maiores et progenitores suos illorumque salutiferas disposiciones studiose complectuntur, t[amen] auxit studium et benivolenciam nostram preclara memoria serenissime condam domine Elizabet regine Hungarie,[933] avie nostre charissime, consortis videlicet olim serenissimi princip[is] domini Alberti regis felicis recordacionis[934] erga predictum oppidum t. ac eiusdem cives et incolas, quandoquidem oppidum ipsum t. per eandem dominam Elizabet, aviam nostram pro salute et in refrigerium anime sue prefate ecclesie Albensi salutari studio et devocione donatam fuisse et collatam intellig[amus]. Proinde accepta supplicacione premissa prefatorum t. et t. nostre, ut prefertur, porrecta maiestati regia benignitate exaudita etc.

[a] Akéziratban hibásan: *exauditam*.

301

Confirmacionis arenga[935]

Omnibus etc. ad universorum. Congruit regie dignitati et ad laudem accedit perhe[nnem], ut de se benemeritos, in quos opes sue munificencie ob egregia gesta et serviciorum merita liberaliter produxit in largitis per eam opibus clemenc[ia] regat, foveatque benivolencia, atque ut per eos ipsorumque posteros largita stabi[liter] possideant, suorum patrocinio privilegiorum memorie commendent sempiterne, proinde ad universorum etc., quod.

Nos itaque, qui divino[a], tum vero maxime humano iure et principum more obnoxios non credimus laborantes reficere fidem subditorum magnificare virtutesque ac merita numerare, consideravimus atque digne pensavimus ipsius t.

933 (Luxemburgi) Erzsébet királynéra (1409–1442) utal.

934 Habsburg Albert magyar királyról (1437–1439) van szó.

935 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még **87**. sz. alatt.

multa et magn[a] servicia commendata merita, ut pote cuius sollicitis laboribus et studiis bellicis ac gestis egregiis condam illustris genitor noster et ipsi demum pluribus refecti quievimus etc., quorum digno respectu, ut ipse t. in hiis, quibus per nos in retribucionibus vicem tantorum meritorum remuneratus extitit, se suosque posteros stabilitate senciat firmatos etc.

[a] Javítva erről: *divinis*.

302

[117r] **Confirmacio pro barone**[936]
Omnibus etc., quot si ad cunctos fideles subditos nostros libenter munificencie nostre graciam extendimus, illos tamen uberiori gracia prosequendos duximus, quos fidei et devocionis ipsorum erga nos et sacram coronam puritas et amplissima merita reddiderunt nobis chariores. Proinde etc.

Nos igitur, qui fidem subditorum nostrorum magnificare virtutesque ac merita eorundem numerare consuevimus considerantes preclaram fidem et fidelium[a] obsequiorum gratissima merita eiusdem comitis Petri Gereb,[937] que ipse sacre imprimis huius r(egni) nostri H(ungarie) corone, et deinde maiestati nostre in omnibus rebus et negociis nostris et eiusdem regni nostri cum omni semper fide et fidelitetis integritate non modo fideliter, sed eciam utiliter exhibuit et impendit, quorum digno intuitu, ut idem t. in hiis, que per nos eidem concessa sunt, se et suos posteros stabilitate senciat firmatos, supplicacione eiusdem exaudita et clementer admissa etc.

[a] Utána kihúzva: *serviciorum*.

936 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még **88**. sz. alatt.

937 (Vingárti) Geréb Péter mind I. Mátyás, mind II. Ulászló udvarában több magas tisztséget (székelyispán, országbíró, nádor, királyi helytartó) töltött be. Az oklevél bevezetője alapján nem lehet kétséget kizáróan eldönteni, melyik uralkodóhoz köthető. Az oklevélben említett *comes* megnevezése talán az éppen betöltött székelyispáni tisztséget (1477–1479) teszi valószínűvé, ám azzal egy időben a magasabb rangnak számító erdélyi vajdaságot is betöltötte (*Archontológia* I. 86.).

303

Arma pro civitate Cassoviensi[938]

Ad perpetuam rei memoriam. Excelsa regum dignitas[a] ad hoc divinitus terris et gentibus prefacta est, ut, sicut ad vindictam malorum ita et ad laudem sit bonorum, et ut populum a Deo sibi commissum regat benevolencia, liberalitate attrahat, et unicuique subditorum suorum premia meritis factisque digna retribuat. Quod et si ex quodam debito publico officii atque regnancium generali regula fieri soleat, illi tamen amplioribus exaltandi sunt honoribus et clarioribus titulis magnificandi, quos fides sincerior et merita excellenciora ceteris anteponant, quo nimirum ordine observato et regum glorificabitur discreta providencia et subditorum animi veluti stimulo quodam egregie ad virtuosa opera excitantur[b]. Hac itaque consideracione claram fidem egregiasque virtutes et obsequia gratissima fidelium nostrorum prudentis et circumspecti iudicis etc.[c] spectate civitatis nostre t. debita recognicionis gratitudine prosequi nobis in animo est. Atque, ut ceteris civitatibus et subditis nostris exempla sint, pauca ex eorundem virtutibus et obsequiis non minori fide, quam magnitudine nobis et sacrosancte predicti regni nostri H(ungarie) corone in gravissimo et periculosissimo tempore novitatis regiminis nostri memorabili constancia exhibuerunt. Pulcrum est enim eos extollere laude, qui preclara facinora ediderunt atque imprimis id referendum occurrit, quanta perseverancia, quam forti atque infracto animo penes maiestatem nostram et hanc eandem regni coronam in omni rerum nostrarum[d] perturbacione cives ipsi se se et civitatem ipsam conservaverunt. Nam cum *[117v]* divina disposicione ad regiminem huius regni vocati fuissemus, statim in ipso primo ingressu nostro non solum alieni principes, sed eciam is, quem nimie d[…], frater noster t., ea tempestate dux, modo vero divina gracia rex Polonie[939] contra [nos] arma suscepit atque tametsi sciebat nos fuisse iam esseque predicta sacra re[gia] corona coronatos, in soliumque regium consensu omnium regnicolarum sublimatos. Nichilominus tamen contra nos regni cupidine captus hostiliter est ingressus, [et] civitates muratas atqua castra et arces munitas in dedicionem recepit, necnon magnam partem regni igne, ferro cedibusque magna crudelitate devastavit. Interque hanc egregiam civitatem nostram t. obsidere est aggressus, eamque ex parte strictissima obsidione vallavit et plusquam sex mensibus illam magn[itudine] militum et ingenio-

938 A címerleírás kiadása, kommentárral: Décsényi: Czímeres-levelek 65–67. (A formuláskönyv alapján.)

939 János Albert hercegről, 1492-től lengyel királyról van szó.

rum ac omni bellicarum machinarum oppugnavit. Atque tamet[si] viderent, et vel ex ipsa mora nostra prospicerent, cives prefati, nos adeo es[se] undique impetitos, ut facile possent desperare, ne eos in tanto periculo desere[mus], utpote quibus semper vos illac venturos auxiliumque laturos pollicebamur, re ipsa tamen ferre aliis hostibus regnum hoc pari vel pocius maiori ec[iam] crudelitate vastantibus nequaquam poteramus, nec potuimus enim, donec al[ias] hostilitates ex alia parte removerimus, et ea parata reddiderimus eorum calamitati subvenire. Verumtamen prefati cives nostri interea neque tam longa mora expectacionis subsidii nostri pertesii neque terrore tam potentissimi hostis suis cervicibus incumbente neque ullis minarum asperita[tibus] perculsi, non denique fame atque inedia victi, se civitatemque ipsam milita[ri] egregiaque audacia atque animo fortissimo nobis et huic sacre regni coro[ne] constantissime tamdiu, donec cum exercitu et gentibus nostris auxilium eisdem tulimus et ipsis ab huiusmodi obsidione liberavimus, conservarunt. Quapropter in merito ipsos cives nostros, conservatores regni statusque nostri tanquam funda[menta] quedam atque sustentacula appellaverimus. Ut igitur ipsa civitas nostra t. eiusque cives prefati tanta fide et constancia prestantissimi, cui et quibus,[e] nisi merita nullus honos nisi meritus, nulla gracia nisi debita, de [quibus] referri potest, exnunc aliquos benivolentie et liberalitatis nostre favores i[am] maiores experturi persenciant, eosdem de nostre regie potestatis plenitudine e[osdem] nobilitandos ac in numerum ceterorum verorum nobilium et militum regni no[stri] aggregandos et connumerandos, immo nobilitamus atque aggregamus et connumeramus. Placuit autem nobis ad maiorem ornamenti eorundem splen[dorem] atque decus in signum huiusmodi nobilitatis eorundem cum novis armis ac *[118r]* nobilitaribus et militaribus ipsos insignire, quod cum diligentibus animo inquireremus, quid admirandum constancie et singulari fidelitati eorundem magis consonum esset, nil ex nobis autem fidei eorundem conveniencius accedere posse visum est, quam quod eosdem cives et civitatem ipsam armis et insignibus nostris et familie ac domus nostre peculiaribus honoremus, et prioribus eorundem armis huiusmodi nostra arma duobus angelis[f] ex utraque parte scutum armorum huiusmodi manibus utrisque sustinentibus, que quidem arma, ut clarius aperciusque cunctis intuentibus innotescant, scutum huiusmodi est triangulare bipartitum, cuius medietatis inferiorem partem quatuor albi et totidem rubei rivi, atque superiorem quendam planicies[g] flavea arboribus aureis ornata occupant, alterius vero medietatis ipsius scuti campus universus est nigro colore depictus, supra vero scutum est cassis sive galea proprium colorem retinens, in cuius summitate pro crista corona aurea describitur, et ex corona dextra manus armata gladium sive ensem strictum vibranti si-

milem retinet. Ut igitur apud posteros et presertim successores nostros reges serenissimos et hoc constantissime fidelitatis eorundem civium nostrorum laus et memoriale permaneat, non derogando ceteris armorum ipsorum insigniis, quibus hactenus usi fuere, sed et pocius confirmando ex certa nostra sciencia ac de consilio dominorum prelatorum et baronum regni huius damus et conferimus quibusquidem armis omnino eo modo, prout et quemadmodum in capite presencium litterarum nostrarum arte pictoria suis appropriatis coloribus non indocta depicta sunt, ipsa civitas et omnes nostri Cassovienses eorundemque successores, cives et communitas tota, a modo perpetuis semper futuris temporibus in sigillis, vexillis, cortinis, velis et generaliter in quibuslibet actibus et locis uti et gaudere, ac ea sub mere et sincere nobilitatis titulo deferre possint et valeant. In cuius rei memoriam etc.

[a] Eredeti, áthúzott olvasat: *divi*(?) [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *exercituantur*. [c] Előtte talán az *eciam* szó eleje kihúzva. [d] Utána kihúzva: *pro*. [e] Eredeti, áthúzott olvasat: *quibuslibet*. [f] A kéziratban hibásan: *angulis*. [g] Előtte kihúzva ugyenezen szó elrontott alakja.

304

Annuencia sigilli[940]

Wladislaus etc. ad perpetuam rei memoriam. Cum debito sit principibus katolicis utilitatibus ecclesiarum Dei, a quo omnes concedentur et conservantur principatus diligenter consulere, ut Dei ministri temporalibus rebus bene provisi divinis obsequiis commodius vacare possint. Igitur nos accepta supplicacione fidelis nostri t., per eum nobis propter hoc oblata, precipue ob devocionem nostram, quam in beata virgine et martire Margaretha, in cuius nomine et honore monasterium[a] fratrum ordinis sancti Benedicti in villa Bela[941] constructum *[118v]* est habemus specialem eidem monasterio et conventui fratrum in eodem pro tempore constitutorum animo deliberato et ex certa nostra sciencia prelato[rumque] et baronum nostrorum ad id accedendum consilio, sigillum cum

940 Kiadása: Kovachich: *Formulae* 518. Egy I. Mátyás-kori formuláskönyvből, amelyben értelemszerűen I. Mátyás nevében kibocsátva. Ez azonban nem azzal magyarázandó, hogy II. Ulászló a saját neve alatt azonos szöveggel újból kiadta Mátyás oklevelét, hanem sokkal inkább a Mátyás-kori (vagy még régebbi) szöveg „aktualizálásáról" van szó. – A Kovachich által használt kötetről bővebben lásd a **194**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

941 Pozsega megyében, lásd alább.

sculptura imaginis ac circumferenciarum ad idem sigillum aptarum in argento vel in cupro aut alio ad id apto metallo parandum et fabricandum duximus annuendum et concedendum, decernentes, ut ipse conventus monasterii predicti ipso sigillo, (quod in perpetuum autenticum esse volumus), uti ac instar aliorum conve[ntuum] et capitulorum sigilla autentica habencium cum predicto sigillo per nos concesso litteras testimoniales causales et alias quaslibet in pendenti vel appresso signare et communire ac in comitatibus t. et t.[942] testimonium suum ad inquisiciones, attestaciones et alios omnes processus faciendos et execuciones qualescumque et quarumcumque litterarum negociorumque, ut ceteri conventus et capitula[b] regni nostri mittere, litteras eciam superinde necessarias et legittimas sub eodem sigillo omnibus, quibus opportunum erit, dare et conferre, ac demum eadem libertate in dandis litteris et aliis rebus, quibus ceteri conventus sew capitula de iure vel de consuetudine utuntur, uti valeant atque possint. Nos autem nichilominus omnes litteras, que per ipsum conventum sub sigillo predicto quibuscumque legittime concesse fuerint presentibus auctorizante, tanti vigoris esse decernimus, quanti aliorum conventuum et capitulorum littere habentur. In cuius rei memoriam firmita[temque] perpetuam presentes concessimus litteras nostras sigilli nostri secreti munimine robora[tas]. Datum.

[a] Utána kihúzva az *ord(inis)* szó eleje. [b] A kéziratban hibásan: *capituli*.

305

Annuencia iurispatronatus

Nos etc. memorie commendamus, quod quum in disponendis et conferendis beneficiis ecclesiarum regni huius nostri, quarum collacio ad nos instar predecessorum nostrorum regum optimo iure pertinet, vices nostras plerumque illis committere[a] conveniat, quos sicuti probitas evidens, sic et maturitas animi discretaque scienciarum elegancia divinitus predecorat, quo eorum circumspeccione provida, disposicio ipsorum in hiis rebus commendabili[b] modo observato, electis idoneis personis ad honorem Dei profec[tumque] ecclesie et fidei nostre sancte, ordinetur atque dirigatur. Proinde nos inducti eximiis virtutibus prestantissimisque ac cumulatissimis meritis fidelis nostri dilecti reverendi in Christo patris domini t. episcopi t., cancellarii nostri, quibus eundem ab altissimo insignitum propria nostra experiencia cognovimus et perspeximus[c], quo idem salubrius et melius prelature officio in ipsa ecclesia t. exercere valeat, iurispatro-

942 Kovachich kiadásában Körös és Pozsega.

natus nostrum regium, quod sicut in aliis omnibus regni huius nostri ecclesiis ita et in dicta ecclesia t. habemus, in *[119r]* dominum t. episcopum duximus pleno iure transferendum, ac eidem dandum et concedendum, ut ipse tamdiu donec dicte ecclesie fungetur prelatura universas dignitates personatus, beneficia et canonicatus, prebendas rectoratusque altarium et alia quecumque beneficia ecclesiastica in ipsa ecclesia t. deinceps quocienscumque et quandocumque, iuste tamen et legittime vacatura[d], preposituras maiores videlicet et minores ac alias universas dignitates, personatus, beneficia ac canonicatus et prebende rectoratusque altarium et alia quecumque beneficia ecclesiastica in ipsa ecclesia t. et sub diocesi et iurisdiccione eiusdem ecclesie existencia, deinceps quocienscumque quomodocumque vacatura, personis idoneis et benemeritis, quibus dignum ipsi domino episcopo videbitur et congruum, dicti iurispatronatus nostri regalis eidem presentibus, ut prefertur, effective concessa, et sua ordinaria auctoritatibus illaque conferre, et de eisdem proinde illaque eisdem libere conferre[e] possint et valeant, immo transferimus ac damus et concedimus harum nostrarum etc.[f] Et iure cuiuslibet disposicionis talium beneficiorum vacare post hoc contingencium idem dominus episcopus libere habere libereque item illo uti et frui possit et valeat, non obstante quibuscumque aliis litteris nostris harum in contrarium sub quacumque forma verborum et quocumque tempore et quibuscumque personis datis vel dandis, quibus omnibus presentes conferri[g], et contra voluntatem ac collacionem eiusdem domini episcopi nullius vigoris esse volumus et decernimus, immo transferimus ac damus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] Utána kihúzva: *liceat*. [b] A *disposicio … rebus* szövegrész korrekcióként a margóra írva. A szövegből az eredeti, hibás olvasatot kihúzták: *disposicio ipsorum sui hiis verbis*. [c] A sorok közé írva. [d] Az *universas … vacatura* szövegszakasz a margóra írva. [e] Az *illaque … conferre* szövegszakasz a sorok közé írva. [f] A *possint … etc.* szövegszakasz a margóra írva, és erre helyre beszúrva. [g] Utána kihúzva: *volumus*.

306

Servicia Blasii Magyar

Nos etc.[943] memorie commendamus etc., quod licet sublimitos regia cunctorumque sibi famulancium meritis condignis remuneracionibus respondere

943 I. Mátyás király az adománylevél kiadója. Az alábbiakban csak az arenga és a narráció olvasható.

solita sit, meritorum tamen qualitate pensata illis dexteram solite munificencie debet porrigere liberalius, qui clarioribus virtutibus maiora meruerunt premia. Hoc enim modo et regum glorificabitur discreta providencia et animus subditorum ad virtutum opera velut incendio quodam formis accendetur. Consideravimus itaque integram fidem et multimoda servicia fidelis nostri t., aule nostre militis, per eum regno nostro exhibita et corone, cuius, ut opera extent, pauca de eius meritis presentibus duximus inserenda. Is ab ineunte etate milicie deditus pulcra semper et egregia facinora facere presenciam defensare. Inimicis eius inimicus fieri studuit, optimum enim cuiuscumque semper, prout scilicet condam domini genitoris nostri et aliorum pro salute regni agencium nomen tenens et portans strennue decertavit, alios ex invicis[a] regno stravit, alios fugavit, alios cepit, decedentibus tamen eisdem domino genitore nostro[944] et prefatis aliis non est inferiora secutus, sed fortitudinem animi atque officium strennui militis pre se ferens se nobis, in regimen regni succedentibus dicavit, et quantum nostris temporibus egerit, neminem latere potest. Exercitibus nostris, quos vel contra Turcos, vel *[119v]* alios regni nostri vastatores duximus, omnibus interfuit, vel eciam, d[um] fortalicia sew domicilia[b] eorundem vastatorum oppugnaremur, affuit, in q[uo] non parcendo persone et sumptibus suis strennue egit, prout postrem[o] duo castra et natura et labore minutissima t., videlicet et[c] t. vocatam, que regno nostro impedimento erant, dum eorum oppugnacioni ingenio et strennuitate eius confideremus in dedicionem paratam deduxit, unde multis regno nostro salutem comparuit. Sub fortalicio eciam, quod t. vocabatur, in quo ad predandum regnum nostrum maxima multitudo latronum convenerat, ad eius expugnacionem nobiscum perseveravit, noctes diesque ducendo [in?] vigiliis nec etate frangi vir iste videtur, qui res nostras ult[ra] in se suscipere semper paratus est, unde absque iniuria omnium mer[itis] possumus eum dicere precipuum et singularem curie nostre militem. Pro q[uibus] nos volentes eidem aliquam gratitudinis vicem respondere, cum in futu[rum] amplius intendamus, castrum t. vocatum, quod t. preferat[d], sed ex […] ad sacram coronam dicti regni nostri consequenterque etc., ut patet[e]

[a] Talán elírás *inimicis* helyett. [b] A kéziratban: *donicilia*. [c] A sorok közé írva. [d] Talán elírás *preerat* helyett. [e] A szöveg e helyütt megszakad.

944 Hunyadi Jánosra utal a szöveg.

307

Servicia Iohannis de Rozgon[945]

Nos[946] etc.[a] ad futuram rei memoriam. Excelsa reg[um] dignitas ad hoc divinitus in terris et gentibus prefecta est, ut sicut [ad] vindictam malorum ita et ad laudem sit bonorum et ut populum a Deo si[bi] commissum regat benevolencia, liberalitate attrahat et unicuique subi[ecto] premia meritis factisque digna retribuat, quod et si ex quodam officio debito publicii officii atque regnancium generali regula fieri soleat. Illi ta[men] amplioribus exaltandi sunt honoribus et clarioribus titulis sew d[ignitatibus] magnificandi, quos fides sinceriori et merita excellenciora ceteris anteponunt, quo nimirum ordine observato et regum glorificabitur discreta providencia et subditorum animus veluti stimulo quodam egregie ad virtuosa opera concalescit. Hac itaque consideracione claram fidem egregiasque virtutes et obsequia fidelis nostri t.[947] debita gratitudine recognicio[nis] prosequi nobis in animo est, atque ut ceteris exemplo fiat, aliqua pauca ex obsequiis eiusdem excerpentes pro futura laude ipsius q[…] duximus inserenda, pulcrum est enim eos extollere laude, qui preclara facinora ediderunt. Et imprimis dicimus quanta diligencia et sollicitudine vir prefatus unacum condam magnificis t. et t., fratribus suis[948] *[120r]* strennuitate et virtutibus[b] paribus temporibus predecessorum regum, dum adhuc iuniores agerent annos, claruerunt, non enim pepercerunt laboribus et sumptibus, quin omnia sua pro augmento status regni consumerunt. Et quod amplius est, vitam exponere casibus fortune, dum necessitas ingrueret, non formidarent, prout prefatus condam t., quanto insuper fervore rebus nostris ipse Io(hannes) et t., frater eius,[949] insideant et eos promovere laborent, neminem latere potest.

---

945 Rozgonyi János mind V. László, mind I. Mátyás udvarában magas méltóságokat töltött be: 1450 és 1461 között erdélyi vajda, 1459 és 1470 között tárnokmester, majd élete végén, 1470–1471-ben országbíró volt. *Archontológia* I. 84., 89., 105.

946 I. Mátyás király az adománylevél – amelynek csak az arengáját és a narrációs részét másolták a formuláskönyvbe – kiadója.

947 Ti. Rozgonyi János, mint a szöveg címéből kiderül.

948 Testvérei közül ekkor az egykoron szintén magnificus címet viselő Rozgonyi Osvát lovászmester (1458–1459) jön szóba, aki 1461. május 9-e előtt halt meg: Engel: *Genealógia*, Básztély nem, 4. tábla, Rozgonyi (Lőrinc ága). Testvére volt még Lőrinc, akiről azonban semmit nem tudunk (lásd az idézett Genealógiában). Harmadik fiútestvére volt Rénold, aki azonban túlélte Jánost, és az oklevél következő részében élőként azonosítható (lásd alább).

949 Rozgonyi Rénold tárnokmesterről (1470–1471) van szó.

Unde merito eos sustenta[tores] status nostri et quasi columnas dicere possumus. Cupientes igitur ad conmoda horum virorum benemeritorum nostre liberalitatis etc.

[a] Utána kihúzva: *memorie commendamus etc.* [b] Utána kihúzva: *temporalibus*.

308

Despoti Rascie[950]

Mathias etc. ad futuram rei memoriam. Optimum est eos et nominamus[a] preclarum congruis prevenire honoribus, qui non contenti gloria clarorum parentum se moribus et vita, insuper atque actibus militaribus certant decorare. Quatenus dum se remuneratos conspiciant non solum dupplici decore, sed eciam certamine alio quodam studeant ad laudem esse regie dignitatis. Proinde, quia spectabilis et magnificis t., adhuc puer dum deficientibus et suis parentibus aliis et aliis hincinde post turbacionem et amissionem inclite domus eorum, dispersis, solus relictus fuisset, nos suum dominum naturalem recognoverit applicuitque sese serviciis nostris, ac ab eo tempore semper nobiscum perseverans, sicuti moribus ita militaribus actibus vitam suam decoravit. Nunc nobiscum, nunc solus sew per se Turcos et alios regni nostri inimicos invasit, prostravitque multos ex eis et fines eorum igne et gladio sepius vastavit, quia eciam virtus in eo non minuitur, sed in dies magis ac magis augmentatur et fervencior redditur ad fidelia obsequia nostra et regni nostri ita, ut magnum aliquid de se polliceatur, quo crescat in laudem regni nostri, prout eciam in exercitu nostro per totam hanc etatem contra Bohemos hereticos multa egregia facinora fecit. In Moravia igitur nos volentes de consilio p(relatorum) et baronum nostrorum ei exhibere favorabilis, ut nervis exinde magis roboratis onus rei militaris facilius tollerare atque forcius accendi possit, ad ea, que de se pollicetur, in decus et honorem sacre corone regni nostri castrum nostrum t. etc.[951]

[a] A kéziratban talán: *nominuus*.

950 Branković Grgurević Vuk (címzetes) szerb despotának (1459/1471–1485) szóló adománylevél arengája és narrációja olvasható az alábbiakban. Az évszámokra nézvést lásd Obradovic: Vuk despota 468–469. és Varga: Szerbek a magyar királyi udvarban 364–365.

951 A várat nem tudtam meghatározni, de a despota Mátyás királytól elnyert birtokaira lásd Obradovic: Vuk despota 470.

309

[120v] **Servicium Ladislai de Gara palatini**

Nos etc. significamus tenore etc., quod cum excelsa dignitas principum max[imo] et utili rebus humanis consilio haud[a] […]es usui, quam regimini subd[itis] prefecta sit, eo potissimum iure et more, ut benivolencia regat, liberal[itate] attrahat, et unicuique[b] subditorum premia meritis factisque digna retribu[at], quos etsi ex quodam publici officii debito atque generati regnanc[ium] ordine fieri soleat. Illi tamen amplioribus exaltadi[c] sit honoribus et clarioribus magnificandi dotibus, quos non modo magna veteris generis illustrat claritas, verum eciam et parentum et proprii actus alta obsequia ac virtutum merita ceteris anteponunt. Quo nimirum ordine observato et principum glorificabitur discrecio et subditorum animus vet[eri][d] stimulo quodam egregio ad opera virtuosa coales[cet][e]. Hoc igitur respectum recta occasione ac magna opportunitate impellimur considerare dilig[enter], quid quantumve mereatur a nobis fidelis et consanguineus noster t., qui veteris nobilis atque alti generis sui[f] magnificum decus magnificis virtutibus condecorans, ea, que[g] honori suo congruunt, non modo meriti sui, verum pocius debiti nostri iure a nobis exigere potens est idoneus, quod quidem, ut clarius palam fiat, libet imprimis dele[cti] generis eius nobilem statum ac successum magnificum memorare, in quo domus et familia ipsius tanta virtute succrevit[h], ut ad extremum rege quoque affinitatis meretur consorcia, eius itaque inclita familia, sicut[i] fidedigna relacione co(n)docti sumus, ab athevis et magna[j] nobilitate [k-]insigni fuit[-k], multosque strennuitate oper[um] constanti fide, animi fortitudine, claros egregiosque peperit viros, d[…] quilibet alte dignitatis ac baronatus[l] titulo magnificus, actibus vero et virtutibus magnificencior, regum fidelis auditor, rerum gerendarum curator, patrieque defensor fuit et columpna, ita, ut aperto iudicio posteris relictum sit, nobilem illam domum de Gara virtutibus fundatam, virtutibus auctam ac deinceps virtutibus firmatam fuisse et confirmatam, utpote in qua prefati t. progenitores armis potentes, sed fidelitate potenciores continuo successu principaliores, corone propugnatores, integ[ritatis] auctores et fidei nobile omnibus exemplar perfecerunt, specialiter vero super […] t. palatinus, avus eius,[952] magnum decus et insignem fidei et fidelitatis integre famam domini et familie pretacte impressit, dum post m[ulta] egregia opera ac virtuosa obsequia, quibus veteres predecessorum nostrorum

[952] Id. Garai Miklósról, I. Lajos király nádoráról (1375–1385; Engel: *Archontológia* I. 4.) van szó, ez kétséget kizáróan kiderül az oklevél folytatásából.

[121r]
regum libere exuberant ad extremum, ipse quoque constantissima fidelitate pro statu et honore regio protegendo semel ad necem impendit, victoribusque suis forcior, gloriosa morte hostes inglorios superavit, cui demum alter Nicolaus palatinus pretacti[m] t. filius,[953] non modo in prole heres, sed et in fide imitator succedens, predicte domus de Gara statum auxit[n] magnifice et provexit. Idem quoque de familia illa primus regie affinitatis convencionem sortitus, cum serenissimo condam[o] principe t., tunc rege Hungarie, avo nostro,[954] ex illustri domo Cilie dominorum sororum sacra traxit[p] connubia, ex quarum una tandem genita est condam illustrissima genitrix nostra, domina Elizabeth regina, ex altera vero germana fuit ipse t. palatinus procreatus, qui post modum tam huiusmodi consanguineorum[q] dictum, quam prestantem fidei morem erga nos et progenitores nostros attencius persecutus magno dignoque clarissiomorum operum studio ac testimonio conmonstrare curavit, sese ex eo genere productum esse et educatum, in quo ab ineunte origine firmissima regum et corone bases et sustentacula floruerunt, quorum sane virtutes et gesta fortissima multorum adhuc vivencium lingue, immo et quod laudabilis est, multa regalium privilegiorum testimonia concelebrant. Succursit[r], ut de ipsius nomine solius fide, actibus, laboribus et constancia posterorum memorie, pauca quidem ex multis transsmittamus, quibus uberius pateat, non indigno nos nec inmerito, sed viro per omnia benemerito munificenciam nostram graciosam prebuisse[s]. Imprimis illud nobis[t], quod non pepercit laboribus, non opportunitatem neglexit, non denique cooperari desiit quousque id quod ad nostrum decus et honorem optabat, secutum est, atque, ut primum de manibus antefati imperatoris in libertatem nostram devenimus, primus ipse inter alios maiestati nostre ad sedem nostram ducalem Wyennenesem devota visitacione obviam venit, demum venerunt et alii de toto corpore regni, nosque eorum regem et dominum naturalem recognitum nova unanimitate confitentes fideli assistencia ad possessionem pacificam et regimine huius regni conduxerunt, inter que omnia ipse Ladislaus palatinus magne dileccionis et affeccionis ad personam nostram indicia dedit. Cum autem equum sit et maxime racioni consentaneum, omnibus diligentibus se diligere, regali vero dignitati, quam maxime expediat, benemeritis previa exhibere, iccirco, volentes virum hoc tot actibus et obsequiis virtuosis illustrem nobisque tam consanguineitate precipue quam charitate astrictum,

953 E helyütt ifj. Garai Miklós nádorra (1402–1433; Engel: *Archontológia* I. 5.) utal a szöveg.

954 Zsigmond magyar királyra (1387–1437) utal a szöveg.

munificencie nostre favoribus consolari, inter alia beneficia nostra eque meritis suis paravimus retribuere, castrum t. etc.

[a] A sorok közé írva. Eredeti olvasat: *haud*. [b] A sorok közé írva. Az eredeti, majd a javított olvasat is kihúzva. [c] Így, de helyesen: *exaltandi*. [d] Bizonytalan kiegészítés. [e] Alatta egy olvashatatlanul áthúzott szó. [f] Alatta kihúzva: *sit*. [g] Utána kihúzva: *votis et*. [h] Utána kihúzva: *augmentum*. [i] Előtte kihúzva: *fic*. [j] Előtte kihúzva: *supra*. [k–k] Így a kéziratban; helyesen: *insignis fuit*. Alatta kihúzva: *insignibus sunt*. [l] Eredeti olvasat: *barone*. [m] Utána kihúzva: *sui*. [n] Előtte kihúzva: *augit*. [o] Fölötte egy olvashatatlanul áthúzott szó. [p] Javítva erről: *traxerunt*. [q] Javítva erről: *genitorum*. [r] Javítva erről: *succedit*. [s] Alatta kihúzva az eredeti olvasat: *redditur*; utána kihúzva: *et*. [t] Utána kihúzva: *occurrit etc*.

310

[121v] **Collacio draconis**

Wladislaus etc. tibi generoso t., consiliario domini ducis Burgundie[955] s(alutem) benevolenciamque nostram regiam. Eo lacius nostri nominis diffundimus splendorem, quo ad plures beneficii reperimur, et semper colori[bus] liberalitatis fulgebit gloria, quo nostre munificencie domum ostendetur. Quia igitur peregrina laude, sed grata fidei et virtutum tuarum experie[ncia] nostre maiestatis meruisti rumorem et benivolenciam nostram erga te operis effectu persencias te virtutum tuarum merito formam draconis etc. ex speciali gracia donavimus etc.

311

Exempcio ab exercituacione vita comite[956]

Wladislaus, memorie etc., quod nos cum attentis etc., tum eciam ea de causa, quod ipse t. ingravescentis esset etatis atque adeo gravis, quod ad suffere[n-

955 Vagy IV. (Szép) Fülöpről lehet szó, aki 1493 és 1506 között viselte a Burgundia hercege címet, vagy II. Károly hercegről (utóbb V. Károly néven Német-római császárról), aki Fülöp után viselte a Burgundia hercege titulust. – Magáról az adományozottról semmit nem tudok.

956 Szinte szó szerint egyező szöveget közöl I. Mátyás nevében kibocsátva: *Leg. Eccl.* I. 79. (Egy Mátyás-kori kancelláriai formuláskönyvből. Szövegét Kovachich Márton György kiadásában lásd: Kovachich: *Formulae* 554. – A formuláskönyvről lásd a **194**. sz. oklevélhez írt jegyzetet).

dum] sew tollerandum belli labores omnio inhabilis sit et habeatur, eundem t. simulcum duobus familiaribus suis, quos ipse voluerit, quique in continuis serviciis ipsius occupabuntur, ab ingressu quorumlibet exercituum per nos sew alios quoscumque de nostro mandato contra quospiam nostros et huius nostri emulos generaliter aut particulariter instaurandorum usque tempus vite sue prorsus et per omnia eximendum duximus et supportandum, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris capitaneis, belliductoribus, levatoribus et sollicitatoribus quorumcumque predictorum exercituum tam generalium, quam parcialium, item banis etc., necnon comitibus vel vicecomitibus etc. nunc constitutis et in futurum constituendis presencium noticiam habituris harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatum t. simulcum dictis duobus familiaribus suis[a] per ipsum pro tempore nominandis pretextu non ingressionis huiusmodi exercitus, sew non missionis loco sui gencium armatorum racione possessionum et bonorum suorum in eundem exercitum, ut premisimus, usque tempus vite su[e] contra formam premisse nostre exempcionis in personis sew possessionibus porcionibusque et iuribus possessionariis, necnon rebus et bonis suis quibusvis impedire, molestare, turbare aut quovis modo dampnificare nusquam et nequaquam debeatis[b] nec sitis ausi modo aliquali gracie nostre sub obtentu. P. Datum.

[a] A sorok közé írva. [b] Batthyány kiadásában *presumatis*, amely kétségkívül helyesebb.

312

[122r] **Mandatum pulcrum**[a]

Nos etc. notum facimus tenore presencium, quibus expedit universis, quod nos animo revolventes et debita consideracione ponderantes, quibus nunc malis premitur, status reip(ublice) Christiane illorum maxime negligencia, quorum maxime interesset saluti publice et universali tocius Christianitatis commodo et utilitati providere, dolentesque ex animo et iusta compassione miserati pericula fidei Christiane, que nemo attendere, nemo prospicere curat, dum unusquisque proprio pocius comodo, quam publico et magis necessario fidei negocio intendit, prout hoc ex factis et operibus illorum apparet, qui non contenti prioribus guerris, in quas Italiam totam induxerant, post redditam Italie pacem novam rursum cum Venetis, Turcorum sociis et confederatis, perpetuis nostris et regni hostibus ligam et intelligenciam internerunt, chatholicis principibus, et maxime serenissimo domino regi Ferdinando, patri et socero

nostro charissimo,[957] ac imprimis universe Christianitati suspectam, nobis[b] vero merito iniustam, quid enim boni sperari possit, de illorum liga et intelligencia, qui Turcorum confederati existentes, nec ab illorum societate sive manifesto eorum periculo recedere presumunt, nec novas facciones inter Christianos principes seminare desinunt, et eo non contenti quottidie iura aliorum et maxime nostra sibi usurpare contendunt. Nos itaque volentes cum Dei adiutorio Venetorum maliciis et dolis opportuna provisione obviare, et potissimum statui nostro et prefati serenissimi t., cuius omnia prospera vel adversa non secum, quam nostram iure necessitudinis et amicicie, qua illi astringimur, reputamus, ac eciam illorum potentatum, qui cum prefato domino t. rege[958] et nobiscum ligam et confederacionem contra ipsos Venetos communes omnino nostrum hostes et emulos ingredi voluerit, utilitati et comodo consulere, quo facilius Venetorum omnibus nobis iniuriancium conatus retu(nde)ndi valeant, et illorum insidiis amotis liberius postea Christianitatis defensione insistere possumus, de fide et fidelitate prudencia et multiplicia rerum experiencia magnifici Francisci Fontane,[959] oratoris nostri etc. ad plenum confisi eidem plenariam et liberam damus facultatem conveniendi cum serenissimo domino rege Ferdinando, vel eius consiliariis et oratoribus, item similiter cum t. et t., quod scilicet ipse dominus rex t. nominaret et vellet habere in liga et confederacione futura inclusos, ut iuxta instruccionem[c] *[122v]* per nos sibi datam cum prefato serenissimo rege potentatibusque supradictis de liga et confederacione ineunda contra statum Venetorum vel eciam eis adhere[ntibus] tractandi, disponendi, ordinandi, promittendi, obligandi, assecurandi, conclude[ndi] et confirmandi, omniaque et denique quantum ad huiusmodi intelligenciam confedera[cionem], pactum et obligamen attinet agendi, statuendi atque decernendi, que nos […] agere, statuere et decernere possemus, si personaliter interessemus. Eciam si talia forent, que mandatum magis speciale requirerent, quam sit presentibus expressum, et de quibus habenda foret mencio specialis promittentes in verbo nostro regio, quam quicquid circa premissa sew aliquod premissorum per prefatum Franciscum Fontana, oratorem nostrum et mandatorium factum, tractatum, dispositum, ordinatum, conclusum et firmatum fuerit, nos ratum et gratum habebimus eiusque sigillum nostro regio sigillo, postquam de tractorum dispositis et conclusis noticiam habuerimus, redimemus, sine omni dolo et fraude. In quorum omnium fidem et testimonium

957 I. Ferdinánd nápolyi királyra (1458–1494) utal a szöveg.

958 Ti. I. Ferdinánd nápolyi királlyal, lásd fentebb.

959 Személyére lásd a **164**. szövegnél írtakat.

presentes litteras nostras secreti sigilli nostri, quout rex Hungarie utimur, appensum iussimus communiri. Datum.[960]

[a] Mellette újkori írással: *Lige … (?) contra Venetos*. [b] Javítva erről: *nobisque*. [c] Utána kihúzva: *per*.

313

Proscripcio sive infidelitas

Nos Wladislaus Dei gracia Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, Sclavonie, Rame, Servie, Lodomerie Bulgarieque rex, necnon Slesie et Lucemburgensis dux marchioque Moravie et Lusacie memorie commendamus etc., quod nobis intentissima[a] mentis nostre meditacione considerantibus, quid potissimum ad veri et iusti principis officium pertineret[b], per quod et regalis nominis dignitas exaltari illustrarique et regna, ac subditorum ordines tranquillo[c] statu contineri vitamque salutarem in quiete degere possent, visum fuit ex nulla alia re id comodius, quam ex cultu observacione iusticie fieri posse, ut scilicet nulli parcatur iniquitati et nulla vis inseratur nichilque detrahatur equitati, sed quod unicuique congruit statera[d] iusticie, qua merita ponderantur, bonis scilicet et fidelibus ac vita honesta rectaque perstantibus condignum premium, malis autem atque perfidis et qui flagiciose victitant merita supplica reddantur. Et hoc pacto sceleratorum hominum perversitate sublata sinceri bonorum animis ad extollenda virtutum opera et ad persolvendos Deo optimo maximo meritos honores, quod ab iniquis et quorum manus sanguinem scaturiunt, fieri non potest, liberius alacriusque assurgant et erigantur. Proinde ad universorum[e] noticiam presencium et futurorum harum serie volumus pervenire, quod cum nos profesto beati t. proxime preterito universis fidelibus nostris dominis prelatis et baronibus *[123r]* ceterisque regni nostri proceribus et nobilibus ad consultandum et concludendum de statu quieto et pace futura reipublice prefati regni nostri, ac de repellendis, que protunc eidem tum ex intestinis quibusdam dissidiis, tum ex sevissimus Christiane religionis et nostros ante alios Christianos hostibus ingruebant periculis, generalem quandam dietam indixissemus, et ad eam celebrandam universi fere fideles nostri prefati in campo Rakos iuxta decreti nostri statuta convenissent, et res agendas tractare cepissent, iidem fideles nostri miserunt ad nos certos et quidem speciales nuncios de medio ipsorum, per quos nomine tocius regni nostri nobis declaraverunt, qualiter nobilis t. con-

960 Megkockáztatható, hogy 1482-ben kelt. Vö. DEMK III. 10., 16.

sueta ductus ac fretus impietate, latrociniis diversis, que plurima extra dietarum terminos crudelissime frequenter exercuisset, non contentus perinde ac divine humaneque legis contemptor et publice libertatis turbator, non minusque patrie, quam pacis hostis, non tam suis, quam tortoris quibusdam agitatus furiis, id eciam temporis exigui, quod[f] diete celebrande ac in ea paci libertatique tuende, quod[g] denique periculis a patria repellendis et internis sedandis discordiis prescriptum fuit, pacienter ferre transigereque non valens, stante ac durante ipsa dieta ceterisque fidelibus nostris pro bono publico in ea laborantibus ipse t. bonorum ac fidelium numerum atque conventum fugiens post alia detestanda sue crudelitatis facinora suis non abiunctus compluribus in sue perversitatis manifestum argumentum ad domum nobilitarium nobilium t. et t. in comitatu t. habita more hostili ac predonico irruisset, fractisque eiusdem domus hostiis et obiicibus ultra alia nephandissima per eum protunc ibidem perpetrata facinora quendam t. eiusdem possessionis incolam domo in eodem tunc constitutum captivasset, captumque tum ibidem, tum eciam tandem extra domum abductum gravissimis uberibus primum, deinde ad explendam sue crudelitatis rabiem, novo quodam et insolito eciam tormenti genere hominem miserabilem et nichil tale merentem affecisset. Eius scilicet asellas, hoc est loca sub brachi[is] concava et pedis utriusque poplites ovis gallinaceis igni supra modum decoctis et pene ardentibus deurendo et ossetenus exulcerando, cuius quidem flagicii et crudelitatis recentissima vestigia in eodem homine sic discruciato et ad dietam prescriptam semivivo producto iidem regnicole non sine ingeniti compassione et misericordia propriis oculis fuissent conspectati. Quibus declaratis nomine tocius regni nostri nobis supplicaverunt, ut prefatum t. tanquam latronem et grassatorem *[123v]* notorium pacisque et libertatis publice turbatorem et hostem apertum proscriberemus et nostrum ac tocius regni nostri infidelem pronunciaremus. Nos itaque super hiis rebus multa nobiscum diu cogitantes et animo revolventes atque eciam cum universis dominis et baronibus ceterisque proceribus et regni huius nostri nobilibus consultantes, quomodo de premissis latrociniis crudelitatibusque prefati t. universitas regnicolarum nostrorum in campo prescripto Rakos tunc congregatorum plenam fidem faciebat, et huiusmodi excessus et sceler[a] nephanda ab omni iusticia et fidelitate aliena essent, et non nisi ea pena, que ab iniustis et infidelibus exigi solet tuenda solvendaque ac expianda videbantur. P[ropterea], ut et ipsa iusticia, sine qua nec res private nec publice stare diu possent citra iniuriam et inquietatem, ad Dei maximi imprimis honorem, deinde ad hominum, subditorum scilicet nostrorum quietem et securitatem coli atque observari, et ipsa fidelitas in mentibus fidelium altiores radices figere possit, et a suis dotata numeribus discernatur […] perver-

sorum ad mala propensi, exemplo punite infidelitatis ad sectandam vere fidelitatis racionem prompciores reddantur, prefatum t. tanquam latronem predatoremque notorium et pacis ac publice libertatis huius regni nostri, ut premissum est, turbatorem et hostem, suis culpis atque demeritis id exigentibus auctoritate nostra regia et potestatis nostre plenitudine, dictorum eciam[h] prelatorum baronumque[i], procerum et omnium aliorum regnicolarum nostrorum nobilium unanimi sano maturoque ad id accedentibus non solum consilio et consensu, sed eciam precibus eorundem instantissimis, nobis propterea universaliter porrectis, proscripsimus ac perpetue infidelitatis indelebili nota condemnavimus, universisque bonis possessionibus porcionibusque et quibuslibet iuribus possessionariis intra amb[itum] et terminos huius regni nostri Hungarie ubilibet existentibus qualitercumque vocitatis, eis om[nibus] nostris regiis[j] manibus applicatis riteque redactis, et in evum effective vendicatis secundum antiquam eiusdem regni nostri consuetudinem et legem approbatam[k] in talibus semper observatam privavimus, eidem t. tanquam infideli notorio suisque heredibus et posteritatibus universis de eisdem perpetuum silencium imponendo, immo proscribimus, condemnamus atque privamus harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo, ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

[a] Utána kihúzva: *nostre meditacionis*. [b] Javítva erről: *pertinerent*. [c] Előtte kihúzva: *trn*. [d] Utána kihúzva: *et*. [e] A sorok közé egy ellenőrző kéztől még egyszer beírva. [f] A *qd* alak áthúzva, és a sorok között egy ellenőrző kéztől a szó végig kiírva. [g] A *qd* alak áthúzva, és a sorok között egy ellenőrző kéztől a szó végig kiírva. [h] A sorok közé írva. [i] Utána kihúzva: *ac*. [j] Eredeti, kihúzott olvasat: *regibus*. [k] Utána kihúzva: *te*.

314

Asseccuracio super debitis et impensis d(omini) pala(tini)

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos digna quodam memoria nobiscum animo reputantes amplissima illa ac preclarissima gratissimorum obsequiorum merita fidelis nostri nobis sincere dilecti, spectabilis et magnifici Emerici de Peren etc., quibus idem sese ne singula eius servicia ac merita sacre primum[a] ipsius incliti regni nostri Hungarie corone, et deinde maiestati nostre multis in rebus hiisdemque nobis prop[ositis] pro futuris et conducibilibus variisque temporum condicionibus, fide integerrima singulari ac pene incredibili studio constantissimoque animo per eum exhibita – que quidem per

se apud nos testatissima habentur – ordine presentibus recenseamus, maiestati nostre gratum reddere *[124r]* studuit et acceptum. Adeo quidem et tam arcte, ut post amplissima et prestantissima honorum insignia, ad que idem a maiestate nostra dignissime sublimatus est, eundem hoc tempore, quo ex ipso nostro regno Hungarie, ad hanc Bohemie, regni nostri sedem pro celebracione iam Dei munere hic quoque peracta faustissime ac felicissime coronacionis serenissimi domini Lodovici regis,[961] filii nostri charissimi, nos conferre libuit in locumtenentem nostrum, vicesque nostras gerentem in ipso regno nostro Hungarie suffecimus,[962] quam quidem provinciam tanta talique dexteritate, tanta denique prudencia et vigilancia atque animi maturitate hucusque administravit, seque in rebus illic gerendis moderatus est, ut facile nos eius sedulis ac fidis obsequiis conquieverimus. Qui cum pro honore et dignitate nostra, quorum, ut premisimus, personam pre se fert Bude, in loco scilicet sedis nostre regalis dicti regni nostri Hungarie assidue residens, sumptuosas impensas non tam ad privata sua facta, quam ad rerum et negociorum nostrorum et regni ipsius nostri undique emergencium expedicione hucusque fecerit facereque infra felicem reditum nostrum vel deinceps cogatur, ultra debitam preterea ac necessariam et diligentissimam animi sui curam et sollicitudinem circa conservacionem et defensionem castrorum finitimorum eiusdem regni adhibitam, peccuniaria quoque provisione eisdem castris gentibusque in ipsis existentibus affuerit adesseque in hac nostra absencia, undecumque poterit, ex debito sui officii sit astrictus. Nos vero nedum ad hec ipsa tam necessaria loca opportunissimasque impensas quitquam provisionis eidem domino palatino et locumtenenti nostro facere, sed nec sallarium quoque ipsius proprium, quo racione palatinatus sui eidem tenemur, a plerisque iam annis ob alias multiplices et graves nostras hincinde necessitates plene persolvere potuerimus, ne idem dominus palatinus et locumtenens noster onera hec inania subiisse, et sallariis suis a nobis debitis pecuniis, item suis propriis ad negocia et necessitates dicti regni Hungarie et castrorum eius finitimorum per eum profusis frustrari videatur, taliter talique pacto eundem de rehabicione premissorum assecuranda et certificanda duximus, ut dum et quando nos Deo duce ex hoc regno nos-

961 Erre 1509. március 11-én került sor. – *Kronológia* II. 641., a pontos dátumot illető problémát tárgyaló irodalommal.

962 Perényi helytartóságát már említik Ulászló király 1509. január 1-én kelt levelei; valamikor röviddel azt megelőzően kerülhetett sor kinevezésére. C. Tóth: *Magyar Királyság nádora* 209–210. Perényi ezen első helytartóságának részletes bemutatása uo. 210–216.

tro revertemur, et in ipso altero regno nostro Hungarie constituemur,[963] posita cum ipso domino palatino et locumtenente nostro tam super sallario suo predicto, nondum exoluto, quam de his, que nunc tam ad castra predicta finitima, quam alia negocia regni ipsius nostri Bude residens impendit impendereque habebit, recta et vera racione et computo. Et insuper ea ipsa racione a nobis quoque ipsis tandem bene cognita et perspecta eundem dominum palatinum et locumtenentem nostrum more aliorum fidelium[a] palatinorum nostrorum in simili nostra absencia istic in persona nostra relictorum[964] de hiis omnibus, in quibus eidem recte et racionabiliter debere comperti fuerimus contentare et exolvere eidemque ad plenum satisfacere volumus. Si vero ipsum dominum palatinum et locumtenentem nostrum[b] utrumque, (quod Deus avertat) [mori] interea contingeret, eciam generose domine eius tunc relicte filiisque et heredibus et *[124v]* superstitibus, quorum interesse videbitur, superinde integre satisfaciemus, immo asseccuramus et certificamus, et ad hoc ipsum observandum eciam prefatum serenissimum dominum Ludovicum regem, filium nostrum charissimum successoresque eius obligamus obligatosque fore decernimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Prage.[965]

[a] Utána kihúzva: *nostrorum*. [b] Utána kihúzva: *more aliorum fidelium*.

315

Plenum mandatum

Nos etc.[966] notificamus presencium tenore, quibus expedit, universis, quod nos animo revolventes et debita consideracione pensantes, quanto in populo Christiana respublica diuturno tempore immanitate et sevicia perfidissimi Turci,

963 Erre 1510 márciusában került sor: C. Tóth: Az út Tatáig 12., vö. még. *Kronológia* II. 643.

964 II. Ulászló király korábbi magyarországi helytartóira lásd C. Tóth: *A Magyar Királyság nádora* 203–208.

965 Az oklevél keltét pontosan meghatározni nem tudom, ellenben viszonylag rövid időszakon belül elhelyezhető. Lajos cseh királlyá koronázását már megtörténtnek mondja – mint fentebb idéztem, erre 1509. március 11-én került sor –, továbbá az okirat Prágában kelt, ahonnét Ulászló végül 1510 februárjában indult vissza Magyarországra (C. Tóth: Az út Tatáig 12.). A két időpont közötti kevesebb mint egy esztendő folyamán adhatta ki az iratot az uralkodó.

966 I. Mátyás király az oklevél kiadója, lásd alább.

Christiani nominis perpetui hostis, versata sit, et quam enormiter undique discissa et dilacerata propter negligenciam et iniuriam catholicorum principum, qui privatis pocius rebus, quam reipublice utilitate intenti, et sua curantes, facile ea, que catholice religionis et fidei nostre comodum necessario respicere videbantur, variis dilacionibus semper hactenus neglexerunt. Non solum recusantes, immo non curantes plerique detrimento Christiani populi, qui quottidie crebriora patitur sua, sed et alios huic pio et sancto operi intentos, ut inexcusabiles se prorsus de[nique] redderent retrahere et impedire conati sunt, non advertentes in perniciem Christiani nominis crudelissimis fidei prosecutoribus tribui, quitquid opportun[itatis] et temporis a propugnatoribus fidei contingat aufferri. Attendentes itaque quantam nunc opportunitatem misericors Deus de sua ineffabili clemecia Christianitati aperire dignata est atrocissimi illius hostis Turcorum thyranni interit[um],[967] et quam optima nunc rei bene gerende occasio divinitus se offerat ad liber[andum] Christianum populum eo discrimine, quod superioribus annis totam fere Christianitatem ta[ntis] cladibus affecit, postquam nobis innotuit reverendos et illustrissimos sacri Romani imperii electores et principis fratres consanguineos et amicos nostros charissimos ad tenendam dietam Newremburgam, instituto cesaris convenisse, rati quemadmodum verisimiliter credibile est ipsos dominos electores et principes presenti opportu[nitate] defuturos, sed pocius ex sua prudencia consultaturos, ea que oblatam divinitus occasionem publice defensionis concernunt, volentes eciam d(ominaciones) suas facere de hiis rebus, que inter nos et cesarem a principio acte sunt, reddere fideliter certiores, confisi de fide legalitate prudencia et multiplici rerum experiencia reverendi in Christo patris domini Io(hannis) electi et confirmati Waradiensis,[968] necnon t.[969] oratorum nostrorum fidelium dilectorum plenam et liberam dedimus, immo damus eis per presentes facultatem comparendi de nostro nomine et in persona nostra in dieta Newremburgensi de proximo celebr[anda] *[125r]* cum illustrissimis sacri Romani imperii electoribus aliisque omnibus aut aliquibus simul vel divisim eiusdem sacri Romani imperii[a] principibus eorundem aut quorumpiam nunciis et oratoribus conveniendi et super provisione contra Turcos, Christiane religionis infestissimos hostes

967 Itt II. Mehmed oszmán szultán halálára történik célzás, amely 1481. május 3-án történt.

968 Filipec János váradi püspökről (1476–1490) van szó, akiről más forrásból is tudjuk, hogy Mátyás 1481 júliusában követségbe küldte a nürnbergi birodalmi gyűlésre: MKL II. 144. és 153., továbbá fentebb a **205**. sz.

969 Ti. Václav z Boskovic, lásd **205**. sz.

faciendo, ac eciam super differenciis inter nos et cesarem maiestatem habitis, mentem nostram declarandi, et deinde ea, que eis videbuntur, nostro nomine et in persona nostra tractandi, disponendi, ordinandi, promittendi, obligandi, assecurandi et confirmandi, omnia denique alia et singula agendi[b], statuendi et decernendi, que nos ipsi agere, statuere et decernere possemus, si personaliter interessemus. Eciam si talia forent[c], que mandatum exigerent magis speciale et specialissimo requirerent, quam sit presentibus expressum, et de quibus habenda foret mencio specialis, promittentes in verbo nostro regio, quitquid circa premissa sew aliquod premissorum per prefatos episcopum et collegam, oratores nostros factum et tractatum, dispositum, ordinatum, conclusum et firmatum fuerit, nos ratum habebimus atque gratum, ipsorumque sigilla nostro regio sigillo, postquam de tractatis dispositis et conclusis noticiam habuerimus, redimemus sine omni dolo et fraude. In quorum omnium et singulorum premissorum fidem et testimonium presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo ut rex Hungarie utimur, in pendenti fecimus consignari. Datum.

[a] Utána kihúzva: *electo*. [b] Utána kihúzva: *et*. [c] Utána másolói tévesztés folytán leírva, majd kihúzva: *que nos ipsi agere, statuere et decernere possemus, si personaliter interessemus, eciam si talia forent*.

316

Arma reverendi domini Iohannis Gozthon[970]

Wladislaus Dei gracia[a] Hungarie, Bohemie, Dalmacie, Croacie, Rame, Servie etc. tibi, fideli nostro reverendo domino Iohanni Gozthon de Zelesthe electo et confirmato ecclesie Waciensis, secretario nostro, nobis sincere dilecto salutem graciamque nostram regiam et continui favoris incrementum. Multa sunt hominum genera, quibus aulas principum, quorum nutu atque imperio orbis terrarum gubernant, ornatas esse oportet, nam et rei militaris disciplina non solum ad augendum ac propagandum, sed eciam tuendum conservandumque imperium[b] vel imprimis est necessaria, et plurime alie imperatorie virtutes non parvi, ad hoc ipsum momenti esse videntur. Sed inter hec omnia nil adeo necessarium, nil quod eque ad rem, domi forisque preclare et fortiter gerendam pertineat, reperiri potest, quam ea pars animi, que racione consilio

970 A címerleírás kiadása, kommentárral: Décsényi: Czimeres-levelek 59. (A formuláskönyv alapján.); Mikó: Címereslevelek 274/44. sz.

ac prudencia pollet. Nam, ut antiquissimi sapiencie professores prodiderunt, maiores clarioresque res ingenio et prudencia quam viribus corporis proficiuntur. Robur enim et fortitudo corporis cum beluis quoque et animalibus brutis nobis est communis, *[125v]* quarum pleraque in eo genere prestare et longe nobis robustiora esse viden[tur], ac ingenio racione consilio prudencia pollere, hec certe est propria et peculiar[is] hominis virtus. Hinc est, quod principes quoque ipsi nil magis ad regii culminis splendorem ac benignitatem pertinere arbitrantur, quam eos, quorum opera cum bello, tum pace rem bene prospere ac feliciter gerunt, omni studio, fama, gracia ac munificencia prosequi. Nos itaque, qui omnium subditorum nostrorum, sed […] maxime, qui nobis intime familiaritatis iuncti obsequio die noctuque in aula nostra versantur merita, equa lauce pensamus, illas animi tui preclaras virtutes, illam in negociis nostris regiis obeundis non wlgarem prudenciam, illas denique ingenii tui dotes, quibus eluces, silencio preterire non possumus, nam et iampridem apud serenissimam condam dominam Annam reginam vinculi etatis sue […] splendorem claritatemque generis, quod[c] ex Christianissima atque invictissima Francie et Anglie regum prosapia ducebat, sive preclaras illius et innumeras virtutes consideremus feminei sexus exemplum, cum eius secre[tarium] et interpretem ageres, splendidissime enituisti. Et postea Deo optimo maxi[mo] ita iubente, illa in flore iuventutis, fato acerbissimo maximo et p[…] incredibili nostro dolore functa,[971] cum[d] apud nos eodem secretarii munere fung[erere] ea integritate, fide, maturitate, doctrina, prudencia te gessisti, ut nos prestantissimis virtutibus immortaliter devincti te ecclesie Waciensi, que inter alios huius regni chathedrales ecclesias haud postremum obtinet locum, prefecerimus, agis[e] certe nunc quoque post adeptum pontificie dignitatis fastigium in negociis nostris cum publicis, tum privatis secretarium et consiliarium non immerito commendandum, nos inter alios curas non parum ad hoc animum nostrum cogitacionemque applicavimus, quo pacto huiusmodi tuis multigenis virtutibus et fidelissimis et nobis gratissimis obsequiis[f] vel in parte respondere possumus, sed dum tibi maiora et tua immortali virtute digniora parantur premia, dum amplior uberiorque laborum tuorum[g] iuc[…] nostra regia politur atque proficitur merces. Accipe interea letus et hilari animo exiguum quidem, sed de nostra regia benignitate depromptum munus et non parvum nostre erga te singularis benivolencie indicium, prisco ac vetustissimo maiorum tuorum, qui alioquin semper clarissimi fuerunt, stemmati superaddicta hec nova nobilitatis

971 Anna királyné 1506. július 26-án halt meg.

insignia, et inprimis quidem avitica ex utriusque parentis linea intra unum scutum connectentes, utpota a scuti dextro latere, qui rubro nitet colore, e quadam aurea corona gemmis margaritisque distincta extensa est in altum brachium unum manus dextre scapulotenus et ad integrum armis tectum, habens in palma tubam corneam, *[126r]* a leva vero super solo herbaceo viridantique et ea quidem parte scuti fulvo colore predita lupum clunibus pedibusque anterioribus in ipso solo herbaceo innixum insidentemque et porcellum mordicus dentibus tenentem. Preterea et que nos peculiariter aviticis armis tuis superaddere volumus, campum simplicem coloris celestini in summa parte scuti formatum, et extra scuti ambitum a dextro et levo latere leones suo nativo colore in scutum innixos atque id ipsum pedibus tenentes, seseque mutuo oculis infestis spectantes. Supra vero scutum vicem galee supplentem mittram sew infulam pontificalem, quam simul et scutum omne flores circumflui in varios alternosque flexus undequaque circumsepiunt, colorum eius generis, quibus forma scuti arte pictoria perpulcre pereleganterque deliniata existit, uti palam videre est in fronte presencium litterarum nostrarum etc.[972]

[a] Utána kihúzva: *rex*. [b] Előtte kihúzva: *imperius*. [c] Előtte kihúzva a szó rövidített alakja. [d] A sorok közé írva. [e] Utána kihúzva: *quoque nu(nc).* [f] Utána még egyszer leírva, majd kihúzva. [g] Utána kihúzva: *sub*.

317

Exempcio ab exercituacione vita comite

Nos etc.[973] memorie commendamus etc., quod nos considerantes servicia illa fidelia et multigenia[a] fidelis nostri egregii Nicolai de Bethlen,[974] que idem ab ineunte sua etate, officia et partes strennui et exercitati militis secutus temporibus primum serenissimi condam domini Mathie regis, predecessoris nostri immediati felicis reminiscencie, in omnibus rebus et exerciciis militaribus adversus quoscumque hostes huius regni et sacre corone, inter alios sui ordinis fideliter

---

972 Kiadására 1508 márciusa és 1509 januárja között kerülhetett sor, amikor Gosztonyi a váci püspöki méltóságot töltötte be, mégpedig pápai megerősítéssel, ahogyan a címereslevél is megnevezi. *Archontológia* I. 50.

973 II. Ulászló király az oklevél kiadója.

974 Mátyás uralkodásának idejében ilyen névvel adatolható egy retzi, majd sztropkói kapitány; 1490-ből ilyen névvel szerepel vingárti várnagy. (Faragó Dávid anyaggyűjtéséből, az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonhoz.)

in animose decertans exhibuit, in eo usque ad obitum eiusdem condam domini Mathie regis perseverando, nostra quoque tempestate eodem fidei et integritatis tenore queque belli onera animo alacri subivit, in omnibusque expedicionibus, que pro tempore emerserunt, maxime vero in hiis, que ad defensionem parcium nostrarum Transsilvanarum, in quibus idem Nicolaus Bethlen residet, pertinuit, promptum paratumque se exhibuit, nobisque et dicte sacre corone nostre non parcendo rebus et persone suis, usque ad hanc ingravescentem ac senio variisque morbis confectam suam etatem fideliter servivit. Cum igitur ex eo, tum vero, ut vel hoc breve tempus, quod vite sue superest, post tot tantaque onera aliquo saltem quietudinis solacio traducere possit, id eidem Nicolao Bethlen ex gracia nostra speciali duximus annuendum et concedendum, ut ipse a modo infra vitam suam extra limites et metas ipsarum parcium regni nostri Transsilvanarum non teneatur neque sit astrictus personaliter exercituare, sed ab ingressu belli extra metas earundem parcium exemplus et supportatus in persona, ut prefertur, sua propria habeatur. Nichilominus tamen gentes suas iuxta consuetudinem patrie ipsius tociens quociens opus fuerit, cum regnicolis earundem parcium semper dare et mittere teneatur. Si vero expedicionem et insurreccionem aliquam contra hostes in eisdem partibus intra metas et terminos earundem fieri continget, id quod sepenumero sit, teneatur idem Nicolaus in tali casu eciam persolaliter *[126v]* inter ceteros regnicolas unacum suis gentibus adesse, et defensioni ipsarum par[cium] incumbere, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca vos, [fidelem] et affinem nostrum nobis sincere dilectum, spectabilem et magnificum Iohannem de Za[polya] etc. hortamur et requirimus vobisque ac futuris eciam waywodis earundem p[arcium] modernis, necnon vicewaywodis et capitaneis ac officialibus earundem presentibus et futuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus prefatum Nicolaum ad exercituandum personaliter extra metas et limites ipsarum parcium nostrarum Trans[silvanarum] infra vitam eiusdem nullo modo astringere neque compellere, sed nec propterea ullo modo impedire aut dampnificare presumatis, sed hanc immunitatem nostram sibi per nos concessam illibate eidem observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.[975]

[a] A kéziratban talán: *multinigia*.

975 Az irat leghamarabb 1510-ben kelt, hiszen az uralkodó Szapolyai Jánost már erdélyi vajdának nevezi.

318

Exempcio taxe[976]

Wladislaus etc. fidelibus nostris reverendo domino Petro Beryzlo episcopo ecclesie t., moderno futuris[a] eciam thezaurariis nostris, necnon dicatoribus et exactoribus quarumcumque taxarum sew contribucionum nostrarum et subsidii nostri in comitatu t. constituendis, ac circumspectis iudici et iuratis civibus in possessione t. pro tempore constitutis, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Cum is providus t. in possessione ipsa t. residens ob grandevam suam etatem et ultimum senium ad extremam inopiam et paupertatem devenisse et non modo aliquam taxam solvere, sed ne personam quidem suam sustentare posse dicatur, cum igitur ex eo, tum vero ad nonnullorum fidelium nostrorum supplicacionem per eos pro parte ipsius maiestati nostre factam, eundem unacum filiis et superstitibus suis ab omni solucione taxarum et contribucionum nostrarum ac subsidii nostri nobis racione domus sue in dicta possessione habite proveniencium infra quatuor annorum integrorum spacia a data presencium computando duximus eximendum et supportandum, immo eximimus[b] et supportamus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo infra tempus premissum prefatum t. et suos ad solucionem quarumpiam taxarum sew contribucionum nostrarum aut subsidii nostri artare sew compellere vel propterea ipsos in personis aut rebus et bonis ipsorum impedire, turbare sew dampnificare nullo modo presumatis, sed eisdem huiusmodi nostram graciosam exempcionem firmiter et inviolabiliter observare et observari facere debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Javítva erről: *futurisque*. [b] A kéziratban hibásan: *eximims*(!).

319

[127r] **Missilis**[977]

Wladislaus etc.[a]

Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte![978] Scribitis nobis waywodam nostrum Transsalpinensem per cesarem Turcorum in conspectum

---

976 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még **16**. sz. alatt. – A tartalomra vonatkozó megjegyzéseket lásd ott.

977 Kiadása: Veress: *Akták és levelek* 96. (A formuláskönyv szövegéből).

978 Veress Endre szerint I. Zsigmond lengyel királyhoz (1506–1548) szól a levél.

suum et ad portam suam esse vocatum, velleque ipsum waywodam omnino ingredi, quod si fieret, plane nobis et huic regno sacreque corone nostre valde detrimentosum foret. Iccirco vos hortamur et rogamus, ut unum nuncium et hominem vestrum ad ipsum waywodam quamprimum mittatis, cuius medio persuadeatis illi racionibus et viis omnibus, quibus vobis videbitur, ad rem nostram et huius regni ne ingrediatur, sed persistat in sede sua, nos enim eum minime derelinquere, sed totis viribus nostris et huius regni eidem succurrere omnique ope et auxilio adesse et manutenere ac defendere eum volumus.

[a] A szöveg fölött újkori írással: *Dehortatorie*.

320

Recognicionalis super restitucione banatus[979]

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod fidelis noster spectabilis et magnificus Emericus de Peren etc. banatum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie et capitaneatum Segniensem simulcum universis castris, castellis, oppidis, villis et cunctis eorundem banatus et capitaneatus, necnon ingeniis et aliis eciam quibusvis rebus in eisdem castris existentibus et ad ipsos banatum capitaneatumque spectantibus, nobis et consequenter ad manus fidelis nostri reverendi in Christo patris t., thezaurarii nostri ex speciali nostra commissione et voluntate dedit, restituit et assignavit, super quorumquidem banatus et capitaneatus ac castrorum et cunctarum aliarum pertinenciarum suarum restitucione et resignacione nos eundem dominum palatinum quittum reddidimus et expeditum, immo reddimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.

321

Pro reformacione castelli[980]

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatum t. et t. s(alutem) et g(raciam). Pericula et dampna illa, que proximis his diebus fidelis noster egregius Nicolaus Hagymassy[981] in expugnacione et

979 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **21**. sz. alatt. – A tartalomra vonatkozó megjegyzéseket lásd ott.

980 Vö. **322**. sz. is.

981 (Berekszói) Hagymási Miklós temesi alispán 1496-ban, szörényi vicebán 1515–1516-ban, erdélyi alvajda 1517–1519-ben: *Archontológia* I. 88., 153.; *Archontológia* II. 268.

depredacione castelli sui Waya per Turcos facta suscepit, vobis satis superque nota sunt[a]. Quod quidem castellum cum pro tuciori et tranquilliori statu et quiete parcium *[127v]* illarum vestrumque omnium restauracione plurimum egeat[b], vosque ad quodammodo inclinatos eciam esse intelligamus, ex quo ipse Nicolaus t. per se suisque viribus ad id insufficiens existit, volumus et fidelitati vestre harum ser[ie] firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus, populos et colonos vestros ad restauracionem et edificia ipsius castelli Waya dare et mittere debeatis, quo per hoc vos quoque securiores esse tucius in partibus ipsis venire et permanere poss[itis]. Datum.[982]

[a] Eredeti, áthúzott olvasat: *ess(e)*. [b] Eredeti, áthúzott olvasat: *indigeret*.

322

Ut colonos propter metum Turcorum hincinde dispersos remittere debeant[983]

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus ac aliis eciam cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus ubivis in comitatibus parcium regni nostri inferiorum constitutis et existentibus, s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri egregii Nicolai Hagymassy de t.[984], qualiter tempore proxime depopulacionis et incursionis Turcorum, quas in bonis ipsius, ut scitis, fecerunt, plures iobagiones et coloni sui metu ipsorum Turcorum ac periculi, quod protunc ipsis imminebant, hincinde auffugissent, et ad bona vestra dispersi essent, moraturosque se se contulissent, qui nunc, ut intelligimus, licet rursus ad pristina eorum habitacula reverti cuperent, eos tamen dimittere nolletis, cum autem eciam de consuetudine regni tales coloni re[verti] cupientes liberam redeundi habeant potestatis facultatem. Propterea volumus et fidelitati vestre[a] et vestrum cuilibet harum serie firmiter mandamus, quatenus universos illos colonos et iobagiones ipsius[b] t., qui modo premisso ad bona vestra metu ipsorum Turcorum dispersi ad pristina eorum habitacula [reverti] voluerint, libere et pacifice et absque ullo impedimentoque[c] dampno

982 Az oklevélben említett Vaja castellumát 1513-ben érte oszmán támadás. A formuláskönyv több oklevele is szól az eseményről, legbővebben lásd a **108**. sz. irathoz illesztett jegyzetet.

983 Vö. **321**. sz. is.

984 Ti. Berekszói.

redire permittere et permitti facere modis omnibus debeatis et teneamini, quoniam alioquin commisimus et presentibus eciam committimus fidelibus nostris comitibus et vicecomitibus et iudicibus nobilium vestris, ut omnes tales, qui in premissis renittenciam facerent, eciam per onera et gravamina in talibus fieri vigore decreti consueta cogere et compellere debeant, auctoritate nostra presentibus eisdem in hac parte attributa et infra[scripta] mediante. Secus igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.[985]

[a] Utána kihúzva: *harum serie*. [b] Eredeti, áthúzott olvasat: *ipsos*. [c] Eredeti olvasat: *impedimento atque*.

323

[128r] **Ut sales divagi perquirantur et occupentur**

Wladislaus etc. f(idelibus) nostris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium, necnon universis et singulis nobilibus et ignobilibus officialibus, iudicibus et villicis et alterius cuiusvis status et condicionis hominibus comitatus t., presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Ex relatibus fidelium nostrorum comitum camerarum salium nostrorum Transsilvanarum accepimus non sine displicencia plerosque esse ex vobis, qui postpositis salibus nostris regalibus divagis et extraneis salibus uterentur in dampnum nostrum et diminucionem proventuum nostrorum regalium non modicum. Quia vero nos nullo modo volumus, ut de cetero huiusmodi proventus nostri regales hoc modo per quempiam distrahantur, commisimus itaque eisdem camerariis nostris ac eorundem vicesgerentibus eisdemque plenariam eciam potestatem et auctoritatem nostram dedimus damusque per presentes, ut ipsi omnes tales sales divagos et extraneos, ubivis quorumcumque bonis perquirere et inventos afferre, ac pro maiestate nostra occupare debeant. Mandamus igitur fidelitati vestre et vestrum cuilibet harum serie firmissime, quatenus dum et quocienscumque ac apud quoscumque ex vobis, sed et in quorumvis bonis iidem homines nostri, presencium scilicet ostensores, sales huiusmodi divagos et extraneos reperire et invenire poterint, eosdem illis ubique libere item et sine aliqua resistencia pro nobis occupare, permittere et permitti facere eisdem in illis occupandis, omni eciam auxilio et adiuvamine adesse et assistere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud facere nulla racione presumatis. P. Datum.

[985] A datálást illetően lásd lásd **108**. és **321**. sz.

324

Ut in via antiqua negociatores libere ire permittant

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis dominis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis preterea tricesimatoribus, tributariis et theloneatoribus ac alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quemadmodum fidelis noster t., quam[a] nos ad perlustrand[am]

[128v] viam sew stratam quandam e regione Polonie venientem, et sub castro t. et eius metis et terminis existentem transmiseramus, tandem in suo ad nos reditu nobis e[xposuit] eiuscemodi viam et stratam omnibus itinerantibus et negociatoribus ex attestata fassione nonnullorum nobilium comitatuum parcium earundem liberam et communem et esse, nec per f(ideles) nostros t., sicuti dicebatur, de novo factam et preparatam comper[it]. Iccirco nos eiuscemodi viam in priori et antiquo suo cursu et statu, prout scilicet ant[ea] et hucusque observatum est, relinquere volentes, mandamus f(idelitati) vestre harum serie firmi[ter], ut a modo deinceps itinerantes et negociatores illos, qui per ipsam viam cum rebus et mercibus eorum progredi voluerint, eodem modo, sicuti alias ab antiquo et usque modo observatum est, progredi et transire libere et sine impedimento permittere et permitti facere debeatis, nec eosdem aut ipsorum quempiam arestare sive turbare presumatis, absque tamen preiudicio et dampno iurium sacre corone et liberarum civitatum nostrarum hoc negocium tangenti.

[a] Utána kihúzva: *ad*.

325

Ut causam prophanam nunquam adiudicare presumat et est pulchra

Wladislaus etc. f(ideli) nostro venerabili vicario ecclesie Strigoniensis etc. Frequentissimis querelis obtudere solent aures nostras fideles nostri t., qualiter tu ipsos ad quorumcumque instanciam pro rebus eciam plerumque vilissimis, prophanis nulliusque momenti in tui presenciam citare consuevisses, per quod ipsi plurimum gravarentur, quod ipsi a tua sede remotissimi essent, et iter haberent plenum discri[minis], tum quot a cultu et laboribus montanarum sine maximo et nostre camere et i[psorum] dampno abesse non possent, tum eciam, quia aliquando pro tam levissimis et minutissimis rebus citarentur, ut veniendo ad Strigonium et redeundo, decuplo plusquam tota causa ponderaret exponere

solum in itinere cogerentur, que in[…] cum nobis et indigna et plane iniqua dampnosaque multum videatur. Fidelitati vestre harum etc., quatenus acceptis presentibus et rebus, sic, ut prefertur, stantibus, a modo deinceps prefatos cives nostros et montanistas aut eorum aliquem ad instanciam quorumcumque in causis presertim prophanis tui in presenciam citari f[acere] nullo pacto audeas, sed huiusmodi causas prophanas coram iudicibus ordinariis predicte civitatis nostre libere agi definirique permittas, et si aliquando causam aliquam prophanam vel per inadvertenciam vel per citacionem, sinistre surrepcionem ante forte impetrandam contra prefatos t. deduci ad tuam sedem contigerit, cog[nita] eiusdem cause prophanitate mox vigore solum presentis mandati nostri semper ad prefatos iudices dicte civitatis nostre ordinarios remittere debeas et tenearis. Et. Datum.

326

[129r] Wladislaus etc.[a]
Intelleximus ea, que nobis per hos[b] nuncios vestros rursus nunciastis super dampnis, iniuriis ac oppressionibus vestris gravissimis, quas ab officialibus fidelis nostri t. istic in medio vestri constitutis sustinetis[c], que quidem vestre oppressiones cum molestissime nobis existant, multumque displiceant, b[…]re certi sitis, nullo modo volumus. Et licet aliter quieti et indempnitati vestre consulendis statueramus, precibus tamen nonnullorum fidelium nostrorum inclinati, qui ipsum dominum waywodam, de cuius voluntate, utpote hec[d] commissa[e] non essent omnia vobis rectificaturum, retulerunt, dummodo prius eidem[f] superinde scribere dignaremur. Scripsimus itaque et commisimus eidem, ut omnibus vestris oppressionibus, dampnis et iniuriis homines et officiales suos coherceat, et deinceps in quiete et pace vos teneat, ea vero, que commissa sunt et perpetrata ad plenum rectificari faciat. Quare certo tenemus eum aliter non facturum, sed vobiscum ad plenum concordaturum, nam si non faceret – quod non credimus –, certi sitis, vos in ipsis oppressionibus non derelinquemus, sed indempnitati et quieti vestre ita consulere volumus, ut de cetero occasionem nobis superinde conquerendi non habebitis, prout hec lacius iidem fratres vestri vobis nomine nostro referent, quorum dictis fidem prestetis. Datum.

[a] A margón: *Missilis*. A szöveg fölött későbbi kéztől: *Damna restituant*. [b] Utána kihúzva: *et*. [c] Utána a margóról beszúrva, majd kihúzva: *plane intelleximus*. [d] A sorok közé írva. [e] Utána a sorok közé írva, majd kihúzva: *hec*. [f] Utána kihúzva: *scribere dignaremur*.

327

Arma[986]

Wladislaus etc., tibi fideli nostro egregio t. salutem gracieque[a] et favoris nostri regii incrementum. Cum nichil magis regiam celsitudinem deceat, quam virtutem, que in subditis enitescit, regia liberalitate ac munificencia prosequi, fit enim hoc modo, ut et qui illustria facinora ediderunt, redduntur ad maiora quoque aggredienda alacriores, et illi, qui vel pudore vel ignava pusillanimitate vel alia quacumque de causa tardiores fuerant, ipsi quoque premiis allecti et glorie cupidine impulsi reddantur animosiores ad ea obeunda, que clarum nomen ipsis sint paritura. Nos quoque, qui ad instar bonorum principum benemeritis condigna premia rependere novimus, tuis allecti, te nostra speciali gracia nostroque peculiari *[129v]* favore dignum existimavimus. Qui quidem licet plurimis de causis multiplices tuas virtutes plurimum commendari merearis, nichil tamen te eque, quam in serviciis dominorum tuorum impensa fidelitas exorn[at] et certe ita se res habet, omnes alie virtutes, utpote fortitudo, prudencia, iusticia, temperancia et alie eius generis plurimum […] sui consummata ac perfecta integritate detractum sibi experientur, nis[i] valido ac firmissimo fidei subnixa fuerint fundamento, ibique firm[as] egerint radices. Quis enim ignorat[b], qui sagax est ingenii[…] perspicacis, si infidus extiterit, non prudentem, sed subditum et versipellem appellari? Iusticie vero non ex fide administrator, non iudicis, sed sanctissimarum legum prevaricacionis nomine consequitur, fortis preterea et membrorum firmiter compactorum robori innixus e[…] ob illustria militariaque gesta celebratissimas, si idem infidus fuerit, non tam homines ipsius fortitudinis, quam perfidie erunt perpetuo mem[ores], nichil itaque magis regie celsitudini cure esse debeat, quam subdit[orum] inconcussa fides, qua labente maxima rerum momenta verti necesse est. Considerantes itaque tuam preclaram fidem ac fidelitatem integerrimam, qua plurimorum fidelium nostrorum meruisti consequi benivolenciam, a q[uibus] per quosdam gradus fideli nostro t. conciliatus dignus habitus es, cuius fidei redditus omnium bonorum episcopalium administrandi per ipsum dominum t. concrederetur, tum ob huiusmodi tuas virtutes, tum ob alia plurima, que longum esset litteris perstringere, de speciali nostra gracia et regie potestatis plenitudine, te ac nobiles t., fratres scilicet tuos carnales in statu nobilium, quorum numerum adhuc per propagacionem a nobilibus

986 A címerleírás kiadása, kommentárral: Décsényi: Czímeres-levelek 65. (A formuláskönyv alapján.)

progenioribus ascribi meruistis, confirmantes in hu[ius] gracie nostre evidens testimonium veterum tuorum armorum, si que maioribus habuisti, vim propterea nulla ex parte infringentes, hec arma sew nobilitatis insignia, videlicet scutum ex dimidia parte superiore celestini coloris, inferior vero planiciem habet campestremque herbidam, in qua stat cervus nativi coloris, cornibus ramosis visendus, pedibus anterioribus elatis in sublime, similis venatorem quempiam fugienti, cervicem iaculo militari traiectus, supra quam quidem triangularem formam galea est suo colore depicta, e cuius cono sive *[130r]* summitate lamine aurate et diversi colores huc et illuc decentissime sparguntur et totum clipei exterius spacium pulcherrime ambiunt atque exornant, prout hec in capite sive principio presencium litterarum nostrarum manu artificis eleganter expressa visuntur, animo deliberato et ex certa nostre maiestatis sciencia vobis vestrisque heredibus et posteritatibus universis dedimus, donavimus et contulimus, immo ex superabundanciori[c] gracie nostre plenitudine presentibus damus, donamus et conferimus et elargimur, ut vos vestrique heredes et posteritates universe prescripta arma sew virtutis insignia more aliorum armis utencium ubique in preliis, hastiludiis, torneamentis, duellis ac aliis omnibus exerciciis nobilitaribus ac militaribus, necnon sigillis, velis, cortinis, anulis, papilionibus et generaliter in quarumlibet rerum et expedicionum generibus ferre, gestore ac eisdem perpetuo uti, frui et gaudere possitis atque valeatis. In cuius rei memoriam firmitatemque perpetuam presentes litteras nostras secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti communitas, vobis vestrisque heredibus universis duximus concedendas. Datum.

[a] Utána kihúzva: *nostre*. [b] Utána tévedésből még egyszer leírva: *enim*. [c] Utána kihúzva: *nostra*.

328

Addicio supra summa inscripcionis certe summe

Nos etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit universis, quod nos, qui servitorum nostrorum servicia grata semper et accepta habere consuevimus, considerantes, quam bene et fideliter atque diligenter fidelis noster egregius Franciscus Balassy de Gyarmath, capitaneus aulicorum nostrorum, levis armature maiestati nostre et sacre corone huius regni nostri Hungarie,[987] tum alias semper, tum vero ab eo potissimum tempore, quo

987 E funkcióját említi más adatok alapján Horváth: Gyarmati Balassa család 35.

ipsum honore capitaneatus predicti, strennuitate et meritis suis apud nos exigentibus cohonestavimus, servivit, et precipue ex eo, quod ipse hoc necessario tempore ad occupandum banatum de Iaycza e manibus fidelis nostri t.[988] ad requisicionem nostram proficisci debet,[989] volentes eundem super sallariis et serviciis suis contentum et securum reddere, facta et habita cum eodem super solucione huiusmodi sallariorum suorum racione et computo[a]. Ultra solucionem iam sibi prius superinde factam, ad illa duodecem milia florenos, in quibus nos castra Dyod in Albensi Transsilvanie et Letha in Thordensi comitatibus habita et adiacencia simulcum universis pertinenciis eorundem superioribus annis *[130v]* per mortem et defectum seminis fidelis nostri magnifici condam Mathie P[ongracz] de Dengeleg ad instar universorum bonorum et iurium ipsius possessionariorum ubivis intra ambitum huius regni nostri et parcium sibi subiectorum habitorum, iuxta vetustas leges et iura huius regni nostri ad maiestatem nostram optimo iure devoluta et condescensa, et per nos apud manus generose domine Ursule, t[unc] relicte eiusdem condam Mathie Pongracz, nunc vero consortis prefati Francisci Balassy[990] ex causa et racionibus in aliis litteris nostris superinde emanatis expressis derelicta eidem domine t. et prefato t. inscripsimus,[991] rursus alia duo milia florenos ascribendum et addyciendum duximus, decernentes, ut iidem cum prefata consorte sua una, pre[fata] castra Dyod et Letha cum suis pertinenciis deinceps infra tempus redempcionis eorundem in toto in summa quatuordecim milium florenorum teneant et conservent ita et tali condicione, ut dum nos aut serenissimus dominus Ludovicus rex, filius noster charissimus successoresque nostri reges castra prefata ab eisdem Francisco Balassy ac domina consorte sua vel heredibus eorundem rehabere voluerimus aut voluerint, mox et continuo iidem Franciscus et consors sua vel heredes sui rehabita a nobis vel dictis heredibus et successoribus nostris prescripta summa quatuordecim milium florenorum nobis et eisdem heredibus et successoribus nostris absque omni ulteriori difficultate et renittencia remit[tere] et restituere, manusque suas et suorum de eisdem penitus

---

988 Beriszló János rác despotáról van szó: *Archontológia* I. 142., a hivatal átadására azonban úgy tűnik, nem került sor, lásd uo. 142–143.

989 Az említett uralkodói „kérésre", amelyet Balassa Ferenc el is fogadott, már utal Ulászlónak egy 1513. május 25-én kelt oklevele, lásd *Jajca* 241. és *Balassa* 183/505. sz., idézi Horváth: Gyarmati Balassa család 35.

990 Perényi Orsolyáról, Perényi Imre nádor húgáról van szó, lásd Engel: *Genealógia*, Káta nb. Pongrác cs., illetve uo. Zólyomi rokonság, 2. tábla (gyarmati Balassa cs.).

991 Erről bővebben lásd Horváth: Gyarmati Balassa család 34–35.

excipere et excipi facere debeant et teneantur, immo ascribimus et adiicimus atque decernimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, tercio die festi Penthecostes, anno 1513.[992]

[a] A kéziratban: *compoto*.

329

Regalis antiquitus emanatus[993]

Egregie fidelis nobis dilecte! Superioribus his diebus, cum accepissemus in variis in locis diversos conventus et dietas solito quidem maiores in hoc regno nostro in certis comitatibus fieri, cognovissemusque in huiusmodi dietis id potissimum con[cludi], ut ad istud festum beati Iacobi apostoli una generalis dieta in civitate nostra Albe Regali celebraretur, ad quam non modo capitatim quisque nobilis convenire, verum eciam stipendiarii comitatuum, sed et alie, que de novo imposite erant gentes, pedites videlicet et equites, sub gravi pena in armis congregari deberent. Nos considerantes eiuscemodi congregacionem preter omnem voluntatem ac scienciam et annuenciam nostram et non congruo tempore celebrare vergereque in apertam ruinam et desolacionem huius incliti regni, cum ex eo, tum vero plerisque aliis racionabilibus ex causis celebracionem eius ipsius congregacionis inhibendam duximus, et evestigio ad varia loca et *[131r]* comitatus in hoc regno, ubi videlicet necessarium visum fuit[a], nuncios et oratores nostros miseramus seriose committentes, ne huiusmodi perniciosa et nimis licenciosa congregacio hoc pacto celebraretur. Demum ne si quid nichilominus pro communi bono tractandum aut concludendum esset, negligeretur, universos dominos prelatos et barones regnique proceres, ut scis, ad nos accersiri iusseramus, consultentes, quid pro regni huius communi bono proque perpetua eiusdem et regnicolarum nostrorum salute et pace agendum foret, quorum consilio tandem deliberavimus, ut ad proximum futurum festum beati Michaelis archangeli una universalis dieta in omni tamen tranquillitate et absque omni armorum strepitu hic celebretur, ad quam unversi domini

992 1513. máj. 17. – Az oklevél tehát némiképp módosítja mindazt, amit Balassa Ferenc jajcai bánságának kronológiájáról tudtunk, vö. *Archontológia* I. 142. A feltételek, amelyeket az okirat felsorol, mindeddig teljesen ismeretlenek voltak.

993 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 317. (A formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer is bemásolták a kéziratba, lásd még **114**. sz. alatt. A tartalomra vonatkozó jegyzeteket lásd ott.

prelati et barones ceterique proceres et nobiles huius regni, sed et de quolibet membro ac quibuslibet partibus sacre corone subiectis nuncii et oratores cum plena facultate convenire debeant, quo iamtandem tot et tam frequentibus congregacionibus et quidem adeo gravibus et sumptuosis finis aut saltem aliqua suspensio et vacancia dari possit, et regnum hoc consequenterque eius regnicole vosque omnes in bona pace reponi atque a tot laboribus, expensis et fatigis aliquando supportari possitis. Scripsimus igitur et commisimus per universum hoc regnum nostrum et partibus sibi subiectis, tam scilicet prelatis et baronibus ac aliis nobilibus, quam eciam comitatibus, ut ad nos ad predictum diem congregari et venire debeant. Quapropter fidelitati tue harum serie sub pena in decreto expressa committimus et mandamus, quatenus tu quoque eiuscemodi diete et congregacioni regnicolarum nostrorum ad prefatum diem festi beati t. omnino interesse et huc ad nos absque armis venire velis, nec aliqua racione te excuses. Quoniam ita ordinatum et conclusum est, et nos omnino eciam ita volumus, ut tu et omnes alii domini in omnem eventum ad huiusmodi dietam veniant, quo tandem communi voto et consilio id, quod salutarius et utilius huic regno et pro eius perpetua conservacione visum fuerit, aliquando peragere et deliberare ac concludere eciam valeamus. Aliud igitur, prout manifeste nobis displicere et a nobis graviter notari et puniri non cupis, in hoc nulla racione facere presumas. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *fuerit*.

330

[131v] **Diffidatoria duci et communitati Venetorum**[994]

Mathias etc. illustri principi Iohanni Morengano, duci Venetorum, salutem.[995] Meminisse potestis et commune vestrum bene meminisse debet, quibus olim inscrip[cionibus], promissionibus et iuramentis communitas vestra condam predecessoribus, huius regni nostri Hungarie regibus, mediantibus litteris sanctissimam obligacionem continentibus, obliga[verit] et se astrinxerit ad bonam vicinitatem amiciciamque huic regno et regibus Hungarie pro tempore existentibus sincere et inconcusse semper observandam. Que promis[sa] quum sciremus nostris predecessoribus per vos parum observata, sperare[musque] diu pro

994 Kiadása: MKL I. 420. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. sz. kézirata alapján). – A formuláskönyvben olvashatatlan részeket az idézett kiadásból pótoltam.

995 Giovanni Mocenigo velencei dózse (1478–1485) a címzett.

ea benivolencia et favore, quem erga vos ab inicio semper reti[nuimus], aliquando vos promissorum et strictissime obligacionis vestre recordari, nostraque [et] corone nostre iura, que iniuste occupata detinetis, remittere, debitosque[a] census, ad quos ex vi inscripcionis vestre pro buccis fluminum kwlffy quott[annis] regibus Hungarie obligati estis, et penas neglecte solucionis, que iam in grandem summam excreverunt, quibus similiter nobis debitores extitistis, ex[olvere]. Diuturnia tamen expectativa frustrati, obtinere non potuimus, ad que observandum equitatis et honesti racio vos ultro cogere debuisset. Nichil enim promis[sorum], quibusvis strictis obligaminibus firmatorum, nobis et nostris predecessoribus observatis, quin pocius ea moliti estis ab inicio, prout et nunc moli[ri] non cessatis, que cuiusvis modesti hominis pacienciam[b] irritare[nt]. Et licet nos multis et inexplicabilibus provocati iniuriis, optimo iure cont[ra] vos, tamquam contra eos, qui sub specie amicicie omnem contra nos hostilitate[m] exercere non desinunt, partes nostras defendere debuerimus, tamen[c] ab inicio hoc, quo[d] ad hoc regale solium nostrum assumpti sumus[e], distracta[f] corone iu[ra] colligere et alienata recuperare deberemus. Publicum comodum[g] privatis iniuriis semper anteferendum duximus, nolentes scilicet causa nostri ea deserere, que ad publicam tocius Christianitatis utilitatem magis opportuna iudicaremus. Et subinde expectavimus aliquando communitatem vestram ad se reversuram, et ante[h] actorum penitencia ducta, nostra remittere et pro[missam] ad que nobis obligatur, observare. Iccirco longo tempore pacienter dissimulavimus, que pro iure nostro et iniuriis facere[i] merito debebamus. Tametsi multa forent, que nos contra vos et communitatem vestram cohortarentur, quod promissam predecessoribus nostris et corone regni nostre amiciciam et bonam vicinitatem in nulla sui parte observastis, sed pocius[j] *[132r]* sub specie amicicie omnem contra nos hostilitatem exercere studuistis, quod regnum nostrum Dalmacie, quod predecessores vestri olim recognoverunt pleno iure ad reges et coronam regni Hungarie pertinere, vos indebite et preter omne ius phasque, in magna sui parte usurpastis, et plures egregias civitates, oppida, terras et territoria eiusdem regni nostri sub vestra thirannide et iugo detinetis, tributaque insolita et gravissimas imposiciones eiusdem regni nostri incolis pro libito vestro infligitis, et illos[k] septem millia florenos, quos pro buccis fluminum culphi ex inscripcione vestra quottannis solvere obligati estis, et penas tamdiu neglecte solucionis, ad quas nobis similiter[l] exolvendas strictissimis racionibus commune vestrum tenetur, solvere non curatis, quibus non contenti iuribus corone nostre iniuste et immaniter per vos usurpatis et detentis, manus avidas tandem ad usque confinia regni nostri Croacie extendentes[m], alios in proteccionem vestram recipitis, aliis presidia et favores in detrimentum nostrum impenditis, rebellesque nostros et exules in vestra contu-

bernia suscipitis. Quod presidium nuper per sanctissimum dominum nostrum Sixtum divina providencia papam secundum(!), pro necessaria fidei defensione, contra communem Christianitatis hostem, consencientibus ad id omnibus Italie potentatibus, decretum et provisum, in tocius Christianitatis detrimentum et manifestam iniuriam nostram disturbastis, quo scilicet facilior preberetur vobis occasio cum immanissimo fidei hoste pacem et societatem facere, et in perniciem tocius Christianitatis cum infidelibus infideliter conspirare, quod commoda vestra saluti tocius Christianitatis preponitis, et sceva(!) dominandi libidine accensi, sic privatis rebus intenditis, ut vel universam fidem Christianam subvertere curetis. Que omnia et singula licet nobis iustas et probabiles offerrent causas contra vos insurgendi, maluissemus tamen vos pro modestia nostra et singulari in remp(ublicam) Christianam affectu, dissimulantes privatas nostras iniurias et eciam lesa per vos[n] iampridem Christianitatis rempublicam inultam preterire, nisi perversitas vestra, insolens ambicio quousque tandem progressa foret, ut post lesionem nostri, post innumerabiles iniurias Christianitati illatas, tandem in vicarium Christi et tocius caput Christianitatis, matrem omnium fidelium, sanctam sedem apostolicam et sanctissimum dominum nostrum Sixtum, divina providencia papam modernum acerbe exacuisset, suaque perditissima audacia in eam tandem rebellionem et inobedienciam prorupit, ut audeat publice contra piissimam matrem suam, a qua salus universis fidelibus diffunditur, et contra vicarium Iesu Christi, quem more boni filii humiliter revereri et observari debuerat, caput extollere et proterva temeritate insultare, hec quo comodius faceret et virus perfidie sue iampridem conceptum et nullo tempore dissimulanter *[132v]* suppressum tandem diffunderet, inita societate firmatisque federibus cum liga Italie, sedis apostolice contemptores et rebelles[o], non solum[p] in rebell[ione] et pertinacia contra sanctissimum dominum nostrum et sanctam sedem apostolicam fovet [et] retinet, sed[r] quod deterius est, in furorem prophanum arma et perfidia subminist[rat], atque, ut Deo perniciosius obstinaciam suam in sedem apostolicam sustineant, incit[at] et impellit, gaudet socios iniquitatum suarum reperiisse, olimque ob ceptum vi[rus] tandem in caput Christianitatis evomere, ut oppresso capite maiora tandem habeat in membra. Ob hoc nephario sceleri et indurate malicie non solum se sociam exhibet, sed auctorem insuper pollicitur et prestat. Quod cum enumeratis causis superioribus longe acerbius molestiusque iudicassemus, cum propter communem Christianitatis periculum, [quod] tali discordiarum fomite[s] ob favorem infidelium in dies augere satagitis, t[um] vero propter scandalum, quod in ecclesia Dei ob talem rebellionem et inobedienciam subortum est, requisiti per eundem sanctissimum dominum Sixtum papam modernum, cum ex vi federis, quod cum sua sanctitate

iampridem habemus, tum vero ex devocione, quam nos in sanctam sedem apostolicam a teneris semper annis habui[mus] et habemus, et quam unusquisque fidem Christianam professus habere debet, presidium nostrum et parata defensionis arma penes apostolicam sedem pro tuenda dignitate fidei chatholice et ipsius sedis honore conservando sanctissimo domino nostro, contra vos tanquam manifestos Christi et sancte sedis apostolice reverenciam eique presidentes devocione et obsequio, propter tocius Christianitatis defensionem, invocato nomine et adiutorio altissimi domini exercituum, qui ecclesiam suam sub petra solida firmatam non deserit, et sicut persecutores eius non patitur, ita propugnatores dextera sue potencie confirmat, exnunc vobis et communi vestro, necnon dominiis, terris, civitatibus, oppidis et omnibus subditis vestris hostem profitemur et declaramus per presentes. Nolentes a vobis vel a quocumque nobis imputari, quicquid deinceps iniuirie et hostilitatis a nobis vel nostris fuerit vobis ubicumque illatum et protestamur, nos diuturna dissimulacione vestram erga nos iniuriam sustinuisse, nunc quoque eciam cum maiori detrimento nostro iniurias nobis et regno nostro per vos frequenter illatas sustinere voluisse, nisi vos tandem manu rem amaram contra Deum ac universalis ecclesie rectorem, in manifestum tocius Christianitatis et fidei nostre contemptum extendissetis. Quod sicuti omnibus Christifidelibus, in quo animo ferendum est, ita nos quantum in nobis[t] erit, divino adiuti presidio primi non feremus, sed pro honore ap[ostolice] sedis et pro defensione fidei sanctissimo domino nostro Sixto pontifice pro *[133r]* viribus nostris assistemus, omnemque contra vos, quam poterimus, hostilitatem, tanquam contra rebelles sancte matris ecclesie et tocius Christianitatis hostes publicos, exercebimus, sperantes illius foveri auxilio et ope adiuvari, cuius vicarii et sedis honorem et reverenciam decretum nobis est ab insultacionibus vestris et dampnatis iniuriis defensare. Datum.[996]

[a] Előtte kihúzva talán a *debitos* rövidített alakja. [b] Előtte kihúzva: *potencia*. [c] Javítva erről: *cum*. [d] Javítva erről: *pacto*. [e] Javítva erről: *simul*. [f] Előtte kihúzva: *quo*. [g] Előtte kihúzva: *tamen*. [h] Előtte kihúzva talán az *autem* szó kezdete. [i] Előtte kihúzva: *debebamus*. [j] Utána kihúzva: *sub specie*. [k] A sorok közé írva. [l] A sorok közé írva. [m] A sorok közé írva. [n] Utána kihúzva: *Christianitatis*. [o] Javítva erről: *rebelli*. [p] Utána kihúzva: *illos de liga*. [r] Javítva erről: *pro*. [s] Ezután egy *h* betű kihúzva. [t] A kéziratban *nobus*.

996 Fraknói idézett kiadásában 1478 végére datálva, az indoklást lásd uo. a 424–425. oldalakon.

331

Ad summum pontificem pro subsidio simul et presidio contra Turcos hoc Regnum devastantes per dominum balbum edite

Post debitam mei commendacionem ad pedum oscula sanctitatis vestre beatorum. Id, quod inter tot procellas Christianam rempublicam undique quassantes votis omnibus fuerim precatus pater beatissime nunc ab optimo maximoque Deo consequutum me esse confido, ut ei scilicet universe ecclesie moderande commiteretur facultas, qui motibus Christianorum principum magna religionis iactura dissidencium sedatis ad perniciosissimum fidei hostem repellandum profligandumque crucis vexillo munitus insurgeret, atque imprimis huic regno meo contra eosdem invasissimos hostes tot annis laboranti succurreret. Sane ubi summus pontifex divino nutu sanctitas vestra est declarata, quodam veluti flatu spei omnem propemodum recreavit, ut quasi sidus aliquod prosperum et felix post tot fluctuosissimas tempestates Christianis illuxisse, eandemque ipsam, quem(!) tanto opere et tantis suspiriis exoptabamus, esse credamus. Deus quippe benignum in eam wltum ita contulit, ut solam iudicaverit dignam, que sanctissimum nomen suum sustineret et teneretur. Gratulor itaque ex intimis precordiis exulto sanctitatem vestram id amplitudinis culmen esse adeptam. Quamvis autem hoc michi cum universo Christiano orbe commune sit gaudium, peculari tamen nimirum animi leticia fruor, gratulandique munus iure optimo pre ceteris a me est susceptum, quo michi meisque regnis truculentissimi hostis faucibus magis expositis, assiduisque cladibus attritis iamtandem sanctitati vestre hoc auspicatissimo pontificatu salubriter consulturum iri confido. Licet vero in hoc publico Christiani orbis gaudio ac faustissimo tante sanctitatis vestre amplitudinis inicio, cuperem nichil tale meis litteris significare, quo ipsam in curam et sollicitudinem adduceretur, tamen imminentis periculi magnitudo me cogit sanctitati vestre, in qua meam, immo verius universe reipublice Christiane salutem contineri video, quali in discrimine periculove versemur, palam facere, et ab eadem opem suplex implorare. Pannoniam Turcorum finibus obiectam atque contiguam esse neminem latere dubito, hec pax longissima temporum curricula omnem molem atque impetum barbarorum sustinuit, soloque suo milite hostes, quominus in aliena regna invaderent, magna licet suorum strage ac sanguine propulsavit. Sola inquam, sola furori sevienciun Turcorum gladiisque se se semper obiecit reliquis Christianis *[133v]* principibus non modo nullum auxilium afferentibus, sed quasi res hec[a] nichil ad eos attineret, tanquam fieri ulla racione posset, si ipsa corrueret, continuo relique provincie eadem clade in ruinam traherentur. Eo vero per […] conflic-

tus assiduasque populaciones et dampna devenit, ut universo suo robore iam fere sit exhausta, quod si que[b] eciam post diuturna bel[la …] novumque intervenerunt, non ideo pacacius tranquilliusve dedimur, nec […] per occasionem a meorum finium depopulacionibus abstinuerunt. Qui eciam fi[dem] servaret, qui Dei veri cultum aspernatur nullumque habet cum humanitate commercium? Sic superiore anno neglecto induciarum abruptoque federe qued[am] castella mea fraudulentissime interceperunt,[997] cuius rei indignitas ad bellum ineundum nos incitavit et[c] non parva rei bene gerende spes, ob mutuas scilicet hostium discordias atque[d] imp[eratoris] in remotissimas terras profeccionem, qui adversus alterum[e] fratrem et eum quidem validissimis Zoldani et Zophy[998] […] copiis instructum arma moverat, data michi fuit,[999] sed ecce velut quidam malorum cumulus ipse imper[ator][1000] fratribus profligatis et extinctis hostibusque dominis et prostratis victor ac triumph[ator] ad has vicinas regiones minarum ac sevicie plenus remeavit, tota […] robore meis cervicibus insultaturus, trifarium enim est exercitum, hac racione partibus filium, quem, absens, tuenda Ewropa prefecerat,[1001] cum expeditissimo equ[itatu] per Misiam[1002] nostros fines invadere iussit, prefectos vero duos, per quos ingen[cia] nobis dampna preterito anno sunt illata, a lateribus regni confinia infes[tare] ac flamma et cede omnia replere mandavit, ipse vero cum electissimo mil[ite] omnique veteranorum robore in precordia regni irrupturus et Thaurinum, quem nostri Nandoralbam appellant, arcem, unicum videlicet scutum Christianitatis ista parte obsessurus et expugnaturus advenit neque hiis sevissimis hostibus contentus, quin eciam Thartarorum imperatorem, quo cum affinitate est iunct[us],[1003] contra me et hoc regnum armavit excitavitque. Quod nisi per

997 Itt feltehetően a szreberniki bánság három várának elvesztésére utal a szöveg. Bővebben lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok.

998 Ti. I. Iszmáíl perzsa sah (1501–1524). – A kontextusra: Kosáry: *Külpolitika* 107.; Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 210.

999 Az oszmán birodalom belső válságára utal a levél. Bővebben lásd Ágoston: *Oszmán hódítás* 110–114.

1000 Itt I. Szelim szultánról (1512–1520) beszél a szöveg.

1001 Szulejmán hercegről, a későbbi I. Szulejmán szultánról (1520–1566) van szó.

1002 A régi római Moesia provinciára történik utalás.

1003 Itt I. Szelim szultán házasságára utal a szöveg I. Mengli Giráj krími tatár kán leányával, Ayşe Hafsával. Hafsa származása vitatott, ennek tárgyalására e helyütt nincsen mód. Az viszont bizonyos, hogy a budai udvarban már 1511-ben úgy tudták, hogy Szelim a tatárokkal szövetkezik, többek között Magyar Királyság megtámadására. Mikó: Háború vagy béke 17–18., 22–23. (II. Ulászló király 1511. júl. 15-i levele).

sanctitatem vestram subministrando michi subsidio quam celerrime[f] statuatur, non solum ipsa Pannonia, sed universa Christianitate actum esse nemo dubitet, uno quipp[e] presidio atque opera utrumque tuebimur, una et eadem iactura utrumque amitte[mus], ubi vero Pannonie claustra, quibus iam multis annis illius maiorumque s[…] compressa est, rabius eruperit, tunc velut perfracto magno fluminis aggere nulla mole, nullis obicibus poterit contineri, quin ruina et sanguinis ellu[vione] omnia compleat. Nunc, nunc, beatissime pater, insurgendum est, frustra paulo post ubi omnino deffecerimus insurecturi. Non paciatur sanctitas vestra neque tempus neque impensa neque industria quitquam pretermitti ad rem tam necessariam d[…] hominibusque acceptam, subministretur quam ocissime per sanctitatem vestram sumptus *[134r]* imprimis, ut ad fines ne hostis ulterius progrediantur tutandos miles quamprimum mercenarius conduci possit, ut que interim donec reliqua Christianorum auxilia, que ob dissensiones retardari timemus, confluant, primus impetus et impressiones tantorum hostium excipere et sustinere valeat. Proponaturque publico edicto unicuique ad tam piam expedicionem proficiscenti omnium sordium et preteritorum criminum (quod vulgo cruciatam vocant) abstersio plenaque remissio,[1004] quibuscumque denique racionibus labanti et afflicto huic regno succurratur, sed non minus celerritate, quam viribus opus est, quicquid enim negligitur, quicquid differtur, velut in egro et affecto corpore pernicies et mors est, decet sanctitatem vestram cadenti religioni labentique nomini atque imperio Christiano quamprimum providere, et cogitationes suas omnes ad id unum convertere, ut tanto incendio subveniatur, non continebitur profecto huius hostis rabies Pannonie limitibus, que nichil aliud, quam Italiam, Gallias, Hyspanias concupiscit, qui nichil se adeptum putat, nisi veteri illa cesarum pontificumque sede labefacta, omne decus maiestatemque Christianam nominis aboleat. Qui enim[g] semel libidine dominandi imperii fines excessit sui, nunquam alieno potest esse contentus. In immensum[h] proculdubio illius furor hoc regno sub iugum misso debachabitur, est enim hic thyrrannus non modo tocius humanitatis expers, sed qui omnes immanissimas feras attrocitate atque crudelitate precedat, qui patre per summum scelus ad mortem coacto,[1005] fratribus atque nepotibus alia atque alia clade absumptis, velut basiliscus pestifero flatu omnia enecat. Quapropter evitendum est sanctitati vestre, ne illius immensa feritas tantum capiat incrementi, ut que sero tandem putrefacte et deplorate Christi-

1004 Vö. *Mon. rust.* 29.

1005 II. Bajezid halálára, illetve Szelim abban játszott szerepére lásd Ágoston: *Oszmán hódítás* 111–112., Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 201–202.

ane reipublice offerentur remediam nichil sint utilia, nichilque profutura. Hoc quippe regnum omnibus periturum est, si peribit omnibus mansurum, si manebit. Affer opem, beatissime pater, affer opem (dum adhuc spiramus) ruenti Pannonie, non maxima impensa hec servabis, que si barbarorum dicionis fient, vix iugentibus thezauris, eciam si omnia omnium eraria pateant, recuperabuntur, quod si me celeri comeatu stipendioque vestram s(anctitatem) iuverit, divina opitulante clemencia omnem impetum furentis hostis arcebimus ac propellemus. Reiecto autem ab hoc regno nostre fidei clipeo et propugnaculo ipso impio thyrranno, omnem reliquie Christianitatis moderande spem abiiciet. Vestra vero s(anctitas) per hoc pacatissimam quietem et tranquillitatem perpetuam sedi apostolice, universe Italie atque adeo toti Christianitati pariet, quemadmodum de hiis *[134v]* plura fidelis meus venerabilis magister Martinus de Atthad, custos ecclesie Colocensis, nuncius meus sanctitati vestre nomine meo est relaturus,[1006] cui, ut sanctitas vestra benignam audienciam prebere ipsumque cum optato responso remittere dignetur, maiorem in modum supplico et rogo. Quam Deus etc. Datum Bude, XVII Iun[ii], anno etc. 1513.[1007]

[a] Utána kihúzva: *ad eos*. [b] Utána kihúzva: *inducie*. [c] Az *ineundum nos incitavit et* szakasz a margón beszúrva. [d] Javítva erről: *itaque*. [e] Utána kihúzva: *instructum arma moverat, sed esse velut*. [f] Eredeti, áthúzott olvasat: *quam celerrime] preceleb(…)*. [g] Utána kihúzva: *libidine*. [h] Utána kihúzva: *profecto*.

1006 Atádi Márton követségéről más forrásokból eddig is tudomásunk volt, lásd Lakatos: Diplomaták II. 328/128. sz. Arról viszont nem, hogy a kalocsai őrkanonoki stallumot viselte, vö. C. Tóth: *Kalocsai káptalan* 97. (Mártont csak keresztnévvel említve). A fenti oklevél ismeretében nem kell tehát egyazon követségen belül két Márton nevű küldöttel számolnunk, amint azt Lakatos Bálint – a rendelkezésére álló adatok alapján egyébként logikusan – korábban felvetette: Lakatos: Diplomaták II. 328/128. sz. – A fenti levélre, illetve valószínűleg a **332**. számúra utal a pápa 1513. szeptember 5-i válaszlevelében, lásd Pray: *Annales* IV. 348., vö. még *Mon. rust*. 56. is.

1007 Feltétlenül említendő, hogy ez, illetve a **332**. sz. levelek azok, amelyekre hivatkozva a bíborosi kollégium tájékoztatta a magyar uralkodót Bakócz Tamás *legatus a latere*-kinevezéséről, illetve arról, hogy az oszmánok ellen keresztes hadjáratot szervezhet. A bíborosi kollégium válaszának fogalmazványát kiadva lásd *Mon. rust.* 27., ahol a szerkesztők fel is hívták arra a figyelmet, hogy Ulászló király 1513. június 17-i levelei nincsenek meg, de a bíborosi kollégium válaszából a levelek tartalma részben kikövetkeztethető (uo.).

332

Ad collegium cardinalium pro eadem ipsa re[1008]

Wladislaus etc. reverendissimis et Christo patribus et dominis dominis sacre collegii Romane ecclesie cardinalibus etc., amicis[a] nostris charissimis, salutem et omnis boni amicicie incrementum. Quod maxime erat optandum in tantis et tam periculo[sis] Christiane religionis tempestatibus, id nunc, divina providencia vobis optimi sa[…] patres suffragantibus, opportune videntur consecuti, qui in vestris illis non centuriatis[b], sed celitus institutus comiciis, non anim[…] prepeti volatu aut pullorum tripudiis admoniti, nec fulgurum coruscacione excitati, sed divino celestique immune afflati eum gubernaculis sacrosancte Romane ecclesie prefecistis, qui providencia futura prospicere et animi magnitudine d[…] rebus Christianis occurrere eaque fortiter et strennue propulsare et sciret et a[uderet]. Cum enim in[c] apostolice sedis presidio non Italie solum, sed tocius […] Christiani spes et dignitas sit constituta, cupiendum omnibus exoptandumque <esse>, ut is summi apostolatus munus obiret, in quo ad singularem absolutamque virtut[em] desiderandum esset nichil, hunc esse Leonem decimum pon(tificem) maximum ip[so] plaudente celo nuper declaratum, neminem arbitramur dubitare. Universus e[…], qua nostra fides propagatur orbis ita compertum atque exploratum habet, eum unum fore quem Christiana respublica tantis tamquam variis procellis agitata exoptat[um] quietis et tranquillitatis auctorem[d] sit tandem habitura, et per quem ineffabilis illa in unitate trinitas fluctuanti ecclesie et diuturna egrotaci[one] pene confecte succurrere mederique decreverit. Licet autem hic auspicatiss[imus] eius pontificatus omnibus Christi vexillum gerentibus plurimum sit et decoris et presidii allaturus, regnis tamen nostris, que ob diuturna cum Turcis certamina sunt prorsus exhausta ac labefacta peculiare confidimus presidium et solamen futurum. Pannonia enim faucibus hostium exposita et obiecta, in cuius incolumitate tocius p[…] orbis Christiani salus continetur, adeo continuis barbarorum incursionibus ac cedibus est ad extremam calamitatem redacta, ut nulla deinceps racione, si ab hac apostolica sede sacratissimoque senatu non tempestivo pres[idio] *[135r]* iuvetur, stare et ius suum retinere posse videatur. Cum per alias super alias clades et ruinas iam sit admodum exinanitum et iuribus et viribus regnum et hostis in dies potencia magis magisque invalescat eiusque adeo usque augeatur immanitas, ut omnibus principibus Christianis brevi horribilis sit futura. Qui, si mature nobis presidi-

1008 A levelet, amely egy tárgyban, egy napon és hasonló retorikai fordulatokkal íródott, mint a **331**. sz. levél, minden bizonnyal szintén Girolamo Balbi fogalmazta.

um attulissent iamdiu clementissimo nomine propicio ex tota Ewropa hoc infidum hominum genus esset extrusum atque in deserta Asie et ad pristina maiorum suorum latrocinia pridem redactum. Non possumus inchipere(!) satis temperare, quin apud vos, incliti patres, pro quorum amplitudine et omnes Christiani cure esse debet, de corpore et desidia ceterorum principum libere conquerar. Videns omnes luce clarius Pannonie fauces, hoc est tocius Christianitatis propugnaculum, a Turcis obsideri, pulsari fores concuti, irrumpi, nec tamen illi, quibus est commune nobiscum periculum excitantur, non expergiscuntur, non ad nos sublevandos accurrunt, qui nichilominus ruina nostra[f] eodem lapsu pariter casuri obdormiunt, nescio quo pacto excelsum illud et munitum robor virtusque Christiana tantaque ignavia mentes omnium invasit, ut cuncta furore sevicieque immanissimi hostis sint pervia. Et dum Christiani principes vel rem neglectum(!) habent, vel mutuis dissensionibus cedeque[g] se[h] conficiunt, vel privatis intenti negociis alienam iniuriam propulsare nolunt, diu ac multum in universum[i] prope terrarum tam orbem hostilis rabies adversum Christianum nomen per omne ludibrium et contumeliam debachatur, et ignobile illud atque aggreste ex infima hominum fece collectum, wlgus longe lateque imperitat, quosque vinci iampridem et venire sub hasta aut mactari oportuit Asiam perdomitam opulentissimis in Ewropa provinciis subactis, quod superest Christiani nominis se deleturos palam minantur atque adeo meas in regiones, que tanto in discrimine vesentur[j], quamque maturus, cui ope subleventur, vestram[k] impendat interritus, paucis paternitatibus vestris explicabimus. Est ea quippe dirissimi hostis vel nature feritas vel morum truculencia, ut bello an pace ruinando an blandiendo sit perniciosior, in ambiguo habeatur, nec enim, si quas in bello pepegimus inducias, adeo sagaciores tutioresque fuimus.[1009] Cum sepe sub illa adumbrata quiete nos inopinantes invaserit et preter occasionem affinum nostrorum spoliis et rapina nunquam abstinuerit, nulla ab infido fides, nullum iusiurandum servatur. Id quod quum sepe alias tum precipue superiori anno palam fuit, rupto enim violatoque induciarum inter nos federe certa castella huius regni nostri finibus sita fraude ac per insidias intercepit,[1010] proximis incolis aut in

[1009] A békekötés vagy háború fenti dilemmájára (az oszmánokkal hivatalosan fennálló béke idején is pusztul az ország) – amely végighúzódott úgyszólván az egész Jagelló-koron – lásd pl. Kubinyi: Politika és honvédelem 226–227., vö. még Szakály: Török–magyar küzdelem 47.

[1010] Itt a szreberniki bánság három várának elestére történik utalás. Részletesen lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 577–580. A fegyverszünetről lásd Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 201–203.

servitutem abductis aut crudeliter enecatis, cuius cladis *[135v]* indignitas nos impulit, ut bellum denuo reintegrare ac extrema omnia experiri vellemus. Arriserat eciam quedam rei bene gerende spes, quod ipse imperator[1011] eius validissima militum manu in Aziam traiiecerat[1012] adversus fratres maximus Zolthanorum ac Zophitarum copiis instructos de summa rerum dimicaturos, sed ecce victor imperator fratribus profligatis enecatisque triumphans numeroso stipatus exercitu ad hec loca vicina remeavit. Qui iam domestico soliens timore cum animo omnem sibi Ewropam subiugandam destinaverit, in nos primum pestiferos illos conatus universasque imperii vires convertit sibi in mirum id quod res est persuadens reliqua sue poten[cie] facile cessura, si hoc unum regnum tantorum successuum, quasi obycem et obstaculum[l], prius occupasset, itaque tota mole ac robore nos oppressuros inpartitu agmine ad hec delenda atque absorbenda proficiscitur. Filium, cui, absens, habenas Tracie, Peloponensi atque Hellesponti moderandas commiserat[m] cum ingenti equitatu finitima quoque devas[tare] et longe lateque depopulare iussit, duos autem prefectos, per quos bellis Aziaticis implicitis non parum nobis incommodi intulerunt, cum expeditissi-[mo] equitum peditumque manu utrumque regni latus adoriri, admotisque mach[inis], quas posset municiones expugnare, mandavit. At ipse tanti incendii fax ardentissima veterano eodemque robustissimo vallatus exercitu totum pretorianarum chohorcium robur secum trahens, magna insuper vi bomba[rdarum] ac diversi generis tormentorum premissa ad expugnandum Taurinum, quod Nandoralbam nostri vocant, arx est hec munitissima et tocius Christiani orbis propugnaculum sevicia paganorum[n], minarum plenus advenit, sed nec hiis saciatus immanissimus hostis eciam Tartaros, gentem equi spurcissimam, quibus cum affinitatem contraxit,[1013] contra nos sollicitavit et induxit.[1014] Nunc igitur in quanto rerum discrimine res Pannonica, immo verius tota Christiana versatur, quamve grave et presentaneum, inmaturi[o] succurratur, exicium impend[et], sapientissimi patres eciam atque eciam animo revolvite. Nos quidem pro virili nostra non desistimus et assiduis preliis et sanguinis nostrorum effusione ad[…]

1011 Ti. I. Szelim oszmán szultán.

1012 Erre valamikor 1513 áprilisa előtt került sor, vö. Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások 204.

1013 Itt Szelim házasságáról van szó; ugyanez szerepel a pápához írt levélben is (**331**. sz.), a kommentárt lásd ott.

1014 1513 nyarán különböző hírek jutottak Budára a várható szultáni támadásról. Ezeket a jellemzően kiadatlan okleveles adatokból összegyűjtöttem és bemutattam: Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 602–603.

confinia tuebimur, sed non unius regis, non unius regni est virium tante hostium multitudini, tamque feroci ex tot partibus se […]tenti posse resistere, quum eciam, si hoc[p] ipsum regnum pristino robore florere[t] et tantis preliis non esset exhaustum, minime tamen, equo[q] Marte posse concurrere. Credendum est, et quoniam, ut fixi inconmensique cardines tocius Christiani orbis molem onusque sustinetis, huicque sarcine levande nobiscum incumbit *[136r]* summoque pontifici, aput quem et fide[r] et auctoritate pre ceteris valetis persuadere, ne pigeat. Ita demum hunc supremum sue dignitatis apicem ad communem omnium utilitatem redundaturum, si rebus afflictis militantis Hungarie vobiscum una maturus consulat, quum nichil huic regno accidere posset, quod a reliqua sit Christianitate seiunctum. Sic enim pontifex maximus, ex cuius unius ope patrocinioque pendemus, tum propria innataque animi clemencia, tum gravissima vestra auctoritate permotus mutantis Pannonie, et nisi manus ocius[s] apposuerit mox ruiture tutelam propugnacionemque suscipiet. Nec pacietur nos purissimo Christi lavacio mundatos, Machomethi ceno coinquinare, non enim cum huiuscemodi beluarum immanitate de imperio solium aut gloria certatur, sed de vita et dignitate tocius reipublice Christiane attrocissimum bellum geritur, quum non[t] rebus et corporibus nostris dumtaxat, sed animorum et sanctitati[v] per omnium flagicium ac dedecus dominari studeant. Ab hiis cernimus veri Dei nomen assiduo derisui habere, templa prophanare, divina cuncta humanaque pollui, miseros capturos per omnis animi corporisque cruciatus ad sordes Machometi sectandos impelli, Christiani denique luci non mediocres tenebras infundi, que religionis wlnera tutare pontifex cum vestro hoc sacratissimo concilio potest solus mederi, solus quippe sui muneris est ac officii, huic tante religionis in nomine ac probro quamprimum consulere, nec pati delectum Christi populum obscene ac Machomethi intemperancie tam impie tamque flagiciosi serviri. Iam iam illud oblatum est tempus, quo omnibus appareat nutu quodam consiliumque divinum per vos optimos et integerrimos patres eum pontificem designatum,[1015] qui non secus servaturus sit universum populum Christianum ex iniquis manibus cathenisque Turcorum, quam summus ille sacerdos Moyses Egiptiorum regis servitute gentem electam et ab ipso mundi exordio ad hoc predestinatam liberavit. Elargietur profecto[w] Deus (modo impetum cruentis hostis a Pannonie vastitate repellamus), ut Christiani nominis dignitas a teterrima hostium abhominabilique servitute, ac acerrimo interitu liberetur, quod, ut fiat, hec sunt a sanctissimo domino nostro et hoc augustissimo senatu quampri-

[1015] Itt X. Leó pápa megválasztására (1513. ápr. 11.) utal a szöveg, amely alig több mint két hónappal előzte meg e levél keltét.

mum suscipienda. Primum, ut quamprimum subsidium peccuniarum subministretur, quo miles ad arces et propugnacula regni descendenda conduci possit, ut interim dum maiori conatu defensio Christiane Reipublice in communi capescitur. Hiis quasi repagulis, impetus properantis hostis elanguescat. Alterum, ut cruciata contra eos ipsos hostes concedatur, sed subsidio imprimis sine ulla mora nos iuvari oportet, cum bellis assiduis miles noster sit adeo attritus atque imminutus, ut ad confinia regni tuenda hostemque in nos tripharium ingruentem repellendum externo atque conducticio milite opus sit, qui vi nummorum eliciendus est, et fovendus assidue. Nemo enim existimet interea temporis, dum alii se accingunt Turcum dormiturum, quo nemo ad predam est vigilancior, et non pedibus manibusque opera daturum, *[136v]* ut anticipet nostros cogitatus. Prompto igitur et, (ut antea diximus), pref[atum] subsidium indigemus, expectare remota tardioraque auxilia parate[x] est tranquilleque regionis, non illius, cuius fores pulsantur ab hostibus equ[is], ante oculos videt vibrari gladios, et omnia cedibus flaminisque […] non maxima impensa hoc adhuc servari potest.[1016] Quod si in hos[…] cesserit dicionem vix ingentibus infinitisque thezauris recuperabitur. Satis nobis persuademus summum pontificem, cui similia scripta et supplicaciones misimus, cognita presentis periculi magnitudine suapte ingenio ad has fluctuantis Christianitatis procellas avertendas secund[is] auspiciis accursurum, nec minus speramus p(aternitates) quoque vestras patres su[os] in re tam utili tam laudabili tamque necessaria ope suam allaturos properent. Igitur p(aternitates) v(estras) rogamus, nec paciantur hec omnia passum iri, ne si tardius fiat, postmodum cum voluerit ad mota suscepto wlneri et iam putrescenti atque incurabili remedia, nichilo[minus] sint profutura. Hostem quippe habemus ad fraudem subdolum strenuum ad rapinam et Christiano sanguini semper inhiantem, qui assidue huius regni limites incursat cum incredibili detrimento, vastacione, cede et iam quottidie maiori manu viribusque incumbit. Reliquum vero superest, ut summi pontificis, huiusque excelsi senatus auctoritas ad extinguendum tanti belli incendium, hostemque funditus exterminandum, Christianos principes venerab[ili] suo et augusti nomine inducat atque persuadeat, ut sepositis animorum irritamen[tis] mutuisque offensionibus et communi salute consulant et sue, nec paciatur lacius serpere ardentem[y] flammarum[z] vortices, ut iam nullis humanis artibus extingui posset, quod si communi ope et in unum Christiani nominis viribus collect[is], nitemur, proculdubio de tam

[1016] Arról, hogy számottevő külföldi segítségre nem számíthat az ország az oszmánok ellenében, az 1514 tavaszán ülésező országgyűlésen is szó esett, mégpedig a keresztes hadjárat kihirdetése kapcsán. C. Tóth: Az 1514. márciusi országgyűlés 57.

immanissimo thyranno victoria talis est spolianda, ut quam in Christianos pestem ac perniciem machinatur, eam in se ac suos collatam senciat, nec enim deseret Dominus suum gregem contegendum efferatis rapacium luporum morsibus laniendis, sed clemens, benignus, misericors non solum erumpnas levare, sed extremam omnino prestare opem auxiliumque, dummodo et nos innitentes et cultum suum non negligentes conspiciat, afferre dignabitur. Que si vos, optimi patres celestique cardine dignissimi suscepto communis cause patrocinio, prout non dubitamus, prestabitis, et quamprimum opem nobis ad has difficultates inter[im] tollerandas cum sua s(anctitate) una subministrabitis, Christianosque principes ad suscipiendum pro religione, pro fide, pro arcis atque focis adversus perniciosissimos *[137r]* hostes bellum excitabitis, non ambigimus divino ductu divinisque auspiciis universam Machometicam supersticionem aut brevi ad sacrosanctam Christiane religionis imperium redituram, aut radicitus ex omni genere extirpandam. Id vero, si fiat, amplissimus hic ordo Deo pariter hominibusque charissimus, et apud supernas illas beatorum sedes premia consequetur eterna, et inter mortales decus gloriamque in immensum propagabit. Summus vero pontifex hac parta pro fide religioneque victoria et celesti perpetuoque triumpho angelicis stipatus agminibus pocietur, et in cunctam prosperitatem per immortalem nominis splendorem se omnibus gentibus admirandum reddet. Valeant felicissime p(aternitatis) vestre harum precum nostrarum immo labencium rerum Christianarum semper memores. Datum Bude, XVII Iunii, anno etc. 1513.[1017]

[a] Utána kihúzva: *et be*. [b] Az *opportune … centuriatis* szövegszakasz a margóra írva. [c] Utána kihúzva: *pace*. [d] Utána kihúzva: *sua*. [e] Utána kihúzva: *usque*. [f] A *ruina nostra* szavak tévedésből kétszer leírva. [g] Javítva erről: *sedeque*. [h] A sorok közé írva. [i] Utána kihúzva: *Christianum nomen*. [j] Így a kéziratban; helyesen: *versantur*. [k] Így a kéziratban; helyesen: *vestrum*. [l] Utána kihúzva: *ad hec delenda atque absorbenda*. [m] A kéziratban: *conmiserat*. [n] Utána kihúzva: *ac*. [o] Így a kéziratban; helyesen: *ni mature*. [p] Utána kihúzva: *regnum*. [q] Javítva erről: *ex quo*. [r] Javítva erről: *fidem*. [s] Eredeti, áthúzott olvasat: *tocius.* [t] Utána kihúzva: *de*. [v] Így a kéziratban; helyesen: *sanctitatis*. [w] Utána kihúzva: *modo*. [x] Így a kéziratban, de értelmileg jobb így: *pacate*. [y] Így a kéziratban; helyesen: *ardentes*. [z] Javítva erről: *inflammarum*.

[1017] A levél összefüggéséről a bíborosi kollégium 1513 nyarán(?) kelt válaszával lásd a **331**. sz. oklevél dátumához illesztett jegyzetet.

333

Consensus super resignacione beneficii[1018]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri honorabilis magistri Iohannis de Gencz archidiaconus et canonici in ecclesia Quinqueecclesiensi,[1019] quibus ipsum ab altissimo preditum esse cognovimus, illam cessionem sew resignacionem, quam fidelis noster reverendus t. de et super archidiaconatu suo t. et canonicatu, quos idem in ecclesia Agriensi hucusque de iure et legittime possedit in personam ipsius magistri Iohannis fecisse dicitur, in quantum huiusmodi resignacio pure et simpliciter facta extitit,[1020] ratam, gratam et acceptam habentes, eidem nostrum regium consensum prebuimus, immo prebemus[b] benivolum pariter et assensum, et nichilominus intuitu premissarum virtutum ipsius magistri Iohannis eundem ad huiusmodi archidiaconatum t. et canonicatum t. auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum divorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum et presentandum, ac de eisdem eidem pleno iure providendum, immo eligimus, nominamus et presentamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro venerabili vicario[a] in spiritualibus generali prefate ecclesie Agriensis harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus prefatum magistrum Iohannem aut procuratorem suum legittimum eius nomine et neminem alium in huiusmodi archidiaconatu et canonicatu dicti iurispatronatus nostri vestraque ordinaria auctoritatibus servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare, ac de eisdem eidem pleno iure providere debeatis, committentes nichilominus honorabilibus dominis et capitulo eiusdem ecclesie t., quibus et nos presentibus firmiter iniungimus, *[137v]* ut ipsi eundem magistrum Iohannem aut eius procuratorem legittimum suo nomine et neminem alium ad huiusmodi dignitatem archidiaconatus et canonicatus admittere et acceptare stallumque sibi in choro ac vocem et locum in capitulo [b-]iuxta sue dignitatis exigenciam[-b] cum omni plenitudine iuris canonici assignare, de universis eciam fructibus, proventibus et obvencionibus eorundem archidiaconatus et canonicatus eidem aut dicto suo procuratori legittimo integre respondere et per hos, quorum interest vel

---

1018 A szöveget kétszer másoták a kéziratba, lásd még **42**. sz. alatt.

1019 Nincsen nyoma a pécsi káptalan ismert tagjai között (Fedeles: *Pécsi székeskáptalan*).

1020 Az egri káptalanban a fennmaradt adatok tanúsága szerint nincs nyoma (C. Tóth: Egri káptalan).

intererit, responderi eciam facere debeatis et teneamini, locis debitis et temporibus semper opportunis. P. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *ecclesie*. [b–b] A margóra írva.

334

Donacio archidiaconatus per translacionem[1021]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri t., quibus ipsum ab altissimo preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et benemeritam ad archidiaconatum t., necnon canonicatum et prebendam in ecclesia t. per translacionem fidelis nostri reverendi domini t., eorundem scilicet archidiaconatus et canonicatus ultimi veri[a], legittimi et immediati possessoris ad eandem preposituram t. per nos factam de iure et de facto vacantem auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, duximus eligendum, nominandum et presentandum, archidiaconatumque ipsum simulcum predicto canonicatu[b] et prebenda eidem t. dandum et conferendum, immo eligimus, nominamus et presentamus ac damus et conferimus presencium per vigorem. Quocirca, sicut in precedenti etc.

[a] Utána kihúzva: *et*. [b] Utána kihúzva: *Albense*.

335

Procuratorium ad acceptandum beneficium[1022]

Nos etc. memorie commendamus per presentes, quod fidelis noster honorabilis t. coram nobis personaliter constitutus in omnibus causis suis et earum articulis tam per ipsum contra alios, quam per alios quospiam contra ipsum coram quovis iudice et iusticiario regni nostri, ecclesiastico videlicet et seculari, a data presencium per anni circulum motis vel movendis, et signanter ad acceptandum pro eo et eius nomine archidiaconatum Wywariensem,[1023]

1021 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **43**. sz. alatt.

1022 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **3**. sz. alatt.

1023 Feltehetően az egri egyházmegyéhez tartozó (Aba)újvári főesperességről lehet szó. Tisztségviselőire lásd C. Tóth: Egri káptalan 55–56.

necnon canonicatum et prebendam in ecclesia t.,[1024] nunc per translacionem fidelis nostri t., eorundem videlicet archidiaconatus et canonicatus ultimi, veri et legittimi possessoris ad eandem ecclesiam t. per nos factam de iure et de facto vacantem, possessionemque eorundem archidiaconatus et canonicatus petendum et accipiendum, universos eciam proventus eorundem utendum et percipiendum et generaliter omnia alia, que ad id necessario requirere videbuntur, agendum et faciendum, honorabiles t. et t. canonicos ecclesie eiusdem fecit, constituit et ordinavit suos veros et legittimos procuratores, ratum *[138r]* atque firmum se promittentes habiturum, quicquid per eosdem[a] vel eorum alterum simul vel divisim, exhibitores videlicet sew exhibitorem presencium, actum, factum et procuratum fuerit in causis suis prenotatis. Datum.

[a] Utána egy *s* betű kihúzva.

336

Recognicionalis[1025]

Nos[1026] etc. recognoscimus per presentes, quod licet fidelis noster egregius Georgius Turzo comes camere nostre Crempniciensis, quum proxime hic apud nos ageret, ad graves et alias hincinde necessitates[a] huius regni nostri et castrorum finitimorum certam summam peccuniarum accomodaverit, super quibus litteras eciam recognicionis et assecuracionis a nobis habeat, postremo tamen eundem iam a nobis discedentem requisitum fecimus, ut dum nobis pro necessitate regni opus emergeret, per hominem et locumtenentem suum hic agentem illas nobis dari committeret. Sic igitur nos ad levandas pro regni huius et castrorum finitimorum defensione necessaria, ac expedicionem et exolucionem earundem gencium et alias eciam necessitates et provisionem eorundem castrorum finitimorum, ex quo aliunde peccunias conquirere non potuimus, recepimus et levavimus ab eodem homine dicti Georgii Turzo mille florenos in paratis pecuniis, quam quidem summam mille florenorum in sortem arende et inscripcionis eidem Georgio Turzo et societati sue Fwkarorum super camera prefata Crempniciensi per nos facte computandam et ad summam reliquorum debitorum ipsorum, quibus nos eisdem obligamur, adiicien-

1024 Az egri egyházmegyéről van szó.

1025 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **22**. sz. alatt.

1026 II. Ulászló az oklevél kiadója.

dam duximus, decernentes et annuentes eidem Georgio Turzo, ut ipse et societas eiusdem post rehabicionem huiusmodi suorum debitorum, hos quoque mille florenos ex proventibus eiusdem camere nostre Crempniciensis, servato superinde vero et recto computo et racione in sortem nostram rehabere et excipere ac se se exolvere possit et valeat, nec cameram ipsam nobis aut serenissimo Ludovico regi aut successoribus nostris regibus reddere et remittere prius teneatur, quam habitam exolucione ceterorum suorum debitorum hos quoque mille florenos integre, ut prefertur, ex cameris ipsis rehabebit, immo adiicimus et decernimus et annuimus, harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[1027]

[a] Ezután kihúzva: *nostras*.

337

Pulcra forma[a]

Nobilis fidelis nobis dilecte! Declaratum est maiestati nostre nomine et in persona generose domine Iohanne Bakare, relicte condam Emerici Deesii,[1028] qualiter ipsa, superioribus annis defuncto ipso suo marito, sumpto proposito repatriandi et ad solum nativum regrediendi certas res et clenodia sua, ut ea ad Italiam deferres[b], ad manus tuas assignasset, quod et te fecisse intelligimus, verum ipsa domina, quum postmodum huiusmodi suum propositum mutasset, hic deinceps semper permansura, licet a te huiusmodi res suas sepius reperierit restituere, tamen eas hucusque recusasses et modo quoque recusares, id quod iusticie et equitati prorsus refragari videtur. Sive enim ipsa domina regredi, ut prefertur, sive *[138v]* hic permanere velit, ea, que sua sunt, ab ipsa alienari simpliciter non debent. Vol[umus] propterea et tibi harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus universa huiusmodi bona et res ipsius domine ad manus tuas assignatas absque omni penitus exquisito subterfugio istinc rursus tecum afferre et eidem[c] domine consequent[erque] homini suo

1027 Az oklevél pontosan nem datálható. A terminus post quem-et az jelöli ki, hogy már említi (II.) Lajost mint Ulászló majdani utódját.

1028 Dési Imre asztalnokmesterről (1504–1508 – *Archontológia* I. 116.) van szó szó. Beucara Johanna Anna királyné udvarhölgye lehetett, legalábbis II. Ulászló egy 1504 márciusi adománylevelében a királynénak tett szolgálatairól és nála szerzett érdemeiről emlékezik meg: MZSO V/1. 103. (Faragó Dávid és Neumann Tibor anyaggyűjtéséből az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonhoz).

presencium ostensori plenarie restituere et assignare debeas et tenearis, et aliud nullo modo facere presumas.

[a] A szöveg élén jobb oldalt a másolóétól eltérő kézzel: *ablata referantur*. [b] Utána kihúzva: *et*. [c] Utána kihúzva: *absque*.

338

Pro lapicidis mittendis ad reformacionem castri Peth[1029]

Wladislaus etc.[a]

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti! Et si sciamus vos multis in rebus gravatos esse gravesque hincinde expensas pro communi bono regni facere, et ob id libenter eciam profecto vos ab omni onere precavere, vestrisque expensis parcere vellemus, rebus tamen et statu regni in tanto, ut scitis, periculo undique existente nosque magnitudine sui plurimum urgente aliud facere non possumus, quin adhuc ad vos confugiamus. Speramus tamen brevi futurum, ut a tantis gravam[inibus] respirand[um] sit, nam aut pacem aliquam[b] et treugas cum Turcis nos h[abituros] aut victoriam de ipsis Deo benignissimo favente consequuturos speramus. Verumtamen ex quo castrum et oppidum Peth reformacione plurimum indigere intelligamus, iussimus[c] fideli[d] et affini nostro t., ut castrum et oppidum ipsum Peth in confinibus situm muro circumdari faciat, et quia in illis partibus non i[nveniuntur] magistri lapicide, propterea rogamus, quibus, ut non dubitamus, patrie huius salus chara est, ut non gravemini neque molestum sit vobis huic quoque rei opem ferre, velitis octo vel decem magistros lapicidas ad requisicionem ipsius waywode nostri dare et mittere. Id quod a vobis gratissimo animo accipiemus, nolumus [autem], ut in alio in reparacione dicti loci impediamini, sed solummodo, ut diximus, prefatos lapicidas disponatis et mittatis. Datum.[1030]

[a] Mellette egykorú írással: *Ad Saxones*, amely talán a mintául szolgáló fogalmazvány címzése lehetett. [b] Utána kihúzva: *aut*. [c] Utána kihúzva: *igitur*. [d] Utána kihúzva: *nostro*.

1029 Kiadása: Magina: Border and Periphery 160. (Az oklevél eredeti példányából: DF 245726.) – A formuláskönyben olvashatatlan részeket a kiadásból pótoltam. – Az 1519-ben megkötött magyar–oszmán békeszerződésben a fontos határvárak között sorolták fel magyar oldalról: Mikó: Bélai Barnabás 135.

1030 1513. júl. 13. az eredeti példány kiadási dátuma.

339

Gracia super peccato sodomie[1031]

Nos etc.,[1032] quod quam superioribus temporibus in comitatu Zaladiensi nocivi homines et malefactores solito magis multiplicati fuissent, nosque ad supplicacionem et intercessionem universitatis nobilium eiusdem comitatus eosdem malefactores exquirendos et iure mediante per quod debita iudicia inde extirpandos manda[ssemus] et annuissemus, quumque ipsa universitas nobilium certos nobiles de eorum med[io] ad id exequendum sub fide et iuramento delegissent. Iidem electi hincinde huiusmodi nocivos et malefactores disquirentes, et tandem ad domum egregii Georgii Pethew, fratris carnalis magnifici Iohannis Pethew magistri curie serenissimorum liberorum nostrorum[1033] pervenientes livore forte et invidia nominis et bone fame ipsius Georgii tacti, eundem detestabili sodomie vicio deturpatum ignominiose *[139r]* pronunciassent. Quod quidem scelus nepharium tametsi nobis non persuadeamus, ipsum Georgium admisisse quandoquidem domus et familia ipsorum honestate semper et boni nominis odore prefulserit, idemque Georgius ad instar aliorum fratrum suorum nobis et serenissimo condam domino Mathie regi, predecessori nostro felicis memorie fideliter et absque ullo vicii fuco servierit, sicuti nunc eius frater, videlicet prefatus Iohannes Pethew curam et ministerium ipsorum serenissimorum liberorum nostrorum eciam debita fide et integritate gerit et prosequitur. Nichilominus tamen eciam si utrumque idem in eo excessisset[a] intuitu et contemplacione huiusmodi serviciorum fidelissimorum et assiduorum ipsius Iohannis Pethew fratris, ut prefertur, sui nobis et eisdem serenissimis liberis nostris exhibitorum et deincepsque exhibendorum eidem Georgio super huiusmodi crimine, sed et proclamacione adversus eum facta, capiti scilicet et universis bonis et iuribus suis possessionariis graciam et misericordiam duximus faciendam[b]. Quocirca vobis, fidelibus nostris etc. harum serie firmiter mandamus, quatenus a modo deinceps nullo unquam tempore prefatum Georgium Pethew aut heredes suos racione huiusmodi criminis in eum quomodocumque adinventi in personis aut rebus et bonis eorum intra vel extra iudicium impedire aut honori et domus et familie eorum propterea detrahere vel ipsum aut heredes suos prefatos previa ex causa turbare aut dampnificare contra formam premisse nostre gracie nusquam

---

1031 Kiadása: Tringli: Levelesítő jegyzék 29–30. (A formuláskönyv alapján.)

1032 II. Ulászló az oklevél kiadója, miként a Mátyás királyra, mint elődjére vonatkozó megjegyzésből kiderül.

1033 A tisztséget 1506 és 1516 között töltötte be: *Archontológia* I. 163.

et nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, sed eidem et suis heredibus huiusmodi nostram graciam premisso modo per nos factam firmiter et inviolabiliter observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Javítva erről: *excessissent*. [b] Utána tévedésből még egyszer leírva: *duximus*.

340

Gracia super wlneracione Francisci Balassa

Nos etc. memorie commendamus etc., quod licet nos contra et adversus nobiles t. et t. ob eorum gravissimos excessus et delicta in nos consequenterque personam fidelis nostri magnifici Francisci Balassa de Gyarmath[1034] commissa et perpetrata gravem animum conceperamus, et ad extremum eciam personas eorum detineri feceramus, et tanquam eos, qui notam infidelitatis ob id incurrerant puniendos statueramus, supplicacione tamen[a] et intercessione nonnullorum dominorum fidelium scilicet nostrorum victi, qui non solum suis, sed et universorum regnicolarum nostrorum nominibus et in personis apud nos pro eliberacione ipsorum t. et t. et gracia ipsis imparcienda humillimis precibus insteterunt addentes et subiungentes, quod ipsum quoque Franciscum Balassa de wlneracione ab eisdem iniuste suscepta ad indulgendum ipsis inducere et inclinare vellent, quod et nostri in presencia fecerunt. Nos tandem de benignitate et clemencia nostra regia, qua delinquentibus veniam et lapsis sublevamen solemus impartiri, eisdem t. et t. super huiusmodi ipsorum in nos et ipsum capitaneum nostrum[1035] excessu et infidelitate graciam et misericordiam duximus faciendas speciales, prout et vigore aliarum litterarum nostrarum fecimus. Ita tamen et ea condicione, quod illi nullo unquam tempore vel loco huius rei rememorari, vel de huiusmodi wlneracione gloriari vel aliter qualitercumque *[139v]* aut verbo aut facto aliquid displicencie vel iniuriarum eidem Francisco Balassa vel hominibus suis inferre et irrogare audeant, si semper et omni tempore quieti et pacifici animi esse silencioque id pertransire debeant, immo in omnibus eidem pocius obsequi ac magis et magis eundem reconciliare contendant. Quod si iidem t. et t. deinceps aut verbo aut facto in contrarium fecerint,

1034 Gyarmati Balassa Ferenc szörényi báni, dalmát-horvát-szlavón báni, majd rövid ideig jajcai báni tisztséget is betöltött II. Ulászló udvarában (*Archontológia* I. 98., 142., 151.). – Lásd még a **328**. sz. oklevelet.

1035 Ebbéli tisztségére lásd Horváth: Gyarmati Balassa család 35.

et aperte id constiterit ac contra eosdem probari et attestari poterit, presens gracia ipsis minime videatur suffragari et priorem infidelitatem censeantur eo facto incurrisse. Quocirca vobis t. et t. harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps prefatos t. et t. premissorum occasione intra vel ultra iudicium in personis aut rebus et bonis eorum impedire, turbare sew dampnificare nusquam et nequaquam presumatis, sed eisdem huiusmodi nostram graciam premisso modo per nos factam firmiter et inviolabiliter observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.[1036]

[a] Utána egy olvashatatlanul áthúzott szó.

341

Ut fruges, quas ad necessitates castrorum finitimorum obtulerunt, ad manus t. dare debeant

Wladislaus etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti! Oblacionem vestram ex parte frumenti ad castra nostra finitima, Zewreniensis videlicet et Orsowa necessarii, de quo vos benivole hortati fueramus, licet maiori quantitate opus fore videbatur, grato tamen animo accepimus, intelleximus enim vos mille cubulos tritici obtulisse daturos. Facitis semper in omnibus rebus non solum nostris privatis, sed eciam publicis more bonorum fidelium nostrorum, qui necessitatum nostrarum racionem condignam habere semper consueverunt, verumtamen, uti accepimus, nondum huiusmodi fruges oblatas de medio vestri contribuistis. Scitis autem tempus adesse, quo necesse sit ipsa frumenta mille cubulorum, quos daturos obtulistis, velint igitur huiusmodi eorum propositum ad effod[…] perducere, et statim visis presentibus ipsas mille[a] cubulorum fruges ad manus hominum fidelis nostri t., per eum ad id deputatorum dare et administrari facere, ut tempestive ad castra prefata locari et imponi possint, in eo nobis rem gratissimam facturi. Datum.

[a] Utána kihúzva: *florenos*.

[1036] Balassa Ferenc magnificus említéséből, illetve kapitányi megnevezéséből következtetve az oklevél 1512 körül vagy az után kelhetett. Vö. Horváth: Gyarmati Balassa család 35.

342

Ad waywodam

Wladislaus etc.

Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte![1037] Superiori tempore, quum accepissemus bona episcopatus ecclesie Transsilvanensis, protunc in manibus nostris[a] existencia, pretextu illorum quinquaginta denariorum universaliter per regnicolas earundem parcium vobis et in subsidium vestri ordinatorum, quos fidelis[b] noster spectabilis et magnificus t. etc. *[140r]* pro se nomine filii sui ad conservacionem gencium eiusdem episcopatus exigi fecerat,[1038] dampnificata esse et depredata. Scripseramus vobis hortatique vos fueramus, ut huiusmodi dampna pauperum colonorum rectificanda committeretis. Nunc autem fidelis noster reverendus t., electus eiusdem ecclesie[1039] dicit sibi significatum esse huiusmodi rectificacionem minime factam, immo rursus et de novo tres villas eiusdem episcopatus depredatas esse per viceweywodam vestrum propter ipsas peccunias, quas prefatus dominus palatinus, ut prefetur, pro se exigi fecit. Que res non videtur nobis digna et conveniens, ut ipsi pauperes coloni dupplici onere graventur, itaque iterum fidelitatem vestram rogamus et hortamur, velit committere suo vivewaywode, ne ipsos pauperes colonos et bona ecclesie hoc modo vexet neque compellat ipsos ad solucionem huiusmodi peccuniarum ab eis semel iam exactarum, ea vero, que depredata sunt, eis ad plenum restituat et rectificari faciat. Considerandum enim est plane, quantum oneris ipsa ecclesia habeat et sustineat in conservandis gentibus, que gravibus sumptibus sunt alende, prout super hac re fidelitati vestre per hunc egregium magistrum Eliam, aule nostre familiarem,[1040] quem

---

1037 Szapolyai János erdélyi vajdához (1510–1526) szól a levél, miként a további szereplőkből és eseményekből kiderül.

1038 Itt arra történik utalás, hogy Perényi Imre nádor – miután fia: Ferenc elkerült az erdélyi püspökségből (1512. október – C. Tóth: *Főpapi archontológia* 64.) – ezek szerint az ezt követő üresedés idején beszedette a püspökség területéről az elvben a vajdának felajánlott adót. Ez az üresedés 1512 novembere és 1513 júniusa között igazolható. C. Tóth: *Főpapi archontológia* 65. A történeti háttérre illetve az 1513-ban bekövetkezett püspökségváltásokra lásd C. Tóth: Várdai Ferenc 23–24.

1039 Az említett üresedést követően 1513. július 10-én az erdélyi püspöki székbe kerülő Várday Ferencről van szó. Hivatalviselésének adatait lásd C. Tóth: *Főpapi archontológia* 65–67.

1040 Bucsai Illésről van szó. Az adatot lásd C. Tóth Norbert és Neumann Tibor szócikkében, az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

hac sola de causa ad vos misimus lacius nunciavimus, cuius dictis fidem indubiam prestetis. Datum.[1041]

[a] Eredeti, kihúzott alak: *vestris*. [b] Tévedésből kétszer leírva, az első a szöveg ellenőrzésekor kihúzva.

343

Ad assessores et consiliarios regie maiestatis[a]
Quod ad regem veniant[1042]
Wladislaus etc.
Egregie fidelis nobis dilecte! Binis iam post se se litteris tibi mandavimus, ut ad nos, secundum quod per universos regnicolas nostros est constitutum, venire et consiliis nostris interesse deberes. Id, quod hucusque facere non curasti, nescimus certe, quid tibi per hoc velis, quod ad tot mandata nostra non dignaris venire, quod si eciam per regnicolas ipsos non fuisset ita deliberatum, nichilominus voluntatem et mandata nostra obaudire non deberes. Proinde tibi harum serie iam rursus et iterum firmissime commitimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus semota omni dilacione et subterfugio huc ad nos venire et consilio nostro interesse debeas, nam alioquin certus sis, tantam inobedienciam tuam tibi non obaudiemus. Aliud igitur nullo modo facere presumas. Datum.

[a] A szöveg alatt.

344

[140v] **Ut sales regie maiestatis navigio mittentes non impediantur**
Wladislaus etc. fidelibus nostris magnificis t. et t. s(alutem) et g(raciam). Intelleximus admodum displicenter, quod quum superiori anno homines et familiares fidelis nostri t. cum salibus nostris, quos idem navigio emiserat, ad possessionem vestram t. vocatam per fluvium Ticie adiacentem pervenissent, ea de causa, quod

1041 Kiadására logikus módon Várday püspökségbe kerülése után nem sokkal, leginkább 1513 második felében kerülhetett sor. Várday „electus” említése nem segíti a pontosabb datálást, mert pápai megerősítésére csak 1515 augusztusában került sor. C. Tóth: *Főpapi archontológia* 65.

1042 A szöveget kétszer másolták a kódexbe, lásd még a **115**. sz. alatt.

deputacioni nostre vobis in salibus apud ipsum Gabrielem[1043] facte satisfacere nequivisset, universos ipsos sales nostros pro vobis occupastis et aufferri fecistis, et deinceps quoque similiter facere velletis. Cum tamen[a], sicuti intelligimus, in vobis defuit, quominus idem t. deputacioni nostre huiusmodi satisfecit, quia pro eis ad ipsum mittere quempiam neglexistis. Utcumque tamen res se habeat, nobis profecto vehementer displicet vos hoc modo sales nostros violenter et i[l]licenciose abstulisse, nec eciam vobis aut quibuspiam aliis pati volumus, ut res nostre hoc[b] pacto distrahantur et aufferantur, et iccirco fide[litati] vestre harum serie firmissime[c] committimus et mandamus, aliud habere nolentes, quatenus statim visis presentibus nulloque ulteriori nostro mandato super vos expectato sales ipsos ablatos integre reddere et restitui facere debeatis. Deinceps vero[d] nulla racione audeatis aliquas naves salium, quas idem t. est emissurus intercipere aut impedire vel occupare, sed libere semper et pacifice ab absque ullo dampno illas per bona vestra educere, permittere et permitti facere debeatis. Nam alioquin certi sitis, quod si secus facere attentaveritis, vos quoque dampnum et detrimentum propterea paciemini. Aliud igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *intelligimus*. [b] Utána kihúzva: *modo*. [c] Utána kétszer kihúzva a *committimus* szó elrontott alakjai. [d] Utána egy olvashatatlanul áthúzott szó.

345

Ut revisioni hominis nostri obediant

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus ac consilio civitatis nostre Albensis s(salutem) et g(raciam). Declaratum est maiestati nostre in persona fidelis nostri reverendi domini Laurencii prepositi ecclesie Albensis,[1044] qualiter proximis his diebus quedam differencie et sediciones istic fuissent suborte per quosdam viles et abiectos homines, qui non veriti sacrilegium eciam committere ad cimiterium eiusdem ecclesie, imo usque ad edes prepositure ipsius more hostili irruere, istique violenciam facere ausu

1043 Talán Perényi Gáborra utal a szöveg, aki 1511 és 1518 között Máramaros megye ispánja – egyúttal a máramarosi sókamarák ispánja – volt: *Archontológia* II. 154.; 1516 szeptemberétől már csak a kamara felét igazgatta, a másik része Szalkai László kincstartó kezelésébe tartozott: Draskóczy: *Magyarországi kősó bányászata* 90–91.

1044 Kretschmer Lőrinc fehérvári prépostról van szó, aki a méltóságban 1513 januárjában mutatható ki először (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 137.) – Személyére röviden: Ribi: Györgyi Bodó Miklós 370. (A régebbi, releváns irodalom felsorolásával.)

temerario presumpserunt, quos quidem vos istic foveretis et tueremini. Nos vero nolentes id cuipiam contra immunitatem ecclesiasticam tollerare, misimus illo et deputavimus hunc fidelem nostrum egregium Nicolaum Herendi alias thezaurarium nostrum,[1045] cui eciam plenam nostram facultatem et auctoritatem[a] ad id dedimus damusque et concedimus per presentes, ut ipse has ipsas differencias et earum occasionem istic audiat et intelligat atque eciam iudicialiter revideat et cognoscat, et si qui puniendi videbuntur, iuxta eorum demerita eciam puniri faciat. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatos nocivos homines imprimis et antea iuri statuere, deindeque huiusmodi revisioni et deliberacioni dicti hominis nostri in ea re locum dare et obtemperare, et quicquid idem in eo compererit faciendumque statuerit, obedienciam eidem prestare debeatis et teneamini, et aliud [etc.].

[a] Utána kihúzva: *dedimus*.

346

[141r] **Ad pontificem pro fratribus beati Francisci ordinis minoribus**[1046]
Beatissime etc.[1047] Propenso quippe […] favore largaque munificencia assidue religiosos fratres beati Francisci de observancia prosequutus sum, allectus imprimis eorum tum sanctitate integritateque vite, tum fecunda sanctorum operum propagacione, qua mea per hec regna cultus divinus his veluti e specula quadam clarescentibus magis magisque illustratur, et animarum incolumitati charitatisque Christiane incremento, quam optime consulitur. Quamobrem cupiens ipsos ab omni litium et contencionum molestia procul abesse, quo fervencius et fructuosius celestibus obsequiis incumbere ac in domini agro uberius fructificare valeant, sanctitati vestre supplico, ut pro sua clemencia dignetur breve quoddam a felicis recordacionis Iulio secundo sanctitatis vestre immediato predecessore emanatum sua quoque auctoritate corroborare, ubi mea in eosdem fratres collata donacio confirmetur, qua locum in civitate mea Brassoviensi ad claustrum inedificandum aliaque nonnulla ipsis eciam civibus Brassoviensibus id affectantibus sum elargitus, sicuti ex brevis ipsius tenore clarius innotescit, velitque eosdem fratres a litibus plebani eiusdem civitatis Brassoviensis, cuius nomen est

1045 1513 májusának elején Beriszló Péter vette át a kincstartói hivatalt (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 597.), az oklevél tehát ezt követően kelt.

1046 Vö. **211**., **290**., **347**. sz. is.

1047 X. Leó pápához (1513–1521) szól a levél, miként a tartalomból kiderül.

Anthonius, quas ipse pretextu cuiusdam capelle corporis Christi istic Brassovie site et fundate contra hos fratres ad ipsam eciam Rotam iampridem devolutas agit et exercet, benigne eximere et exonerare, qui quidem plebanus, ut acrius ac vehemencius eosdem urgere ac propellere valeat, frivolas quasdam appellaciones extra iudicialiter tam adversus prefatum breve, quam litteras meas donacionales interposuisse perhibetu[r]. Cum tamen iidem fratres quoad predictam corporis Christi capellam, unde parochia[li] ecclesie preiudicii aliquid inferri videbatur, ius omne plebano ipso ultro sponteque remiserint, quamvis itaque satis exploratum habeam hunc religiosorum ordinem et ob innocentissimos, chatholicis decoratos virtutibus mores, et ob assidua Christianissime religioni salubriterque impensa dies et noctes officia sanctitati vestre esse quam acceptissimos. Tamen pro ea, quam in divinum Franciscum gero devocione sanctitatem vestram[a] obsecro, eos fratres a talibus litibus ita eripere et sua proteccione revocare dignetur, ut in pace ac quiete degentes eaque cura levati ceteris ad iuste beateque vivendum instituendis, omnem[b] viresque convertant. Quod quidem munus a sanctitate vestra michi pro singulari gracia collatum enitar meis obsequiis cumulate rependere. Quam Deus optimus maximus etc.[1048]

[a] Javítva erről: *sanctitas vestram*. [b] Utána kihúzva: *animum*.

347

Ad cardinalem Strigoniensem pro hac re[1049]

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini in Montibus s(ancte) Romane ecclesie presbitero cardinali Strigoniensi ac patriarche Constantinopolitano, summo et secretario cancellario nostro, amico et compatri nostro charissimo, salutem et amoris ac benivolencie nostre incrementum. Reverendissime in Christo pater, amice et compater noster charissime! Satis notam esse arbitramur vestre paternitati reverendissime causam, quam habent *[141v]* religiosi fratres ordinis minorum sancti Francisci de observancia cum plebano[a] civitatis nostre Brassoviensis super cenobio in illa civitate nostra erigendo, super qua re licet a felicis recordacionis domino Iulio secundo, pontifice Romanorum proxime defuncto breve eciam et indultum fuerit impetratum, nunc tamen rursus ille bonus plebanus novas lites et novas controversias cum eisdem fratribus agere est aggressus, et quibusdam frivolis allegacionibus

1048 A levél 1513-ban kelt, ez kiderül a következő, **347**. sz. oklevélből.

1049 Vö. **211**., **290**., **346**. sz. is.

hanc ipsam causam in Urbem et ad Rotam dicitur appellasse, volens et donacionem nostram et indultum prefati domini Iulii pape et omnia exinde secuta irrita reddere, et licet iidem fratres pro maiori bono pacis capellam eciam illam sacratissimi corporis Christi, in qua ecclesie parochiali[b] aliquid preiudicii afferri videbatur, remiserint, tamen adhuc hoc non contentus ne id quidem permittere vellet, ut in solo nostro proprio cenobium huiusmodi erigeretur, que res nobis cum absurda tum intollerabilis videtur, ne id quidem nobis licere, quod unicuique subditorum nostrorum libere permittitur, cenobia et id genus sacra Deo dedicata loca in solo proprio extruere. Scripsimus itaque pro hac re ad sanctissimum dominum nostrum, supplicantes[c] sanctitati sue dignaretur indultum huiusmodi predecessoris sui confirmare. Rogamus autem vestram eciam p(aternitatem) reverendissimam, velit contemplacione nostra apud sanctitatem ipsius domini nostri intercedere, quo appellacionibus huiusmodi illius plebani frivolis prorsus et inanibus postpositis et sublatis iidem fratres saltem iam in solo per nos eisdem donato huiusmodi cenobium extruere et edificare possint, et ut illud indultum ipsius domini Iulii pontificis in suo permaneat vigore. In quo v(estra) reverendissima p(aternitas) et saluti multarum animarum, que saluberrimis eorundem fratrum documentis et exemplis aluntur, cumulatissime consulet, et nobis rem faciet gratissimam. Cum hiis vestram reverendissimam p(aternitatem) bene valere optamus. Bude, datum anno etc. 1513.[1050]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *ep(iscopo)*. [b] Utána kihúzva: *pre(iudicii)*. [c] Utána kihúzva: *eidem dignaretur*.

348

[142r] **Ad dominum archiepiscopum Colocensem**[a][1051]

Reverendissime in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte! Ad illas omnes querelas, que his diebus coram nobis tam per despotos Rascie,[1052] quam eciam

1050 Az oklevél II. Gyula pápa halálát (1513. febr. 21.) követően kelt, de még azelőtt, hogy a pápaválasztást követően Bakócz bíboros elhagyta volna Rómát. Erre ismeretes módon csak az év novemberében került sor. – Fraknói: *Bakócz Tamás* 141., Barta – Fekete Nagy: *Parasztháború* 27., ill. legújabban Nemes: Bakóc legátusi bírósága 191.

1051 Ambrus bácsi nagyprépostságának idejéből (lásd alább) kiindulva a címzett Váradi Péter kalocsai érsek volt.

1052 A despotai címnek az önálló Szerbia bukását (1459) követő történetét, a méltóság viselőit lásd Varga: Szerbek a királyi udvarban 364–366.

nonnullos alios contra vos deposite erant, et quarum eciam occasione nos vobis scripseramus, venerabilis magister Ambrosius prepositus maior ecclesie vestre Bachiensis[1053] nobis nomine vestro ad plenum respondit, atque innocenciam vestram abinde satis ac fideliter, ut debuit, declaravit. Admittimus itaque excusacionem[b] et expurgacionem vestram, et omnino eciam nobis persuademus, res illas, non aliter ac per vos medio eiusdem prepositi significatum est, se habere. Ut autem p(aternitas) vestra cognoscat, quam vehementer tales querele et regnicolarum differencie nobis displiceant, et quam vehementer eciam doleamus ecclesias Dei suis iustis et vetustis proventibus spoliari, cupiamusque illas differencias quamprimum e medio tolli, commisimus fideli nostro magnifico t.,[1054] quem iam propediem ad partes illas dimissuri sumus[c], ut ipse universas eas discordias inter vos tam cum ipsis despotis, quam eciam preposito et custode Chanadiensibus motas, et item omnia eciam dampna et iniurias per eosdem despotos ecclesie vestre Colocensi et ceteris regnicolis comitatus Sirmiensis, ut accepimus, gravissime illatas, revidere, complanare ac ad plenum eciam rectificare debeat. Verumtamen commisimus districte per speciales litteras nostras eisdem despotis, ut imprimis et ante omnia male et preter consuetudines dicto capitulo Colocensi vel aliis ablata et retenta reddere et restituere, ac infra descensum eiusdem comitis Themesiensis ad partes illas, et infra revisionem ac rectificacionem eiuscemodi dampnorum et iniuriarum tam vobiscum, quam eciam cum aliis quibuscumque pacifice permanere et vivere debeant. Eamobrem fidelitatem vestram hortamur et requirimus eidemque committimus, ut vos quoque interim pacifici esse, nec quitquam tale contra eosdem despotos attentare, sed neque eciam de vinis per vos a prefatis preposito et custode in Kamantz occupatis quitquam interea dissipari facere velitis. Certi autem sitis, quod cum tali ac tanta informacione atque auctoritate prefatum comitem illo ad revidendum ista omnia remittemus, quod bene sciet in re ista procedere, et nec vobis, nec ecclesie vestre Colocensi vel aliis quibuscumque per despotos ipsos, sed neque quospiam alios ullam iniuriam vel dampnum pacietur inferre, aliud non facturi. Datum.

[a] A cím mellett későbbi kéztől: *die 14. Januarii anno 1623*. [b] Utána kihúzva: *vestram*. [c] A kéziratban: *summus*.

[1053] A nagypréposti címet 1494 és 1497 között töltötte be (C. Tóth: *Kalocsai káptalan* 34.)

[1054] Ti. a temesi ispán – az oklevél keltének idejében Somi Józsa –, mint az irat folytatásából kiderül.

349

[142v] **Ad eundem in facto prepositi Chanadiensis**[1055]

Reverendissime in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte![1056] Venerabilis magister Michael, prepositus ecclesie Chanadiensis[1057] graviter per litteras et supplicaciones suas apud nos conquestus, qualiter vos rectoratum suum altaris, quod ipse in ecclesia oppidi Kamancz[1058] a longo iam tempore iure et pacifice semper possedit, cuiusque vineas ipse propriis sumptibus suis coluit, unacum vinis in eisdem vineis pro presenti anno procreatis aufferri et pro vobis occupari fecis[tis], et quamvis idem medio certorum fratrum et amicorum suorum diu multumque apud vos pro illorum restitucione laboraverit, tamen nichil hucusque apud vos potuisset obtinere. Allegaretis enim vos eum ipsum rectoratum anteaquam ipse pro restitucione instaret, iamdudum fratribus ecclesie conventus Petriwaradini dedisse et assignasse. Iccirco humiliter supplicare curavit, quo eidem superinde graciose providere dignaremur, et non pateremur eum ita violenter et preter causam huiusmodi beneficio suo spoliari. Non est autem nescia p(aternitas) v(estra) reverendissima neminem licere iniuste ac indebite suo iure privari, nec potuisse eadem ab alio illicite quitquam adimere et illud alteri conferre, et profecto indignum eciam esset, ut, qui per hec tempora gravibus suis expensis vineas illius rectoratus refecerit, eum nunc illarum fructibus destitui debere. Eamobrem hortamur et requirimus fidelitatem vestram ac eidem committimus, quatenus rectoratum altaris predicti simulcum vineis ac vinis in eisdem procreatis et per vos modo premisso ablatis aliisque omnibus eiusdem emolumentis prefato t. preposito reddere et restituere ac restitui facere, illisque, sicuti antea et hucusque, ita eciam deinceps eidem libere uti et frui permittere et permitti facere velitis et debeatis, ne ipse prepositus de cetero contra vos conquerendi aliquam habeat occasionem, aliud non facturi. Datum.

1055 Vö. **348**. és **350**. sz.

1056 Váradi Péter kalocsai érsekről van szó, vö. **348**. sz.

1057 Szokoli Mihály csanádi prépostra lásd Juhász: *Csanádi székeskáptalan* 30–31. (Prépostságát 1496–1497-re adatolja). – Mindez egybevág az előbbi oklevél datálásával is.

1058 Vö. **348**. sz.

350

In facto eiusdem prepositi[1059]

Reverendissime in Christo pater etc.[1060] Scripseramus vobis his proxime exactis diebus, ut venerabili magistro Michaeli preposito ecclesie Chanadiensis[1061] vineas suas, quas in promontorio de Kamancz[1062] hucusque pacifico iure possedit, quasque ipse gravibus suis sumptibus et[a] impensis coluit, unacum vinis in eisdem procreatis redderetis, sed p(aternitas) vestra, prout ex renovata querela eiusdem prepositi cognovimus, id minime facere voluit, immo minata est eidem, ut ipsum prepositum propterea eciam ad curiam Romanam citari facere vellet. Cum autem nos omnino indignum id fore censeamus, ut is, qui usque ad vindemium ipsum in cultura et reformacione dictarum vinearum graves labores et expensas habuit, nunc, tempore recolligendorum *[143r]* vinorum fructibus ipsarum vinearum carere deberet, est enim liberale ius gencium, eum, qui serit, metere et capere fructum.[1063] Et esto, quod prepositus ipse eciam minusiuste vineas ipsas possedisset, ex quo tamen hucusque eas refecit et coluit, sine contradiccione preter ius eisdem[b] et fructibus earundem eum privare certe non convenit. Proinde rursus et iterum p(aternitatem) vestram requirimus et hortamur, non paciatur prefatum prepositum deinceps nos propterea molestare, sed curet vineas ipsas unacum vinis et eisdem procreatis eidem integre remittere et remitti facere. Et si quid contra eundem racione istarum vinearum agere volet, agat id iure et iuxta consuetudinem regni, et non per hunc modum, qui profecto ab ipsa p(aternitate) vestra semper debet esse alienus. Preterea simulcum querelam apud nos deposuit honorabilis magister Demetrius custos et canonicus dicte ecclesie Chanadiensis, qui cum quandam vineam rectoratus altaris, quem ipse legittime possedisset, et aliquando eciam coluisset, nunc, tempore vindemii et cum sperasset se iam fructum laborum et expensarum suorum capere, vinis in eadem procreatis pari modo per p(aternitatem) vestram spoliatus est. Iccirco eandem hortamur, velit et hunc contentare, ac eiuscemodi vina sua sine remittencia eidem reddi facere, nam, prout ipsa per se metiri poterit, iuste illa hoc modo possidere non potest, et profecto, nisi aliter rem intelligamus, dicere possumus vos in hac parte iniustam partem tenere, et id,

---

1059 Vö. **348–349**. sz.

1060 Váradi Péter kalocsai érsek a címzett, vö. **348–349**. sz.

1061 Vö. **349**. sz.

1062 Vö. **348**. sz.

1063 Vö. 2Kor. 9.6 és Gal. 6.7.

ut tam nos, quam eciam p(aternitatem) vestram ab illorum molestacionibus liberetur, requirimus et committimus, ut utrique, quomodo suum est, restituat, et aliud non faciat. Datum.

[a] Utána kihúzva: *expensis*. [b] Javítva erről: *eiusdem*.

351

Gracia expectativa ad Strigonium[1064]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus fidelis nostri t., quibus eundem non peregrina solum, verum eciam propria nostra experiencia preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam virum idoneum et[a] personam benemeritam ad prepositurам ecclesie t. primitus post harum emanacionem, de iure et de facto vel alia quacumque causa vacantem, auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habere dinoscimur, non obstantibus quibuscumque aliis litteris nostris, harum in contrarium quibuscumque datis forte vel *[143v]* dandis, quibus omnibus pro hac vice derogari et presentes preferri vo[lumus], eligendum duximus et nominandum, immo exnunc[b] prout extunc, et extunc veluti exnunc nominamus et eligimus presencium per vig[orem]. Quocirca vos illustrissimum et reverendissimum etc., necnon vicarium eiusdem in spiritualibus generalem pro hoc tempore constitutum presentibus requirimus et hortamur, quatenus dum et quamprimum primitus post harum emanacionem huiusmodi prepositurам vacare contigerit, ac prefa[tus] t. prepositus aut per se aut procuratorem suum legittimum sibi cum presentibus per vos de illa pecierit provideri, huiusmodi prepositurам eidem t. et nemini aliteri, simulcum omni iurisdicione sua, auctoritate[c] vestra ordinaria dictique iurispatronatus nostri conferr[e], ac ipsum vel dictum procuratorem suum in eadem servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare velitis et debeatis, facientes per hos, quorum interest sew intererit de universis fructibus, proventibus et emolumentis eiusdem prepositure primitus respondere locis debitis et temporibus semper opportunis. Aliud nulla racione facturi. P. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *benemeritum*. [b] Eredeti olvasat kihúzva: *extunc*. [c] Előtte kihúzva: *ac*.

[1064] Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt.* 87. (A formuláskönyv alapján.)

352

Ad universos Saxones[1065]

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti! Ex nunciis et concivibus vestris, quos paulo ante discessum nostrum de illo reg[no] nostro ad hoc regnum nostrum Bohemie Bude apud nos habuissemus,[1066] vos intellexisse non dubitamus, qualiter fidelis noster magnificus Bartholomeus Dragffy waywoda parcium illarum Transsil[vanarum] etc. waywodatum ipsum coram nobis deposuerat et resigna[verat],[1067] quem ab eodem recipere protunc nullo modo voluimus. Nunc rurs[us] undecumque motus misit ad nos notabiles homines suos, puta egregium Stephanum Thelegdy wicewaywodam et nonnul[los] alios familiares suos, quorum medio eundem waywodatum su[um] deposuit et resignavit, certas allegando causas[a], propter quas amplius tenere nollet. Inter alias autem allegavit, quod vos, Saxones ad eum attendere sibique obedire non velletis, quoniam vos a proteccione et iurisdiccione sua abstraxissemus et protecciionem vestram alteri, puta fideli nostro magnifico Iose de Som, comiti Themesiensi commissemus, per quod auctoritas eiusdem waywode non mediocriter diminuta esset. Nos ta[men] neque in presenciarum huiusmodi waywodatum ab eo recipere voluimus, quinpocius rogavimus eundem, immo districte eciam s[…] *[144r]* commisimus, ut modis omnibus huiusmodi waywodatum saltem usque felicem reditum nostrum ad illud regnum nostrum Hungarie teneat, et que ad eiusdem officium tam in defensione parcium illarum, quam eciam aliis in rebus pertinent, facere et exercere debeat. Scitis autem bene, nunquam a nobis esse commissum, ut ad ipsum waywodam non attenderetis, aut quod sub proteccione ipsius non essetis. Quare volumus et fidelitati vestre districte precipiendo committimus et mandamus, quatenus, sicut ad alios predecessores suos waywodas et eciam ad ipsum hactenus attendistis, ita nunc quoque ad ipsum modernum waywodam audire et attendere debeatis et teneamini. Ex quo autem in presenciarum ex diversis locis, ut scitis, varia mala et periculosa nova habentur, commisimus et seriose mandavimus eidem waywode, ut quampri-

---

1065 Részleges kiadása: *Székely oklt*. 1219–1776. 174. (A formuláskönyv alapján.) – Vö. **353**. és **354**. sz. is.

1066 A csehországi útra, amelyre itt a királyi oklevél utal, 1497 januárja és augusztusa között került sor. Bővebben lásd C. Tóth: *Magyar királyság nádora* 203–206.

1067 Tehát 1497. január 17. előtt, lásd C: Tóth Norbert előbbi jegyzetben idézett munkáját. A tisztséget oklevelekkel igazolhatóan 1498-ig töltötte be; az utolsó saját kiadványa 1497. november 7-én kelt: *Archontológia* I. 87.

mum et sine omni remittencia ad Transsilvaniam intrare atque defensioni illarum parcium superintendere et invigilare debeat. Ut autem experiamur, qui ad insurgendum penes eundem pro regni defensione tepidi aut remittentes erunt, fidelem nostrum egregium Martinum Czobor[1068] aulicum nostrum hinc, a latere nostro ad vos et partes illas[b] mittere duximus, cuius medio plura eciam alia circa hanc rem vobis et eciam ceteris regnicolis intimavimus. Proinde iterum committimus, quod, dum necessitas ingruerit, iuxta commissionem eiusdem waywode more alias consueto expedire gentes vestras, et si opus fuerit, eciam per singula capita ad propulsandos quoscumque hostes illius regni nostri penes eundem waywodam insurgere, eaque omnia, que prefatus Martinus Czobor nomine nostro vobis dixerit, facere et exequi modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud, si et inquantum gravissimam indignacionem et animadversionem nostram non formidatis, facere non presumatis. Datum Prage.[1069]

[a] Utána kihúzva: *inter quas*. [b] Utána kihúzva: *intrudere*.

353

Ad episcopum Transsilvanensem[1070]

Reverende in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte! Scire et audivisse vos non ambigimus, qualiter fidelis noster magnificus Bartholomeus Dragffy, waywoda parcium illius regni nostri Transsilvanarum paulo antequam de illo regno nostro ad hoc regnum nostrum Bohemie discederemus, waywodatum

1068 Már I. Mátyás uralkodásának utolsó évtizedében aulicus, 1493 és 1494 között nándorfehérvári bán, 1498 és 1515 között (többek között) Bodrog megye ispánja volt: *Archontológia* I. 145. és II. 77., lásd továbbá Neumann Tibor anyaggyűjtését az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikon munkaanyagában.

1069 A prágai kelethelyből következtetve a parancs kiadására 1497. február 24. és július 9. között kerülhetett sor, lásd C. Tóth: *Magyar királyság nádora* 204. Ennél azonban pontosabbat is mondhatunk, Drágffy ugyanis azután üzente meg Telegdi István alvajdán keresztül (újbóli) lemondását a Prágában tartózkodó uralkodónak, hogy az utóbbi egy, több magas rangú méltóságviselőből álló bizottságot küldött Erdélybe, hogy a tartomány ügyes-bajos dolgait elrendezzék. Ez a bizottság 1497 márciusában kezdte meg a működését; a fenti iratban leírt eseményekre csak ezt követően kerülhetett sor. Mindezt lásd: Neumann: Drágfi Bertalan 231–232.

1070 Geréb László erdélyi püspökhöz szól a levél. Részleges kiadása: *Székely oklt.* 1219–1776. 174. (A formuláskönyv alapján.) – Vö. **352**. és **354**. sz. is. A tartalmi vonatkozású jegyzeteket lásd a **352**. sz. alatt.

Transsilvanensem Bude deposuerat et nobis resignaverat. Nunc rursus huc, *[144v]* Pragam usque ad nos misit notabiles homines suos, puta egregium Stephanum Thelegdy vicewaywodam et nonnullos alios familiares suos, quorum medio eum ipsum waywodatum deposuit et resignavit. Verum nos, sicuti nec Bude, sic et multo magis neque nunc hic, Prage ob multas raciones, presertim vero propter absenciam nostram, eiuscemodi waywodatum ab eodem aufferendum, sed, donec redibimus ac cum dominis prelatis et baronibus superinde tractabimus, apud eundem omnino relinquendum putavimus. Rogavimus igitur ipsum et seriose atque districte eciam commisimus illi, ut propter illa periculosa nova, que istic, ut scitis, habentur, quamprimum ad Transsilvaniam intrare atque defensioni illarum parcium cum auxilio vestro et ceterorum regnicolarum omnibus viribus superintendere et invigi[lare] debeat. Ut autem facilius et sine aliquo strepitu regnicolas illos ipse waywoda levare, et que sibi commisimus expedire [et] exequi possit, misimus illo fidelem nostrum egregium Martinum Czobor, aulicum nostrum, cuius medio imprimis p(aternitati) vestre nonnulla circa hanc rem nunciamus. Rogamus igitur fidelitatem vestram et requirimus, velit ommissis privatis simultatibus et contencionibus communi bono et saluti illius patrie consulere, atque tempore necessario, prout hactenus semper fecit, gentes suas penes ipsum waywodam mittere ceterosque nobiles et regnicolas illarum parcium, quibus et nos similiter scripsimus, inducere, quo penes eundem waywodam insurgant et commune periculum pro viribus eorum et fidelitate nobis debi[ta] semper propulsare et repellere curent, quemadmodum, ut diximus, lacius eidem p(aternitati) vestre per prefatum Martinum Czobor super hiis intimavimus, cui plenam et indubiam fidem adhibere velit. Datum Prage.[1071]

354

Trium generum Siculis[1072]

Superioribus diebus paulo ante discessum nostrum de illo regno nostro Hungarie ad hoc regnum nostrum Bohemie, dum videlicet vos quoque propter certa negocia nuncios vestros apud nos[a] Bude habebatis, audivisse et intellexisse vos non dubitamus, qualiter fidelis noster magnificus t., waywoda parcium illarum nostrarum Transsilvanarum officiolatum *[145r]* waywodatus earun-

1071 A datálásra vonatkozóan lásd a **352**. sz. oklevél dátumához írt jegyzetet.

1072 Kiadása: *Székely oklt*. 1219–1776. 173. (A formuláskönyv alapján.) – Vö. még **352**. és **353**. sz.

dem parcium Transsilvanarum coram nobis deposuerat et resignaverat. Nunc quoque speciales[b] et notabiles homines suos, puta egregium t. vicewaywodam et nonnullos alios familiares suos ad nos huc Pragam usque miserat, quorum medio eundem waywodatum undecumque motus rursus omnino resignavit. Nos vero quemadmodum nec ibi Bude, sic et multo magis neque hic eiuscemodi waywodatum ob multas raciones, presertim vero propter absenciam nostram ab eodem aufferendum, sed illum donec redibimus et plenius cum dominis prelatis et baronibus illius regni nostri super hac re tractabimus, apud eundem omnino relinquendum putavimus. Ex quo autem in presenciarum ex diversis locis, ut scitis, varia mala et periculosa nova habentur, commisimus et seriose mandavimus prefato waywode, ut quamprimum et sine omni remittencia ac tergiversacione Transsilvaniam intrare atque defensioni illarum parcium cum auxilio et adiuvamine vestro omnibus viribus suis superintendere et invigilare debeat. Sed ne aut ob privatas aliquas offensiones aut occulta odia partes ille tempore necessitatis periculum aliquod incurrant, utque commodius, facilius et eciam festinancius tali tempore insurgeretis, fidelem nostrum egregium Martinum Chobor, aulicum nostrum, hinc a latere nostro ad vos et partes illas mittere decrevimus, cuius medio plura circa hanc rem vobis eciam intimavimus. Requirimus igitur fidelitates vestras eisdemque seriose mandamus, quatinus ad prefatum Bartholomeum Dragffy, waywodam nostrum, consequenterque vicewaywodam suum infra reditum nostrum, prout nobis coram et eciam in presencia fidelis nostri etc. Iose promisistis, audire et attendere, et sicuti antea tempore aliorum waywodarum ita et nunc, dum necessitas ingruerit, penes eundem more consueto pro defensione illius patrie, sive contra Turcos sive alios quoscumque hostes illius regni nostri opus erit, absque omni remittencia et subterfugio insurgere atque ea, que prefatus Martinus Czobor nomine nostro vobis dixerit, credere et facere modis omnibus debeatis et teneamini. Nam eidem t. specialem informacionem et commissionem dedimus, ut ipse omnes tales, qui tali tempore necessario ausu quodam temerario insurgere noluerint et a serviciis nostris sacreque corone nostre se abstraxerint, notare et nobis postea manifestare debeat, qui certe debitam animadversionem nostram non evadent. Aliud igitur nulla racione facere presumatis. Datum.[1073]

[a] Javítva erről: *vos*. [b] Ezután kihúzva: *homines*.

[1073] A datálásra vonatkozóan lásd a **352**. sz. oklevél dátumához írt jegyzetet.

355

[145v] **Invenciones pulchre**[a]

Quod grato animo acceperimus, quod hoc tam opportuno tempore ac in tanta [nostri] et regni huius necessitate mutuatas nobis per vos peccunias institu[istis] non est mens nostra vobis per litteras in presenciarum declarare, sed duximus id usque ad vestrum adventum reservare, in quo coram profecto declarabimus ac significancius aperciusque vobis ostendemus, quam gratum id nobis acciderit. Ne tamen usque ad illud ipsum tempus convencionis nos penitus siluisse et ob id ipsum ingrati fuisse iudicemur, habemus vobis eciam nunc maiores, quas possumus, pro ea re et pro propensa et extensa[b] illa vestra nobis obsequendi voluntate, quam facile in hoc prospeximus, gracias, optantes nobis illud tempus hancque occasionem offerri, ut vobis cumulantissime eciam referre possimus. Sed de his coram, ut diximus, plura, illud vobis, quod et antea perscripsimus, nunc quoque significamus et vos eciam certific[amus], quod omnes eas peccunias nobis accomodatas plenarie et integre imbrevi vobis persolvere volumus, atque ita, ut ultra illam graciam et benivolenciam nostram, quam vobis vel in hac re uberrime cumulastis, eciam de solucione bene contenti esse poteritis. Datum.

[a] Mellette egykorú írással: *missilis*. [b] A sorok közé írva.

356

Relacio pulchra ad Ragusios[a]

Litteras vestras plenas omni erga nos observancia et fidei integritate hi tabellarii vestri nobis reddiderunt, ex quibus gratissimum nobis imprimis extitit cognovisse vos bona adhuc pace et tranquillitate perfrui, nec ullis premi adversitatibus, quod de vobis et insig[ni] illa communitate vestra tanquam de fidelissimis subditis nostris singul[ari] certe animi affectu audire semper cupimus. Quod autem nobis de felici reditu nostro ex Bohemia ad hoc regnum nostrum congratulam[ini] facitis officium bonorum ac fidelium civium et subditorum, quibus salus et prosperitas principum suorum gratissima semper et charissima extitit, propter quod gracias vobis profecto habemus amplissimas. Rediimus vero Dei benignitate cum universa curia nostra reb[us] Bohemicis bene expeditis incolumes, hocque regnum pacificum et tranquillum reperimus, et in eo ipso feliciter nunc triumphamus. *[146r]* Ubi vero de statu et successibus nostris et regnorum nostrorum cupitis reddi per nos certiores,

id vobis significandum duximus, nos volente Deo optime valemus et, ut premisimus, incolumes sumus, res eciam nostre et regnorum nostrorum in dies singulos magis ac magis prosperantur, satisque felici regimine in presenciarum potimur. Hoc quoque sciatis, quod imperator Turcorum his diebus solemnem ambasiatam et notabilem oratorem suum pro ulterioribus treugis ad nos misit, qui iam per plures dies apud nos agit, sed nichil adhuc cum ipso conclusimus, quitquid tamen cum eodem concludemus, e vestigio curabimus vos de hoc facere certiores. Alia, que significatu necessaria forent, nunc se non offerunt. Tantummodo vos rogamus et hortamur, ut in perscribendis et significandis nobis novitatibus solite vestre fidelitatis tenorem sequi, et quicquid rerum novarum tam ex parte Turcorum, quam eciam de Italie partibus habere poteritis, nobis quamprimum significare curetis, quod nobis gratissimum semper a vobis accidit. Datum.[1074]

[a] Mellette egykorú írással: *Missilis*.

357

Ut de bonis et rebus a Turcis tempore treugarum depredatis satisfacere debeat

Ex partibus inferioribus illius regni nostri ab officialibus nostris nobis significatum extitit, qualiter Turci treugas sive pacem presentem per nos cum ipsis factam rumpere vellent, et hoc maxime ea racione, quod indicibilia dampna et homicidia eisdem ex castro vestro Barych inferuntur, nam dicunt cum hiis diebus septem mercatores Turci ad fidem et securitatem nostram ad ipsum castellum Barycz venissent, castellani vestri eiusdem loci conscisis gutturibus eosdem in aquam submersissent, et universas res et mercancias eorum pro se abstulissent, deinde iidem castellani collectis undique ad quadringentos vel citra equites ad Turciam predandi causa intrassent et maximum numerum pecudum et ovium inde abegissent, et plura alia dampna atque incursiones quottidie ad Turci-

[1074] A levél vagy 1511 májusában vagy júniusában kelt. Mindezt a szövegben említett oszmán követség teszi valószínűvé, amely, miként fentebb áll, a két hatalom között hivatalosan fennálló béke meghosszabbításának ügyében jött. Ulászló Magyarországra való négy „visszatérésének" idejéből egyedül 1511-ben találtam olyan adatot, amely egy, a békével kapcsolatban érkező oszmán küldöttségről tudósít: Wenzel: *Marino Sanuto* II. 218. (Pasqualigo jún. 5-i jelentése). További adatokra lásd: Mikó: Háború vagy béke 160., 57. jegyz.

am committere non cessant, propter quod, ut diximus, Turci, nisi ipsis super istis satisfiat, treugas observare nullo modo volunt. Que res quantum incommodum, quantam eciam turbacionem rerum nostrarum et illius regni nostri pateret, vos pro vestra prudencia optime considerare potestis, quare hortamur et requirimus f(idelitatem) v(estram) eidem nichilominus committentes, quatenus omnia premissa et per ipsos familiares vestros male perpetrata usque ad plenum rectificetis et rectificari faciatis, nam alioquin commisimus fideli nostro magnifico Iose etc.,[1075] ut ipse non modo illud castellum, sed eciam cetera bona vestra pro nobis occupare debeat, aliud igitur non facturi. Datum.

358

[146v] **Annuencia iurispatronatus in personam secularem**[1076]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod licet fidelis noster et egregius Melchior de Hathwan atque eciam progenitores sui super collacione et disposicione prepositure ecclesie beate Margarethe virginis in eodem oppido Hathwan fundate vigore privilegiorum suorum certum iuspatronatus habuerint et vel in presenciarum habeant, tamen cum iam inter prefatum Melchiorem ac fidelem nostrum egregium Andream litteratum de Bancha,[1077] tam super ipso oppido Hathwan, quam nonnullis aliis bonis certa obligamina ac mutua perennalis disposicio, ut dicitur, facta existant, supplicavit maiestati nostre idem Andreas, ut ipsum quoque in huiusmodi iurepatronatus dicte prespositure participem facere, et illud eidem consequenterque eciam dicto Melchiori de novo concedere dignaremur, sperantes scilicet eosdem restauracioni et tuicioni maiori diligencia ac sollicitudine bonorum eiusdem prepositure, que in aliqua sui parte iam eciam diminuta esse dicuntur, invigilaturos[a], eiuscemodi iurispatronatus, quod videlicet nos in ipsa prepositura habemus, ipsis Andree et Melchiori ac heredibus et postaritatibus eorum universis, nos quoque de novo dandum, conferendum ac illud simulcum omni proteccione et tutela eiusdem prepositure in eosdem Andream et Melchiorem ipsorumque heredes pretectos pleno iure perpetuo transferendum[b] duximus, annuentes eisdem et concedentes, ut a modo deinceps, dum et quociescumque predictam preposituram legittimo

---

1075 Somi Józsa temesi ispánról, az Alsó részek főkapitányáról van szó, aki a tisztséget 1494 és 1508 között töltötte be (*Archontológia* I. 124.).

1076 Kiadása: Fraknói: *Kegyuri oklt*. 88. (A formuláskönyv alapján.)

1077 Báncsai András deák budai udvarbíró volt 1493 és 1498 között: Kubinyi: A budai vár udvarbírói hivatala 94.

prespositure[c] possessore vacare contigerit, tociens idoneum et virtutibus suffultum virum ad illam eligere et illi, cuius interest vel intererit, confirmandum presentare valeant atque possint. Ita tamen, quod huius annuencie nostre pretextu iidem Andreas et Melchior dictique heredes ipsorum de bonis et iuribus possessionariis ac aliis proventibus ipsius ecclesie se intromittere vel aliquod ius, ultra quod[d] patroni habere debent, sibi ipsis ullo pacto vendicare et usurpare non presumant, nec sint ausi modo aliquali, immo damus et conferiumus transferimusque et annuimus et concedimus harum nostrarum, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus, vigore et testimonio literarum mediante. Datum.

[a] Fraknói korrekciója. [b] Utána kihúzva: *ac illud*. [c] Fraknói javítása; a kéziratban: *prepositori*. [d] A sorok közé írva.

359

[147r] **Regalis, ut ecclesiastici subsidium ad castra finitima dent**[1078]

Ad qualem et quantam ruinam desolacionemque castra huius regni nostri finitima devenerint superioribus diebus, quibus instante dieta proxime preterita apud nos fuistis clare aperteque intellexistis, considerantes itaque domini prelati et barones ceterique proceres atque assessores vobiscum una, quam periculosum foret non huic regno solum et regnicolis ipsis, sed toti eciam Christianitati, si ipsa castra finitima in huiusmodi desolacionibus diucius relinquerentur, maluerunt pro charitate patrie insolitis eciam oneribus se ipsos gravare et dicare, quam id perpeti, ut tocius regni salus cum ipsis castris finitimis corruat et amissis illis omnia in manus hostiles deveniant, non erat spes, ut a pauperibus iobagionibus plusquam nunc dicatur pronunc exigi et extorqueri possit. Que quidem dica neque ad exolucionem banorum et conservacionem gencium in castris finitimis sufficit, id itaque ordinaverunt, ut quilibet eorum ex utroque ordine tam seculari, quam spirituali ad relevandam hanc periculosam ruinam aliquid subsidii, quisque ex se ipso pro sua condicione et facultate impartiretur ac contribueret, quod et factum est. Quoniam autem neque hoc ad restaurandas omnes delaciones sufficere compertum est, communia pericula communibus subsidiis avertenda censuerunt, idque statuerunt, ut ab omnibus capitulis, prepositis, archidiaconis, abbatibus, plebanis aliisque universis et singulis dignitatibus et beneficiatis cuiuscumque status, gradus et tituli existant, a

[1078] A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **99**. sz. alatt.

minimo usque ad maiorem ad labores et reformacionem eorundem castrorum finitimorum[b] aliquid subsidii peteretur, neminem enim licet huic operi tam pio tamquam necessario deesse. Ut igitur ex huiusmodi subsidio labores predictorum castrorum in tempore incipi, et periculam illis et consequenter toti regno impendencia vitari possint, fidelitatem vestram instar aliorum prelatorum, quibus similiter scripsimus, hortamur et rogamus eidemque mandamus, quatenus statim visis presentibus duos ex capitulo vestro fidedignos et qui ad hoc apti idoneique videbuntur, eligere, eosque super hoc iurare facere, et mox per universam dyocesim universi *[147v]* ecclesiasticis personis perscribere, ut quisque iuxta facultates suas ad hoc pium opus contribuat et suo vicearchidiacono id presentent[b] ac reddant, qui quidem vicearchidiaconi predictis duobus electis de capitulo vestro tales peccunias reddant et administrent, et consequenter iidem electi vobis illas presentent[c], quas tandem fideliter ad manus illorum, qui per universum regnum ad hoc deputati sunt, mittere et assignare debeatis et teneamini. Et aliud nulla racione facere presumatis. Datum.

[a] A kéziratban hibásan: *finitinorum*. [b] Előtte kihúzva: *presentet*. [c] Ezután kihúzva: *et assignare*.

360

Concambialis permutacio coram regia maiestate[1079]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod fidelis noster spectabilis et magnificus Emericus de Peren, comes perpetuus Abawywarensis etc. personaliter ab una, ac generosa domina Sara, relicta egregii condam Iohannis Tharczay de Thothselymes personaliter similiter ab altera partibus coram nobis constituti, idem Emericus de Peren comes et palatinus reverendi t.[1080] ac magnifici t.,[1081] filiorum et puelle t.,[1082] filie suorum, dicta vero domina Sara relicta etc. egre-

1079 Eredeti példánya a Homonnai Drugeth-levéltár részeként maradt fenn, fotómásolata az Országos Levéltárban DF 209885. sz. alatt található. Az eredeti példányt idézi Neumann: Várat vennék 107. – A személy- és birtokneveket az eredeti példányból egészítettem ki.

1080 Perényi Ferenc erdélyi püspök (1508–1512).

1081 Perényi Péter, a később névleges dalmát-horvát-szlavón bán (1521), utóbb temesi ispán (1526–1527). – *Archontológia* I. 101., 125.

1082 Perényi Borbála. Sem Engel Genealógiájában, sem Tringli István Perényi-oklevéltárában nem találtam rá vonatkozó adatot.

giorum t. t. et t.[1083] filiorum et[a] puellarum t.[1084] et filiarum suorum oneribus et quibusvis gravaminibus[b] in subscriptis per omnia super se ipsos et cunctas eorum hereditates receptis et levatis sunt confessi sponte, et[c] retulerunt nobis in hunc modum: quomodo ipsi matura deliberacione prehabit[a] talem inter se in bonis eorum infra declarandis fecissent concambialem permutacionem perpetuo duraturam, quod videlicet pri[mo] prefatus Emericus de Peren etc. castrum suum Makowycza vocatum in comitatu de t.[1085] exisens simulcum possessionibus t. et t. t. et t., pariter cum prediis omnino in dicto comitatu de t. existentibus, ad d[ictum] castrum t. pertinentibus[1086] aliis eciam utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet arabilibus etc., generaliter vero etc. quovis nom[inis] vocabulo vocitatis ad idem castrum t. ac dictas[d] possessiones et predia de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus prelibatis domine Sare ac dictis t. et t., filiis, necnon t. et t., filiabus[e] eiusdem ipsorumque heredibus et *[148r]* posteritatibus utriusque[f] sexus universis dedisset, donasset et contulisset, econverso vero dicta domina Sara oneribus prescriptorum filiorum et filiarum suorum modo, quo supra, in se receptis et levatis directas et equales medietates oppidi t.[1087] ac possessionum t. et t.[g] simulcum curiis suis nobilitaribus in possessionibus predictis t. et t. existentibus, necnon tributo sew theloneo in ipso oppido t.[1088] exigi solito ac pariter cum cunctis aliis omnibus utilitatibus et pertinenciis, terris scilicet arabilibus etc. generaliter etc. ad idem oppidum et possessiones prefatas de iure et ab antiquo spectantibus et pertinere debentibus prelibatis Emerico de Peren ac t. et t. eorundemque heredibus et posteritatibus utriusque sexus universis dedisset, donasset et contulisset, immo alter alteri premisse concambialis permutacionis titulo dederunt, donaverunt et contulerunt iure perpetuo et irrevocabiliter tenendas, fruendas, possidendas pariter et habendas, nullum ius, nullamve iuris et dominii proprietatem sibi ipsis et eorum heredibus in eisdem bonis modo premisso in alterutrum mutuatis per amplius reservantes, sed totum et omne ius omnemque iuris et dominii proprietatem, quod videlicet et quam unusquisque earundem parcium in eisdem bonis[h] suis[i] ad hec usque tempora qualitercumque habuisset sew ha-

1083 Ti. György, Lesták, Ferenc, Gergely és János.

1084 Az eredeti példányban itt két név: Borbála és Lucia.

1085 Ti. Sáros m.

1086 Az eredetiben itt a makovicai uradalomhoz tartozó birtokok felsorolása következik, igen hosszú terjedelemben.

1087 Az eredetiben: Szécs.

1088 Ti. Szécs.

bere speraret quoquomodo in futurum, in alterutrum heredesque et posteritates eorum utriusque sexus universos transferentes pleno iure. Et quia prescriptum castrum Makowycza pretacteque possessiones et predia ad idem castrum pertinencia annotati Emerici de Peren etc. qualitate, quantitate et fructuositate multo maioris et melioris valoris esset, quam pretacte porciones possessionarie antelatorum domine Sare et t. t., ideo ipsa domina ad easdem porciones possessionarias sex milia florenos in monetis superaddidisset, prefatoque Emerico comiti et palatino ac t. et t. dedisset et solvisset. Assumentes nichilominus prelibati Emericus de Peren comes et palatinus ab una, ac domina Sara partibus ex altera se se ipsos mutuo et alternatim eorundemque heredes et posteritates utriusque sexus universos in pacifico et quieto dominio prescriptorum castri, oppidi, possessionum, prediorum porcionumque et iurium possessionariorum modo antelato *[148v]* sibi ipsis mutuo concambialiter permutatorum successivis semper temporibus contra quoslibet legittimos impetitores, causidicos et actores propriis ipsorum laboribus et expensis[j] harum nostrarum, quibus secretum sigi[llum] nostrum, quo, ut rex Hungarie, utimur, est appensum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[1089]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *t. et t.* [b] Utána kihúzva: *ins[…].* [c] Utána kihúzva: *rei*. [d] Utána kihúzva: *predictas*. [e] Eredeti, kihúzott olvasat: *filiisbus*. [f] Eredeti, kihúzott olvasat: *universis*. [g] Utána kihúzva: *quas videlicet.* [h] Ezt követően: *modo premisso*. [i] Ezt követően: *usque*. [j] Itt értelmileg hiányzik: *protegere* vagy annak valamely szinonimája.

361

Gracia super debitis ad quatuor annos[1090]

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus huius civitatis nostre Budensis cunctis eciam aliis iudicibus et iusticiariis regni nostri, ecclesiastis videlicet et secularibus, ac alterius eciam cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Quia nos compacientes inopie et paupertati fidelis nostri circumspecti t., civis et inhabitatoris huius ipsius civitatis nostre, ad quam ipse tum propter graves et diuturnas suas infirmitates, tum alia diversa et infortunia et incommoda ac detrimentum rerum suarum devenis-

1089 A fent idézett eredeti példány alapján tudjuk, hogy 1514. márc. 20-án kelt.

1090 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **148**. sz. alatt.

se dicitur, cum igitur ex eo, tum vero, quia inter alios suos debitores, qui eidem obligantur, nos quoque certis debitis eidem obligamur, propter quorum non solucionem ipse quoque creditoribus suis hucusque satisfacere et exolvere nequivit et neque modo potest, iccirco nos previis ex causis annuendum eidem et concedendum duximus annuimusque et concedimus per presentes, ut ipsum t. nullus omnino creditorum suorum cuiuscumque status et condicionis existat, infra revolucionem unius integri anni a data presencium computando ad solucionem quorumcumque debitorum suorum intra vel extra iudicium artare sew compellere possit neque valeat, ita tamen, quod nichilominus idem cum tempore eosdem suos creditores exolvere et cum eis superinde concordare teneatur. Mandamus igitur fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus a modo tempus infra premissum prefatum t. racione huiusmodi debitorum suorum ad instanciam suorum creditorum iudicare vel vestro astare, iudicatui compellere aut ipsum propterea in persona rebusque et bonis suis quibusvis intra vel extra iudicium impedire, turbare aut dampnificare nusquam et nullo modo presumatis nec sitis ausi modo aliquali. P. Datum.

362

[149r] **Quedam littere per Io(hannem) Strigoniensem facte ad Victorinum ducem**[1091]

M(athias) etc. illustri principi[a] Victorino, duci Musthemburgensi(!), comiti de Glacz, capitaneo generali marchionatus Moravie etc.[1092] salutem et mutue dilecccionis affectum. Illustris princeps, frater noster charissime dilecte! Cum expectamus sollicite his diebus superioribus, quid responderetur nobis ad litteras et querelas, quas iam frequentes post sese misimus domino regi Bohemie, genitori vestro, et ad nonnulla eciam scripta, que ad f(raternitatem) v(estram) dedimus, allate sunt nobis pridem littere eiusdem domini regis et paulo posterius eciam littere vestre. In quarum primis ipse dominus rex respondendo dicit sibi plurimum molesta esse multumque displicere hec mala, que nobis et regno[b]

1091 Kiadása: MKL I. 144. (Az ún. Sternberg-kódexből, vö. Mátyás leveleinek Mayer Gyula által sajtó alá rendezett reprint kiadásának Utószavát, a 968. oldalon.) – A cím alapján, miként Mayer is megjegyzi, hitelt érdemlően igazolható, hogy a szöveget Vitéz János esztergomi érsek fogalmazta. Fraknói, aki a szöveget a Sternberg-kódex alapján, cím nélkül közölte, úgy vélte, hogy a szöveget Mátyás személyesen diktálta: MKL II. xxvi. – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 278.

1092 Podjebrad György cseh király fiához: Viktorin münsterbergi herceghez szól a levél.

nostro per subditos ipsius, et presertim[c] per t. inferuntur. Ait eciam decretum esse, ut in conventu ad Bannam[d] indicto provideatur de modo et ordine, quo antedicti Mathei Sthernberg et aliorum ei[e] similium petulancia insolenciaque comprimi possit. Alie littere, que f(raternitatis) vestre erant, eandem fere sentenciam loquebantur, hoc solo addito, quod conventum illum, quem littere priores futurum nunciabant, hee littere vestre exprimebant factum. Has igitur utrasque litteras cum legissemus, bonam quidem spem nobis oblatam intellexi-mus. Verum quid tandem in re actum sit, quorsumve illud decretum evaserit, ceterum quid in conventu illo Brunnensi dispositum fuerit, prorsus ignoramus, que tamen maxime audire et cognoscere hucusque optavimus et que adhuc citissime intelligere optamus. Vellemus eciam ad omnia, que scripsimus, nobis apercius responderi, quoniam non de solo Matheo nostre et nostrorum querele sunt, sed de plurimis quoque aliis subditis et familiaribus domini regis Bohemie, qui sine omni iusta et legittima causa incursant in regnum nostrum et omnia, que attingere possunt, igne, ferro, preda, cedibus miscent, immo, quod peioris exempli est, iam a perfidis Turcis paganis more usurpato homines rusticos puellosque et puellas, (ut nobis a certo relatum est), capiunt, vinciunt et in servitutem agunt, non parcentes ecclesiis Dei, non ordini, non sexui vel etati. Que quidem quantum conveniat honori Cristiano, quantum honori domini regis et omnium vestrum, quamque speciosum sit tam inferenti, quam pacienti, et vos ipse et omnes sane mentis facile iudicare possunt. Providendum igitur est contra tales omnium bonorum hostes, iniustos fidei, pudicicie, honoris omnisque iuris divini et humani violatores, quod, ut celerius ex parte illa fiat, hortamur vos et monemus vigore federum initorum, *[149v]* que quidem federa prefatus dominus rex, genitor vester, eciam novissimis litteris suis observare promisit. Nos ex[f] hac parte tot immanibus iniuriis lacessiti n[ichil] ommittemus adiuvante Deo[g], quod ad reprimendum horum tam crudelium hostium vesanam rabiem[h] facere opus erit. Econtrario autem, si quid ex illa parte, quod ex federibus debetur, neglectum fuerit, Deum hominesque testabimur nos et desertos esse et iniuste lacessitos. Super quibus omnibus expectamus a f(raternitate) vestra benivolum et amicicie federibusque debitum responsum. Datum.[1093]

[a] Utána kihúzva: *domino*. [b] Javítva erről: *regni(s?)*. [c] Előtte kihúzva egy szó kezdete: *pers*. [d] Így a kéziratban; Fraknói kiadásában *Brunnam*, amely kétségkívül helyesebb. [e] Eredeti, kihúzott olvasat: *sibi*. [f] Utána kihúzva: *parte*. [g] A sorok közé írva. [h] Javítva erről: *rabiemque*.

[1093] Fraknói kiadásában a kelethely Esztergom, a pontos dátum pedig 1466. okt. 27.

363

Ad eundem Victorinum ducem[1094]

Wladislaus etc.[1095] illustri principi etc.[1096] salutem et bonum affectum etc. Dum essemus in hoc itinere, quod ad partes superiores regni nostri agimus, perlate sunt ad nos hes[terna] die brevibus intervallis complures littere f(raternitatis) vestre ad dominum Strigoniensem et ad palatinum regni nostri, preterea ad nonnullos officiales nostros parcium superiorum d[ate] et misse, quas cum vidissemus, comperimus in unam coire sentenciam, hanc videlicet, quod [cum?] scripsissemus serenissimo regi Bohemie, genitori vestro, ut Matheus de t. a depopulacione regni Hungarie cohiberetur, ipseque dominus rex, (ut[a] verbis ves[tris] utamur) habitis litteris nostris vos miserit in marchionatum Moravie, deditque in mandatis, ut ipse t. ad pacem tenendam et iusticiam suscipiendam atque facie[ndam] induceretur. Vos vero ex mandato vobis iniuncto atque ex debito officii v[estri] contra ipsum Matheum procedere voluissetis, sed per tractatus domini Olomucensis ac cete[rorum] baronum dicti marchionatus ipse Mathws inductus sit ad certam dispo[sicionem], quam significabatis in scedula unicuique litterarum vestrarum inserta contineri, rogabatisque prefatos dominos ar(chiepiscopum) et pal(atinum) et alios supratactos, ut operam dare debeant efficacem, quo disposicio ipsa a regno Hungarie suscipiatur etc. Nos visis et intellectis omnibus illis litteris et scedulis vestris, quia diuturnum v[ideri] posset, vos a regno Hungarie, (si per membra[b] eiusdem omnia intelligere vo[luistis]), responsum expectare, credidimus satis esse, si huiusmodi responsum a nobis opportune habebitis. Igitur imprimis, ubi dicitur[c], nos super eo s[cripsisse] domino regi[d] Bohemie, ut M(atheus) de S(ternberg) a populacione regni Hungarie cohiberetu[r], in hiis quidem verbis sentencia litterarum satis coartata est, nam lic[et] hec quoque pars earum fuerat, ultra hanc tamen illud precipue quesivimus, ut federibus initis et obligacionibus mutuis ex parte illa satisfieret pro debito. Preterea, ubi ulterius

---

1094 Kiadása: MKL I. 146. (Az ún. Sternberg-kódexből, vö. Mátyás leveleinek Mayer Gyula által sajtó alá rendezett reprint kiadásának Utószavát, a 968. oldalon. Mayer felveti, hogy az előző, 362. sz. levélhez hasonlóan ezt is Vitéz fogalmazta. Lásd az idézett helyen.) – Teleki XI. 183. (Egy régebbi kiadásból.) – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 283.

1095 A formuláskönyvben ugyan – a műfajhoz tartozó „aktualizálás" miatt – II. Ulászló a levél kiadója, de a levelet kétségkívül I. Mátyás kancelláriájában írták.

1096 Podjebrad György cseh király fiához: Viktorin münsterbergi herceghez szól a levél.

scribitis[e], quod dominus rex Bohemie habitis litteris nostris vos ad Moraviam miserit, iusseritque ipsum t. ad pacem tenen[dam] et iusticiam suscipiendam atque faciendam induci. Voluissemus eciam ex hac *[150r]* parte, quod secundum requisicionem nostram et debitum commune actum fuisset. Non erat opus hominem illum ad pacem tenendam et iusticiam suscipiendam[f] aut faciendam inducere, cuius inveteratam audaciam frangere magis congruum erat, quam lenire, et qui, ut pacem teneat, cogi solum potest, induci recte nunquam potest. Quod autem ad disposicionem illam per medium domini Olomucensis et aliorum baronum factam attinet, credimus indubie omne id, quod per eos hac in re actum est bono animo bonaque intencione tanquam pacis publice et concordie amatores tractatum esse. Verumtamen optassemus laborem ipsum alio expensum esse, unde videlicet aliquid certe et tute pacis sperari potuisset. Novimus ipsi iamdudum hominem, cum quo res acta est, et ita novimus, ut nunquam putemus cum eo fidam et tutam concordiam haberi posse, semper enim calumpnie et ficcionis[g] studiosior, quam equi et iusti, quociens expulsus est ex Hungaria, quociens profligatus, ipsemet magis novit et tamen [h-]ad huc[-h] attrita licet fronte subsultat et emendicari wlt a se pocius concordiam quam ultro suscipere. Preterea non videtur honori communi nostro et domini regis Bohemie et amicicie mutue conveniens esse, ut nos hoc tempore cum Matheo conferamur vel in compromissum trahamur, dum ipse prius hostis regno nostro factus est, quam veram causam hostilitatis vel iusticie sue, (si quam habet) accionem, nobis patefecisset aut nos, ut iusticia sibi exhiberetur, requisivisset, quin immo semper ante hostem eum sensimus quam actorem, semper prede priusquam iusticie aut iudicii sectatorem. Unde si recto et debito tempore requisiti fuissemus ad suscipiendam disposicionem pretactam[i] vel ei similem, nunquam recusassemus acquiscere iuste instancie, prout et nunc non recusamus facere, quod iuste debebimus. At nunc preposterus ordo esset, si de hiis, que ante factum[j] iudicari debuerunt[k], iam post factum cognoscatur, vel si audacie priusquam iusticie locus detur. Quamobrem requirimus et diligenter hortamur f(raternitatem) v(estram) vigore federis et obligacionum initarum, ut converso superioris disposicionis ordine velit et curet ulcisci prius audaciam illam et presumpcionem, que iudicium precessit[l] et federa rupit ita, ut ostendatis vos vindicem rupte pacis esse, quam reformatorem, et mox deinde[m] in principali quorumcumque accione vel iudicium petere et habere vel compromissum volueritis, et in alterutrum et in utrumque consenciemus neutrumque recusabimus. Aliter autem non satisfiet debito federis, nec concordie tenor suam vim ex parte illa habere posse videbitur. Nos tamen ad omnia, que pacis sunt, tam servanda, quam roboranda

fraternitas vestra dispositos esse sciat, nec optamus[n] […] quitquam[o] iniuriam inferre, nisi cogimur, illatam propulsare. Datum.[1097]

[a] Utána kihúzva: *vestros*. [b] Javítva erről: *membrum*. [c] Eredeti, kihúzott olvasat: *dicitis*. [d] Javítva erről: *regni*. [e] Javítva erről: *scribitur*. [f] Előtte kihúzva: *faciendam*. [g] Utána kihúzva: *calumpniosior*. [h–h] A sorok közé írva. [i] Előtte kihúzva: *pre*. [j] Előtte ugyanez kihúzva. [k] Egy olvashatatlan alakról javítva. [l] Előtte kihúzva egy szókezdés: *pres*. [m] A sorok közé írva. [n] Utána kihúzva *neque,* valamint egy olvashatatlan szó. [o] A margóra írva.

364

[150v] **Annuencia quedam**[1098]

Wladislaus etc. fideli nostro reverendo domino Ladislao de Zalka, episcopo[a] ecclesie Waciensis,[1099] secretario nostro ac gubernatori bonorum serenissimorum liberorum nostrorum eiusdem[que] officialibus per eum in insula nostra Chepel constitutis, modernis scilicet et futuris, presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Quia nos fidelibus nostris universis civibus et incolis huius oppidi nostri Kewy id annuimus et concessimus, ut ipsi omnia ligna sicca, que in insula nostra Somorlo vocata infra idem oppidum existencia habentur, libere ac absque omni impedimento et solucione excidere et excidi facere illisque uti, fenum eciam, quod intra illam insulam crescit, similiter libere defalcare et defalcari facere illisque similiter uti et frui possint et valeant, ita tamen, ut ligna viridea et cruda non tangant. Preterea si quid piscium ex locis declinibus in eadem insula existentibus, que videlicet et inundacione Danubii repleri unquam contingeret, illis quoque uti et frui possint et libere valeant. Caveant tamen sub strictissimo nostro mandato, ne per huiusmodi falcacionem feni et piscacionem feras et animalia in ipsa insula existencia hincinde propellere aut inquietare sew in pascuis earum impedire presumant, alioquin si manus suas aut ad venacionem ferarum ipsarum vel ulterius, quam concessimus, extendere videbuntur vel comperti fuerint eo facto ab hac nostra graciosa annuencia cecidisse videantur, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus huiusmodi

1097 Fraknói idézett kiadása szerint a levél Somorján, 1466. nov. 9-én kelt.

1098 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **78**. sz. alatt.

1099 Szalkai László váci püspök 1513 augusztusától 1523 szeptemberéig (*Archontológia* I. 50.).

ligna sicca et arida, que, ut prefertur, in dicta insula Somorlo habentur, eisdem civibus et incolis dicti oppidi nostri Kewy libere et absque aliqua pensione excidi fenum eciam ibidem habitum defalcari piscaturaque dictorum locorum eisdem civibus absque ulla solucione uti et frui permittere et permittifacere mobis omnibus debeatis et teneamini. Secus non facturi. Presentes vero, quas propter absenciam maioris secreti sigilli nostri anulari secreto sigillo nostro consignari iussimus, post earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum.

[a] Ezután kihúzva: *gub(ernatori)*.

365

Ut causa in curiam regiam transmittatur revidenda, si forum co[n]spir[at]

Wladislaus etc. fideli nostro venerabili vicario ecclesie Wesprimiensis in spiritualibus generali, necnon eciam aliis, si qui vigore rescripti apostolici pri iudicibus in causa infrascripta sunt delegati, presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Declaravit maiestati nostre fidelis noster, spectabilis et magnificus Emericus de Peren etc., qualiter quidam Stephanus, presbiter de Sepse dyocesis Quinqueecclesiensis providum Stephanum Nagh, colonum et iobagionem eiusdem domini palatini adhuc ante viginti annos pretextu quarundam iniuriarum, quas idem presbiter se ab ipso colono suscepisse, ut ex actis cause dinoscitur, asserit, et consequenterque racione homagii sui, quod ab ipso exponenti propterea […] *[151r]* in causam traxisset, quam idem presbiter primum coram iudicibus secularibus, et deinde, ex quo sentencia ubique pro ipso colono lata et pronunciata extitisset, in foro spirituali, videlicet in sede Quinqueecclesiensi[a], tandem vero Strigoniensi a tot annis prosequutus fuisset, sicque litibus eum, quo gravius ipsum defatigare posset, usque modo vexasset, nec idem Stephanus presbiter vexacione tam diuturna ipsius coloni contentus, eundem nunc rursus illo, Vesprimium vigore rescripti apostolici ad vigesimum diem, qui die dominico proxime instanti futurus est, citari fecisset, adiiciens, quod usque eciam in Urbem causam ipsam deducere vellet, et sic eundem colonum ad extremum usque in viribus et expensis extenuasset. Cum tamen, ut intelligimus, immerito et sine iusta causa, et legittima ac debita racione, sed solummodo gracia ulcionis cuiusdam inextinguibilis idem presbiter id faceret, quapropter nos intellecta hac re decrevimus causam hanc vigore generalis decreti regni nostri per magistros nostros prothonotarios discuciendam et cognoscendam, si videlicet res et causa ipsa forum ecclesiasticum concernat, et si merito et iuste idem presbiter

adversus prefatum colonum tam diuturnum processum fecerit, nec ne. Itaque volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus acceptis presentibus a prosecucione ipsius cause omnino desistere et supersedere debeatis, nec ullo onere aut censuris ipsum colonum irretire aut gravare presumatis, sed causam ipsam simulcum actis omnibus et tota serie processus et sentenciarum in ea confectarum vigore prescripti decreti regnicolarum nostrorum ad curiam nostram regiam, in presenciam videlicet personalis presencie nostre et magistrorum prothonotariorum transmittere debeatis discuciendam, que si forum ecclesiasticum omnino concernere, et iuste idem presbiter hucusque processisse et modo quoque procedere videbitur, eandem rursus in vestri presenciam remitti faciemus. Aliud igitur in hoc nullo modo facere presumatis. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *Strigoniensi*.

366

Ut ad labores castelli Barka accedant[1100]

Wladislaus etc. fidelibus nostris circumspectis iudicibus et iuratis civibus ceterisque universis et singulis populis[a], colonis, vasallis et iobagionibus ubivis in bonis et possessionibus ac pertinenciis castelli Barka constitutis et commorantibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Miseratis in conspectum nostre maiestatis hos concives vestros, quorum medio supplicabatur nobis, ut vos in vetustis iuribus et libertatibus vestris, per predecessores nostros, reges Hungarie, concessis et per nos eciam graciose confirmatis conservare et manutenere dignaremur. Quas quidem libertates et immunitates vestras licet nos observari vobis velimus, ex quo tamen castrum Zrebernyk,[1101] ad quod prefatum castellum Barka pertinebat, sinistro quodam eventu, ut vobis constat, periclitatum est et in manus hostium deventum, ne per incuriam et negligenciam similem ipsum quoque castellum Barka perire infuturum contingat, *[151v]* illud fideli nostro egregio Stephano Kesserew, vicepalatino regni nostri Hungarie[1102] in

1100 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 104. (A formuláskönyv alapján.)

1101 A vár 1512 októberében esett el, ezzel pedig a Szreberniki bánság, mint igazgatási egység megszűnt, jóllehet a területén fekvő várak többsége – így Barka is – egészen 1528-ig magyar kézen maradt. Bővebben lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 583–586. Az utolsó bán Matucsinai Tamás volt, lásd *Archontológia* I. 154.

1102 Alnádori tisztségét oklevelekkel igazolhatóan 1506 májusa és 1519 februárja között töltötte be, vö. *Archontológia* I. 82.

perpetuam hereditatem cum omnibus iuribus et pertinenciis eiusdem dedimus et contulimus, ita tamen condicione, ut deinceps infra quadriennium ad instar castri illud mun[iri] et fortificari ac taliter reedificari facere teneatur,[1103] ne cura et sollicitudo de q[uoque] periculo eiusdem nobis aut huic regno nostro incumbat, et, ut vos quoque de cetero securius et tucius istic in terris et domibus vestris permanere possitis. Quo[niam] autem huiusmodi reformacio et municio castelli non nisi ope et auxilio vestro fieri poterit, itaque volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, q[uod] a modo deinceps perpetuo ad prefatum Stephanum Kesserew audire et attendere, ip[sum] pro vero et perpetuo vestro terrestri domino tenere et recognoscere, et eidem in reformacione et municione dicti castelli pro vestra potissimum futura quiete [et] permansione unacum populis et colonis ac vasallis abbacie Monostor vocate,[1104] ad idem castellum pertinentis, quibus, ut ad labores eiusdem accedant, pre[sentibus] similiter mandamus, omni ope et auxilio adesse et assistere, et quicquid idem Stephanus Kesserew vobis faciendo dixerit, facere et exequi debeatis et teneam[ini]. Et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.[1105]

[a] Ezután kihúzva: *et*.

367

Ad universos, quod de presenti expedicione non retrocedant

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis gentibus et aciebus ac exercitibus tam dominorum prelatorum et baronum ac capitulorum et aliorum gentes per se tenencium, quam eciam comitatuum eorundemque capitaneis, belliductoribus et aliis quibusvis prefectis gencium sub ductu et capitaneatu

---

1103 Az adománylevél, amelyről itt szó van, eredeti formájában fennmaradt: Hrvatski Državni Arhiv, Obitelj Draskovic, Archivum maius 68-2. (DF 233512.). Ennek szövege az alnádor fiait: Istvánt és Mihály boszniai püspököt is megnevezi.

1104 Feltehetően a berzétei monostorról van szó Valkó megyében. Ulászló király fent említett március 2-i adománylevelében leírt várbirtokok mindegyike Valkó megyében helyezkedik el, így a Monostor néven említett apátságot is nyilvánvalóan ott kell lokalizálni.

1105 A kiadás terminus post quem-je határozható meg. Mivel a Keserű Istvánnak tett, a mandatumban már említett adománylevél 1513. márc. 2-án kelt, a parancslevél nem sokkal ezt követően íródhatott.

fidelis nostri t. constitutis et existentibus salutem et graciam. Quemadmodum aliis litteris nostris[a] proxime vobis mandaveramus, ita et presentibus strictissime et sub amissione[b] bonorum vestrorum committimus et mandamus aliud habere nullo modo volentes, ut nullus omnino vestrum ex illis partibus finitimis retrocedere a[ut] domum reverti debeat, sed istic in defensione regni et parcium illarum finitimarum persistere et permanere debeatis et teneamini. Certificati namque sumus et pro explorato habemus Turcos ad inferenda huic regno mala et incurs[iones] faciendas se preparasse, et in confinibus magna multitudine congregatos esse[c] conarique hoc regnum hostiliter invadere, nisi igitur istic permanseritis et duraveritis, magna pericula evenire poterunt. Que ne contingant, sicuti hucusque, ita et deinceps servicia regni istic continuare debeatis. Commisimus autem rursus tam dominis prelatis et comitatibus vestris, ut[d] de peccuniis et stipendio ampliori vobis provideant. Aliud igitur pena sub premissa nullo modo facere audeatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *vobis*. [b] Utána kihúzva: *omnium*. [c] Utána kihúzva: *molirique*. [d] Utána kihúzva: *deinceps*.

368

[152r] **Preceptoria pulcra**

Wladislaus etc. fideli nostro egregio t. s(alutem) et g(raciam). Intelligimus, qualiter tu proximis his diebus nescitur quo ausu temerario ductus, quave furia invectus ad claustrum sew abbaciam sancti Iacobi de Zilisio manibus armatis et potenciariis irruentes(!), id vero inter celebranda divina officia, ut maiorem insolenciam facere posses, attentasses, et sic cum magno armorum strepitu ecclesiam ipsam, ubi divina agebantur, violenter subintrando religiosum fratrem Matheum, abbatem[1106] eiusdem ecclesie unacum suis fratribus, qui timore perculsi huiusmodi divina officia interrumpere sunt coacti, inde turpiter et ignominiose expelli et ex ipsa abbacia excludi fecisses. Quam rem tam insolentem et quodammodo inauditam miramur, qua audacia, quave temeritate perpetrare ausus fueris, ut in ecclesiam Dei et eius servitores taliter sevires, te enim, si humana racio ab hac insolencia non retraxit, timor saltem divinus retrahere debebat. Quod si aliquod ius circa[a] collacionem eiusdem abbacie habere pretendis, non tamen per hoc manus tuas ad sacrilegium extendere neque ecclesi-

[1106] Hagymási Máté apátról van szó, aki valamikor 1512 tavasza után került az apáti székbe: PRT XII/B. 248.

am et servos Dei tali violencia et ignominia afficere debebas. Ipse enim abbas per fidelem nostrum egregium Michaelem Emreffy, vicemagistrum agazonum nostrorum[1107] et Laurencium similiter Emreffy et ceteros patronos eiusdem abbacie unanimi[b] eorum voto et consensu ad ipsam abbaciam legittime est electus, quod si quid adversus ipsum abbatem habebas aut habere deinceps pretendis, id non cum iniuria divina, nec tamen insolenter prosequi debebas. Proinde id neque tibi neque aliis quibuspiam tollerare volumus, ut ecclesiis Dei, quarum nos suppremi moderatores et patroni summus, tanta iniuria et ignominia fiat, et iccirco tibi harum serie firmiter committimus et mandamus aliud habere nullo modo volentes, quatenus statim visis presentibus prefatum abbatem unacum dictis suis fratribus expulsis ad ipsam abbaciam et claustrum intromittere et illam eisdem restituere ipsosque reconciliare debeatis(!), nam si id facere recusaveris, eciam eo iurepatronatu, si quod in ecclesia ipsa habes, certus sis, per nos privaberis ita, ut de cetero illam cuipiam non conferes. Intelligimus namque eciam antea ob interempcionem cuiusdam abbatis eiusdem ecclesie huiusmodi ius tuum amisisse, quod tandem ex gracia nostra a vobis reobtinuisti. Quod si hac vice iam remittenciam in premissis feceris[c], amplius istic ius conferendi, certus esto, non habebis, et insuper eciam de reliquis violenciis taliter providebimus, ut te id perpetrasse gravissime penitebit. Aliud igitur nullo modo facere presumas. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *illam*. [b] Utána kihúzva: *voto*. [c] Utána kihúzva: *ius tamen*.

369

[152v] **Pro revisione proficiscenda in facto abbatis de Bath[a]**[1108]

Wladislaus etc. fideli nostro venerabili et religioso fratri Matheo abbati sancti Martini sancti montis Pannonie[1109] s(alutem) et g(raciam). Cum his diebus accepissemus venerabilem et religiosum fratrem Iohannem de Mwche abbatem de Batha[1110] malicioso et preconcepto animo quendam magistrum Iohannem pictorem, generum suum, per suos homines interimi fecisse. Licet eundem huiusmodi sua abbacia simpliciter privand[um], uti dignum erat, statueramus, et

1107 A tisztségben 1512. januárjától kezdve mutatható ki (*Archontológia* I. 119.).

1108 Kiadása: PRT III. 664. (A formuláskönyv szövege alapján.)

1109 Tolnai Máté pannonhalmi apát (1500–1535).

1110 Mucsei János apát 1510-ben került a méltóságba: Sümegi: Bátai bencés apátság 182–183.

iam cuidam magistro Andre de Zenthleryncz illam eciam contuleramus, postmodum tamen idem abbas de Batha in conspectum maiestatis nostre veniens se in nece ipsius interfecti prorsus innocentem et immu[nem] esse coram nobis asseruit, supplicans maiestati nostre, ut revisioni et discussioni vestre et ceterorum abbatum committere dignaremur, eam rem, si videlicet culpa[bilis] videretur, nec ne, et si pro reo declararetur, sic puniri deberet, sin autem innocens, in sua abbacia relinquere ipsum dignaremur. Nolentes igitur ante revisionem equitatis rei ipsum huiusmodi sua abbacia privari, mandamus fidelitati vestre harum serie firmissime, ut personaliter ad predictam abbaciam de Batha cum certis aliis abbatibus accedere isticque negocium huius excessus dicti abbatis coram vobis assumere et discutere, et si idem abbas ex evidenti et aperto testimonio comprobari poterit necem ipsi interfecto quomodocumque intulisse, eundem huiusmodi sua abbacia mox privatum[a] declar[are] et id, quod demereri de iure videbitur, in eum exercere debeatis, si au[tem][b] innocens et innoxius in eo compertus fuerit, ipsum in eadem s[ua] abbacia liberum relinquatis, aliud in hoc non facturi. P. Datum.[1111]

[a] Utána kihúzva: *pronunciatum*. [b] Utána kihúzva: *hoc est si.*

370

Gracia expectativa canonicatus et prebende

Nos etc.[1112] memorie commendamus etc., quod nos inducti meritis et virtutibus honorabilis magistri Adriani de Koloswar, quibus ipsum propria nostra experiencia preditum esse cognovimus, eundem igitur tanquam personam idoneam et benemeritam ad canonicatum et prebendam, quos in ecclesia nova beate Marie virginis ante castrum nostrum Budense fundata primo post harum emanacionem sive per mortem, sive resignacionem aut eciam translacionem, sew aliter, qualitercumque de iure et de facto vacare contiger[it], auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis

[1111] A dátum Mucsei János fentebb idézett apáti hivatalviselése, illetve II. Ulászló király uralkodási évei alapján 1510 és 1516 legeleje közé tehető. Az oklevelet legújabban Sümegi József használta fel, aki azt 1515-re datálta a PRT említett kiadása alapján: Sümegi: Bátai bencés apátság 183., 98. jegyz. Annak kiadó-szerkesztője, Sörös Pongrácz valóban 1515. évi, pontosan datálható iratok között helyezte el a formuláskönyv fenti oklevelét is, annak azonban 1515. évi keltére semmilyen bizonyíték nincs.

[1112] II. Ulászló király az oklevél kiadója.

instar predecessorum nostrorum regum Hungarie habemus, non obstantibus quibus[cumque] aliis litteris nostris his, in contrarium, quoad primam vacanciam ipsam per nos cuipiam datis vel forte dandis, quibus omnibus presentes preferri volumus, duximus eligendum, nominandum et presentandum, immo extunc, prout exnunc, et exnunc, prout extunc eligimus, nominamus et presentamus, huiusmodique canonicatum et prebendam eidem mag[istro] *[153r]* Adriano et nemini alteri pleno iure damus et conferimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro venerabili[a] Paulo de Warda preposito ecclesie predicte beate Marie virginis[1113] harum serie firmiter mandamus, quatenus, dum et[b] quamprimum primo, ut premisimus, post harum emanacionem huiusmodi canonicatum et prebendam in ipsa ecclesia modo premisso vacare contigerit, extunc non expectato quovis ulteriori mandato nostro dictum magistrum Adrianum vel eius nomine procuratorem suum legittimum et neminem alium in prefatis canonicatu et prebenda dicti nostri iurispatronatus[c] vestraque ordinaria auctoritatibus, servatis de iure servandis canonice instituere et confirmare, de eisdem eidem pleno iure providere debeatis. Committentes nichilominus honorabilibus dominis de capitulo eiusdem ecclesie, quibus et nos serie presencium firmiter mandamus, quatenus prefatum magistrum Adrianum aut dictum eius procuratorem legittimum eius nomine et neminem alterum[d] ad realem corporalemque et pacificam possessionem dictorum canonicatus et prebende admittere et acceptare stallumque eidem in choro ac vocem cum omni plenitudine iuris canonici assignare, necnon de suis proventibus respondere, et per hoc, quorum interest, responderi facere debeant et teneantur, locis dictis et temporibus semper opportunis. P. Datum.

[a] Utána kihúzva: *et religioso*. [b] Utána kihúzva: *quando*. [c] Utána kihúzva: *nostri*. [d] Eredeti, kihúzott olvasat: *alium*.

371

Quod homini regio in exquirendis rebus t. auxilio et ope sint

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis iudici et iuratis civibus civitatis nostre Bistriciensis s(alutem) et g(raciam). Superiori tempore, quum accepissemus quendam Petrum Mon istic apud vos vita defunctum esse,

[1113] Más néven Szent Zsigmond-prépostság. Prépostként Várday először 1513-ban említtetik, jóllehet felmerül, hogy a méltóságot már évekkel korábban is betölthette. (Laczlavik: *Várday* 18.).

mandaveramus, ut universe res et peccunie ipsius, quas in hoc regno in magna summa accumulaverat, tanquam eas, que ad nos et hoc regnum nostrum iure devolute essent, pro nobis occuparentur. Verum postea vos ad nos certos de medio vestri miseratis supplicantes, ut negocium istud rerum et peccuniarum dicti condam Petri Mon iure mediante prius revideri facere dignaremur. Miseramus igitur propterea ad vos et in medium vestri certos homines nostros, coram quibus iudicium quidem per vos superinde factum est, exclusis tamen prorsus nobis et sacra corona de ipsis peccuniis. Cum autem iam relicta quoque eiusdem condam Petri Mon, que post eius obitum alteri nupserat, peccunieque ipse omnino nos et hoc regnum, ad cuius defensionem, maxime vero necessitates castrorum finitimorum convertere eas opus esset, concernant[a], de consilio igitur et deliberacione dominorum prelatorum et baronum in presenti dieta apud nos constitutorum misimus ad vos et in medium vestri hunc fidelem nostrum egregium Franciscum Doczy, cubicularium nostrum,[1114] ut ab hiis, apud quorum manus haberi videbuntur, expetere nobisque fideliter afferre debeat. *[153v]* Propterea volumus et fidelitati vestre[b] sub pena capitum et amissionis omnium bonorum vestrorum harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus huiusmodi res et peccunias dicti condam Petri Mon, ubique istic apud vos et in medio vestri, libere et pacifice[c] perquirere, ipsi homini nostro permittere et in exquirendis illis eidem omni ope, favore et auxilio oportuno assistere, et per hos, apud quorum manus haberi videbuntur, eciam ipsis invitis et per opportuna remedia extradari facere, et quicquid idem homo noster circa hec vobis facienda dicet, credere et exequi debeatis et teneamini, et aliud pena sub premissa facere nullo modo presumatis. P. Datum.

[a] Helyesen: *concernunt.* [b] Utána kihúzva: *harum serie fir(miter).* [c] Utána kihúzva: *perquirere, eidem.*

372

Ut res et peccunias ablatas restituat et restitui faciat

Wladislaus etc. fideli nostro egregio t. s(alutem) et g(raciam). Ex gravi querela fidelium nostrorum civium Pesthiensium displicenter admodum intelleximus,

[1114] E rangjában 1494-től kezdve egészen 1515-ig, majd 1520-tól 1526-ig szinte minden évben kimutatható. Az adatokat C. Tóth Norbert, Csiba Balázs, Faragó Dávid, Neumann Tibor és Péterfi Bence gyűjtötte össze az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonhoz.

quod quum hoc triduo quedam domina[a] cum rebus et mercibus suis ex Vienna descen[dere] volens ad possessionem tuam t. vocatam pervenisset, licet ipsa tributum consuetum et debitum racione huiusmodi rerum suarum persolvere parata fuerit, homines tamen tui aperte eam dampnificare volentes magnam in rebus ipsius dilapidacionem fecisse[nt], inter quos quidam presbiter decem florenos in auro ab ea abstulisset. Que dum sic agerentur, supervenientes certi cives nostri Pesthienses et homines ipsorum cum rebus similiter suis ad eundem locum, Wiennam, inde progressuri, eosdem similiter ipsi homines tui intercepissent, a quibus inter alias plurimas res eorum ablatas trecen[tos] florenos circumspecti t., civis dicte civitatis nostre Pesthiensis in paratis peccuniis abstulissent, [et], ut intelligimus, eciam iudex eiusdem civitatis nostre certas peccunias ibidem habuit, que similiter per eosdem homines tuos ablate sunt. Que res certe nobis maiorem in mod[um] displicet, presertim cum ita licenciose et impune istic cives nostri turbantur[b], quoniam autem peccunie ipse ad manus tuas realiter devenerunt, nolentes igitur ullo pacto ab hiis, quorum sunt, eas alienari eosque illis privari, mandamus tibi harum serie firmiter et sub gravissime indignacionis nostre pena, ut ipsas peccunias nullo modo nullaque racione ab ipsis civibus nostris alienare neque eas dilapidare presumas, sed eas integre et absque ullo defectu reddere et restituere, similiter eciam, que a prefata domina Wiennensi sunt ablata, eidem domine plene restituere reddique et restitui facere debeas, nam aliter certus sis, quod omne huiusmodi dampnum tam ipsorum civium nostrorum, quam ipsius domine a te requirere volumus, aliud igitur nullo modo facere presumas. P. Datum.

[a] Eredeti, kihúzott alak: *Wiennensis*. [b] Előtte kihúzva: *vexantur*.

373

[154r] **Amonitoria, inhibitoria, evocatoria et insinuatoria**[1115]

Wladislaus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri t., comitis de Bozyn et de Sancto Georgio, qualiter superioribus temporibus defuncto magnifico t., fratre suo, magnificus t., similiter comes, frater germanus ipsius exponentis, universa bona et possessiones ipsius condam t. pro se occupasset, ipsumque supplicantem, quem bona ipsa equali iure concernerent, de eisdem bonis penitus exclusisset in dampnum et preiudicium ipsius valde magnum. Super quo fidelitati

[1115] A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **132**. sz. alatt.

vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t., aliis absentibus, homo noster ad prefatum t. accedendo amoneat eundem dicatque et committat eidem verbo nostro regio, ut ipse prescripta bona et iura possessionaria fraterna per eum, ut prefetur, indebite occupata eidem exponenti integre et sine difficultate remittere restituereque debeat et teneatur. Qui, si fecerit, benequidem, alioquin inhibeat eundem ab ulteriori detencione et conservacione ipsorum bonorum, usuumque et fructuum eorundem percepcione, et nichilominus evocet eundem t. contra et adversus prefatum exponentem ad octavas festi t. nunc venturi nostram personalem in presenciam, racionem de premissis redditurum efficacem, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eidem, ut sive ipse octavis in predictis ad instanciam dicti exponentis coram dicta nostra personali presencia compareat, sive non, eadem ad partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec huiusmodi amonicionis, inhibicionis, evocacionis et insinuacionis seriem cum nomine evocati octavas ad predictas eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. Datum.

374

Wladislaus etc.[a][1116]

Generosi ac magnifici et strennui nobis sincere dilecti! Ex plerisque aliis litteris nostris et item responso, quod nuncio maiestatis cesaree, fratris et consanguinei nostri charissimi[b] novissime hic apud nos agenti in negocio illius Zwolczky,[1117] qui in terris eiusdem maiestatis cesaree contra nos et subditos nostros fovetur, ad vos dedimus, intelligere plane potuistis, nos nil ab equitate et iusticia in eo ipso negocio alienum desiderare, cui quidem Zwolczky in isto proximo conventu et dieta dominorum nobiscum existencium omne ius et iusticiam nos facere velle[c] obtuleramus cum securo et salvo conductu ad nos pro accipiendo iudicio et veniendi et redeundi eidem dando, ipse tamen Zwolczky equitatem ipsam et nostram pariter oblacionem respuens ad huiusmodi dietam venire recusavit. Qui, si affuisset, ex parte prefatorum subditorum nostrorum, quorum interfuit, omnimodam iusticiam a nobis consequutus fuisset. Nunc vero, sicuti intelligimus, *[154v]* idem[d] resumpto priori suo subditis nostris nocendi propos[ito] erectaque cervice ex terris et dominio ipso maiestatis cesaree[e] eisdem

1116 Az oklevelet megemlíti: Schiller: *Örökös főrendiség* 130.

1117 Személyére: Péterfi: Jan Zvolský.

subditis [nostris] omne malum et dampnum inferre conatur, variis ingeniis et instrumentis ignitis incendia, depredaciones et depopulaciones minitans, cuius acciones bene ad eam fraternitatem, amiciciam et bonam vicinitatem, quam cum ipsa maiestate ces[area] mutuam habemus, spectare videntur, presertim quum nos tociens, ut prefertur, eidem Zwolczky[f] omnem equitatem administraturos obtulerimus. P[ropterea] rursus et iterum vos requirimus et hortamur, non patiamini ullum fome[ntum] occasionem mutuis discordiis ab ipso Zwoczky[g] prestari, coerceatisque eum a talibus suis sini[stris] conatibus et illacione dampnorum, simul eciam provideatis, ne ipse istic [in] terris eiusdem maiestatis cesaree in dampnum et iniuriam ipsorum subditorum nostrorum contra equitatem communem et in contemptum nostrum usque foveatur. Nam si id fieret, vos ipsi considerare potestis non bene quadrare mut[ue] nostre fraternitati et amicicie. Curetis igitur, ut hac de re ulterius non sollicitemur neque impediamur. Datum.[1118]

[a] Utólagos cím: *Hortatorie contra Zuolsky*. [b] Utána kihúzva: *per*. [c] A *nos facere velle* szakasz a sorok közé írva. Eredeti olvasat kihúzva: *administraturos*. [d] Előtte tévedésből ismételve az alábbi szavak: *sicuti intelligimus.* [e] Utána kihúzva: *pref(atis).* [f] Utána kihúzva: *satisf(accionem).* [g] Az *ab ipso Zwoczky* szavak a margóra írva.

375

Missilis[1119]

Reverendissime domine et domine graciosissime.[1120] Post debite perpetueque servitutis mee commendacionem. Et si a longo tempore, quo d(ominacio) vestra reverendissima regnum hoc sua omnibus gratissima et iucundissima presencia viduavit, pro ipsius in me clientulum suum gracia et clemencia, mea multum intererat, ubi aliud argumentum et occasio scribendi, vel in commune commendacionis litteras ad eandem dare, ignavia tamen mea fact[a est], quominus debito meo hucusque satisfeci. Sed ne nunc quidem, quum hec scriberem, ulla res se offerebat neque eciam ulli rumores aut novitates erant, de quibus tanto principi et domino, ut est ipsa d(ominacio) vestra reverendissima,

---

1118 A dátumot illetően csak annyi bizonyos, hogy 1508 után kelt, hiszen Miksát már császárként említi.

1119 Kiadása: Mikó: Budai műhely 267. (A formuláskönyv alapján.)

1120 Feltehetően Bakócz Tamás bíboros a címzett, a levélíró pedig Várday Ferenc erdélyi püspök; lásd a kiadást is tartalmazó tanulmányt.

a me scribi merito posset. Ne tamen ex diuturna intermissione commendacionis serviciorum meorum gracia ipsius diminuatur, has ad eandem ea, qua fidum et addictum servitorem decuit animi s[inceritate] et devocione dandas duxi, supplicans eidem tanquam domino meo graciosissimo, dign[etur] me, qui ex pulveribus pedum vestre d(ominacionis) reverendissime prodii, commendatum habere, eadem, qua prius et hucusque gracia et clemencia, licet absentem, prosequi, e[t] numero eorum, ad quos amor et benignitas ipsius defluit, continere, et vicio [...] non ascribere huius preteriti temporis negligenciam, post hac crebrius in me gracie per litteras apud eandem recordabor. Ceterum supplico eidem d[ominacioni] intuitu primum cuiusdam venerabilis Senis[1121] magistri t., qui d(ominacioni) vestre r[everendissime] et suis omnibus servire semper in ecclesia potest, tum eciam contemplacione s[erviciorum] meorum litteras gracie expectative ad assequendum aliquod beneficium in eadem ecclesia fratri germano eiusdem t., magistro Nicolao alias scriptori librorum serenissimi Mathie regis,[1122] nunc vero factore meo in Transsilvania dare et concedere, etc.

376

[155r] **Ad summum pontificem**

Post devota pedum sanctitatis vestre oscula beatorum et mei debitam commendacionem. Beatissime pater et domine, domine michi clementissime. Etsi fratres ordinis divi Francisci de observancia in regnis meis, Croacie et Bozne passim degentes unum et eundem semper pro tempore habuerint sustinuerintque ex veteri eorum institucione vicarium, cui, ut vicario Bozne, hucusque semper obedienciam debitam eciam prestiterunt, superiori tamen tempore parcialitate quadam inter eos suborta iidem fratres Bozne a fratribus Croacie divisi peregrinum quendam alium vicarium sibi elegerunt, ipsi vicario Bozne parere subsistereque nolentes. Que quidem divisio, licet cum aliquo consensu superioris et vicarii eorum generalis facta, ut accepi, fuerit, tamen id quum non solum ipsis fratribus et ordini eorum ruinam quandam parere, verum eciam regnis ipsis meis, Croacie et Bozne, que in faucibus hostium fidei sancte katholice, ut sanctitati vestre constat, immediate posita sunt. Eo quod plerique fratrum ipsorum in Iaycza, quod caput et sedes est primaria Bozne, degentes in tutando ipso loco et consilio, et auxilio quandoque nostris adesse solent,

1121 Filippo Sergardi (Philippus de Senis) (1466–1536). Személyére lásd röviden, a korábbi irodalom utalásaival a jegyzetekben, Nemes: Bakóc legátusi bírósága 184–185.

1122 Mikó: „Budai műhely”.

huiusmodi divisio et parcialitas non mediocriter officere videatur, non tam ipsorum fratrum Croacie intercessione, quantum proprio motu ductus supplico sanctitati vestre, ut huiusmodi divisionem inter ipsos fratres utcumque factam, et non solum ipsis, verum eciam locis prefatis, ut prefertur, nocivam minime admittere neque ratam habere velit, immo dignetur mandare auctoritate sua apostolica, quo ipsi fratres predicti utriusque regni ad eundem vicarium Bozne redeant et sub eadem vicaria persistant, prout hucusque perstiterunt. Dignetur preterea sanctitas vestra privilegium eiusdem ordinis, quod a summis pontificibus predecessoribus s(anctitatis) vestre felicium recordacionum super eo datum et concessum habent, ut loca[a] usque ad fluvium Drawe, si que per quospiam devotos fideles eis tribuerentur, acceptare possint, paterna sua clemencia pro incremento religionis nostre sancte ac ipsorum fratrum commodiori statu roborare et confirmare. Rem in hoc Deo acceptam factura, quam Deus optimus maximus pro incremento fidei et religionis nostre sacre diu sanam et felicissimam conservare dignetur. Datum.

[a] Utána kihúzva: *si*.

377

[155v] **Ad summum pontificem pro subsidio peccuniarie**[a][1123]

Beatissime pater et domine domine graciosissime mi clementissime. Post devotam mei ad oscula pedum sanctitatis vestre commendacionem. Atrox et funestum vixque ullo seculo auditum facinus s(anctitati) vestre referre cogor, pater beatissime, cuius immunitas eo videtur detestabilior, quod a pietatis ac religionis fontibus inicium incrementumque susceperit. Quum enim sanctitas vestra adversus perniciosissimum hostem, qui magis in dies magisque invalescit, universorum criminum abolicionem, quam cruciatam vocant, in hoc meo regno nuper promulgare iussisset, ut eo quisque cupidius ad publicum incendium velud extinguendum securiusque ob hanc divine gracie largitatem accurreret eoque adminiculo teterrimi hostis impetus ac progressus arceri facilius et frangi possent. Proh durissima sors! Inauspicatique conatus hac preposita sub crucis nomine impunitate repente a rusticana plebe, que in agris degebat, inopinata procella et[b] tempestas erupit, adiecta bubulcorum caprariorumque et id generis pastorum violentissima manu, quorum in hoc regno ob fecundam uberemque planiciem ingens versatur multitudo, hii omnes iactantes, ut est plebs novarum

[1123] Kiadása: *Mon. rust.* 142. (A formuláskönyv alapján.)

rerum semper studiosa, ideo ea moliri, ut a servitute in libertatem se se vendicarent, re autem ipsa licenciam liberius crassandi facultatemque idoneam nacti in universam nobilitatem violenter insurexere passimque nobiles nichil tale opinantes incautos improvidosque, crudellisime impugnarunt domos, villas et quicquid eorum erat ferro flammaque sine ullo delectu longe ac late devastantes. Qui vero in ipsorum potestatem devenerunt per miseros corporis cruciatus durissima nece occobuere. Pudet me in medium referre tantam serviciam carnificinamque, cum nichil quidem teterius, nichil durius, nichil fedius, nichil magis abhominandum ne a Turcis quidem contingere potuisset, nulle quippe historie nulla veterum annalium monumenta, sed ne *[156r]* tragedias quidem facinus eque horrendum ac formidabile prodidisse existimo. Quid enim loquar! Raptus mulierum spurcissimamque libidinem ac alia permulta, que sine oracionis obscenitate narrari nequeunt, hii enim quasi Tartareis perciti ea perpetrarunt, que omnis posteritas obstupescet pleraque nobilitate inauditis suppliciis extincta, virginibus ac matronis per omnem libidinis intemperanciam spurcissime sunt abusi probatissimasque matres familias viris eciam presentibus miserequе spectantibus summa cum turpitudine sue inservire libidini coegerunt. Nec minus hec debachancium furia in ipsum clerum execrabili sevicia detonuit, nam episcopum Chanadiensem hominem veteris insignisque prosapie licet ab omni eo tumultu prorsus alienum nequissimi siccarii per insidias interceptum post exquisitissima tormenta palo affixum crudelissime mori coegerunt. Itidem pluribus aliis religiosis viris intulerunt nullum penitus discrimen habentes aut religionis aut honestatis, sed veluti tocius humanitatis expertes[c] nichil aliud struunt, nichil machinantur, quam universe nobilitati atque optimo cuique pestem, perniciem, exicium. Quibus certe nichil flagiciosius, nichil indignius dici vel excogitari potest, captos enim contiuno tormentis excarnificant, decoriant, palis verubusque affigunt per acerbissimas membrorum omnium secciones. Qui cum nullis nec admonicionibus nec minis nec racionibus as sanitatem redire vellent, coacti fuimus novam novam vim impetumque inhibere[d], sed nec facile fuit quonam pacto id tutissime agi posset explicare, hanc quippe provinciam nobilitati demandare nequivi, cum eorum quisque a domestico hoste circumventus de capite et vita periclitaretur intraque privatos parietes exicium formidaret nec quem domi hostem quemve amicum haberet, satis exploratum foret essetque non parva ipsorum pars extincta, plebi vero popularibusque confidendum minime videbatur, cum universa fere multitudo in tantum facinus unanimi voto conspirasset. Unde opus fuit ad hos pestiferos conatus reprimendos externum militem ex alienis provinciis accersire, per quem de tam nepharia impiorum hominum diritate immnitateque debitum supplicium sume-

retur. Et iam plurimi ex hac colluvie ac sentina siccariorum fusi fugatique dignum factis premium retulerunt. Reliquos vero, qui adhuc passim latrocinantur, meo milite *[156v]* propinquante non tam de prelio consulturos arbitror, quam de fuga[e], sed profecto licet res eo devenerit, ut in homines tam sontes tantisque flagiciis coinquinatos animadvertere sit necesse. Ipsorum tamen strages quendam veluti erumnarum cumulum extremamque perniciem huic regno diuturna egrotacione laboranti est allatura hee nanque regiones eciam antea ob assiduas hostium predas ac incursiones colonis atque agricolis non parum exinanite sunt. Nichilominus in hanc usque diem oppida et castra hostium fimibus[f] exposita solum agricolarum tributis exaccionibusque adversus tantam vim et impetum Turcorum premunivi. Ex eaque dumtaxat peccunia, que in subsidium ab eisdem ministrabatur, tantam belli molem, licet egre hactenus sustinui, nunc accedente hac nobilitatis et rusticitatis ingenti cede regnum hoc in magnam vastitatem ac solitudinem est redactum. Quo fit, ut non qui militet neque qui consuetum subsidium contribuat, existit et s(anctitatis) quoque vestre subsidio, quod ex huiusmodi cruciata consequi sperabam, sum frustratus. Sicque castra finitima et ipsum iam tandem totum regnum extremo periculo positum est et relictum. Quum nec qui, ut premisi, contribuat nec qui pugnet, superest omni itaque et interna et externa ope destitutus id solum superest, ut ad sanctitatis vestre presidium, beatissime pater, confugiam, in quo uno posita est nostre religionis salus et tutela eius, in quam est muneris, pontifex maxime, ut quo magis animadvertit, in quantis periculis insidiisque versamur eo magis ad nos levandos fovendosque excitetur. Quibus si quid gravius acciderit, quod immortalis Deus prohibeat, actum erit de hac septemtrionali Europa. In Europe vero pernicie nonne corruet religio Christiana? Iam iam igitur tempus instat, ut s(anctitas) vestra peccuniarum subsidium et quidem quam celerrime ad huius regni propugnaculum custodiamque subministret, cum rerum omnium hic egeni et inopes, nichil satis firmi munitique habeamus. Nam mercenario et externo *[157r]* milite ad presidia imponenda opus est, qui sine ingenti peccuniarum vi ali non possunt. Quod si non mature provisum fuerit, nichil erit opus bellum diuturnum expavescere ad primam enim incursionem, adeo meum omne robur prorsus elanguit, hec omnia, Deus tam infaustum omen avertat, in dicionem potestatemque truculentissimi thyrani concedent. In sanctitatis igitur vestre peccuniario subsidio in eo quidem celerrimo omnem spem racionemque salutis huius regni video esse positam atque locatam. Reliquorum enim, a[g] quibus nos maxime iuvari oportuit vel cunctacione vel negligencia eas res Turcorum evasit, ut non modo illos opprimere, sed ne reprimere quidem aut ad temporis punctum sustinere sine sanctitatis vestre presidio valeam. Miseram profecto atque

infelicem nostre religionis hanc sortem spectant perinde atque theatrali ludo Christiani principes nec ad nos vel minima in re levandos se se accingunt. Non pretermittat itaque vestra s(anctitas) hoc regnum et rerum olim gestarum gloria nobilissimum et de reliqua universa Christianitate quam optime meritum rebus insuper omnibus, que ad victum uberrimum vel ad omnem urbanitatis cultum spectant, sua fertilitate affluenciaque insigne in extremum excidium duci michique et huic regno quamprimum aliquod peccuniarum subsidium ordinare et mittere dignetur, faciat, ut omnes intelligant, statum universe Pannonie sui unius presidiis, opibus, facultatibus muniri, defendi et sustentari vestram esse sanctitatem populi omnes nacionesque predicent, que huius regni dignitatem atque salutem a teterrima Turcorum et abhominabili servitute ab acerbissimoque interitu liberarit. Valeat sanctitas vestra cum universo suo sanctissimo senatu ad multos annos felicissime et mei ac regnorum meorum tot insperatis calamitatibus afflictorum pro eius, qui nos sanguine suo redemit, ipsamque in tam sublimem locum collocavit, amoris singularem curam gerere velit. Datum Bude, tercia die Iulii, anno 1514.

[a] A cím fölött középkori írással, talán a magától a másolótól: *Balbus etc.*, amely az eredeti oklevél fogalmazójára utal. [b] Utána kihúzva: *pastorum*. [c] Utána kihúzva: *cuique*. [d] Javítva erről: *prohibere*. [e] Ezután kihúzva: *reliquos vero*. [f] Így a kéziratban, előtte kihúzva: *finibu*. Helyes olvasat: *finibus*. [g] A sorok közé írva.

378

[157v] **Revocacio concambii et consensus regii superinde concessi**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod quum his proximis superioribus annis prepositura ecclesie Albensis Transsilvanie per quandam cessionem et resignacionem venerabilis condam Mathie Dankhazy eiusdem prepositure Transsilvanensis veri et legittimi possessoris[1124] per eum in personam honorabilis

[1124] Eredeti oklevelek alapján Illésházy Mátyás volt a prépost 1485 és 1508 között, őt követte az oklevélben alább szereplő Szeremlényi Ferenc. Gálfi: Erdélyi káptalan 18. Az idézett oklevelek közül az Illésházy név a DL 36520. sz. oklevélben fordul elő. A formuláskönyv névalakja ennélfogva bizonyosan hibás. Illésházy életének rövid összefoglalása – 1485 és 1494 között Padovában tanult – a pontos adatokkal és irodalommal: Haraszti – Kelényi: *Magyarországi diákok* 237. – 1510-ben halt meg, sírköve fennmaradt, jelenleg is az illésházai (Nový Život, SK) római katolikus templomban található. Minderről részletes adatok találhatóak az alábbi munkában: Lővei – Engel –

magistri Iohannis Borlobassi, pronunc archidiaconi cathedralis eiusdem ecclesie factam de iure et de facto vacasset, in arbitrioque et auctoritate nostra regia tanquam suppremi moderatoris et patroni omnium ecclesiarum huius regni nostri et parcium sibi subiectarum penderet, quemnam ad prepositurам ipsam eligeremus, et cui de illa provideremus, licet plurimi fidelium nostrorum pro ipso magistro Iohanne Borlobassy apud nos instabant supplicabantque nobis, ut premisse resignacioni dicti condam Mathie prepositi in personam ipsius magistri Iohannis, ut prefertur, facte nostrum regium consensum prebere dignaremur. Nos tamen id nequaquam facere voluimus, sed oculos mentis nostre ad virtutes et merita fidelis nostri venerabilis Francisci prepositi prefate ecclesie Transsilvanensis,[1125] utpote qui a puero nobis et huic regno nostro diligenter et fideliter usque modo servivit, coniicientes eandem prepositurам Transsilvanensem unacum canonicatu et prebenda dicte ecclesie ipsi Francisco preposito, donec de maiori aliquo beneficio pro meritis apud nos suis providere possemus, de manibus nostris regiis contuleramus, reservata tamen apud nos voluntate de ipsa prepositura semper pro arbitrio nostro disponendi, quicquid de illa agere et disponere vellemus. Sic igitur idem Franciscus prepositus eandem prepositurам a nobis ex collacione ac provisione nostra tenens, quum superioribus diebus nulla prorsus superinde requisicione nostra habita, immo sine omni prorsus scitu et voluntate nostra, sive per se et proprio motu ductus, sive aliunde circumventus et per alios *[158r]* seductus mutuam quandam intelligenciam super ipsa prepositura cum venerabili[a] Nicolao de Sankfalwa preposito Posoniensi[1126] medio hominum et procuratorum suorum habuisset de permutacione inter sese fienda. Quumque res tandem ad noticiam nostram pervenisset, premisse nostre prioris deliberacionis[b] ac de reservacione apud nos iuris ipsius prepositure prorsus immemores ex quadam subita et inconsiderata voluntate, licet huiusmodi permutacioni per prefatum Franciscum prepositum facte, eo quod animo non plene deliberato et contra ipsam nostram priorem deliberacionem fecerit, utcumque consensum prebuisse dicamur, tamen in animum revocantes

Radocsay – Varga: *A középkori Magyarország síremlékei*, „Illésháza" címszó. A sírkőről fotó közölve itt: Lővei – Varga: Funerary Art 155. (59. kép); további irodalom uo. 166. (150. jegyz.). – Hálásan köszönöm Lővei Pálnak, hogy az idézett kéziratos munkát rendelkezésemre bocsátotta, illetve a releváns szakirodalom adatait is megadta.

1125 Szeremlényi Ferenc erdélyi prépost (1508-tól), lásd a **64**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

1126 Sánkfalvi (Zele) Miklós pozsonyi prépost 1500–1514 között: Archontológia I. 61. – Köblös: *Archontológia* 203. 1500 és 1513 között adatolja.

id, quod nobiscum prius super ipsa prepositura Transsilvanensi, ut prefetur, sana mente deliberaveramus, et insuper ea quoque de causa, quia prefatus Nicolaus prepositus et suus procurator redditus et obvenciones eiusdem prepositure Posoniensis ampliores uberioresve esse, quam in effectu sint, eidem Francisco preposito aperte dixerunt, hoc pacto eum circumvenientes. Preterea vineas quoque certas, quas ad preposituram ipsam Posoniensem idem Nicolaus coli fecit, ab eodem Francisco preposito, id, quod plane constat, adveniant omnes acciones, omnia instrumenta, universas eciam litteras tam nostras, quam aliorum quorumcumque quocumque modo et sub quarumque forma verborum ac quibusvis clausulis et articulis super eadem prepositura Transsilvaniensi, quam, ut prefertur, disposicioni nostre priori semper reservatam fuisse et esse intelligi volumus, pro parte ipsius Nicolai prepositi confectas et emanatas, sed et confirmacionem reverendissimi domini cardinalis Strigoniensis ac legati apostolici superinde subsequutam, tanquam fundamento vero et stabili carentem auctoritate nostra regia, qua iurisdiccionem et iurispatronatus omnium ecclesiarum huius regni nostri et parcium sibi subiectarum, sed et beneficiorum quorumcumque in eisdem ecclesiis existencium tanquam suppremus moderator earundem ecclesiarum in manibus nostris ad instar predecessorum nostrorum divorum condam regnum Hungarie felicium recordacionum habemus et tenemus, non obstante huiusmodi inconsiderato nostro consensu, sed et confirmacione dicti cardinalis et legati apostolici, ac installacione eciam,[c] si qua pro parte eiusdem Nicolai prepositi in ipsa prepositura Transsilvanensi facta fuisset, attento, quod nullum prorsus iuramentum neque ulli articuli de observando hoc concambio inter ipsas partes intercesserint, preterea, quia neque ipse *[158v]* Nicolaus prepositus, sed nec procurator et factor eiusdem in dominio quieto eiusdem prepositure Transsilvanensis fuerit, proprio nostro motu ac ex certa animi nostri sciencia et animo bene saneque deliberato revocanda, anullanda et cassanda duximus, immo revocamus, anullamus et cassamus viribusque omni loco atque tempore carituras, et nullius prorsus roboris et firmitatis fuisse esseque posse presentibus declaramus. Possessionem realem eiusdem prepositure Transsilvanensis, sicuti prius sub disposicione nostra, ut prefertur, fuerat, ita et nunc ad manus nostras regias recipientes, et pro voluntate ac ex certa deliberacione nostra prefato Nicolao preposito per nos inde remoto eandem rursus eidem Francisco preposito premissa nostra regia et iurispatronatus nostri plenaria auctoritate restituentes atque de novo conferentes, simul eciam omnium litium et contencionis atque controversie materiam, si quam idem Nicolaus prepositus propterea sive exnunc, sive alio quocumque tempore, usque et coram quocumque iudice, sive eciam in Urbe movere posset, exnunc prorsus premissa

nostra regia auctoritate amputantes et eidem Nicolao preposito omnino adimentes, ita, ut ne respondere quidem idem Franciscus prepositus ad obiecta eiusdem Nicolai prepositi usque intra vel extra iudicium superinde teneatur neque sit astrictus, cuius quidem Francisci prepositi premissis virtutibus et meritis inducti preposituram ipsam Transsilvanensem unacum canonicatu et prebenda premissa auctoritate iurispatronatus nostri regalis, quam in dictis omnibus ecclesiis regni nostri habemus, dandam et conferendam ac de eadem eidem Francisco preposito pleno iure providendam duximus, immo damus et conferimus presencium per vigorem, vobis, fideli nostro reverendo domino Francisco Warday episcopo ecclesie dicte Transsilvanensis vestroque vicario in spiritualibus generali harum serie firmiter mandantes, ut eidem Francisco preposito et nemini alteri de predicta prepositura Transsilvanensi ac canonicatu et prebenda premissa iurispatronatus nostri vestraque ordinaria auctoritatibus *[159r]* providere, et in eadem ipsum Franciscum prepositum aut procuratorem suum legittimum et neminem alium instituere et confirmare debeatis. Committentes nichilominus honorabilibus capitulo et canonicis eiusdem ecclesie vestre, quibus et nos presencium serie seriosius mandamus, ut ipsi eundem Franciscum prepositum a modo deinceps pro vero, legittimo et indubitato preposito eiusdem ecclesie habere, tenere et recognoscere, stallumque eidem in choro ac vocem et locum in capitulo cum omni plenitudine iuris canonici assignare, de universis quoque fructibus, proventibus et emolumentis eiusdem prepositure et canonicatus eidem Francisco preposito aut procuratori suo legittime et nemini alteri respondere, et per hos, quorum interest, responderi facere modis omnibus debeant et teneantur locis debitis et temporibus semper opportunis. Hoc insuper per nos adiecto, quod prepositura prefata Transsilvanensi penes dictum Franciscum prepositum permanente idem Nicolaus prepositus regrediendi ad preposituram prefatam Posoniensem habeat facultatem, ita tamen, ut si ad nostram requisicionem et voluntatem regredi ad eandem preposituram Posoniensem (quod non credimus), recusaverit, mox habita reluctacione et contemptu voluntatis nostre, ipsa quoque prepositura Posoniensis, per nos exnunc, prout extunc, et extunc, velut exnunc privatus de facto intelligatur et censeatur, de qua tandem alteri nobis obedienciori et magis grato providere volumus. Ut autem prefatus Franciscus prepositus in prepositura perfata sua Transsilvanensi quiecior reddatur, promisimus[d] eundem in eadem prepositura et possessione eiusdem quieta et tranquilla, tam contra ipsum Nicolaum prepositum, quam alios quoscumque causidicos et actores conservare ac tueri et defendere, nosque ipsi pro ipso Francisco preposito, si quid litium aut cause propterea in ipsum oriretur aut oriri unquam posset, quod tamen, ut prefertur, eidem Nicolao

preposito presencium virtute simpliciter ademimus, ubique tam intra, quam extra iudicium respondere ac causam hanc tueri, et ipsum Franciscum prepositum in eadem prepositura omnimode conservare immo promittimus, et ad hoc ipsum eciam serenissimum d(ominum) Lodovicum regem, filium nostrum charissimum successoresque nostros reges obligamus et obligatos esse volumus harum nostrarum manu nostra regia subscriptarum et eidem Francisco preposito ex certa nostra sciencia super premissis concessarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, in festo beati Luce, anno etc. 1514.[1127]

[a] A kéziratban: *venerabile*. [b] Utána kihúzva: *prorsus immemores ex quadam subita*. [c] Utána kihúzva: *pro parte*. [d] Utána kihúzva: *nos*.

379

[159v] **Donacio castri**

Nos etc. ad futuram perpetuamque rei memoriam. Inter eas ingenii atque animi dotes, quibus rerum publicarum moderatores preditos esse decet, nulla quidem accomodacior est aut illustrior, quam ut eorum munificencia quam latissime pateat, in plurimos quoque diffundatur. Ita enim non modo hii, qui beneficiis sunt aucti, vegeciores ad obsequium alacrioresque redduntur, verum reliqui quoque his propositis premiis omne studium industriamque convertunt, ut principibus quam fidelissimi quamque acceptissimi esse mereantur. Idque precipue habent reges, quo privatis hominibus antecellant, quod his munerandi et de pluribus optime merendi facultas est uberior. Omne autem largitatis munus laudari tum maxime debet, cum sponte sit et libenter, id, quod etsi virtutibus omnibus est commune, nulli tamen magis est proprium, quam liberalitati et munificencie, que si tantopere commendatur. Cum ea in alienos utimur, nulloque necessitates vinculo nobis obnoxios, longe nimirum propensiores nos esse decet in charissimum proprii sanguinis pignus et nostram imaginem ac simulacrum, in serenissimum, inquam, Lodovicum regem, filium nostrum charissimum aliquo velut charitatis paterne monumento decorandum, ut idem, qui Deo propicio successor ac heres tocius nostre dicionis est futurus, nobis quoque

[1127] 1514. okt. 24. – Mindennek megtárgyalására, úgy tűnik, közvetlenül az országgyűlést megelőzően került sor. – A modern szakirodalomban annyi áll, hogy Szeremlényi 1514 vége felé lemondott a pozsonyi prépostságról és visszatért az erdélyi székbe: *Archontológia* I. 61–62. A formuláskönyv fenti oklevelében szereplő konfliktusról és az uralkodó szerepéről eddig semmit nem tudtunk.

superstitibus, munus aliquod ex nostre paterne liberalitatis fontibus hauriat, castrum igitur Mwnkacz vocatum in comitatu t. habitum, quod optimo iure ad nos pertinet et ad nos est devolutum, simulcum omnibus possessionibus etc.[1128]

380

Exempcio Cassoviensium pulcra ob haeroica facta[a][1129]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos digna quadam consideracione nobiscum reputantes inconcussam fidem ac fidelitatem meritaque simul et servicia cumulatissima fidelium nostrorum prudentum et circumspectorum universorum *[160r]* civium et incolarum spectate civitatis nostre Cassoviensis, quibus iidem se se et ipsam civitatem nostram non nostra solum, sed predecessorum nostrorum divorum condam ac serenissimorum regum Hungarie felicium recordacionum tempestate spectatam atque de toto hoc regno et sacra corona nostra benemeritam reddere studuerunt. Non enim aliud ab officio et fidelitate bonorum et constantissimorum civium ulla unquam temporum memoria egisse comperti sunt, sed ut veros et sinceros sacre corone nostre cives et subditos decet, omnibus omnium temporum tempestatibus et procellis penes sacram coronam[b] huius regni nostri se se intrepide opponentes alacriter semper constantissimoque animo civitatem ipsam a manu hostili integram semper ac illesam ad omnes fortune casus huic regno conservarunt. Quam quidem eorum memorandam et constantem fidelitatem tempore maxime felicis suscepcionis nostre ad regimen huius incliti regni nostri, quo scilicet civitas ipsa per proprium fratrem nostrum serenissimum condam Iohannem Albertum Polonie regem arctissima obsidione circumcincta fuerat, plurimum illustrarunt. Non enim diuturnitate obsidionis ipsius civitatis quassati, nec minarum asperitatibus perculsi, non denique fame et inedia victi hostium cervicibus eorum incumbencium impetus curarunt, sed omni prorsus metu periculorum et discriminis vite posthabito se et civitatem ipsam militari egregiaque audacia atque fortissimo animo nobis et huic sacre corone constantissime tamdiu, donec nos ipsi cum castris et exercitibus nostris eos ab huiusmodi obsidione liberavimus, conservarunt. Novissime vero, quum hac proxima estate omnis

---

1128 Az adományra valamikor Lajos herceg születését (1506. júl. 1.) követően kerülhetett sor, ám még 1509 előtt, amikor is Ulászló király a várat a kincstartóságot elnyert Várday Ferencnek adta. Az adatokért Horváth Richárdnak (MTA Történettudományi Intézete) ezúton is köszönetet mondok.

1129 Kiadása: *Mon. rust.* 301. (Az oklevél Kassán őrzött eredeti példányából: DF 269405.)

fere plebs rusticana in hoc regno nostro sub nomine cruciate contra nos et hoc regnum nostrum ad delendam scilicet totam nobilitatem insurexisset(!) nobisque magna admodum huiusmodi sedicionis reprimende cura incumberet, in eo quoque ipsi cives nostri Cassovienses nobis et huic regno non defuerunt. Plures enim nobiles et maioris eciam condicionis homines, ut ipsos et vitam eorum inter tot et tantas procellas conservare possent, intra civitatem ipsam receperunt et tutati sunt, nobis vero et pro defensione proprie persone nostre serenissimorumque liberorum nostrorum usque huc certum presidium gencium unacum machinis et ingeniis bellicis non sine magnis eorum sumptibus miserunt et eo quoque tempore, quo plura huius regni loca sive timore sive perfidia ducti a recto fidelitatis tenore aberrarunt, prefati cives nostri Cassovienses, ut saxum a fluctibus minime sunt fracti, sed semper in fide et fidelitate nobis et sacre corone nostre debita fideliter et constanter perseverarunt. In qua deinceps quoque perpetuo eos permansuros priora fidei et constancie eorum monumenta facile testantur. Pro quibus omnibus, licet iidem cives nostri Cassovienses maiores a nobis promererentur, nunc tamen quo nos memores saltem suorum apud nos meritorum esse senciant et graciam ac *[160v]* benivolenciam erga se nostram vel in parte experiantur. Licet eisdem eciam antea ad quatuor annos, qui nondum expirarunt, tales libertates exigendis serviciis ipsorum concesseramus, tamen ultra ipsos quatuor annos post illorum expiracionem eosdem universos cives et incolas ac totam communitatem ipsius civitatis nostre Cassoviensis atque eciam universos similiter colonos et iobagiones eorum ubivis in villis et possessionibus ad ipsam civitatem nostram Cassoviensem pertinentibus ac in quibuscumque comitatibus existentibus residentes et commorantes ab omni solucione censuum et taxarum nostrarum, quam huius regni nostri ordinariarum scilicet et extraordinariarum, sed et subsidii nostri ac lucri camere nostre nobis sive in medium regnicolarum nostrorum qualitercumque provenire debencium, iterum infra viginti integrorum annorum spacia a die expiracionis dictorum quatuor annorum computando graciose duximus eximendos et supportandos[c] decernentes, quod nulla unquam tanta possit nostra vel huius regni nostri esse necessitas neque ullus unquam casus, ut ipsi cives nostri, sed et eorundem coloni in dictis ipsorum possessionibus commorantes infra tempus premissum ad aliquam sive census sive taxarum tam ordinariarum quam extraordinariarum, sed neque villicis[d] subsidii quocumque vocabulo vocitati solucionem artari et compelli possint, immo eximimus et supportamus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fideli nostro reverendo in Christo patri domino Petro Beryzlo, episcopo ecclesie Wesprimiensis, thezaurario nostro, necnon ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavo-

nie bano etc., moderno scilicet futurisque thezaurariis nostris eorundemque vicethezaurariis, item dicatoribus et exactoribus quorumcumque censuum et taxarum sew contribucionum nostrarum aut subsidii sive lucri camare nostre, preterea comitibus ac vicecomitibus et iudicibus nobilium quorumcumque comitatuum, in quibus prescripte ville et possessiones ipsius civitatis nostre adiacent, aliis eciam quibuscumque officialibus et exactoribus nostris quocumque tempore constitutis presentibus scilicet et futuris presentes *[161r]* visuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus post expiracionem dictorum quatuor annorum infra[e] dictos viginti integros annos prefatos cives et incolas dicte civitatis nostre Cassoviensis, sed et colonos et iobagiones in dictis villis et possessionibus eorum commorantes dicare sew connumerare aut ipsos ad aliquam solucionem censuum et taxarum sive nostrarum sive huius regni nostri ordinariarum videlicet et extraordinariarum aut eciam subsidii vel lucri camere nostre artare sew compellere aut ipsos racione previa in personis aut rebus et bonis eorum quibusvis impedire, turbare aut dampnificare nullo modo presumatis, sed huiusmodi graciosam nostram exempcionem et libertacionem eisdem infra tempus, ut prefertur, premissum viginti annorum illibate ac firmiter observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere presumatis. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, inpendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi etc. Datum.[1130]

[a] Az *ob haeroica facta* szavak újkori írással. [b] Utána kihúzva: *nostram*. [c] Ezután kihúzva: *immo eximimus et supportamus presencium per vigorem*. [d] Az eredeti példányban: *ullius*. [e] A sorok közé írva.

381

Prefeccio in heredem masculinum[1131]

Nos Wladislaus etc. memorie commendamus etc., quod nos cum ad nonnullorum fidelium nostrorum humillime supplicacionis instanciam per eos pro parte nobilis domine t., alias consortis egregii condam t., nunc vero relicte nobilis condam t., tempore proxime preterite sedicionis et insurreccionis popularium interempti ac puellarum t. ex egregio condam t. et Elene ex predicto condam t. procreatarum maiestati nostre factam, tum vero et precipue pietate ipsa

1130 Az oklevél eredeti példányában 1514. dec. 18.

1131 Kiadása: *Mon. rust.* 322. (A formuláskönyv alapján).

ad id inducti, ne scilicet ipsam dominam t. et filias suas predictas, orphanas videlicet et omni solacio proteccionis destitutas temporum in successu sedibus incertis et sub alienis tectis vagari contingat, eandem dominam t. in universis possessionibus porcionibusque et quibuslibet iuribus possessionariis dictorum condam t. et t. ubivis et in quibuscumque comitatibus huius regni nostri existentibus et habitis, prefatas vero puellas, singillatim scilicet et distinctim quamlibet earum in eisdem bonis et iuribus possessionariis paternis in veros heredes et successores masculinos duximus instituendas, preficiendas et creandas ac dicta universa bona, possessiones porcionesque et quelibet iura possessionaria prefatorum condam t. et t. modo et ordine premisso observato in perpetuas hereditates earundem domine t. et prefatarum *[161v]* puellarum ascribenda, imo instituimus, creamus et preficimus atque ascribimus presencium per vigorem, et nichilominus totum et omne ius nostrum regium, si quod in eisdem bonis et possessionibus ac iuribus possessionariis ipsorum condam t. et t. qualitercumque haberemus aut nostram ex quibuscumque causis, viis, modis et racionibus concernerent maiestatem, ac pariter cum cunctis suis utilitatibus et pertinenciis quibuslibet, terris scilicet etc. memoratis domine Sophie ac puellis t. et t., filiabus suis ipsarumque heredibus et posteritatibus universis observato, ut prefertur, inter eas ordine prescripto dedimus, donavimus et contulimus, immo etc.

382

Donacio banatus regnorum Dalmacie etc.[1132]

Nos etc. significamus tenore presencium, quibus expedit, universis, quod quum honor banatus regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie superioribus his mensibus vacasset, magna nobis et per necessaria cura de eisdem regnis nostris et presenti statu eorundem incubuit, quo ipsa regna utpore spectatissimos et singulares ramos precipuaque membra sacre incliti huius regni nostri Hungarie corone, ex ea desolacione atque devastacione, in quam per hec tempora ab hostibus fidei coniecta et redacta sunt, a periculoque ipsis impendente eripere et in tutum ac quietum statum collocare ac nobis et heredibus nostris huicque regno integra et salva conservare possemus. Sic igitur

[1132] Kiadása: Komáromy: Perényi család 123. (az oklevél eredeti példányából; jelzete az Országos Levéltárban: DL 71122.). Részletes, jórészt magyar nyelvű kivonata: *Perényi* 374/762. sz. (az említett eredeti példányból).

nobis diw multumque in eo, cui nam pocius pro presencium temporum condicione et statu ipsa regna nobis et serenissimo domino Ludovico regi, filio nostro charissimo et successoribus nostris regibus sacreque predicte corone huius ipsius regni nostri fideliter conservanda et manutenenda traderemus, utiliorem ad id et magis idoneum hoc ipso tempore et in rebus gerendis dexteriorem, fide denique et integritate erga nos et ipsam sacram coronam prestanciorem et de quo respirandi dictis regnis maior spes exurgere posset, fidele nostro nobis sincere dilecto spectabile et magnifico Emerico de Peren, comite Abawywariensi et regni huius nostri Hungarie palatino iudiceque Cumanorum nostrorum neminem reperimus. Requisitum igitur eundem dominum comitem et palatinum fecimus, ut pro nostra imprimis erga eum singulari perpetuaque ac memorabili gracia et benivolencia, amore deinde patrie, que cuique charissima esse debet, onus *[162r]* simul et honorem ipsorum regnorum nostrorum pro voto nostro susciperet, susceptamque ea fide, constancia, ea denique prudencia atque animi sollercia, qua in ceteris rebus nostris regni huius, publicis scilicet et privatis dignissime semper dum usus tulit se gessit, moderaretur et conservaret, et contra continuos infidelium insultus defenderet. Qui se se sicuti bonum et sincerum ac principi suo obedientissimum fidelem decuit, non retrahens, voto in hoc nostro, licet importabile onus sibi videretur, se satisfacturum animo promptissimo obtulit. Confisi itaque de fide et fidelitate atque integerrima erga nos et serenissimum regem Ludovicum, filium nostrum charissimum constancia eiusdem domini palatini, eidem honorem banatus predictorum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie simulcum capitaneatu nostro Segniensi ac castris ad eundem capitaneatum pertinentibus cum ea omni consueta iurisdicione atque auctoritate, qua hucusque ceteri eorundem regnorum nostrorum bani et capitanei ipsa regna et capitaneatum pro officiolatu tenuerunt, durante nostro beneplacito dandam duximus et conferendum, decernentes, ut ipse dominus palatinus deinceps honore et titulo huiusmodi banatus et capitaneatus nostri libere fungi et uti, iudiciaque in ipsis regnis nostris usitata facere et iusticiam unicuique administrare et omnia, que ad officium suum in ipsis regnis pertinere videbuntur, libere item exercere possit et valeat. Ita tamen, quod idem regna ipsa nostra et castra finitima in ipsis existencia, que in manibus suis et suorum erunt, nobis et dicto serenissimo domino Ludovico regi, filio nostro amantissimo successoribusque nostris regibus et sacre corone et regno Hungarie fideliter et diligenter conservet, tueatur et defendat. Et dum nos aut ipse dominus Ludovicus rex vel successores nostri reges legittimi banatum et honorem ipsorum regnorum nostrorum et capitaneatum Segniensem et castra ad eundem pertinencia ab

eodem domino palatino rehabere voluerimus vel voluerint, illa mox habita satisfaccione iustorum sallariorum suorum nobis aut eisdem nostris successoribus sine omni difficultate et renittencia, quesitaque ulla occasione reddere et restituere manusque suas et suorum omnium de eisdem regnis et castris ac capitaneatu excipere[a] et excipi facere teneatur et sit astrictus. Nos vero viceversa promittimus et ipsum dominum palatinum assecuramus, quod si contingeret Turcorum imperatorem vel aliquem bassam cum exercitu valido et tanta multitudine, cui resistere viribus suis non posset, contra ipsum et dicta regna nostra venire, nos per ipsum requisiti et de hoc certificati nequaquam ipsum deseremus, sed omni auxilio et adiuvamine eidem adesse volumus. Item licet domini prelati et barones ac *[162v]* regnicole in proxime preterita congregacione festi beati Georgii martiris pro sustentacione et defensione ac locorum desolatorum edificacione et reformacione ac ingeniorum ad necessariorum ordinacione et comparacione dicti regni nostri Croacie unacum sallario banorum longe maiorem summam peccuniarum computaverint et deputaverint, tamen nos eam summam solummodo ad viginti quinque milia florenorum in peccuniis et tria milia florenorum in salibus reduximus. Ita quod idem dominus palatinus pro hoc uno primo anno pro sallario ac edificacione et defensione, et subsidiis comitum eiusdem regni nostri Croacie gentibusque per eos tenendis habeat dicta vigintiquinque milia florenos in pecuniis et tria milia in salibus, racione quarum peccuniarum et salium idem dominus palatinus gentes, quas racione banatus bani conservare consueverunt, integre semper conservare et ultra hoc centum equites et centum pedites pro conservacione et defensione dicti regni nostri tenere debeat. Preterea ex eisdem prefatis peccuniis dominis comitibus dicti regni nostri Croacie ad sexingentos equites bene et bono ordine instructos peccunias et provisiones facere, similiter eciam ztrasas tenere teneatur. Assecuramus autem et certificamus eundem dominum palatinum, quod nos predictam summam viginti quinque milia florenorum in pecuniis et tria milia in salibus pro isto uno anno persolvi faciemus. Quod si post expiracionem dicti unius anni huiusmodi banatum idem dominus palatinus ulterius tenere noluerint et nos propterea requisierit, teneamur ipsum banatum et predicta regna nostra cum capitaneatu ab eodem vel ab heredibus suis recipere et aufferre. Damus insuper facultatem eidem domino palatino, quo ad huiusmodi officiolatum rebelles ac negociorum et proventuum nostrorum turbatores, prout iustum erit, corripere et castigare possit. Item, quod tricesimam Zagrabiensem pro isto primo anno in quinque milibus florenibus, sicuti hucusque tenuerunt, idem quoque dominus palatinus in sortem dicti sallarii sui teneat. Si vero vie et itinera, que nunc propter impedimenta insecura

sunt et minus tuta ac utilia, reformari et in tutum redigi poterunt. Proventus quoque tricesimarum per hoc accrescent et augebuntur, tenebitur ipse quoque palatinus predictam[b] tricesimam in maiori summa, prout scilicet tunc cum eo concordabimus tenere, immo damus et conferimus ac promittimus et assecuramus harum nostrarum etc.[1133]

[a] Utána kihúzva: *restituere*. [b] Utána kihúzva: *summam*.

383

[163r] **Transmissio cause per vicarium**

Wladislaus etc. fideli nostro honorabili vicario ecclesie t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte fidelium nostrorum nobilium t. et t., qualiter quedam causa inter ipsos exponentes ab una, ac t. et t. partibus ab alia racione certarum iniuriarum verborumque ignominiosorum in negocio seculare iudicium et non spirituale forum concernente[a] commissorum coram te fuisset mota, quam adiudicare et ipsos exponentes aggravare eciam pretenderes. Cum autem vigore decreti omnes cause seculare iudicium concernentes in curia nostra regia discuti debeant, huiusmodi decreto generali satisfieri volentes mandamus fidelitati tue harum serie firmiter, quatenus causam prescriptam partes inter prefatas coram te, ut prefertur, motam statu in eodem, in quo nunc existit, vigore dicti generalis decreti nostri absque omni gravamine dictorum exponencium et difficultate aliquali in curiam nostram regiam transmittere debeas discuciendam, que, si forum spirituale concernere agnita fuerit, eandem rursus in tui presenciam transmitti faciemus, aliud igitur nullo modo facere presumas. P. Datum.

[a] Így a kéziratban; helyesen: *concernens*.

384

Wladislaus etc.

Nobilis nobis dilecte! Accepimus te cum licencia magnifici condam Andree Both bani[1134] regnorum illorum nostrorum Dalmacie, Croacie, Sclavonie cepisse edificare quoddam castellum sive arcem prope Auranam, locum il-

1133 Az eredeti példány dátuma: 1512. márc. 25.

1134 Pálosfalvi: Bajnai Both 285.

lustrissimi domini Venetorum, in metis et finibus vel prope metas et fines, ubi nullo unquam tempore ulla arx, oppidum vel municio aliqua fuit. Quod sine annuencia ac iussu et mandato nostro facere non debebas, nostri nunquam intererat annuere huiusmodi municionem aut castellum erigi, id, quod tibi, ut scis, non concessimus, et iccirco volumus et fidelitati tue harum serie firmiter mandamus, ut ab incepto opere omnino desistas, ne opus ipsum sic in metis edificatum sit fomentum aliquarum futurarum discordiarum et malorum, sed fines illi et mete maneant, prout hactenus manserunt nullo prorsus innovato, donec nos per banum nostrum, quem ad predicta regna nostra sumus missuri,[1135] de his rebus castelli plenius erimus informati et certificati. Et interim, ut prediximus, desistas et nichil innovare presumas. Datum.

385

[163v] **Assecuracio quedam rara**[1136]

Nos etc. recognoscimus per presentes, quod quum nos fideli nostro magnifico Moisi Bwzlay magistro curie nostre oppidum nostrum Zambok cum universis suis pertinenciis vigore aliarum litterarum nostrarum pro tribus milibus florenis inscripserimus[a] et impignoraverimus[b], ne igitur nos aut idem magister curie in ea re cum tempore impediatur aut molestetur, hanc specialem graciam cum eodem duximus faciendam et eundem taliter asseccurandum, quod idem oppidum et curiam nostram cum universis suis pertinenciis nemini alteri a maiestate nostra aut heredibus et successoribus nostris ad redimendum dabimus neque illud cuipiam alteri inscribemus aut impignorabimus, sed redempcionem eiusdem oppidi pro sola nostra maiestate ac heredibus et successoribus nostris regibus Hungarie sequestrabimus et retinebimus ita, quod dum nos aut heredes et successores nostri reges eidem Moysi magistro curie nostre ac heredibus suis dicta tria milia florenos persolverimus aut superinde cum eisdem concordaverimus et eos contentos reddiderimus, teneantur nobis ac heredibus

1135 Both András utódja a báni tisztségben – annak hosszabb üresedését követően – végül Perényi Imre nádor lett. Pálosfalvi: Bajnai Both 285–290. – Az oklevél tehát Both halála (1511. szept. 13.), illetve legkésőbb Perényi Horvátországba érkezése (1512 augusztusának vége; a dátumot lásd Pálosfalvi idézett tanulmányában, a 289. oldalon.) között kelt.

1136 Részleges közlése: Neumann: *Korlátköviek* 57. (Az oklevél eredeti példányából: DF 266812.); regesztája: Bártfai Szabó: *Pest* 1213. sz. (a formuláskönyv alapján).

et successoribus nostris regibus Hungarie et nemini alteri prefatum oppidum nostrum Zambok cum curia ac universis pertinenciis reddere et restituere, immo facimus, asseccuramus et certificamus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum etc.[1137]

[a] Javítva erről: *inscripseramus*. [b] Javítva erről: *inscripserimus*.

386

Ad cardinalem Strigoniensem commendaticia

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri domino Thome etc.[1138] salutem et amicicie mutue incrementum. Non fugit p(aternitatem) vestram r(everendissimam), quod bonus et utilis atque fidus servitor magnificus comes Corbavie[1139] nobis et huic regno ac eius sacre corone existit, qui hucusque, ut fidelem et bonum servitorem decuit, in omnibus se concessit, is, quia in facto nupciarum quarundam d(ominacioni) vestre r(everende), uti ipsa constituerat volueratque fortassis minus satisfecerit, et ob id indignacionem illius in se veritus, supplicavit maiestati nostre humiliter et devote, quo eiuscemodi indignacionem, si quam d(ominacio) vestra reverendissima contra eum habet, ab eodem removendam satagere dignaremur, et ei nos graciam nostram meritis suis exigentibus denegare non potuimus. Sincero igitur ex affectu maioremque in modum d(ominacionem) vestram reverendissimam rogandam duximus, velit nostri contemplacione eundem comitem Iohannem in sua pristina erga eum bona voluntate atque gracia *[164r]* et benivolencia conservare et ipsum favore usitato prosequi. Et si quid adversus eum in eo excessit, causa nostri eidem indulgere, singularem et precipuam quandam complacenciam nobis per hoc eadem d(ominacio) vestra reverendissima factura et ostentura, quam nos erga eandem mutuo viceversa amoris atque gracie et benivolencie nostre officio recompensare volumus, quam et feliciter valere optamus. Datum.

1137 1512. ápr. 5. az idézett eredeti példányon olvasható dátum.

1138 Bakócz Tamás esztergomi érsek (1497–1521) a címzett.

1139 Korbáviai (Torquatus) Jánosról, aki II. Lajos korában a dalmát-horvát-szlavón báni címet is viselte (1521–1524 – *Archontológia* I. 101.), van szó, miként az oklevél további részéből kiderül.

387

Preceptoria

Wladislaus etc. fideli nostro nobili Thome Zylas s(alutem) et g(raciam). Crebro iam nobis questus est contra te illustrissimus princeps dominus Georgius marchio Brandemburgensis, consanguineus noster charissimus,[1140] qualiter tu illos trecentos florenos, quos eidem domino marchioni mediantibus litteris tuis obligatoriis sub fide, honore et humanitate tuis obligatum te fecisti, neglecta huiusmodi fide et promissione ac honore tuis hucusque minime reddere et persolvere voluisses et neque modo restituere curares. Propter quod, licet eciam antea aliter contra te previa ex causa nobis agendum in animo fuerit, hucusque tamen et priusquam te litteris nostris ad restituenda ipsa debita premoneamus, a talibus vys destitimus, nunc igitur presentibus tibi firmissime committimus et mandamus, aliud habere nolentes, quatenus statim visis presentibus prescriptam summam trecentorum florenorum secundum promissionem, fidem et honorem tuum eidem domino marchioni sine omni ulteriori dilacione reddere et restituere, et huiusmodi promissioni tue satisfacere debeas et tenearis, nam alioquin certus sis, quod aliter tandem superinde providebimus ita, ut eciam cum dampno et detrimento tuo ad solucionem ipsius summe astringeris. Preterea intelligimus quosdam duos Turcos eiusdem domini marchionis ad manus tuas devenisse, quos similiter eidem reddere nolles, id quod tibi pati similiter nolumus, itaque mandamus tibi, ut illos quoque eidem restituas, et aliud in hiis, si maius dampnum et detrimentum tuum evitare cupis, nullo modo facere audeas. P. Datum.[1141]

388

Wladislaus etc.

Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti! Constat vobis, qualiter novissime vobis apud nos agentibus, negocium vestrum, quod partim differencias cum circumspecto t., concive vestro habitas tangere videbatur fideli nostro reverendo in Christo patri domino Georgio etc.[1142] *[164v]* et nonnullis aliis

1140 Személyére lásd a **160**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

1141 Az oklevél Brandenburgi György magyarországi pályáját figyelembe véve (lásd az előbbi jegyzetben az utalást) valószínűleg 1509-ben, vagy azt követően kelt.

1142 Szatmári Györgyről van szó, nem világos azonban, mely püspökséget töltötte be az oklevél kiadásának idejében. Főpapi pályája a veszprémi püspökség élén kezdődött 1499-ben: *Archontológia* I. 54.

dominis protunc hic agentibus revidendum et complacendum commiseramus, que res, si iure inter vos decisa per eos fuisset graciaque nostra vobis non affuisset, fortasse dampnum eciam et incommodum atque gravamen incurrisetis, nos tamen volumus, ut per modum pocius concordie ipsa res inter vos consopiatur. Nunc autem, ut intelligimus, prefatum t., concivem vestrum, qui, ut fertur[a], certis nobilibus comitatus illius affinitate eciam certa iungitur, detinuistis, et nunc sub fideiussione capitanei ipsius civitatis nostre existit. Que quidem inquietudo et turbacio ipsius civis nostri, presertim, si eam indebite a vobis patitur, nobis admodum displicet, et iccirco fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, aliud habere nolentes, quatenus ipsum t., concivem vestrum ad fideiussoriam caucionem eiusdem capitanei civitatis, sub cuius fide nunc quoque, ut prefertur, existit, liberum de captivitate vestra omnino dimittere debeatis neque eundem preter equitatem opprimere audeatis, nam si quid[b] emersit inter vos diiudicandum, id nos ipsi revideri inter vos similiter faciemus. Aliud igitur nulla racione facere presumatis. Datum.

[a] Javítva erről: *prefertur*. [b] Utána kihúzva: *postea*.

389

Ad Romanorum imperatorem

Serenissimo et excellentissimo principi et domino, domino Maximiliano, divina favente clemencia electo imperatori Romanorum semper augusto ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, archiduci[a] Austrie[b], duci Burgundie, Brabancie et comiti Thyrolis etc., fratri et consanguineo nostro charissimo, Wladislaus eadem gracia Hungarie et Bohemie etc. rex, salutem et fraterni amoris omnisque boni et felicitatis assiduum incrementum. Litteris proxime ad nos missis eo maiestas vestra nomine gracias nobis agit, quod reverendissimus in Christo pater dominus Thomas cardinalis Strigoniensis, amicus et compater noster charissimus, apud summum pontificem in rebus maiestatis vestre pertractandis sedulam impigramque operam dederit enixusque sit pro viribus, ut ad maistatis vestre voluntatem sua studia industriamque *[165r]* converteret. Enim vero, quicquid ab eodem ex animi maiestatis fraterne sentencia peractum est, gratissimum nobis existit, nam et sibi ad Urbem proficiscenti vel imprimis commiseramus, ut maiestatis vestre negocia a sua sollicitudine, non aliena, duceret, nec minus cure haberet maistati v(estre) quacumque data occasione, quam nobis ipsis obsequi ac gratificari. Quod vero maiestas vestra exoptat, ut iubeamus episcopum dominum cardinalem tamdiu in curia Romana perseverare, quoad Christiana

pax fuerit consopita racioque negociorum maiestatis vestre postulabit, volumus maiestatem vestram non latere iam ipsum ob pleraque in regnis nostris suborta negocia, que eius reditum summopere requirunt, a nobis fuisse revocatum.[1143] Non tamen ambigimus, si prenominatus dominus cardinalis prospexerit maiestatis vestre votis et rebus eius in Urbe presenciam conducere posse, tempus sui recessus ad id precipue accomodaturum. Eis quoque litteris maiestas vestra nos adhortatur, ut bello adversus Venetos suscepto pro nostro Dalmacie regno recuperando arcius incumbamus, ne tanta rei bene gerende opportunitas nostrorumque regnorum propagacio incassum pretereat. Profecto, serenissime cesar, ab ipso horum tractatuum inicio, quibus maiestas vestra ad eiuscemodi bellum incitavit, semper optavimus occasionem nobis dari, ut illud regnum[1144] nobis et communi filio nostro[1145] debitum auxilio maiestatis vestre et Christianissimi regis Francie[1146] consequamur, sed hoc factum nunc acceptis litteris maiestatis vestre nobis a Deo velut in lubrico positum est. Ut nec satis occurrat, quidnam potissimum respondeamus, ipse quippe dominus Strigoniensis nos suis litteris certiores reddidit maiestatem vestram cum Venetis usque ad exactum mensem Ianuarii[1147] inducias pepigisse. Hoc si ita se habet, nichil videtur a nostra confederacione alienius, quam maiestate vestra quiescente atque adeo iam ad pacem propensa nos in hostem arma moliri. Quamvis eciam illud non parum admiramur, si inter maiestatem vestram ac Venetos nobis neque consciis neque admonitis alique inducie paccionesve intercesserint. Quamobrem super his cupimus a maiestate vestra planius ac celeriter edoceri, ut, quidnam nobis sit in ea re agendum, sciamus. Maiestatem vestram, ut sepe alias, ita et nunc rogamus, ut sive cum Venetis pacem inire sive bello certare maluerit, memor sue[c] fraterne[d] oblacionis[e] nobis exclusis nil agendum suscipiat, quemadmodum eciam per nostrum oratorem magnificum Iohannem Mezerycky[1148] his diebus

---

1143 A levél 1512. évi dátumából kiindulva erre vagy az év nyarán kerülhetett sor, vagy az év legvégén. Legalábbis, más, közvetett források alapján ugyan, de ez tűnik ki Fraknói Bakóc-monográfiájából: Fraknói: *Bakócz Tamás* 127., 129.

1144 Dalmáciára utal a szöveg.

1145 Lajos hercegre, a későbbi II. Lajos magyar királyra utal a szöveg.

1146 XII. Lajos francia királyról (1498–1515) van szó.

1147 A levél keltéből kiindulva 1513 januárjáról van szó. – A Cambrai-i, illetve az ún. Szent Liga háborúiról az 1510-es évek elején lásd pl. Bárány: Magyarország és a Cambrai-i liga 63–67.

1148 II. Ulászló 1512-ben többek közt a kölni birodalmi gyűlésre delegált követéről, Ján Mežřičkyről van szó: Lakatos: Diplomaták II. 325/122. és 123. sz. – Feltűnő és emlí-

apercius *[165v]* significavimus. Super his autem expectamus a maiestate vestra citissimum responsum, ut valeamus maiestatis vestre nos voluntati accomodare, quem bene et felicissime valere semper optamus. Datum in Wyssegrad, 1512.

[a] Eredeti olvasat: *duci*. [b] Utána kihúzva: *Burgundie*. [c] Javítva erről: *sua*. [d] Javítva erről: *fraterna*. [e] Utána kihúzva: *et*.

390

Gracia

Nos etc. memorie commendamus etc, quod nos cum ad supplicacionem nonnullorum fidelium nostrorum per eos nostre propterea factam maiestati, tum vero ex clemencia et benignitate nostra regia, qua delinquentibus veniam et lapsis sublevamen solemus impartire, iurisque vigorem interdum levitare, misericordie consuevimus temperare, nobili Georgio de Marga, capiti quoque ac universis bonis et rebus, necnon iuribus suis possessionariis, super illa sentencia capitali et amissione omnium bonorum suorum, quam idem superioribus his temporibus, ex eo quod idem in causa illa, que inter ipsum ab una, ac nobilem Petrum de t. partibus ab altera ventilatur, mutatis nominibus suorum iobagionum, cum quibus attestacionem ex communi inquisicione sibi adiudicata facere et celebrare de iure debebat, ad nomina iobagionum dicti t. eosdem dolose attestari procurasset, iure mediante incurrisse dicitur, graciam et misericordiam duximus faciendas speciales, immo facimus presencium per vigorem, ita tamen, quod idem Georgius de Marga cum predicto suo adversario nichilominus concordare eundemque contentum reddere teneatur et se de cetero a tali iniquitate et dolo preservare studeat, alioquin presens gracia nostra eidem minime videatur suffragari. Quocirca vobis, fidelibus nostris reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini etc., necnon Iohanni preposito personalis presencie nostre locumtenenti,[1149] item spectabilibus et magnificis Emerico de Peren palatino etc., necnon Petro comiti *[166r]* de Bozyn et de Sancto Georgio iudice curie nostre vestrasque in iudicatu vicesgerentibus ac egregiis magistris prothonotariis curie et regni nostri, ac sedis nostre iudicis

tésre méltó ugyanakkor, hogy a jelzett helyeken idézett források egyike sem tud azokról az ügyekről, amelyekről e levél tudósít.

1149 Neve alapján egyedül Erdődi János titeli és esztergomi prépost jöhet szóba, aki személynökként csak nagyon rövid ideig, 1513 márciusától 1514 májusáig mutatható ki (*Archontológia* I. 75.). Személyére lásd C. Tóth: Bakóc Tamás rokonsága 17.

curie assessoribus, necnon comitibus et vicecomitibus ac iudicibus nobilium quorumlibet comitatuum, cunctis eciam aliis regni nostri iudicibus et iusticiariis ecclesiasticis et secularibus presentibus et futuris presentes visuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus prefatum Georgium Margay racione negociorum premissorum in persona ac bonis et rebus, necnon iuribus suis possessionariis quibusvis ad quorumvis instanciam intra vel extra iudicium impedire, molestare aut quovis modo dampnificare nusquam et nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, sed huiusmodi nostram graciam eidem premisso modo per nos factam firmiter et inviolabiliter eidem observare et observari facere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facturi. P. Datum.[1150]

391

Preceptoria de modo solucionis feudi

Wladislaus etc. fidelibus nostris honorabilibus capitulo ecclesie Albensis, necnon discretis rectoribus capellarum et quorumcumque altarium in ipsa civitate nostra Albensi sub quocumque titulo fundatorum, domus scilicet feudales in eadem civitate habentibus et tenentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte et in personis fidelium nostrorum prudentum et circumspectorum iudicis et iuratorum civium ac tocius communitatis dicte civitatis nostre Albe regalis, qualiter plures essent domus in eorum medio, que per solucionem feudalem in extremam ruinam et desolacionem devenissent, habitatoresque eorum solucionem huiusmodi feudi ferre propter alia plurima onera, census et taxarum nostrarum non valentes sicque extrema depauperati easdem domos desertas relinquere coacti fuissent et cogerentur modo quoque, ita ut ex eis nulla utilitas et solucio ad altare quoque sive capellam, ad quam talis domus pertineret, provenire posset. Quo fit et hoc pacto per temporum successum bona pars civitatis ipsius nostre, nisi rei consulatur, propediem desolaretur, supplicarunt igitur maiestati nostre iidem cives nostri, ut ipsos penes litteras *[166v]* et limitacionem serenissimi principis domini condam Mathie regis, predecessoris nostri bone memorie per eum de consilio dominorum prelatorum et baronum suorum superinde factam, quas quidem litteras nos quoque eisdem civibus confirmavimus, conservare dignaremur, ita videlicet, quod si quippiam inhabitatorum huiusmodi domorum feu-

1150 Erdődi János személynökségét, amely a körülbelüli datálást lehetővé teszi, lásd fentebb említve.

dalium easdem domos suas ex ipsa solucione feudi exonerare et redimere atque eliberare vellet, extunc ecclesie et capelle vel altari illi, cui scilicet vel quibus huiusmodi census et feudum deberet, computato censu et feudo huiusmodi annuo pro singulo unoquoque floreno singulos decem florenos solvere et deputate deberet, et sic ipsam domum pro se liberam et ab ulteriori solucione feudi exoneratam facere posset. Itaque non[a] considerantes futuram maxime ex hoc desolacionem ipsius civitatis nostre, et quod ipsi quoque rectores capellarum et altarium ex talibus desertis et habitatore carentibus domibus nil prorsus utilitatis provenire possit, longeque et ipsis rectoribus altarium et capellarum tales domus habentibus et eciam civitati nostre prefate commodius et utilius fore, ut limitacione prefata dicti condam domini Mathie regis observata, precio pocius perpetuo vendant idque ad usum altaris vel capelle convertant, quam ipse domus deserte hoc modo iaceant. Eosdem igitur cives penes huiusmodi annuenciam dicti condam domini Mathie regis conservare conservarique facere volentes, mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, quatenus si qui talium domorum feudalium inhabitatores suas domos feudo ipso exonerate cupientes summam limitatam deponere vellent, extunc singuli vestrum, ad quem scilicet talis domus pertinet, summam huiusmodi premisso modo limitatam pro singulo uno floreno singulos decem florenos racione huiusmodi feudi levare et tales redemptores a solucione premissa feudi cum restitucione et extradacione de manibus vestris litterarum feudalium, quas habetis, perpetuo quietos et liberos reddere modis omnibus debeatis et teneamini. P. Datum.

[a] Így a kéziratban, de a *nos* olvasat helyesebbnek tűnik.

392

[167r] **Recognicionalis**

Nos etc. recognoscimus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos animadvertentes fidelia et sedula grataque servicia fidelis nostri egregii Marci Penflinger vicethezaurarii nostri, que idem nobis hoc potissimum tempore administracionis sue non mediocribus et animi et corporis laboribus exhibuit et impendit, volentes igitur suorum apud nos serviciorum racionem condignam habere, et maxime, ut creditoribus suis, a quibus ad facta et necessitates nostras graves hincinde et multiplices, certam summam peccuniarum per hec sui officii tempore levare est coactus, commodius satisfacere possit, quemadmodum eundem vicethezaurarium nostrum fidelis noster reverendus in Christo pater dominus Petrus Beryzlo etc. ex nostro consensu

de camerarum nostrarum ad manus ipsius assignacione per litteras suas assecuravit, ita nunc iam medietatem omnium et singularum ipsarum camerarum nostrarum Maromarusiensium ad manus eiusdem vicethezaurarii nostri pro officiolatu dumtaxat dandam et assignandam duximus damusque et assignamus presencium per vigorem, assecurantes ipsum et certificantes, quod reliquam quoque totam medietatem earundem camerarum, post quamprimum de manibus fidelis nostri magnifici Gabrielis de Peren cubiculariorum nostrorum regalium magistri[1151] data per eum nobis super proventibus ipsarum debita racione eliberaverimus, mox eidem Marco daturi sumus ita, ut omnes ipsas cameras integre tandem ipse a nobis tamdiu teneat et conservet, donec de proventibus ipsarum eiuscemodi debita in sortem ac ad racionem nostram, ad necessitates nostras et maxime castrorum finitimorum, ut prefertur contracta, integre et ad plenum persolvet ipsisque suis creditoribus satisfaciet.[1152] Qui quidem vicethezaurarius noster, quo securior de nobis superinde reddatur, promittendo eidem in verbo nostro regio duximus, quod ipsas cameras nostras Maromarusienses tamdiu, ut premisimus, apud manus eiusdem conservabimus neque ulla racione aut via mondia[a] illas ab eodem aufferemus, donec et quousque et ea debita, que premisso modo hucusque in sortem nostram contraxit, et ea, que deinceps contrahere et levare cogetur, ex ipsis proventibus earundem camerarum ad plenum et integre excipiet, immo asseccuramus et promittimus, et ad hoc ipsum nos et serenissimum dominum Ludovicum regem filium nostrum charissimum obligamus et obligatum esse volumus harum nostrarum vigore et testimonio etc. Datum.[1153]

[a] Értsd: *mundi*.

1151 Kamarásmesterként 1502 októbere és 1515 szeptembere között adatolható: *Archontológia* I. 120.

1152 Erre azonban nem került sor. Perényi Gábor ugyanis a sókamaraispánságot még Ulászló halálának idejében is viselte, csak azt követően adta át annak felét II. Lajos királynak. Részletesen lásd *Perényi* 791. sz. és Draskóczy: *Magyarországi késő bányászata* 90–91.

1153 Az oklevélben említett Pemflinger Márk alkincstartóságára – egyelőre – csak az 1514. évből van adat (*Archontológia* I. 133.). Mivel az oklevél már részben múlt időben beszél alkincstartói tevékenységéről – jóllehet az oklevél kiadásának idejében még viseli a tisztséget –, annak kiadására – ha ez valóban megtörtént – leginkább 1514 vége felé vagy még később kerülhetett sor.

393

[167v] **Ad regem Polonie**[1154]

Wladislaus etc. serenissimo principi domino Sigismundo eadem gracia Polonie regi ac magno duci Lythvanie etc., fratri germano nostro charissimo, salutem et fraterni amoris felicissimorumque successuum incrementa. Recordari maiestas vestra potest, quociens nos litteris suis exhortata est, quo oratores nostros[1155] utrinque mitteremus ad cognoscendas querelas et dampnorum illaciones per hec tempora inter subditos utriusque nostrum ultrocitroque factas et commissas. Similiter autem subditi nostri multum apud nos instant et supplicant, ne huiusmodi revisionem et rectificacionem dampnorum in longum protrahere dignaremur. Pro huiusmodi igitur conventu oratorum utriusque nostrum, ne ulterius huiusmodi revisio negligatur, constituimus diem sancti Michaelis archangeli nunc venturum, ad quem iam oratores nostros eciam designavimus, qui ad ipsum diem sancti Michaelis omnino proficiscentur. Rogamus igitur maiestatem vestram, velit et ipsam suos oratores designare et deputare, qui ad prefatum diem beati Michaelis omnino cum nostris oratoribus conveniant, et universas querelas, dampna et oppressiones utrocitroque per hec tempora inter subditos nostros factas revideant, cognoscant et equitate dictante ad plenum eciam rectificent. De loco autem, ubi conventus ipse fieri debebit, ipsorum oratorum utriusque nostrum erit concordare, in quo scilicet loco maluerit convenire. Diem igitur prefatum maiestas vestra negligere nolit, quo tot querelarum iamtandem finis imponatur. Quam felicissime semper valere optamus. Datum.[1156]

1154 Vö. **400**. sz. is.

1155 Perényi Gáborról és Rozgonyi Istváról van szó, vö. **400**. sz.

1156 A két királyság határvidékén elkövetett hatalmaskodások, jogtalanságok felülvizsgálata éveken át visszatérő eleme volt Ulászló és Zsigmond levelezésének. Az Acta Tomiciana köteteiben elsőként 1510-ben találkoztam vele (AT I. LXII, XCVI., ill. CXX. sz.; az utóbbi szerint Ulászló Perényi Gábort és Henczelfy Istvánt deputálta.) Egy évvel később, amikor Stanisław Gorecki płocki őrkanonok járt Zsigmond követeként Magyarországon, utaltak arra, hogy az ügyben a két uralkodó megbízottainak előző évben, Mihály-napkor kellett volna találkozniuk, azonban a pestis miatt erre nem kerülhetett sor (AT I. CCXXXII. sz.). A Mihály-nap említése okán a fenti levél talán 1510-hez köthető, bár ennek ellentmond Rozgonyi szereplése. Még egy esztendővel később, 1512-ben, amikor Piotr Tomicki járt követként Ulászlónál, ismét előkerült az ügy, mégpedig megoldatlan problémaként, hiszen a korábbi deputáltak „non voluerunt vel non potuerunt" a kijelölt helyen és időpotban tárgyalni (AT II. XLV. sz.). Ebben az évben is Szent Mihály napját tűzték ki a találkozó időpontjául, amelyre azonban Zsig-

394

Wladislaus etc.[1157]
Spectabilis et magnifice fidelis nobis sincere dilecte![1158] Magnam admodum et assiduam sollicitudinem habemus de presenti statu gencium parcium inferiorum, qualiter et quid de ipsis agendum sit, nam si gentes dominorum *[168r]* et comitatuum in confinibus et partibus ipsis inferioribus existencium a custodia et defensione earundem parcium remanebuntur, et ad locum, quem cum fidelitate vestra et aliis dominis una hiis diebus constituimus ascendere et sic rursus descendere tandem cogerentur, partes ipse[a] omnes interea gentibus prorsus denudabuntur et vacue manebunt, et poterit per hoc dampni aliquid illis contingere. Nam scribit nobis fidelis noster magnificus Stephanus de Bathor comes Themesiensis, quod si gentes comitatuum inferiorum et aliorum in confinibus existencium relicta custodia parcium earundem ad locum deputatum congregabuntur, non habebit tandem et ipse per quos et cum quibus partes ipsas defendat, propter quod solus quoque in persona se dimovere vellet. Ex alio vero latere pungit nos et sollicitat ordinacio quoque nostra vobiscum, ut prefertur, et aliis dominis hic facta, ut scilicet ad loca ipsa deputata omnium et singulorum dominorum et regnicolarum gentes conveniant. Quare dum hec nobiscum revolvimus, visum est nobis taliter in hoc agendum et tale medium servandum, ne partes ipse inferiores, que vicine et contigue hostibus, imo in faucibus eorum, ut scitis, existunt, ex tali gencium denudacione dampnum patiantur. Itaque quum ad diem constitutum Waradinum, locum scilicet, ut prefertur, ordinatum applicuerint, eas gentes, quas ibi invenietis, iacere diucius ibidem non permittatis, sed ubi eas perlustraveritis, mox ad ea loca, ad que pro defensione regni et parcium ipsarum necessarium vobis videbitur, dimittatis et deputetis, his vero, quorum gentes nondum illuc pervenerunt et ad diem

---

mond nem tudta a követeit elküldeni, és annak halasztását kérte: AT II. CXXV. (Az adatot Szokola Lászlónak [ELTE BTK] ezúton is köszönöm!) Jóllehet nem tudjuk, hogy Ulászló király abban az évben kiket jelölt ki küldöttként, a Mihály-nap okán a fenti levél keltéül 1512 is szóba jön. Perényi Gábor feltehetően a kijelölt követek között volt, hiszen Zsigmond 1512 decemberében úgy intézett levelet hozzá, mint akit Ulászló király „in commissarium et iudicem deputavit, ut unacum nostris commissariis iusticiam in utramque partem tam Hungaris, quam nostris Polonis administraret" (AT II. CXXXIX. sz.). – Lásd még a **258**. sz. alatti levelet is.

1157 Kiadása: Mikó: Háború vagy béke 168. (A formuláskönyv alapján.)

1158 Feltehetően Szapolyai János erdélyi vajdához szól a parancs.

constitutum proficisci nequierint, scribatis dumtaxat et litteris vestris propriis eos perveniatis, ut ex eodem loco, ubi gentes suas preparant aut iam preparatas habent, in pleno numero, sicuti ipsis sepenumero iam mandavimus, ad loca, ad que per vos deputabuntur, progrediantur et proficiscantur, ne defensio et custodia parcium predictarum intermittatur. Hoc uno notanter observato, ut comitatus illos, qui alias ad castrum nostrum Themesiense et capitaneatum generalem pertinuerunt,[1159] ab eodem capitaneatu non secernatis neque disiungatis, sed pocius ex comitatibus quoque parcium superiorum, qui vobis videbuntur secundum exigenciam necessitatis, eidem comiti Themesiensi adiungatis et ascribatis atque deputetis, ut necessitate superveniente possit partes ipsas *[168v]* a dampno et periculo preservare. Nam si partes ipse gentibus denudate fuerint, ipse quoque comes Themesiensis fortassis illuc se removebit et hostes tamen hunc ipsum cognoscentes maiori animo et firmiori se se contra easdem partes armabunt, itaque cura hec hoc modo premisso providere velitis, ne partes ipse periculo exponantur. Datum.[1160]

[a] Utána kihúzva: *interea*.

395

Regalis[1161]

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Quoniam ex castro Lanzer, quod communi omnium dominorum prelatorum et baronum regnicolarum nostrorum consilio et deliberacione iustissimis de causis, veluti ius corone nostre, expugnaturi sumus, multa mala excursiones et dampna partibus illis circumvicinis continue inferuntur, et ob id nullo pacto illa tolleranda duximus, quemadmodum igitur aliis nostris proximis vobis mandavimus ita, et presentibus firmissime mandamus, quatenus statim visis presentibus, universas gentes vestras, quas pro regni defensione servare tenemini, in pleno numero ad expugnacionem ipsius castri penes fidelem nostrum spectabilem et magnificum comitem Petrum de Bozyn et de Sancto Georgio iudicem curie nostre, quem huic rei prefecimus, quamprimum mittere et ad omnia facere debeatis, que idem vobis in hoc faciendo dixerit, alioquin certi estote iuxta formam decreti graviter vos puniemus. Non sit

1159 Hogy mely megyék jöhetnek szóba, lásd *Archontológia* I. 124.

1160 A datálást illetően lásd a fent idézett tanulmányomban írtakat.

1161 Kiadása: Mikó: Metodikai problémák 102. (A formuláskönyv alapján.)

autem vobis cura neque allegare debetis, prout vos allegare intelligimus, quod videlicet nos et domini prelati ac barones gentes nostras non levemus, sciatis enim, quod et nostre gentes ac ipsorum dominorum prelatorum et baronum parate sunt et eo ibunt, quo necessitas regni expostulabit. Aliud igitur pena sub premissa ulla racione facere non presumatis. Datum.[1162]

396

Regalis

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatus t., s(alutem) et g(raciam). Accepimus vos difficultatem adhuc facere in *[169r]* extradandis et exolvendis peccuniis proxime preteriti subsidii ad castra finitima ordinati et oblati, nolleque eas secundum deputacionem fidelium nostrorum egregiorum t. et t., thezaurariorum scilicet regni huius,[1163] quam iidem fideli nostro egregio t. bano nostro de Sabacz[1164] racione sallarii sui fecerunt eidem administrare, constat autem vobis aperte, quod peccunie ipse recte ad castra finitima et eorundem conservacionem ordinate sunt, quas quisque regnicolarum nostrorum sub fide et promissione sua extradare de suis bonis tenetur, itaque omnino ita volumus, ut deputacioni prefatorum fidelium nostrorum per vos satisfiat. Mandamus igitur fidelitati vestre harum serie firmissime, ut nullam omnino difficultatem aut remittenciam in hoc facere audeatis, sed quamprimum et citissime peccunias huiusmodi subsidii prefato bano nostro deputatas eidem integre et sine defectu ad conservacionem castrorum finitimorum de bonis vestris exolvi et extradari facere ac administrare debeatis, prout nos quoque iam de bonis nostris extradedimus, quoniam alioquin talium omnium vestrum bona, qui subsidium ipsum exolvere recusaverit, occupari faciemus, aliud igitur nullo modo facturi. Datum.[1165]

1162 A levél 1512. júl. 7. körül kelt. A datálást Ulászló királynak ugyanebben az ügyben több nyugat-magyarországi városnak küldött mozgósítási parancsai teszik lehetővé, lásd alább **399**. sz.

1163 II. Ulászló király uralkodásának idejéből mindössze egyetlen évből, jelesül 1511-ből ismerünk adatot arra, hogy a rendek is választottak „országos" kincstartókat, a hadiadó adminisztrálására. 1511-ben ketten töltötték be a tisztséget: Szentpéteri László és Telegdi István. Lásd: Soós: *Kincstartók* 75.

1164 A rendi kincstartók fent említett szerepléséből kiindulva Báncsai Andrásról van szó: *Archontológia* I. 148.

1165 A rendi kincstartók szerepeltetése okán minden bizonnyal 1511-ben kelt.

397

Donacio preceptoriatus[1166]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos attentis et consideratis meritis et serviciis fidelis nostri nobilis Bernaldi de Isaakffalwa, professoris ordinis cruciferorum sancti Iohannis Baptiste,[1167] que idem pro debito ordinis et professionis sue sacre corone huius regni nostri primum et deinde maiestati nostre in castris finitimis et potissimum in castro nostro Iaycza plures iam annos preseverando non sine periculo persone sue exhibuit et impendit, preceptoriatum ecclesie beati Iohannis Baptiste Iaurini fundate, quem hucusque quidam Mathias presbiter [a-]sine ullo ordinis sui habitu[-a] tenuisse, verum ob infidelitatem suam, quam ex eo incurrit, quod hiis preteritis insurreccionis rusticorum temporibus castrum Solymos vocatum, in quo per illustrem principem dominum Georgium marchionem Brandemburgensem constitutus fuerat, contra fidem et fidelitatem suam eidem domino suo debitam ad manus ipsorum popularium[b] et malefactorum unacum castellano in eodem castro similiter protunc constituto ultro et pari infidelitatis voto prodidisse et tradidisse et ob id iure meritoque amisisse dicitur, auctoritate[c] iurispatronatus nostri, quod generaliter in omnibus regni nostri ecclesiis habemus, simulcum cunctis ipsius preceptoriatus iuribus possessionariis et bonis temporalibus rebus, sic, ut prefertur, stantibus et se habentibus duximus dandum et conferendum, immo damus et conferimus harum nostrarum etc.[1168]

[a–a] E szavak az *incurrit* után írva, helyük korrekciós jelekkel mutatva. [b] A kéziratban: *poplarium*. [c] Utána kihúzva: *nostra*.

398

[169v] **Ad waywodam**[1169]

Wladislaus etc.

Spectabilis et magnifice fidelis nobis dilecte! Post vestrum a nobis discessum, quum hunc nuncium waywode nostri Moldaviensis, qui, ut scitis, hic apud nos agit, expedire et dimittere voluissemus, ubi in dando ei responso ad articulum illum, de quo inter alia ex parte filii waywode, qui nunc apud vos existit, nobis

1166 Kiadása: *Mon. rust.* 222. (A formuláskönyv alapján.)

1167 Személyére az oklevél kapcsán lásd Nemes: Szerzetesek Győrben 65.

1168 Kiadására 1514. aug. 25. után kerülhetett sor, az indoklást lásd az idézett kiadásban.

1169 II. Ulászló király valamelyik erdélyi vajdájához szól a levél.

nunciaverat, deventum est idem nuncius nomine ipsius domini sui, sicuti prius ex exposicione legacionis sue in memoriam reducens fidem ac promissionem nostram et omnium dominorum prelatorum et baronum nostrorum sibi super securitate ab impedimento dicti filii waywode datam atque factam, severissimis et gravibus verbis loquutus nosque adhortatus est, ut tutum et securum eundem de ipso filio waywode facere et reddere dignaremur, alioquin ipse dominus suus suis rebus et quieti sue eciam aliter providere vellet. Cum igitur, ut videtis et sane intelligitis, res ista ardua sit et non parvi momenti, multumque intersit nostri, ut ipsi waywode promissio et fides nostra, ac omnium dominorum consequenterque fidelitatis vestre super securitate huiusmodi eidem data, inconcusse observetur, et ab impedimento quocumque futuro ipsius filii waywode tutus et securus reddatur, et nisi ita fiat, possit facile ipse waywoda Moldaviensis Tartaris quoque et aliis hostibus huius regni se coniungere, et sive contra Poloniam, sive alio quocumque velit cum detrimento nostro et omnium subditorum nostrorum, imo tocius Christianitatis agere et proficisci, multaque et pene inenarrabilia mala ex hoc evenire possint, per hoc enim, si idem filius waywode auffugere et sibi libertatem vendicare poterit. Nos quoque promissionem et fidem nostram eidem waywode Moldaviensi observare non curabimus, eidem wayvode Moldaviensi aperta occasio mali omnis attentandi daretur. Proinde rogamus fidelitatem vestram maiorem in modum *[170r]* diligenter, ut secum hec et alia plura mala, que toti Christianitati ex hoc evenire possent, revolvat, et pro evitandis futuris sinistris[a] eventibus ipsum filium waywode aut ibidem apud vos sub bona et tuta custodia, si quidem id secrete et absque scitu eiusdem aut ulla vel minima suspicione fieri posset, retinere debeatis, ne abire istinc et alio se recipere valeat, aut si id fieri nequiret, ad nos rursus eundem remittatis. Nos enim talem locum eidem ordinare poterimus et volumus, ut prefatus waywoda Moldaviensis tutus et securus de eo erit, ne nova cura nobis et omnibus dominis huius regni ex hoc nascatur aut emergat, neve mala ulla toti Christianitati eveniant. Datum.[1170]

[a] Javítva erről: *sinistribus*.

[1170] Sajnos nem tudtam rájönni, hogy a levél Ulászló király uralkodási idején belül mikor keletkezett. Regnáló moldvai fejedelemként III. István (1457–1504), illetve III. (Vak) Bogdán (1504–1517) jöhet szóba. Semmilyen adatot nem találtam azonban arról, hogy melyik vajda melyik fiának magyarországi letartóztatásáról/túszként tartásáról(?) lehetne szó. Nem találtam nyomát Veress Endre Magyarország és Moldva kapcsolatait bemutató okmánytárában (Veress: *Akták és levelek*), sem az ismert, Ulászló által Moldvába küldött követségek tárgyalt témái között (Lakatos: Diplomaták II. 300/39.

399

Regalis[1171]

Wladislaus etc. Egregii et nobiles fideles nobis dilecti! Arbitramur iam vos audire et intelligere potuisse, si vero nondum vobis constat, exnunc scire vos volumus, qualiter nos castrum nostrum Lanzeer vocatum, intra limites huius regni nostri adiacens et ad coronam nostram Hungarie pertinens huic ipsi regno et eius corone a domina relicta[1172] condam Wayspracher redimere voluimus, que quidem domina, quum summam debiti levare nolens, castrum ipsum remittere recusasset. Nos iure quoque huius regni revideri hanc rem (id, quod vobis constat) fecimus, ubi manifeste optimoque ac vetusto iure regni compertum extitit debere ipsam dominam levatis suis pecuniis arcem ipsam nobis et huic regno remittere, quod preter omnem iusticiam detinens usque modo restituere et de manibus suis exmittere recusavit, seque nobis et huic regno aperte opposuit, et quod egrius ferimus, manifestos nostros diffidatores, puta quendam Janowczky, in contemptum nostrum ad castrum ipsum recepit, isticque eum contra nos et hoc regnum nostrum fovet, qui plura iam mala, depredaciones, abducciones et alias varias oppressiones nostris subditis intulit. Itaque nos ulterius tantam ipsius domine iniquam et iniustam proterviam ferre nolentes, statuimus omnino unacum dominis prelatis et baronibus nostris ius nostrum ab ea eciam vi armorum recuperandum, quandoquidem, ut scitis, in proxime preterita universali dieta universi regnicole nostri nobis unanimi voto supplicarunt, ut *[170v]* in execucione huiusmodi iuris et iusticie parti equitatem postulanti contra alteram opem ferre dignaremur. Itaque nos castrum prefatum de manibus eiusdem domine rehabere volentes, fidelem nostrum spectabilem et magnificum Petrum comitem de Bozyn et de Sancto Georgio, iudicem curie nostre[1173] in capitaneum nostrum

sz., 303/48. sz., 304/53. sz., 308/60. sz., 309/63–64. sz., 313/74. sz., 315/83. sz., 318/97. sz., 319/101., 103. sz.), sem Szapolyai János fennmaradt levelei között (Neumann: *Szapolyai oklt.*) – jóllehet persze korántsem biztos, hogy ő volt a levél címzettje.

1171 Kiadását – az oklevél alakjában ránk maradt példányokkal összevetve – lásd: Mikó: Metodikai problémák 97.

1172 Weispriach Ulrik özvegye, leánykori nevén Getrud von Hohenwart, férje 1506. október 12. előtt bekövetkezett halála óta kezében tartotta a lánzséri várat. Ennek történetét bővebben lásd Csermelyi: Weispriachné háborúja 475–478.; Neumann: Két levéltárjegyzék 17–18.

1173 Igazolhatóan 1500. aug. 15 és 1517. nov. 13. között töltötte be az országbírói méltóságot, lásd *Archontológia* I. 90.

quoad expedicionem presentem recuperande arcis prefecimus, et scripsimus certis dominis illarum parcium, istic scilicet vicinis atque eciam nonnullis aliis propinquioribus comitatibus, ut gentes suas penes prefatum comitem Petrum ad recuperandam arcem predictam Lanzeer mittant et adiungant, ne illud ab hoc regno nostro et sacra corona alienetur. Proinde volumus et fidelitati vestre strictissime committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus vos quoque universas gentes vestras, quas pro regni defensione conservare tenemini, ex quo in facto regni et eius iurium res agitur, penes prefatum comitem Petrum mittere et eidem in recuperanda arce predicta, quod omni iure et equitate ad nos et coronam nostram spectat, omni ope et auxilio iuxta informacionem eiusdem comitis Petri adesse et assistere, modis omnibus debeatis et teneamini. Et aliud nullo modo facere presumatis. Datum.[1174]

400

Plenum mandatum[1175]

Nos etc.[1176] recognoscimus per presentes, quod nos de fide et fidelitate rerumque gerendarum pericia fidelium nostrorum magnificorum Gabrielis de Peren etc., necnon Stephani de Rozgon, oratorum scilicet nostrorum, ad plenum confisi eisdem plenum mandatum nostrum plenamque item et omnimodam facultatem et auctoritatem nostram in eo dando duximus et concedendo damusque et concedimus per presentes, ut ipsi cum oratoribus serenissimi principis domini Sigismundi Polonie regis etc., fratris et consanguinei nostri charissimi in loco, ubi eisdem pari voluntate videbitur, in confinibus et partibus Scepusiensibus nostro nomine convenire universasque eas querelas dampnorumque[a] et iniuriarum illaciones, que *[171r]* ultro citroque inter subditos utriusque nostrum per hec tempora qualitercumque facte et commisse sunt, cum eisdem oratoribus fraterne maiestatis una revidere, cognoscere atque rectificare et complanare, et generaliter omnia et singula iuxta informacionem nostram eisdem per nos

1174 E napon kelt a király Pozsony, illetve Sopron városokhoz intézett parancslevele, amelyek szövege a formuláskönyv textusával csaknem teljesen megegyezik. (DF 241092.; Házi: *Sopron* I/6. 276.) Míg azonban a két eredeti példány láthatóan egy minta alapján készült, addig a formulárium változata attól néhány ponton eltér, ennélfogva valószínű, hogy egy fogalmazványt másoltak a kötetbe.

1175 Vö. **393**. sz. is.

1176 II. Ulászló király az oklevél kiadója.

superinde datam circa ista facere possint et valeant, que ad huiusmodi revisionem et rectificacionem ipsorum dampnorum pertinere videbuntur, et que nos ipsi faceremus, si personaliter interessemus, eciam si talia forent, que mandatum exigerent magis speciale, quam presentibus est expressum, promittentes in verbo nostro regio ea omnia, que iidem Gabriel Pereny et Stephanus Rozgony nostro nomine in premissis rebus cum prefatis oratoribus dicte fraterne maiestatis fecerint, ordinaverint, rectificaverint et concluserint, rata et grata habere, ac firmiter et inviolabiliter observare et facere eciam observari sine omni dolo et fraude harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[1177]

[a] Utána kihúzva: *illaciones*.

401

Plenum mandatum

Nos etc.[1178] recognoscimus tenore presencium significantes, quibus expedit universis, quod nos de fide et fidelitate rerumque gerendarum[a] experiencia fidelis nostri egregii Emerici Czobor comitis camerarum salium nostrorum Transsilvanensium ad plenum confisi eidem plenum mandatum nostrum plenamque et omnimodam facultatem et auctoritatem nostram in eo dando duximus et concedendo[b] damusque et concedimus per presentes, ut ipse cum illustri domina Beatrice,[1179] relicta illustris condam Iohannis Corvini ducis Lypthovie ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani,[1180] nomine ac in persona nostra convenire, ac cum eadem tam ex parte banatus eorundem regnorum nostrorum, quam eciam de rebus et negociis factum devolucionis bonorum et castrorum ac aliorum iurium possessionariorum ipsius condam Iohannis Corvini ducis et consequenter illustris condam Cristophorii filii eiusdem[1181] concernentibus aliisque rebus loqui et tractare, ac nostro nomine cum eadem domina Beatrice iuxta informacionem nostram eidem Emerico Czobor in his rebus datam concordare, atque eidem assecuraciones et alia omnia et singula,

1177 A vélhető dátumról lásd a **393**. sz. levélnél írtakat.

1178 II. Ulászló király az oklevél kiadója. – Említi a szöveget Schönherr: *Hunyadi Corvin János* 310.

1179 Frangepán Beatrixról van szó.

1180 Meghalt 1504. okt. 12-én.

1181 Meghalt 1505. márc. 17-én.

que ad premissa pertinere necessario videbuntur, facere possit et valeat, promittentes in verbo nostro regio ea omnia, que idem Emericus Czobor cum prefata domina relicta in premissis rebus fecerit, tractaverit, promiserit et concluserit, nos pro rato et firmo habituros ac firmiter et inviolabiliter eciam observaturos sine omni dolo et fraude harum nostrarum etc.[1182]

[a] Utána kihúzva: *pericia*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *conferendo*.

402

[171v] **Nundinalis**

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos pro eo[a] nostro singulari affectu, quo[b] religiosos fratres sacri ordinis Chartusiensis per dominum condam regem Ludovicum salutari eius maximaque cura et studio in claustro in Leweld fundato locatos[1183] pluribusque bonis temporalibus[c] dotatos complectimur, quorum videlicet vita et sanctimonie norma ab omnibus regnicolis nostris unice diligitur, et quorum oracionibus et intercessione nos et serenissimos liberos nostros apud Deum confoveri speramus, cum igitur ex eo, tum vero volentes commodo et utilitati eiusdem claustri et fratrum in eodem degencium consulere, ad possessionem eorum Geche vocatam[1184] in comitatu Wesprimiensi, penes se in contigua vicinitate adiacentem, nundinas liberas sew fora annualia libera singulis festivitatibus sanctorum Egidii abbatis, Demetrii martiris, Thome apostoli, dominica post Resurreccionem Domini et aliis diebus legittimis ipsas festivitates precedentibus et sequentibus omni anno, item forum ebdomadale similiter liberum singulis feriis secundis in qualibet septimana omnino sub hiisdem libertatibus, libertatumque prerogativis, quibus nundine sew fora annualia libera, sed et ebdomadalia aliarum liberarum civitatum, oppidorum et villarum regni nostri celebrantur, perpetuo celebranda, annuendo duximus et concedendo, immo concedimus presencium per vigorem, absque tamen preiudicio nundinarum et fororum comprovincialium liberorum aliorum. Quocirca vos universos et singulos mercatores et institores et alios quoslibet eciam foren-

1182 A Corvin-örökség lefoglalásáról 1505 április elejétől kezdve intézkedtek az udvarban. A konkrét adatokat lásd Neumann: Mátyás herceg 72., 6. jegyz. – Az oklevél is ennek során kelhetett, Schönherr is ennek kontextusában idézi, lásd fentebb.

1183 A kolostor történetének legújabb összefoglalása: Vida: *Karthauzi rend* 133–163.

1184 Gecse h. (Veszprém m.)

ses homines presentibus affidamus, assecuramus et certificamus, ut, cum cunctis rebus vestris mercimonialibus cuiusvis generis existant, ad dictas nundinas sew fora annualia libera per nos in dicta possessione t. modo premisso celebrari commissas et concessum secure et sine omni pavore et formidine veniatis, properetis et accedatis, peractisque inibi vestris negociacionibus in empcionibus, permutacionibus et vendicionibus rerum vestrarum fiendis ad propria vel alia, que malueritis, loca redeatis sub nostra regia proteccione et *[172r]* tutela speciali. Et hec volumus ubique in foris et aliis locis publicis, ubi opus erit, manifeste proclamari facere. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti etc. Datum.

[a] Javítva erről: *eor(um)*. [b] Javítva erről: *qui*. [c] Előtte kihúzva: *temporib(us)*.

403

Nundinalis alia

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos intuitu fidelitatis et serviciorum fidelis nostri spectabilis et magnifici Petri comitis de Bozyn et de Sancto Georgio iudicis curie nostre nobis et sacre corone nostre per eum exhibitorum, tum vero pro commodo et utilitate incolarum oppidi eiusdem Dewem vocati in comitatu t.[1185] existentis, nundinas liberas sew fora annualia libera singulis quatuor temporibus anni aliisque diebus ipsa quatuor ipsa[a] precedentibus et sequentibus, ad id scilicet necessario aptis et sufficientibus, omni anno, item forum ebdomadale similiter liberum singulis feriis terciis in qualibet septimana omnino sub hiisdem libertatibus et prerogativis, quibus nundine sew fora annualia, sed et ebdomadalia aliarum liberarum civitatum, oppidorum sew villarum regni nostri celebrantur perpetuo celebrari duximus annuendo et graciose concedendo, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, absque tamen preiudicio nundinarum sew fororum annualium, sed et ebdomadalium liberorum aliorum quorumcumque. Quocirca vos universos et singulos mercatores, institores et forenses homines atque viatores quoslibet serie presencium affidamus, asseccuramus et certificamus, quatenus ad predictas nundinas liberas sew fora annualia, sed et ebdomadalia libera per nos in prefato oppido t. modo premisso perpetuo celebrari commissa, libere, secure et sine pavore ac formidine rerum et bonorum ac personarum vestrarum veniatis, properetis et

1185 Ti. Posoniensi.

accedatis, peractisque inibi cunctis negociacionibus vestris ad propria vel alia, quo malueritis, loca redeatis, salvis semper rebus et bonis atque persona vestris sub nostra regia proteccione et tutela speciali permanentibus. Et hec volumus per fora et alia loca publica, ubi necesse fuerit, palam et manifeste facere proclamari. Presentes autem post earum lecturam etc.

[a] Így, de az értelmileg helyes *tempora* helyett.

404

[172v] **Missilis**[1186]
Wladislaus etc.
Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nostri nobis sincere dilecte![1187] Quum fidelitas vestra proxime apud nos constitueretur, plane eadem intelligere potuit, quod gravia dampna et incursiones atque depopulaciones Turci, infestissimi hostes huius regni nostri, in partibus inferioribus commiserant, qui partes easdem regni nostri gentibus vacuas forte intelligentes, rursus notabile, immo inexplicabile dampnum eisdem partibus intulerunt. Pro exploratissimo enim accepimus, quod castellum et oppidum Cherii funditus iidem Turci exusserunt, illud solo equantes, omnibus incolis eiusdem aliis ibidem trucidatis, aliis, proh dolor, in miseram captivitatem abductis. Quaquidem strage atque clade non contenti, novum, prout certo fertur, apparatum faciunt, et magna manu iterum partes easdem invadere intendunt, unde timendum est, ne si conatibus eorum tempestive non occurretur, tota ipsa terra devastetur. Quamobrem rogamus fidelitatem vestram et hortamur, ut celerius, quo fieri poterit, personaliter inde exire, aut si id subito fieri non posset, ne res ista, que, ut videtis, celeritatem exigit, negligatur, aliquem notabilem hominem vestrum mittere visis presentibus debeatis, qui gentes, que fideli nostro magnifico Stephano de Bathor comiti Themesiensi etc. in dieta generali regnicolarum nostrorum proxima deputate sunt, queque iam Zegedini existunt,[1188] eidem comiti Themesiensi pro officio vobis per nos et eosdem regnicolas nostros iniucto designare et subiicere debeat, quo idem comes Themesiensis earum presidio saltem ea, que adhuc illesa

1186 Az oklevél kontextusára, vélhető keltére lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 600–601. Vö. a **405**. sz. szöveggel is.

1187 Szapolyai János erdélyi vajdához szól a levél.

1188 A szegedi országgyűlésre (sereggyűlésre) szóló meghívólevél fennmaradt a formuláriumban, lásd **109**. és **289**. sz.

intactaque remanserunt, preservare et ab incursionibus atque periculis tutari possit. Preterea considerare potestis, quod non solum partes ipse inferiores, sed et alia loca finitima et castra in[a] Croacia existencia gentibus presertim ad instantem verem pronuncienda sunt, qui quidem gentes sine presentia vestra nedum hincinde distribui sed ne levari quidem possunt, nam alioquin, ut meminisse potestis, mille equites bano nostro per vos dandos aliis nostris litteris commisimus, que omnia celeritatem maximam expelunt. In exolucione quoque *[173r]* lucri camere nostre viginti denariorum et eciam subsidio anni preteriti triginta denariorum[1189] tanta est ubique negligencia, vel pocius licencia, ut illud usque modo nusquam sit extradatum. Est item in missione quoque gencium magna hincinde negligencia, sunt enim plerique, qui iuxta ordinationem ipsorum regnicolarum hucusque suas gentes minime ad loca deputata mittere curarunt, quas ob res presencia vestra inevitabiliter citra omnem moram opus est. Itaque rebus his et defectibus taliter iterum rogamus, pro debito vestro provideatis, ut neque in mittendis ad loca finitima gentibus et necessariis presidiis neque in extradacione et exolucione lucri camere et subsidii nostri ulterior negligencia fiat, ne et nos hoc regnum nostrum ex tanta rerum licencia et defectu iacturam paciamur. Aliud in his nullo modo facere presumatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *hec*.

405

Missilis alia[1190]

Magnifice fidelis nobis dilecte![1191] Litteras vestras accepimus, ex quibus et eciam abinde antea cladem illam, quam partes inferiores rursus et de novo a Turcis, assiduis infestissimisque huius regni hostibus pertulerunt, intelleximus. Accepimus eciam eosdem Turcos, nisi tempestive conatibus eorum occurratur,

1189 Az 1511-ben két évre megszavazott adó az 1512. évre is 50 dénárról szólt, amelyet György-napig (ápr. 24.) kellett beszolgáltatni. (Lásd a szabályokat fentebb, a **113**. sz. alatt.) Talán az év folyamán még egyszer kivetettek adót, és e helyütt arra történik utalás. Mindez egyébként nem lenne példátlan, hiszen egy éven belüli többszöri adókivetés már Ulászló király uralkodásának első éveiben kimutatható. Neumann: Királyi hatalom 52.

1190 Az oklevél kontextusára, vélhető keltére lásd Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 600–601. Vö. még a **404**. és **426**. sz. szövegeket is.

1191 Báthory István temesi ispánhoz szól a levél.

maiora et periculosa mala brevi attentaturos, que quidem depredaciones et castelli atque oppidi illius Cherii exustio atque incolarum eiusdem misera, proh dolor, abduccio, tanto dolore nos asserit. Adeoque animum nostrum exulceravit, ut vix explicari queat, nam hoc tempore, ut cumque facilius hostibus ipsis resisti posset, quam aliis temporibus retroactis, dummodo aliqua saltem vigilancia parcium earundem esset, sed nulla prorsus cura sit tuicionis ipsarum parcium, immo, quod penis est, ne speculatores quidem ulli fuerunt, qui de incursione ista presenti ipsorum Turcorum aliquam saltem noticiam fecissent, unde non mirum, quando omnia periculis ultro exponuntur. Quod si presentes istic in officiolatu vestro fuissetis, sola presencia vestra a tanto malo partes ipsas Dei auxilio preservasset, nam ubi carenciam gencium allegatis, meminisse plane potestis, non temporibus officii vestri gentes parcium inferiorum a comitatu Themesiensi abstractas esse, sed tempestate adhuc magnifici condam Iose de Som similiter comitis nostri Themesiensis,[1192] qui nichilominus sine viribus, sine arte et prudencia partes ipsas utrunque illesas ab omni periculo semper preservavit et tutatus est. Hortamur igitur vos et committimus seriose vobis, ut in officiolatu ipso vestro, ad quem vos iam intrasse credimus, continue residere debeatis. Scripsimus autem et mandavimus fideli nostro spectabili et magnifico Iohanni perpetuo comiti et vaywode nostro Transsilvanensi, ut ipse[a] personaliter inde mox[b] exeat et gentes vobis et ad defensionem partium inferiorum iuxta ordinationem regnicolarum deputatas vobis designet, nam, ut scitis, id auctoritatis eidem domino wayvode in proxime preterita dieta regnicolarum per nos et eosdem *[173v]* universos regnicolas semel impositum est, quod quidem pronunc nobis immutare integrum non est. Litteras autem ad ipsum dominum wayvodam datas dupplicavimus, alteras enim per proprium hominem nostrum ad eum misimus, alteras eiusdem exempli presentibus alligatas vobis mittimus, ut eo celerius res exequi possit, et tanta res non negligatur in perniciem tocius huius regni nostri, nam si conatibus ipsorum hostium non resistetur, verendum est, ne brevi maiora attentent. Itaque rogamus vos et hortamur, taliter defensioni ipsarum parcium incumbatis, talemve curam pro debito officii vestri adhibeatis, ne tempore vestro partes ipse pereant, per quod non solum nobis, sed et toti huic regno plurimum gratificabimini. Datum.

[a] Utána kihúzva: *aut*. [b] A sorok közé írva.

[1192] Temesi ispán 1494 és 1508 között: *Archontológia* I. 124.

406

Donacio iuris regii pulcra per Balbum doctorem in lucem edita[1193]

Nos etc. inter eas ingenii atque animi dotes, quibus publicarum rerum moderatores preditos esse decet, nostra quidem sentecia, hec vel cumprimis videtur enumeranda, ut quos et virtutum agmine munitos et rebus preclare gestis insignes et fide insuper sinceritateque spectatos animadvertunt, in eosdem gracia fovendos ac novis insignibus decorandos ita se gerant, ut non modo illi vegeciores ad optima queque obeunda alacrioresque reddantur, verum reliqui quoque his propositis premiis omne studium industriamque convertant, ut principibus quamque acceptissimi esse mereantur. Hoc enim boni precipue regum fastigia videntur obtinere, quo privatos homines antecellant, quod probatis ac meritis viris largiendi ac remunerandi facultas illis est uberior, nec ulla est virtus, que munificencie[a] prestet, in conciliandis hominum studiis atque augendis. Iccirco apud priscos illos orbis rectores, qui imperii terminos ortu ac occasu metiebantur[b], nichil benignitate, nichil beneficencia fuit aut frequencius et antiquius, quo eorum laus et gloria, (que in hominibus idoneis extollendis quam maxime fulget), longe lateque propagantur. Meritoque Dionisius senior doluisse traditur, quod[c] a se dona Chorinthiorum legati nollent accipere, tamquam per illos sibi non liceret eo uti bono, quo reges uno videntur ceteris feliciores, nec iniuria Plato in sua Republica, quam sanctissime instituit, duo potissimum eius fundamenta iecit, premium ac penam, alterum, quo boni ac industrii virtutum *[174r]* suarum fructum perciperent, alterum, quo nocentes a scelerate agendo conhiberentur. Quibus nos imprimis racionibus adducti maiorumque nostrorum in hoc genere laudis vestigia sedulo studioseque sectantes in generosum et magnificum Cristophorum de Schydlowyth castellanum Sandomiriense et regni Polonie vicecancellarium etc.[1194] ornandum, decorandumque precipue oculos animumque coniecimus, quem longo iam annorum curriculo novimus atque adeo in arduis maximisque rebus experti sumus, ea sollercia industria, diligencia, fide, integritate ac prudencia reliquisque ingenii dotibus pollere, ut non modo cum nostre tempestatis hominibus, verum eciam cum omni vetustate in harum omnium virtutum splendore facile conferri posse videatur. Qui serenissimo domino Sigismundo, regi Polonie etc., fratri nostro charissimo ab

---

1193 Vö. még **407–409**. sz. is.

1194 Krzysztof Szydłowiecki (1467–1532) I. Zsigmond lengyel király későbbi kancellárja az oklevélben említett sandomierzi várnagyságot és az alkancellári tisztséget 1511 és 1515 között töltötte be (*Krzysztof Szydłowiecki naplója* 220.)

ephebis usque tenerioribus annis addictus, imo vero quasi celitus destinatus, ea semper fide, constancia, integritate in maiestatis sue rebus incredibili cum sollercia est versatus, tantoque charitatis affectu casus omnes omnemque variantis fortune rotam pariter subivit, omnes nervos ac animi aculeos ad illius maiestatis splendorem sublimitatemque convertit, ut non iniuria hac nostra memoria haberi possit ipsius fidei ac sinceritatis velut idea quedam et effigies ac integritatis exemplum. Que quidem tantarum virtutum preconia nec rumoribus delata, nec fama cognita, nec coniecturis[d] animadversa referimus, sed nos ipsi eadem omnia inspeximus, tetigimus, palpavimus et oculis atque animo frequenter subiicimus[e] eo quidem tempore, quo fraterna maiestas adhuc in minoribus agens apud nos, in hisque regnis nostris aliquot per annos fuerit commorata, tunc enim nobis perspicue noscere et cernere licuit prefati Cristophori in sue maiestatis negociis tractandis ac obeundis studium, sollerciam, fidem, industriam ac sedulitatem, que profecto tanta fuere, ut omnium hominum cogitatus ac existimacionem facile excedat. Quid enim attinet referre, qua semper in consiliis capiendis prudencia, qua in adversis subeundis tollerandisque fortitudine ac animi robore, qua in rebus domesticis et penetralioribus temperancia, moderacione, dexteritate, qua denique adversus omnes iusticia equitateque usus fuerit? Quibus quidem virtutibus eius affectum est, ut fraterna maiestas licet nondum sceptrum regale assequuta, gravissimis curis ac molestiis levata optatissima tranquillitate ac quiete frueretur, ubi autem maiestas sua patrium avitumque regni solium felicibus auspiciis est adepta,[1195] ibi vero incredibilis ipsius Cristophori virtus uberiorem preclare agendi feracioremque veluti segetem nacta magis magisque enituit. Ille in studiis procerum nobiliumque principi suo conciliandis, ille in sedandis componendisque dissidencium simultatis, ille in pace ac unanimitate inter diversos ordines firmissimo nexu conglutinanda, ille in variis difficultatibus, (ut in novo regno contingit), tollerandis atque eradicandis talem tantumque se gessit, ut fraterna maiestas illius unius[f] hominis prudencia ac sedulitate plurimum senserit et adminiculi et ornamenti, regno vero stabilito, *[174v]* ille idem regis sui lateri fixus inherens omnes fideliores obsequii animique in suo principi demerendo propensioris partes cumulatissime complevit. Hic bellorum ac expedicionum strennuissimus comes, hic pacis gratissimus arbiter, hic errarii fidissimus custos, hic regnorum archanorum tutissimum receptaculum, hic denique omnes labores, curas, vigilias non modo equo, verum eciam hilari animo ultro sponteque subivit, adeo, ut nobis persuadeamus nec Nestorem Agamennoni, nec Zopirum Dario, nec Ephestionem Alexandro plus unquam fidei aut observancie presti-

1195 I. Zsigmond koronázására 1507. jan. 24-én került sor.

tisse, maiorive usue ac emolumento fuisse. Que eciam quidem officia in illam maiestatem ab eo exhibita in nos quoque maxima ex parte censemus redundari, et pro nostra in fraternam maiestatem pietate mutuoque tum sanguinis, tum charitatis nexu perinde grata acceptaque habemus, ac si in nos ipsos tantundem collatum fuisset, licet peculiaria quoque extent nobis ab eodem Christophoro frequenter exhibita studioseque officia, et ne preterita altius repetamus, (id enim prolixum foret) in hac novissima legacione, qua nuper apud nos sex continuis mensibus functus est,[1196] quo quidem tempore pestifera illa popularium[g] manus, sub crucis pretextu subito exarsit,[1197] alieque plereque difficultates in hoc nostro regno repente suborte novos aliquos motus portendebant, eam animi integerrimi in negociis nostris instituendis constanciam, eam in rebus dubiis ac formidolosis consilii maturitatem atque in ipso incendio restinguendo prudenciam adhibuit, ut nobis velut quoddam iubar tantis in tenebris quodammodo videretur illuxisse, ac in hiis malis quasi unicum solacium in eo poneremus, atque ipsius presencia non solum consolacioni, sed et securitati esse videretur. Quamvis autem fraterna maiestas, (qua est in suos munificencia et liberalitate), hominem tam exacte fidei, tamque spectate probitatis, honestissimis hucusque titulis decoraverit, nec ambigamus in posterum suam maiestatem clarissimis eundem insignibus magis magisque decoraturam, nostrarum tamen eciam parcium esse ducimus tantas viri virtutes non omnino irremuneratas relinquere, sed ea, que nunc se se offert, occasione utentes, eius officiis in maiestatem fraternam nosque ipsos diu frequenterque exhibitis, aliqua vel in parte correspondere. Sane igitur, quum superioribus mensibus contigerit illustrem olim Ianusium[1198] ducem Satoriensem ex hoc seculo commigrare, totum et omne ius nostrum regium ac omnem superioritatem, proprietatem atque dominium, si condam et quam in predicto universo ducatu Satoriensi qualitercumque haberemus etc.[1199]

[a] Javítva erről: *munificencia*. [b] A sorok közé írva. [c] Előtte még egyszer leírva, majd kihúzva. [d] Utána kihúzva: *ad*. [e] Javítva erről: *subiiecimus*. [f] Eredeti, kihúzott olvasat: *viribus*. [g] A kéziratban: *poplarium*.

1196 1514 májusában érkezhetett, lásd Lakatos: Hírek Magyarországról 168. Ugyanő a legáció végén szeptemberre teszi, ami azonban – a hat hónapig tartó követség említése, illetve a következő, **407**. sz. oklevél alapján – inkább október-novemberre tehető.

1197 A Dózsa-parasztháborúra történik utalás.

1198 Ti. Jan(usz) V zatorski, meghalt 1513. szept. 17-én.

1199 A következő, **407**. sz. oklevélből úgy tűnik, hogy Ulászló Szydłowieckit 1514 legvégén bocsátotta haza. Az oklevél ekkoriban, a legáció végén kelhetett.

407

[175r] **Per eundem Balbum commendaticia pulcra**[1200]

Wladislaus etc. serenissimo principi domino Sigismundo, eadem gracia Polonie regi et magno duci Lythwanie etc., fratri germano nostro charissimo, salutem fraterni amoris feliciumque ac prosperorum successuum incrementum. Serenissime princeps, frater noster charissime! Satis licet exploratum habeamus nichil a maiestate vestra proficisci, non singulari prudencia summaque laude dignissimum, id tamen imprimis verissimaque predicacione celebrandum ducimus, quod tam exacto tamque infallibili iudicio in his omnibus, quos sua consuetudine idoneos ducit, et eligendis et promerendis, uti consuevit. Vix enim ulla est virtus eque principi necessaria, quam de suis et rectissime iudicare et iustissime pro meritis se munificum cuique gratumque reddere. Cuius quidem clarissime maistatis vestre virtutis magnificus Christophorus etc.[1201] evidentissimo potest esse documento, qui cum a teneris, (ut aiunt) unguiculis fuerit maiestati vestre non tam addictus, quam celesti quasi nutu destinatus, ea semper fide, constancia, integritate in maiestatis vestre rebus incredibili cum solercia est versatus, tantoque charitatis affectu casus omnes omnemque variantis fortune aleam pariter subivit, ita sua studia, curas, vigilias, industriam, mentem denique totam ad maiestatis vestre splendorem sublimitatemque convertit, ut non modo cum nostre tempestatis hominibus, verum eciam omni cum vetustate in eo genere laudis facile conferri posse videatur, in quo viro et eligendo et fovendo perspicatissimum maiestatis vestre iudicii examen plurimum enitescit. Licet autem huius viri puram candidamque sinceritatem et inconcussam in omni varietate fidem memorie sepe volvamus, hec tamen legacio, qua maiestatis vestre nomine proximis his diebus apud nos functus est, omnem preteritorum officiorum seriem quodammodo renovavit, et velut ante oculos intuendam contemplandamque proposuit. Si quidem ea cum dexteritate perspicaciaque sese gessit, tantamque in rebus sibi mandatis obeundis explicandisque moderacionem adhibuit, atque adeo prudenter et mature de commodiore nostro serenissimorumque liberorum nostrorum statu reintegrando nobiscum una disseruit, ut proculdubio hic ipsius adventus nobis et voluptati et usui fuerit non mediocri. Quodque imprimis est propensissime in nos voluntatis argumentum, eo mentis et dileccionis ardore, singula huius presentis condicionis est rimatus, et fomenta, que sibi fore adhi-

---

1200 Kiadása: Acta Tomiciana III. 260. (Értelemszerűen Balbi mint szerző, említése nélkül, a lengyel udvarba küldött eredeti példány alapján.)

1201 Ti. Krzysztof Szydłowiecki, lásd a **406**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

benda viderentur, tanta cum affeccione reseravit, perinde ac si peculiaris unius ipsius res esset, atque de capite, vita, fortunis eius universis ageretur. Que[a] licet omnia ad maiestatis vestre pietatem proculdubio sint referrenda, ipsius tamen sedulitas diligenciaque et propensa nobis obsequendi voluntas, merita laude nequaquam fraudari debet. Optimo itaque iure maiestas vestra hominem tam explorate fidei, tamque diuturnis experimentis probatum et peculiariter semper fovit et egregiis titulis honestavit. Quo quidem nomine in nos quoque non mediocre maiestatis vestre officium redundasse ingenue profitemur, pro fraterna enim mutuaque charitate, unanimi voluntatum nexu, *[175v]* quicquid obsequii, sedulitatis ac emolumenti idem Cristophorus in maiestatem vestram contulit, nobis perinde est gratum atque acceptum, ac si in nos ipsos id totum fuisset collatum. Quapropter maiestatem vestram eciam atque eciam rogamus, ut nullam occasionem pretermittat eius viri maioribus indies dignitatis insignibus ornandi atque cumulandi, id quod et nobis gratissimum est futurum et maiestati vestre honorificum. Id enim habent regnorum fastigia precipue boni, quod illorum moderatoribus dandi ac benefaciendi probatis et meritis viris plenior est facultas, sic ab Alexandro Ephisio[b], a Dario Zophirus, a Pyrro Cyneas, ab Augusto Mecenas et Agrippa ingencia munera, magna cum ipsorum dancium eternaque gloria reportarunt. Nec ulla est virtus, que munificencie prestet et in conciliandis hominum studiis atque amore, nec ambigimus nos quoque maiestati vestre rem gratissimam prestare, cum eum commendamus, qui sine ulla commendacione maiestati vestre est quam acceptissimus, quique et superioribus temporibus et in hoc presertim legacionis munere nos tanta sibi benivolencia devinxit, ut omnia nos ipsius causa facturos libenter ultroque receperimus. Cuius quidem viri cum in multis antea nobis spectata fuerit et cognita virtus ac singularis prudencia, cum maxime superiori estate, qua hoc regnum illo veneno letali absumebatur, precipue enituit, eam enim animi integerrimi, et ad quevis adversa fortiter expectanda, ac si necessitas tulisset, eciam subeunda paratissimi constanciam ostendit, eam in rebus dubiis consilii maturitatem, eam denique in periculis ipsis tum sedandis, tum propulsandis, atque in ipso incendio restinguendo prudenciam, et in labantibus nonnullorum animis ad obsequium revocandis dexteritatem, ut in tantis malis quasi unicum solacium in eo poneremus, et eius presencia non solum nobis consolacioni, sed et securitati esse videretur. Postea vero isto regni nostri conventu subsequuto,[1202] in quo magni motus sperabantur, non minorem se prebuit, et animis nostrorum ad omnia equa in huic[c]

[1202] Feltehetően a Dózsa-parasztháborút követő országgyűlésről beszél a szöveg. Erről legújabban: Mikó: Lukács-napi országgyűlés.

regna salubria constituenda flectendis et in consiliis gravissimis ac fidelissimis nobis identidem suppeditandis, que futura quasi mens nostra presagiret, eum a latere nostro nequaquam abire permisimus, sed eciam ob res componendas ipsum, licet invitum et reluctantem abeundique commeatum assidue flagitantem, hactenus detinuimus. Freti maiestatem vestram, que sua est pietas ac fraterne charitatis magnitudo, id boni consulturam, nec minoris ipsius in nos collata *[176r]* obsequia facturam, quam si in maiestatem vestram eadem illa omnia redundassent. Hiis autem eximiis officiis effecit, ut quamvis de ipso perinde[d] de viro integerrimo et sapientissimo optime semper senserimus, ipsumque unice dilexerimus, nunc tamen in tantis rebus virtutem hominis quodam modo de novo perspectam et cognitam, non diligimus modo, sed et amamus et, (ut ingenue fateamur) propemodum veneramur. Quamobrem licet superfluum sit in hoc tali tantoque viro commendando multis verbis agere, tamen facere non possumus, quin ipsum ex commendato commendatissimum, ex charo charissimum vestre maiestati efficere conemur, ac vehementissime cupiamus, in quem vestra maiestas nichil honoris, nichil dignitatis, nichil cuiuscumque muneris et accessionis conferre potuit, quod non iure optimo ac meritissimo collatum esse videatur. Nobis vero maiestas vestra munus longe acceptissimum et mirum in modum gratum prestabit, si ad tantas viri virtutes nostra quoque commendacio veluti cumulus accedet, atque in eodem plenioribus dignitatis insignibus exornando ita se geret, ut et idem Cristophorus re ipsa experiatur, et reliqui omnes cognoscant, nostram intercessionem magni apud maiestatem vestram ponderis ac momenti extitisse. Reliquum est maiestatem vestram semper optime valere et felicem esse optamus, cui nos et serenissimos liberos nostros, nepotes illius charissimos unice commendamus. Datum Bude, in festo presentacionis beatissime Marie virginis, anno Domini millesimo quingentesimo decimo quarto.[1203]

[a] Javítva erről: *qui*. [b] Így, *Ephisius* vagy *Ephesii* helyett. [c] Így a kéziratban; helyesen: *hec*. Az Acta Tomiciana kiadásában *huic regno nostro*, amely nyelvtanilag helyes. [d] A kiadásban itt szerepel az *ac* kötőszó.

408

Bal(bus) doctor

Wladislaus etc. serenissimo principi domino Sigismundo, eadem gracia Polonie regi ac magno duci Lythwanie etc. fratri germano nostro charissimo, salutem

[1203] 1514. nov. 21.

ac mutui amoris feliciumque ac prosperorum successuum incrementum. Potuit maiestas vestra iam sepenumero ex aliis multis argumentis et ex litteris eciam nostris in hanc sentenciam scriptis facile intelligere, nostram erga magnificum Cristophorum de t.[1204] etc. maiestatis vestre apud nos oratorem summam benivolenciam, et quantum ei ob singulares eius virtutes tribuamus. Quem licet fidum industrium ac sollertissimum in negociis obeundis animadverterimus, hac tamen legacione, quam apud nos omni fide, integritate ac modestia diligentissime obivit, tam negociorum sibi per maiestatem vestram demandatorum, quam eciam earum rerum, que interea temporis dum hic esset maxime ac difficillime in hoc[a] regno emerserunt,[1205] talem curam gessit, ut nos totos in amorem sui traxerit, et ut vehementissime cogitaverimus, quoniam potissimum pacto tantam hominis fidem, industriam et tam fideli[b] opera[c] ac studio[d] vel in parte respondere possemus. Existimavimus enim nichil esse ita magnificum, ita splendidum, atque ita regium, quam bonos de se, suaque republica benemeritos dignis premiis afficere, sed cum nulla *[176v]* presenciarum[e] se se nobis gratificandi detur occasio, reliquum superest, ut apud maiestatem vestram preces nostras pro eodem ipso interponamus, quam precipua mentis affeccione rogamus atque obsecramus, ut virtutum meritorumque suorum nostre demum intercessionis habita racione dignetur in ipsum hoc liberalitatis munus conferre, ut in oppido Oppothew per ipsum nuperime coempto staciones atque, ut vulgo dicitur podwodas, onus sibi remittat atque condonet, ut hoc saltem immunitatis privilegium nostra commendacione consequatur, cum presertim et bellice expedicionis stipendia et alia militaria gravamina ex hoc ipso oppido sit obiturus. Id profecto erit nobis tam gratum, quam quod gratissimum nostramque commendacionem hac in re apud maiestatem vestram plurimum valuisse summa cum iucunditate accipiemus, quam bene et feliciter valere optamus. Datum.

[a] Az *in hoc* szavak a margóra írva. [b] Helytelenül javítva erről: *fidelem*. [c] Helytelenül javítva erről: *operam*. [d] Helytelenül javítva erről: *studium*. [e] Javítva erről: *in presenciarum*.

[1204] Ti. Krzysztof Szydłowiecki, lásd a **406**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

[1205] Mivel a szöveg a **406**. és **407**. sz. oklevelekkel – Szydłowiecki mindegyikben szereplő követsége miatt – nyilvánvalóan egykorú, az uralkodói levél a Dózsa-parasztháborúra utal. Lásd ugyanerről az említett két előtti okirathoz illesztett jegyzeteket.

409

Ad eundem[1206]

Memoria repetimus, cum superiori anno accepissemus in florentissimo regno maiestatis vestre ecclesiam Premesliensem antistite viduatam[1207] litteras in commendacionem reverendi domini Petri Thomysky,[1208] maiestatis vestre secretarii, eius singulari erudicione moribusque integerrimis allectos ad maiestatem vestram dedisse, quo facilius eo presulatu, quo proculdubio videbatur dignissimus, nostra intercessione potiri posset. Cum vero postmodum accepissemus maiestatem vestram et suopte iudicio permotam et nostra commendacione delinitam id dignitatis in ipsum contulisse, mirum in modum sumus gavisi preces nostras apud maiestatem vestram non inanes caducasve extitisse. Quo quidem nomine maiestati vestre ingentes gracias et agimus et habemus, que omni in re benivolentissimum suum erga nos animum assidue declarat, ut quoque est excelso splendidissimoque ingenio, eos decorandos honestandosque suscipit, quos et virtus perspecta et vita integerrima et mores innocentissimi commendant. Cum vero nuper ad aures nostras pervenerit[a], vicecancellariatus officium brevi vacaturum et magnificum dominum Cristophorum de Schydlowyth etc.[1209] *[177r]* maiestatis vestre apud nos oratorem, ut et viri merita et racio magistratuum expostulat, ad cancellariatus dignitatem per maiestatem vestram provehendum,[1210] non duximus a fraterna benivolencia alienum, si, ut eidem domino Thomysky provincia hec demandaretur, maiestatem vestram eciam atque eciam rogaremus, cum neminem fore arbitremur aut magis idoneum aut ad id munus peragendum apciorem, idque non ambigimus maiestati vestre liquido constare, cum eius opera fuerit diu usa in legacionibus obeundis, reliquo secretariatus munere, sitque vir ille et insigni prosapia oriundus et ingenio ad res omnes agendas et facili et feraci. Accedit quoque ipsius sin-

1206 I. Zsigmond lengyel királyhoz (1506–1548) szól a levél. – Kiadása: Acta Tomiciana III. 262. (A lengyel udvarba érkező eredeti példány nyomán.)

1207 Itt arra történik utalás, hogy a korábbi przemyśli püspök, Maciej Drzewiecki 1513. nov. 4-én kaliszi püspökké avanzsált.

1208 Piotr Tomicki (1464–1535) 1514-ben lett Przemyśl püspöke, 1515-től pedig Krzysztof Szydłowiecki mellett I. Zsigmond király alkancellárja lett (*Krzysztof Szydłowiecki* naplója 220.).

1209 Krzysztof Szydłowiecki. Lásd a **406**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

1210 Krzysztof Szydłowiecki 1515-től kezdve Lengyelország kancellárja (*Krzysztof Szydłowiecki* naplója 220.)

gularis erudicio optimarumque disciplinarum pericia, que non parum ceteris virtutibus affert et splendoris et ornamenti, licet enim ipse virtutes natura quodammodo sint nobis insite, tamen doctrina mirifice coalescunt et speciosissime efflorescunt. Quamobrem cum prefatum dominum Thomysky talem esse diu noverimus, de quo uno omnia sibi possit pro sua voluntate maiestas vestra polliceri, nostrarum parcium esse duximus maiestatem vestram enixissime precari, ut dominum Thomysky hoc vicecancellariatus munere honestare cumulareque dignetur, quo virtus doctrinaque ipsius singularis facilius elucescere possit – ingenia enim eruditorum hominum, quo uberiorem, ubi se se exerceant, materiam nanciscuntur, eo et pulcrius reviviscunt, et ad feraciorem segetem plerumque revocantur – hec quidem, ut maiestati vestre pro nostra in eandem pietate liberius scripsimus. Ita rogamus, ut in optimam partem omnia accipiat, itaque existimet nichil esse apud nos antiquius maiestatis vestre laude et gloria, que in hominibus idoneis extollendis, quam maxime lucescit. Quod si maiestas vestra hominem tam clarissimis animi corporisque dotibus exornatum huic magistratui preficere dignabitur, nichil profecto erit, quod maiestas vestra ulterius requirat ad omnia vicecancellariatus et obsequii sedulioris officia, hec vero nimirum res nobis erit, quam gratissima eoque nomine nos a maiestate vestra singulari quadam complacencia affectos ingenue profitebimur, quam et bene et feliciter valere semper optamus. Datum Bude etc.[1211]

[a] Javítva erről: *pervenit*.

410

[177v] **Per Georgium Strigoniensem**[1212]

Serenissimo et excellentissimo principi et domino, domino Maximiliano divina favente clemencia Romanorum electo imperatori semper augusto ac Hungarie, Dalmacie, Croacie etc. regi, archiduci Austrie, duci Burgundie, Brabancie, Geldrie etc., comiti Flandrie, Thyrolis etc., fratri et consanguineo nostro

1211 Az Acta Tomiciana idézett kiadása szerint egy napon kelt a **407**. sz. oklevéllel

1212 Kétségkívül a levél szerzőjére utal a cím, miként ez kimutatható a formuláskönyvben több (pl. Girolamo Balbi, illetve Bácsi Miklós királyi titkárok) esetben. E helyütt, úgy vélem, Szatmári Györgyről lehet szó, aki 1514-ben, amikor e levél megszületett (a datálásra vonatkozó érveket lásd alább), a titkoskancellári tisztséget töltötte be (*Archontológia* I. 71.), így logikus feltevés, hogy ő fogalmazta vagy legalábbis tisztázta a szöve-

charissimo. Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. salutem ac fraterni amoris et felicium successuum continua incrementa. Rediit ad nos a maiestate vestra reverendissimus vir, dominus Cuspinianus doctor[1213] et eiusdem maiestatis vestre orator, qui inter alia mandata et commissiones retulit nobis, quam propenso animo fuerit maiestas vestra ad satisfaciendum peticionibus et fraternis nunciatis nostris, per eundem in facto differenciarum inter maiestatem vestram cesaream et fraternam maiestatem serenissimi domini Polonie regis exortarum factis, quodque maiestas vestra pro nostra satisfaccione statuisset unam dietam ad proximum festum purificacionis[1214] in civitate Ha[inb]orth[a1215] celebrandam, ad quam tam per maiestatem vestram et nos,

get. Esztergommal való összekapcsolását úgy tudom elképzelni, hogy amikor a formuláskönyv ezen részét összeállították, már esztergomi érsek volt (a király valószínűleg 1522 februárjában nevezte ki: *Archontológia* I. 29.), ezért használta a kompilátor az „aktuális" méltóságát. – A Balbi, illetve Bácsi nevéhez kapcsolt (ok)levelek akkoriban keltek, amikor királyi titkárként is kimutathatóak. Lakatos Bálint gyűjtésében sem találtam ugyanakkor olyan személyt, aki 1514-ben György keresztnévvel lett volna királyi titkár úgy, hogy származása vagy valamilyen tisztsége egyúttal Esztergomhoz is kötötte volna. Lakatos: Királyi titkárok 373. Figyelemre méltó az is, hogy egy, Vitéz János esztergomi érsek által fogalmazott Mátyás-levelet fentebb a formuláskönyvben „Quedam littere per Io(hannem) Strigoniensem facte ad Victorinum ducem" címmel látott el a másoló **(362. sz.)**.

1213 Iohannes Cuspinianus (1473–1529) humanista, a bécsi egyetem tanára, I. Miksa magyarországi követe az 1510-es években. Ekkori tevékenységére lásd pl. Ankwicz-Kleehoven: *Johannes Cuspinian* 47–77.

1214 (1515.) febr. 2.

1215 Bizonytalan kiegészítés, amelyet ráadásul – mint a filológiai apparátusban jeleztem is – úgy tűnik, utólag írtak a szövegbe. Ez azonban feltehetően tévedés, más forrásból tudjuk, hogy a császár az 1515. febr. 2-i találkozót Lübeckben tervezte tető alá hozni (Ankwicz-Kleehoven: *Johannes Cuspinian* 76.), amelybe azonban a lengyelek nem egyeztek bele. A levél folytatása arra utal, hogy ez Ulászló királynak a császárhoz írt, Cuspinianusnak 1514 november végén átadott válasza, amely eddig nem volt ismert. – A vonatkozó szakirodalomban nincsen nyoma annak, hogy Miksa február legelejére tervezte volna a felek előzetes tárgyalásait, mégpedig éppen Hainburgba. (A legújabb irodalmat lásd Dybaś – Tringli: *Wiener Fürstentreffen*.) – Az első egyeztetéseket kétségkívül Pozsonyban tervezték a felek; Miksa már 1514 decemberének közepén arról értesítette Melchior von Masmünster követet, hogy a lengyel és a magyar királyok (1515.) február 16-ára érkeznek Pozsonyba tárgyalásokat folytatni a kitűzött ügyekben: a forrást idézi: Sach: *Hochmeister und Grossfürst* 219. (Sach könyvének ismeretét Péterfi Bencének köszönöm!) Ulászló király e levelében alább egyébként az áll, hogy

quam eciam ipsam fraternam maiestatem similiter et ducem Moskovie et magnum magistrum Prussie oratores cum plena ac omnimoda facultate ac potestate mitterentur. Qui quidem oratores, si inter se negocium et differencias eiuscemodi componere possent, bene quidem, sin minus, nos medio eorundem oratorum nostrorum difficultates ipsas tamquam amicabilis compositor adimeremus et componeremus, maiestas vero vestra contente esset et stare vellet, quicquid dicti nostri oratores inter partes prefatas composuerint et determinaverint etc. Nos, potentissime cesar, pro eo in nos maiestatis vestre amore atque affectu, quem vel in hoc aperte declaravit, quod in nos hunc honorem superioritatis cum summa fiducia contulit, gracias maiestati vestre habemus cumulatissimas, et eo quidem cumulaciores, quo cognoscimus ex hoc eodem maiestatem vestram quemadmodum suppremum Christianitatis caput quieti et tranquilitati eiusdem Christianitatis consulere, et tantum incendium, quod ex eiuscemodi discordia longe lateque diffundi, et non nisi extremum exicium Christianorum parere poterat, curare extinguere. Verum quidem, cum nos cum consiliariis nostris atque imprimis magnifico Cristophoro de Schydelowyth, vicecancellario regni Polonie et oratore eiusdem maiestatis fraterne[1216] diligenter consultassemus, comperimus, multis ex causis per *[178r]* prefatum doctorem Cuspinianum maiestati vestre referendis ad hanc ipsam dietam nullo pacto prefatam fraternam maiestatem posse mittere. Si vero non mitteret, verebamur, ne hoc maiestas vestra in contemptum suum interpretaretur aut aliquorsum traheret, ob hoc tandem consultissimum nobis visum est, ut pocius ad unum locum et brevem terminum nos tres, hoc est maiestas vestra et nos unacum prefata fraterna maiestate conveniremus, et istic, in tam fraterno conventu de hiis eisdem differenciis ac aliis omnibus nobis et heredibus ac regnis nostris conducibilibus rebus ageremus et concluderemus, itaque proximum carnisprimum pro die et termino,[1217] locus vero Haymburg, civitas maiestatis vestre, pro eadem maiestate vestra, Posonium vero, civitas nostra, pro nobis et ipsa fraterna maiestate comodissimus visus est, hinc tandem, quocumque maiestati vestre libuerit, convenire poterimus. Quamobrem rogamus maiestatem vestram, velit in eiuscemodi dietam consentire et omnes eiuscemodi differencias complanandas in eandem reiicere. Imprimis vero celerrime curare maiestas vestra velit, quo oratores quoque prefatorum ducis Moskovie et magistri Prussie cum pleno

Zsigmond és ő is február 20-ára érkeznek Pozsonyba; ez valójában március második felére tolódott (Sach: *Hochmeister und Grossfürst* 220.)

1216 Személyére lásd a **406**. sz. oklevélhez írt jegyzeteket.

1217 1515. febr. 20.

mandato plenaque et omnimoda facultate omnia concludendi illo conveniant, quibus, ut fraterna maiestas domini regis Polonie per regna sua transseundi liberum et securum prebeat transitum et progressum sive salvi et securi conductus, accurate scripsimus. Itaque iterum rogamus, velit maiestas vestra id diligenter curare, ne per illos aliqua negligencia committatur, quo omnia ad perpetuum bonum reipublice Christiane, proque, ut premissum est, firmo stabilimento et conservacione regnorum et subditorum omnium nostrorum, quam saluberrime, omnia inter nos concludi possint. Preterea idem orator maiestatis vestre subiunxit eandem adhuc certas copias ad arbitrium et disposicionem nostram in hiis proximioribus partibus conservare et alere, sciscitabaturque a nobis nomine maiestatis vestre, an illis indigeremus, aut ad aliquam utilitatem et necessitates nostras uti vellemus. Profecto gratissimum nobis fuit, vel ex hoc cognovisse sincerissimum animum maiestatis vestre erga nos et regnum nostrum, de quo nunquam dubitavimus, habemusque maiestati vestre ob id amplissimas gracias, offerentes nos ad eiuscemodi fraternitatis officia paratissimos, sed cum iam ex gracia Dei omnia consopita sunt, nec videtur nunc de istis partibus aliquid tale formidandum, non putamus opus, ut maiestas vestra eas ipsas gentes diucius hic alat aut conservet, sed eisdem pocius ad alia sua negocia utatur. Si tamen maiestas vestra versus partes finitimas contra infideles Turcos aliquid copiarum ordinaverit, et, ut eciam alias rogavimus, capitaneis et vicegerentibus suis in confinibus agentibus commiserit, ut se mutuo cum banis nostris Croacie intelligant, invicemque se se iuvent, id nobis et gratissimum et fidei Christiane utilissimum est futurum, quod, ut maiestas vestra facere velit, eandem plurimum eciam rogamus. Reliqua prefatus orator eiusdem maiestati vestre est relaturus, quam bene et feliciter valere semper optamus. Datum.[1218]

[a] Bizonytalan kiegészítés; a fénykép alapján úgy tűnik, hogy utólag, más tintával írták be a város nevét.

411

[178v] **Ad summum pontificem**[1219]

Tametsi, pater beatissime, plura sint huius regni mei negocia atque pericula, ob que depellenda per hec ipsa tempora frequentibus meis scriptis s(anctitati) vestre, ob eam fiduciam et spem, quam in eadem, veluti in tranquillissimo

1218 A levél vélhető keltét lásd fentebb, a Hainburgra vonatkozó jegyzetben.

1219 A levél – amelynek kiadója kétségkívül II. Ulászló – X. Leó pápához (1513–1521) szól.

procellarum omnium et fluctuum meorum, huiusque regni mei portu habere, molestus esse coactus fuerim. Tamen non minus me angit neque minus de avito regno meo Polonie, et imprimis serenissimo rege, fratre meo, quem, uti animam meam charum habeo, deque eiusdem ac regnorum suorum periculis et gravaminibus, quam de me ipso et salute mea, horumque regnorum meorum, quorum Dei disposicione habenas moderor, sum sollicitus. Quum itaque sua fraterna maiestas indigne profecto et incomodissimo tempore, nunc a magistro ordinis beate Marie virginis Thewthwnicorum in Prussia existencium litibus in ista Romana curia vexaretur molestareturque, sperabam unacum ipso serenissimo fratre reverendum in Christo patrem dominum Thomam etc., sanctitatis vestre ad hec regna Hungarie et Polonie legatum,[1220] ea eciam in parte sanctitatis vestre potestate fulcitum, venire, et differencias istas et controversias, quas prefatus magister contra omne fas et licitum – immemor eciam vinculi sanguinis, quo nobis iungitur, sed et beneficii, quod eundem ad eiuscemodi beneficium ac dignitatem post multas suas et patris sui preces admisimus et pene ipsi elegimus –, contra prefatam fraternam maiestatem suscitavit, sopiret et componeret. Verum, quum intellexerimus eundem dominum legatum in ea re nichil commissionis a sanctitate vestra habere, ab alio autem latere eandem fraternam maiestatem assidue ad ipsius magistri instanciam urgeri, quo ad acciones suas istic in Urbe responderet, idemque magister eciam ab hiis, a quibus minime conveniret, contra me et ipsum fratrum meum foveatur. Priusquam graviora et periculosiora exinde sequantur, duxi sanctitati vestre, que, uti experiencia ipsa iam didici, res Christianas et presertim horum regnorum nostrorum periculam, veluti dignissimus Christi salvatoris nostri vicarius et omnium suorum pastor vigilantissimus cure habet, humilliter supplicare, quo talem ac tandem cladem a Christianitate, potissimum vero ab hiis ipsis finitimis regnis nostris, alioquin satis superque in discrimine positis sua divina prudencia ac salutari ope maturius avertere, consiliaque pacem minime amancium precipere et fomitem tantorum malorum aufferre dignetur. Nam si Germania ob memoratum ordinem

---

1220 Bakócz Tamásról van szó, aki az említett, első helyen Magyarországot és Lengyelországot megemlítő legátusi megbízását 1513. júl. 15-én kapta: *Mon. rust*. 32. Legátusi megbízatásának tartalmáról, annak bővítéseiről részletesen beszámol Nemes: Bakóc legátusi bírósága 188–191. Zsigmond lengyel király és a Német Lovagrend közötti viták elsimítása a levél folytatása szerint nem tartozott a hatáskörébe. – Vö. Nemes: Bakóc legátusi bírósága 189., ahol utal Lengyelország, Poroszország és a Moszkvai Nagyfejedelemség legátusi hatáskörbe való bevonására és annak lehetséges okaira; a Német Lovagrendről nem ejt szót.

conspirare ac se contra *[179r]* dictam fraternam maiestatem armare contingat, nostra quoque regna, ut insurgant, necesse erit, quum defendendi iuris nostri et aviti regni nostri gracia atque ad propulsandam tam insignem iniuriam, nos quoque unacum eodem serenissimo rege fratre nostro, ea necessario prestare oporteret, que honor noster ac conservacio proprietatis nostre, optimo quidem iure a maioribus nostris parte, in cuiusque dominio pacifico a tanto tempore existimus, expeterent. Ipseque frater meus charissimus imprimis ea arma, que nunc contra scismaticos, sanctam illam sedem eiusque obedienciam sine intermissione irreverentes ac lacerantes, tum eciam contra infideles Turcos et Thartharos continue exercet, deponere, et vel cum iniquis quibusvis condicionibus cum eisdem pacem et amiciciam inire, seque contra prefatos hostes tutari ad defendere cogeretur. Gentem vero meam Bohemicam, alioquin belli magis, quam pacis[a] cupidam, et Polonis, ob lingue commercium in his rebus cupidam, veteres denique et easdem ipsas gravissimas cum Germanis ob vicinitatem simultates et odia exercentes, hucusque egre satis domi continui, quorum Bohemorum animi sunt ad similia erecti, assidueque sollicitantur, et nisi illam partim imperio, partim aliis viis retinerem, iampridem ad similes opportunitates immiscuissent, et vel vi erupissent, ac ferro ipsis viam aperuissent. Quam quidem gentem minime contempnendam puto, meminisse enim s(anctitas) vestra potest superioribus his temporibus, dum serenissimus Galliarum rex et [b-]illustrissimum Venetorum dominum[-b] contra nonnullos principes et potentatus Italie eandem sollicitassent et ad stipendia ipsorum levare voluisset[c], ad voluntatem et requisicionem dive memorie condam Iulii pontificis immediati sanctitatis vestre predecessoris[1221] vix incredibilibus laboribus eos compescere et condescendere potui. Si vero ipse serenissimus frater meus cause et liti huic superintendere cogeretur, cogitare sanctitas vestra dignetur, quomodo id commode et absque gravis sui dispendio facere possit, quum tam exiciali bello nunc sit implicitus,[1222] et nullam informacionem in ea causa suis dare potest. Nam, ut sanctitas vestra intelligere velit, quicquid Prussiam concernit, quemadmodum hec causa est, id totum ex statuto regni sui ad plenum ac frequens consilium tocius regni sui Polonie referatur, necesse est, nec ullam potestatis sua maiestas in ea re privatim agendi retinuit, quum autem, uti premissum est, ipsa fraterna maiestas extra illud regnum nunc occupetur, quomodo hoc tempore conventuum pro hac ipsa re in regno suo Polonie facere potest etc.,

1221 II. Gyula pápára (1503–1513) utal a szöveg.

1222 Zsigmond királynak a Moszkvai Nagyfejedelemséggel és a Német Lovagrenddel 1514-ben kirobbant konfliktusára utal a szöveg, akárcsak az itt következő további részek.

presertim quum plures sint et maior quidem pars, qui post suam maiestatem in predicto bello militet. *[179v]* Proinde supplico sanctitati vestre consueta humillitate et devocione, velit, sicuti et semper facit, mei quoque et ipsius serenissimi fratris mei, obsequiorumque nostrorum, que sine intromissione sanctitati vestre et sancti isti sedi apostolice facimus et perpetuo facturi sumus, racionem habere, et nolit fraternam ipsam maiestatem et regnum suum Polonie hoc tempore ad prosequendam dictam litem artare et compellere, sed pocius illam penitus tollere, donec maiestas sua a tantis bellis atque periculis exonerari queat. Dignetur eciam sanctitas vestra considerare, quanta nobis cura et nova anxietas cum eodem serenissimo fratre meo incumbit, quod cesar Turcorum[1223] (de quo s(anctitatem) vestram iamdiu certiorem factam non dubito) devictis hostibus suis, nepote pariter et Zophy[1224] necato regnoque eiusdem Zophy potito,[1225] sicque et opibus et gentibus auctus, revertitur, nec ulli dubium, quin contra nos ambos propediem sit venturus, cuius potencie nos minime impares sumus. Hiis igitur omnibus consideratis ac perpensis, dignetur sanctitas vestra hoc tempore saluti prefati serenissimi fratris mei, immo verius tocius Christianitatis consulere, litemque premissam penitus tollere, liberioremque per hoc animum utrique nostrum contra hostes fidei agendi prebere, taliterque providere, ne arma et bella Christianorum, que sanctitas vestra, ut nobis significavit, extinguere contendit, in his tam periculosis partibus invalescant. Parva profecto et exigua re, solo enim nutu nunc sanctitas vestra ingentibus malis et[d] periculis occurrere potest, que, ubi intruderint, grandem ruinam Christianitatis post se trahent, indubioque est, illa nostra tempestate posse instaurari. Cum hiis me et ipsum serenissimum regem, fratrem meum liberosque et dominia nostra eidem sanctitati vestre humilliter eciam atque eciam commendo, et ab eadem hiis

---

1223 I. Szelim szultánra (1512–1520) utal a szöveg.

1224 I. Iszmáíl perzsa sahra (1502–1524) utal a szöveg.

1225 Arról, hogy Szelim trónralépte után rokonai ellen háborúskodván Ázsiában volt lekötve, a budai udvarban pontosan tudtak; ez az argumentum Ulászló király több 1512-ben és 1513-ban kelt diplomáciai levelében előkerül, lásd pl. a formuláskönyv **331**. sz. is. A hírek egy részét Raguzai (Petancius) Felix követ szállította, aki 1513 első felében több hónapot töltött a szultán mellett (Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások 204–207.), majd 1513 júniusának végén tért vissza Ulászló udvarába (Lakatos: Diplomaták II. 327/125. sz.). Hogy pontosan milyen híreket hozott, nem tudjuk, de azok nyomán a királyi tanács megosztott lett a háború vagy béke kérdésében, erről bővebben is írtam: Mikó: Háború vagy béke. Lásd még alább a **412**. sz. szöveget is, amely ezt a megosztottságot részletesen bemutatja. – Iszmáíl sah életének állomásai mutatják, hogy valójában nem esett el a Szelimmel vívott harcban.

nostris supplicacionibus benignum ac paternum responsum expecto. Quam Deus optimus maximus pro incremento reipublice Christiane diu sanam et incolumem conservet. Datum.[1226]

[a] A margóra írva. [b–b] Helyesen: *illustrissimus Venetorum dominus*. [c] Helyesen: *voluissent*. [d] Javítva erről: *atque*.

412

Wladislaus etc.[1227]
Spectabilis et magnifice fidelis nobis sincere dilecte! Proximis his diebus reditum nobilis Felicis Ragusini oratoris nostri[1228] simul eciam quid et quale responsum idem ex Porta novi cesaris reportaverit, fidelitati vestre perscripseramus. Ad quas quidem litteras nostras medio fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Georgii episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis, cancellarii nostri respondistis, qui ea omnia fideliter *[180r]* et ad unguem retulit, et ubi pacem et treugas acceptandas consuluistis, hoc idem eciam nobis non inutile visum est. Verum ex alio latere supervenerunt nuncii fidelium nostrorum spectabilis et magnificorum Iohannis comitis Scepusiensis et waywode nostri Transsilvanensis ac Stephani Bathory comitis Themesiensis, ad quos videlicet super hac ipsa re similiter scripseramus, qui nunciarunt nobis commodius esse aliquid

1226 A levél bizonyára 1514-ben kelt, ám ennél pontosabban is datálható. Miként a szöveg bevezető részéből kiderül, megírásának pillanatában már pontosan ismerték Bakócz legátusi mandátumának tartalmát. Tudjuk, hogy az érsek az év márciusában érkezett Budára, ám előtte, január végén, február elején hosszabb időt töltött Zágrábban. Lehetséges, hogy megbízatásáról ekkor előre részletesen tájékoztatta az udvart. (Minderről lásd C. Tóth: 1514. márciusi országgyűlés 34.) Akár így történt, akár nem, a terminus post quem lehetséges legkésőbbi ideje 1514 márciusa. Legalább ennyire árulkodó, hogy a parasztháborúról – vagyis a balul sikerült keresztes hadjáratról, a pápai megbízás lényegéről – szó sem esik, holott a lengyel királynak nyújtandó potenciális katonai támogatásról bővebben ír. Mindezek alapján úgy vélem, hogy a misszilis 1514 tavaszán kelt, azt pedig egy – egyelőre ismeretlen – követ juttathatta Rómába.

1227 Kontextualizált kiadása: Mikó: Háború vagy béke 170. (A formuláskönyv alapján.)

1228 Felix Petanciusról van szó, aki előbb 1512-ben, majd 1513 első felében járt követségben az oszmán birodalomban. (Fodor – Dávid: Magyar-török béketárgyalások 201–207.; Lakatos: Diplomaták II. 324/121. sz., 327/125. sz.) – Mindaz, amit a két év eseményeről tudunk (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok; Mikó: Háború vagy béke.), nyilánvalóvá teszi, hogy e levél Raguzai 1513. évi követjárásához kapcsolódik.

agendum hoc tempore, quam pacem amplecti, fundant autem se se in eo, quia gentes paratas et presidia firma nunc habere possent, et rei bene gerende optimam hoc tempore haberent occasionem. Preterea addebant, si cum gentibus pronunc nichil ageretur, nunquam postea eas levare posse. Itaque nos, qui semper consilio vestro in his maxime, qui statum tranquillum et quietum huius regni nostri decusque nostrum regium concernunt, ut par erat, usi sumus, hec fidelitati vestre significanda duximus, ut secum hanc rem tam arduam atque grandem diligencius consideret, beneque ponderet et estimet, quid melius, salutarius quieciusque pro tranquillo statu huius regni agendum in hoc sibi videatur. Nam considerandum est, quod si ad terras Turcorum ingredietur, et aliquid contra eos agetur, de pace tandem et treugis habendis exigua admodum vel pocius nulla spes relinquetur, sed tota belli moles super nos et hoc regnum nostrum manebit, ex alio autem eciam opportunitas et commoditas bene gerende rei nunc a Deo oblata non esset negligenda, utrunque igitur satis ponderosum consilioque maturo eget. Nos quidem ipsis waywode nostro et comiti Themesiensi relacionem aliam super eorum nunciatis non fecimus, quam quod vobiscum super ea re, quid pocius meliusque esset agendum, se se mutuo intelligerent, et vobis hec ipsa et eorum animum perscriberent ac nunciarent, prout id eos fecisse intelligimus. Nam nos semel omnem istam expedicionem in manus, fidem et industriam vestram et eorundem capitaneorum nostrorum posuimus, rogamus igitur fidelitatem vestram, magnopere velit negocium hoc bene ponderare, nam omnia melius vos, qui estis istic in propinquo, quam nos, qui sumus remocius, intelligitis, velit igitur se cum prefatis waywoda et comite Themesiensi intelligere et superinde mature deliberare. Et quicquid sanccius, utilius et honestius videbitur, id in nomine Domini agatis, et superinde prefatis waywode et comite mentem vestram significetis. Non dubitamus enim, quicquid communi et maturo consilio egeritis eciam Deum adiuturum, et ab omnibus eciam probaturum felicissimeque successurum. Bene valete. Datum.

413

Littere familiaritatis[1229]

Nos etc.[1230] memorie commendamus, quod nos singulari fide, probitate atque integritate, et in cunctis rebus ingenua quadam animi virtute et dexteritate no-

---

1229 A szöveget kétszer másolták a kódexbe, lásd még a **451**. sz. alatt. – A kedvezményezettre vonatkozóan lásd még a **452**. és a **453**. sz. oklevelet is.

1230 II. Ulászló az oklevél kiadója, lásd a **452**. és **453**. sz. okleveleket.

bilis Ieronimi de Castellion et de Verona,[1231] quas in eo collucere testatum habemus inducti eundem in familiarem nostrum simul et sub tutelam et protecccionem nostram specialem recipiendum *[180v]* et assumendum duximus, decernentes, ut idem Ieronimus a modo in posterum sub nomine et tutela nostra persistere et manere, ac in terris et dominiis nostris, ubi maluerit, secure ubique et libere ac pacifice et sine omni formidine atque impedimento persone sue et suorum ac ad eum pertinencium rerumque suarum omnium stare, morari et pausare, omnibusque illis immunitatibus et graciis, quibus ceteri aule nostre familiares utuntur et gaudent, uti, frui et gaudere possit et valeat, immo recipimus et assummimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, waywodis, vicewaywodis ac aliis quibuscumque officialibus, necnon castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis, cunctis eciam alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris presentibus et futuris presentes visuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps dum prefatus Ieronimus, presencium scilicet ostensor, aut homines sui et ad eum pertinentes ad vos vestrasque terras tenutas, possessiones, honores, officiolatus vestrique in medium pervenerint, eundem Ieronimum suosque omnes unacum rebus et bonis eorum libere ubique et pacifice ac sine omni impedimento ipsius et suorum omnium apud vos et in medio vestri stare, morari et pausare, et non solum non turbare in aliquo aut molestare, sed insuper eciam contra alios quoscumque tueri, protegere et manutenere modis omnibus debeatis et teneamini nostra in persona et auctoritate presentibus vobis in hac parte attributa mediante. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti communiri fecimus, post earum lecturam semper reddi volumus presentanti. Datum.[1232]

414

Annuencia sigillacionis cere rubee[1233]

Wladislaus etc. Ad futuram perpetuamque rei memoriam. Cum maiestatis auguste proprium sit bene de se meritos et maxime eos, qui inter alia plurima

---

1231 A családra lásd Crollalanza: *Dizionario* I. 256. – Köszönöm Lakatos Bálint kollégámnak, hogy a család azonosításában segített.

1232 Leghamarabb 1510-ben, vagy az azt követő években kelt, lásd a **452**. sz. oklevelet.

1233 Kiadása: Schiller: *Örökös förendiség* 325. (A formuláskönyv alapján.)

sua gesta et facinora preclara patriam quoque et solum eorum nativum memoria suorum gestorum illustrare conati sunt, munere regio amplecti, proinde nos grata consideracione nobiscum reputantes clarum stemma domumque et familiam in hoc regno nostro nominatissimam dominorum de Bathor, qui ad magna queque semper obeunda eorum sponte accensi munere regio dignos se se prestiterunt, ut *[181r]* autem maiorum et imprimis progenitorum suorum merita attingere vel paucis liceat, nichil quod ad constantissimos fidos et sinceros sacre corone huius regni[a] in omnibus rerum accionibus et expedicionibus, que eorum tempestate emersere pertinuit, pretermiserunt, sed ut veri et firmissimi propugnatores ac decoris patrie sue amatores, totis eorum viribus maximeque constancie et fidei zelo penes ipsam sacram coronam huius regni belli onera queque alacriter intrepideque subierunt. Inter quos unus, magnificus videlicet quondam Stephanus de Bathor, qui nobis[b] iam feliciter hoc regnum gubernantibus mortem obiit, quantum de se suisque memorandis gestis testimonium apud nos reliquerit, recensendum merito duximus. Quippe idem Stephanus Bathory post plurima munera et honoris insignia, quibus per serenissimum principem condam dominum Mathiam regem, predecessorem nostrum, felicis reminiscencie fuerat cohonestatus, ubi ad honorem et officium waywodatus parcium nostrarum Transilvanarum suis amplissimis meritis et serviciis multifugis eidem condam domino Mathie regi et regno exhibitis attigit, non contentus gloria ipsorum suorum maiorum et progenitorum longe maiora et ampliora illis obivit pro defensione huius regni facinora nomenque suum perpetuo celebratura, crebro namque instar fortissimi athlethe adversus Turcos communes et sempiternos fidei nostre sancte hostes, variis in locis temporibusque item diversis cum magna sanguinis sui effusione decertans, Deo adiutore victoriam et triumphum de eis sepenumero reportavit. Id, quod nostra quoque tempestate eodem fidei et constancie, eodem animi fervore, hiisdem denique promptitudinis partibus usque ad tempora obitus sui, quo se nobis quoque ac dicto priori suo principi eque gratum et acceptum redderet prosequi, non dubitavit. Quo tandem decedente, eidemque magnificis Georgio, Stephano et Andree similiter de Bathor, fratribus eiusdem patruelibus succedentibus iidem quoque licet immaturam adhuc agerent etatem, curiam tamen nostram et servicia nostra sunt secuti. Qui ab ineunte huiusmodi ipsorum, ut prefertur, etate, usque ad hec tempora nobis et sacre huius ipsius regni nostre corone diligentissime studiosissimeque non parcentes rebus et personis suis pro voto nostro in omnibus rebus fidei ipsorum creditis et commissis similiter servierunt, nostramque graciam et munificenciam mirifice erga se conciliarunt. In cuius quidem nostre erga eos gracie alterum eorum, videlicet dictum

Georgium Bathory, suppremo magistratu agazonum nostrorum regalium, alterum videlicet Stephanum similiter Bathory honore comitatus Themesiensis et capitaneatu generali parcium regni nostri inferiorum cohonestavimus, tercium vero, puta Andream Bathory, fratrem ipsorum germanum, natu scilicet minorem in cubicularium nostrum et intra aulam nostram *[181v]* regiam ascivimus et ascripsimus. Qui quidem Stephanus Bathory cupiens et ipse prefati condam fratris sui patruelis vestigia sequi animi sui promptitudinem in decertando contra hostes prefatos dietim declarare et in lucem proferre satagit. Quorum omnium et aliorum item plurimorum apud nos meritorum eorundem Bathory volentes ipsos ampliori nostra gracia et munificencia, ut par est, prosequi, et ut nomine et dignitate atque preeminencia baronatus eorum dignius deinceps honorificenciusque uti et gaudere possint, id eisdem graciose duximus annuendum et concedendum, ut ipsi et eorum posteri universi ab eis descendentes a modo perpetuis semper successivis temporibus universis sigillo eorum, quo ad presens utuntur, in omnibus litteris tam authenticis, quam aliis quibusvis expedicionibus eorum cera[c] coloris rubei uti et frui atque sigillare, huiusmodique sigillo in cera ipsa rubea quibuncumque litteris ipsorum appenso vel appresso perinde ac precise, sicut litteris sew sigillo aliorum dominorum baronum colore simili in sigillo utencium vigor et fides adhibeatur adhiberique debeat cum effectu, immo annuimus et concedimus harum nostrarum, quibus secretum sigillum nostrum, quo, ut rex Hungarie utimur, est appensum, vigore et testimonio literarum mediante. Datum.[1234]

[a] Ezután kihúzva: *nichil quod*. [b] Ezután egy szókezdő f-betű kihúzva. [c] Ezután kihúzva: *rubea*.

415

Novum iudicium cum evocatoria

Wladislaus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie Quinqueecclesiensis s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre pro parte et in persona nobilis domine t., quod licet universe ille differencie et cause, que inter ipsam dominam relictam ab una, ac nobilem Alexium t. ab alia partibus racione quorum-

[1234] Báthory István temesi ispánsága 1511-ben kezdődött, így II. Ulászló uralkodása alatt jóval rövidebb szakaszt fog át, mint Báthory György lovászmestersége: *Archontológia* I. 119., 125. Előbbi tiszségviselése az egyetlen támpont a körülbelüli datáláshoz.

cumque negociorum mote et habite fuerant inter eosdem ad plenum consopite et ordinate ac complanate fuerint ita, ut idem Alexius nullo modo ex vi huiusmodi composicionis ipsam dominam ulterius inquietare potuerit aut debuerit. Postmodum tamen idem t. clam contra ipsam dominam procedens in iudiciis brevis breviorum proxime per nos hic Bude celebratis adversus eandem dominam propter sui absenciam et non venienciam quandam sentenciam pro se reportasset, vigore quarum nunc eandem dominam turbare et impedire vellet. Cum tamen, si ipsa domina ex sui inadvertencia tempore celebracionis huiusmodi brevis iudiciorum breviorum per se aut procuratorem suum comparere scivisset aut potuisset, sperasset se et causam suam adversus dictum t. de facili defendere *[182r]* potuisse, prout posse, speraret eciam in futurum, unde supplicatum maiestati nostre pro parte eiusdem domine extitit, ut de remedio opportuno eidem ex gracia nostra providere dignaremur. Nos itaque, qui defectus et casus subditorum nostrorum in processu iuridico contingentes in melius reformare soliti sumus, id eidem domine relicte annuendum duximus graciose et concedendum, ut ipsa non obstante prescripta sentencia et litteris adiudicatoriis superinde confectis in causa premissa in proxime futuris iudiciis brevis breviorum per nos post hac primum celebrandis contra et adversus ipsum Alexium novum iudicium recipere et allegaciones ac responsiones, si quas pro iurium suorum cautela facere voluerit, dicere et facere possit et valeat, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t. aliis absentibus homo noster ad prefatum Alexium personaliter accedens evocet eundem ad predicta proxime futura iudicia brevis breviorum contra annotatam dominam exponentem nostram personalem in presenciam causa in premissa similiter novum iudicium recepturum, racionesque et allegaciones suas de novo et ex novo dicturum et facturum, atque ea omnia, que de iure in causa ipsa facienda erunt, acturum et facturum, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eidem, ut sive ipse in iudiciis prefatis brevis breviorum coram dicta nostra personali presencia compareat, novumque iudicium in causa ipsa recipiat, sive non, eadem ad partis comparentis instanciam id faciet[a] in premissis, quod iuri videbitur expediri, et post hec huiusmodi evocacionis et insinuacionis seriem cum nomine evocati ad iudicia prefata eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. P. Datum.

[a] Javítva erről: *faciemus*.

416

Donacio iurispatronatus

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos considerantes vite integritatem, fidei constanciam ceterorumque probitatum et virtutum merita, quibus reverendus dominus Georgius episcopus Wesprimiensis, secretarius noster fidelis dilectus,[1235] ab altissimo insignitus, cum alias semper tum vero ab eo tempore, quo persona et virtutibus ac serviciis ipsius, uti cepimus, in omnibus rebus fidei et industrie sue creditis, maiestati nostre se gratum reddere studuit et acceptum, quorum intuitu tum eidem ad ipsam ecclesiam Wesprimiensem promoverimus et eandem sibi pleno iure contulerimus, volentes huiusmodi eius promocionem maioris accessionis antidoto adornare, iuspatronatus nostrum regium, quod sicut in ceteris regni nostri ecclesiis instar predecessorum nostrorum divorum regum Hungarie istic et in ipsa quoque ecclesia Wesprimiensi habere dinoscimur, eidem Georgio episcopo pleno iure duximus dandum et conferendum, ut ipse, tamdiu quousque illius ecclesie prelatus fungitur, omnes et singulas preposituras ac quascumque illas dignitates canonicatusque et prebendas, necnon capellarum et *[182v]* altarium rectoratus et alia omnia beneficia in eadem ecclesia sua Wesprimiensi et sub iurisdiccione sive dyocesi eiusdem ubivis existencia et fundata a modo in posterum quomodocumque et qualitercumque vacatura nostra regia presentibus eidem in hac parte concessa et sua ordinaria auctoritatibus personis idoneis et benemeritis dare et conferre, et easdem ac eadem personas idoneas et benemeritas eligere, nominare ac ipsis de eisdem pleno iure providere possit et valeat, sperantes, quod ipse dominus electus solita sua diligencia et provisione tales ad huiusmodi dignitates et beneficia promovebit, qui ad dirigenda negocia ecclesie utiles erunt, et ecclesie ipsi commendande, sicut in temporalibus, ita et multo efficacius in spiritualibus, debite possint gubernari, immo damus et conferimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[1236]

1235 Szatmári Györgyről van szó, aki a veszprémi püspökségén élén csak rövid ideig, 1499 decembere és 1501 júniusa között állt (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 117.); ugyanekkor királyi titkár is (Lakatos: Királyi titkárok 363.) Az oklevél kelte azonban ennél pontosabban is meghatározható, lásd a dátumhoz írt jegyzetet.

1236 Szatmári György veszprémi püspökségére az első okleveles adat 1499. dec. 23-ról van, pápai megerősítésére pedig 1500. ápr. 1-én került sor (*Archontológia* I. 54.) – ennélfogva az oklevél ebben a rövid, négy hónapos intervallumban kelt.

417

Inscripcio castri

Nos etc. memorie commendamus tenore presencium etc., quod nos animo nobiscum reputantes merita cumulatissimorum et gratissimorum serviciorum fidelis nostri nobis sincere dilecti spectabilis et magnifici Emerici de Peren, perpetui comitis Abawywariensis et regni nostri Hungarie palatini ac iudicis Cumanorum nostrorum, per eum maiestati nostre pro sua singulari ac perpetua in nos fide et integritate tum alias semper, tum vero et potissimum proximis temporibus exhibitorum, quibus nos in regnum nostrum Bohemie pregnantissimis urgentissimisque ex causis secedentes hoc regnum Hungarie gubernacionemque et habenas ac moderamen eiusdem loco et in persona nostra eidem in huiusmodi nostra absencia commiseramus, propriis suis sumptibus et expensis honorem auctoritatis et sedis nostre sibi et fidei sue intemerate, protunc a nobis iniuncte, pro amplitudine dignitatis nostre regie supportavit, hocque ipsum regnum nostrum Hungarie singulari dexteritate, assidua vigilancia, expensis insuper, ut premisimus, suis propriis sine ullo dampno tutatus est, et nobis ac serenissimo domino Ludovico Hungarie et Bohemie etc. regi, filio nostro charissimo fideliter conservavit. Et non solum ad alia publica hincinde protunc occurrencia negocia regnorum nostrorum, sed preterea ad *[183r]* provisionem quoque castrorum finitimorum, quorum cura humeris suis protunc pariter impendebat, ne scilicet adversi, quid illis in nostra huiusmodi absencia eveniret, notabilem quandam summam peccuniarum de suis propriis profundere et subministrare coactus est, in omnibusque rebus nostris et regnorum nostrorum tanta circumspeccione, integritate denique et virtute animi nobis et eidem serenissimo filio nostro servivit, ut nos eundem ob id quavis liberalitatis munere merito dignissimum indicaverimus. Volentes igitur habere racionem et serviciorum et simul eciam expensarum ipsius domini comitis et palatini prefatarum castrum Maroth vocatum in comitatu t. habitum, ad nos sacramque dicti regni nostri Hungarie coronam consequenterque collacionem nostram regiam per mortem et defectum seminis primum illustris condam Iohannis Corvini ducis ac regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie bani etc., necnon Cristophori filii ac t. filie eiusdem Iohannis ducis Corvini, postremo vero[a] illustris similiter condam domine Beatricis[1237] alias relicte eiusdem ducis Iohannis, postea vero consortis illustrissimi principis domini Georgii marchionis Brandem-

[1237] Frangepán Beatrix 1510 elején halhatott meg. Veress: *Gyula város oklt.* 58.

burgensis etc. affinis et consanguinei nostri charissimi[1238] de iure et antiqua atque approbata consuetudine huius ipsius regni nostri Hungarie devolutum et condescensum, simulcum cunctis oppidis, possessionibus, villis, vasallis, pertinenciis et bonis ac iuribus possessionariis quibuslibet ad idem castrum Maroth de iure et ab antiquo pertinentibus et spectantibus[b], item totum et omne ius nostrum regium, si quod etc. memorato Emerico Pereny ipsiusque heredibus et posteritatibus universis tum pro quinque milibus florenis auri, de illa summa decem milium florenorum, pro quibus eidem civitatem nostram Zegediensem sibi certis condicionibus, in resumpcionem huiusmodi expensarum suarum, ad facta nostra factarum inscripseramus, defalcandos, tum eciam intuitu premissorum suorum fidelium serviciorum dedimus, donavimus, et contulimus, immo damus, donamus etc. Datum.

[a] Eredeti olvasat kihúzva: *postremo vero] postea vero*. [b] Utána kihúzva: *totum*.

418

Alia inscripcio[1239]

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos singularem debitumque, ut decet, habentes respectum ad prestantem fidem atque serviciorum cumulatissimorum merita fidelis nostri magnifici Moysis Bwzlay magistri curie nostre, que idem ab inicio ferme felicis regiminis huius incliti regni nostri, potissimum vero ab eo tempore, quo eundem ob prestantissimas animi sui virtutes, magnum in rebus gerendis usum atque maturitatem merito commendabilem in officium magistratus curie nostre digne assumpsimus, multipliciter sedulitateque indefessa *[183v]* suam nobis serviendi promptitudinem non sine ipsius curie nostre decore ostendens et declarans, nunc varias easdemque laboriosas et quandoque nobis et regnis nostris magne eciam importantes legaciones cum

[1238] Brandenburgi György 1510. márc. 22-én jutott – többek között – Marót várának birtokába is. Ulászló király arról rendelkező adománylevelét kiadta Laszowski: *Turopolje* II. 285–289. Ez jelöli a terminus post quem-et. (Ugyanazon a napon kelt Gyula és uradalmának adománya is, ennek szövegét kiadva lásd Veress: *Gyula város oklt.* 56.)

[1239] A szöveget – leszámítva értelemszerűen a legelejét – teljes egészében fenntartotta Ulászló királynak az 1510. ápr. 25-én kelt, a zágrábi káptalanhoz intézett parancsa, amelyben előírta az oklevélben szereplő várak és birtokok iktatását Buzlai Mózes és fia: László részére. Kiadása: Laszowski: *Turopolje* II. 291. (DF 232610.) A parancslevél a szokásos módon utal vissza magára az adománylevélre.

optato rerum nostrarum et regnorum successu obeundo,[1240] nunc vero domi prudentissimis suis consiliis aliisque prestantibus animi sui dotibus res et negocia nostra publica eque ac privata, pro voto nostro iuxta exigenciam eminencie status sui moderando maiestati nostre pro immobili perpetuaque sua in nos et serenissimum dominum Ludovicum Hungarie et Bohemie etc. regem, filium nostrum charissimum, fide et constanti perseverancia exhibuit et impendit, quibusque nobis se gratum reddere studuit et acceptum, quo igitur, idem suorum huiusmodi apud nos meritorum habitam esse a nobis senciat racionem, dignum arbitrati sumus ipsum liberalitatis nostre munere prosequi, castrum Medwe vocatum in comitatu Zagrabiensi habitum, necnon castella Rokolnok cum oppido similiter Rokolnok ac Lwkawecz nominata in eodem comitatu t. habita ad nos sacramque dicti regni nostri Hungarie coronam consequenterque collacionem nostram regiam etc., *ut in precedenti*. Datum.[1241]

419

Ad regem Polonie[1242]

Qua maiestas vestra in suos omnes liberalitate et munificencia esse consueverit nobis iampridem nec ignotum minimeque obscurum est neque tamen supervacaneum ducimus ab officiove fraterno quavis racione alienum, eosdem, qui alioquin sue virtute ac observancia maiestati vestre charissimi esse debent, nostra quoque commendacione graciores accepcioresque reddere, quo expedicicius altiorem aliquem apud maiestatem vestram gradum suffragante nostra intercessione consequi valeant, idque cum et sepe alias nec frustra quidem fecerimus, non enim fere unquam maiestas vestra, (que est sua singularis in nos charitas) mites et placidissimas aures eiusmodi precibus nostris obclusit. Nunc eciam in Raphaele de Lasehmo maiestatis vestre secretario[1243] optimo et integerrimo viro commendando parere nos exitum sortituros confidimus, cum presertim vix aliquando insciorem habuerimus causam cuiuspiam alterius apud maiestatem

---

1240 Ha ezt a részt szó szerint értjük, megemlítendő, hogy jelenleg csupán egyetlen olyan külpolitikai misszióról tudunk 1510 előtt, amelyben Buzlai Mózes részt vett, mégpedig 1506-ból. Lakatos: Diplomaták II. 314/79. sz.

1241 A fentebb említett káptalanhoz szóló király parancslevél dátuma 1510. ápr. 25. Ez jelöli ki a terminus ante quem-et.

1242 I. Zsigmond lengyel király (1506–1548) a címzett, ez kiderül a titkára említéséből.

1243 Feltehetően Rafał Leszczyński (1480–1527), a későbbi Przemyśl-i, majd płocki püspök.

vestram promovendi, novimus enim *[184r]* ipsum, atque adeo pluribus certissimisque documentis introspeximus, ea fide, studio, industria, sollercia maiestati vestre, per tot iam continuos annos inservisse, ut nichil supra aut dici aut cogitari posset, et insuper Raphael ipse, (ut plane sentimus) ea in rebus agendis est prudencia ac dexteritate, ea constancia, gravitate ingeniique acumine, ut quo sibi plus dignitatis accesserit, eo et fructuosius et splendidius maiestati vestre sit obsequuturus. Quamobrem cum nonnulla in hoc inclito regno vacare officia innotuerit, nequaquam visum est huic oblate nobis occasioni deesse, maiestatem itaque vestram summopere et magna animi contencione rogamus atque obtestamur, ut Raphaelem aliquo illustriori magistratu cumprimis ornare insignireque dignetur, quo et ipse debita tam diuturnis[a] obsequiis munera capescat, et ceteri premiis eiusmodi propositis ad maiestati vestre serviendum longe fiant alacriores. Nulla enim est virtus, que munificencie prestet in conciliandis hominum studiis ac firmissime retinendis, hec enim precipua regnorum bona habentur et indicantur, quod illorum presidibus, et dandi et beneficiendi probatis viris, facultas est uberior, licet vero non ambigamus ipsum Raphaelem, ob servicia iam decurso tam longo temporum spacio maiestati vestre fideliter tamque diligenter exhibita, tantum sibi gracie comparasse, ut sine cuiuspiam[b] alterius adminiculo, apud eandem sit honorificentissimum statum adepturus. Enixissime nichilominus rogamus, ut nostra quoque commendacio[c] suis rebus aliquid cumuli accedat, quo et celerius et comodius clarioris cuiuspiam ordinis titulis decoretur. Id proculdubio nobis opinione gracius est facturum, quam bene et feliciter valere optamus. Datum.

[a] Utána kihúzva: *muneris*. [b] Utána kihúzva: *adminiculo*. [c] Javítva erről: *commendacione*.

420

Inscripcio castri

Nos etc.[1244] memorie commendamus etc., quod nos debitum habentes respectum ad preclaram fidem fidelitatemque et obsequiorum gratissima merita fidelis nostri dilecti spectabilis et magnifici Stephani de Zapolya etc., que ipse ab ineunte sua etate sacre eidem regni nostri Hungarie corone, regnante primum serenissimo principe condam domino Mathia rege, predecessore nostro bone memorie, deindeque nobis, post illius occasum ad regimen huius

[1244] II. Ulászló az oklevél kiadója.

regni nostri divina disposicione vocatis, in omni rerum nostrarum condicione atque statu exhibuit et impendit, nam tametsi videbatur nobis pro novitate regiminis nostri multas undique et periculosissimas hostilitates impendere, plurimosque competitores huius regiminis non tam pace, quam *[184v]* bello et armis usquequaque et regnum et caput nostrum pariter impetere, tamen ipse t. tanquam vas constancie atque ad optima natus et institutus semper in suscepte fidelitatis obsequio perstitit, nullo timore hostili perculsus, partes nostras constantissime in omnem rerum eventum sequi et fovere constituit ac secutus est, nil enim obmisit, quod ab eius fide desiderare potuissemus, nunc enim prudentissimi consiliarii, nunc fortissimi militis pro nostri nominis gloria et exaltacione gessit officium, multa prelia contra omnes adversarios competitores nostros victoriosus confecit ita, ut plane confiteri possumus statum nostrum maxima in parte eius ope atque opera et conservatum esse et promotum, ut igitur eciam a nobis tante fidei sue ac fidelitatis et serviciorum suorum meritis pro gratitudine animi nostri respondeatur, ceterique fideles et subditi nostri eius exemplo incitati ad fidelitatis exercicia egregiaque facinora pro nostri nominis gloria obeunda prompciores sedulioresque reddantur, castrum nostrum t. in comitatu t. habitum, quod hucusque etc.[1245] Datum.[1246]

421

Nos etc. memorie commendamus etc., quod nos, qui de regia liberalitate benemeritorum obsequia dignis retribucionibus recompensare soliti sumus, consideratis fidelitatibus et fidelium serviciorum preclaris meritis fidelis nostri dilecti magnifici t. de t., que ipse nobis et sacre corone nostre impendit, nam is est[a], a puericia sua nos et curiam nostram secutus, et quoad potuit et licuit a latere nostro nunquam discessisse visus est, in cunctis rebus nostris fidei sue commissis iuxta modulum etatis sue fidelitatem suam similiter et diligenciam nobis ostendens, hanc eciam suam etatem, ad quam in serviciis nostris pervenit, rebus militaribus ditavit et strennue certare contra inimicos nostros atque eciam periculo, ubi opus est, se apponere[b]

[a] Utána kihúzva: *qui*. [b] A szöveg e helyütt megszakad.

1245 Szapolyai István váraira röviden lásd Kenyeres: Szapolyai-család 78.

1246 Szapolyai István nádorként hunyt el 1499 karácsonyán: Neumann: A Szapolyaiak útja 29.

422

[185r] **Ad waywodam**[1247]

Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte! Supplicavit nobis illustrissimus princeps dominus Georgius marchio Brandemburgensis affinis item noster charissimus magna cum instancia, quatenus vobis scribere vosque hortari dignaremur pro subsidio presenti, quod vobis istic in partibus nostris Transsilvanis generaliter per regnicolas earundem parcium pro refusione expensarum vestrarum in sedandis proximis tumultibus popularium parcium earundem est ordinatum atque oblatum, ut videlicet id peccuniarum, quod ex pertinenciis castri sui Hwnyad et aliis bonis suis ibidem in Transsilvania habitis vobis provenire deberet, eidem domino marchioni exigendum relinqueretis, eo quod ipse quoque sexingentos equites racione huiusmodi bonorum suorum penes vos protunc habuerit et gentes suas in pleno numero tenuerit ac non mediocres expensas et ipse fecerit. Rogamus igitur et hortamur fidelitatem vestram, velitis cum nostri intuitu tum eciam previis ex causis atque respectibus solucionem huiusmodi, quam ex prescriptis bonis et pertinenciis dicti domini marchionis in presenti prefato subsidio habituri essetis, eidem domino marchioni exigendam relinquere pro refusione similiter suarum. In quo nobis quoque rem admodum gratam facietis. Datum.[1248]

423

Episcopo Wesprimiensi bano[1249]

Reverende in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte! Quoniam nos fidelem nostrum spectabilem et magnificum Emericum de Peren perpetuum comitem Abawywariensem etc. certis de causis ad nos vocari fecimus, ne igitur interea eo apud nos constituto gentes dominorum et comitatuum ac aliorum regnicolarum penes ipsum deputate absque aliquo prefecto et capitaneo maneant, quove melius, utilius ac commodius defensioni ac provisioni tam Iaycze,

---

1247 A levél Szapolyai Jánoshoz szól – Kiadása: *Mon. rust.* 285. (A formuláskönyv alapján.)

1248 A szöveg kiadói szerint 1514. nov. 19. körül kelt, amelynek indoka az, hogy a Lukács-napi országgyűlésen ajánlották fel az országlakosok az adó egy részét a vajdának, cserébe a keresztesek leverésében játszott szerepéért, illetve a harcok során felmerült költségei ellentételezéseképp: *Mon. rust.* 285. vö. uo. 253.

1249 Beriszló Péter veszprémi püspökhöz (1511–1520), dalmát-horvát-szlavón bánhoz (1513–1520) szól a levél.

quam eciam illius banatus regnorum nostrorum consulatur, multisque bonis aliis respectibus et causis vos unacum fidele nostro illustre[a] Iohanne Rascie despoto[1250] eisdem gentibus, donec aliter superinde deliberabimus, prefecimus, sicuti eisdem gentibus per alias litteras nostras hoc ipsum prescripsimus, et hanc eandem nostram voluntatem eciam prefato despoto significavimus. Quapropter fidelitatem vestram hortamur et requirimus et eidem committimus, quatenus unacum prefato despoto curam earundem gencium suscipere, eisdemque infra aliam nostram commissionem preesse, et cum eisdem defensioni et proteccioni tam castri *[185v]* Iaycza et suarum pertinenciarum, quam eciam illius banatus Croacie omni cura et sollicitudine incumbere ac invigilare, et omnia, que utilia vobis et predicto despoto pro nobis et regnis nostris visa fuerint, facere et exequi debeatis, cauti tamen sitis et omnibus rebus et expedicionibus, ne gentes ipse periclitentur. Habeatis eciam cum fidele nostro spectabile[b] et magnifico Iohanne de Zapolya etc. quoad defensionem huiusmodi et conservacionem regnorum nostrorum mutuam intelligenciam ita, ut dum opus fuerit, possitis partes ipsas melius et commodius mutuis consiliis et viribus tutari.[1251] Datum.[1252]

[a] Így a kéziratban; helyesen: *illustri*. [b] Így a kéziratban; helyesen: *spectabili.*

424

Ut sales divagi perquirantur

Lodovicus etc. fidelibus nostris universis et singulis comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis ubivis in comitatu Nittriensi constitutis et existentibus, presentes visuris, s(alutem) et g(raciam). Intelligimus plerosque esse istic in comitatu diverse condicionis homines, qui forensibus et divagis salibus uterentur in dampnum nostrum ac diminucionem proventuum camerarum

1250 Beriszló János rác despota 1511 júliusa és 1513 augusztusa között volt jajcai bán (*Archontológia* I. 142.). Utódja Beriszló Péter lett.

1251 A horvát-szlavón területek védelméért, illetve az erdélyi–temesközi területek védelméért felelős parancsnokok szükséges kooperációja egy másik, szintén 1513-ból való uralkodói parancsban is előkerül; Ulászló abban Báthory Istvánt, Perényi nádort és Szapolyai vajdát szólította fel erre, lásd **412**. sz.

1252 Archontológiai adatok alapján a levél csakis 1513-ban kelhetett, hiszen Beriszló János *még* rác despota, Péter pedig *már* horvát-szlavón bán. (*Archontológia* I. 100., 142.)

nostrarum manifestam. Quia vero nos minime prorsus pati volumus, ut in hoc regno nostro huiusmodi forensibus et divagis salibus abutantur, proficiscuntur hii homines, nostri presencium ostensores, in medium vestri ad perquirendos huiusmodi sales divagos, volumus igitur et fidelitati vestre etc., quatenus prefatis hominibus nostris presencium, ut prefertur, ostensoribus, prescriptos sales divagos et extraneos libere ubique in medio vestri et pacifice ac sine omni impedimento perquirere perquisitosque et repertos pro nobis occupare, permittere et permitti facere, et eisdem in hoc omni eciam debito et opportuno auxilio et adiuvamine adesse et assistere modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. P. Datum.

425

[186r] **Ad comitem Themesiensem**[1253]

Magnifice fidelis nobis sincere dilecte! Post vestrum a nobis discessum lamentabilia admodum nova ad nos venerunt de incursione Turcorum ad partes Themesienses, qui magnam partem terre ipsius miserabiliter devastarunt depredatique sunt, incolis atque omnibus rebus eorum, proh dolor, abductis, que res nos supra quam dici potest, amarificavit, nam si cura saltem aliqua custodie parcium ipsarum haberetur, ita libere hostes ipsi tanta dampna in his facere non possent. Nos, quantum in nobis est, in gencium ordinacione non defuimus, domini eciam et comitatus parcium ipsarum ad unum omnes parati essent et sunt omnia agere, que in defensionem parcium ipsarum, imo vero ipsorum propriam pertinet, modo vos cure, prout officii vestri est, haberetis, eos defendere. Non aliud certe arbitrati fueramus, quam quod hinc recta ad officiolatum vestrum descenderetis, verum hoc biduo dumtaxat intelleximus vos aliorsum salarii gracia divertisse, sic igitur partes ipse inferiores, in hac ipsa vestra absencia gentibus prorsus denudate et absque ulla custodia existentes per hostes indies sine omni resistencia diripiuntur et devastantur, et nisi quamprimum illuc proficiscamini defensionique ipsarum parcium incumbatis, id quoque quod adhuc intactum restat simile periculum proculdubio pacietur. Pericula quidem ipsa soli vos coram exposuistis et protestati estis pro viribus vestris partes ipsas tutari, eciam alio vero latere procul ab ipso officiolatu vestro estis neque curam debitam illis impenditis. Quum igitur partes ipse maxime hoc tempore

[1253] Az oklevél Báthory István temesi ispánhoz (1511–1523) szól. Kelte valószínűleg 1513-ra tehető, és összefüggésben áll a **405**. sz. oklevéllel.

presencia vestra carere sine extremo ipsarum detrimento et periculo non possint, fidelitati vestre harum serie strictissime committimus et mandamus, aliud nullo modo habere volentes, ut statim visis presentibus, postpositis omnibus rebus et negociis vestris seposito eciam, hoc tempore huiusmodi vestro solacio citissime ad officiolatum vestrum ingredi et vel id quod adhuc illesum restat, a periculo preservare et tutari debeatis. Dedimus autem litteras ad vicinos istic dominos et nobiles atque eciam comitatus, ut ad requisicionem vestram mox insurgant et defensioni ipsarum parcium et omnium ipsorum vobiscum una incumbant. Aliud igitur inquantum aperte partes ipsas periclitari in hoc non vultis, in hoc nullo racione facere presumatis. Datum.[1254]

426

[186v] Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). Turbato admodum animo accepimus, qualiter gentes vestre sub capitaneatu fidelis nostri spectabilis et magnifici t. ad defensionem regni et finitimarum suis parcium deputate vel iam de facto rediissent, aut brevi redire vellent, hoc quoque regnum et confinia ipsa in maximo et aperto periculo reliquissent, aut relinquere vellent, allegantes, quod gentes sub capitaneatu domini palatini existentes similiter rediissent, et ob id diucius in serviciis regni persistere nollent. Cum tamen neque gentes ille apud d(ominum) palatinum redierint, quod si eciam rediissent, quod non putamus, strictissime eisdem commisimus et mandavimus, ut ad eadem loca remeare et proficisci teneantur, que vero ibidem existunt, nullo modo revertantur, sed istic persistant et maneant. Unde miramur profecto, quod eiuscemodi gentes vestre, tam inani racione ducte publicam defensionem regni potissimum tempore periculosissimo negligunt, quo Turci, hostes infidelissimi huius regni, audito forte et intellecto reditu ipsarum gencium in confinibus nostris indies congregantur, et omnes conatus eorum ad invadendas terras et confinia nostra intendunt, et eis per huiusmodi reditum earum occasio incursionem ad hoc regnum faciendi prestatur. Fidelitati igitur vestre harum serie firmiter etc., prout[a] et aliis comitatibus atque eciam dominis mandavimus, ut gentes ipsas vestras a necessaria defensione huius ipsius regni et ex locis ipsis, ubi hucusque fuerunt, nullo modo removere audeatis. Si vero eas utcumque revocassetis vel sua sponte rediissent, mox easdem rursus ad eadem loca transmittatis, ne

1254 Lásd fentebb, a címzésnél.

partes ipse ex denudacione gencium gravius adhuc desolentur. Aliud, in quantum et privata pericula vestra et huius regni publica evitare cupitis, in hoc non faciatis. Datum.[1255]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *quatenus*.

427

Ad banum Croacie[1256]

Reverende in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte! Quemadmodum a nobis optastis, ut aliquem penes vestros ex curia ad istam expedicionem imponendi victualia *[187r]* mitteremus, hunc fidelem nostrum magnificum t.,[1257] licet eciam gravibus nostris expensis, penes vos misimus cum maiori, quo potuimus, apparatu. Hortamur igitur fidelitatem vestram et rogamus diligentissime, velitis considerato illius arcis nostre, immo tocius regni nostri periculo, paratos vos exhibere ad hoc servicium nostrum, ut semper fecistis, et in persona proficisci atque omni adhibita diligencia, industria et dexteritate unacum prefato Iohanne Bebeek[1258] quamprimum victualia ad castrum ipsum Iaycza imponere velitis, et ita negocium hoc cure habere, ut et victualia ipsa, ut prefertur, imponantur, et aliquod eciam aliud preclari, si opportunitas erit et absque periculo et amissione gencium id fieri poterit, per vos agatur, quod fidelitati vestre omni gracia et benivolencia nostra regia recognoscere et recompensare curabimus, quemadmodum[a] ex aliis litteris nostris per egregium Balthasarem de Bathyan

1255 A parancs keltét meghatározni pontosan nem tudom. Csupán feltételezés, hogy az 1511–1513-as évek egyikéről lehet szó, hiszen ezen esztendők magyar – oszmán harcaira vonatkozóan a formuláskönyv nagyszámú királyi parancsot tartalmaz. Ez esetben a szövegben szereplő nádor Perényi Imre, a megye csapatai fölé rendelt magnificus úr pedig feltehetően Báthory István temesi ispán, egyúttal az Alsó részek főkapitánya.

1256 Beriszló Péter veszprémi püspökhöz (1511–1520), dalmát-horvát-szlavón bánhoz (1513–1520) szól a levél.

1257 Ti. Bebek Jánost, mint az alábbiakból kiderül.

1258 1496–1497-ben jajcai bán volt (*Archontológia* I. 140–141.). – Hogy Ulászló király uralkodásának végén vagy Lajos uralkodásának elején újból Jajcával kapcsolatos feladatot kapott, kiderül a **432**. sz. oklevélből., illetve egy 1516. évi számadásban (DL 104294. – idézi Faragó Dávid Gosztonyi Miklósról írt szócikke az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban) úgy szerepel, mint „capitaneus gencium regie maiestatis ad Jaycham deputatis".

vicebanum vestrum[1259] ad vos datis plenius intelligeretis mentem nostram, secundum quas gerere vos in omnibus debebitis.

[a] Utána kihúzva: *eciam*.

428

Ad regnicolas Sclavonie

Wladislaus etc. fidelibus nostris spectabilibus et magnificis ac egregiis et nobilibus universitati dominorum comitum, nobilium et regnicolarum regni nostri Sclavonie s(alutem) et g(raciam). Quum nos assiduam curam gesserimus, quo vos et illud regnum nostrum ab illa desolacione simulque hostium infidelium incursione et molestacione liberare possimus, quo tandem vos quoque in sedibus et bonis vestris secure vitam agere possitis, memores eciam supplicacionis vestri, qua nobis frequenter supplicastis, ut de tali bano vobis providere dignaremur, qui ad conservandum vos defendenda illa regna idoneus et sufficiens existat. Ad hec igitur exequenda neminem magis idoneum magisque aptum, quam fidelem nostrum spectabilem et magnificum Emericum etc.[1260] reperimus, de cuius fide et fidelitate ad plenum confisi eidem banatum regnorum nostrorum Dalmacie, Croacie et Sclavonie simulcum capitaneatu Segniensi castrisque et locis omnibus ad illum pertinentibus atque omnibus iurisdicionibus consuetis pro officiolatu durante beneplacito nostro contulimus.[1261] Volumus igitur et fidelitati etc., quatenus a modo deinceps prefatum dominum palatinum pro vestro vero et indubitato bano tenere, recognoscere et revereri, ac eundem tanquam banum vestrum et dictorum regnorum nostrorum nomine et in persona nostra audire et attendere, iudicioque et iudicatui ipsius consequenterque vicabanorum suorum, quos in medium *[187v]* vestri locaverit, astare, et quocienscumque necesse fuerit, ad requisicionem ipsius pro defensione vestra et illius patrie semper insurgere, et in omnibus, que ad defensionem vestram et conservacionem ipsius regni nostri officiumque eiusdem banatus pertinere

---

1259 Batthyány Boldizsár – Beriszló bánsága idejében – szlavón vicebánként 1515 júliusától kezdve mintegy két éven át, 1517 augusztusáig adatolható (*Archontológia* I. 100.). Bebek János fentebbi jajcai tisztségét is figyelembe véve a levél Ulászló uralkodásának legutolsó évére, vagy II. Lajos uralkodásának legelejére datálható.

1260 Perényi Imre nádorról van szó, aki rövid ideig a szlavón báni méltóságot is betöltötte.

1261 Báni kinevezésének kelte 1512. márc. 25. (*Archontológia* I. 100., a ránk maradt kinevező oklevél alapján. Szövege a formuláskönyben is megvan, lásd **382**. sz. alatt).

videbuntur vobisque faciendum dixerit, eidem obedire et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini, et aliud nullo modo facere presumatis. Datum.

429

Ad summum pontificem per Bal[bum][1262]

Nulla sanctitatem vestram subeat admiracio, si is venerabilis Bernardinus eiusdem nuncius[1263] ex hac legacione serius rediit, quam vel s(anctitas) vestra expectarat, vel munus ei demandatum exigere videretur, nec ea causa aut illum negligencie aut me culpe ullius[a] nomine accusari oportet, dum eum aliud ex alio ingruit, dumque varii conventus – quibus ipsum interesse fuit et decorum et ex sedis apostolice dignitate –, in utraque Pannonia peraguntur, eius profeccio est remorata. Interim vero dura et peracerba sors charissimum quoque genitorem meum de rebus humanis exemit,[1264] quo quidem tempore non alienum a racionibus meis duxi eum tamdiu mecum retinere, donec frequenti omnium ordinum indicta celebrataque dieta, (que alioquin necessario fuerat peragenda), prima mea nascentis imperii exordia tranquillius statuerentur, que quonam ordine, quove acta fuerint progressu, et qui presens sit status, queve rerum mearum condicio s(anctitas) vestra ex eodem t. plane cognoscere dignabitur. Qui quidem charissimus meus parens pro ea, qua in sanctitatem vestram semper fuerat animi propensitate atque observancia, proque fiducia, quam de sanctitatis vestre summa clemencia singularique pietate conceperat, me, unicum natum suum, sanctitatis vestre tutele proteccionique moriens commendavit, et velut de manu ad manum, si locorum intervalla non repugnarent, fovendum instituendumque tradidit, quo sit, ut omnes regnorum ac fortunarum mearum spes et raciones in unius sanctitatis vestre presidio, providencia, moderacione fixerim et collocaverim, in eiusdemque, ut optimi ac benignissimi patris gremium et ulnas me totum dedidi atque transfudi, qui dubio procul in sanctitatis vestre potestate et imperio ita continebat, ut omnia mea studia, acciones atque eciam cogitatus ad

---

1262 II. Lajos király (1516–1517) nevében íródott a szöveg, amely X. Leó pápához (1513–1521) szól.

1263 Albisi Bernátról van szó, aki 1515–1516-ban pápai nuncius Magyarországon: Kalous: *Plenitudo potestatis* 175., 1514 és 1527 között egri éneklőkanonok (C. Tóth: Egri káptalan 52.), 1523-tól 1526-ig királyi titkár II. Lajos udvarában (Lakatos: Királyi titkárok 382–388.).

1264 II. Ulászló király halálára utal a szöveg, ami 1516. március 13-án következett be: *Kronológia* II. 662.

eiusdem nutus et arbitrium sim accomodaturus. Ceterum nichil ambigo sanctitatem vestram memoria tenere, cum superiore anno Turcorum imperator de induciis ultrocitroque nobiscum constituendis nuncio ob id ipsum ad condam genitorem meum destinato ageret,[1265] ne quid eo in *[188r]* negocio inconsulta sede apostolica decerneretur, ipsum meum parentem, qua fuit semper in summos pontifices observancia, per litteras a reverendissimo domino Thoma tituli etc. ad sanctitatem vestram datas rem integram sapientissimo atque exactissimo eius iudicio discuciendam detulisse, que, demum brevi suo transmisso, inducias esse differendas suasit.[1266] Ecce autem recens alius nuncius paccionis eiusdem ineunde gracia advenit,[1267] et quamvis ea indies magis magisque ingruant discrimina, que ad transigendum sine ulla procrastinacione cum hoste nos impellunt, et una[b] hec nostrancium omnium constans fixaque sit sentencia, idemque eciam oratores cesaree maiestatis ac serenissimi regis Polonie, qui nuper ad me legacionis munus obierant, de suorum principum mandato suaserint, mei tamen officii esse duxi, qui ex sanctitate vestra pendeo, id iterum ad scienciam et nocionem eiusdem deferre. Nam dum diu frustraque aliorum Christianorum opem expecto, dum incassis eorum pollicitacionibus hereo, adeo assiduis ac diuturnis bellis cladibus ac per omne populandi genus vastacionibus sum exhaustus, ut hac sola induciarum racione a proximo et iam iamque instanti exicio ad tempus eripi et subduci posse videamur. Habemus quippe hostem subdolum, insidiosum, audacem, strenuum ad rapinas, qui quottidie nostros fines incursat cum non mediocri popularium detrimento, vastacione, preda, qui nunquam nos quiescere

---

1265 Vagy 1515 végére , vagy 1516 elejére utalhat a szöveg. A magyar–oszmán követjárások története 1514 és 1519 között nincsen olyan alaposan feltárva, mint azt Fodor Pál és Dávid Géza megtették az 1512 és az azt követő két esztendő esetében. (Fodor – Dávid: Magyar–török béketárgyalások). Mégis, az eddig feltárt források alapján tudjuk, hogy I. Szelim szultán 1515–1516 körül kereste meg újból a budai udvart fegyverszünet megkötésének céljából (lásd az idézett mű 218–219. oldalán, továbbá Kosáry: *Külpolitika* 109–110.). 1516 februárjának elején még Ulászló király küldte követként Viszokai Márkot Isztambulba (Mikó: Bélai Barnabás 130.); az erről tanúskodó levélben már arról ír, hogy a *korábban* hozzá érkezett szultáni követtel együtt indítja útnak említett saját küldöttét. Vö. még a következő jegyzetekkel.

1266 Erről lásd Kosáry: *Külpolitika* 110.

1267 Ez eldönti a korábbi szakirodalom dilemmáját is arról, hogy hány alkalommal érkeztek oszmán követek 1515/1516-ban Budára. (A dilemmára lásd Kosáry: *Külpolitika* 110.) Az első követség ezek szerint még Ulászló király életében, talán 1515 végén vagy 1516 legelején érkezett, majd 1516 februárjának elején el is hagyta Budát. Az itt említett új követ ellenben már kifejezetten Lajoshoz jött.

patitur, qui, licet Asiaticis nunc bellis implicitus sub diverso celi, tractu, arma moveat, non minus tamen per suos prefectos, quibus id numeri demandavit, quosque a lateribus nostris nunquam patitur amoveri, nos invadit, infestat, oppugnat, nec unquam Ewropam quocumque eventu cum gentilibus suis prelia conserat, ita equitatu vacuam aut peditatu esse sinit, ut ad nostras clades non satis instructus sit et accinctus. Licet vero hec et alia plurima nos ad patiscendum cohortentur, imprimis tamen[c] extremum arcis Iayczensis periculum, que non modo regno Bozne, sed tocius eciam Pannonie clipeus est et munimentum, si in hostium potestatem redigatur, (quod infelicissimum omen avertat Deus), hee universe regiones sed et tota Christianitas in exicium et ruinam devenient. In tanto vero discrimine illud idem castrum versatur, ut hec unica arcis servande spes sit reliqua, si quam ociissime cum hoste paciscamur. Nemo vero sibi persuandent hec per ignaviam et desidiam meam evenire, qui nunc lacessentis, nunc lacessiti, nullum tempus vacuum a dimicacione vel labore aliquo militari aut ociosum preterire sinimus, atque alias super alias per hos annos contra eosdem hostes fecimus expediciones, sed adversus tam immanem, tam potentem totque iam victoriis hostem et successibus preferocem nichil est, quod soli sufficiamus vel prestare possimus, itaque in tantis *[188v]* malis nulla est apcior medela, quam ut ad tempus propositas inducias suscipiamus. Non quidem, ut eis multum sit spei collocandum – quis enim perfidissimum hostem ullam paccionem aut iusiurandum servaturum arbitretur –, sed ut interim id saltem commodi paciscendo assequamur, quod dum ipse thyranus in Asia detinetur, sui prefecti, quibus summam rei bellice demandavit, ab occupacione castrorum finitimorum abstinebunt et minus libere minusque licenter grassari audebunt, ac assiduis populacionibus, per quas non minima regni huius pars est divulsa et desolata, modum aliquem statuent, per id quoque ipsis erit facultas, ut arces, que in limitibus regni sunt site nunc lacere et semidirute, refici, instaurari, et demum machinis tormentisque et aliis presidiis muniri valeant, sanctitas quoque vestra reliquam interea Christianitatem pacificare et ad sanctam expedicionem commodius se accingere et apromptuare poterit. Quare eciam atque eciam eandem sanctitatem vestram obsecro, ut has inducias – nescio an satis honorificas, necessarias certe – annuere et admittere velit, et cum palam sit, in tanto rerum suarum progressu nullam ab hoste requiem sperandam, dignetur sanctitas vestra primo quoque tempore et per sese michi opem finibus huius regni firmandis ac muniendis opportunam, ubi benignus pater eciam antea fecit, subministrare, et reliquos Christianos principes ad id ipsum inducere, ut per huiusmodi inducias et nos ex hoc veluti naufragio disiecta regni membra componere, et reliqui principes Christiani, quos sanctitas vestra ad tam pium ac salubre opus uniet et

excitabit, racionem belli adversus perniciosissimum eundemque potentissimum hostem gerendi mutuis consiliis et collectis in unum viribus inire valeat, atque ita future expedicioni terra marique classe ac milite se accingere, ut Christianam religionem in prestitum splendorem restituere, ac de infidissimo hoste gloriosum triumphum reportare valeant. Sitque omnibus perspicuum religionis Christiane statum in unius sanctitatis vestre consiliis, custodiis, vigiliis, opibus, auctoritate muniri, sustentari, augeri, et cruentissimus thyranus, quam pestem et perniciem in Christianos machinatur, in se ac suos collatam esse senciat. Quo tam insigni ac prope divino opere peracto, sanctitas vestra, ut Iesu Christi personam in terris gerit, sic eidem[d] in celesti beatorum domicilio contemplabitur, omnesque populi et naciones nulla unquam obrepente *[189r]* oblivione sanctitatem vestram unam fuisse predicabunt, que Christiane reipublice dignitatem atque salutem a teterrima Turcorum et abominabili servitute liberavit. Hec vero et alia pleraque, que sanctitatem vestram sciri et mea interest et presens rerum gerendarum racio postulat, prefato t. refferenda commisi, qui, ut est fide in sanctitatem vestram singulari, seque hic ita gessit, ut nichil ab eiusdem et sancte sedis apostolice decore atque amplitudine commiserit alienum, sic exaccius significanciusque singula sanctitati vestre explicabit, cui supplico, ut ad has meas litteras, quoniam omnis[e] cunctacio semper eiuscemodi rebus est periculosa, responsum, quoad celerius fieri potest, michi dare dignetur. Quam Deus optimus maximus etc. Datum.[1268]

[a] Eredeti, kihúzott olvasat: *huius*. [b] Eredeti, kihúzott olvasat: *nostra*. [c] Utána kihúzva: *arduum*. [d] Javítva erről: *eadem*. [e] Utána egy olvashatatlanul áthúzott szó.

430

Nico[laus] Ba[chiensis][1269]

Post salutem et serviciorum nostrorum ac amicicie nostre amicabilem commendacionem, illustres generosi, magnifici, strennui, egregii et nobiles domini et amici nobis honorandi. Quemadmodum d(ominaciones) vestre paucis

[1268] Az „előző évben" még Ulászló királyhoz jött török követ esetében az esztendő, mint láttuk, nem határozható meg pontosan, vagy 1515-ről, vagy 1516-ról lehet szó. Ettől függ, hogy a fenti levél 1516-ban vagy 1517-ben kelt. Csak ez a két év jöhet szóba.

[1269] A cím kiegészítése a **431**. sz. oklevél alapján. – Bácsi Miklós királyi titkárról van szó, aki secretariusként II. Lajos trónraléptétől kezdve egészen Mohácsig kimutatható (Lakatos: Királyi titkárok 375–388.); az egri káptalanban kisprépost, zempléni főesperes volt 1516 és 1525 között lásd C. Tóth: Egri káptalan 54.

ante diebus nobis scripserant, et per alias eciam nostras iam eisdem respondimus, quod scilicet ex quo ad congregacionem nostram generalem pro festo sancti Georgii martiris proxime preterito celebratam propter differencias et dissensiones, quas cum civitatensibus habent, convenire nobiscum pro earum desiderio non potuissent, parate essent et pro voto haberent aliquo loco apto et tempore nobiscum convenire, si aliqualem generalem dietam et convencionem inter nos haberemus eamque in tempore d(ominacionibus) vestris significaremus etc., communicavimus hec cum dominis prelatis et baronibus huius regni, eciam his, qui nunc a curia regie maiestatis absunt, sed certe adeo omnes in rebus et negociis ac defensione huius regni et parcium suarum, in hoc presertim felicissimi regiminis serenissimi et graciosissimi domini nostri regis principio, occupati sunt, ut nullo pacto videtur eisdem, quod[a] pro hoc tempore [b-]aliquam dieta[-b] sive convencio generalis celebrari et haberi possit. Hoc igitur duximus d(ominacionibus) vestris, sicuti dominis et amicis nostris, significandum, quemadmodum nos facturos litteris nostris obtulimus. Easdem d(ominaciones) vestras bene et felicitere valere optamus, quibus nos plurimum commendamus. Datum.[1270]

Prelati et barones ac proceres regni Hungarie etc.[c]

[a] Utána kihúzva: *pronunc.* [b–b] Így a kéziratban; helyesen: *aliqua dieta*. [c] A szöveg alatt az eredeti példány címzése olvasható: *Illustribus generosis, magnificis, strennuis, egregiis et nobilibus dominis baronibus, militibus et universis proceribus regni Bohemie, dominis et amicis nobis honorandis.*

431

[189v] **Novum iudicium**[1271]

Fidelibus nostris conventui ecclesie Zaladiensis s(alutem) et g(raciam).[1272] Expositum est maiestati nostre pro parte et in persona fidelis nostri nobilis Iohannis Barkoczy de t.,[1273] quod quia[a] in termino celebracionis brevium iudici-

1270 A levél e szakasza alapján – in hoc presertim felicissimi regiminis serenissimi et graciosissimi domini nostri regis principio occupati sint – a szöveg 1516-ban, értelemszerűen a György-napi országgyűlést követően (*Kronológia* II. 663.) kelt.

1271 A szöveget kétszer is bemásolták a kódexbe, lásd még a **465**. sz. alatt.

1272 II. Ulászló az oklevél kiadója. Ez kiderül a szöveg formuláskönyvbeli második másolatából (**465**. sz.).

1273 Ti. „de Lowazy", miként a **465**. sz. iratban áll.

orum festi beati Iacobi apostoli proxime preteriti hic, Bude, in quadam causa inter ipsum exponentem ab una ac fidelem nostrum magnificum Iohannem Banffy de Bolondocz ab alia partibus racione certorum negociorum hic, in curia nostra regia coram iudicibus eiusdem ordinariis mota, ex eo, quod idem exponens in presenti expedicione contra Turcos, crucis Christi inimicos, per nos instaurata in medio gencium fidelis nostri magnifici Iohannis Banffy de Alsolyndwa,[1274] domini videlicet sui, in confinibus regni fuisset constitutus et modo quoque occuparetur, causis suis debito modo invigilare et attendere procuratoremque suum constituere minime scivisset, idem Iohannes Banffy contra prefatum exponentem quasdam litteras adiudicatorias et sentencionales, vigore quarum eundem exponentem in bonis et iuribus suis possessionariis dampnificare, seque ad eadem bona introduci et statui facere vellet, ab ipsa nostra personali presencia pro se emanari procurasset. Cum tamen, si prefatus exponens in prorogacione nostra generali confisus non fuisset, procuratoremque suum constituere scivisset, sperasset se et causam huiusmodi suam contra partem alteram defacili defendere potuisse posseque speraret eciam de presenti, unde supplicatum extitit maiestati nostre pro parte dicti exponentis, ut nos superinde eidem de condigno iuris remedio occurrere dignaremur. Nos vero, qui huiusmodi casus nocivos subditorum nostrorum in processu iuridico contingentes per opportuna iuris remedia in melius reformare soliti sumus, et ad hoc eciam de iure et approbata consuetudine regni nostri Hungarie admittimur, accepta igitur supplicacione ipsius exponentis, eidem id graciose duximus annuendum et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse non obstante prescripta adiudicacione dicte personalis presencie nostre ac processibus exinde sequutis litterisque eiusdem adiudicatoriis et sentencionalibus exinde confectis causa in premissa contra dictum Iohannem Banffy actorem novum iudicium recipere racionesque et allegaciones, excepciones ac responsiones et proposiciones de novo et ex *[190r]* novo dicere, allegare et facere valeat atque possit. Quocirca fidelitati vestre harum serie etc., quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t., t., t. aliis absentibus homo noster dicto vestro testimonio presente erga conventum ecclesie de Kapornak, cui scilicet dicte littere nostre adiudicatorie sonare dicuntur, accedendo inhibeat ipsum conventum ab extramissione sui testimonii

[1274] Bizonyára Alsólendvai Bánffy János verőcei örökös ispánról van szó, aki 1515-ben rövid ideig, majd 1517 és 1525 között betöltötte a pohármokmesteri méltóságot is (*Archontológia* I. 114., *Archontológia* II. 342.), vö. Engel: Genealógia, Hahót nb. alsólendvai Bánfi cs., 4. tábla.

execucioneque dictarum litterarum nostrarum adiudicatoriarum, immo eciam litterarum relatoriarum superinde, utcumque conficiendarum extradacione, et vos quoque, si forte littere prefate dicte personalis presencie nostre ad vos delate extitissent, itidem facere debeatis, quinpocius idem homo noster coram testimonio vestro evocet memoratum Iohannem Banffy ad tricesimum secundum diem a die evocacionis exhinc fienda computanda causa in premissa novum iudicium recepturum racionesque suas et responsiones de novo et ex novo facturum, prescriptos eciam litteras adiudicatorias et sentencionales dicte nostre personalis presencie exhibiturum contra prefatum exponentem nostram evocet[b] in presenciam, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eidem, ut sive ipse termino in prescripto coram nobis compareat[c] novumque iudicium recipiat[d] in premissis, sive non, nos ad partis comparentis instanciam id faciemus in premissis, quomodo iuri videbitur expediri, et post hec huiusmodi evocacionis et insinuacionis seriem cum evocati et insinuati nomine, ut fuerit expediens, ad tricesimum secundum diem prenominatum nobis fideliter rescribatis. Datum.

[a] Utána kihúzva: *in quadam causa*. [b] Így, de felesleges ismétlés. [c] Utána kihúzva: *sive non*. [d] Utána kihúzva: *sive non.*

432

Ad banum Croacie[a]

Reverende in Christo pater etc. Quum superioribus diebus intimassetis nobis pluris, ut certum aliquem hominem nostrum de curia nostra penes vos ad imponenda victualia ad castrum nostrum Iaycza deputaremus et mitteremus, elegeramus ad eam provinciam fidelem nostrum magnificum Iohannem Bebek,[1275] quem et ad vos cum litteris nostris miseramus. Licet non sine summa et difficultate et in hiis infinitis necessitatibus nostris peccuniaria eciam solucione expeditum, sed quum et ex domino palatino huius regni nostri, et eciam aliunde intelleximus vos non libenter vidisse, quod ipsum penes vos miserimus, revocavimus eundem t., et id negocii cureque imponendorum victualium soli paternitati vestre imponendum duximus, quam, scimus pro compertoque habemus, cupere nobis et regno nostro libenter inservire. Hortamur

[1275] Személyéről, az itt is szereplő Jajcával kapcsolatos feladatairól lásd a **427**. sz. oklevélnél írtakat.

igitur paternitatem vestram et requirimus, velit omnem curam, studium et diligenciam ad hoc apponere, ut castro ipsi nostro quamprimum succurratur, et victualia, que iam, *[190v]* uti nobis scribitur, parata sunt, ad ipsum in copia imponantur, ut opera et diligencia vestra ab hac cura longo tempore vacui et quieti esse possimus, servicium certe, quam hoc, gracius accepciusque nobis facere non possetis. Ceterum scire vos volumus diu nos multumque per hos dies egisse consultasseque et tractasse atque multa in omnem partem disputasse unacum dominis consiliariis nostris, quo pacto castro ipsi nostro Iaycza per imposicionem victualium ad ipsum succurrere possemus, perinde ac illi, cuius conservacio nobis super omnia cordi insidet, et, ut paucis plura concludamus ad idque primum respondeamus, ubi significaveratis nobis bassam ipsum aliquem apparatum fecisse et paratas habere gentes suas, quibus fortassis vellet imposicionem victualium ad Iaycza impedire etc. Videntur certe nobis multa signa indiciaque esse, quibus nos[b] quidem coniicimus bassam ipsum – qui et Iayczam nuper sine aliquo impedimento preterisse et pacem nostris denunciasse, et illi quoque, qui duce Simone Horwath[1276] nuper palantes dispersique hincinde fuerant, salvi sanique rediisse dicuntur – non alia magis causa hunc apparatum fecisse et habere, nisi quia fortassis persensit hanc mocionem hancque gencium expedicionem per nos et nostros fieri, non tam eo animo, ut nos nostrosque offendat, quam ut contra impetum et conatum nostrorum paratus sit ad omnem occasionem. Quare nostro quidem et dominorum consiliariorum nostrorum iudicio videtur, si dexteritate industriaque et celeritate utemini (cum omnis mora in similibus potissimum rebus nociva sit), poteritis sine ullo periculo et semel et pluries victualium copiam ad castrum ipsum nostrum imponere, prout et nuper vel cum paucis parvaque manu imposita fuerunt, hoc scilicet ordine et modo procedendo, quod traiecto amne Zawo consisteretis in tuto aliquo loco non nimis a Iaycza remoto cum omni apparatu et gentibus sub capitaneatu vestro existentibus, et premissis quingentis aut sexingentis equis victualibus omnis generis oneratis cum ducentis, vel uti videbitur, equitibus tentaretis victualia ipsa imponere et imponi facere. Hoc enim pacto et medio ne Turcus quidem ipse posset suspicari velle vos *[191r]* aliquid cum gencium multitudine contra ipsum moliri, quod si, ut speramus, id succederet, possetis pluribus iterum et iteratis viribus adhibita bona diligencia et industria victualium copiam ad ipsum castrum nostrum imponere,

[1276] (Mikolovicsi) Horvát Simon több alkalommal szerepel jajcai vonatkozású oklevelekben a 15–16. sz. fordulóján, lásd pl. Thallóczy: *Jajcza* 121., 312., 318–319., 321.

et tantam quidem, ut castrum ipsum per longum temporis spacium tutum esset, donec aliter de eodem providere possemus. Si vero treugas bassa ipse non optaret et nullas tenere vellet, utique prout considerare ipsi potestis, illi castro extrema media laboranti succurrendum est, et iccirco eciam nulle treuge fierent, tantas potestis habere et gravis et levis armature gentes, quod bene sperandum est, auxilio Dei victualia ipsa eciam per sforcia *(így!)* et per vim imponi posse. Recordamur enim audivisse a vobis aliquando bassam ipsum vix duo milia equitum facere posse, habetis autem sub capitaneatu vestro aliquot milia hominum bene armatorum et bonorum in reque militari exercitatissimorum virorum. Quod si Turcus ipse, ut nobis significatis, pacem et treugas vobiscum et cum nostris servare volet, quemadmodum in prioribus litteris nostris scripsimus, vos quoque teneatis cum eo pacem et Iayczensibus aliisque, quorum interest, nostro nomine et auctoritate committatis, ut si illi tenebunt, ipsi quoque pacem et treugas observare debeant. Quapropter fidelitatem vestram hortamur eidemque eciam committimus, velit circa hec extremam adhibere diligenciam, et summa in imposicione victualium ad ipsum castrum nostrum uti celeritate dexteritateque et industria nullam occasionem rei bene gerende pretermittendo providendoque, ut sine ulla iactura et detrimento gencium nostrarum castro ipsi nostro quamprimum succurratur. Nos in hiis quasi argumentis quibusdam utimur, vos tamen, qui situs et posicionem locorum et hostium conatus magis prospicere potestis, id faciatis, quomodo honore et conservacione illius castri nostri commodoque et utilitate illorum confiniorum nostrorum melius facto indicabitis, scientes, quod nobis eiuscemodi obsequium vestrum gratissimum erit, et studebimus omni gracia et benivolencia nostra regia erga fidelitatem vestram recognoscere, quemadmodum eciam ex isto egregio Nicolao Gozthon aulico nostro,[1277] presencium exhibitore per nos plene informato lacius super hiis intelligitis mentem nostram, cuius dictis plenam et indubiam fidem adhibere debeatis. Datum.[1278]

[a] A cím mellett két kiegészítés: *Ad Berizlo*; *per N(icolaum) Bachiensem*.[1279] [b] Utána kihúzva: *quoque*.

1277 Gosztonyi Miklós aulicus mivoltára jelen ismereteink szerint csak 1516-ból van adat. Lásd Faragó Dávid szócikkét az NKFI K 134690. sz. projekt keretei között készülő életrajzi lexikonban.

1278 Bebek János és Gosztonyi Miklós tisztségei alapján az oklevél legvalószínűbben 1516-ban kelt. Vö. még a **427**. sz. dokumentummal is.

1279 Lásd a **430**. sz. oklevélhez illesztett jegyzetet.

433

[191v] **Novum Iudicium**

Wladislaus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie t. salutem et graciam.[1280] Expositum extitit maiestati nostre pro parte fidelis nostri t., quod, quum causa illa, que inter ipsum exponentem, ut in causam attractum ab una, ac egregium t. consequenterque generosam dominam t., consortem eiusdem, cuius scilicet domine idem t. causam hanc prosequitur tanquam actorem ab alia partibus racione et pretextu quarundam porcionum possessionariarum in possessionibus t. et t. vocatis in comitatu de Baronya existentibus habitarum agebatur, in octavis festi beati Michaelis archangeli in anno proxime transsacto preteriti per nos celebratis per magistros prothonotarios ceterosque sedis nostre iudiciarie coassessores revisa adiudicataque extitisset, licet bona et iura possessionaria prescripta eidem Lodovico Zerechen nomine, ut prefertur, uxoris sue, quantum ad hereditatem eorundem adiudicata fuerint, ita tamen, quod, priusquam ipse t. sese ad easdem porciones possessionarias et predium intromitteret aut ipsas pro ipsa domina, consorte sua statui facere[a] teneretur, et esset obligatus vigore et iuxta continenciam litterarum adiudicatoriarum superinde pro parte eiusdem t. et consortis sue[b] confectarum certam summam peccunie in eisdem litteris adiudicatoriis specificatam eidem exponenti deponere persolvereque. Cum igitur idem exponens per ipsum t. de huiusmodi summa ante statucionem ipsorum bonorum in termino ad id constituto satisfieri sibi expectaret, eciam alio latere idem t. summa ipsa peccuniarum, uti adiudicatum fuerat, eidem exponenti minime deposita neque persoluta, sed simpliciter et absque ulla solucione peccuniarum requisicioneque ipsius exponentis prescriptas porciones possessionarias et predium pro se nomine ipsius consortis sue contra continencias dictarum litterarum adiudicatoriarum occupassent[c] et indebite usurpasset occupataque teneret eciam de presenti in dampnum et preiudicium ipius exponentis manifestum, unde suplicatum extitit maiestati nostre pro parte eiusdem exponentis, ut eidem circa premissa de remedio iuris opportuno graciose providere dignaremur. Admissa igitur superinde huiusmodi suplicacione id eidem exponenti duximus annuendum et concedendum, ut ipse in causa premissa contra et adversus prefatum t. sive dictam consortem suam previis ex causis *[192r]* ac racionibus in octavis festi beati Georgii martiris nunc venturi novum iudicium recipere, racionesque et allegaciones suas, quas ob premissam indebitam occupacionem ipsorum bonorum facere voluerit, dicere et facere possit et valeat, immo annuimus et

[1280] Minden bizonnyal a pécsi káptalanhoz szól az oklevél.

concedimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre firmiter mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. et t. aliis absentibus homo noster ad prefatum Lodovicum Zerechen personaliter accedendo evocet eundem nomine, ut prefertur, dicte consortis sue contra et adversus ipsum exponentem in causa prescripta similiter novum iudicium recepturum, racionemque premisse indebite occupacionis dictorum iurium possessionariorum redditurum ad predictas octavas festi beati Georgii martiris nunc venturi nostram personalem in presenciam, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eidem, ut sive ipse octavis in predictis coram nostra personali presencia compareat novumque iudicium in causa ipsa recipiat, sive non, eadem ad[d] partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri, et post hec huiusmodi evocacionis et insinuacionis seriem cum nomine evocati octavas ad predictas eidem nostre personali presencie fideliter rescribatis. P. Datum.

[a] Javítva erről: *fateretur*. [b] Utána kihúzva: *adiudicatarum*. [c] Így, *occupasset* helyett. [d] Előtte *con* vagy *com* rövidítve, az írnok feltehetően eredetileg itt akarta leírni a *comparentis* szót.

434

Lodovicus etc.[a1281]

Reverendissime in Christo pater, generosi, magnifici, strennui ac egregii fideles nobis sincere dilecti! Quum superioribus temporibus vivente scilicet adhuc serenissimo principe et domino domino Wladislao rege, genitore nostro charissimo pie memorie, ut vos non preterit certe, differencie dissensionesque et discordie ex parte metarum huius regni nostri et marchionatus nostri Moravie exorte et suscitate fuissent. Accepimus et paternam maiestatem primum semper eius animi fuisse, et nobis quoque, postea sua maiestate, ut Domino placuit, ex hac luce sublata imprimis semper cordi fuisse idque pro voto habuisse, ut omnes eiuscemodi differencie quamprimum inter vos tollerentur e medio, et omnia bono modo et ordine rectificarentur et complanarentur. Que quidem rectificacio, quum interea morte paterne maiestatis interveniente nobisque *[192v]* in hoc felicissimi regiminis nostri inicio multis occupatis, uti volebamus, sequi fierique non potuisset, nichilominus adhibito pro hac etate

[1281] A levél Thurzó Szaniszló (Stanislav Thurzo) olmützi püspökhöz szól, lásd a címzést. – Vö. **435**. sz. is.

nostra dominorum prelatorum et baronum consiliariorumque nostrorum fideli et maturo consilio nunquam destitimus ea facere, que per nos et ipsos dominos consiliarios nostros pro huius[b] et istius regnorum subditorumque nostrorum fidelium quiete et tranquillitate fieri potuerunt. Nam eciam, dum post mortem ipsius paterne maiestatis solennes e medio vestri nuncii et oratores ad nos visitandi debitamque fidelitatem et servicia vestra maiestati nostre offerendi gracia venissent atque inter cetera ex parte quoque ipsarum metarum et huiusmodi differenciarum verba habuissent, feceramus superinde deliberacionem dederamusque sub idem tempus his, quorum intererat, in mandatis, ut fena quidem in terris litigiosis defalcarent, ea tamen ibidem relinquerent usque ad rectificacionem metarum et finalem huius rei revisionem per dominos ex utroque regno nostro ad huiusmodi revisionem deputandos fiendam, ita videlicet, ut interea[c] temporis nulla parcium aliquid contra alteram attentaret vel innovaret. Dum autem postec(!) cognovissemus ex querelis vestris fidelem nostrum t. contra huiusmodi mandatum nostrum fecisse, mox eundem ad nos accersiri iussimus, qui in presenciam maiestatis nostre veniens se super hoc excusavit et dixit non eum, sed dominos de Syrothyn[1282] contra huiusmodi commissionem nostram fecisse. Deputaverimus igitur et magistrum prothonotarium, egregium scilicet Albertum Belyeny et alios nonnullos fideles nostros[1283] ad rectificacionem huiusmodi metarum et omnium inter partes discordiarum ultro citroque subortarum, qui et negocium, quomodo se haberet, nobis fideliter suoque modo retulerunt, quod scilicet non ab ipso t., magistro curie nostre,[1284] sed ab ipsis Syrothynczky huiusmodi mandati nostri transgressio facta fuisset, fenorum eciam ipsorum abduccionem contra nostram commissionem prius per dominos Syrothyncz ceptam fuisse, et tandem sic ipsum Petrum t. id, quod erat residuum, et quidem in territorio suo procreatum abduxisse, cui nunc, prout intelligimus (quod certe valde miramur), minas esse per litteras, quarum exemplum litteris includi fecimus, impositas, quod scilicet, si dampna eiusmo-

---

1282 A Žerotínsky családról van szó, amelynek tagjaival Korlátkövi Péter 1516-tól kezdődően hosszan pereskedett bizonyos, a magyar–morva határ mentén fekvő birtokok ügyében. A pert – más források alapján – mutatja be Neumann: *Korlátköviek* 77–80.

1283 Bellyéni Albert ítélőmesteren kívül Acél István pozsonyi várnagy és Pilsberger Farkas voltak a királyi kiküldöttek. Neumann: *Korlátköviek* 79.

1284 Korlátkövi Péterről van szó, aki 1515 és 1526 között töltötte be az udvarmesteri méltóságot. (*Archontológia* I. 109.) Egyértelművé teszi ezt az oklevél folytatása, ahol keresztnevével (Péter) szerepel, továbbá a következő, **435**. sz. oklevél, amelyben magnificus-nak címzik.

di ipsis de Syrothyn illata ad proximum festum beati Mathie[d] episcopi[1285] *(így!)* non rectificaretur, pro iure consideracionis vulgo *[193r]* Landfridinkwow[e] relinquere eos non possetis, etc. Aliaque preter expectacionem nostram cecidisse, nam et precipuos cives civitatis nostre Pesthiensis, qui negociandi causa ad istas partes nostras Moravie profecti fuerant, facta per quendam Hynekpieripiesky subditis nostris diffidacione partim interfectos et partim omnibus rebus et bonis eorum spoliatos fuisse, que certe[f] summa animi nostri displicencia audire[g], et equo eciam[h] animo tollerare non possumus. Proinde requirimus fidelitates vestras et eisdem nichilominus firmiter eciam committimus, quatenus infra tempus revisionis huiusmodi sitis et maneatis in pace atque utraque pars sit et maneat, et nichil prorsus innovet et attentet. Metarum eciam huius regni nostri occupaciones usumque pratorum et silvarum per ipsos Syrothynczky fieri non permittatis, quinpocius malefactores eciam illos et grassatores, qui huiusmodi diffidaciones facientes premissa perpetrarunt, exquirere et exquiri ubique facere atque a similibus malefactis coercere omnino velitis et debeatis providereque, ne aliqua contra hoc regnum et subditos nostros attententur et innoventur, que certe pati nulla racione possemus. Missuri autem nunc sumus speciales oratores nostros ad regnum nostrum Bohemie, qui eciam de his[i] nostro vobiscum nomine loquentur, et eciam ad terminum revisionis metarum una vobiscum determinabunt, ad quem tandem speciales homines nostros mittemus, qui eciam metas ipsas et omnes eiuscemodi differencias et dissensiones revideant, rectificent et finaliter componant[j]. Aliud igitur nullo modo nullaque racione faciatis, sed revisionem huiusmodi pacifice expectetis, et faciatis per ipsos dominos de Syrothyn expectari nichil prorsus innovando vel attentando. Datum[k].[1286]

[a] A név mellett eltérő írással: *per N(icolaum) Bachiensem*. [b] Utána kihúzva: *p*. [c] Utána kihúzva: *inter*. [d] Utána kihúzva: *apostoli*. [e] Így a kéziratban; talán a *Landfriedenklage* szó torzult(?) alakja. [f] Utána kihúzva: *summe*. [g] Így, de a mondat ezen része a *non possumus* főige miatt hibás. [h] A sorok közé írva. [i] Utána kihúzva: *vob(is)*. [j] Javítva erről: *component*. [k] A szöveg alatt az eredeti példány címzésének textusa: *Reverendo in Christo p(atri) domino Stanislao episcopo Olomucensi ac generosis, magnificis, strennuis et egregiis, capitaneo, baronibus ceterisque proceribus et nobilibus marchionatus Moravie, fidelibus nobis sincere dilectis.*

1285 Febr. 24.

1286 A Bellyéni Albert vezette küldöttség kiszállására 1516 szeptemberének végén került sor (Neumann: *Korlátköviek* 79.), ez egy terminus post quem-et mindenesetre kijelöl.

435

Nomine dominorum[a][1287]

Reverendissime in Christo pater, generosi, magnifici, strennui et egregii domini, domini et amici nobis honorandi. Post salutem et amicicie nostre commendacionem. Recordari poterunt a(micicie) et d(ominaciones) vestre, quociens et vivente adhuc serenissimo principe condam domino Wladislao rege, domino nostro graciosissimo, apud illius maiestatem, et postea ipsa, ut Domino placuit, e vivis excedente apud hunc serenissimum et graciosissimum dominum nostrum regem Lodovicum laboratum fuerit, ut mete et alie differencie omnes inter hoc regnum Hungarie et marchionatum Moravie suborte reviderentur[b], *[193v]* rectificarentur et complanarentur, et cum alias, tum eo eciam tempore, quo post mortem paterne maiestatis d(ominaciones) vestre ad hanc maiestatem serenissimi domini regis nostri certos et solennes e medio ipsorum oratores miserant, […] ista satis sollicitato fuit, que quidem revisio metarum et differenciarum huiusmodi et secuta fuisset, nisi mors paterne maiestatis intervenisset, et regia maiestas nosque omnes fuissemus per hec tempora in hoc principio regiminis sue maiestatis maxime occupati, et revera hec maiestas serenissimi et graciosissimi domini nostri nostro ad hec accedente consilio nunquam destitit cogitare atque id facere, ut revisio et rectificacio huiusmodi quamprimum fieret. Commiserat namque primum utrique parcium, ut fena quidem in terris litigiosis defalcarent, sed ea ibidem relinquerent usque ad revisionem et rectificacionem huiusmodi, deputaverat preterea et magistrum prothonotarium et alios fideles sua maiestas ad rectificacionem eiuscemodi metarum et omnium differenciarum, verum redeuntibus illis ad suam maiestatem intellexit eadem non per ipsum magnificum d(ominum) Petrum t. stetisse,[1288] quominus omnia rectificarentur et complanarentur, sed per ipsos dominos de Syrothyncz,[1289] qui eciam fena defalcata contra commissionem regie maiestatis primus apportare cepisse dicuntur, cui quidem domino Petro[c] sua maiestas minas imponi per litteras, quarum exemplum presentibus includi fecimus, nisi dampna ipsis dominis Syrothynczky illata rectificaret, et alia plura mala et enormitates per nonnullos vigore cuiusdam confederacionis contra subditos huius maiestatis fieri et committi, que qualiter bone amicicie et sincere benivolencie, que nobis cum d(ominacionibus) vestris intercedit, conveniant? Cum et unum atque eundem regem

---

1287 Vö. **434**. sz. is.

1288 Korlátkövi Péter udvarmester, lásd a **434**. sz. oklevélhez fűzött jegyzeteket.

1289 A Žerotínsky családról lásd a **434**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

et dominum graciosissimum habeamus, et consilium nostrum ad hoc tendat, ut mete atque omnes huiusmodi differencie quamprimum revideantur, rectificentur et finaliter componantur, d(ominaciones) vestre bene consultare poterunt. Quamobrem rogamus d(ominaciones) et a(micicias) vestras magnopere, velint pro iure amicicie nostre mutue et pro fidelitate, qua huic serenissimo regi nostro et domino graciosissimo omnes astringimur, providere, ut nichil tale contra hoc regnum et subditos huius maiestatis istinc attentetur vel innovetur. Nam si secus, *[194r]* (quod non credimus), fierit, cogitare d(ominaciones) vestre possunt, quod neque nos hunc dominum Petrum, fratrem nostrum deserere vel metas huius regni indebite sequestrari et alienari permittere possemus. Et certe sacius est, ut omnia honesto et bono modo cumque bona amicicia et fraternitate componantur, quam fiat eiuscemodi concertacio, et subditi huius maiestatis, quod revera pessimi esset exempli, inter se digladientur. Aliud igitur iterum atque iterum rogamus d(ominaciones) et a(micicias) vestras, ne fecerint, quas et bene et feliciter valere optamus. Datum[d].[1290]

[a] Mellette másik kéztől: *metalis revisio.* [b] Utána kihúzva: *et.* [c] Utána kihúzva: *intellexit.* [d] A szöveg alatt az eredeti oklevél(fogalmazvány?) aláírása: *Prelati et barones ac proceres regni Hungarie nunc apud regiam maiestatem constituti.*

436

Ad archiducem Austriae[1291]

Post scriptas et sigillatas alias litteras nostras, quas his diebus ad serenitatem vestram pro navibus nobis adducendis scribi mandavimus, cum nuncius noster esset in procinctu, supervenerunt querele nonnullorum nobilium subditorum nostrorum, nobis lamentancium contra subditos maiestatis vestre, per quos multe et maxime iniurie subditis nostris in hoc regno Hungarie ceperunt irrogari. Questus est fidelis noster magnificus Nicolaus Zech, novissime quinque villas, videlicet t. et t. per capitaneum de t. penitus devastatas. Questi sunt similiter Ladislaus de Kanysa et t., graves et intolerabiles iniurias et damna, que inferunt plerisque eciam regni nostri nobiles in captivitatem abduxerunt, castrum t. et alia loca ex comitatu occuparunt. Dum hec nobis exponuntur, ecce supervenerunt nobis littere significantes dicatores, qui ad pecuniam, pro

1290 A levél közel egy időben kelhetett a **434**. sz. levéllel.

1291 III. Frigyes német-római császárhoz (V. Frigyes néven osztrák főherceghez) szól a levél. Kiadása: MKL I. 153. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

defensione regni per universos prelatos et barones nobis decretam, colligendam missi fuerant, a maiestatis vestre subditis esse interceptos, cum multis milibus aureorum, quos de collecta elegerant. Quibus auditis mirati sumus, et cogitare nequivimus tales novitates quorsum tendant, presertim quod de preteritis damnis maiestas vestra, iampridem sepius requisita, *[194v]* antequam satisfaceret, tales novitates et iniurie facte cepteque sunt nobis et subditis nostris irrogari. De quibus eo magis dolemus, quod hac captura dicatorum nostrorum, expedicio contra Turcos, qua maiorem ab eo tempore, quo quondam felicis reminiscencie illustrissimus genitor noster apud Grezocz seu Crusewacz cum Turcis conflixerat, nunquam in hoc regno fuisse meminimus, disturbata est, ad quam nos expectassemus pro mutua inter nos benivolencia, pro communi tocius Christianitatis bono, maiestatem vestram non modo decreta per nos subsidia non impedire, verum eciam sua benevole elargiri. Presertim, quod scit in mutuis inscripcionibus cautum esse, quocies generalem in Turcos expedicionem parari contingat, contribucioque ad hoc, generali regnicolarum consensu, decreta fores, debere de pertinenciis castrorum, que maiestas vestra in hoc regno tenet, sine contradiccione extradari. Quamobrem rogamus et hortamur maiestatem vestram, velit subditos suos a talibus damnis et iniuriis de cetero continere, et simul providere, ut he iniurie, que novissime innovate sunt, taliter rectificentur, ut cognoscamus hec maiestati vestre, prout merito debent, displicere. Nos equidem nollemus profecto maiestatem vestram quando aliter fieri posset, offendere, tantique illius amiciciam reputavimus, ut quantum in nobis esset, pocius velimus illi complacere. Verum si maiestas vestra istas enormitates ad plenum rectificare vel suos deinceps a talibus prohibere non curaret, sola bene considerare posset, si tot et tantas nobis et subditis nostris iniurias, post tantam toleranciam, quam hactenus habuimus, possumus de cetero cum opprobrio nostro sine compensacione tolerare. Quod maiestas vestra adhuc clarius intelliget a Conrado, nuncio nostro, cuius dictis velit ex parte nostra indubitatam fidem adhibere. Datum.[1292]

[a] A cím talán későbbi kéztől, vagy legalábbis nem magának a szövegnek a másolójától.

1292 Fraknói kiadása szerint Pozsonyban, 1466-ban kelt. A kelethelyet tartalmazza az általa használt kézirat (lásd fentebb). Az évszám indoklását lásd a 153. lapon. A pozsonyi tartózkodást pontosítja Horváth: *Itineraria* 81.

437

[195r] Reverendi et venerabiles patres nobis honorandi.[1293] Cum expectaremus iuxta promissa et oblaciones vestras, fratres ordinis vestri ad reformacionem[a] monasteriorum huius regni, (sicuti eciam dato per nos ad hoc subsidio conventum inter nos fuerat) in dies affuturos, supervenerunt duo ex ordine vestro, qui dicerent, nequaquam vos propter illa bellorum discrimina, que inter regem Francie et ducem Burgundie de presenti agitantur, in capitulum generale, sicuti constitueratis, convenire usque in hodiernum diem potuisse, daturos tamen operavi[b], ut quamprimum congregari vobis licuisset, responderetur desyderio et expectacioni nostre. Super quo nos non aliud respondemus vobis, nisi quod cupimus a vobis cognoscere, si fratres illi vestri ordinis iuxta promissa et oblaciones vestras venturi sunt an non, et si venturi sunt, non opus est nos diuturna expectacione suspensos detineri. Nos enim eos quandocumque advenient, libenter videbimus, vel si mittere illos non poteritis, curetis saltem nos in tempore reddere certiores. Datum.

[a] Utána kihúzva: *ordinis*. [b] Így a kéziratban, a kiadásban: *operam*.

438

Ad Ferdinandum

Serenissime princeps, pater noster charissime![1294] Cum applicuisset hiis diebus ad nos magnificus vir dominus[a] Franciscus Fontana, orator noster,[1295] retulit nobis plurima, que a maiestate vestra habuit ad nos in mandatis, et simul instrucciones ad suos oratores datas declaravit. Vidimus preterea et illa, que ad serenissimam d(ominam) Beatricem reginam, consortem nostram charissimam in ciffris scriptam erant, et cuncta intelleximus clarissime. Pro quibus omnibus missuri sumus propediem ad maiestatem vestram oratorem cum sufficienti instruccione, et per eum lacius super hiis omnibus intimabimus serenitati

1293 A levélnek a formuláskönyvben nincsen címe. – Általam ismert egyetlen kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 37. (*Ad conventum fratrum capitularium* címmel, ismeretlen forrásból).

1294 I. Ferdinánd nápolyi királyhoz (1458–1494) szól a levél. – Kiadása: MKL II. 218. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Magyar fordítása: Darvas: *Mátyás külügyi levelei* 855.

1295 Személyére lásd a **164**. szövegnél írtakat.

vestre mentem nostram. Interea hec idcirco scripsimus, et ideo hunc cursorem celeriter premisimus, ut sciret maiestas vestra nos eas res, quas ipse dominus Franciscus nobis attulit, cordi habere et illis rebus omni diligencia nostra et sollicitudine pro desiderio maiestatis vestre intendere, quod brevi serenitas vestra cognoscet. Quam valere etc. Datum.[1296]

[a] A kéziratban: *domis*.

439

[195v] **Ad cardinalem Aragonie**[1297]

Complures sunt in hoc regno nostro prelati, episcopales et archiepiscopales dignitates habentes, qui licet sufficientes et longe uberes redditus suarum ecclesiarum percipiant, adeo ut ultra expensas, quas faciunt, bonam pecunie quantitatem sibi residuare possint, ceca tamen cupiditate ducti, (quod nunquam antea in hoc regno nostro consuetum fuit), minores preposituras sive collegiatarum, sive cathedralium ecclesiarum, quas scilicet, priusquam ad maiora promoverentur, obtinebant, contra vetustam regni nostri consuetudinem contraque ius et phas sibi retinere particulariter velint. Et licet suplicatum sepius per tales nobis sit, ut pro eis ad s(anctissimum) dominum nostrum scriberemus, quatenus intervencione nostra tales preposituре eis darentur in commendam. Nos tamen considerantes iniustum esse, quod petebant, nunquam pro talibus scripsisse meminimus, quamvis intelligamus plerosque illorum importunis precibus tacita veritate suggestis, bullas apostolicas obtinuisse, quibus preposituras tales in commendam retinere contendunt. Et quia talis dispensacio et gracia apostolice sedis in manifestum regni nostri preiudicium vergit, nostreque consuetudini vehementer derogat, maxime cum illi talium prepositurarum detentores non pro necessitate, sed magis pro libidine animi et immoderata cupiditate id faciant, obsecramus p(aternitatem) vestram cum omni instancia, velit interponere partes suas apud s(anctissimum) d(ominum) nostrum, ut sua sanctitas velit nobis hanc graciam concedere, ut nos ad tales preposituras, que a maioribus[b] prelatis retinentur, non[c] obstantibus illis graciis apostolicis, falsa suggestione impetratis, quibus eas retinent, personas idoneas eligere valeamus ita, ut nos

1296 A levél Fraknói szerint 1482-ben kelt, ami azonban a nikolsburgi kódex alapján sokkal inkább 1479-re tehető: Nehring: Angaben 88. és Mayer: Utószó 983.

1297 Giovanni d'Aragona bíboroshoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 52. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

quoque mereamur in iustis *[196r]* et honestis peticionibus a sua maiestate exaudiri, si illi in hiis precibus, que tanta veritate in tocius huius regni nostri preiudicium porrecte sunt, meruerunt exaudiri, qua in re non solum nobis sanctitas sua graciam faciet singularem, sed universi regni nostri commodo et ecclesiasticarum personarum utilitati providebit. Datum.[1298]

[a] A Fraknói által használt kódexben: *peramanter*. [b] A kéziratban: *maoribus*. [c] Előtte kihúzva: *ab eo(?)*.

440

Ad cardinales responsoriaea[1299]

Mathias etc. Reverendissimis in Christo patribus et dominis episcopis, presbiteris, dyaconibus sancte[b] Ro(mane) ecclesie cardinalibus, amicis nostris charissimis, salutem et paratam complacendi voluntatem. Reverendissimi in Christo patres, amici nostri charissimi. Reddite fuerunt nobis littere sacri collegii vestri significantes quanta cum leticia et gratulacione recitate sunt littere nostre de iterata nostra super Turcos victoria nuper ad sedem apostolicam misse, ex quibus animadvertimus bonam et synceram reverendissimarum d(ominacionum) vestrarum et tocius sacre cetus vestri erga nos charitatem. Comprehendimus eciam ex gratulacione ipsa quantum sint[c] affecte reverendissime d(ominaciones) vestre non modo nobis, sed et rebus Christianis. Et utinam ea esset in sacro cetu vestro ea gratulacio, ut futuris felicioribus reipublice Christiane successibus non tam gratulacionis ostensione, quam effectu rerum uberior materia preberetur, senciret brevi sedes apostolica et universa Christianitas nobis non deesse studium et ardorem ad defensionem Christianam, dummodo aliorum quoque animi pari voto ad tam necessarium piumque et sanctum opus concurrerent, sed profecto dolemus nos post multos et assiduos labores, quos sine intermissione pro fide catholica et pro defensione Christiana suscipimus sepius a sanctissimo domino nostro, a quo aliam graciam mereremur conturbari, et antequam iusticia nostra cognoscatur sanctitatem suam in aliorum transire sentenciam, quemadmodum fecit de insula Wegle, que a nobis inique per Venetos occupata, omnem illis favorem sanctitas sua contra nos ostendit, et nobis inauditis illo-

1298 Fraknói szerint a levél 1480 szeptemberének elején kelt, azonban a zsélyi Zichy-levéltárban egykoron fellelhető kéziratban a dátum 1480. okt. 6. volt, lásd Mayer: Utószó 987.

1299 Kiadása: MKL II. 46. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

rum suggestioni inclinata est. Quod idem, sicuti credimus, non fecisset, si sua sanctitas nostram imprimis iusticiam audivisset, et speramus quandocumque nostram iusticiam cognoscet, aliam *[196v]* de nobis opinionem inducet, spretaque suasione contraria, iusticie[d] equitati favebit. Fuit et hoc grave nobis, quod sua sanctitas ius nostrum, quod in eleccionibus prelaturarum regni nostri a predecessoribus nostris regibus devolutum ad nos est, turbare voluit, cupiens aliis cum nostro preiudicio et iuris nostri detrimento de episcopatu Modrusiensi, qui ad nostram semper eleccionem pertinuit et pertinet, complacere. Nec considerat quantum nobis ea res preiudicii inferat, et quod impossibile sit nobis in ea re sanctitati sue morem gerere et id tollerare. Credimus s(anctitas) sua non faceret, si sciret quanti momenti ea res apud nostros Hungaros reputatur, quod quidem in his diebus patuit, cum certos regnicolas harum parcium fecissemus convenire, a quibus tanti clamores sunt contra nos habiti, quod nos iura nostra negligimus, ut profecto veriti simus, ne populus omnis in sedicionem verteretur. Et ut sanctitas sua aperte cognoscat, certa esse debet, dupplicatam illam crucem, quod regni nostri insigne est, gentem Hungaricam libencius triplicare, quam id consencire, ut beneficia et prelature ad ius corone spectantes apud sedem apostolicam conferantur. Non igitur mirandum est, si nos pro iure nostro instamus, dum s(anctus) dominus noster iuri nostro derogat, et id graviter reputamus. Nos quidem sancte sedi apostolice semper obedientes fuimus, et a teneris annis usque ad hoc tempus semper obsecuti omni studio sumus. Verum expectaremus, ut nostra iura non solum non turbarentur apud apostolicam sedem, sed eciam ab aliis turbare volentibus sedes apostolica nobis assisteret, et nos contra alios nobis adversari volentes in nostris iuribus antiquis conservaret. Quod autem vestre reverendissime d(ominacioni) innuit[e] turbatum esse sacrum collegium vestrum audita ultima clausula litterarum nostrarum, in qua nos de dilecione sanctissimi d(omini) nostri ininnuta[f] erga nos et de minori fervore sanctitatis sue contra Thurcos cum favore Venetorum querebamur etc. *[197r]* et subiungitis sanctitatem suam non vinxisse se Venetis, ut amicis Turcorum, sed filios ad se recurrentes collegisse more pii patris, id autem fecisse, ut in necessitate status sancte sedis apostolice non plures, sed omnes Italie potentatus favorabiles et assistentes haberet etc. Si pro bono sedis apostolice et profectu reipublice Christiane s(anctitas) sua id fecit, prout littere sancti cetus vestri confirmant, nos profecto illam confederacionem minime improbamus, ymo vehementer commendamus, et nunc tempus est, ut sanctitas sua id effectu ostendat, cum perfidi hostis immanitas inter ipsa Italie viscera grassatur. Nec scimus, si unquam magis opus fuerit Venetorum assistencia, quam nunc, si quidem illi malunt ob reverenciam et favorem sue sanctitatis rebus Italie et precipue ardenti parieti vicino succur-

rere, quam Turco hosti perfidissimo adherere. Quod si non facient, et induci ad hoc non poterunt ne communi tocius Christianitatis hosti adhereant, honestari nulla racione poterit, quin omnes intelligant sanctitatem suam favorem illorum, qui Thurcis adherent, rerum Christianarum comodis pretulisse, atque per istam confederacionem tam ardua Christianitatis negocia negligere, que possent sanctitati sue immortalem gloriam et reipublice Christiane salutem atque incolumitatem comparare. Bene et feliciter optamus valere d(ominaciones) vestras reverendissimas, per quas magno studio affectamus s(anctissimum) d(ominum) nostrum ad omnia optima et utilia deprecari. Datum.[1300]

[a] Újkori írással. [b] Előtte kihúzva az *ecclesie* szó eleje. [c] Előtte kihúzva: *fuit*. [d] Utána kihúzva: *et*. [e] Bizonytalan olvasat. [f] Így! A Fraknói által használt kéziratban: *immutata*.

441

Ad cardinalem Aragonie[1301]

Novisse poterit p(aternitas) vestra, cum apud nos legacionis munere fungeretur, inter alias clades et iniurias, que per continuos Turcorum incursus huic regno nostro et eius finibus inferuntur, id unum esse grave et intollerabile regnicolis nostris, quod sunt plerique in diversis partibus regni nostri terrigene et inhabitatores subditi nostri, quorum alii uxoribus per Thurcos abductis privati, viri uxorum, uxores vero maritorum casum miserabilem lamentantur, sicque orbati maritali consorcio atque de vita vel morte sociorum incerti, non sinuntur matrimonio in locum consortis deperditi copulari. Propter quod regnum nostrum maximam prorsus vastitatem et iacturam patitur, quia multi talium spe et solacio propagande *[197v]* sobolis destituti, derelictis hereditatibus vel male dissipatis, in alienas terras et sepe ad infideles diffugiunt, alii vero plura scandala committunt. Ne igitur talia scandala in regno nostro oriantur, rogamus p(aternitatem) vestram reverendissimam, velit s(anctissimo) d(omino) nostro magnam hanc regni nostri necessitatem declarare, precesque suas ac partes interponere in persona nostra, ut dignetur sua sanctitas cum talibus, qui consortibus orbati, diligencia adhibita, vel mariti uxores, vel uxores maritos reperire apud infideles nequeunt, dum de vita vel morte talium eis incertum est, dispensare, ut tales persone cum altero

1300 A levél Fraknói szerint 1480-ban kelt, ami helytállónak látszik. Mayer: Utószó 987.

1301 Giovanni d'Aragona bíboroshoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 50. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

vel altera matrimonium contrahere possint, per quod sanctitas sua non modo[a] scandalo viam precludet, sed eciam vastitati regni nostri ac detrimento opportune de remedio providebit. Sunt preterea nonnulle regiones et provincie sub corona nostra, adeo per continuas Turcorum incursiones et rapinas desolate, ut pene in solitudinem verse sint, in quibus rarissima vel nulla tuguria et inhabitatores pauci visuntur. Quas provincias habitatoribus, ut premittitur, destitutas cum nos plerisque iam vicibus reformare atque per abduccionem hominum de terris hostilibus populosas efficere voluimus, nonnulli militum nostrorum conscienciam offendere veriti, predas hominum ab exteris terris et regionibus in hoc regnum nostrum adducere recusarunt. Ut igitur talium personarum scrupulosis consciencciis succuratur, et eo facilius hoc regnum, quod tanquam Christianitatis antemurale, omnes maiores Turcorum impetus, antequam ad alios penetrent, continuo excipit, in sua vastitate et desolacione reformetur, rogamus, velit obsecrare d(ominacio) vestra reverendissima s(anctissimum) d(ominum) nostrum, ut sua s(anctitas) de benignitate et clemencia apostolica nobis et nostris indulgeat eodem modo, quo hostes nostri faciunt homines, quoscumque ex terra nostra hostili arripere poterunt, absque alicuius *[198r]* consciencie scrupulo, asportare et in regnum nostrum regionesque vastatas collocare, vel alias, prout libuerit, in servitutem personas quascumque in terra hostili captas redigere. Qua in re faciet nobis et regno nostro sua sanctitas graciam singularem, ac illorum, qui pro defensione regni militant, saluti et commodo paterna pietate consulet. Super quibus expectamus pro voto citum a sanctitate sua obtineri et rescribi per vestram reverendissimam d(ominacionem) responsum. Datum.[1302]

[a] Eredetileg *non modo] incomodo*.

442

Ad eundem[1303]

Acceptis litteris vestre[a] reverendissime d(ominacionis), quas ad nos de gestis suis ex Urbe scripsit, cognovimus ea omnia, que per illam acta sunt apud pon(tificem), et de labore ac diligencia sua, quam in rebus nostris impendit. Grates dicimus ei optamusque, ut omnia ei ex voto succedant. Quantum vero ad presentem

1302 A levél Fraknói szerint 1480 szeptemberének elején kelt, ami helytállónak látszik, lásd Mayer: Utószó 987.

1303 Giovanni d'Aragona bíboroshoz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 49. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

rerum statum et condicionem attinet, meminisse debet p(aternitas) vestra, nos olim omnia ei predixisse quecumque secuta sunt. Vaticinati quoque inter alia fuimus Venetos nulla racione retrahi posse a consorcio et societate Turcorum, quibus ita inviolabili federe connexi sunt, ut nulla possint racione divelli. Predicavimus et hoc, quod postea manifeste patuit ex verbis speculatoris intercepti et in funem tracti ad torturam. Venetos omni studio fabricare cum Thurcis, quecumque cognoverit fore Christianis rebus et maxime statui serenissimi domini patris nostri communis detrimento, quemadmodum et novissime fecerunt, quando ipsi Turcos non solum induxerunt ad invadendam terram genitoris vestri, sed quo commodius id fieret eciam presidio Turcis affuerunt. Sed nos miramur de s(anctissimo) d(omino) nostro, qui sic Venetorum favorem sustinet, ut alios principes et imprimis serenissimum d(ominum) regem Ferdinandum, patrem nostrum contemnat. Quod quidem, (ut nos putamus), non faceret, si ipse dominus rex, pater noster aliquando severius *[198v]* rem suam ageret apud pontificem. Nimia enim humilitate et obediencia maiore, quam equum est pontificem pocius duriorem, quam sibi clementem reddit. Nobis quoque, (uti coniicimus), summus pontifex itidem facere conatur, sperans nos severitate et inclemencia posse fieri ad obsequia sancte sedis prompciores. Et id non considerat, quod nos illi remociores sumus, nec tam estimamus illius malivolenciam erga nos, ut credamus aliquid nobis afferre detrimenti. Quod si tentandum erit uter nostrum alteri magis nocere poterit? Nos profecto cicius sua territoria, quam ipse nostram, ledere poterimus. Ed ideo optaremus, ut alia erga nos et ipsum patrem nostrum clemencia et mansuetudine uteretur. Alioquin frustra erit exemplo alterius nos irritare, qui benivolenciam illius et favorem more Christiani principis libenter affectamus, malivolenciam vero et severitatem non curamus.[1304]

[a] Előtte kihúzva: *sanctitatis*.

443

Ad cardinalem Agriensem[1305]

Reverendissime in Christo pater, amice noster charissime! Ex litteris, quas p(aternitas) vestra scribit ad nos ex Neapoli, intelleximus, quo honore p(aternitas)

1304 A levél Fraknói szerint 1480 szeptemberének elején kelt, ám talán valószínűbb ugyanazon év októberének eleje, lásd Mayer: Utószó 987.

1305 Gabriele Rangone (Veronai Gábor) bíboroshoz, egri püspökhöz szól a levél. – Kiadása: MKL II. 97. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

vestra sit a serenissimo domino rege Ferdinando Neapolis excepta, ac eciam, qua benivolencia et humanitate pertractetur, super quo plurimum gavisi sumus. Verum quantam laudem p(aternitas) vestra illi serenissimo regi, patri nostro attribuit, et quanta predicacione eius prudenciam, mansuetudinem et humanitatem extollit, eciam si parcius scripsisset, nos bene intellexissemus. Facit tamen p(aternitas) vestra hoc ex bonitate sua, ut unicuique suum honorem digne meritoque attribuat. Verum placuisset nobis (quemadmodum forte p(aternitas) vestra facere potuit), ut hanc laudem et predicacionem, quam de virtutibus serenissimi patris nostri, in litteris[a] ad nos scriptis[b] fecit, anteaquam scripta sua ad nos mitteret, ipsi domino *[199r]* regi, patri nostro ostendisset, potuisset namque ex hoc non mediocrem benivolenciam a sua maiestate comparare. Verumtamen quantum ad nos attinet, non fuit opus aliquo teste et commendatore virtutum laudis et glorie prefati serenissimi patris nostri, qui absque hoc iamdudum illius virtutes et gloriam satis experti sumus. Quod vero scribit nobis de sollicitudine sua et maxime ipsius serenissimi domini regis ad promovendum fidei negocium, et dat nobis spem optimam cito omnia ad optimum finem deduci. Respondemus, quantum ex litteris p(aternitatis) vestre et eciam serenissimi domini regis, patris nostri coniectari licet, nobis omnia videntur contraria, presertim, quia, sicut intelligimus, negocium fidei procedere non poterit, nisi homine illo, qui odio habetur castigato. Propter quod res ipsa apud nos in dubio est, et magis videtur nobis, ut dimissis his, que difficulter ad effectum producentur, cogitaret pocius p(aternitas) vestra de his rebus, quas per cursorem precedentem scripsimus in ciffris ad p(aternitatem) vestram, et expeditis his, que expedienda restant apud patrem nostrum, revertatur in Urbem. Quia, ut nostram opinionem p(aternitas) vestra intelligat, nos maxime veremur, ut post multos labores, sollicitudines et fatigas, et p(aternitas) vestra et omnes alii, quotquot huic regni dediti estis, perdatis operam[c] et impensam, et verificetur de vobis, quod trito proverbio dicitur: „parturiunt montes, nascetur ridiculus mus". Datum.[1306]

[a] Előtte kihúzva: *laudem*. [b] Javítva erről: *rescriptis*. [c] Bizonytalan olvasat. A Fraknói által használt kódexben: *diem*.

[1306] Fraknói szerint 1480-ban kelt. – Vö. Mayer: Utószó 988.

444

Ad pontificem[1307]

Beatissime pater et domine clementissime. Post devotam mei etc. In ipso portu Zawy accepimus litteras sanctitatis vestre simulcum litteris reverendissimi domini cardinalis Agriensis, quemadmodum sanctitas vestra ex aliis litteris nostris clarius intelliget, quibus hortabatur nos vestra sanctitas, ut[a] oratores nostros ad diem Kalendas Novembris in Urbem mitteremus. In id ipsum nos et littere reverendissimi domini cardinalis Agriensis hortabantur, quod profecto *[199v]* nos perlibenter fecissemus, si fuissemus antea in tempore vel per sanctitatem vestram, vel per alios de hoc requisiti. Verum evoluto iam ipso convencionis die oratores nostros iam demum mittere rem nimis tardam arbitrati sumus. De hoc enim nemo antea nos avizaverat preter hoc, quod ultimo die Octobris allate nobis fuerunt littere reverendissimi domini episcopi Asculani, oratoris apostolici ex Vienna, quibus ipse similiter hortabatur, ut mitteremus oratores nostros in Urbem ad Kalendas Novembris, cui statim rescripsimus non posse nos uno die et una nocte oratores nostros in Urbem destinare. Et quia littere sanctitatis vestre ad huc[b] eo posterius allate sunt, existimavimus iam non esse opus oratores nostros mittere, postquam requisito nostra est adeo retardata, nam profecto sicuti in omnibus aliis, ita et in hoc libenter morem gessissemus voluntati et beneplacito sanctitatis vestre, si res ista fuisset in tempore ad noticiam data. Sed si quid de nobis opus est, habemus ibi presentes reverendissimos d(ominos) cardinales Agriensem et Aragonie, qui non secus, ac si nos oratores mitteremus, ad omnia, que opus erit, (ipsi enim omnia, que ad negocium fidei attinent, sepius a nobis audierunt), sanctitati vestre et aliis respondebunt et informabunt sanctitatem vestram non secus, ac si nos ipsi presentes essemus. Tanta enim viderunt hic apud nos, tanta audierunt uterque, et presertim dominus Agriensis, ut nichil ignoret eorum, que ad rem bene conducendam pertineant. Misimus preterea superioribus diebus copias responsionis nostre ad illustrissimum d(ominum) Bavarie ducem reverendissimo domino Agriensi ad hoc, ut sanctitati vestre ostendat, ex quibus copiis sanctitas vestra bene colligere poterit iudicium nostrum. Satis enim superque declaravimus in ipsa responsione, quibus modis Turcus offendi, quibusve *[200r]* repelli possit, siquid amplius sanctitas vestra indiget, ipsi duo cardinales, rerum nostrarum et intencionis non ignari, s(anctitatem) vestram informabunt. Amplius non est, quod nos ad rem dicere oporteat, nisi

[1307] IV. Sixtus pápához (1471–1484) szól a levél. – Kiadása: MKL II. 70. (A levél Velence levéltárában őrzött eredeti példányából).

quod negocia fidei, que alioquin sanctitatem vestram satis commendatam habere non ambigimus, iterato s(anctitati) vestre commendamus, supplicando, ut pro salute publica proque communi tocius Christianitatis bono id, quod rebus Christianis magis conducere videbitur, opportuno tempore decernat et faciat, ut sanctitatis vestre opem et providenciam res Christiane vel in ipso tandem ultime necessitatis articulo senciant cum effectu. Altissimus sanctitatem vestram.[1308]

[a] Ezután kihúzva: *ad*. [b] A kéziratban: *hic*.

445

Ad Franciscum Fontana[1309]

Magnifice etc. Comiseramus Iohanni Leoncio[1310] in discessu, ut expositis his, que sibi ad serenissimum d(ominum) Ferdinandum, ad reverendissimum d(ominum) cardinalem Agriensem et ad te dederamus in mandatis referenda, ipse quamprimum curaret se inde expedire et ad nos ocyus reverti, de hoc scripseramus et ad ipsum d(ominum) Agriensem et ad te, hortantes, ut omni studio et diligencia cito absolveretis Io(hannem) Leoncium ex Neapoli et ad nos mitteretis festinanter. Quamobrem id neglectum est, mirari non sufficimus, et nescimus causam huius negligencie cogitare. Unde et denuo fidelitatem tuam requirimus et hortamur, ut receptis presentibus, si Leoncius ipse nondum expeditus est, omni studio adhibito sollicites cum reverendissimo domino Agriensi, (quem ex parte nostra ad hoc instanter requiras), ut statim[a] ipse Leoncius expediatur, quia nos non misimus eum, ut istic demoretur, sed, ut expositis informacionibus suis et obtento quamprimum responso ad nos revertatur. Non enim fuit necesse, ut eum ad ibi manendum mitteremus, cum vos unacum reverendissimo d(omino) Agriensi ibi presentes sitis et sciatis omnia bono modo absque illo expedire. Proinde volumus, ut eum ibi nullo modo retardari *[200v]* permittatis, sed tu precipue et dominum cardinalem et dominum regem sollicites, ut statim expeditus ipse Leoncius remittatur, tu vero unacum d(omino) cardinale solita diligencia rebus nostris intendas, et sollicites ea, que sollicitanda sunt, prout nos de tua fide et industria expectamus. Caveas autem ne aliquo modo a nostris serviciis inde abscedas, quod, ut comodius facere possitis, misimus tibi nunc per cursorem is-

1308 A Fraknói által használt eredeti példány 1480. nov. 7-én kelt.

1309 Kiadása: MKL II. 74. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából). – Fontana személyére lásd a **164**. szövegnél írtakat.

1310 Személyére lásd a **179**. sz. levélnél írtakat.

tum florenos III[c], ut cum illis necessitatibus tuis interea prospicere possis. Quod plures non misimus, ideo factum est, quia pecunie post nos nondum allate sunt, afferentur tamen in proximo. Et de hoc certus sis, quod per primum cursorem, qui istuc iturus est, plures tibi peccunias transmittemus. Optaremus tamen, ut cursores ad nos crebrius mitteretis, iam enim duo menses evoluti sunt, postquam continuo novitates ex Neapoli expectamus et nescimus cogitare, utrum vos aliquem non mittatis, vel si mittitis, ubi tanto tempore remoretur. Datum.[1311]

[a] Tévedésből kétszer leírva, a második áthúzva.

446

Ad Sankonem[1312]

Egregie etc. Que nobis in tuis litteris de tui preparacione ad hospitalitatem nostram significasti, intelleximus, et eciam litteras, quas ad reverendissimum d(ominum) electum Colocensem scripsisti, vidimus et imprimis te scire volumus et id habere pro certo, quod nos omnino brevibus diebus istic veniemus ad hospitalitatem tuam et placet nobis, quod tu sollicitus es ad preparandum necessaria pro hospitalitate nostra. Verumtamen scito, quod maximo apparatu ubi ad eam rem tibi opus non erit, nam leviter et cum paucis istuc veniemus et advolabimus et ultra unam vel duas septimanas ibi non remorabimur. Quapropter tantillum dumtaxat te prepares, *[201r]* ut nos per paucos dies bono modo hospitare et tractare possis. Quo autem commodius id facias, nos brevi per fratrem tuum tibi peccunias transmittemus, cum quibus necessaria disponas. Mittemus eciam boves ad te, qui sufficientes erunt ad usum coquine nostre. Interea tu cetera, que necessaria erunt, prepares et disponas bono modo. Cures eciam statim acceptis presentibus de condicione civitatum imperialium, que in propinquo sunt, denuo percunctari et missis exploratoribus experiaris, si adhuc civitates ille in eodem statu sunt, in quo hactenus fuerunt, vel si aliqua presidia ad illas advenerunt et quandocumque compereris, rescribas nobis confestim fideliter veritatem, ut cognitis his omnibus sciamus, quid nos facere oporteat. Datum Zagrabie, anno 1480.[1313]

1311 Fraknói szerint 1480 őszén kelt, ami helytállónak tűnik, lásd Mayer: Utószó 988.

1312 Kiadása: *Epistolae Matthiae* IV. 82. (ismeretlen forrásból). – Kivonata: Teleki V. 167. (a kiadás nyomán) – A levél értelmezéséhez vö. Birnbaum: *Renaissance Contacts* 40. – Sankó azonosítását lásd Neumann: Udvari címek és szolgálat 66–67.

1313 Az idézett kiadás által használt kéziratban 1480. dec. 24. volt a levél dátuma.

447

Ad Io(hannem) Leoncium[1314]

Venerabilis fidelis nobis dilecte! Ea, que nobis in tuis litteris scripsisti, omnia intelleximus, et non aliud intelligimus, nisi, quod in facto subsidii, de quo serenissimus d(ominus) Ferdinandus et nos sepe specificati fuimus, nichil omnino sequatur in effectu, super quo nos lacius per t. significavimus sue maiestati mentem et intencionem nostram. Optaremus quidem nos saltem per dominum regem de his omnibus finaliter avizari, et te ad nos remitti citissime cum responso. Nam quod scribis, post alias difficultates, que in ipso negocio quottidie fiunt, et hoc impedimento fore, quod nos oratorem nostrum ad summum pontificem non mittimus. Iamdudum in hoc intelligere potuisti mentem nostram, quod nos pro hac causa oratores nostros in Urbem nullo modo mittere decrevimus. Res enim non nostra, sed ipsorum magis agitur, et si quid pro se ipsis facere volunt, non est necesse, ut oratores nostri eos ad hoc inducant. Ipsi pro se ipsis faciant, si quid volunt, non pro nobis, qui eorum presidio ad defensionem rerum *[201v]* nostrarum nichil omnino indigemus. Si quid autem sollicitavimus factum subsidii, id non tam pro nobis, quam pro communi salute et bono tocius Christianitatis fecimus, amplius nos sollicitare nolumus, nec pro hac causa mittemus nostrum oratorem. Viderint ipsi, quorum res agitur. Nos bene providebimus, qualiter regna et dominia nostra a periculo Turcorum defendamus, et cogitabimus de remedio, quod si providendum est, primi non pereamus. Hactenus enim de gracia Dei nos regna nostra sine aliorum presidio satis defendimus, et non solum nos ipsos sedicia alios satis tutati sumus, deinceps quoque largiente Deo potentes eramus ad regna nostra defendenda. Tantum optamus, ut ulteriori dilacione dimissa serenissimus d(ominus) rex te cum finali responsio(ne) ad nos remittat, quia nos sub hac malignitate amplius stare nolumus aliquo pacto, quod ipsi domino Ferdinando tamen declares a parte et hanc nostram intencionem exponas, nec arbitramur necessitate amplius istic propter expectacionem responsi a pontifice immorari. Qua si quid facere s(acratissimus) d(ominus) noster voluit, illa possit dare serenissimo domino regi responsum. Et, ut intelligas, nos te non ad expectandum a pontifice responsum misimus, sed misimus ad hoc, ut accepto a domino rege responso quamprimum ad nos revertereris, quod, ut facias, tibi iterato iniungimus. Hoc quoque

---

[1314] Kiadása: MKL II. 75. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából, amely azonban csak a szöveg egy rövid töredékét tartotta fenn. A formuláskönyvben foglalt szöveg teljes.) – A címzettre lásd a **179**. sz. levélnél írtakat.

serenissimo domino nostro regi declares nobis vehementer displicere verba illa, que nuper in consistorio dicta sunt de nobis, quod nos mendicando aliorum suffragia mitteremus in Urbem oratores nostros. Videbunt, quod nos aliorum suffragia non mendicabimus, nec hactenus propter *[202r]* nos misimus, sed misimus ad hoc, ut declaratis necessitatibus rei Christiane. Serenissimus dominus noster et alii principes melius rebus fidei providerent, quando vero id nobis imputatur, facile nos desistemus et aliter providebimus rebus nostris, nec unquam pro hac causa, hoc est pro facto subsidii, oratores nostros mittemus in curiam, nec volumus mittere nunc. Sed postquam intelleximus oblocuciones illas, quas facit contra honorem nostrum et contra honorem maiestatis sue cardinalis Foscari,[1315] statuimus in proximo mittere oratorem nostrum in Urbem, ut coram sacratissimo domino nostro illi respondeat et ostendat illum mendacia contra nos protulisse, de quibus nos pro honore nostro volumus omnino expurgare taliter, ut omnes intelligant, in omnibus, que dictus cardinalis contra nos et contra honorem maiestatis sue protulit, mentitum fuisse ipsum in guttur, detque sibi intelligere, quod nos honorem nostrum contra eum bene et debito ordine defendemus. Datum.

448

Ad regem Sicilie[1316]

Serenissime princeps, pater noster charissime! Reverendus dominus episcopus Casertanus, presencium ostensor, quem nos pro cura egritudinis nostre apud nos retinueramus, petivit nos, ut liceret ei cum gracia nostra in patriam reverti. Quem nos revertentem in patriam maiestati vestre commendamus, tanquam virum probum et in arte sua medica, quam profitetur, peritum et expertum, rogantes, ut velit eum maiestas vestra habere propter nos recommissum taliter, ut senciat, ipse commendacionem nostram sibi apud maiestatem vestram profuisse. Cui eciam in dicendis maiestas vestra dignetur fidem adhibere. Quam etc. Datum.[1317]

1315 Pietro Foscari kardinális, rövid ideig (1478–1479) spalatói, majd 1481-től 1485-ben bekövetkezett haláláig padovai egyházmegyei kormányzó.

1316 I. Ferdinánd nápolyi királyhoz (1458–1494) szól a levél. – Kiadása: MKL II. 368. (Az OSZKK Fol. Lat. 1656. jelzetű kéziratából).

1317 A kiadó pontosan datálni nem tudta, 1476 és 1490 közé tette. – Vö. Mayer: Utószó 976., aki azonban megjegyzi, hogy a Mátyás-levelek első, 18. századi kiadásában 1481-ben kelt levelek között áll.

449

[203r][1318] **Cum iusti**[1319]

Mathias etc. fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earumque rectoribus, iudicibus et villicis, cunctis eciam aliis cuiusvis status et condicionis hominibus, quibus presentes ostenduntur, s(alutem) et g(raciam). Cum iusti pro iniustis et innoxii pro reorum excessibus aliquatenus non debeant impediri, fidelitati igitur vestre firmiter precipiendo mandamus, quatenus dum et quando ac quocienscumque fidelis noster circumspectus t., civis et inhabitator civitatis nostre t. et domina t., consors eiusdem aut homines et familiares ipsorum, presencium scilicet ostensores pro victuum suorum necessaria acquisicione diversas partes regni nostri perlustrantibus cum rebus et mercimoniis suis ad vestras terras, tenutas, possessiones, honores et officiolatus ac vestri in medium pervenerint, extunc ipsos ipsorumque homines et familiares pretactos, ad quorumvis instanciam in personis iudicare vel vestro astare, iudicatui compellere, resque et quevis bona eorundem mercimonalia arestare, sew prohiberi facere nequaquam presumatis, nec sitis ausi quoquomodo, signanter pro debitis delictis sew excessibus aliorum, si qui enim quicquam accionis vel quescionis contra annotatum t. et dominam t., consortem suam, hominesque ipsorum et familiares prenotatos habent vel habuerint, hii id in presencia iudicis et iuratorum civium civitatis nostre t. prius legittime prosequantur et parte quorum ipsi omni contra ipsos querulantes meri iuris et iusticie ac debite satisfaccionis complementum exhibebunt, prout dictabit ordo iuris. Preterea, quia universi cives, hospites et populi prefate civitatis nostre Budensis antiqua eorum libertatis prerogativa per duos[a] reges Hungarie, nostros scilicet predecessores ipsis graciose concessa et per nos confirmata requirente, a solucione cuiuslibet tributi tam de personis propriis, quam de rebus et bonis ipsorum mercimonialibus exigi debenda penitus et per omnia exempti esse perhibentur, ideo vobis universis et singulis tributariis, nostris scilicet et aliorum quorumcumque tam in terris, quam super aquis ubilibet constitutis et existentibus, presencium noticiam habituris similibus nostris regiis damus in mandatis, quatenus a prefatis t. et t. hominibusque et familiaribus, necnon rebusque

---

1318 A 202. verzó üresen maradt.

1319 Hasonló szöveget közölt Kovachich: *Formulae* 558. (Az általa használt formuláskönyvről lásd a **194**. sz. oklevélhez írt jegyzetet). Buda várost nem említi, ám a destinatariust Jánosnak nevezi.

et bonis eorum in locis dictorum tributorum tam nostrorum, quam aliorum quorumcumque in eundo et redeundo atque pausando contra libertates eorum nullum tributum, nullamve tributariam solucionem petere et exigere petique et exigi facere aliquatenus presumatis, ubi autem quippiam ex vobis secus in premissis facere attemptaverint, extunc serie presencium committimus fidelibus nostris comitibus vel vicecomitibus et iudicibus nobilium illorum comitatuum, in quibus fortassis huiusmodi mandata nostra non observarentur, ut ipsi scita prius premissorum veritate vos et quemlibet vestrum ad premissa observanda non sine vestris dampnis et gravaminibus in talibus fieri solitis arcius compellant et astringant authoritate nostra presentibus ipsis in hac parte attributa et iusticia mediante. Secus non facturi. P. Datum.

[a] Abban a Mátyás-kori formuláskönyvben, amelyből Kovachich nagyon hasonló szöveget közölt, e helyütt *divos* áll, amely helyesebb.

450

[203v] **Cum iusti**

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis dominis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earumque rectoribus, iudicibus scilicet et villicis, necnon tricesimatoribus, tributariis et theloneatoribus, tam nostris regalibus, quam aliorum quorumcumque et alterius cuiusvis status et condicionis hominibus ubivis intra ambitum huius regni nostri Hungarie constitutis et existentibus presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Cum iusti pro iniustis et innoxii pro reorum excessibus non debeant aliquatenus impediri, fidelitati igitur vestre harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus, dum et quando ac quocienscumque t. de t. hominesque et familiares sui, presencium scilicet ostensores, pro victuum suorum necessaria acquisicione cum rebus et mercibus suis ad vos vestrasque terras, tenutas, dominia, honores, officiolatus, possessiones sew vestri in medium sedet[a] ad huiusmodi tricesimarum, tributorumve loca pervenerint, extunc eundem t. suosque homines et familiares predictos, ut prefertur, ostensores non obstante quibuscumque aliis litteris nostris arrestatoriis superinde cuipiam datis vel dandis, observatis tamen iuribus et libertatibus liberarum nostrarum civitatum ac locorum deposicionibus solutis, eciam de iure solvendis libere, pacifice et absque ullo impedimento progredi permittatis, nec ipsos ad quorumpiam instanciam in personis iudicare vel vestro astare, iudicatui compellere resque et quevis bona mercimonialia ipsius t. arestare sew prohiberi facere nusquam

et nequaquam presumatis, nec sitis ausi modo aliquali, signanter pro debitis sew excessibus aliorum, si qui enim quicquam accionis etc., ut supra.

[a] Így, de feltehetően elírás.

451

[204r] **Donacio familiaritatis**[1320]

Nos Wladislaus Dei gracia Hungarie et Bohemie rex marchioque Moravie et Lusacie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos singulari fide, probitate atque integritate et in cunctis rebus ingenua quadam animi virtute et dexteritate nobilis Ieronimi de Castellion de Varona,[1321] quas in eo collucere habemus, inducti, eundem in familiarem nostrum simul et sub tutelam et proteccionem nostram specialem recipiendum et assumendum duximus, decernentes, ut idem Ieronimus a modo in posterum sub nomine et tutela nostra persistere et manere, ac in terris et dominiis nostris, ubi maluerit, secure ubique et libere ac pacifice et sine omni formidine atque impedimento persone sue et suorum ac ad ipsum pertinencium rerumque suarum omnium stare, morari et pausare, omnibusque illis immunitatibus et graciis, quibus ceteri aule nostre familiares utuntur et gaudent, uti, frui et gaudere possit et valeat. Cui quidem Ieronimo dum idem sive in principio, sive in medio, sive in fine illorum quattuor annorum, quibus ipse quasdam fodinas colere in terris et tenutis nostris ex annuencia et voluntate nostra habebit, ex hoc ipso regni ad propria reverti vel alio abire voluerit, libere item et pacifice et sine omni impedimento quorumpiam unacum rebus hominibusque suis et ad eum pertinentibus redire, quocumque maluerit, possit, quem nos aut suo tempore serenissimus dominus Ludovicus rex, filius noster charissimus unacum predictis suis rebus et ad eum pertinentibus hominibus extra hoc regnum nostrum usque ad loca tutiora, adhibita sibi fida, continua conduci facere volumus, immo recipimus et assummimus presencium per vigorem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, waywodis, vicewaywodis ac aliis quibuscumque eorundem officialibus, necnon castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque rectoribus, iudicibus et villicis, cunctis eciam aliterius cuiuscumque status et condicionis hominibus et

1320 A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **413**. sz. alatt.

1321 Személyére lásd a **413**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

quibusvis subditis nostris presentibus et futuris presentes visuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus a modo deinceps dum prefatus Ieronimus, presencium scilicet ostensor[a], aut homines sui et ad eum pertinentes ad vos vestrasque terras, tenutas, possessiones, honores, officiolatus vestrique in medium pervenerint, eundem Ieronimum suosque omnes unacum rebus et bonis eorum libere ubique et pacifice ac sine omni impedimento ipsius et suorum omnium apud vos et in medio vestri stare, morari et pausare, et non solum non turbare in aliquo aut molestare, sed insuper eciam contra alios quoscumque tueri, protegere et manutenere modis omnibus debeatis et teneamini nostra in persona et auctoritate presentibus vobis in hac parte attributa mediante. Presentes vero, quas secreto sigillo nostro, quo, ut rex Hungarie utimur, impendenti[b], post earum lecturam ubique reddi volumus presentanti. Datum.[1322]

[a] Javítva erről: *ostensorem*. [b] Kimaradt: *communiri fecimus*, amelyet az első másolat helyesen tartalmaz.

452

[204v] **Ad waywodam in negocio Ieronimi**[a][1323]

Wladislaus Dei gracia etc. fidelibus nostris spectabili et magnifico Iohanni de Zapolya perpetuo comiti Scepusiensi ac parcium regni nostri Transsilvanarum waywode comitique Siculorum nostrorum, eiusdem vicewayvode, item thezaurario nostro moderno futurisque eorundem factoribus et officialibus, preterea egregiis et nobilibus universitati nobilium quorumlibet comitatuum earundem parcium, cunctis eciam alterius cuiusvis status et condicionis hominibus et quibusvis subditis nostris ubivis in eisdem partibus Transsilvanis constitutis et existentibus presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Quoniam is nobilis Ieronimus de Castellyon de Verona[1324] partes illas nostras perlustrans tandem in conspectum maiestatis nostre veniens proposuit nobis, qualiter ipse suo ingenio, arte et laboribus maiestati nostre primum et deinde regno nostro ex invencione et cultura minerarum auri et argenti ibidem in partibus ipsis non mediocre commodum et utilitatem facere et reportare posset, supplicans maiestati nostre pro securitate sua, quatenus liceret eidem ubique istic tales

[1322] A következő, **452**. sz. oklevél alapján tudjuk, hogy ez az oklevél is minden bizonnyal 1510-ben, vagy az azt követő években kelt.

[1323] Vö. még **413**. és **453**. sz. is.

[1324] Személyére lásd a **413**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

mineras auri et argenti et aliorum quorumvis metallorum tute et secure et sine cuiuspiam impedimento aperire et colere. Quum autem, ut omnibus notum est, minere in hoc regno ubique defecerunt, et ob id magna penuria est peccuniarum, quare nos in fide et integritate eiusdem Ieronimi confisi annuimus[b] et concessimus eidem annuimusque et concedimus per presentes, ut ubicumque in partibus ipsis nostris Transsilvanensibus mineras huiusmodi auri et argenti vel alterius cuiusvis metalli reperire poterit, easdem libere et pacifice et absque ullo quorumpiam impedimento ubique ad spacia duorum miliarum circumquaque a loco principii huiusmodi minerarum per eum inchoandi aperire, effodere et colere aperireque et coli facere, illisque iuxta concordiam per nos cum eo superinde factam uti et frui, et insuper quascumque personas sive nobiles sive Saxones aut alterius condicionis homines voluerit pro sociis sibi asciri et adiungere in huiusmodi cultura fodinarum, tales libere et secure, sine tamen preiudicio et dampno nostro aut nostrorum sibi adiungere et cum ipsis, prout voluerit, concordare possit et valeat, quam quidem concordiam nos presentibus ratam et gratam exnunc habemus inconcusseque observare observarique facere volumus. Preterea neque coloni aut alii quispiam circum ipsas fodinas per eum inchoandas residentes ipso Ieronimo culture prefate incumbente possint *[205r]* neque audeant per spacium huiusmodi duorum miliarum ullas fodinas aperire a[u]t co[le]r[e], vel ipsum Ieronimum eciam aliter qualitercumque in huiusmodi cultura impedire sew turbare, ut autem commodius facere ipse id possit, universos nostros proventus nobis et serenissimo domino Ludovico regi, filio nostro charissimo successoribusque nostris regibus de huiusmodi fodinis per ipsum et socios suos aperiendis provenientes infra quattuor annorum integrorum spacia a data presencium computanda duximus eisdem relaxandos et remittendos, immo relaxamus et remittimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatum Ieronimum et suos homines ac ad eum pertinentes in inchoacione et cultura huiusmodi minerarum auri et argenti vel alterius metalli impedire, turbare vel turbari facere nusquam et nequaquam presumatis, sed pocius eum tueri, protegere et defendere modis omnibus debeatis. Presentibus perlectis etc. Datum.[1325]

[a] Alatta eltérő írással: *Annuencia super miner*[*is?* …] [b] A kéziratban: *anuimus*.

[1325] A dátumról, azt leszámítva, hogy Szapolyai János erdélyi vajdaságának idején – tehát 1510-et követően – kelt, közelebbit nem tudtam megállapítani.

453

In eodem negocio[a][1326]

Wladislaus etc. fidelibus nostris prudentibus et circumspectis magistris civium, iudicibus et iuratis civibus quarumcumque civitatum et oppidorum ac villarum tam nostrarum, quam aliorum quorumcumque ubivis in partibus nostris Transilvanensibus existencium presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Quoniam nos hunc nobilem Ieronimum de Castellion de Verona[1327] circa culturam scilicet fodinarum peritum, in cuius fide nos confisi sumus, in eum finem ad partes illas nostras Transilvanenses misimus, ut suo ingenio et laboribus aliquas mineras cuiuscumque metalli reperire poterit, eas aperire effodereque afferat, qui, cum ad huiusmodi labores et culturam fodinarum[b] necessario adminiculo opus habeat, volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus, dum et quando ac quibuscumque idem Ieronimus per se aut suos cum presentibus vos vel alterum vestrum requisitos habuerit, mox in dandis et adhibendis sibi hominibus et aliis eciam rebus ad id necessariis eidem ad suas expensas omni auxilio et adiuvacione adesse debeatis, nec eum aut suo in aliquo turbare presumatis, sed pocius ipsum et ad eum pertinentem tueri et protegere debeatis, aliud nullo facturi. Presentibus perlectis etc. Datum.[1328]

[a] Mellette másik kéztől: *Mandatum*. [b] Javítva erről: *fondinarum*.

454

[205v] **Bleth**

Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc., te, fidelem nostrum egregium Michaelem Podmanyczky de Podmanyn affidamus, assecuramus et certificamus, tibique hunc presentem salvum et securum conductum nostrum in eo dandum et concedendum duximus, damusque et concedimus per presentes, ut tu, cum tot, quot volueris, hominibus et equitibus ad nos et curiam nostram regiam venire, et apud nos libere, secure et pacifice stare, morare[a] et pausare, et nobiscum super rebus et negociis, de quibus volueris, agere, loqui, tractare et concludere, et tandem conclusis vel non conclusis rebus, pro quibus veneris, rursus ad propria vel alia, que malueris, loca, libere, item et secure et sine omni

[1326] Vö. még **413**. és **452**. sz. is.

[1327] Személyére lásd a **413**. sz. oklevélhez írt jegyzetet.

[1328] A dátumról lásd a **452**. sz. oklevélnél írtakat.

impedimento redire possis et valeas, persona rebusque et bonis tuis et tuorum omnium ad te pertinencium semper salvis remanentibus sub nostra regia proteccione et tutela speciali. Promittentes nos huiusmodi salvum et securum conductum nostrum tibi et tuis premisso modo per nos datum firmiter et inviolabiliter observare, et per omnes subditos nostros, cuiuscumque lingue ac status et condicionis existant, similiter facere observari sine omni dolo et fraude harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude etc.

[a] Így a kéziratban; helyesen: *morari*.

455

Mandatum

Wladislaus etc. universis et singulis principibus ecclesiasticis et secularibus, ducibus, marchionibus, prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus, item civitatibus, oppidis et villis earundemque ac quarumcumque[a] comitatuum et locorum rectoribus, magistris civium et iudicibus ac villicis, tricesimatoribus, tributariis et theloneatoribus, thabellarum et boletarum exactoribus ponciumque et passuum custodibus ac alterius cuiusvis status, dignitatis et condicionis ac preeminencie hominibus ubivis constitutis et existentibus presentes visuris s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona egregii Iohannis Demethroczky, aulici et venatoris nostri, qualiter essent nonnulli in medio vestri, qui lepores et alias feras in terris et pertinenciis nostris propriis insequerentur, quod profecto gravi admodum accepimus animo, nec cuipiam id tollerare volumus. Quapropter fidelitati vestre etc., quatenus prescriptas feras nullus vestrum insequere in bonis nostris propriis presumat, sciatis autem, quod si in hoc facinore reperti fuerint, eosdem gravi pena puniemus. Datum.

[a] Így, a helyes *quorumcumque* helyett.

456

[206r] **Mandatum**

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus, ipsorum officialibus et quibusvis tam possessionatis hominibus, quam ignobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis hominibus ubivis in tenutis et circum silvas ferales, presertim vero in Bakon et Werthes

constitutis et commorantibus, presentes visuris salutem et graciam. Iussimus mandato oris nostri proprii huic egregio Iohanni Demetrowczky, aulico et venatori nostro, ut ipse ubique silvas et loca feralia, presertim ea, ad que nos solacii et venacionis gracia divertere quandoque solemus, observare diligenter debeat, ne quispiam vestrum aut subditorum et colonorum ac iobagionum vestrorum in silvis ipsis venari audeat. Itaque volumus et fidelitati vestre harum serie firmiter et sub indignacionis nostre pena committimus et mandamus, quatenus nullus[a] omnino vestrum, sed nec subditorum aut iobagionum et colonorum vestrorum audeat neque presumat aliquas feras in silvis predictis aut eciam aliis quibusvis, in quibus nos venacionem exercere possemus, venare aut quoquo modo propellere, sed quisquam vestrum et subditorum vestrorum se se et manus suas a tali venacione et ferarum depulsione continere debeat, nam alioquin facultatem et iustam racionem dedimus damusque per presentes prefato venatori nostro, qualiter et quibus oneribus tales mandato nostro contrarium facientes de premissis arcere debeat auctoritate nostra presentibus eidem in hac parte, ut prefertur, attributa mediante. Secus igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] Javítva erről: *nullum*.

457

Missilis

Spectabilis et magnifice vester. [Il]la, quod nobis ex parte illorum sexingentorum peditum, quos vobis in auxilium vestrum miseramus, per hunc hominem vestrum nunciastis, intelleximus. Nobis non videntur iam vobis esse necessarii, ex quo ista tempora hiemalia, quibus exercituari non p[ossunt], adiuvarunt, nec putamus hostes vestros isto tempore vobis et illi regno [nocere] posse, et ideo, si vobis grave est ipsos istic tenere, positis[a] ipsos remittere, et quando rursus necessarii erunt et tanta necessitas vestra expostulabit, libenter ipsos ad vos remittemus. Et non solummodo illos, sed eciam omnes reliquos viros nostros, ubi in tantum res et periculum vestrum expostularet, in auxilium vestrum mittemus, immo in persona eciam nostra, si opus foret, proficisceremur, et nequaquam vos deserere volumus. Si autem vobis videbitur et tantam necessitatem vestram cognosceretis, ut predictis peditibus eciam hoc tempore nequaquam carere possetis, et velletis ulterius apud vos tenere, id quoque facere et illis providere poteritis, et quantum in nobis erit, libenter postea vobis in subsidium eiuscemodi expensarum subveniemus et vos adiuvabimus. Ceterum,

que nobis de conatibus eorundem hostium et scripsistis et nuncciastis, percepimus, propter quod vobis gracias habemus, et vos rogamus, ut quicquid eciam deinceps de similibus rebus intellexeris[b], faciatis nos certiores. Datum Bude etc.

[a] Így, bizonyára *possitis* helyett. [b] Javítva erről: *intellegeris*; összhangban a levélben végig használt többes szám második személlyel, helyesen: *intellexeritis*.

458

[206v] **Gracia cruciatis**[a][1329]

Nos Wladislaus Dei gracia etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod licet quidam Nicolaus litteratus cum iudice in Kerezthzeg certis popularibus prefectus relicta et posthabita fide et fidelitate sua nobis et sacre corone nostre debita cuidam Georgio Zekel nostro et huius regni nostri publico et manifesto hosti et inimico, qui videlicet capitaneum cruciferorum se esse asserit, adheserit et sub nomine ipsius Georgii multa et nephanda mala cedes et rapinas ac alia malorum genera in hoc ipso regno nostro commiserit et perpetraverit, ex quo tamen nunc idem Nicolaus litteratus ad gremium debite sue erga nos et sacram coronam nostram fidei et fidelitatis reverti cupiens ab eodem Georgio deficere et eius consorcium deserere et omnia mala per eum commissa quodam magno servicii genere recompensare et in bonum ac tranquillum finem ad utilitatem regni perducere promisit, eidem Nicolao litterato considerato huiusmodi servicio ac utilitate, que medio ipsius eveniri potest, capiti scilicet et omnibus bonis ac rebus suis graciam duximus faciendam, immo facimus presencium per vigorem eundemque in nostram regiam proteccionem recepimus et tutelam specialem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis dominis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus et quibusvis possessionatis hominibus, item iudicibus et villicis ac rectoribus et civibus quarumcumque civitatum, oppidorum sew villarum ubivis et in quibuscumque comitatibus tocius regni nostri huius Hungarie constitutis et existentibus presentibus et futuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus prefatum Nicolaum litteratum a modo deinceps premissorum occasione nusquam nulloque unquam tempore intra vel extra iudicium in persona aut rebus suis quibusvis impedire sew dampnificare presumatis nec sitis ausi modo aliquali, quin pocius

[1329] Kiadása: *Mon. rust.* 162. (E példány, valamint a formuláskönyvben található két másik rokon kiadvány [**131**. és **461**. sz.] szövegének közlésével.)

pro ea utilitate regni quam ipse cum suis fecisse dinoscitur, eundem defendere et protegere quam impedire debeatis, nam si qui vestrum contra formam huiusmodi nostre gracie eundem impedire auderet, contra talem tanquam violatorem promissionis nostre agere volumus. Aliud igitur in premissis nullo modo facere presumatis. Presentibus perlectis etc. Datum.[1330]

[a] Újkori írással.

459

[207r] **Mandatum**

Wladislaus etc. fideli nostro reverendo in Christo patri domino Sigismundo episcopo ecclesie Waradiensis tanquam comiti comitatus Bihoriensis[1331] s(alutem) et g(raciam). Constat vobis, qualiter per universos regnicolas nostros publico edicto sub firmissimaque promissione et obligamine ordinatum est, quod quisque nobilium et aliorum omnium possessionatorum hominum ubivis per totum hoc regnum nostrum de suis bonis presens subsidium ad provisionem castrorum finitimorum datum sine ulla tergiversacione extradare quamprimum teneatur, qui vero renittentes comperti forent, talium bona pro nostra maiestate occupari debeant. Pro certo autem et explorato nobis per dicatores illius comitatus Bihoriensis significatum est, quod in certis possessionibus diversorum nobilium eiusdem comitatus, puta Orod, Isaka, Cherhehyda, Kereche, Boyth, Zenthmarthon, Wylach, Henczhyda et Kysmaria vocatis a colonis earundem possessionum huiusmodi subsidium minime dicari permissum est, sed ex illis turpiter et ignominiose et cum discrimine vite eorum iidem dicatores expulsi ac eiecti fuerunt, sicque usque modo subsidium ipsum minime in eisdem possessionibus dicatum extitit, itaque nos, quorum interest huic rei providere, possessiones ipsas omnino occupandas per vos statuimus. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie tanquam comiti huius comitatus etc., quatenus prenominatas possessiones previis ex causis statim visis presentibus pro nostra maiestate occupare et usque ad ulteriorem nostram informacionem tenere et conservare debeatis auctoritate nostra presentibus vobis in hac parte plenarie attributa mediante. Secus nullo modo facere audeatis. Datum Bude etc.

1330 A szöveg kiadói szerint 1514. júl. 15. előtt kelt; az indoklást lásd ott.

1331 Thurzó Zsigmond váradi püspökről és bihari ispánról (1505–1512) van szó.

460

Wladislaus etc.[a][1332]
Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte! Non putamus opus vobis declarare aut enarrare, quanta in dilaceracione simul eciam inordinacione hoc afflictum regnum hoc tempore existat, quandoquidem ea omnia vobis, qui principale eiusdem regni nostri membrum estis et ad ea depellenda non eciam parum cure gessistis, nota fuit et probe cognita. Super quibus periculis et inordinacionibus, quum adeo ingencia sint, ut nisi maturius provideatur, profecto non videmus, quod hoc ipsum regnum possit in statu suo permanere et ob id statuimus, quamprimum vobiscum et cum ceteris dominis prelatis ac baronibus saltem pocioribus constitui atque super eisdem rebus regni loqui, tractare et consulere, donec de aliis consulere iuxta consilium vestrum poterimus. Scripsimus igitur et mandavimus fideli nostro egregio Nicolao Herendi, quem ad vos hiis diebus in aliis rebus nostris misimus et quem adhuc apud vos fore non dubitamus, ut vos nomine nostro vocet et accerset. Rogamus igitur fidelitatem vestram *[207v]* magnopere, ut si commode fieri poterit et iam extremam manum in illa expedicione contra cruciferos, uti in Deo confidimus, imposuistis putatisque tuta istic esse omnia, velitis visis presentibus omni mora posthabita ad aliquot solummodo paucos dies ad nos citissime in velocibus curribus aut aliter, prout vobis visum commodius fuerit, advolare, nam ceteros quoque dominos pociores, qui hic non sunt[b], vocari iussimus, qui propediem hic constituentur. Quapropter rogamus, ut vos quoque adesse velitis, ut super conservacione huius regni vobiscum ac ceteris fidelibus nostris loqui et tractare valeamus. Datum.[1333]

[a] Mellette újkori írással: *Missilis*. [b] Ezután kihúzva: *ut iuss(imus)*.

[1332] Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 316.; *Mon. rust.* 190. (Mindkettő a formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **467**. sz. alatt.

[1333] Budán, 1514. aug. 7-én kelt, miként a formuláskönyvbe másodjára is bemásolt szövegből (**467**. sz.) kiderül.

461

Gratia cruciatis[a]1334

Nos Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod licet quidam Michael presbiter[b] de Keleseer, prefectus certorum popularium relicta et postposita fide et fidelitate sua nobis et sacre corone nostre debita cuidam Georgio Zekel nostro et huius regni nostri publico et manifesto hosti et inimico, qui videlicet capitaneum cruciferorum se esse asserit, adheserit, et sub nomine ipsius Georgii multa et nefanda mala cedes et rapinas ac alia malorum genera in hoc ipso regno nostro commiserit et perpetraverit, ex quo tamen nunc idem Michael presbiter ad gremium debite sue erga nos et sacram coronam nostram fidei et fidelitatis reverti cupiens ab eodem Georgio deficere et eius consorcium deserere et omnia mala per eum commissa quodam magno servicii genere recompensare et in bonum et tranquillum finem ad utilitatem regni perducere promisit, eidem Michaeli presbitero considerato huiusmodi servicio ac utilitate, que medio ipsius eveniri potest, capiti scilicet et omnibus bonis et rebus suis graciam duximus faciendam[c], immo facimus presencium per vigorem eundemque in nostram regiam proteccionem recepimus et tutelam specialem. Quocirca vobis, fidelibus nostris universis et singulis dominis prelatis, baronibus, comitibus, castellanis, nobilibus ipsorumque officialibus et quibusvis possessionatis hominibus, item iudicibus et villicis ac rectoribus et civibus quarumcumque civitatum, oppidorum seu villarum ubivis et in quibuscumque comitatibus tocius huius regni nostri Hungarie constitutis et existentibus presentibus et futuris harum serie firmiter committimus et mandamus, quatenus prefatum Michaelem presbiterum a modo deinceps premissorum occasione nusquam nulloque unquam tempore intra vel extra iudicium in persona aut rebus suis quibusvis impedire sew dampnificare presumatis nec sitis ausi modo aliquali, quin pocius pro ea utilitate regni quam ipse cum suis sociis fecisse dinosscetur, eundem defendere et protegere quam impedire debeatis, nam si qui vestrum contra formam huiusmodi nostre gracie eundem impedire auderet, contra talem tanquam violatorem promissionis nostre[d] agere volumus. Aliud igitur in premissis nullo modo facere presumatis. Presentibus etc.[1335]

[a] Újkori írással. [b] A kéziratban tollhiba folytán: *prebiter*. [c] A kéziratban hibásan: *faciendi*. [d] Utána kihúzva: *gracie*.

1334 Kiadása: *Mon. rust.* 162. (E példány, valamint a formuláskönyvben található két másik rokon kiadvány [**131**. sz. és **458**. sz.] szövegének közlésével.)

1335 A kiadók szerint 1514. júl. 15. előtt kelt; az indoklást lásd ott.

462

[208r] Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis dominis prelatis, baronibus, nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus, sed et predialibus quibuscumque ubivis in comitatu t. constitutis et existentibus presentes nostras visuris, lecturis sew audituris s(alutem) et g(raciam).[1336] Proximis his diebus scripseramus vobis, ut per singula capita vestra insurgere et cum fidele nostro spectabile et magnifico Emerico etc. una ad nos venire citissime deberetis, nunc autem quoniam summa necessitas exigit, ut quam citissime recta [a-]huius veritatis eius[-a]. Propterea misimus hunc t., ut celerimo cursu inter vos cum presentibus nostris litteris percurrat et omnes vos[b] levet atque igitur ad nos citissime venire faciat. Volumus igitur et fidelitati vestre harum serie firmissime sub nota perpetue infidelitatis et amissionis omnium bonorum et rerum vestrarum committimus et mandamus, quatenus statim visis presentibus per singula capita vestra insurgere et ad nos dies et noctes confluere debeatis, ut hinc possumus Dei et vestrum ac aliorum fidelium nostrorum auxilio hostium vires, que ad istas partes congregate sunt, comprimere et extinguere, quibus extinctis et profligatis facile postea reliquias earundem superare potuimus. Nam alioquin nisi citissime veneritis, omnium bona et hereditates tanquam infidelium aliis conferemus, res vero mobiles eciam illis dividemus et in medium illorum distribui et confiscari faciemus, qui venerint et in tanto omni periculo eiusdem mandatis nostris parcerint, prout lacios[c] vos per prefatum hominem nostrum vobis nuncciavimus, cuius dictis in hoc fidem adhibere et ea, que cause nostri dixerit, facere et exequi citissime debeatis et teneamini et aliud, prout bona et res vitam denique vestram amitere cupitis, in his nulla racione facere presumatis. Presentibus perlectis etc.[1337]

[a–a] Helyesen: *huc ad nos veniatis*.[1338] [b] A sorok közé írva. [c] Helyesen: *lacius*.

1336 Kiadása: *Mon. rust.* 89. (A formuláskönyv alapján.)

1337 A kiadók szerint 1514. máj. 29. után kelt; az indoklást lásd ott.

1338 Lásd *Mon. rust.* 89.

463

[208v] **Mandatum**[1339]

Georgius Dei et apostolice sedis gracia archiepiscopus ecclesie Strigoniensis, primas regni Hungarie et legatus natus etc. universis et singulis reverendis, venerabilibus, honorabilibus et discretis abbatibus, prepositis regularibus et secularibus, necnon capitulis, conventibus, lectoribus, cantoribus, custodibus, archidiaconis, vicearchidiaconis et capellarum ac altarium rectoribus, necnon parochialium ecclesiarum plebanis ubivis in comitatu t. constitutis et existentibus presentes visuris salutem et paternam in Domino benediccionem. Cum presens subsidium, quod generaliter tam spirituales, quam seculares omnium ordinum ad necessariam defensionem huius regni et conservacionem Christianitatis exolvere debent, non in alium finem sit in proxime preterita dieta ordinatum, quam ut hostes et inimici Christi a cervicibus et a ingulo Christianorum propelli possint, volumus et vobis ac vestrum cuilibet in virtute salutaris obedienda authoritate nostra, qua fungimur, firmiter precipimus et mandamus, quatenus absque ulla mora subsidium huiusmodi iuxta tenorem articulorum per maiestatem regiam et totum hoc regnum superinde confectorum racione bonorum et proventuum vestrorum extradare et ad manus dicatorum ad hoc constitutorum assignare debeatis et teneamini, sicuti nos quoque, tam videlicet domini prelati et barones cogimur illud ex bonis et proventibus nostris sine dilacione exolvere, ut hoc subsidio generali conservacioni huius regni primum, cui hostes insultant, deinde autem quieti Christiani populi provideri possit. Aliud igitur nullo modo facere presumatis. Presentes autem post earum lecturam ubique reddi volumus presentanti. Datum etc. anno 1522.[1340]

464

Mandatum

Wladislaus etc. fidelibus nostris comiti vel vicecomiti et iudicibus nobilium comitatus de t. s(alutem) et g(raciam). Expositum est maiestati nostre in persona fidelis nostri venerabilis t. de t., prepositi ecclesie sancti t. de t., qualiter ipse exponens de et super byrsagiis et iudiciorum oneribus, quibus egregius t. de t.

1339 Kiadása: Szabó: *Országgyűlések* 180. (A HHStA-ban őrzött eredeti, Zemplén megyének küldött példány alapján).

1340 Az idézett, Zemplén megyének szóló mandátum 1522. máj. 5-én kelt.

racione certorum negociorum contra et adversus prefatum exponentem iuxta vestram iudiciariam deliberacionem convictus et aggravatus extitisset, a vobis omnimodam satisfaccionem habere vellet. Quia vero frustra fierent iudicia in causis, si ea, que iudicialiter decernuntur, debite execucioni non demandarentur, ideo fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo mandamus, quatenus acceptis presentibus et premissis suo modo se habentibus eidem exponenti ex parte memorati t. de t. de prescriptis iudiciorum oneribus iuxta premissam vestram iudiciariam deliberacionem de bonis prefati t. de t., nisi aliquod legittimum obsistat impedimentum, debitam satisfaccionem facere et impendere debeatis et teneamini, secus non facturi. P. Datum etc.

465

[209r] **Novum (iudicium) cum gracia**[1341]

Wladislaus etc. fidelibus nostris conventui ecclesie Zaladiensis s(alutem) et g(raciam). Expositum extitit maiestati nostre pro parte et in persona fidelis nostri nobilis Iohannis Barkoczy de Lowazy, quod quia in quadam causa in termino celebracionis brevium iudiciorum festi beati Mathie apostoli, proxime preteriti, hic Bude inter ipsum exponentem ab una ac fidelem nostrum magnificum Iohannem Banfy de Bolondoch ab alia partibus racione certorum negociorum hic in curia nostra regia coram iudicibus eiusdem iudiciariis mota, ex eo quod idem exponens in presenti expedicione contra Thurcos, crucis Christi inimicos per nos instaurata in medio gencium fidelis nostri magnifici Iohannis t. de t., domini scilicet sui in confinibus regni nostri fuisset constitutus et modoque occuparetur, causis suis debito modo invigilare et attendere procuratoremque suum constituere minime scivisset, idem Iohannes t. contra prefatum exponentem quasdam litteras adiudicatorias et sentencionales, vigore quarum eundem exponentem in bonis et iuribus suis possessionariis dampnificare, seque ad eadem bona introduci et statui facere vellet, ab ipsa nostra personali presencia pro se emanari procurasset. Cum tamen prefatus exponens in prorogacione nostra generali confisus non fuisset, procuratoremque suum constituere scivisset, sperasset se et causam huiusmodi suam contra partem alteram de facili defendere potuisse, posseque speraret eciam de presenti, unde supplicatum extitit maiestati nostre pro parte dicti exponentis, ut nos superinde eidem de condigno iuris remedio occurrere dignaremur. Nos vero, qui huiusmodi casus nocivos

[1341] A szöveget kétszer másolták a kéziratba, lásd még a **431**. sz. alatt.

subditorum nostrorum in processu iuridico contingentes per opportuna iuris remedia in melius reformare soliti sumus, et ad hoc eciam de iure et approbata consuetudine regni nostri Hungarie admittimur, accepta igitur supplicacione ipsius exponentis eidem id graciose duximus annuendum et concedendum, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem, ut ipse non obstante prescripta adiudicacione dicte personalis presencie nostre ac processibus exinde secutis, litterisque eiusdem adiudicatoriis et sentencionalibus exinde confectis causa in premissa contra dictum Iohannem t. actorem novum iudicium recipere, raciones, allegaciones excepcionis ac responsiones et proposiciones, de novo et ex novo dicere, allegare et facere valeat atque possit. Quocirca fidelitati vestre harum serie precipientes mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente t. de t. et t., t. de t. aliis absentibus homo noster dicto vestro testimonio presente erga conventum ecclesie de Kapornak, cui scilicet dicte littere nostre adiudicatorie sonare dicuntur, accedendo, inhibeat ipsum conventum ab extramissione sui testimonii execucioneque dictarum litterarum nostrarum adiudicatoriarum, immo eciam litterarum relatoriarum superinde utcumque conficiendarum extradacione, et vos quoque, si forte littere prefate dicte personalis presencie nostre ad vos delate extitissent, itidem facere debeatis. Quinpocius idem homo noster coram testimonio vestro evocet memoratum *[209v]* Iohannem Banffy ad tricesimum secundum diem a die evocacacionis exhinc fiende computandum, causa in premissa novum iudicium recepturum, racionesque suas et responsiones de novo et ex novo facturas, prescriptas eciam litteras adiudicatorias et sentencionales dicte nostre personalis presencie exhibituras contra prefatum exponentem nostram evocet in presenciam, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante. Insinuando ibidem eidem, ut sive ipse termino in prescripto coram nobis compareat novumque iudicium in premissis recipiat, sive non, nos ad partis comparentis instanciam id faciemus in premissis, quod iuri videbitur expediri, et post hec huiusmodi evocacionis et insinuacionis seriem cum evocati et insinuati nomine, ut fuerit expediens, ad tricesimum secundum diem prenominatum nobis fideliter rescribatis. Datum.

466

Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.[a]
Prudentes et circumspecti fideles nobis dilecti! In certis et arduis admodum et inevitabilibus rebus et negociis nostris et regni nostri misimus fidelem nostrum magnificum Stephanum Thelegdy, consiliarium nostrum ad spectabilem et

magnificum Bogdanum wayvodam nostram Moldaviensem,[1342] cui quidem Stephano Thelegdy, ex quo ob presentes nostras hincinde necessitates aliunde de expensis et viatico providere nequivimus, deputavimus in sortem ac ad racionem proxime futurorum proventuum nostrorum nobis de medio septem sedium nostrarum Saxonicalium provenire debencium quadringentos florenos exnunc per vos istic dari, preterea pro munere eidem waywode nostro conferendo quatuor cuppas deauratas in valore trecentorum florenorum similiter per vos deponendas et ad manus eiusdem Stephani Thelegdy assignandas decrevimus. Ne igitur negocia nostra ex defectu huiusmodi expensarum necessariarum negligantur, mandamus fidelitati vestre harum serie firmissime, ut statim acceptis presentibus nullaque mora interiecta huiusmodi quadringentos florenos atque eciam quatuor cuppas, trecentos florenos, ut prefertur, valentes eidem Stephano Thelegdy vel hominibus suis, quos cum presentibus ad vos mittet, ad racionem prescriptorum futurorum proventuum nostrorum dictarum septem sedium Saxonicalium absque omni difficultate dare et solvere debeatis, nam si in hoc aliqua negligencia facta fuerit ipseque Stephanus Thelegdy ob defectum huiusmodi viatici iter suum prosequi non potuerit, ingens detrimentum nobis et toti huic regno, immo verius[b] vobis omnibus, qui istic in vicinatu estis, ex hoc proveniet. Id, quod vobis merito imputare possemus, quod ne contingat, secus in his nullo modo facere presumatis presentes pro vestra superinde expedicione reservando. Datum Bude, feria sexta proxima ante festum beati Georgii martiris, anno Domini millesimo quingentesimo decimo quarto.[1343]

[a] Mellette másik kéztől az utólagos kiegészítés: *Mandatum*. [b] A kéziratban: *inmo verius*.

467

[210r] Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.[a1344]
Spectabilis et magnifice fidelis et affinis nobis sincere dilecte! Non putamus opus vobis declarare aut enarrare, quanta in dilaceracione simul eciam inordinacione

1342 Telegdi itt hivatkozott követségéről eddig mit sem tudtunk, Lakatos Bálint nagy gyűjtésében sem szerepel. (Lakatos: Diplomaták II., az 1514. évi követségek között nem regisztrálja.)

1343 1514. ápr. 21.

1344 Kiadása: Schiller: *Örökös főrendiség* 316.; *Mon. rust*. 190. (Mindkettő a formuláskönyv alapján.) – A szöveget kétszer másolták a kódexbe, lásd még a **460**. sz. alatt.

hoc afflictum regnum hoc tempore existat, quandoquidem ea omnia vobis, qui principale eiusdem regni nostri membrum estis et ad ea depellenda non eciam parum cure gessistis, nota sunt et probe cognita. Super quibus periculis et inordinacionibus, quum adeo ingencia sint, ut nisi maturius provideatur, profecto non videmus, quod hoc ipsum regnum possit in statu suo permanere et ob id statuimus, quamprimum vobiscum et cum ceteris dominis prelatis ac barronibus saltem pocioribus constitui atque super eisdem rebus regni loqui, tractare et consulere, donec de aliis consulere iuxta consilium vestrum poterimus. Scripsimus igitur et mandavimus fideli nostro egregio Nicolao Herendi, quem ad vos hiis diebus in aliis rebus nostris misimus et quem adhuc apud vos fore non dubitamus, ut vos nomine nostro vocet et accerset. Rogamus igitur fidelitatem vestram magnopere, ut si commode fieri poterit et iam extremam manum in illa expedicione contra cruciferos, uti in Deo confidimus, inposuistis putatisque tuta istic esse omnia, velitis visis presentibus omni mora posthabita ad aliquot solummodo paucos dies ad nos citissime in velocibus curribus aut aliter, prout vobis visum commodius fuerit, advolare, nam ceteros quoque dominos pociores, qui hic non sunt, vocari iussimus, qui propediem hic constituentur. Quapropter rogamus, ut vos quoque adesse velitis, ut super conservacione huius regni vobiscum ac ceteris fidelibus nostris loqui et tractare valeamus. Datum Bude, feria secunda proxima post festum transfiguracionis Domini, anno eiusdem millesimo quingentesimo decimo quarto.[1345]

[a] Mellette másik kéztől: *Missilis*.

468

Wladislaus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.[a]
Fidelibus nostris venerabili et religioso fratri abbati de Pilisio,[1346] necnon circumspectis iudici et iuratis ceterisque civibus opidi eiusdem abbacie Zantho presentibus et futuris salutem et graciam. Quia nos moti pietate et benignitate nostra regia, qua delinquentibus veniam et lapsis sublevamen solemus impertiri, cuidam femine t. vocate super crimine illo adulteri[b], quod ipsa cum quodam sacerdote commisisse, et pro quo apud vos capta ad mortem eciam detineri dicitur, graciam et misericordiam duximus faciendas speciales, ita tamen, quod ipsa

1345 1514. aug. 7.

1346 Az oklevelet Ulászló király uralkodásán belül datálni nem tudtam. A 16. század elején István, 1517-ben János volt az apát: Békefi: *Pilisi apátság* 216.

de cetero ab huiusmodi crimine se se continere et preservare studeat, alioquin presens eciam gracia minime videatur eidem suffragari. Volumus igitur, fidelitati vestre harum serie firmiter mandamus, quatenus prefatam dominam de huiusmodi captivitate vestra liberam dimittere[c] eandemque in persona aut[d] rebus suis previis ex causis de cetero intra vel extra iudicium impedire, turbare sew dampnificare nullo modo presumatis, nec sitis ausi modo aliquali. Datum.

[a] Mellette másik kéztől: *Gracia adultera*. [b] Így, *adulterii* helyett. [c] Utána kimaradt: *debeatis*. [d] Utána kihúzva: *previis*.

469

[210v] **Missilis**

Ludovicus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc.

Reverendissime in Christo pater, fidelis nobis sincere dilecte![1347] Scribit nobis Gregorius Orlochith,[1348] capitaneus noster Segniensis per vos et alios dominos de suo salario certum cum eo factam esse concordiam, et optat secundum illam sibi satisfieri et se expediri, alioquin enim loca illa, que tenet pro officio, intrare non posset. Ne igitur interim, dum ipse provisionem expectat, locis illis aliquid eveniat periculi, paternitatem vestram r(everendissimam) hortamur et rogamus, ut si qua per eam aut alios dominos cum ipso Orlocgyth facta est concordia, velit solicitare thesaurarium nostrum de dimittendo Orlochyth secundum concordiam cum ipso factam, ne eo neglecto et remorato et loca, quibus preest, negligantur, et in aliquod deveniat malum. Secus ne fecerit. Datum.

470

Ad Georgium Bathori comitem Simigiensem[1349]

Mandatum[a]

Magnifice fidelis nobis dilecte! Quum in hac proxime preterita dieta universi domini prelati et barones ceterique regnicole nostri cognovissent in omnibus ferme comitatibus huius regni certas restancias subsidiorum ad castra finitima hoc biennio transacto sub strictissima promissione et fide ordinatorum superes-

1347 Beriszló Péter kincstartóhoz (1513–1520) szól a levél.

1348 (Csókai) Orlovics Gergely zenggi és klisszai kapitányként szerepel pl. 1524-ben: Mesić: Gradja mojih razprava u "Radu" 216.

1349 Somogyi ispán 1502–1532-ig (*Archontológia* II. 224.).

se, videntes eciam ex omnibus confinibus officiales et gentes pro solucione ipsis necessaria undique confluere, nec posse ipsos solucionem aliunde habere, quam ex ipsis restanciis. Deliberarunt idem universi domini prelati, barrones ac regnicole, ut ad festum beati Gregorii pape proxime preteritum huiusmodi restancie ubique et ex quibusvis comitatibus sub pena amissionis bonorum omnium talium, qui remittenciam in exsolvendo facerent, exolvi et ad manus fidelis nostri egregii Stephani Theledgy alias thesaurarii regni[1350] administrari deberent, ut eo cicius confinia ipsa tenentibus solucionem facere posset. Qui quidem terminus prefixus iam prope est[b] et adhuc restancie huiusmodi in ipso presertim comitatu[c] Simigiensi, cuius honoris [… …][d] nondum exolute sunt. Ne igitur per hoc defectus aliquis in asservacione ipsorum castrorum finitimorum[e] contingat[f], et ut subsidium quoque istud presens per hoc non impediatur, mandavimus vobis aliis nostris litteris, sicuti eciam ad comites aliorum comitatuum, in quibus restancie huiusmodi nondum sunt exolute, scripsimus et commisimus, ut eas sine omni favore et procrastinacione de omnibus bonis in illo comitatu irremissibiliter exigi faciatis, exactasque ad manus hominis nostri t. Pesthyeny administretis. Et quoniam, ut intelleximus, magnus admodum numerus portarum in bonis vestris propriis restat, de quibus restancie ipsorum subsidiorum usque modo non sunt exolute, quare premonendos vos duximus hortantes et requirentes, ut posthabita omni difficultate eiuscemodi restancias de vestris quoque bonis exolvi faciatis, ut per hoc ceterique exemplati remittenciam *[211r]* in exolvendo non faciant, nam sicuti ex aliis nostris clarius cognoscent, facere non possumus, qui publice deliberacionem universorum regnicolarum nostrorum locum, domus et remittencium bona occupati[g] faciamus. Itaque et de vestris propriis et eciam aliorum omnium bonis illas irremissibiliter ad providendum tot et tantis, tam[h] inevitabilibus necessitatibus castrorum finitimorum iuxta continencias dictarum aliarum nostrarum litterarum exigi faciatis. Aliud nullo modo faciatis. Datum.[1351]

[a] A cím és a szöveg írásától eltérő kéztől, utólag kiegészítve. [b] Eredeti olvasat: *prope est] preest*. [c] A sorok közé írva. [d] Két vagy három szó olvashatatlan, amelyet utólag írtak a szövegbe. [e] Eredeti, kihúzott olvasat: *futurorum*. [f] Előtte kihúzva: *fieri*. [g] Így a kéziratban; helyesen: *occupari*. [h] Javítva erről: *tamquam*.

[1350] 1511-ben volt – Szentpéteri Lászlóval együtt – „országos" vagy „rendi" kincstartó, lásd Soós: *Kincstartók* 75.

[1351] A datálásra két támpontunk van. Egyfelől Telegdi említett rendi kincstartósága, amelyről a szöveg már múlt időben beszél, másfelől tudjuk, hogy Telegdi elesett a

471

Mandatum

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis et nobilibus universitati nobilium comitatus Borsodiensis s(alutem) et g(raciam). Intelligimus, qualiter vos decimas reverendissimo domino Thome cardinali Strigoniensi et legato apostolico etc. consequenterque eidem ecclesie sue Strigoniensi in comitatu illo provenire debentes interturbare velletis, et quidem eo pacto, ne rustici et coloni vestri huiusmodi decimas de loco messis, sicuti antea et huiusmodi consuetum fuit, importare essent coacti. Id, quod nos gravissimis animo tulimus, presertim quum in apertam perniciem salutis animarum vestrarum vergat, quum autem decime ipse in patrimonium Christi sunt dedicate salutiferam[a] sanctissimorum regni Hungarie, nostrorum scilicet predecessorum, disposicione semper exolute. Preterea, quia prefatus dominus cardinalis racione huiusmodi decimarum semper pro regni huius defencione *(így!)* singularem[b] onus tulerit primusque et principalior omni in hoc regno habeatur in subveniendo huic ipsi regno, prout modo quoque et in prefati[c] necessitate eiusdem regni gentes comparaveritis et habeant *(így!)*, quas non aliunde, nisi ex huiusmodi proventibus ecclesie sue statuere potest, illis nolentibus [d-]ecclesiam prefatam Strigoniensem[-d] ipsis suis debitis proventibus frustrati[e], mandamus fideli[f] vestre harum serie firmiter, quatenus semotis omnibus impedimentis atque eciam dificultatibus quibuscumque decimas in hoc comitatu ubique per colonos iobagiones vestros prefatis[g] domino cardinali ecclesie sue predicte consequenterque hominibus suis per eum ad id ordinatis[h]

[a] Így, de helyesen: *salutifera*. [b] Így, de helyesen: *singulare*. [c] Így, de helyesen: *prefata*. [d–d] Így, de helyesen: *ecclesia prefata Strigoniensi*. [e] Így, de helyesen: *frustrare*. [f] Így, de helyesen: *fidelitati*. [g] Így, de helyesen: *prefato*. [h] A szöveg utolsó három sora ezt követően olvashatatlan.

1514. évi szamosfalvi csatában (Neumann: Bulgária – Erdély – Temesvár 141.) A szóba jöhető 1512., 1513. és 1514. évek okleveles anyagát két korábbi tanulmányom írásakor (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok., kül. 612–615.; Mikó: Háború vagy béke.) már feldolgoztam, de nem találtam olyan oklevelet, amely az adóhátralék megfizetését Gergely-pápa napjához kötötte volna.

472

[211v] **Asseccuracio iudicatus curie**

Nos etc.[1352] memorie commendamus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos attentis et consideratis fidelitate ac fidelibus serviciis fidelis nostri illustris Laurencii, ducis de Wylak, bani nostri Nandoralbensis,[1353] que idem sacre imprimis huius regni nostri Hungarie corone ac deinde maiestati nostre pro locorum et temporum varietate non parcendo rebus et persone suis cum summa fidei integritate et animi constancia exhibuit et impendit, quibusque se gratum nobis reddere studuit et acceptum, volentes igitur eundem alioquin et sanguinis prosapia ac generis splendore satis clarum intuitu meritorum apud nos servorum illustriorem reddere, promittimus eidem in verbo nostro regio, prout eciam antea vigore aliarum litterarum nostrarum superinde confectarum promiseramus, quod posteaque honorem sive officiolatum iudicatus curie nostre, quem nunc fidelis noster spectabilis et magnificus comes Petrus de Bozyn et de Sancto Georgio iudex curie nostre [a-]et maiestate nostra[-a] tenet,[1354] vacare quocumque tempore et quacumque causa contigerit, nemini alteri, quam prefato Laurencio duci et bano dabimus, immo promittimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum.[1355]

[a–a] Így a kéziratban, talán az *ex maiestatis nostre gracia* alakból torzult.

473

Mandatum[a][1356]

Wladislaus etc. fidelibus nostris egregiis nobilibus universitati nobilium comitatus t. s(alutem) et g(raciam). In quantis calamitatibus atque ruinis hoc inclitum regnum positum sit et in quibus quantis periculis quam magnaque et pene extrema desolacione castra eius finitima versantur, non est opus vobis litteris perstringere, quandoquidem unicuique vestrum ea omnia pro magnitudine ipsorum satis iam nota sunt et aperta. Accedunt huc varii et multiplices gravissimique defectus, propter quos regnum hoc sepenumero maxima in-

1352 II. Ulászló az oklevél kiadója.

1353 Újlaki Lőrinc nándorfehérvári bán (1510–1513). *Archontológia* I. 146.

1354 1500 és 1517 között töltötte be a tisztséget. Archontológia I. 90.

1355 Újlaki nándorfehérvári bánsága alapján 1510 és 1513 között kelt.

1356 Kiadása: *Mon. rust*. 235. (A formuláskönyv alapján).

commoda et dampna sustinuit et nisi huiusmodi defectibus imminentibusque periculis necessario remedio maturius occurratur, ut extremum detrimentum sustineat, necesse est. Ad consulendum igitur ac providendum de hiis et aliis necessitatibus huius ipsius regni nostri proque bono et commodiori statu eiusdem omniumque *[212r]* vestrum unam generalem dietam pro festo beati Luce ewangeliste nunc venturo[1357] universis dominis et nobilibus ac proceribus huius ipsius regni celebrandam indiximus. Fidelitati igitur vestre harum serie firmiter mandamus, prout et aliis fidelibus nostris per totum hoc regnum nostrum scripsimus et mandavimus, quatenus ad predictum festum beati Luce ewangeliste per singula capita vestra more alias consueto ad nos, ad civitatem scilicet nostram Pestyensem convenire et diete huiusmodi inter alios dominos nobiles et proceres huius ipsius regni nostri de ipsis rebus et negociis tranquillum et felicem statum eiusdem regni concernentibus tractaturi et consulturi interesse debeatis. Contenti autem sumus, quod hii, qui in exercituacione in confinibus pro defensione regni occupati existunt, a profeccione huiusmodi dieti[b] sint exempti, ne interea defensio eiusdem regni negligatur. Aliud igitur facere non presumatis sub pena in[c] decreto expressa etc. Datum.[1358]

[a] Újkori írással. [b] Így a kéziratban; helyesen: *diete*. [c] Ezután egy szó olvashatatlanul áthúzva.

474

Missilis

Wladislaus etc. reverendissimo in Christo patri domino Thome tituli sancti Martini de Montibus sancte Romane ecclesie presbitero cardinali Strigoniensi, patriarche Constantinopolitano, summo et secretario cancellario nostro, aulico nostro charissimo, salutem et omne bonum. Qualiter nuper in regno nostro Hungarie ageremus, post obitum scilicet quondam fidelis nostri reverendi in Christo patris domini Francisci episcopi Iauriensis[1359] preposituram Papociensem venerabili magistro Alberto,e speciali nostro capellano,[1360] nobis sincere di-

1357 1514. okt. 18.

1358 A datálásban csak terminus ante quem-ként jön szóba a Lukács-napi országgyűlés. A diétáról bővebben: Mikó: Lukács-napi országgyűlés.

1359 Szatmári Ferenc győri püspökről van szó, aki 1508 novemberében halt meg, és egyúttal pápoci prépost is volt (C. Tóth: *Főpapi archontológia* 72.).

1360 Nincsen adat rá Fógel gyűjtésében (Fógel: *II. Ulászló*).

lecto contulerimus, p(aternitati) vestre reverendissime probe constare putamus. Que postea acta fuere, arbitramur eandem non latere, qua de re nuper nonnullas litteras nostras partim ad capitulares Iauriensis ecclesie, partim ad illos officiales p(aternitatis) vestre reverendissime illic constitutos, et ad ipsum, qui nunc in eandem preposituram locatus est, scripserimus, que, ut nobis relatum rescriptumque per conventum fuerit, pocius in nostrum ferme contemptum, quam profectum eiusdem nostri capellani aut mandati nostri execucionem, qualitercumque actum fuerit, cessere. *[212v]* Nichilominus ommissis omnibus rogamus p(aternitatem) vestram reverendissimam affectuose, velit contemplacione maiestatis nostre in hoc, quod admodum parvi momenti est, acquiescere, eundemque capellanum nostrum pocius favore suo amplecti, quam in prefata prepositura turbare, declaretque hoc ad preces nostras et non aliam ob causam fecisse, ut ipse in ea prepositura, quam nos eidem contulimus, quiete et pacifice, absque alicuius perturbacione et ulteriore revisione permanere, eandemque, ut volumus, possidere possit,[1361] velitque hoc idem omnibus suis serio ex nostra voluntate committere, ne eundem et prepositure colonos aut quoscumque alios propterea iniuriis lacessere et conficere debeant, de quo medio huius fidelis familiaris et consiliarii nostri egregii Oswaldi Korlathkewy comitis Komaroniensis et castrorum nostrorum Thatha et Komaron castellani,[1362] presencium ostensoris p(aternitati) vestre reverendissime plura intimavimus, cuius verbis plenam et solidam fidem adhibeat, nobisque optatam relacionem faciat, quoniam prefatus noster capellanus, vel saltem hic, iam nobis multa et utilia prestitit servicia, factura maiestati nostre rem gratissimam, quam eidem tempore suo cumulaciore nostra gracia recompensare statuimus. Bene ac feliciter valeat p(aternitas) vestra reverendissima. Ex Praga etc.[1363]

475

Mandatum

Wladislaus etc. fidelibus nostris universis et singulis nobilibus et alterius cuiusvis status et condicionis possessionatis hominibus comitatus Warasdiensis s(alutem)

1361 Nincsen azonban nyoma annak, hogy az említett királyi káplán valaha is a préposti javadalmat elfoglalhatta volna. Listájukat lásd Bedy: *Pápoci prépostság* 22–49.

1362 Korlátkövi (II.) Osvátról van szó, aki az említett várnagyi tisztségeket 1497/1498-tól egészen az 1511-ben bekövetkezett haláláig viselte. Neumann: *Korlátköviek* 40–46.

1363 Az oklevél minden bizonnyal 1509-ben, Ulászló hosszú prágai tartózkodásának idején (C. Tóth: *A Magyar Királyság nádora* 209–210.) kelt

et g(raciam). Ex declaracione pro parte illustrissimi principis domini Georgii marchionis Brandenburgensis[a] intelligimus, quod licet honor comitatus ipsius Warasdiensis semper et ab antiquo ad castrum ipsius Warasdiensis pertinuerit, et hii, qui castrum ipsum habuerunt et tenuerunt, honore quoque comitatus ipsius functi semper fuerint, prout et prefatus dominus marchio hucusque illum tenuisse et habuisse dicitur,[1364] nunc tamen vos dimissa et posthabita priori consuetudine vestra ipsum dominum marchionem pro comite[b] ipsius comitatus Warasdiensis non recognosceretis. Accepta igitur e(t) intellecta *[213r]* superinde supplicacionem[c] pro parte ipsius domini marchionis, nollentes eum vetustis iuribus dicti castri sui frustrari, mandamus fidelitati vestre harum serie firmiter, ut si alias semper et ab antiquo huiusmodi honor comitatus ad predictum castrum Warasdiense pertinuit[d], ipseque dominus marchio illum antea et hucusque tenuit, modo quoque et deinceps ipsum pro vero et indubitato comite eiusdem comitatus tenere et recognoscere, et ad eum tanquam comitem eiusdem comitatus audire et attendere, ipsique in omnibus licitis et consuetis obedire et obtemperare modis omnibus debeatis et teneamini. Nam alioquin commisimus et presentibus quoque striccius committimus fideli nostro reverendo in Christo patri domino Petro Beryzlo episcopo Wesprimiensi, thezaurario nostro ac regnorum ipsorum nostrorum Dalmacie et Croacie et Sclavonie bano,[1365] ut ipse vos et quemque vestrum ad premissa facienda, prout alias ab antiquo et usque modo consuetum fuit, eciam invitum cogere et compellere modis omnibus debeat et teneatur authoritate nostra presentibus eidem in hac parte attributa mediante. Secus igitur nullo modo facere presumatis. P. Datum.

[a] A kéziratban: *Branderburgensis*. [b] Utána kihúzva: *vestro*. [c] Így a kéziratban; helyesen: *supplicacione*. [d] Utána kihúzva: *modo quoque deinceps*.

476

Novum iudicium

Ludovicus etc. fidelibus nostris capitulo ecclesie Budensis salutem et graciam. Expositum est maiestati nostre pro parte et in persona nobilis puelle t. filie

1364 Vö. II. Ulászló király egy 1512. február 25-én kelt levelét, amelyben Varasd megyét értesítette arról, hogy Varasd várát és a vele járó ispáni címet Brandenburgi Györgynek adta (*Archontológia* II. 493.). Vö. még a formuláskönyv **92**. sz. oklevelével is.

1365 Kincstartói és báni kinevezésére egyaránt 1513 májusának legelején került sor (Mikó: Oszmánellenes hadjáratok 597.).

condam t. filii olim t. de t., quod cum circa festum beati Blasii episcopi et martiris in anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo secundo transacto preteritum[1366] in quadam causa inter ipsam puellam t. exponentem ab una, necnon nobilem Stephanum filium condam Laurencii filii olim prefati t. de t. partibus ab alia racione et pretextu totalis possessionis t. nomine et predii t., alio nomine t. vocati, necnon porcionis possessionarie in possessionibus t. et t., alio nomine t. appellatis, omnino in comitatu Comaroniensi existentibus habitarum et adiacentibus, que alias nobilis condam Francisci filii olim t. de t. predicta prefuissent, coram nostra personali presencia mota et vertente, ex eo, quod procurator ipsius puelle exponentis ex quadam negligencia inadvertenciaque et impericia sua tempore adiudicacionis premisse cause sue prenotate dicere, facere et declarare debuisset, proponere, allegare et in medium proferre obmisisset, unde per huiusmodi procuratoris antedicti negligenciam et impericiam prefatus t. de t. quasdam litteras nostras adiudicatorias pro sui parte contra annotatam puellam t. exponentem extrahere et excipere, quarum vigore pretactam possessionem t. ac ipsum predium t., necnon prenarratas porciones possessionarias in prescriptis possessionibus t. et t. habitas, quantum ad hereditatem earundem pro se primum per nostrum et vestrum homines statui facere, demum easdem cum fidele nostro magnifico t. de t., magistro curie nostre, prout ipsa puella intellexisset, inter se dividere *[213v]* procurasset in eiusdem puelle exponentis preiudicium et dampnum manifestum. Cum autem, si prenominatus procurator iamfate puelle exponentis prescriptas raciones allegacionesque et excepciones in stabilimento premisse cause necessarias dicere, facere et allegare non obmisisset, sperasset se eadem puella, exponens causa in premissa ab impeticione partis alterius de facili tueri et aliud iudicium tam in premissis, quam eciam in facto porcionum possessionariarum prefati condam t. de t., patris sui in pretactis possessionibus t. et t. in comitatu Iauriensi existentibus habitarum commodumque et triumphum reportare et habere potuisse, prout posse speraret eciam de presenti, unde supplicatum extitit maiestati nostre pro parte dicte puelle t., exponentis, ut ipsi circa premissa de iuris remedio providere dignaremur opportuno. Et quia nos, qui ex suscepti regiminis nostri officio cunctorum subditorum nostrorum casus nocivos et defectus in processu iuridico contingentes per remedia opportuna restaurare soliti sumus, eidem puelle t., exponenti de potestatis nostre regie plenitudine et gracia speciali id graciose duximus annuendum et concedendum, ut ipsa puella exponens non obstante premissa priori adiudicacione dicte personalis presencie nostre et cunctis pro-

[1366] 1522. febr. 3.

cessibus in eadem quocumque hactenus secutis causa ipsius in premissa novum iudicium et habere, necnon universas raciones allegacionesque et excepciones ac alia omnia, que iuris et iusticie sunt, et que valere et dicere, agere et facere, ac ad plenum declarare valeat atque possit, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quapropter fidelitati vestre harum serie precipiendo mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente magister Stephanus de t. et t. similiter de[a] t. etc. aliis absentibus homo noster de curia nostra regia per nos ad id specialiter transmissus evocet prefatum Stephanum de t. ac t. de t., ad quorum scilicet manus nunc huiusmodi porciones possessionarias existere perhibentur, ad quintumdecimum diem a die evocacionis exhinc fiende computando nostram personalem in presenciam causa in premissa novum iudicium recepturos, prescriptas litteras nostras adiudicatorias simulcum cunctis earundem processibus exhibituros, litispendencia, si qua foret inter ipsos, non obstante, insinuando ibidem eisdem, ut si ipsi venerint et in premissis novum iudicium receperint, prescriptasque litteras nostras adiudicatorias simulcum cunctis, ut premittitur, ipsarum processibus causa in eadem qualitercumque secutis coram nostra personali presencia prenotata exhibuerint, bene quidem, alioquin[b] ibidem[c] alterius partis absencia non obstante ad partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post[d] evocacionis et insinuacionis seriem cum evocatorum nominibus terminum ad predictum, ut fuerit expediens, dicte nostre personali presencie fideliter rescribatis.

[a] A sorok közé írva. [b] A sorok közé írva. [c] Bizonytalan olvasat. [d] Kimaradt: *hec*.

477

[214r] **Evocatoria**

Ludovicus etc. fidelibus nostri conventui t. salutem et graciam. Exponitur nobis in persona t., qualiter circa festum t. et t. potencia mediante. Cum autem iuxta constitucionem universorum dominorum prelatorum et baronum regnique nostri nobilium in dieta et conventu eorum generali pro festo beati Georgii martiris in anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo tercio evoluto Bude de mandato nostro celebrata[1367] factam ac per maiestatem nostram approbatam et ratificatam universi actus potenciarii a festo beate Mar-

[1367] Erről az országgyűlésről lásd Szabó: *Országgyűlések* 60–67. és 254–259.; Kubinyi: Országgyűlési küzdelmek 129–134.; DRMH IV. 256–263.

garete virginis et martiris in anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo primo transacto, a tempore videlicet mocionis generalis expedicionis contra Thurcos per maiestatem nostram instaurate per quoslibet et contra quoslibet illati et commissi, et de cetero quoque durante huiusmodi expedicione qualitercumque inferendi atque committendi ad instar brevis brevium evocacionum[1368] pro quintodecimo die amonicionis exhinc fiende computando discuti debeant et adiudicari,[1369] pro eo fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo committimus et mandamus, quatenus presentes litteras nostras prefatis t. et t., premissorum scilicet actorum potenciariorum patratoribus per vestrum testimonium fidedignum exhiberi et presentari faciatis, qui si personaliter reperiri poterunt, extunc ibidem personaliter, alioquin de domibus habitacionum sive solitis residenciis eorum amoneat eosdem dicatque et committat eisdem verbo nostro, ut ipsi prescripto quintodecimo die a die exhibicionis presencium litterarum nostrarum ipsis exhinc fiende computando coram nobis personaliter aut per procuratores ipsorum legittimos comparere prescriptosque iobagiones suos iidem t. et t. statuere debeant et teneantur ad querimonias accionesque et acquisiciones dicti exponentis predeclaratas responsuros, exinde iudicium et iusticiam recepturi, certificando eosdem, ut sive ipsi termino in predicto coram nobis compareant prefatique t. et t. predictos iobagiones ipsorum statuant, sive non, nos ad partis comparentis instanciam id faciemus in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec huiusmodi exhibicionis, amonicionis et certificacionis seriem cum amonitorum et statui commissorum nominibus terminum ad predictum, ut fuerit expediens, nobis suo modo rescribatis. Datum Bude.[1370]

478

Plenum mandatum[1371]

Nos Ludovicus Dei gracia rex Hungarie et Bohemie etc. recognoscimus tenore presencium significantes, quibus expedit, universis, quod nos de sincera fide et fidelitate ac singulari prudencia rerumque agendarum summo usu et animo-

1368 A fogalomra bővebben lásd: Tringli: *Hatalmaskodások* 409–410.

1369 A dekrétum 43. cikkelye: DRMH IV. 260–261., vö. Tringli: *Hatalmaskodások* 407–408.

1370 Legvalószínűbb, hogy az oklevél 1523-ban kelt, lásd a szövegben említett György-napi országgyűlést.

1371 A követségre vonatkozó adatok, források összefoglalását lásd Lakatos: Diplomaták II. 341/163. sz. (Egy jún. 11-én kelt megbízólevelet említve.)

rum dexteritate fidelium nostrorum reverendissimi in Christo patris domini Georgii episcopi ecclesie Quinqueecclesiensis etc., paterni nostri charissimi ac illustris Caroli ducis Mestherbergensis in Slesia nobis sincere dilecti, oratorum scilicet nostrorum ad plenum confisi eisdem plenum mandatum nostrum plenamque et omnimodam facultatem[a] auctoritatemque *[214v]* in eo dandum duximus et concedendum, ut ipsi ab excellentissimo principe et domino domino Carolo Romanorum imperatore semper augusto et eius fratre, illustrissimo domino Ferdinando archiduce Austrie eorumque oratoribus et commissariis, quorum interest vel interierit, serenissimam dominam Mariam reginam, sororem prefatorum principum, sponsam nostram charissimam nomine nostro repetere suscipereque et ad hoc regnum nostrum atque ad maiestatem nostram cum decenti honore et reverencia deducere, ac alia cura, que ad honorem et decenciam status et dignitatis eiusdem in hoc ipso negocio pertinere videbuntur, facere et exequi possint et valeant, tanquam si nos personaliter istic interessemus et hec eadem nosmet ipsi faceremus, promittentes in verbo nostro regio ea omnia, que iidem oratores nostri nomine et in persona nostra in premissis egerint fecerintque, rata, grata et accepta, nos habituros firmiterque et inviolabiliter ac sine omni dolo et fraude observaturos, immo damus et concedimus harum nostrarum vigore et testimonio litterarum mediante. Datum Bude, die dominico proximo ante festum beati Barnabe apostoli, anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo primo, regnorum nostrorum Hungarie et Bohemie etc. anno sexto.[1372]

[a] Utána kihúzva: *facult(atem).*

479

[215r] **Novum iudicium**

Ferdinandus etc. fidelibus nostris conventui ecclesie de Lelez salutem et graciam. Exponitur maiestati nostre in personis fidelium nostrorum magnifici Balthasar Bornemyssa de Arthanhaza, aule nostre regie familiaris et egregii Nicolai de Walko, qualiter annis superioribus generosa domina Cristina relicta egregii condam Emerici de Chahol ac Anna, consors egregii Georgii Melysth et puella Catherina filie eiusdem condam Emerici Chaholy ex prefata domina Cristina progenita ipsos exponentes et egregium condam Ladislaum, patrem dicti Balthasarii Bornemissa, tunc adhuc supervivente, racione quarundam porci-

[1372] 1521. jún. 9.

onum possessionariarum in possessionibus Chenger, Iarmy, Hodaz, Meggyes, Nagypalad, Kys Palad, Both Palad, Magas Lygeth vocatis omnino in comitatu Zathmariensi existentibus habitarum, – quas videlicet dicte domine suas existere ac per prefatos exponentes contra publicam priorem constitucionem Novizoliensem retineri pretenderent –, in curiam nostram regiam, nostram scilicet personalem in presenciam convenissent in causam, in qua causa procedente ex eo, quod procurator dictorum exponencium tempore adiudicacionis eiusdem cause certas raciones, allegaciones et responsiones, quas in defensionem cause premisse dicere et facere debuisset, omisisset, eisdem exponentibus onerosum factum fuisset iudicium, pretacteque porciones possessionarias memoratis dominabus readiudicate extitissent, et exinde tandem ob repulsionem restauracionis illarum porcionm possessionariarum diverse littere adiudicatorie et sentencionales [a-]per non venientes et non comparacionem[-a] dictorum exponencium vel alias utcumque contra eosdem exponentes ac prefatum quoque condam Ladislaum Bornemyssa per prefatam personalem presenciam nostram ad instanciam dictarum dominarum actricum extradate fuissent et emanate, quarum vigore eedem domine ipsos exponentes in eorum iuribus damnificare niterentur et vellent in eorundem exponencium preiudicium et damnum manisfestum, quare supplicatum extitit maiestati nostre pro parte dictorum exponencium, ut nos eisdem superinde de condigno iuris remedio et gracia novi iudicii providere dignaremur. Quorum supplicacione exaudita, quia de lege et consuetudine regni nostri Hungarie casus nocivos litigancium in causis emergencium per oportunum[b] iuris remedia reformari solent atque debent, pro eo nos memoratis exponentibus de nostre regie potestatis plenitudine et gracia speciali annuendum duximus et concedendum, ut ipsi causa in premissa novum iudicium habere, premissasque raciones, allegaciones, responsiones et generaliter omnia, que de iure fieri solent et possent, dicere, facere et in medium proferre, literasque et omnia legittima eorum documenta in defensionem cause premisse producere et exhibere valeant

[fol. 215v]

atque possint, immo annuimus et concedimus presencium per vigorem. Quocirca fidelitati vestre harum serie firmiter precipiendo committimus et mandamus, quatenus vestrum mittatis hominem pro testimonio fidedignum, quo presente nobiles Nicolaus Chonka vel Martinus Farmes aut Nicolaus Thornay aliis absentibus homo noster regius ad id specialiter transmissus evocet prefatas dominas Christinam et Annam ac puellam Catherinam contra prefatum exponentem ad decimam quintum diem a die evocacionis huiusmodi exhinc fiende

computandum nostram personalem in presenciam causa in premissa novum iudicium recepturas, universasque litteras adiudicatorias sentencionales simulcum cunctis suis processibus exhibituras, insinuando eisdem ibidem, ut sive ipse domine termino in predicto coram prefata personali presencia nostra compareant prescriptasque litteras adiudicatorias, sentencionales simulcum cunctis ipsius cause processibus exhibeant ac in premissis novum iudicium recipiant, sive non, eadem ad partis comparentis instanciam id faciet in premissis, quod iuri videbitur expediri. Et post hec huiusmodi evocacionis et insinuacionis seriem, ut fuerit expediens, cum evocatorum nominibus terminum ad predictum eidem personali presencie nostre fideliter rescribatis. Datum Vienne, decima tercia Novembris, anno M°DXXXXIIII.

[a–a] Így a kéziratban. [b] Így, de helyesen: *oportuna*.

A formulárium tartalommutatója

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
1	**Procuratorium**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
2	**Ad plures personas**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
3	**Procuratorium per translacionem ad beneficium acceptandum**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
4	**Procuratorium ad expectativam graciam**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
5	**Exempcio domus in perpetuum**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
6	**Exempcio domus**	[II. Ulászló]	Czobor Imre opavai kapitány, Opava város	[1511–1514]
7	**Exempcio domus**	II. Ulászló	Szalkai László váci püspök, Tököl magisztrátusa	[1513–1515]
8	**Exempcio presentis taxe et contribucionis**	II. Ulászló	Herendi Miklós királyi jövedelemkezelő	[1511]
9	**Exempcio possessionum a solucione taxarum**	[II. Ulászló]	Herendi Miklós királyi jövedelemkezelő	[1511]
10	**Exempcio domus et vinearum capelle**	[II. Ulászló]	Herendi Miklós kincstartó	[1512–1513]
11	**Exempcio domus**	[II. Ulászló]	Szalkai László jószágkormányzó, Tököl magisztrátusa	[1512]
12	**Exempcio iobagionum XII monialium**	[II. Ulászló]	Herendi Miklós kincstartó	[1512–1513]
13	**Exempcio predii**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
14	**Libertacio pertinenciarum castelli Cherii**	[II. Ulászló]	Beriszló Péter kincstartó	[1513–1516]
15	**Libertas domus et confirmacio**	[II. Ulászló]	Ismeretlen komáromi ispán, komáromi és tatai várnagy	Ismeretlen
16	**Exempcio domus**	II. Ulászló	Beriszló Péter kincstartó	[1513–1516]
17	**Donacio honoris comitatus vita durante**	[II. Ulászló]	Buzlai László pohárnokmester	[1513 k.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
18	**Donacio honoris comitatus vita durante**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1516 e.]
19	**Alia similis durante beneplacito**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1516 e.]
20	**Donacio honoris comitatus Abawywariensis**	II. Ulászló	Perényi Imre asztalnokmester	[1502–1504 k.]
21	**Recognicionalis super restitucione banatus**	[II. Ulászló]	Beriszló Péter kincstartó	[1513]
22	**Recognicionalis alia super debitis**	[II. Ulászló]	Thurzó György körmöci kamaraispán	[1508–1516]
23	**Recognicionalis super Maromarusio reddito**	[II. Ulászló]	Perényi Gábor kamarásmester	[1511]
24	**Alia super debitis**	[II. Ulászló]	Perényi Imre nádor	[1504–1516]
25	**Recognicionalis super debito**	[II. Ulászló]	Kassa város	[1508–1516]
26	**Recognicionalis super debito**	Ismeretlen	Kassa város	Ismeretlen
27	**Recognicionalis super debito excipiendo**	[II. Ulászló]	Czobor Imre opavai kapitány	[1511–1514]
28	**Donacio rectoratus capelle**	[II. Ulászló]	Imre *presbiter*	[1500–1516]
29	**Donacio episcopatus per translacionem**	[II. Ulászló]	Zágrábi káptalan Vémeri Zsigmond zágrábi püspök	[1500]
30	**Donacio prepositure per translacionem**	[II. Ulászló]	Bakócz Tamás esztergomi érsek	[1501]
31	**Donacio prepositure per resignacionem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
32	**Donacio custodiatus Albensis**	[II. Ulászló]	Frangepán Gergely fehérvári prépost	[1500]
33	**Donacio prepositure per mortem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
34	**Donacio prepositure de Iazow per mortem**	[II. Ulászló]	János királyi csillagász	Ismeretlen
35	**Donacio archiepiscopatus**	[II. Ulászló]	Kalocsa–bácsi káptalan	[1501–1502]
36	**Consensus super collacione prepositure**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
37	**Donacio canonicatus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
38	**Donacio abbacie**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
39	**Donacio rectoratus capelle in Aquisgrano**	Ismeretlen	Wyszonowicei(?) János pécsi püspöki káplán	[1505–1521]
40	**Donacio episcopatus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
41	**Donacio episcopatus per translacionem**	[II. Ulászló]	Szatmári György [váradi káptalan]	[1501]
42	**Consensus super resignacione beneficii**	Ismeretlen	egri vikárius Gencsi János pécsi főesperes, kanonok	Ismeretlen
43	**Donacio archidiaconatus per translacionem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
44	**Consensus super resignacione canonicatus**	[II. Ulászló]	veszprémi vikárius	[1505]
45	**Gracia expectativa**	Giovanni Battista Bonzagno egri egyházmegyei kormányzó	[Keresztúri Péter egri vikárius]	[1512–1516]
46	**Donacio propter interempcionem Myhne vaywode**	[II. Ulászló]	(Nagylaki) Jaksics Péter	[1510 u.]
47	**Nova donacio cum iure regio**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
48	**Donacio iuris regii**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
49	**Donacio per notam**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
50	**Donacio per defectum seminis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
51	**Arenga donacionis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
52	**Arenga alia**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
53	**Alia arenga**	[II. Ulászló]	Hammel Mihály esztergom-szentistváni prépost	[1512–1516]
54	**Donacio domus**	Ismeretlen	Pest város	Ismeretlen
55	**Donacio duarum parcium iudiciarii**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
56	**Donacio proventus castrorum vita comite**	[II. Ulászló]	Báthory István erdélyi vajda III. István moldvai vajda	[1492]
57	**Donacio per vulneracionem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
58	**Introductoria**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
59	**Introductoria alia**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
60	**Relaxacio usure**	II. Ulászló	Báthory István, Bornemissza János budai várnagyok	[1508–1510]
61	**Relaxacio usure**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
62	**Relaxacio usure**	II. Ulászló	Désházy István esztergomi érseki jövedelemkezelő	[1512–1516]
63	**Quando debitum alterius regia maiestas in se assummit**	II. Ulászló	Paksy Mihály, Bélai Barnabás nándorfehérvári és szörényi bánok, Karánsebes *oppidum*	[1513–1515]
64	**Quando debitum alicuius regia maiestas in se assumit**	II. Ulászló	Thurzó György körmöci kamaraispán	[1510/1512]
65	**Quando debitum alicuius regia maiestas in se assummit**	II. Ulászló	Thurzó György körmöci kamaraispán (?)	Ismeretlen
66	**Annuencia cusionis monetarum**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
67	**Annuencia culture minerarum et aperiencie fodinarum**	[V. László (?)]	[Cillei Ulrik (?)]	Ismeretlen
68	**Alia similis**	II. Ulászló	Szapolyai János erdélyi vajda	[1510–1516]
69	**Annuencia vadi**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
70	**Annuencia ereccionis castelli**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
71	**Annuencia similis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
72	**Annuencia, ut homagium civium t. ducenti floreni sint**	II. Ulászló	Bakócz Tamás esztergomi érsek, Perényi Imre nádor, Szentgyörgyi Péter országbíró, Szapolyai János erdélyi vajda	1512
73	**Alia annuencia similis priori**	[II. Ulászló]	Szatmári György pécsi püspök Tolna *oppidum*	[1513–1516]
74	**Annuencia, ut oppidum t. muro circumvallare possit**	[II. Ulászló]	Szentgyörgyi Péter országbíró	[1510 u.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
75	**Deputacionis preceptoria per modum annuencie pulchra**	II. Ulászló	Sárkány Ambrus pozsonyi harmincados	[1512–1516]
76	**Annuencia quedam super termino**	[II. Ulászló/ II. Lajos]	Lulai János szebeni kamaraispán	[1499–1521]
77	**Annuencia, ut oppidum t. ad se redimere possit**	[II. Ulászló]	Lónyay Albert	[1513]
78	**Annuencia quedam**	II. Ulászló	Szalkai László váci püspök, királyi titkár, jószágkormányzó	[1513]
79	**Consensus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
80	**Consensus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
81	**Consensus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
82	**Confirmacio**	II. Ulászló	Ismeretlen *civitas*	Ismeretlen
83	**Confirmacionis arenga**	[I. Mátyás]	Ismeretlen	Ismeretlen
84	**Alia arenga**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
85	**Confirmacionis arenga**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
86	**Alia**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
87	**Arenga confirmacionis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
88	**Arenga alia**	[I. Mátyás/ II. Ulászló]	Geréb Péter székelyispán	[1477–1479?]
89	**Confirmacio**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
90	**Arenga confirmacionis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
91	**Inscripcio castri Krapina et oppidi Warasd pro ecclesie Quinquecclesiensi et consequenter reverendo domino Georgio episcopo eiusdem ecclesie, cancellario et compatri regie maiestatis**	[II. Ulászló]	Szatmári György pécsi püspök, királyi kancellár	[1510]
92	**Inscripcio castrorum Bela et Trakosthyan pro Iohanni Podmanyczky**	[II. Ulászló]	Podmaniczky János kamarásmester	[1510]
93	**Ad civitatem Segniensem**	[II. Ulászló]	Zengg város	Ismeretlen
94	**Exempcio a solucione urburarum per quadriennium**	II. Ulászló	Thurzó György körmöci kamaragróf, Selmecbánya város	1512

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
95	**Pre(scripcio) nec aurum nec argentum sine scitu ipsius t. quisquam ab aurilotoribus redimere presumat, neque cusores falsarum monetarum in bonis suis servare au[deat]**	II. Ulászló	Különböző erdélyi és temesközi várak kerületeinek lakosai, aranymosói Brandenburgi György	[1510 u. ?]
96	**Quando causam alicuius regia maiestas in se assumit**	[II. Ulászló]	Henczelfy István királyi jogügyigazgató	[1505–1511]
97	**Ut puer in tenera etate non adiudicetur**	[II. Ulászló]	Bakócz Tamás esztergomi érsek, Erdődy István nyitrai püspök, Perényi Imre nádor, Szentgyörgyi Péter országbíró	[1504–1512]
98	**Ut puer in tenera etate non adiudicetur**	[II. Ulászló]	Bakócz Tamás esztergomi érsek, Erdődy István nyitrai püspök, Perényi Imre nádor, Szentgyörgyi Péter országbíró	[1504–1512]
99	**Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen káptalan	[1513]
100	**Regalis ad nonnullos**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
101	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511/1512]
102	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye adószedői	[1512]
103	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511/1512]
104	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511]
105	**Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1511/1512]
106	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen	[1513]
107	**Regalis**	II. Ulászló	Báthory István temesi ispán	[1513]
108	*Sine titulo*	[II. Ulászló]	[Beriszló Péter veszprémi püspök]	[1513]
109	**Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1513]
110	**Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1511–1514]
111	**Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	Ismeretlen
112	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen	[1512–1514]
113	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511]
114	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen	[1505]

Tételszám és cím	Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
115 **Regalis**	II. Ulászló	Királyi tanácsi ülnökök	Ismeretlen
116 **Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	Ismeretlen
117 **Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen	[1511–1513]
118 **Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511–1513]
119 **Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1512–1513?]
120 **Regalis**	[II. Ulászló]	[Országgyűlési határozatok]	[1513]
121 **Regalis**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1512]
122 **Salvus conductus**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők I. Zsigmond lengyel király	Ismeretlen
123 **Passus**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők Erdélyi káptalan	Ismeretlen
124 **Salvus conductus extra regnum**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők Iacobus Pyso	Ismeretlen
125 **Salvus conductus intra regnum**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők Christophorus Zynsendorfer	[1515 k. ?]
126 **S(alvus) c(onductus)**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők	Ismeretlen
127 *Sine titulo*	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők János *vector*	Ismeretlen
128 **S(alvus) conductus Chyganis fidicinibus**	II. Ulászló	Városi magisztrátusok, vámszedők	Ismeretlen
129 **Intra regnum**	II. Ulászló	Harmincad- és vámszedők Ismeretlen szultáni követ	Ismeretlen
130 **Proteccionalis**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
131 **Gracia cruciatis**	[II. Ulászló]	Kengyel *oppidum*	[1514]
132 **Amonitoria, adhibitoria, evocatoria et insinuatoria**	II. Ulászló	[pozsonyi káptalan]	Ismeretlen
133 **Evocatoria brevis**	II. Ulászló	Ismeretlen prépost	[1498 u.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
134	**Exhibitoria**	II. Ulászló	Ismeretlen káptalan	Ismeretlen
135	**Divisionalis clausa**	II. Ulászló	Ismeretlen káptalan	Ismeretlen
136	**Amonitoria clausa**	II. Ulászló	Ismeretlen káptalan	Ismeretlen
137	**Similis patens**	II. Ulászló	Ismeretlen megye Vémeri Zsigmond *aulicus*	Ismeretlen
138	**Reambulatoria metarum clausa**	II. Ulászló	Pécsváradi/somogyi konvent [Bradács cs.]	Ismeretlen
139	**Requisitoria clausa**	II. Ulászló	Ismeretlen konvent	Ismeretlen
140	**Alia**	Ismeretlen	Ismeretlen hiteleshely	Ismeretlen
141	**Divisionalis patens**	II. Ulászló	Beriszló Péter veszprémi püspök, horvát–szlavón bán	[1513–1516]
142	**Compellatoria ad telonium**	II. Ulászló	Lövöldi kartauzi kolostor	Ismeretlen
143	*Sine titulo*	II. Ulászló	Beriszló Péter veszprémi püspök, horvát–szlavón bán	[1513–1516]
144	**Exhibitoria ad Breves in nova forma**	II. Lajos	Ismeretlen káptalan	Ismeretlen
145	**Evocatoria ad eandem**	II. Lajos	Ismeretlen	Ismeretlen
146	**Recognicionalis**	[II. Ulászló/ II. Lajos]	Szentgyörgyi Péter országbíró	[1500–1517]
147	**Gracia super debitis**	II. Ulászló	Buda város	Ismeretlen
148	**Gracia super debitis**	II. Ulászló	Buda város	Ismeretlen
149	*Sine titulo*	II. Ulászló	[Báthory István temesi ispán]	[1511–1513]
150	*Sine titulo*	II. Ulászló	A királyi csapatok élén álló *aulicus*ok	[1511–1513]
151	**Monitoria, ut exercitui salaria persolvissent**	II. Ulászló	Csanád megye	[1511–1513]
152	*Sine titulo*	II. Ulászló	Báthory István temesi ispán	[1511–1513]
153	**Ad papam**	I. Mátyás	[IV. Sixtus pápa]	[1483]
154	**Ad comitem Carolum**	[I. Mátyás]	[Korbáviai Károly gróf]	Ismeretlen
155	**Confirmacio**	II. Ulászló	Zágrábmezei nemesek	[1514]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
156	**Donacio fodine Cheresnyebanya in Rywlodominarum**	[II. Ulászló]	Lulai János szebeni kamaraispán Nagybánya város	[1505–1516]
157	**Ut victualia post exercitus regie maiestatis deferre debeant**	II. Ulászló	Országlakosok (általános parancs)	Ismeretlen
158	**Recognicionalis et annuencia**	[II. Ulászló]	II. Kázmér teschenі herceg	[1514]
159	**Recognicionalis de eadem re et negocio**	[II. Ulászló]	II. Kázmér teshceni herceg	[1514]
160	**Bleth. S(alvus) con(ductus)**	II. Ulászló	Brandenburgi György	[1505 u.]
161	**Ad comitem Mataloni**	[I. Mátyás]	Diomede Carafa	[1479–1484]
162	**Ad regem Sicilie**	[I. Mátyás]	I. Ferdinánd nápolyi király	[1480]
163	**Ad electores imperii singillatim**	[I. Mátyás]	Német-Római bir. választófejedelmei	1482
164	**Ad regem Ferdinandum**	[I. Mátyás]	I. Ferdinánd nápolyi király	[1483]
165	**Ad eundem**	[I. Mátyás]	I. Ferdinánd nápolyi király	[1483]
166	**Cardinali Agriensi**	[I. Mátyás]	Gabriele Rangone bíboros	[1483]
167	**Ut episcopatum Waradiensem nomine regie maiestatis et proventus eiusdem maiestati sue fideliter administrare et ipsi teneat**	II. Ulászló	Thurzó Gáspár váradi püspökségi jövedelemkezelő	1512
168	**Arma venerabilis domini mei domini Francisci prepositi, secretarii regie et prepositi ecclesie Albensis Transilvanie, domini mei etc.**	[II. Ulászló]	Szeremlényi Ferenc erdélyi prépost, királyi titkár	[1510 k.]
169	**Asseccuracio veniendi in curiam regiam. Salvus et securus conductus**	II. Ulászló	Bartoloměj Minsterberský	[1514]
170	**Ad pontificem ex parte domini cardinalis Strigoniensis**	[II. Ulászló]	II. Gyula pápa	1512

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
171	**Ad ducem Veneciarum**	[I. Mátyás]	Giovanni Mocenigo velencei dózse	[1479]
172	**Ad episcopum Wratislaviensem**	[I. Mátyás]	Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspök	[1478]
173	**Ad eundem**	[I. Mátyás]	Rudolf von Rüdesheim boroszlói püspök	[1476]
174	**Ad ducem Ferrarie**	[I. Mátyás]	Ercole d'Este ferrarai herceg	[1476]
175	**Ad Iob de Gara**	[I. Mátyás]	Garai Jób	[1479 k.]
176	**Ad Kazimirum regem Polonie**	[I. Mátyás]	IV. Kázmér lengyel király	[1480]
177	**Ad cardinalem Aragonie**	[I. Mátyás]	Giovanni d'Aragona bíboros	1480
178	**Ad Agriensem cardinalem**	[I. Mátyás]	Gabriele Rangone bíboros	[1479]
179	*Sine titulo*	I. Ferdinánd nápolyi király	I. Mátyás	[1481]
181	**Ad summum pontificem**	I. Mátyás	IV. Sixtus pápa	1480
182	**Ad Ieronimum comitem Mataloni commendaticia**	I. Mátyás	Girolamo Riario	[1482]
183	**Annuencia regrediendi ad preposituram t.**	[II. Ulászló]	Budai káptalan Szatmári György kancellár, váradi püspök	[1501–1504]
184	**Donacio et incorporacio abbacie t. ecclesie sanctimonialium**	[II. Ulászló]	Esztergom-szigeti apácák	[1494 u.]
185	**Prefeccio civitatis Pesthiensis in liberam civitatem**	[II. Ulászló]	Pest város	1494
186	**Donacio sew incorporacio abbacie t. claustro heremitarum**	[II. Ulászló]	Pálos rend	[1493]
187	**Preceptorialis**	[I. Mátyás]	[Monoszlói Csupor Demeter győri püspök]	[1468–1472]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
188	**Missilis**	[II. Ulászló]	[Losonci László erdélyi vajda]	[1494]
189	**Declaratio innocentie sub nota infidelitatis**	[II. Ulászló]	Szakolyi János királyi kamarás	[1514]
190	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen *civitas*	[1514]
191	**Gracia pulcra**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
192	**Exempcio possessionis pulcra**	[II. Ulászló]	Kinizsi Pál	[1490–1494]
193	**Donacio honoris perpetui comitatus**	II. Ulászló	Váradi Péter kalocsai érsek	[1492–1494]
194	**Annuencia monialibus in facto deposicionis iuramentorum**	[I. Mátyás?]	Ismeretlen apácakolostor	Ismeretlen
195	**Ad summum pontificem**	[I. Mátyás]	IV. Sixtus pápa	[1481]
196	**Ad summum pontificem**	[I. Mátyás]	IV. Sixtus pápa	[1481]
197	**Arma clavigeri**	[II. Ulászló]	Nagybesenyői István pohárnok	1514
198	**Ad ducem Veneciarum**	II. Ulászló	Leonardo Loredan velencei dózse	[1501 u.]
199	**Mathias rex ad regem Ferdinandum**	I. Mátyás	I. Ferdinánd nápolyi király	[1481]
200	**Ad papam commendaticia**	[I. Mátyás]	IV. Sixtus pápa	[1482]
201	**Ad episcopum Asculanum**	[I. Mátyás]	Prospero Caffarelli ascolai püspök	[1481?]
202	**Ad Aragonie cardinalem**	[I. Mátyás]	Giovanni d'Aragona bíboros	[1481]
203	**Ad episcopum Asculanum**	[I. Mátyás]	Prospero Caffarelli ascolai püspök	[1481]
204	**Ad cardinalem Agriensem**	[I. Mátyás]	Gabriele Rangone bíboros	[1481]
205	**Credencionalis**	[I. Mátyás]	Német-római választófejedelmek	[1481]
206	**Ad Romanorum imperatorem**	II. Ulászló	I. Miksa választott német-római császár	[1508 u.]
207	**Ad waywodam Transalpinarum**	[II. Ulászló]	[IV. Radu vagy V. Basarab havasalföldi fejedelem]	[1503/1513]
208	**Iuspatronatus**	II. Ulászló	Egri káptalan	Ismeretlen

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
209	**Gracia expectativa beneficii dignitatis in ecclesia t.**	[II. Ulászló]	Váradi püspöki vikárius Szebeni Péter váradi kanonok	[1500–1507]
210	*Sine titulo*	[II. Ulászló]	Thurzó György körmöci kamaragróf	[1509–1515]
211	**Ad cardinalem Strigoniensem in facto monachorum**	II. Ulászló	Bakócz Tamás bíboros, kancellár	1512
212	**Prefeccio in heredem masculinum**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
213	**Translacio sede iudiciaria in alium locum**	[I. Mátyás?]	Ismeretlen	Ismeretlen
214	**Ut de fassionibus ipsorum nomine regie maiestatis experiri debeat**	II. Ulászló	Henczelfy István királyi jogügyigazgató	[1505–1515]
215	**Ut deposito iusto terragio iobagiones ipsorum ad terras aliorum dimittant**	II. Ulászló	Országlakosok	Ismeretlen
216	**Gracia super debitis**	II. Ulászló	Kassa város	Ismeretlen
217	Sine titulo	II. Ulászló	Szapolyai János erdélyi vajda	Ismeretlen
218	**Ut castrum Therch ad manus domini Waywode remittere debetur**	II. Ulászló	Brassó város	[1514/1515]
219	**Ut rectoratum altaris ipsi t. remittant**	II. Ulászló	Giovanni Battista Bonzagni egri püspökségi kormányzó, egri káptalan	[1512–1516]
220	**Gracia a solvendo homagio malefactorum**	II. Ulászló	Bakócz Tamás esztergomi érsek, Perényi Imre nádor, Szentgyörgyi Péter országbíró	[1512–1515]
221	**Ut unum ex ipsis ad inquirendam veritatem mittant**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	Ismeretlen
222	**Deputacio mille florenorum pro magnifico Kwrzbak**	II. Ulászló	Ismeretlen körmöci kamaragróf Sigmund Kurzbach	[1513 e.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
223	**Ut bona illorum, qui presens subsidium de bonis suis non extradederunt, occupare debeant**	II. Ulászló	Thurzó György zólyomi ispán	[1501–1515/1513?]
224	**Preceptoria maxima et optima**	[II. Ulászló]	Nagyszombat város	Ismeretlen
225	**Ut ante iuris cognicionem bona t. depredari non permittant**	[II. Ulászló]	Báthory István temesi ispán	[1510/1511 u.]
226	**Ut signatura in libro regio in litteris regie maiestatis transsumpmantur**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
227	**Arenga confirmacionis**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
228	**Arma Iohannis Podmaniczky**	[II. Ulászló]	Podmaniczky János kamarásmester	[1503–1505]
229	**Arma Emerici de Peren palatini**	II. Ulászló	Perényi Imre nádor	[1502–1505]
230	**Donacio honoris comitatus Abawywariensis**	II. Ulászló	Perényi Imre asztalnokmester	1502–1504 k.
231	**Annuencia sigillacionis cere rubee**	[II. Ulászló]	Perényi Gábor kamarásmester, Perényi István	[1505]
232	**Ad pontificem Iulium**	[II. Ulászló]	II. Gyula pápa	[1504]
233	**Congratulatoria ad summum pontificem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
234	**Preceptoria**	II. Ulászló	Bakócz Tamás bíboros, pápai legátus	[1513/1514]
235	**Tristatur de obitu patris sui**	II. Ulászló	Alfonso d'Este ferrarai herceg	[1505]
236	**Ad pontificem congratulatoria**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
237	**Annuencia, ut nobilis possit bona sua vendere, non tamen externo alicui**	Habsburg Albert	Ismeretlen	Ismeretlen
238	**Annuencia super ereccione molendini**	[I. Mátyás?]	Ismeretlen	Ismeretlen
239	**Annuencia oppido sigillacionis cere viride**	[I. Mátyás?]	Szeremle *civitas*	Ismeretlen
240	**Annuencia tributi**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
241	**Annuencia similis**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
242	**Agit gracias de intromissione regine ad hoc Regnum**	II. Ulászló	XII. Lajos francia király	[1502]
243	**Commendacio, ut medio ipsius ad apicem cardinalatus provehatur**	II. Ulászló	Cesare Borgia	[1501–1503]
244	**Ad regem Francie Ludovicum**	II. Ulászló	XII. Lajos francia király	[1505]
245	**Ad reginam Francie**	II. Ulászló	Bretagne-i Anna francia királyné	[1505]
246	**De negocio domini cardinalis Strigoniensis**	II. Ulászló	I. Miksa római király	[1504]
247	**De negocio domini cardinalis Strigoniensis**	II. Ulászló	I. Miksa római király	[1504]
248	**Donacio despotatus Regni Rascie**	II. Ulászló	Beriszló János szreberniki bán	1504
249	**Arma cuidam oratori Veneto legacionis munere [functo]**	II. Ulászló	Giovanni Badoer velencei követ	[1504]
250	**Arenga**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
251	**Annuencia sigillacionis cere rubee**	I. Mátyás	Geréb Péter, Geréb Mátyás	1487
252	**Ad pontificem, ut reverendum t. in episcopatu t. confirmet**	[II. Ulászló]	II. Gyula pápa	[1504–1505]
253	**De eodem negocio**	[II. Ulászló]	Pietro Isvalies bíboros	[1504–1505]
254	**Ad pontificem, ut fratres minores de observancia a potestate ministri e[xempti sint]**	[II. Ulászló]	[VI. Sándor pápa]	[1502 k.]
255	**Ad pontificem pro reditu legati ad Urbem**	[II. Ulászló]	[X. Leó pápa]	[1503]
256	**Ad pontificem maximum congratulatoria**	[II. Ulászló]	[II. Gyula pápa]	[1503/1504]
257	**Donacio prioratus Auranee etc.**	[II. Ulászló]	Gyarmati Balassa Farkas	1513
258	**Ad Polonie regem**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király	[1513?]
259	**Arma quedam per Anthonium Bonfinis facta**	II. Ulászló	János *scriptor*	[1495–1497]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
260	**Donacio episcopatus**	II. Ulászló	[Váradi káptalan, Szatmári György]	1501
261	**Littere oratorum pontificis ad dominos Hungarie**	Pápai követek	Magyar országnagyok	[1478 k.]
262	**Pulcra forma**	I. Mátyás	I. Ferdinánd nápolyi király	[1476–1490]
263	**Ad pontificem, ut in episcopatum t. reverendum t. confirmet**	[II. Ulászló]	[VI. Sándor pápa]	[1501]
264	**Ad dominam Elizabeth reginam Polonie**	II. Ulászló	Habsburg Erzsébet lengyel királyné	[1505 e.]
265	**Ad dominum Alexandrum Polonie regem**	II. Ulászló	Jagelló Sándor lengyel király	[1501–1506]
266	**Ad ducem Veneciarum pro medico exmittendo**	II. Ulászló	Leonardo Loredan velencei dózse	1503
267	**Ut t. ab onere belli supportatum habeat**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király	Ismeretlen
268	*Sine titulo*	II. Ulászló	Andreas von Spangstein stájer kapitány	[1511 u.]
269	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ausztriai „kormányszék" tanácsosai	[1511 u.]
270	*Sine titulo*	II. Ulászló	Andreas von Spangstein stájer kapitány	[1511 u.]
271	*Sine titulo*	II. Ulászló	Stájer rendek	[1511 u.]
272	**Consensus super fassione**	II. Ulászló	Hedvig tescheni hercegnő	[1510 u.]
273	**Ad palatinum Emericum Pereny**	II. Ulászló	Perényi Imre nádor	[1511]
274	**Annuencia, ut oppidum Mezewkewesd ad se redimat**	[II. Ulászló]	Lónyay Albert	[1513]
275	**Ad Polonie regem Sigismundum**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király	Ismeretlen
276	**Ad Romanorum imperatorem Maximilianum**	II. Ulászló	I. Miksa német-római császár	[1512 k.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
277	**Ad despotam Rascie**	II. Ulászló	[Beriszló János rác despota]	[1511]
278	**In facto Iohannis Kanysay**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	Ismeretlen
279	**Gracia expectativa dignitatis et canonicatus**	[II. Ulászló]	Bacskai Miklós erdélyi püspök Szeremlényi Ferenc egri kanonok	1503
280	**Consensus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
281	**Novum iudicium ad octavas Croacie […]**	II. Ulászló	Perényi Imre horvát-szlavón bán, Marócsay Ferenc személynöki és báni ítélőmester	[1513]
282	**Preceptoria**	II. Ulászló	Antonio Ceregoni / Nyási Demeter esztergomi vikárius	[1511–1514]
283	**Annuencia iurispatronatus**	II. Ulászló	Pálóci Mihály pohárnokmester	[1501–1508 / 1510–1514]
284	**Ad comitem Petrum, iudicem curie, pro restitucione et exolucione peccuniarum restanciarum ad castra finitima deputatarum de bonis suis**	II. Ulászló	Szentgyörgyi Péter országbíró	[1512–1516]
285	**Ut gentes eorum ad Themeswar, locum scilicet deputatum [veniant]**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1513]
286	**Ad comitem Themesiensem**	II. Ulászló	Báthory István temesi ispán	[1513]
287	**Ad episcopum Wesprimiensem thezaurarium**	[II. Ulászló]	Beriszló Péter veszprémi püspök, kincstartó	[1513]
288	**Ut statim visis presentibus ad revidendas discordias in persona regie maiestatis pergat.**	[II. Ulászló]	Henczelfy István királyi jogügyigazgató	[1507–1515]
289	**Regalis pro dieta in Zegedino celebranda**	[II. Ulászló]	Ismeretlen (országgyűlési meghívólevél)	[1513]
290	**In facto monachorum s(ancti) Francisci**	II. Ulászló	Brassói plébános (Szűz Mária-plébánia)	[1507 k.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
291	**Ut sentenciam prius latam, si recte emanata est, revideat, et id quod iuris est in ea faciat**	II. Ulászló	Ismeretlen esztergomi vikárius	Ismeretlen
292	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen egri vikárius	[1497 u.]
293	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ausztriai kormányszék tanácsosai	Ismeretlen
294	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ausztriai kormányszék tanácsosai	Ismeretlen
295	*Sine titulo*	II. Ulászló	Csáky Anna (Bajnai Both András özvegye)	[1511 u.]
296	**Ad eandem in negocio eiusdem iudei**	II. Ulászló	Csáky Anna (Bajnai Both András özvegye)	[1511 u.]
297	**Prefeccio civitatis Pesthiensis in liberam civitatem**	II. Ulászló	Pest város	1494
298	**Expectativa gracia possessionis et castelli ididem habiti**	[I. Mátyás/ II. Ulászló]	Szentlászlói Túz Osvát zágrábi püspök	[1499 e.]
299	**Preceptoria**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
300	**Confirmacionis arenga**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
301	**Confirmacionis arenga**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
302	**Confirmacio pro barone**	[I. Mátyás?]	Geréb Péter székelyispán (?)	[1477–1479]
303	**Arma pro civitate Cassoviensi**	[II. Ulászló]	Kassa város	Ismeretlen
304	**Annuencia sigilli**	[I. Mátyás]	Bélai bencés konvent	Ismeretlen
305	**Annuencia iurispatronatus**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
306	**Servicia Blasii Magyar**	[I. Mátyás]	Magyar Balázs	Ismeretlen
307	**Servicia Iohannis de Rozgon**	[I. Mátyás]	Rozgonyi János, Rozgonyi Rénold	[1461–1471]
308	**Despoti Rascie**	I. Mátyás	Branković Grgurević Vuk szerb despota	Ismeretlen
309	**Servicium Ladislai de Gara palatini**	[V. László]	Garai László nádor	[1453?–1457]
310	**Collacio draconis**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
311	**Exempcio ab exercituacione vita comite**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
312	**Mandatum pulcrum**	[I. Mátyás]	I. Ferdinánd nápolyi király	[1482]
313	**Proscripcio sive infidelitas**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
314	**Asseccuracio super debitis et impensis d(omini) pala(tini)**	[II. Ulászló]	Perényi Imre nádor	[1509–1510]
315	**Plenum mandatum**	[I. Mátyás]	Német-római birodalmi rendek Filipec János váradi püspök, Václav z Boskovic	[1481]
316	**Arma reverendi domini Iohannis Gozthon**	II. Ulászló	Gosztonyi János váci püspök, királyi titkár	[1508–1509]
317	**Exempcio ab exercituacione vita comite**	[II. Ulászló]	Betlen Miklós	[1510 u.]
318	**Exempcio taxe**	II. Ulászló	Beriszló Péter veszprémi püspök, kincstartó	[1513–1516]
319	**Missilis**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király (?)	Ismeretlen
320	**Recognicionalis super restitucione banatus**	[II. Ulászló]	[Beriszló Péter veszprémi püspök, kincstartó]	[1513]
321	**Pro reformacione castelli**	II. Ulászló	Ismeretlen megye Hagymási Miklós	[1513]
322	**Ut colonos propter metum Turcorum hincinde dispersos remittere debeant**	II. Ulászló	Az Alsó részek megyéi és birtokosai Hagymási Miklós	[1513]
323	**Ut sales divagi perquirantur et occupentur**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	Ismeretlen
324	**Ut in via antiqua negociatores libere ire permittant**	II. Ulászló	Országlakosok	Ismeretlen
325	**Ut causam prophanam nunquam adiudicare presumat et est pulchra**	II. Ulászló	Ismeretlen esztergomi vikárius	Ismeretlen
326	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
327	**Arma**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
328	**Addicio supra summa inscripcionis certe summe**	[II. Ulászló]	Gyarmati Balassa Ferenc	1513

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
329	**Regalis antiquitus emanatus**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1505]
330	**Diffidatoria duci et communitati Venetorum**	[I. Mátyás]	Giovanni Mocenigo velencei dózse	[1478]
331	**Ad summum pontificem pro subsidio simul et presidio contra Turcos hoc Regnum devastantes per dominum Balbum edite**	[II. Ulászló]	X. Leó pápa	1513
332	**Ad collegium cardinalium pro eadem ipsa re**	[II. Ulászló]	X. Leó pápa	1513
333	**Consensus super resignacione beneficii**	Ismeretlen	egri vikárius Gencsi János pécsi főesperes, kanonok	Ismeretlen
334	**Donacio archidiaconatus per translacionem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
335	**Procuratorium ad acceptandum beneficium**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
336	**Recognicionalis**	[II. Ulászló]	Thurzó György körmöci kamaraispán	[1508–1516]
337	**Pulcra forma**	[II. Ulászló]	Beucara Johanna	[1508 u.]
338	**Pro lapicidis mittendis ad reformacionem castri Peth**	II. Ulászló	Erdélyi szász universitas	[1513]
339	**Gracia super peccato sodomie**	[II. Ulászló]	Zala megye (?)	[1512 k.]
340	**Gracia super wlneracione Francisci Balassa**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1512–1516]
341	**Ut fruges, quas ad necessitates castrorum finitimorum obtulerunt, ad manus t. dare debeant**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
342	**Ad waywodam**	II. Ulászló	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1513]
343	**Ad assessores et consiliarios regie maiestatis**	II. Ulászló	Királyi tanácsi ülnökök	Ismeretlen
344	**Ut sales regie maiestatis navigio mittentes non impediantur**	II. Ulászló	Ismeretlen	[1511–1516]
345	**Ut revisioni hominis nostri obediant**	II. Ulászló	Fehérvár város	[1513–1516]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
346	**Ad pontificem pro fratribus beati Francisci ordinis minoribus**	[II. Ulászló]	[X. Leó pápa]	[1513]
347	**Ad cardinalem Strigoniensem pro hac re**	II. Ulászló	Bakócz Tamás bíboros, esztergomi érsek, főkancellár	1513
348	**Ad dominum archiepiscopum Colocensem**	[II. Ulászló]	[Váradi Péter kalocsai érsek]	[1494–1497]
349	**Ad eundem in facto prepositi Chanadiensis**	[II. Ulászló]	[Váradi Péter kalocsai érsek]	[1496–1497]
350	**In facto eiusdem prepositi**	[II. Ulászló]	[Váradi Péter kalocsai érsek]	[1496–1497]
351	**Gracia expectativa ad Strigonium**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
352	**Ad universos Saxones**	[II. Ulászló]	Erdélyi szász universitas	[1497]
353	**Ad episcopum Transsilvanensem**	[II. Ulászló]	[Geréb László erdélyi püspök]	[1497]
354	**Trium generum Siculis**	[II. Ulászló]	Székely székek	[1497]
355	**Invenciones pulchre**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
356	**Relacio pulchra ad Ragusios**	[II. Ulászló]	Raguza város	[1511]
357	**Ut de bonis et rebus a Turcis tempore treugarum depredatis satisfacere debeat**	[II. Ulászló]	Ismeretlen	[1494–1508]
358	**Annuencia iurispatronatus in personam secularem**	[II. Ulászló]	Hatvani Menyhért Báncsai András	Ismeretlen
359	**Regalis, ut ecclesiastici subsidium ad castra finitima dent**	[II. Ulászló]	Ismeretlen káptalan	[1513]
360	**Concambialis permutacio coram regia maiestate**	[II. Ulászló]	Perényi Imre nádor Tótselymesi Tárcai János özvegye: Sára	[1514]
361	**Gracia super debitis ad quatuor annos**	II. Ulászló	Buda város	Ismeretlen
362	**Quedam littere per Io(hannem) Strigoniensem facte ad Victorinum ducem**	I. Mátyás	Podjebrad Viktorin münsterbergi herceg	[1466]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
363	**Ad eundem Victorinum ducem**	[I. Mátyás]	Podjebrad Viktorin münsterbergi herceg	[1466]
364	**Annuencia quedam**	II. Ulászló	Szalkai László váci püspök, királyi titkár, jószágkormányzó	[1513]
365	**Ut causa in curiam regiam transmittatur revidenda, si forum co[n]spir[at]**	II. Ulászló	Ismeretlen veszprémi vikárius	Ismeretlen
366	**Ut ad labores castelli Barka accedant**	II. Ulászló	Barka vár uradalmának lakosai	[1513]
367	**Ad universos, quod de presenti expedicione non retrocedant**	II. Ulászló	A királyi, főúri, főpapi és megyei csapatok parancsnokai	Ismeretlen
368	**Preceptoria pulcra**	II. Ulászló	Hagymási Máté zselicszentjakabi apát	[1512 u.]
369	**Pro revisione proficiscenda in facto abbatis de Bath[a]**	II. Ulászló	Tolnai Máté pannonhalmi apát	[1510–1516]
370	**Gracia expectativa canonicatus et prebende**	II. Ulászló	Várday Pál prépost (Szt. Zsigmond)	[1513 k.]
371	**Quod homini regio in exquirendis rebus t. auxilio et ope sint**	II. Ulászló	Beszterce város	[1494–1515]
372	**Ut res et peccunias ablatas restituat et restitui faciat**	II. Ulászló	Pest város	Ismeretlen
373	**Amonitoria, inhibitoria, evocatoria et insinuatoria**	II. Ulászló	[pozsonyi káptalan]	Ismeretlen
374	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen	[1508 u.]
375	**Missilis**	[Várdai Ferenc erdélyi püspök]	[Bakócz Tamás bíboros, esztergomi érsek]	[1512–1514]
376	**Ad summum pontificem**	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
377	**Ad summum pontificem pro subsidio peccuniarie**	[II. Ulászló]	[X. Leó pápa]	1514
378	**Revocacio concambii et consensus regii superinde concessi**	[II. Ulászló]	Szeremlényi Ferenc erdélyi prépost	1514
379	**Donacio castri**	[II. Ulászló]	Lajos magyar herceg	[1506–1509]
380	**Exempcio Cassoviensium pulcra ob haeroica facta**	[II. Ulászló]	Kassa város	[1514]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
381	**Prefeccio in heredem masculinum**	II. Ulászló	Ismeretlen	[1514 k.]
382	**Donacio banatus regnorum Dalmacie etc.**	[II. Ulászló]	Perényi Imre nádor	[1512]
383	**Transmissio cause per vicarium**	II. Ulászló	Ismeretlen vikárius	Ismeretlen
384	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen	[1511–1512]
385	**Assecuracio quedam rara**	[II. Ulászló]	Buzlai Mózes udvarmester	[1512]
386	**Ad cardinalem Strigoniensem commendaticia**	II. Ulászló	Bakócz Tamás esztergomi érsek	[1497 u.]
387	**Preceptoria**	II. Ulászló	Szilas Tamás (nob.) Brandenburgi György őrgróf	[1505/1509–1516]
388	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen város	[1499 u.]
389	**Ad Romanorum imperatorem**	II. Ulászló	I. Miksa német-római császár	1512
390	**Gracia**	[II. Ulászló]	Bakócz Tamás esztergomi érsek Erdődy János személynök Perényi Imre nádor Szentgyörgyi Péter országbíró	[1513–1514]
391	**Preceptoria de modo solucionis fewdi**	II. Ulászló	Fehérvári káptalan	Ismeretlen
392	**Recognicionalis**	[II. Ulászló]	Pemflinger Márk alkincstartó	[1514 k.]
393	**Ad regem Polonie**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király	[1510–1512 k.]
394	*Sine titulo*	II. Ulászló	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1511/1512]
395	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen dunántúli megye	[1512]
396	**Regalis**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511]
397	**Donacio preceptoriatus**	[II. Ulászló]	Izsákfalvi Bernát johannita szerzetes, professzor	[1514 k.]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
398	**Ad waywodam**	II. Ulászló	Ismeretlen erdélyi vajda	Ismeretlen
399	**Regalis**	II. Ulászló	Sopron/Pozsony város(?)	[1512]
400	**Plenum mandatum**	[II. Ulászló]	Perényi Gábor, Rozgonyi István királyi megbízottak	[1510–1512 k.]
401	**Plenum mandatum**	[II. Ulászló]	Czobor Imre erdélyi sókamaraispán	[1505 k.]
402	**Nundinalis**	Ismeretlen	Lövöldi kartauzi kolostor	Ismeretlen
403	**Nundinalis alia**	[II. Ulászló]	Szentgyörgyi Péter országbíró Dévény *oppidum*	Ismeretlen
404	**Missilis**	II. Ulászló	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1513]
405	**Missilis**	II. Ulászló	[Báthory István temesi ispán]	[1513]
406	**Donacio iuris regii pulcra per Balbum doctorem in lucem edita**	[II. Ulászló]	Krzysztof Szydłowiecki sandomierzi várnagy, lengyel királyi alkancellár	[1514]
407	**Per eundem Balbum commendaticia pulcra**	[II. Ulászló]	I. Zsigmond lengyel király	1514
408	**Bal(bus) doctor**	II. Ulászló	I. Zsigmond lengyel király	[1514]
409	**Ad eundem**	[II. Ulászló]	I. Zsigmond lengyel király	[1514]
410	**Per Georgium Strigoniensem**	II. Ulászló	I. Miksa német-római császár	[1514]
411	**Ad summum pontificem**	[II. Ulászló]	[X. Leó pápa]	[1514]
412	*Sine titulo*	II. Ulászló	[Perényi Imre nádor]	[1513]
413	**Littere familiaritatis**	[II. Ulászló]	Ieronimus Castelli de Verona	[1510–1516]
414	**Annuencia sigillacionis cere rubee**	II. Ulászló	Báthory István temesi ispán Báthory György lovászmester Báthory András	[1511–1516]

Tételszám és cím		Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
415	**Novum iudicium cum evocatoria**	II. Ulászló	Pécsi káptalan	Ismeretlen
416	**Donacio iurispatronatus**	[II. Ulászló]	Szatmári György veszprémi püspök	[1499/1500]
417	**Inscripcio castri**	[II. Ulászló]	Perényi Imre nádor	[1510 u.]
418	**Alia inscripcio**	[II. Ulászló]	Buzlai Mózes udvarmester	[1510]
419	**Ad regem Polonie**	[II. Ulászló]	[I. Zsigmond lengyel király]	[1512 k.]
420	**Inscripcio castri**	[II. Ulászló]	Szapolyai István	[1499 e.]
421	*Sine titulo*	Ismeretlen	Ismeretlen	Ismeretlen
422	**Ad waywodam**	[II. Ulászló]	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1514]
423	**Episcopo Wesprimiensi bano**	[II. Ulászló]	[Beriszló Péter veszprémi püspök, horvát-szlavón bán]	[1513]
424	**Ut sales divagi perquirantur**	II. Lajos	Nyitra megye	Ismeretlen
425	**Ad comitem Themesiensem**	[II. Ulászló]	[Báthory István temesi ispán]	[1513]
426	*Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1511–1513?]
427	**Ad banum Croacie**	[II. Ulászló/ II. Lajos]	[Beriszló Péter veszprémi püspök, horvát-szlavón bán]	[1515/1516]
428	**Ad regnicolas Sclavonie**	II. Ulászló	Szlavón rendek	[1512]
429	**Ad summum pontificem per Bal[bum]**	[II. Lajos]	X. Leó pápa	[1516/1517]
430	**Nico[laus] Ba[chiensis]**	A Magyar Királyság főpapjai, főurai és előkelői	Cseh rendek	[1516]
431	**Novum iudicium**	[II. Ulászló]	Zalai konvent Lovászi Barkóci János, Alsólendvai Bánffy János	Ismeretlen
432	**Ad banum Croacie**	[II. Lajos/ II. Ulászló?]	Beriszló Péter veszprémi püspök, horvát-szlavón bán	[1516]

Tételszám és cím	Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
433 **Novum Iudicium**	II. Ulászló	Pécsi káptalan	Ismeretlen
434 *Sine titulo*	II. Lajos	Thurzó Szaniszló olmützi püspök Morvaországi rendek	[1516 k.]
435 **Nomine dominorum**	A Magyar Királyság főpapjai, főurai és előkelői	Thurzó Szaniszló olmützi püspök Morvaországi rendek	[1516 k.]
436 **Ad archiducem Austrie**	[I. Mátyás]	[III. Frigyes német-római császár]	[1466]
437 *Sine titulo*	[I. Mátyás]	Ismeretlen szerzetesi konvent	Ismeretlen
438 **Ad Ferdinandum**	[I. Mátyás]	I. Ferdinánd nápolyi király	[1479]
439 **Ad cardinalem Aragonie**	[I. Mátyás]	Giovanni d'Aragona bíboros	[1480]
440 **Ad cardinales responsoriae**	I. Mátyás	Bíborosi kollégium	[1480]
441 **Ad cardinalem Aragonie**	[I. Mátyás]	Giovanni d'Aragona bíboros	[1480]
442 **Ad eundem**	[I. Mátyás]	Giovanni d'Aragona bíboros	[1480]
443 **Ad cardinalem Agriensem**	[I. Mátyás]	Gabriele Rangone bíboros, egri püspök	[1480]
444 **Ad pontificem**	[I. Mátyás]	[IV. Sixtus pápa]	[1480]
445 **Ad Franciscum Fontana**	[I. Mátyás]	Francesco Fontana	[1480]
446 **Ad Sankonem**	[I. Mátyás]	[Marino di Giorgi]	[1480]
447 **Ad Io(hannem) Leoncium**	[I. Mátyás]	Telegdi (Leoncius) János	Ismeretlen
448 **Ad regem Sicilie**	[I. Mátyás]	[I. Ferdinánd nápolyi király]	[1476–1490]
449 **Cum iusti**	I. Mátyás	Országlakosok Ismeretlen budai polgárok	Ismeretlen
450 **Cum iusti**	II. Ulászló	Országlakosok Ismeretlen város polgárai	Ismeretlen
451 **Donacio familiaritatis**	II. Ulászló	Ieronimus Castelli de Verona	[1510 u.]

Tételszám és cím	Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
452 **Ad waywodam in negocio Ieronimi**	II. Ulászló	Szapolyai János erdélyi vajda Ieronimus Castelli de Verona	[1510 u.]
453 **In eodem negocio**	II. Ulászló	Erdélyi városok Ieronimus Castelli de Verona	[1510 u.]
454 **Bleth**	II. Ulászló	Podmaniczky Mihály	Ismeretlen
455 **Mandatum**	II. Ulászló	Országlakosok *Demetrowczky* János *aulicus*, királyi vadász	Ismeretlen
456 **Mandatum**	II. Ulászló	*Demetrowczky* János *aulicus*, királyi vadász	Ismeretlen
457 **Missilis**	II. Ulászló	Ismeretlen	Ismeretlen
458 **Gracia cruciatis**	II. Ulászló	Miklós körösszegi prefektus	[1514]
459 **Mandatum**	II. Ulászló	Thurzó Zsigmond váradi püspök, bihari ispán	[1505–1512]
460 *Sine titulo*	II. Ulászló	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1514]
461 **Gratia cruciatis**	II. Ulászló	Mihály köleséri plébános	[1514]
462 *Sine titulo*	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1514]
463 **Mandatum**	Szatmári György esztergomi érsek	Ismeretlen megye egyházi személyei	1522
464 **Mandatum**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	Ismeretlen
465 **Novum (iudicium) cum gracia**	II. Ulászló	Zalai konvent Lovászi Barkóci János, Alsólendvai Bánffy János	Ismeretlen
466 *Sine titulo*	II. Ulászló	Nagyszeben város(?) Telegdi István királyi követ	1514
467 *Sine titulo*	II. Ulászló	[Szapolyai János erdélyi vajda]	[1514]

Tételszám és cím	Az oklevél kiadója	Címzett / kedvezményezett	Kiadási év
468 *Sine titulo*	II. Ulászló	Pilis(szentkereszti) apát, Pilis(szántó) *oppidum*	Ismeretlen
469 **Missilis**	II. Lajos	Ismeretlen főpap Orlovics Gergely zenggi és klisszai kapitány	Ismeretlen
470 **Ad Georgium Bathori comitem Simigiensem. Mandatum.**	[II. Ulászló]	Báthory György somogyi ispán	[1511–1514]
471 **Mandatum**	II. Ulászló	Borsod megye	Ismeretlen
472 **Asseccuracio iudicatus curie**	[II. Ulászló]	Újlaki Lőrinc nándorfehérvári bán	[1510–1513]
473 **Mandatum**	II. Ulászló	Ismeretlen megye	[1514]
474 **Missilis**	II. Ulászló	Bakócz Tamás bíboros, esztergomi érsek, kancellár	[1509]
475 **Mandatum**	II. Ulászló	Varasd megye	[1513–1516]
476 **Novum iudicium**	II. Lajos	Budai káptalan	Ismeretlen
477 **Evocatoria**	II. Lajos	Ismeretlen konvent	[1523 k.]
478 **Plenum mandatum**	II. Lajos	Szatmári György pécsi püspök, Karel I. Minsterberský királyi követek	1521
479 **Novum iudicium**	I. Ferdinánd	Leleszi konvent	1544

Hely- és személynévmutató

A mutató a formulárium szövegében előforduló összes hely- és személynevet tartalmazza; a számok az adott oklevél sorszámát jelzik. A könnyebb használhatóság kedvéért az intézményneveket a helynevektől elkülönítve vettem fel, így például a „pozsonyi káptalan" vonatkozó adatai önállóan, és nem „Pozsony" város neve alatt találhatóak meg. Mind a hely-, mind pedig a személyneveket normalizáltam: az előbbieknél Csánki Dezső történeti földrajzi munkája, illetve Engel Pál településtörténeti adatbázisa, az utóbbiaknál Engel Genealógiája, továbbá a szintén általa szerkesztett 14–15. századi archontológia, valamint annak Hunyadi- és Jagelló-kori folytatása volt irányadó. Mindazon településeknek, amelyek ma nem Magyarország területén találhatóak, értelemszerűen megadtam mai nevét is. (Ez alól csak a középkor óta elpusztult települések jelentettek kivéltelt.) Az országok neveit az ISO 3166-1 szabvány kódjai szerint rövidítettem. A helyek nevét követi azok típusának megnevezése, amelyben az oklevelek terminológiáját követve megkülönböztettem a helység (possessio), az oppidum és a város (civitas), továbbá a vár (castrum, castellum) megnevezéseket. Előfordult, hogy egy települést eltérően neveztek meg több oklevélben is (pl. Visegrád mind civitas, mind oppidum minőségben előfordult) – ilyen alkalmakkor a mutatóban mindkettőt feltüntettem. A méltóságviselők esetében általában csak azokat a címeket tüntettem fel, amellyel maguk az oklevélszövegek is említik őket, ebben azonban – a magyarázó jegyzetek mutatózása okán – nem tudtam teljesen következetesen eljárni.

Az alkalmazott rövidítések a következők:

cs. = család
f. = folyó
hg. = hegység
m. = megye
nb. = nembeli
opp. = oppidum
v. = város

A, Á
Aachen v. (NRB; Aachen, DE) 39
abaúji örökös ispán: Perényi Imre
abaújvári főesperesség lásd újvári főesperesség
Ábrámfy Péter (Gerlai) gyulai várnagy 225
Acél István pozsonyi várnagy 434
Adony opp. (Fejér m.) 272
Agamemnón mükénéi király 406
Ágota apátnő 194
Agrippa, Marcus Vipsanius, római hadvezér 407
Akacius egri kanokok lásd Hámi Ákos
Albert (I.) magyar király 86, 237, 300
– (IV.) bajor herceg 444
– magyar királyi káplán 474
– münsterbergi herceg 200
Alexandrosz (III.) makedón király 406
alkincstartó: Pemflinger Márk
allovászmester: Imrefi Mihály
alnádor: Keserű István
Amadei, Tommaso esztergomi vikárius 282
Ambrus bácsi nagyprépost 348
Anatólia 196
Anglia 316
Anna (Bretagne-i) francia királyné 242, 244, 245
– (Candale-i) magyar királyné 228, 242, 248, 316
– – – – jövedelemkezelője: Gozon, Jean de
– – – – udvarhölgye: Beucara Johanna
Anna (Jagelló) magyar királyi hercegnő 77, 274
Antal brassói plébános 346
Apácafalva h. (Nógrád m.) 184
Apulia (Itália) 162
Aquisgrana lásd Aachen
Aragona, Giovanni d' bíboros 165, 176–177, 202, 439, 441, 442, 444
Aragóniai János lásd Aragona, Giovanni d'
Aranyosmeggyes h. (Szatmár m.; Medieşu Aurit, RO) 479
Árki castellum (Szerém m.; Jarak, RS) 248
Árva vár (Árva m.; Oravský hrad, SK) 214
ascolai püspök: Caffarelli, Prospero
asztalnokmester: Drágffy János, Perényi Imre, Perényi István
Atádi Márton kalocsai őrkanonok, magyar királyi követ 331
Auducter, Gonio de lóidomár 262
Augustus római császár 407
aulicus: Czobor Márton, *Demethroczky* János, Gosztonyi Miklós
aulicusok kapitánya: Balassa Ferenc (Gyarmati), Báthory István
Aurana lásd Vrána
Ausztria 251, 269, 293, 294
Ázsia 332, 429

B
bácsi ispán: Somi Józsa, Kinizsi Pál
– Miklós királyi titkár, egri kisprépost, zempléni főesperes 410, 430, 432, 434
– nagyprépost: Ambrus
– örökös ispán: Váradi Péter
bácsi-kalocsai érsek: Frangepán Gergely
Bacskai Miklós erdélyi püspök 279
Badoer, Giovanni velencei követ 249
Bajezid (II.) oszmán szultán 101, 105, 117, 121, 129, 153, 166, 188, 196, 207, 256, 282, 284, 331, 356
Bajoni István esztergomi, váci kanonok, a tereskei apátság commentadora 184
– Kis cs. lásd Kis cs. (Bajoni)
bajor herceg: Albert (IV.)

Bakara lásd Beucara
Bakócz Tamás bíboros, egri, győri püspök, esztergomi érsek, fő- és titkoskancellár, pápai legátus 28, 30, 72, 97, 98, 108, 155, 170, 185–186, 193, 211, 220, 234, 246–247, 297, 332, 347, 375, 378, 386, 389–390, 411, 429, 471, 474
Bakony hg. 456
Balassa Farkas (Gyarmati) vránai perjel 257
– Ferenc (Gyarmati) aulicusok kapitánya, szörényi, dalmát-horvát-szlavón, jajcai bán 328, 340
Balbi, Girolamo királyi titkár 156, 331–332, 377, 406–408, 410, 429
Báncsai András deák, budai udvarbíró, szabácsi bán 155, 358, 396
Bánffy János (Bolondóci) zászlósúr 431, 465
Bánffy János (Alsólendvai) verőcei örökös ispán 431, 465
Banská Bystrica lásd Besztercebánya
– Hodruša lásd Hodrusbánya
– Štiavnica lásd Selmecbánya
Barabási János erdélyi székesegyházi főesperes 378
Baranya m. 433
Barics vár (Szerém m.; Barič, RS) 357
Barka castellum (Valkó m.; Brčko, BO) 366
Barkóczy cs. (Lovászi) 431, 465
Bars m. 102
Basarab (V.) havasalföldi fejedelem 207
bátai apát: Mucsei János
– apátság 369
Báthory András kamarás 414
– György somogyi ispán, lovászmester 155, 414, 470
– (II.) István (Ecsedi) erdélyi vajda, országbíró 56, 414
– (III.) István (Ecsedi) aulicusok kapitánya, budai várnagy, temesi ispán, az Alsó részek főkapitánya 60, 107, 110, 117–118, 149–152, 155, 189, 225, 286, 394, 404–405, 412, 414, 423, 425–426
Batthyány Benedek kincstartó 8, 75
– Boldizsár szlavón vicebán 427
Baumkircher, Barbara 268
–, Georg (Szalónaki) 246–247
–, Wilhelm (Szalónaki) 246–247
Bayon-i lásd Bajoni
Beatrix (Aragóniai) magyar királyné 77, 164, 179, 262, 274, 438
Bebek János jajcai bán 427, 432
Bechee lásd Becse
Beckensloer János lásd János, Beckensloer
Bécs v. (Wien, AT) 75, 251, 372, 444
– – mint kh. 479
Becse vár (Torontál m.; Novi Bečej, RS) 163, 189
becsei várnagy: Kerei Simon
Becskerek vár (Torontál m.; Zrenjanin, RS) 189
Bécsújhely (Wiener Neustadt, AT) 251
Beek Lőrinc kolozsvári esküdt 72
Béla h. (Pozsega m.; Bijela, HR) 304
– (IV.) magyar király 155
– vár (Varasd m.; Bela, HR) 91, 92
Bélai Barnabás szörényi bán 63, 155
Belgrad lásd Nándorfehérvár
Bellyéni Albert ítélőmester 434
Benedetti, Giovanni Francesco velencei követ 249
Bereck knini püspök lásd Egervári Bereck
Berekszó vár (Valkó m.; Berkasovo, RS) 248
Berekszói Hagymási lásd Hagymási (Berekszói)
Beriszló Bertalan vránai perjel 257
– János jajcai, szreberniki bán, rác despota 248, 273, 277, 328, 423
– Péter dalmát-horvát-szlavón bán, jajcai bán, kincstartó, magyar királyi követ, veszprémi püspök, zenggi kapitány 14, 16, 21, 108, 141, 143, 155, 220, 232, 287, 318, 320, 345, 380, 392, 423, 427, 432, 469, 475

Bernát, Albisi pápai nuncius, egri éneklőkanonok, magyar királyi titkár 429
Bertalan münsterbergi herceg 169
berzétei apátság 366
Beszterce v. (Besztercevidék; Bistriţa, RO) 371
Besztercebánya v. (Zólyom m.; Banská Bystrica, SK) 479
besztercei polgár: Mon Péter
Betleni Miklós retzi kapitány 317
– Miklós sztropkói kapitány 317
– Miklós vingárti várnagy 317
Beucara Johanna, Anna királyné udvarhölgye, Dési Imre özvegye 337
bíboros: Aragona, Giovanni d', Bakócz Tamás, Foscari, Pietro, Isvalies, Pietro, Rangone, Gabriele
bihari ispán: Thurzó Zsigmond
Bistriţa lásd Beszterce
Bochka-i lásd Bacskai
bodrogi ispán: Czobor Márton
Bogdán (III.) moldvai vajda 101, 398, 466
Bojt h. (Bihar m.) 459
Bolondóci Bánffy lásd Bánffy (Bolondóci)
Bonfini, Antonio 259
Bonner János krakkói polgár 65
Bonzagni, Giovanni Battista egri egyházmegyei kormányzó, vikárius 45, 219
Borgia, Cesare, Valence és Romagna hercege, gonfaloniere 243
Borlobassi lásd Barabási
Bornemissza Boldizsár (Ártánházi) 479
– János budai várnagy, kincstartó 10, 60
Boroszló v. (Wrocław, PL) 64
boroszlói püspök: Rüdesheim, Rudolf von
borsmonostori apát 99
Borsod m. 471
Boskovic, Tas Černohorský z olmützi püspök 363
–, Václav z magyar királyi követ 205, 315
Bosznia 83, 177, 376, 429
boszniai ferences vikárius 376
– püspök: Keserű Mihály (Gibárti)
Both András (Bajnai) dalmát-horvát-szlavón bán 295, 296, 384
Botpalád h. (Szatmár m.) 479
Boyth lásd Bojt
Bradács cs. 138
Brandenburgi György őrgróf 91, 95, 160, 225, 387, 397, 417, 422, 475
Brassó v. (Brassóvidék; Braşov, RO) 218, 290, 346
brassói ferences kolostor lásd ferences kolostor (Brassó)
– Krisztus teste-kápolna lásd Krisztus teste-kápolna (Brassó)
– plébános 211, 347; lásd még: Antal
– Szűz Mária-egyház lásd Szűz Mária-egyház (Brassó)
Bratislava lásd Pozsony
Brčko lásd Barka
Brno lásd Brünn
Broda Hungaricalis lásd Magyarbród
Bruck opp. (Bruck an der Leitha, AT) 163
Brunner, Wolfgang máramarosi ispán, kamaragróf, Stäblmeister 206
Brünn v. (Brno, CZ) 362
Bucsai Illés magyar udvari familiáris 342
Buda v. (Pilis m.) 57, 72, 75, 109, 146–148, 185, 189, 207, 289, 297, 314, 352–354, 361, 370, 411, 415, 431, 449, 465, 477
– – mint kh. 94, 102, 155, 159, 167, 171, 185, 197, 206, 211, 217–218, 257, 279, 297, 328, 331–332, 347, 377–378, 407, 409, 454, 457, 459–460, 466–467, 477–478
budai káptalan 194, 476
– prépost: Losonci Zsigmond, Szatmári Ferenc, Szatmári György
– szűcs: Mihály
– udvarbíró: Báncsai András deák

– várnagy: Báthory István, Bornemissza János
– zsidóprefektus: Mendel
burgundiai herceg 437; lásd még: Fülöp (IV.), Károly (II.)
Buthkay Péter komáromi ispán, komáromi és tatai várnagy 15
Buzlai László (Gergelylaki) pohárnokmester, tolnai ispán 17, 91, 418
– Mózes (Gergelylaki) tolnai ispán, udvarmester, magyar királyi követ 17, 91, 155, 385, 418

C

Caffarelli, Prospero ascolai püspök 181, 195, 201, 203–204, 444
Carafa, Diomede Maddaloni grófja 161
Caransebeş lásd Karánsebes
casertai püspök: Gallucci, Giovanni di Leone
Castelli, Ieronimo di 413, 451, 452, 453
Ceregoni, Antonio esztergomi vikárius 282
Chakan lásd Csákány
Cheresig lásd Körösszeg
Cheresnyebanya bánya (Nagybánya) 156
Cherhehyda lásd Csekehida
Cheri lásd Cseri
Chonka lásd Csonka
Choque, Pierre 242
Cillei cs. 67
ciszmontán ferences vikária 254
Clemente, Antonio de teanói püspök 195–196, 204
Corvin Erzsébet 91, 417
– János dalmát-horvát-szlavón bán 91, 160, 401, 417
– Kristóf 91, 401, 417
Craccovia lásd Krakkó
Crusewacz v. (Kruševac, RS) 436
Cuspinianus, Johannes német-római császári követ 410
Czobor Imre erdélyi sókamaraispán, opavai kapitány 6, 27, 158, 159, 401
– Márton aulicus, bodrogi ispán, magyar királyi követ, nándorfehérvári bán 207, 256, 352–354

CS

Csaholyi cs. 479
Csákány cs. 80
Csáky Miklós csanádi püspök 155, 189
– Miklós erdélyi vajda 89
Csanád m. 151–152
csanádi káptalan 144
– őrkanonok: Demeter
– prépost: Szokoli Mihály
– püspök 377; lásd még Csáky Miklós, Szegedi Lukács
cseh király: Podjebrad György
Csehország 127, 168, 261, 314, 352–354, 356, 417, 430, 434
Csekehida h. (Bihar m.) 459
Csenger h. (Szatmár m.) 479
Csepel-sziget 11, 78, 272, 364
Csepel-szigeti ispán: Szalkai László
– prefectus: Szalkai László
Cseri castellum/opp. (Temes m.) 14, 107, 404–405
Csesznek kh. 181
Csonka Miklós királyi ember 479
Csupor Demeter (Monoszlói) győri püspök 187, 203
– Miklós (Monoszlói) erdélyi vajda 187

D

Dalmácia 330, 389
dalmát-horvát bán: Frangepán Miklós
dalmát-horvát-szlavón bán: Balassa Ferenc, Beriszló Péter, Both András (Bajnai), Corvin János, Derencsényi Imre, Geréb Mátyás, Korbáviai János, Perényi Imre, Perényi Péter
Dankhazy lásd Illésházi

Dareiosz (I.) perzsa nagykirály 406
Debrő vár/h. (Heves m.) 190
Demeter csanádi őrkanonok 348, 350
Demethroczky János aulicus, királyi vadász 455–456
Dengelegi Pongrác lásd Pongrác (Dengelegi)
Derencsényi Imre dalmát-horvát-szlavón bán 188
Désházy István esztergomi érsekségi jövedelemkezelő 62
Dési Imre asztalnokmester 337
– – – özvegye: Beucara Johanna
Dévény opp. (Pozsony m.; Devín, SK) 403
Dézna vár (Zaránd m.; Dezna, RO) 282
Diód vár (Fehér m.; Stremţ, RO) 328
Dionüsziosz korinthoszi püspök 406
Dóczy Ferenc (Nagylucsei) kamarás 223, 371
Dózsa György 131, 189, 407–408, 458, 461
Drágffy Bertalan erdélyi vajda 188, 352–354
– János asztalnokmester 19, 155
Dráva f. 100, 376
Drobeta-Turnu Severin lásd Szörény
Druget János (Homonnai) zászlósúr 258
Drzewiecki, Maciej przemyśl-i püspök, kaliszi püspök 409
Duna f. 69, 78, 103, 121, 125, 163, 364
Dzsem herceg 196

E, É

Eger v. (Heves m.) 292
Egervári Bereck knini püspök 155
– László tárnokmester 297
egri dékán: Hámi Ákos
– egyházmegye 333
– éneklőkanonok: Bernát, Albisi
– kanonok: Ferrarai Zsigmond, György, Mutinai Jakab, Szeremlényi Ferenc
– káptalan 42, 208, 333
– kisprépost: Bácsi Miklós
– püspök: Bakócz Tamás, Este'd, Ippolito, Rangone, Gabriele
– segédpüspök: Hámi Ákos
– Szent Erzsébet-oltár lásd Szent Erzsébet-oltár (Eger)
– vikárius 42, 292, 333; lásd még: Bonzagni, Giovanni Battista
Egyiptom 332
Emreffy lásd Imrefi
épeiroszi király: Pürrhosz
Eppel Márton kolozsvári esküdt 72
Erdély 188, 207, 317, 323, 352–354, 375, 452–453
erdélyi alvajda: Hagymási Miklós (Berekszói), Telegdi István
– káptalan 123
– – követe: István presbiter
– prépost: Illésházi Mátyás, Szeremlényi Ferenc
– püspök: Bacskai Miklós, Geréb László, Kálmáncsehi Domonkos, Perényi Ferenc, Rangone, Gabriele, Szatmári György, Thurzó Zsigmond, Várday Ferenc
– püspökség 342
– sókamaraispán: Czobor Imre
– székesegyházi főesperes: Barabási János
– vajda 326, 398; lásd még: Báthory István, Csáky Miklós, Csupor Miklós (Monoszlói), Drágffy Bertalan, Geréb Péter (Vingárti), Losonci László, Marcali Miklós, Rozgonyi János, Szentgyörgyi és Bazini Péter, Szentgyörgyi és Bazini János, Szentgyörgyi és Bazini Zsigmond
– vikárius 279; lásd még Rákosi Menyhért
Erdődy István személynök, nyitrai püspök, szerémi püspök 97–98, 252–253
– János személynök, esztergomi, titeli prépost 234, 390
Ernuszt Zsigmond pécsi püspök 112

Erzsébet (Habsburg) lengyel királyné 264
– (Luxemburgi) magyar királyné 86, 300
Este, Alfonso d' ferrarai herceg 235
Este, Ercole d' ferrarai herceg 174
Este, Ippolito d' bíboros, egri püspök 45, 155, 292
Estei Hippolit lásd Este, Ippolito d'
Esztergom v. (Esztergom m.) 62, 290–291, 325, 410, 471
– – kh. 362
esztergomi érsek 351; lásd még: Bakócz Tamás, Beckensloer János, Vitéz János
– érsekség 177
– – jövedelemkezelője: Désházy István
– kanonok: Bajoni István, Telegdi (Leoncius) János
– prépost: Erdődi János
– vikárius 291, 325, 351; lásd még: Amadei, Tommaso, Ceregoni, Antonio, Nyási Demeter
Esztergom-szentistváni prépost: Hammel/Hannel Mihály
Esztergom-szigeti apácák 184
Európa 331–332, 377, 429

F

Fârdea lásd *Thewrd*
Farmes Márton királyi ember 479
Fehérvár v. (Fejér m.) 391
fehérvári főesperes: Polyáni János
– káptalan 391
– keresztes konvent 80
– őrkanonok: Rasman Vid, Várday Ferenc
– prépost (Szent Miklós): Szatmári György
– prépost: Frangepán Gergely, Kretschmer Lőrinc, Thurzó Zsigmond
Ferdinánd (I.) magyar király, német-római császár, osztrák főherceg 19–20, 59, 199, 478–479
– (I.) nápolyi király 162, 164–165, 179, 262, 312, 438, 442–443, 445, 447–448
Ferenc (I.) francia király 411
ferences kolostor (Brassó) 211
– rend 346, 347
ferrarai herceg: Este, Alfonso d', Este, Ercole d'
Ferrarai Zsigmond egri kanonok 219
Filipec János váradi püspök, magyar királyi követ 205, 315
Firenze v. (Itália) 261
Fladnitz, Veit von 268–271
Fontana, Francesco 164–165, 179, 312, 438, 445
Forliviensis lásd Riario, Girolamo
Foscari, Pietro bíboros, spalatói, padovai egyházmegyei kormányzó 447
fő- és titkoskancellár: Bakócz Tamás, Szatmári György
francia király 437; lásd még: Ferenc (I.), Lajos (XII.)
– királyi követ: Tournemine, François de
– királyné: Anna (Bretagne-i)
Franciaország 316
Frangepán Beatrix 91, 160, 401, 417
– Ferdinánd modrusi püspök 155
– Gergely bácsi-kalocsai érsek, fehérvári prépost, veszprémi püspök 30, 32, 155
– Miklós dalmát-horvát bán 198
Frigyes (III.) német-római császár 153, 166, 179, 181, 185, 195–196, 204, 251, 315, 436
Fugger cs. 22, 64, 336
Fülöp (IV.) burgundiai herceg 310
Fwkar lásd Fugger

G

Gabriele Rangone bíboros, egri püspök 177–178, 181
Gallia 331
Gallucci, Giovanni Di Leone casertai püspök 448
Garai Jób 175
– László nádor 309

– Miklós (id.) nádor 309
– Miklós (ifj.) nádor 309
Gecse h. (Veszprém m.) 402
Gencz-i lásd Gencsi
Gencsi János pécsi főesperes, kanonok, egri kanonok 42, 333
Geréb László (Vingárti) erdélyi püspök, kalocsa-bácsi érsek 35, 263, 353
– Mátyás (Vingárti) dalmát-horvát-szlavón bán 251
– Péter (Vingárti) erdélyi vajda, nádor, székelyispán 35, 88, 251, 302
Gergely somogyvári apát 220
Gerlai Ábrámfy Péter lásd Ábrámfy Péter (Gerlai)
Gerlistyei Jakab szörényi bán 63
– – özvegye: Margit 63
– – fia: Jakab 63
Germania 411
Gersei Pető lásd Pető (Gersei)
Giorgi, Marino di, zenggi kapitány 171, 446
Giráj (I.), Mengli krími tatár kán 101, 331
– – – – – leánya: Hafsa, Ayşe
Glatz v. (Szilézia; Kłodzko, PL) 200
Glesan Miklós (Klesinci) 217
– Miklós (Szapolyai János familiárisa) 217, 272
– Miklós (Velikemellékei) királyi tanácsi ülnök 217
gonfaloniere: Borgia, Cesare
Gorecki, Stanisław płocki őrkanonok, lengyel királyi követ 393
Gosztonyi János (Szelestei) győri püspök, váci püspök, királyi titkár 155, 263, 316
– Miklós aulicus 432
Goubach lásd Gubacs
Gozon, Jean de, Anna magyar királyné jövedelemkezelője 245
Grezocz lásd Crusewacz 436
Gubacs h. (Pest m.) 190
Gúti Ország lásd Ország (Gúti)

GY

Gyarmati Balassa lásd Balassa (Gyarmati)
Győr m. 120, 476
György cseh király lásd Podjebrad György
– egri kanonok, a Szent Erzsébet oltár rektora 219
győri káptalan 474
– Keresztelő Szent János-egyház lásd Keresztelő Szent János-egyház (Győr)
– preceptor: Izsákfalvi Bernát
– püspök: Bakócz Tamás, Csupor Demeter (Monoszlói), Gosztonyi János, Nagylucsei Orbán, Szatmári Ferenc
Gyula (II.) római pápa 170, 232, 252, 255–256, 347, 411
– vár (Békés m.) 225
gyulai várnagy: Ábrámfy Péter, Sálfi Simon, Szilasi Balázs, Horvát Péter

H

Hafsa, Ayşe, Mengli Giráj krími tatár kán leánya, I. Szelim szultán felesége 331
Hagymási Máté zselicszentjakabi apát 368
– Miklós (Berekszói) temesi alispán, szörényi vicebán, erdélyi alvajda 321, 322
Hainburg vár (Hainburg, AT) 163, 410
Hámi Ákos egri kanonok, dékán, segédpüspök 208
Hammel/Hannel Mihály esztergom-szentistváni prépost, királyi orvos (II. Ulászlóé) 53
Hatvan opp. (Heves m.) 358
Hatvani cs. 358
– Szent Margit-prépostság lásd Szent Margit-egyház (Hatvan)
Havasalföld 68, 101, 207
havasalföldi vajda: Basarab (V.), Radu (IV.), Vlad (IV.)
Hedvig (Piast) tescheni hercegnő 214, 272
Hellészpontosz 332
Hencida h. (Bihar m.) 459

Henczelfy István (Petróczy) királyi jogügyigazgató 96, 214, 288, 393
Henrik (I.) münsterbergi herceg 200
Héphaisztion makedón előkelő 406–407
Herendi Miklós kincstartó, királyi jövedelemkezelő 8–10, 12, 345, 460, 467
Hispánia 331
Hodász h. (Szatmár m.) 479
Hodrusbánya h. (Hont m.; Banská Hodruša, SK) 94
Hohenwart, Gertrud von 399
horvát bán 410
– cs. (Mikolovicsi) 432
Horvátország 92, 101, 120–121, 281, 330, 376, 382, 384, 423
Hosszúmező h. 8
Hunedoara lásd Hunyad
Hunyad vár (Hunyad m.; Hunedoara, RO) 95, 422
Hunyadi János 83, 306
Huszár cs. 225
husziták 239
Huszt vár (Máramaros m.; Huszt, UKR) 23
Hwsar lásd Huszár

I, Í

Iazerow lásd Jezero
Ikews vár (Temes m.; Margina, RO) 95
Illésháza h. (Pozsony m.; Nový Život, SK) 378
Illésházi Mátyás erdélyi prépost 378
Imre presbiter lásd Szent György-kápolna (Visegrád) rektora
Imrefi cs. 368
Imrefi Mihály allovászmester 368
Innsbruck v. (Innsbruck, AT) 206
Ireg castellum (Szerém m.; Irig, RS) 248
Isaakffalwa lásd Izsákfalvi
Isaka lásd Zsáka
István (VII.), Branković szerb despota 177
István (III.) moldvai vajda 56, 202, 266, 398
– pilisi apát 468
– presbiter, erdélyi káptalani követ 123
– sepsei plébános 365
– szlavón bán (Gútkeled nb.) 155
– (V.) magyar király 155
Isvalies, Pietro bíboros, Reggio Calabria-i érsek 232, 253–256
Iszmáíl (I.) perzsa sah 331, 411
Isztambul v. (Istanbul, TR) 429
Itália 143, 261, 312, 330–331, 440
ítélőmester: Bellyéni Albert
Izdenci cs. 5
Izsákfalvi Bernát johannita professor, győri preceptor 397

J

Jaca lásd Zsáka
Jajca vár (Bosznia; Jajce, BA) 83, 91–92, 181, 228, 277, 397, 423, 427, 429, 432
jajcai bán: Balassa Ferenc, Bebek János, Beriszló János, Beriszló Péter, Keglevich Péter
– bánság 257, 328
Jaksics Demeter (Nagylaki) 46
– Péter (Nagylaki) 46
János Albert lengyel király 185, 188, 303, 380
–, Beckensloer esztergomi érsek 203
– festő 369
– királyi csillagász, jászói prépost 34
– pilisi apát 468
– scriptor 259
– vector 127
Janowczky útonálló 399
Jármi h. (Szatmár m.) 479
Jaroszláv királyi tárnok 267
jászói prépost: János királyi csillagász
Jenő h. (Veszprém m.) 80
– vár (Zaránd m.; Ineu, RO) 282
Jezeró vár (Jezero, BO) 120
Joachim szlavón bán (Gútkeled nb.) 155
johannita professzor: Izsákfalvi Bernát

K
kaliszi püspök: Drzewiecki, Maciej
Kálmáncsehi Domonkos erdélyi püspök, kalocsa-bácsi érsek, váradi püspök 41, 260, 263
kalocsa-bácsi érsek: Geréb László, Kálmáncsehi Domonkos, Váradi Péter
kalocsai érsekség 177
– káptalan 348
– őrkanonok: Atádi Márton
Kamanc opp. (Szerém m.; Sremska Kamenica, RS) 348, 349, 350
kamaragróf: Brunner, Wolfgang
kamarás: Dóczy Ferenc, Kurzbach, Sigmund
kamarásmester: Perényi Gábor, Podmaniczky János
Kanizsai János (magn.) 278
– László 436
kapornaki konvent 431, 465
Karánsebes opp. (Karánsebesi kerület; Caransebeş, RO) 63
– vár (Karánsebesi kerület; Caransebeş, RO) 95
Károly (II.) burgundiai herceg 310
– (I.) magyar király 82
– münsterbergi herceg 478
– (V.) német-római császár 478
Kassa v. (Abaúj m.) 25–26, 176, 216, 264, 303, 380
Kaszai György (Sztrecei) aulicus 149–150
Kázmér (II.) opavai kapitány, sziléziai főkapitány, tescheni herceg, magyar királyi követ 65, 158, 159, 169
– (IV.) lengyel király 176, 180, 264
Keceli cs. 168
Keglevich Péter jajcai bán 91
Kelpen lásd Kölpény
Kengyel opp. (Külső-Szolnok m.) 131
Kereche lásd Kereki
Kereki cs. 272
– h. (Bihar m.) 459
Keresztelő Szent János-egyház (Győr) 397
Kerey Simon becsei várnagy 189
Kerezthzeg lásd Körösszeg
Keserű István alnádor 366
– – – fia: István 366
– Mihály boszniai püspök 155, 366
Kewy lásd Ráckeve
kincstartó, rendi: Szentpéteri László, Telegdi István
–, magyar királyi: Batthyány Benedek, Beriszló Péter, Bornemissza János, Herendi Miklós, Szalkai László, Várday Ferenc
Kinizs h. (Abaúj m.) 192
Kinizsi Pál bácsi ispán, országbíró, temesi ispán, Alsó részek főkapitánya 163, 192–193
királyi csillagász: János jászói prépost
– ember: Csonka Miklós, *Farmes* Márton, Thornay Miklós
– gyermekek jószágkormányzója: Szalkai László
– – udvarmestere: Pető János (Gersei)
– jogügyigazgató: Henczelfy István
– jövedelemkezelő: Herendi Miklós
– kamarás: Szakolyi János, Perényi István
– kancelláriai jegyző: Szeremlényi Ferenc
– kiküldött biztos: Pilsberger Farkas
– orvos: Hammel/Hannel Mihály
– pohárnok: Nagybesenyői István
– sáfár: Nagybesenyői István
– titkár: Bácsi Miklós, Gosztonyi János, Szalkai László, Szatmári Ferenc, Szeremlényi Ferenc
– vadász: Demethroczky János
királynéi titkár: Losonci Zsigmond
Kis cs. (Bajoni) 62
Kismarja h. (Bihar m.) 459
Kispalád h. (Szatmár m.) 479
klisszai kapitány: Orlovics Gergely (Csókai)
Kłodzko lásd Glatz
knini püspök: Egervári Bereck

Koczka lásd Kostka
Kolozsvár v. (Kolozs m.; Cluj-Napoca, RO) 72
Kolozsvári cs. 370
– esküdt: *Eppel* Márton, *Beek* Lőrinc
Komárom m. 476
komáromi ispán: Buthkay Péter, Korlátkövi (II.) Osvát, Korlátkövi Péter
– várnagy 10; lásd még: Buthkay Péter, Korlátkövi Osvát, Korlátkövi Péter
Konrád magyar királyi követ 436
Korbáviai (Torquatus) János dalmát-horvát-szlavón bán 386
– Károly gróf 154
korinthoszi püspök 406
Korlátkövi Osvát komáromi ispán, komáromi és tatai várnagy, magyar királyi követ 15, 65, 96, 474
– Péter komáromi ispán, komáromi és tatai várnagy, udvarmester 15, 434–435
Kostka, Stanisław királyi asztalnok 11
Kostajnica castellum (Zágráb m.; Kostajnica, HR) 248
köleséri plébános: Mihály
Kölpény vár (Szerém m.; Kulpin, RS) 248
körmöci kamara 64
– kamaraispán: Thurzó György
Körös m. 304
– v. (Körös m.; Križevci, HR) 281
Körösszeg h. (Bihar m.; Cheresig, RO) 458
Krakkó v. (Kraków, PL) 122, 173
krakkói polgár: *Bonner* János
– püspök: Rzeszowski, Jan
Krapina vár (Varasd m.; Krapina, HR) 91
Kretschmer Lőrinc fehérvári prépost 73, 345
krími tatár kán: Giráj (I.), Mengli
Krisztus teste-kápolna (Brassó) 290, 346–347
Križevci lásd Körös
Krk lásd Veglia
Kruševac lásd Crusewacz
kunok 136
Kurzbach, Sigmund kamarás 222
Kwlffy f. 330
Kysmaria lásd Kismarja

L

Ladomerc castellum (Zágráb m.) 138
Lajos (I.) magyar király 82, 183, 402
– (II.) cseh és magyar király 22, 25, 73, 77, 91–92, 144–145, 274, 257, 314, 328, 336, 378–379, 382, 389, 392, 417–418, 424, 427, 429–430, 434–435, 451–452, 469, 476–478
– (XII.) francia király 242, 244–245, 389
Lánzsér vár (Landsee, AT) 395, 399
Lasehmo lásd Leszczyński
László (IV.) magyar király 155
– (V.) magyar király 67, 73
Lázár nándorfehérvári esküdt 234
leleszi konvent 479
lengyel király: János Albert, Kázmér IV, Sándor (Jagelló)
– királyi alkancellár: Szydłowiecki, Krzysztof, Tomicki, Piotr
– – kancellár: Szydłowiecki, Krzysztof
– – követ 400; lásd még: Gorecki, Stanisław, Tomicki, Piotr
– királyné: Erzsébet (Habsburg)
Lengyelország 122, 176, 261, 324, 398, 406, 411
Leó (X.) római pápa 108, 330, 332, 346–347, 377, 411, 429
Leoncius János lásd Telegdi János
Lesnek kh. 181
Leszczyński, Rafał Przemyśl-i, płocki püspök 419
Léta vár (Torda m.; Liteni, RO) 328
Levoča lásd Lőcse
Leweld lásd Lövöld
liptói herceg: Corvin János
Liteni lásd Léta
Lodomercz lásd Ladomerc

lóidomár: Auducter, Gonio de
Lónyay Albert kapitány 77, 93, 274
Loredan, Leonardo velencei dózse 198, 232, 266, 411
Losonci László erdélyi vajda 188
– Zsigmond királynái titkár, óbudai prépost 183, 282
Lovászi Barkóczy lásd Barkóczy (Lovászi)
lovászmester: Báthory György, Rozgonyi Osvát
Lőcse v. (Szepes m.; Levoča, SK) 188
Lőd lásd Lövöld
Lövöld h. (Veszprém m.) 142, 402
Lukavec castellum (Zágráb m.; Lukavec, HR) 91, 418
Lulai János nagyszebeni kamaraispán 76, 156
Lübeck v. (NRB; Lübeck, DE) 410

M

Machomet lásd Mohamed
Maddaloni grófja: Carafa, Diomede
Maecenas, Gaius Cilnius római államférfi 407
Magasliget h. (Szatmár m.) 479
Magyar Balázs hadvezér 199, 306
magyar király: Albert, Béla (IV.), Ferdinánd (I.), István (V.), Károly (I.), Lajos (I., II.), László (IV., V.), Mátyás (I.), Ulászló (II.), Zsigmond
– királyi hercegnő: Anna (Jagelló)
– királyi káplán: Albert
– – követ: Atádi Márton, Boskovic, Václav z, Buzlai Mózes, Filipec János, Czobor Márton, Kázmér tescheni herceg, Konrád, Korlátkövi Osvát, Merzini György, Mežřičky, Ján, Móré Péter, Perényi Gábor, Pyso Jakab, Rozgonyi István, Sárkány Ambrus, Telegdi István, Viszokai Márk
– – követségi titkár: Perényi Kristóf
– – titkár: Bernát, Albisi
– királyné: Erzsébet (Luxemburgi), Mária (Habsburg)
Magyarbród h. (Uherský Brod, CZ) 224
makedón király: Alexandrosz (III.)
Makovica vár (Sáros m.; Zborovský hrad, SK) 360
Mănăştiur lásd Monostor
máramarosi ispán: Brunner, Wolfgang, Perényi Gábor
– kamaraispán: Sárkány Ambrus, Szalkai László
– sókamaraispán: Perényi Gábor
Marcali Miklós erdélyi vajda 89
Margai cs. 390
Margina lásd Ikews, Morsua
Mária (Habsburg) magyar királyné 206, 478
Marócsai Ferenc személynöki ítélőmester, szlavón báni ítélőmester 281
Marót vár (Valkó m.; Morović, RS) 417
Márton mester 57
Masmünster, Melchior von, német-római császári követ 410
Mátyás (I.) magyar király 15, 83, 88, 117, 133, 153–154, 161–165, 171–182, 192, 194–196, 199–205, 239, 251, 261–262, 302, 304, 306, 308, 311–312, 315, 317, 330, 339, 352, 362–363, 375, 391, 410, 414, 420, 436–449
– – – scriptora: Miklós mester
– presbiter (Győr) 397
Medici, Lorenzo de' 261
Medieşu Aurit lásd Aranyosmeggyes
Medve vár (Zágráb m.; Medvedgrad, HR) 91, 418
Mehmed (II.) oszmán szultán 162, 196, 315
Melith cs. 479
Mendel budai zsidóprefektus 60
Mengli Giráj lásd Giráj, Mengli

Merzini György magyar királyi követ, szabácsi bán 155, 256
Mezőkövesd opp. (Borsod m.) 77, 274
Mežřičky, Ján magyar királyi követ 389
Mihály budai szűcs 147
– köleséri plébános 461
Mihnea (I.) havasalföldi vajda 46
Miklós deák 458
– mester, Mátyás (I.) király scriptora 375
Mikolovicsi Horvát lásd Horvát (Mikolovicsi)
Miksa (I.) római király, német-római császár 185, 206, 246–247, 271, 276, 278, 374, 389, 410
Minsterberský, Bartoloměj lásd Bertalan münsterbergi herceg
Minsterberský, Hynek lásd Henrik (I.) münsterbergi herceg
Minsterberský, Karel lásd Károly münsterbergi herceg
Minstrberka, Albrecht z lásd Albert münsterbergi herceg
Mocenigo, Giovanni velencei dózse 171, 330
–, Pietro velencei dózse 261
modrusi püspök: Frangepán Ferdinánd
– püspökség 440
Moesia provincia 331
Mohamed próféta 332
Moldva 101, 398
moldvai vajda: 319; lásd még: Bogdán (III.), István (III.)
Mon Péter besztercei polgár 371
Monostor lásd Berzéte
– vár (Temes m.; Mănăştiur, RO) 95
Móré Péter magyar királyi követ 149–150, 188
Morović lásd Marót
Morsua vár (Temes m.; Margina, RO) 95
Morvaország 225, 308, 363, 434, 435
Moson m. 121
mosoni ispán: Szentgyörgyi és Bazini Farkas gróf
Moszkvai nagyfejedelemség 265, 411
– nagyfejedelem 410
Mózes próféta 332
Mucsei János bátai apát 369
Mukachevo lásd Munkács
Munkács vár (Bereg m.; Mukachevo, UA) 379
Muschl zsidó 296
Mutinai Jakab egri kanonok 219
mükénéi király: Agamemnón
münsterbergi herceg: Albert, Bertalan, Henrik, Károly, Podjebrad Viktorin
Mylak-i János lásd Gozon, Jean de

N

nádor: Garai László, Garai Miklós (id.), Garai Miklós (ifj.), Ország Mihály (Gúti), Perényi Imre, Szapolyai István
Nagh lásd Nagy
Naghbessenyew-i lásd Nagybesenyői
Nagy jn. 365
Nagybánya v. (Szatmár m.; Baia Mare, RO) 156
nagybányai kamara 66
Nagybesenyői cs. 197
– István királyi pohárnok és sáfár 197
Nagy Lajos-kápolna (Székesfehérvár, bazilika) 183
Nagylucsei cs. 223
– Dóczy Ferenc lásd Dóczy Ferenc (Nagylucsei)
– Orbán győri püspök 203
Nagypalád h. (Szatmár m.; Velyka Palad', UA) 479
Nagy Sándor lásd Alexandrosz (III.)
Nagyszeben v. (Sibiu, RO) 114
nagyszebeni kamara 66, 156
– kamaraispán: Lulai János
Nagyszombat v. (Pozsony m.; Trnava, SK) 224

Nagyvárad v. (Bihar m.; Oradea, RO) 103, 121, 394
Nándorfehérvár vár és város (Belgrad, RS) 129, 166, 207, 234, 275, 288
nándorfehérvári bán 288; lásd még: Czobor Márton, Paksy Mihály, Török Imre, Újlaki Lőrinc herceg
– esküdt: Lázár
Nápoly v. (Napoli, IT) 173, 443, 445
– kh. 179
nápolyi király: Ferdinánd (I.)
Natulia lásd Anatólia
Német lovagrend 410, 411
Német-római császár: Frigyes (III.), Károly (V.), Miksa (I.)
– császári követ: Cuspinianus, Iohannes, Masmünster, Melchior von
– császári tanácsos: Spangstein, Andreas von
Neszmély opp. (Komárom m.) 10, 15
neszmélyi Szűz Mária kápolna *lásd* Szűz Mária kápolna (Neszmély)
Nesztór püloszi király 406
Nový Život lásd Illésháza
Nürnberg v. (NRB; Nürnberg, DE) 315

NY

Nyási Demeter esztergomi vikárius 282
Nyitra m. 424
nyitrai püspök: Erdődy István, Podmaniczky István, Thurzó Zsigmond

O, Ó

óbudai prépost: Losonci Zsigmond
Olmütz v. (Olomoutz, CZ) kh. 175
olmützi püspök: Boskovic, Tas Černohorský z, Thurzó Szaniszló
Olnod lásd Ónod
Olomowcz lásd Olmütz
Ónod h. (Borsod m.) 75
Opatów v. (PL) 408
Opava vár és város (Opava, CZ) 6, 27, 159
Opavai hercegség 158–159
– kapitány: Czobor Imre, Kázmér (II.) tescheni herceg
Oppothew lásd Opatów
Oradea lásd Nagyvárad
Orakvský hrad lásd Árva
Orăştie lásd Szászváros
Orlochgyth lásd Orlovics
Orlochith lásd Orlovics
Orlovics Gergely (Csókai) zenggi, klisszai kapitány 469
Orod h. (Bihar m.) 459
Orsova vár (Szörényi kerület; Orsova, RO) 341
Ország Mihály (Gúti) nádor 363
– János (Gúti) szerémi püspök 155
országbíró: Báthory István, Kinizsi Pál, Rozgonyi János, Szentgyörgyi és Bazini Péter
Oszmán birodalom 357
oszmán szultán 319, 382; lásd még: Bajezid (II.), Mehmed (II.), Szelim (I.), Szulejmán (I.)
osztrák főherceg: Ferdinánd (Habsburg)

P

Pacha-i lásd Patai
Padova v. (Itália; Padova, IT) 378
padovai egyházmegyei kormányzó: Foscari, Pietro
Pakos-i lásd Paksy
Paksy Mihály nándorfehérvári bán 63, 155
Pálóci Mihály pohárnokmester 155, 283
Pálos rend 186
Pankyrher lásd Baumkircher
pannonhalmi apát: Tolnai Máté
Pannónia 331–332, 429
pápai legátus: Bakócz Tamás
– nuncius: Bernát, Albisi
pápoci prépost: Szatmári Ferenc
Pasqualigo, Pietro, velencei követ 356
patai főesperes: Szeremlényi Ferenc

patraszi püspök: Šimon, Vosić
Paukyrcher lásd Baumkircher
Pazzi, Francesco de' 261
Pécs opp. és vár (Szörényi kerület) 338
– v. (Baranya m.) 91
pécsi kanonok: Telegdi (Leoncius) János
– káptalan 415, 433
– püspök: Ernuszt Zsigmond, Szatmári György
pécsváradi konvent 138
Peloponnészosz 332
Pemflinger Márk alkincstartó 392
Perényi Borbála 360
– Ferenc erdélyi, váradi püspök 342, 360
– Gábor kamarásmester, magyar királyi követ, máramarosi ispán, sókamaraispán 23, 155, 231, 344, 392–393, 400
– Imre abaúji örökös ispán, asztalnokmester, dalmát-horvát-szlavón bán, nádor, zenggi kapitány 20–21, 24, 72, 97–98, 155, 220, 229–230, 257, 273, 277, 281, 314, 320, 328, 342, 360, 365, 382, 384, 412, 417, 423, 426, 428, 462
– István asztalnokmester, királyi kamarás 231
– Kristóf magyar királyi követségi titkár 256
– Orsolya 328
– Péter dalmát-horvát-szlavón bán, temesi ispán 360
perzsa nagykirály: Dareiosz (I.)
perzsa sah: Iszmáíl (I.)
Pest v. (Pest m.) 54, 60, 185, 297, 372, 473
pesti polgár 372
Pestyéni László aulicus 116
Pét lásd Pécs
Petančić, Feliks lásd Raguzai Felix
Péter apostol 91
péterváradi konvent 349
Pető György (Gersei) 339
– János (Gersei), a királyi gyermekek udvarmestere 155, 339
Piast Hedvig lásd Hedvig (Piast)
pilisi apát: István, János
Pilisszántó opp. (Pilis m.) 468
Pilsberger Farkas királyi kiküldött biztos 434
Platón 406
płocki őrkanonok: Gorecki, Stanisław
– püspök: Leszczyński, Rafał
Podjebrad György cseh király 200, 362, 363
– Viktorin münsterbergi herceg 362–363, 410
Podmaniczky István nyitrai püspök 155, 252
– János kamarásmester, pozsonyi ispán 91, 92, 155, 228
– László 228
– Mihály 454
– Ferenc Ádám 228
pohárnokmester: Buzlai László, Pálóci Mihály, Szentgyörgyi és Bazini György gróf
Pokancz-i Kegel Péter selmecbányai polgár 94
Polheim, Erhard von római királyi tanácsos 269
Polyáni János fehérvári főesperes, veszprémi őrkanonok 44
Pongrác Mátyás (Dengelegi) zászlósúr 328
Poroszország 411
Pozsega m. 304
Pozsony m. 403
– v. 399, 410
– – kh. 436
pozsonyi harmincados: Sárkány Ambrus
– ispán: Podmaniczky János
– káptalan 132, 293–294
– prépost: Zele Miklós (Sánkfalvi)
– várnagy: Acél István

Prága v. (Praha, CZ) 168, 353–354
– – kh. 314, 352, 474
Premesliensis lásd Przemyśl
Prwk lásd Bruck
Przemyśl v. (Lengyelország) 409
Przemyśl-i püspök: Drzewiecki, Maciej, Leszczyński, Rafał, Tomicki, Piotr
püloszi király: Nesztór
Pürrhosz épeiroszi király 407
Pyso Jakab magyar királyi követ 124

R

rác despota: Beriszló János
Ráckeve opp. (Csepel-sziget) 78, 128, 364
Radu (IV.) havasalföldi vajda 207
Raguza v. (Dubrovnik, HR) 243, 356
raguzai érsek: Sacco, Giovanni
– Felix magyar királyi követ 105, 411–412
Rakolnok lásd Rokolnok
Rákos-mező 313
Rákosi Menyhért erdélyi vikárius 378
Rangone, Gabriele bíboros, egri püspök, erdélyi püspök 166, 173, 199, 204, 443–445
Ráskai Balázs tárnokmester 155
Rasman Vid fehérvári őrkanonok 32
Rayn Peter 191
Reggio Calabria-i érsek: Isvalies, Pietro
Reghino lásd Isvalies, Pietro
Reghinus lásd Isvalies, Pietro
rendi kincstartó lásd kincstartó, rendi
retzi kapitány: Betleni Miklós
Riario, Girolamo 153, 166, 182
Rimavská Seč lásd Szécs
Rohr, Bernhard von, salzburgi érsek 203
Rokolnok castellum (Zágráb m.; Rakovec, HR) 91, 418
Róma v. 123–124, 164, 177, 203, 243, 255, 347, 365, 378, 389, 411, 442–444, 447
Romagna (Itália) 232
római császár: Augustus
– király: Miksa (I.)
– királyi tanácsos: Polheim, Erhard von
– pápa: Gyula (II.), Leó (X.), Sándor (VI.), Sixtus (IV.)
Romandiola lásd Romagna
Románia 163
Rozgonyi István magyar királyi követ 393, 400
– János erdélyi vajda, tárnokmester, országbíró 307
– Lőrinc 307
– Osvát lovászmester 307
– Rénold tárnokmester 307
Rüdesheim, Rudolf von boroszlói püspök 172–173, 200
Rzeszowski, Jan krakkói püspök 176

S

Sabač lásd Szabács
Sacco, Giovanni raguzai érsek 243
salzburgi érsek: Rohr, Bernhard von
Salymbek lásd Szelim (I.)
Šamorín lásd Somorja
Sandomierz v. (Lengyelország) 406
sandomierzi várnagy: Szydłowiecki, Krzysztof
Sándor (Jagelló) lengyel király 265
– (VI.) római pápa 186, 243, 254, 256, 263
Sánkfalvi Zele Miklós lásd Zele Miklós (Sánkfalvi)
Sanko lásd Giorgi, Marino di
Sárkány Ambrus magyar királyi követ, máramarosi kamarasipán, pozsonyi harmincados 23, 65, 75, 155
Sáros m. 360
Schydlowyth lásd Szydłowiecki
Sellembeg lásd Szelim (I.)
Selmecbánya város (Hont m.; Banská Štiavnica, SK) 94
selmecbányai polgár: *Pokancz*-i Kegel Péter
Senis lásd Sergardi, Filippo

Senj lásd Zengg
sepsei plébános: István
Sergardi, Filippo 375
Sibiu lásd Nagyszeben
Šimon, Vosić patraszi püspök 182
Sixtus (IV.) római pápa 153, 166, 181, 195–196, 200, 266, 330, 439–444, 447
Şoimuş lásd Solymos
Solt h. (Fejér m.) 18
Solymos vár (Arad m.; Şoimuş, RO) 397
Somi Józsa bácsi ispán, temesi ispán, az Alsó részek főkapitánya 117, 149, 193, 348, 352, 354, 357, 405
somogyi ispán: Báthory György
– konvent 138
Somogyvár opp. 121
somogyvári apát: Gergely
Somorja h. (Pozsony m.; Šamorín, SK) kh. 363
Somorlo sziget (Duna f.) 78, 364
Sopron v. (Sopron m.) 247, 399
soproni kapitány: Trynka György
spalatói egyházmegyei kormányzó: Foscari, Pietro
Spangstein, Andreas von német-római császári tanácsos, stájer kapitány 268
Srebrenik lásd Szrebernik
Sremska Kamenica lásd Kamanc
Stäblmeister: Brunner, Wolfgang
Stadtschlaining lásd Szalónak
stájer kapitány: Spengstein, Andreas von
Stájerország (Steiermark, AT) 270, 271
Stremț lásd Diód
Stubenberg, Balthasar von 246, 247
–, Kaspar von 246, 247
Sulyok György 175
Swl f. (Temes m.) 95

SZ

Szabács vár (Sabač, RS) 284
szabácsi bán 284; lásd még: Báncsai András, Merzini György
Szakolyi János királyi kamarás 189
Szalánkemén v. (Szerém m.; Slankamen, RS) 288
Szalkai László, kincstartó, királyi titkár, királyi gyermekek jószágkormányzója, máramarosi kamaraispán, Csepel-szigeti ispán, prefectus, váci püspök 7, 11, 23, 78, 155, 344, 364
Szalónak vár (Stadtschlaining, AT) 247, 268–271
Szapolyai István nádor 214, 420
– János erdélyi vajda, szepesi örökös ispán, székelyispán 68, 72, 106–108, 155, 189, 217–218, 272, 317, 342, 394, 398, 404–405, 412, 422–423, 452
szász universitas (erdélyi) 338, 352, 452, 466
Szászváros vár (Szászföld; Orăştie, RO) 95
Szatmári Ferenc budai prépost, győri püspök, királyi titkár, pápoci prépost 183, 474
– György budai, fehérvári prépost (Szent Miklós), esztergomi érsek, fő- és titkoskancellár, erdélyi, pécsi, váradi, veszprémi püspök 39, 41, 73, 91, 155–156, 168, 183, 218, 263, 388, 410, 412, 416, 463, 478
– György pécsi püspök, kancellár káplánja: *Vyssewycz*-i János
Száva f. 100, 177, 181, 432
Szávántúl 181
szebeni kamara lásd nagyszebeni kamara
– Péter váradi kanonok 209
Szécs opp. (Gömör m.; Rimavská Seč, SK) 360
Szécsi Miklós zászlósúr 436
Szeged v. (Csongrád m.) 109, 289, 404, 417
Szegedi Lukács csanádi, zágrábi püspök 29
Székely György lásd Dózsa György
– székek 354
székelyispán: Geréb Péter, Szapolyai János

Székesfehérvár v. (Fejér m.) 12, 86, 114, 202, 300, 329, 345
székesfehérvári Szűz Mária apácakolostor lásd Szűz Mária apácakolostor (Székesfehérvár)
Szelestei Gosztonyi lásd Gosztonyi (Szelestei)
Szelim (I.) oszmán szultán 101, 105, 119, 121, 129, 149, 284, 331–332, 411, 429
– – – felesége: Hafsa, Ayşe
személynök: Erdődy István, Erdődy János
személynöki ítélőmester: Marócsai Ferenc
Szendrő vár (Smederevo, RS) 106–108, 207, 285–286
Szent András-monostor (Visegrád) 186
Szent Erzsébet-oltár (Eger) 292
– – – rektora: György
Szent György-kápolna (Visegrád) 28
– – – rektora: Imre presbiter 28
Szent Margit-prépostság (Hatvan) 358
Szent Zsigmond prépostság (Buda) 4, 370
– – – prépostja: Várday Pál
Szentgyörgyi és Bazini cs. 373
– – – Farkas gróf mosoni ispán 96
– – – György gróf (ifj.) 132
– – – György gróf, pohárnokmester 132
– – – János gróf, erdélyi vajda 132
– – – Kristóf gróf 132
– – – Péter gróf erdélyi vajda, országbíró 72, 74, 97, 98, 132, 146, 155, 220, 284, 395, 399, 403, 472
– – – Zsigmond erdélyi vajda 132
Szentlászlói Túz lásd Túz (Szentlászlói)
Szentlőrinci cs. 369
Szentmárton h. (Bihar m.) 459
Szentpéteri László rendi kincstartó 102, 104, 273, 277, 396, 470
szepesi örökös ispán: Szapolyai János
Szepesség 264
szerb despota: Vuk, Branković Grgurević, István (VII.), Branković
Szerbia 177, 348
Szerecsen Lajos (Mesztegnyői) 433
Szerém m. 348
szerémi püspök: Erdődy István, Gúti Ország Mihály
Szeremlény h. (Bodrog m.) 239
Szeremlényi cs. 168
Szeremlényi Ferenc egri kanonok, erdélyi prépost, királyi titkár, királyi kancellária jegyző, patai főesperes 64, 168, 279, 378
Szerémség 122
Szilas Tamás (nob.) 387
sziléziai főkapitány: Kázmér (II.) teschen herceg
szlavón báni ítélőmester: Marócsai Ferenc
– vicebán: Batthyány Boldizsár
Szlavónia 91, 141, 281, 298, 428
Szokoli Mihály csanádi prépost 348–350
Szörény vár (Szörényi bánság; Drobeta-Turnu Severin, RO) 284, 341
szörényi bán 284; lásd még: Balassa Ferenc, Bélai Barnabás, Gerlistyei Jakab
– vicebán: Hagymási Miklós (Berekszói)
Szrebernik vár (Bosznia; Srebrenik, BO) 331–332, 366
szreberniki bán: Beriszló János
sztropkói kapitány: Betleni Miklós
Szulejmán (I.) oszmán szultán 331
Szűz Mária-apácakolostor (Székesfehérvár) 12
– – -kápolna (Neszmély) 10
– – -egyház (Brassó) 290
– – -egyház (ismeretlen opp.) 280
Szydłowiecki, Krzysztof lengyel királyi alkancellár, kancellár, sandomierzi várnagy 406–410

T

Tábor v. (Csehország; Tabor, CZ) 51
Tárcai cs. (Tótsolymosi) 360
tárnokmester: Egervári László, Ráskai Balázs, Rozgonyi János, Rozgonyi Rénold

tatai várnagy: Buthkay Péter, Korlátkövi Osvát, Korlátkövi Péter
Taurinus lásd Nándorfehérvár
teanói püspök: Clemente, Antonio di
Telegdi (Leoncius) János pécsi kanonok, esztergomi kanonok 179, 445, 447
Telegdi István consiliarius, erdélyi alvajda, magyar királyi követ, rendi kincstartó 65, 102, 104, 273, 396, 352–354, 466, 470
Temes f. (Temes m.) 106–108, 285, 286
– m. 405
temesi alispán: Hagymási Miklós (Berekszói)
– ispán: Perényi Péter, Somi Józsa
Temesköz 95, 106, 108–110, 117, 289, 425
Temesvár vár (Temes m.; Timişoara, RO) 106–107, 110, 118, 150–151, 163, 189, 285–286, 394
Tereske h. (Nógrád m.) 184
tereskei bencés apátság 184
– – – commendatora: Bajoni István
tescheni herceg: Kázmér (II.)
– hercegnő: Hedvig (Piast)
Thaurinus lásd Nándorfehérvár
tárnok: Jaroszláv
Thekel lásd Tököl
Thewrd lásd Törd
Thomysky lásd Tomicki
Thordosthyn lásd Turdossin
Thornay Miklós királyi ember 479
Thrákia 332
Thurzó Gáspár váradi püspökségi jövedelemkezelő 167
– György (Betlenfalvi) körmöci kamaraispán, zólyomi ispán 22, 64, 94, 210, 223, 336
– János körmöci kamaraispán 265
– Szaniszló olmützi püspök 434
– Zsigmond erdélyi püspök, fehérvári prépost, nyitrai, váradi püspök 30, 167, 252–253, 459
–, Stanislav lásd Thurzó Szaniszló
Timişoara lásd Temesvár
Tisza f. 344
Titel h. (Bács m.; Titel, RS) 234
titeli prépost: Erdődy János
titkos kancellár: Bakócz Tamás, Szatmári György
Tolna opp. (Tolna m.) 73, 157
tolnai ispán: Buzlai László, Buzlai Mózes
Tolnai Máté pannonhalmi apát 369
Tomicki, Piotr Przemyśl-i püspök, lengyel királyi alkancellár, lengyel királyi követ 409
Torquatus János lásd Korbáviai János
Tótsolymosi Tárcai lásd Tárcai (Tótsolymosi)
Tournemine, François de, francia királyi követ 242
Tököl h./opp. (Csepel-sziget) 7, 11
Törcs vár (Brassóvidék; Bran, RO) 218
Törd vár (Temes m,; Fârdea, RO) 95
Török Imre (Enyingi) nándorfehérvári bán 155
Trakostyán vár (Varasd m.; Trakošćan, HR) 91, 92
Transzawm lásd Szávántúl 181
Trnava lásd Nagyszombat
Troppa lásd Opava
Trynka György soproni kapitány 276
Turdossin h. (Árva m.; Tvrdošín, SK) 214
Túz Osvát (Szentlászlói) zágrábi püspök 298

U, Ú

udvari familiáris: Bucsai Illés
udvarmester: Buzlai Mózes, Korlátkövi Péter
Uileacu de Criş lásd Újlak
Újlak h. (Bihar m.; Uileacu de Criş, RO) 459
Újlaki Lőrinc herceg, nándorfehérvári bán 472

újvári főesperesség 3, 335
Ulászló (II.) magyar és cseh király 6–7, 9–12, 14–16, 19–25, 30, 53, 59–60, 62–65, 68, 73, 75–76, 78, 82–86, 88, 91, 94, 101–104, 106–107, 110–118, 122–129, 132–139, 141–144, 147–152, 155–157, 160, 167, 169, 186, 188–193, 197–198, 206–208, 211, 214–223, 227, 229, 230, 234–235, 242–249, 253, 256, 258–259, 263–273, 275–278, 281–286, 290–296, 300, 302, 304, 310–311, 313–314, 316–319, 321–328, 330, 332, 336–338, 340–345, 347, 356, 360–361, 363–374, 377, 379, 381–384, 386–389, 391–396, 398–401, 404–408, 411–416, 418, 420, 426, 428–429, 433–435, 450–456, 458–462, 464–468, 471–475
– orvosa: Hammel/Hannel Mihály

Ü

ülnök: Glesan Miklós (Velikemellékei)

V

váci kanonok: Bajoni István
– káptalan 194
– püspök: Gosztonyi János, Szalkai László
Vajka opp. (Szerém m.; Vojka, RS) 248
Valence és Romagna hercege: Borgia, Cesare
Valkai cs. 479
váradi kanonok: Szebeni Péter
Váradi Péter kalocsa-bácsi érsek, bácsi örökös ispán 35, 164–165, 193, 263, 348–350, 446
– püspök: Filipec János, Kálmáncsehi Domonkos, Perényi Ferenc, Thurzó Zsigmond
– püspökségi jövedelemkezelő: Thurzó Gáspár
– vikárius 209
Varasd m. 475
– opp./vár (Varasd m.; Varaždin, HR) 91, 475
Varaždin lásd Varasd
Várday Ferenc erdélyi püspök, fehérvári őrkanonok, kincstartó 32, 155, 342, 375, 378–379
– Pál prépost (Szent Zsigmond, Buda) 370
Vaya lásd *Waya*
Veglia sz. (Krk, HR) 198, 440
Velencei Köztársaság (Venezia, IT) 153, 166, 249, 256, 261, 266, 312, 384, 389, 440, 442
– dózse: Loredan, Leonardo, Mocenigo, Giovanni, Mocenigo, Pietro
– követ: Badoer, Giovanni, Benedetti, Giovanni Francesco
Velyka Palaď lásd Nagypalád
Vémeri Zsigmond aulicus, electus zágrábi püspök 29, 137
Verboszna v. (Bosznia, Vrhbosna, BO) 177
verbosznai pasa 251
Veronai Gábor lásd Rangone, Gabriele
Vértes hg. 456
Veszprém v. (Veszprém m.) 365
veszprémi őrkanonok: Polyáni János
– püspök: Beriszló Péter, Frangepán Gergely, Szatmári György
– püspökség 220
– vikárius 365
Vince zenggi püspök 155
Vingárti Geréb lásd Geréb (Vingárti)
vingárti várnagy: Betleni Miklós
Visegrád opp./v./vár (Pilis m.) 28, 109, 186, 289, 389
visegrádi Szent András-monostor lásd Szent András-monostor (Visegrád)
– Szent György-kápolna lásd Szent György-kápolna (Visegrád)
Viszokai Márk magyar királyi követ 429
Vitéz János esztergomi érsek 362–363, 410
Vlad (IV.) havasalföldi vajda 188

Vrána v. (Aurana, HR) 384
vránai perjel: Beriszló Bertalan, Balassa Farkas
Vrhbosna lásd Verboszna
Vuk, Branković Grgurević, szerb despota 308
Vyssewycz-i János káplán (Szatmári György pécsi püspöké) 39

W
Waya castellum/vár (Temes m.) 106, 107, 108, 285–287, 321
Wegle lásd Veglia
Weispriach, Ulrich 399
Werbosonya-i lásd verbosznai
Werbozanya lásd Verboszna
Werbőczy István 14
Wien lásd Bécs
Wiener Neustadt lásd Bécsújhely
Woyka lásd Vajka
Wratislavia lásd Boroszló
Wrocław lásd Boroszló
Wylach lásd Újlak

Z
Zagorje kerület 92
Zágráb m. 138
– v./vár (Zágráb m.; Zagreb, HR) 155, 411
– – kh. 446
zágrábi harmincad 382
– káptalan 29, 418
– püspök: Szegedi Lukács, Túz Osvát (Szentlászlói), Vémeri Zsigmond (electus)
Zágráb-mező 155
Zala m. 151, 339
Zalai cs. 281
– konvent 431, 465
Zalonkemen lásd Szalánkemén
Zalymbeg lásd Szelim (I.)
Zantho lásd Pilisszántó
Zatorski, Jan(usz) V 406
Zawa lásd Száva
Zazwaras lásd Szászváros
Zborovský hrad lásd Makovica
Zebeny lásd Szebeni
Zekel György lásd Dózsa György
Zele Miklós (Sánkfalvi) pozsonyi prépost 378
Zelesthe-i lásd Szelestei
Zemplén m. 463
zempléni főesperes: Bácsi Miklós
Zenderew lásd Szendrő
Zengg v. (Dalmácia; Senj, HR) 93, 143, 171, 198–199, 295, 320
zenggi kapitány: Giorgi, Marino di, Orlovics Gergely (Csókai), Perényi Imre
– kapitányság 382
– püspök: Vince
Zenthgyerghkynysy lásd Kinizs
Zenthjanoskynysy lásd Kinizs
Zenthleryncz-i lásd Szentlőrinci
Zenthmarton lásd Szentmárton
Zerechen lásd Szerecsen
Žerotínsky cs. 434–435
Zinsendorfer István 125
– Kristóf 125
Zokol-i lásd Szakolyi
Zopürosz perzsa előkelő 406
Zvolský, Jan 374
Zylas lásd Szilas

ZS
Zsáka h. (Bihar m.) 459
Zsámbok opp. (Pilis m.) 385
Zsarnó vár (Žrnov, RS) 218
zselicszentjakabi apát: Hagymási Máté
– apátság 368
Zsigmond (I.) lengyel király 105, 122, 170, 258, 267, 275, 319, 393, 400, 406–410, 419
– (I.) magyar király, német-római császár 67, 155, 237, 309, 429

Subsidia ad historiam medii aevi Hungariae inquirendam sorozat eddigi kötetei:

1: †Engel Pál – C. Tóth Norbert: *Itineraria regum et reginarum (1382–1438). Itineraria Sigismundi regis imperatorisque (1382–1437), Mariae (1382–1395) et Barbarae (1405–1438) reginarum consortum eiusdem, nec non Elizabeth reginae (1382–1386), relictae Ludovici I regis*. Bp. 2005.

2: Horváth Richárd: *Itineraria Matthiae Corvini et reginae Beatricis de Aragonia (1458–[1476]–1490)*. (História Könyvtár. Kronológiák, adattárak 12.) Bp., 2011.

3: C. Tóth Norbert – Lakatos Bálint – Mikó Gábor: *A pozsonyi prépost és a káptalan viszálya (1421–1425). A szentszéki bíráskodás Magyarországon – a pozsonyi káptalan szervezete és működése a XV. század elején*. Bp., 2014.

4: C. Tóth Norbert: *A székes- és társaskáptalanok prépostjainak archontológiája 1387–1437*. Bp., 2013.

5: Szőcs Tibor: *A nádori intézmény korai története 1000–1342*. Bp., 2014.

6: B. Halász Éva – Suzana Miljan: *Diplomatarium comitum terrestrium Crisiensium / A körösi comes terrestrisek oklevelei (1274–1439)*. Bp.–Zagreb, 2014.

7: C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században I. rész. A kanonoki testület és az egyetemjárás*. Bp., 2015.

8: C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században II. rész. A sasadi tizedper 1452–1465 közötti „krónikája"*. Bp., 2015.

9: C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székes- és társaskáptalanok archontológiája 1100–1543*. Bp., 2019.

10: C. Tóth Norbert: *A nyitrai székeskáptalan archontológiája 1111–1526*. Bp., 2019.

11: C. Tóth Norbert: *A kalocsa-bácsi főegyházmegye káptalanjainak középkori archontológiája*. (A Kalocsai Főegyházmegyei Gyűjtemények kiadványai 15.). Kalocsa, 2019.

12: C. Tóth Norbert: *A pozsonyi társaskáptalan archontológiája / Archontológia Prešpurskej kolegiátnej kapituly 1204–1462*. Bp., 2020.

13: C. Tóth Norbert: *Az esztergomi székeskáptalan a 15. században III. rész. Az ún. 1397. évi esztergomi székeskáptalani egyházlátogatási jegyzőkönyv*. Bp., 2021.
14: C. Tóth Norbert – Németh Péter: *Várjobbágyokból nemesek. A Megyeriek és Rádiak küzdelme a nemesi létért (Függelékül a Megyery család oklevelei és egykori levéltáruk jegyzéke)* Bp., 2023.
15: *Egy levéltár régmúltja. A Zarka család középkori okiratai.* A Magyar Országos Levéltár oklevelei és Hajnóczy József másolatgyűjteménye alapján közzéteszi Mikó Gábor. Bp., 2023.
16: C. Tóth Norbert: *A váci székeskáptalan archontológiája 1200–1543.* Bp., 2023.
17: *Máré-vár története.* Szerk. Varga Szabolcs. Bp., 2024.
18. C. Tóth Norbert: *Két király szolgálatában. Kiskállói Vitéz János (†1548) életútja*. Bp., 2024.
19. B. Halász Éva: I. Lajos király és családtagjai itineráriumai. Bp., 2025.

C. Tóth Norbert – Németh Péter

VÁRJOBBÁGYOKBÓL NEMESEK

A Megyeriek és Rádiak küzdelme a nemesi létért

Mikó Gábor

EGY LEVÉLTÁR RÉGMÚLTJA

A Zarka család középkori okiratai

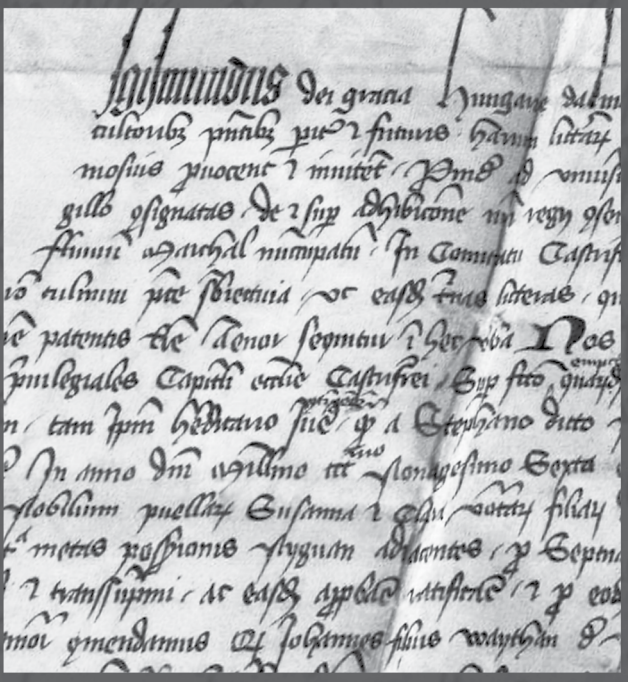

C. Tóth Norbert

A váci székeskáptalan archontológiája

1200–1543

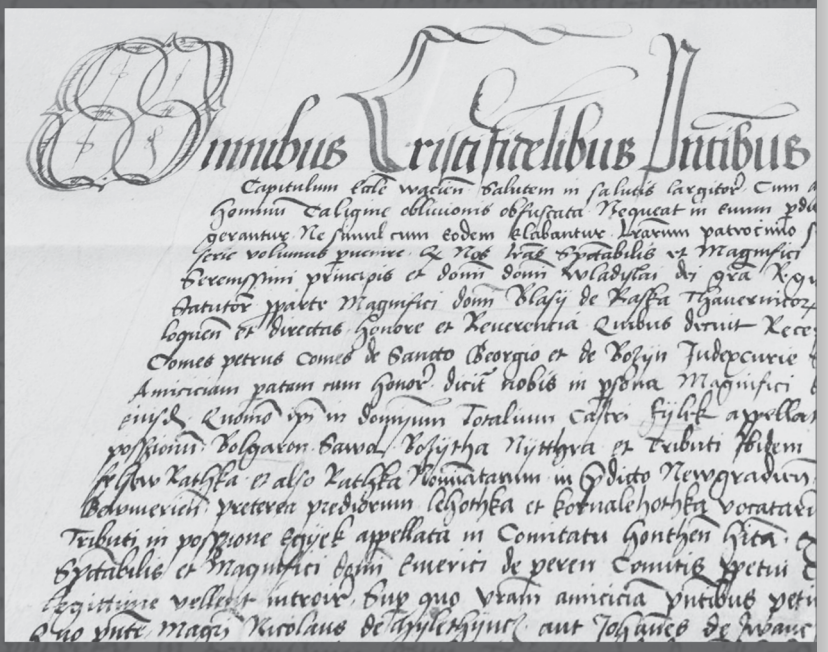

MÁRÉ-VÁR

A KÖZÉP- ÉS KORA ÚJKORBAN

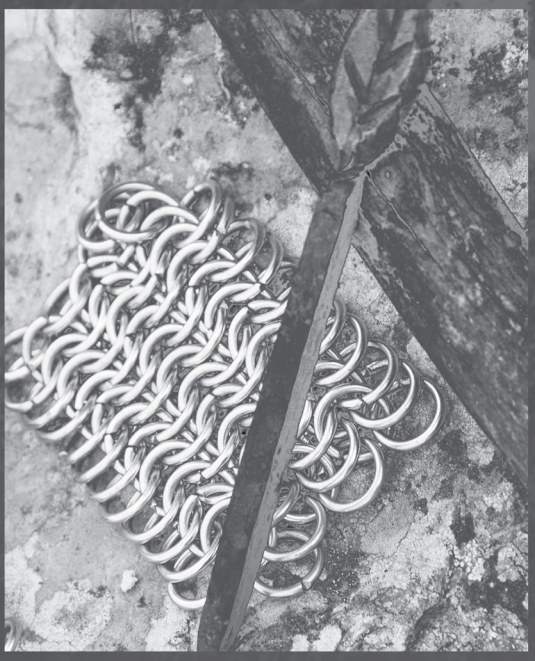

C. Tóth Norbert

KÉT KIRÁLY SZOLGÁLATÁBAN

Kiskállói Vitéz János (†1548) pályaképe

B. Halász Éva

I. LAJOS KIRÁLY ÉS CSALÁDTAGJAI ITINERÁRIUMAI (1342–1382)

A kötetben publikált egyedülálló, 479 oklevelet tartalmazó gyűjtemény egy olyan, mindeddig csak a szűkebb történész szakma előtt ismert kódexből származik, amelyet a Jagelló-korban állítottak össze. Az okiratok legnagyobb része a Magyar Királyság 1490 és 1526 közötti történetének egy-egy epizódját mutatja be – jóllehet a kézirat I. Mátyás király közel félszáz, külpolitikai vonatkozású levelét is megőrizte.

A kódex – amely a címét későbbi neves tulajdonosáról, Oláh Miklós esztergomi érsekről kapta – a királyi kancelláriában készült. Az uralkodói oklevelek egy jelentős része az oszmán fenyegetéssel kapcsolatos, és a szakirodalomban eddig ismeretlen országgyűlési tárgyalásoknak, hadműveleteknek, a végvárak és a katonai csapatok ellátásának alapvető forrásait tartalmazza. Másik csoportjukat II. Ulászló (és II. Lajos) király elsősorban diplomáciai tárgyú levelei képezik. Ezek között nem csupán a lengyelországi Jagelló uralkodókhoz címzett misszilisek találhatók, hanem többek között a római Szentszéknek, I. Miksa német-római császárnak, XII. Lajos francia királynak, Leonardo Loredano velencei dózsénak, Alfonso d'Este ferrarai hercegnek és Radu havasalföldi fejedelemnek küldött levelek is. Mindezek mellett a kézirat összeállítója ispáni, báni tisztségeket, városi és bányászati privilégiumokat, illetve püspökségeket, prépostságokat és apátságokat adományozó okleveleket is a gyűjteménybe illesztett. A sokszínű forrásanyag a kiadványt a Jagelló-kori politika-, had- és intézménytörténet kutatása számára egyaránt érdekessé teszi.

A kötetben kritikai kiadás formájában közzétett oklevelek túlnyomó többségének szövege nyomtatott formában most jelenik meg először.